קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
חמישי

אגרות-קודש

•

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כרך כז

תשל"א - תשל"ב

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים"

770 איס ערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

מאה ושלש שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

IGROIS KOIDESH
Volume XXVII
Copyright © 2006
by
Kehot Publication Society
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders Department:
291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof, in any form, without prior permission, in writing, from the publisher.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994
Igrot-Kodesh.

(Kovets Shalshelet ha-or; hekhal 9., sha'ar 5.)
(sifriy. Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh)
Title on t.p. verso: Igrois Koidesh.
Includes bibliographical references and index.
Contents: Kerekh 1. 688-704. Kerekh 27. 731-732
1. Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994 –Correspondence.
2. Habad. 3. Rabbis—Correspondence. I. Title. II. Title: Igrois Koidesh. III. Series: Kovets Shalshelet ha-or' hekhal 9., sha'ar 5.
IV. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh.
BM198.S33528 296.8'33 87-16855.
ISBN 0-8266-5800-8 (set)
ISBN 0-8266-5827-X

Manufactured in the United States of America

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום הבהיר י"א ניסן, מוציאים אנו לאור כרך עשרים ושבעה מסדרת אגרות־קודש[1] כ"ק אדמו"ר זי"ע, שבו אגרות השנים תשל"א־תשל"ב[2].

בראש הספר באים: א) מבוא. ב) צילום כתי"ק של כמה מהאגרות. ג) מפתח ותוכן האגרות.

ובסופו: א) מפתח ענינים. ב) מפתח מוסדות וארגונים. ג) מפתח אנשים. ד) מפתח מקומות.

כן נוספו, ציונים והערות בשוה"ג[3].

כל הנ"ל נערך על ידי הרה"ת ר' ישראל שמעון שי' קלמנסון והרה"ת ר' צבי הירש שי' נאָטיק.

עריכת ה„מבוא" – על ידי הרה"ת ר' מרדכי מנשה שי' לאופער.

מערכת „אוצר החסידים"

מוצש"ק כ"ה אדר, ה'תשס"ו

מאה ושלש שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

ברוקלין, נ.י.

---

1) עד עתה יצאו לאור בסדרה זו: כרכים א־ג – בשנת ה'תשמ"ז. כרכים ד־ח – בשנת ה'תשמ"ח. כרכים ט־יד – בשנת ה'תשמ"ט. כרכים טו־יח – בשנת ה'תש"נ. כרך יט – בשנת ה'תנש"א. כרכים כ־כא – בשנת ה'תשנ"ג. כרך כב – בשנת ה'תשנ"ד. כרך כג – בשנת ה'תשנ"ה. כרך כד – בשנת ה'תשנ"ח. כרך כה – בשנת ה'תשנ"ט. כרך כו – בשנת ה'תש"ס.

2) בשנים אלו יצאו הרבה מאחינו בנ"י ממדינת רוסיא, וישנה כמות גדולה יותר של אגרות בשפה הרוסית, ובאו בסוף הספר בתור הוספה.

3) כדי להבדיל בינם לבין הערות כ"ק אדמו"ר זי"ע, באות הערות העורכים באותיות קטנות יותר ושונות מהפנים.

מפתח כללי

פתח דבר 3
מבוא 5
פאקסימיל'יות 25
מפתח ותוכן האגרות 37
אגרות קודש ..... א
מפתח ענינים ..... תקסז
מפתח מוסדות וארגונים ..... תקפ
מפתח אנשים ..... תקפג
מפתח מקומות ..... תקצב

מבוא

לפנינו הכרך העשרים־ושבעה בסדרת אגרות קודש מאת כ״ק אדמו״ר זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע, שבו 564 אגרות ומענות שנכתבו במשך השנים תשל״א־תשל״ב.

כנהוג בכרכים הקודמים ראוי לעמוד כאן על כמה מהנושאים שתופסים מקום חשוב באגרות שבמשך שנתיים אלו.

מיהו יהודי

בשנים אלה המשיך רבינו במלחמתו לתיקון חוק „מיהו יהודי״ בארץ הקודש, שהתחיל בה בשנת תש״ל (כמפורט במבוא לכרך הקודם).

באגרת מה׳ מרחשון תשל״א למר יעקב רוזנטל (י״ב), כותב רבינו אודות הברח תיקון החוק גם אם יבוטלו סעיפי הרישום של דת ולאום; ההכרח לתקן החוק דוקא בהוספת המילה „בהלכה״ (עם היות שאין ניסוח זה פותר הבעי׳ „במאה אחוז״ הרי „כל ניסוח אחר עוד גרוע מזה״); שלילת הסטת הדיון לאפיקים אחרים (כטענה שהועלתה „בתרועות וחצוצרות שופר״ שאין זה הוגן לא לרשום כיהודים אנשים שהגנו על הארץ וכיו״ב).

ובסיום מבהיר רבינו את הצד המעשי של אי תיקון החוק:

> גישת היסוד שלי בכל הבעי׳, והיא שבכל יום ויום נעשים גיורים שלא כהלכה, הן בארץ ישראל והן מחוצה לה, ולאחרי זמן קצר חוששני שאי אפשר יהי׳ לברר באיזה אופן נתגיירו, שהרי כל התעודות שוות הן. ובשעת חירום כזו צריך לעשות כל התלוי בכל אחד ואחד לבטל הגזרה באופן הכי זריז.

ובמברק להרב זוין מאדר תשל״א (י״פו):

> קבלתי היום מכתבו ונבהלתי לתוכנו שכאילו יש סברא להתיר וגם בסיטונות גיור וינה.

ובאגרת מי״א ניסן לר״מ קירשבלום (י״קכח) ממשיך לדון באריכות באסון הגדול של „גיורי וינה״.

בענין שתיקת המימסד הדתי בנושא חשוב וכואב זה, מתייחס רבינו באגרתו לעסקן הדגול בנש״ק וכו׳ מו״ה יצחק מאיר הכהן לוין, ממוצאי שבת קדש י״ב סיון תשל״א (י״קסה).

על האיסור החמור בישיבת חברי הכנסת הדתיים בקואליצי׳ כל עוד לא תוקן החוק, הנותן גושפנקא לכך בשם תורת ישראל, פונה רבינו תוך שבועיים מאותה אגרת, בכ״ח סיון תשל״א (י״קע) למר זרח ורהפטיג (שהי׳ אז שר הדתות בממשלה):

ישנם בידי ידיעות ברורות וממקור ראשון ומבעלי סמכה שבאם היו יוצאים מהקואליציי בהממשלה, היו נשארים מבחוץ למשך זמן קצר, ובאם היו עומדים בתוקף על הדרישה לתיקון הגזירה האיומה דמיהו יהודי וחוק השבות, הי׳ חוק זה בא על תיקונו **מכבר ומכבר**.

ומסיים:

ויהי רצון מהשי״ת, א־ל רחום וחנון שיערה רוח ממרום על כל אחד ואחד, ומר וחבריו יצאו בעגלא דידן מהקואליציי ודוקא (בגאון ובשמחה ו)מפני סיבה האמורה ולא משום ענינים צדדיים. והמכתבים הבאים תוכנם יהי׳ שמח וטוב בטוב האמתי, טוב לשמים וטוב לבריות, על פי תורתנו הקדושה עלי׳ נאמר לקח טוב נתתי לכם.

הפעילות בנושא מיהו יהודי המשיכה להתנהל במלוא התנופה בשנת תשל״ב. עיקר המאבק התמקד על הציות לפסק־דין הרבנים, אשר כל עוד לא יתוקן החוק על הנציגים הדתיים לעזוב לאלתר את הקואליציה ולפרוש מהממשלה באה״ק (ראה אגרת י״רעט, ובאגרות שנסמנו שם). לדאבון הלב, מסע לחצים שהופעל על כמה רבנים, הן בארץ והן בחו״ל, הביא שכמה מהם פירסמו גילוי דעת בכיוון הפכי. רבינו התייחס לכך הן באגרות והן בהתוועדויות, בהן גילה את מעשי התעתועים של הלוחמים בעד ישיבה בממשלה בכל מחיר, ועל בזיון התורה וחילול ה׳ המבהיל הנגרם ממעשיהם (ראה בהנסמן לעיל, ובקטע משיחת יום ב׳ דחה״פ וימים שלאחריו תשל״ב).

אגרות מיוחדות בנושא זה להרב אברהם שמואל לוין מצינו בימים ד׳ וז׳ שבט תשל״ב (י״שטז. י״שיח).

באגרת מז׳ מנחם־אב תשל״ב (י״תנא) הוציא רבינו שורת הוראות מיוחדות לפעולה בעניין „מיהו־יהודי״ בט׳ באב, ובראשם שיילכו לדבר בבתי־כנסיות בענין זה ולעורר על כמה פעולות נחוצות (שילוח מברקים לרה״מ, לחברי הכנסת וכו׳). בהמשך לכך מוצאים ביומן מט׳ באב תשל״ב:

באמצע הקדיש האחרון (שלאחרי תפילת שחרית) רמז להר׳ משה פנחס כ״ץ (ז״ל) שיגש אליו, ואמר לו שיכריז שכל מי שידבר בבתי כנסיות אודות הגזירה האיומה יקבל דולר מכ״ק אד״ש, והכריזו ג״כ שכל אחד מבן 12 ומעלה ילך. בשעה 2:00 נתן אד״ש לכל ההולכים לבתי כנסיות דולר אחד, וגם מכתב (י׳תנ) שי״ל, ואמר לכאו״א „ציון במשפט תפדה ושביי בצדקה״. הודיעו ג״כ שאת הדולר יתנו לצדקה בערב.

לכמה מהתמימים שהיו בשליחות המל״ח בימים אלה וטענו „למה נגרע״ בקשר לקבלת הדולר והמכתב (דבר שהי׳ נדיר ביותר באותה תקופה) — ענה רבינו באגרת י״תס.

פעילות קדחתנית עניפה במערכה על תיקון החוק התנהלה מאחורי הקלעים בראשות עסקני אנ״ש ואוהדיהם בעיקר באה״ק ת״ו, אך גם בחו״ל (כמרומז באגרת כ״ג סיון תשל״ב (י׳תיג)). גולת הכותרת היתה בכרוזים שנחתמו ע״י גדולי הרבנים באה״ק

ת״ו ובחו״ל, ובתענית ציבור שנקבעה ע״י רבנים וכו׳ ליום א׳ דסליחות תשל״ב לביטול הגזירות האיומות דזמן האחרון – ראה לקו״ש ח״ט ע׳ 360 (בהערה).

סביב קביעת הת״צ היו הוראות רבות של רבינו במשך השנה – רובן נמסרו בטלפון בע״פ (ע״י הר״א וואָלף – ראה להלן ע׳ 17 ואילך – ועוד).

המצב הבטחוני באה״ק

בשנים אלו המשיך רבינו גם את המערכה למען שלימות הארץ ושלילת החזרת השטחים ששוחררו במלחמת ששת־הימים.

אגרות רבות בכרך שלפנינו עוסקים בכל צדדי הבעי׳ – שלילת שותפות בירושלים, החזרת חברון, שלילת הנסיגה מקו־התעלה בגבול עם מצרים, ועוד, וכפי שנסמן בפרטיות בשולי־הגליון של כל אגרת ובמפתח מקומות.

לדוגמא:

באגרת י״ג חשון תשל״א (י״ה) למר אליעזר לבנה:

> ומה שמכאיב ומצער ביותר בנוגע לחברון הוא שלא הסתפקו באמירה בעלמא, ואפילו לא בכתיבה בעלמא, כי אם דוקא בצורת חוק, ועד שנתקבל פה אחד ועל דעת כל שרי הממשלה.

אחד הדברים הבולטים באגרות אלו הוא – הקשר הקבוע של רבינו עם הדרגים הגבוהים ביותר באה״ק, והתמצאותו לפרטי פרטים בכל הענינים שנעשו מאחורי הקלעים בענין זה – דברים שלא באו לידיעת הקהל הרחב, ואף התפרסם הפכם, אך רבינו ידע עליהם ממקורותיו שלו.

באגרת מכ״א חשון תשל״א (י״ב) לרש״י זוין:

> בנוגע לירושלים עיה״ק תובב״א, שאמרו לו אשר להד״ם, הלואי שיהי׳ כן, אבל לצערי אין המצב בהוה **כלל וכלל** כמו שלהד״ם, ומה שמגדיל יותר את החשש הוא שמרדימים דעת הקהל והצבור ... וגם על זה הזהרתי.

ובאגרת מניסן תשל״א למר שו״ר (י״קכ):

> נצחה הדעה – להחזיר ... ועתה כבר אין היכולת לחזור בה – מפני הלחץ (לפי ידיעותי ממקור (שע״ע הי׳) נאמן בהחלט, לא יסכימו בוּאַשינגטון בשום אופן למלחמה ואפילו לחשש של מלחמה במזרח התיכון ...

חלק חשוב מפעילות רבינו הי׳ באופן חשאי, היינו בהפעלת קשרים עם מקבלי ההחלטות באה״ק – ראה אגרת מחנוכה תשל״א למר אהרן בקר (י״לז):

> נעם לי לקבל עתה מכתבו בו כותב שדבר עם אישים בתוכן שיחתנו, וכלם הקשיבו לדברים בענין רב.
>
> ... תודתי מראש באם אדע האם היתה תגובה חיובית עכ״פ מהמיעוט של האישים אתם דבר. והרי בתקופתנו תקופת החילופים ותמורות וכו׳ המיעוט דיום זה אפשר שיהי׳ רוב מכריע מחר או מחרתיים.

רבינו מזהיר את תוצאות המהלכים המסוכנים, ובאגרת הנ"ל למר שז"ר רומז למה שעלול להתרחש:

> שבאם, ר"ל, הנסיגה דשנת 1971 תביא לתוצאות דומות להנסיגה דשנת 1956 — ויזדקקו עוה"פ לנצחון מפליא, הנ"ל ירצו לאחרי הנצחון להתחיל עוה"פ במו"מ דומה וכו'.

ובאגרת ג' אלול תשל"א (י"ר) למר אהרן יריב כותב באריכות נגד הפסקת האש וכן נגד קו בר לב.

וכשם שהמשיך לדאוג לאנשי הצבא, ולעודדם – הרי במקביל קרא להגביר הקשר לחזק ולעודד את בני משפחותיהם של הקדושים – הי"ד – כך למשל בחודש אדר תשל"א שיגר רבינו למעלה מארבעים אגרות ומענות שכללו התייחסויות פרטיות בענינים גשמיים ורוחניים של האלמנות, היתומים ובני משפחותיהם (ראה אגרות י"צז־י"ק). לקראת חג הפורים הורה רבינו לקנות על חשבונו משלוחי־מנות לאלמנות כו' והעניק סכום של 720 ל"י (ע"י הרב אפרים וואלף). ראה אגרת י"עב, וראה להלן ע' 22. וראה גם אגרת נוספת מי"ג חשון תשל"ב (י'רנב) למרת שפרה מרוזוב שריכזה את ההתעסקות עם האלמנות והיתומים של חיילי הצבא[1].

*

ספר הערכים — חב"ד (וקונטרס „ענינה של תורת החסידות")

בר"ח כסלו שנת תשל"א יצא לאור הכרך הראשון של „ספר הערכים – חב"ד", שרבינו ראה בהדפסתו שלב חשוב ביותר בהפצת מעיינות החסידות חוצה[2].

ובאגרת להרב זוין מי"א ניסן (י'קכז) תשל"א, במענה על הערותיו על ספר הערכים, מאריך רבינו במטרת הספר (ותוך כדי דבריו מגלה, שעבודתו הק' במשך השנים לערוך מפתחות לספרי חסידות היתה כדי שיוכלו להסתייע בהם לחיבור ספר הערכים!):

> פשוט שלא היתה מטרת ספר זה להגיש תורת החסידות באופן פופולארי, כרגיל הסגנון בזה עתה, כי אם להקל על לימוד תורת החסידות בנקודה עקרית, על ידי ריכוז הענינים המפוזרים בכו"כ ספרים ומאמרים, ביחד. ועוד וגם זה עיקר, בהוספת הציונים ומראה מקומות, שבסגנון דמבשרי אחזה ראיתי עד כמה נוגע הענין כדי להבין ענין בחסידות על בוריו, עכ"פ במדה האפשרית תוך הזמן שמקדשים אותו ללימוד החסידות.
>
> ...ומתאים לשיטת חסידות חב"ד, שאחת הנקודות העיקריות בזה להבין הענינים על בורים, ובסגנון הידוע שיהי' מובן גם בשכל נפש הבהמית, הנה לא ראיתי אף התחלה בזה, מלבד שער היחוד לאדמו"ר האמצעי שהוא ע"ס ההשתלשלות, אבל בקיצור נמרץ.

---

1) ראה בהרחבה „התקשרות" גליון רפד (כ"ב טבת תש"ס) ע' 10 ואילך.
2) ראה בהרחבה „התקשרות" גליון תז (כ"ח אייר תשס"ב) ע' 9 ואילך.

הרגשתי בהכרח הדבר עשיריות בשנים, אלא שמפני כו״כ סיבות נתעכב הדבר והתחלתי לפני עשיריות בשנים בהקדמת עבודה המוכרחת לעריכת ספר ערכים כזה על ידי עריכת מפתחות ענינים של ספרי היסוד בתורת החסידות.

ולדעתי, וגם בזה מבשרי אחזה, הצליח ספר הערכים בצורה שהופיע למלאות במדה חשובה וגדולה חסרון האמור.

את גודל שמחתו של רבינו מהופעת הספר ניתן ללמוד גם ממה שכותב באגרת למר שז״ר בר״ח טבת תשל״א (י׳מב):

בקשתי את באי כח אנ״ש שבקרו כאן למסור למר אישית את ספר הערכים חב״ד, שזה עתה הביאוהו מבית הכריכה.

...ותענוג כפול לי בזה אשר יצא הדבר בהידור, נוסף על הידור הפנימי (התוכן) גם בהידור חיצוני.

כמדומה לי שהי׳ למר חלק בהגשת המענק מהקליימס קונפרנץ למען מפעל זה, ואם כן יתוסף גם בתענוג מר בראותו פרי עמלו.

להבהרת הקטע האחרון ראה גם באגרת מתאריך ז׳ טבת לרב שלמה טרשנסקי (י׳מז):

כבר הודיע לכ׳ על דבר הופעת כרך א׳ של **ספר הערכים של תורת חב״ד**, ונשלח לו בפ״ע.

וכאן ההזדמנות להביע עוד הפעם תודתי על סיוע ועזרת כת״ר להו״ל ספר הכי חשוב זה, וכן שאר הספרים שהו״ל בעזרת מענק מועד הפיצויים.

– **ועד״ז באגרת נוספת מתאריך הנ״ל לרב מנחם רקמן** (י׳מח). **וראה גם אגרות** י׳מו. י׳קכז. י׳קל.

*

התחלת כתיבת ספר הערכים – חב״ד היתה עוד בסוף שנות היו״דין, כמפורש בכו״כ אגרות.

קרן קליימס קונפרנץ הנ״ל התנתה את השתתפותה בהשלמת שלבי הפרוייקט בפרקי־זמן ידועים מראש – כמו שכתב רבינו באגרת מי״ד שבט תשכ״א למר שז״ר שהי׳ מהמשתדלים להשגת התקציב:

כיון שכ׳ מתענין בעניני הקליימס קונפרנץ, רצוני להודיע לכ׳ כי בשנה זו ... אישרו רק את המשך האנציקלופדיא החב״דית לסיימה במשך שלש שנים.

– **אלא שאף שניתנו התחייבויות שונות בענין הנ״ל, התעוררו כמה דחיות ועיכובים, והי׳ צורך להשתדל תמיד שלא ימנע את המשך התקציב. ראה בין השאר באגרת רבינו מתאריך י״ט תמוז תשכ״ח למר שז״ר שהשתדל, כנ״ל, רבות להשגת התקציב מהקרן** (אג״ק חכ״ה אגרת ט׳תקכד (ע׳ קצו)):

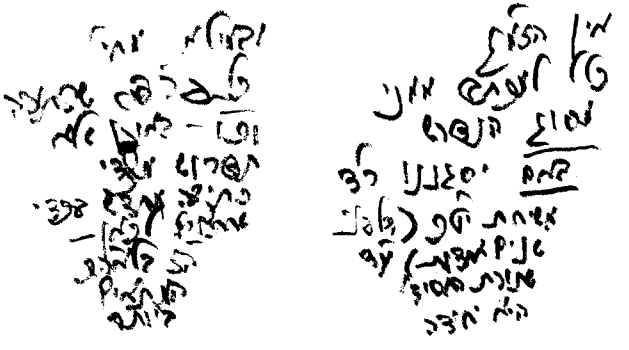
ת״ח ג״כ על ההצעה לדבר עם מר מ. יובליר שי׳. ומה שעומד על הפרק הוא שיעביר על מדותיו ... וכדאי לפעול אצל הנ״ל שיוותר על שעברו כבר כל הזמנים שהוקבעו על ידי הועד של הנ״ל להופעתו של ח״א דהאנציקלופדי׳. ובודאי ידוע גם להנ״ל — שנדפסה האנציקלופדי׳ כולה פרט להוספה האמורה, כיון שנשלח טופס מודפס אף־כי בלתי מכורך להועד שלו ... ולכן יקבעו כל הסכומים שהיו צריכים לתת לכרכים הבאים של האנציקלופדי׳ ... כאילו היו מקיימים גם תנאי הזמן. והרי יש לענות בזה — שהעיכוב סיבתו לא רשלנות ח״ו וכיו״ב, כי אם השתדלות ותקוה שיהי׳ הענין מתוקן יותר משופר ומשוכלל יותר וכו׳.

ועל סיבת העיכוב מפרט רבינו באגרת הנ״ל:

כוונתי שאף שכבר נדפסה האנציקלופדי׳ החסידותית פרט לשמונה לערך העמודים האחרונים, נתעכב הענין כיון שמחכים להגהת העמודים האלה שצריכה להיות על ידי ודורשת ממני התרכזות אך ורק לזה, שלכן נדחה הענין מזמן לזמן.

ובהערת העורך שם, שכנראה הכוונה לקונטרס „ענינה של תורת החסידות״ שהוגה ע״י רבינו במיוחד עבור הספר הנ״ל[3], וע״פ הוראתו נדפס בסיום הספר.

יתר על כן, כשהכניסו עורכי הספר לרבינו בקשה שרבינו יכתוב „מבוא״ לספר ענה: „אין הזמ״ג כלל למכתב ממני **מסוג** הנדרש. **באם** יסגננו ר״ד משיחת יט״כ (דלפני שנים אחדות), ע״ד שתורת החסיד׳ היא יחידה, ובמילא מחי׳ כל פרד״ס שבתורה וכו׳ — באופן שלא תדרוש מצדי כתיבה מחדש בכדי שתתאים לכאן — ה״ז בלאה״כ המתאים ביותר״.

3) ע״פ בקשת רבינו — ראה „התקשרות״ גליון תיב (ד׳ תמוז תשס״ב) ע׳ 13.

צא ולמד שיותר משנתיים – משלהי שנת תשכ"ח עד תחילת שנת תשל"א – לא מצא רבינו זמן ל„התרכזות אך ורק" להגהת „שמונה לערך העמודים" שלכן „נדחה העניין" משך זמן כה ארוך.

ומכאן מצינו למדים את גודל הערך שהעניק רבינו לקונטרס „עניָנה של תורת החסידות"!

*

חיזוק השכונה

גם חיזוק שכונת קראון הייטס שהתחיל רבינו בעיסוק בו בשנת תשכ"ט, נמשך במלוא תקפו בשנה זו.

באגרת מער"ח סיון תשל"א (י"קנו) כותב רבינו:

> בטח גם הוא שמע שזה כשנה וחצי שהנני מעורר ומבקש שכאו"א יעשה בביסוס השכונה ופשיטא – אלה הדרים בשכונה.

ובשלהי טבת תשל"ב (י"שיב) כותב אודות קיום „דינער" בשכונה עבור מוסד שמחוץ לשכונה:

> אזכיר עה"צ, ובפרט שנעשה בשכונת ק.ה. אשר שם ציוה ה' את הברכה – להראות לעמי הארץ כי בנ"י עם קרובו.

וראה גם אגרות י"נד. י"תקטז.

העולים החדשים

בשנים אלה אנו רואים התעסקות מיוחדת באגרות רבינו בקליטת העולים הרבים שהגיעו אז לארץ הקודש מגלותם מאחורי מסך הברזל.

אגרות רבות נכתבו בשנה זו בשפה הרוסית והופנו אל העולים החדשים.

אגרות אלו עוסקות בפנים רבים של המצב המיוחד של העולים, הן המצב הפרטי והן המצב הכללי, ובעיקר כיצד על אלה שמסרו את נפשם על התורה מאחורי מסך הברזל להמשיך בעבודת הרבצת התורה והיהדות גם בצאתם משם.

מלבד זאת אנו מוצאים התייחסות לארגוני חב"ד שיקלו על אלה שאינם מבינים לשון הקודש, כגון אגרת י"ג חשון תשל"א (י"ט).

כמו כן מוצאים אנו אגרת עידוד יוצאת מן הכלל לקבוצת עולים (ג' ניסן תשל"א (י"קכב)) בענין הסתדרותם בנחלת הר חב"ד שבקרית מלאכי.

באגרת כ"ח סיון תשל"א (י"קעג) מעודד רבינו את ארגון צא"ח בארץ הקודש להוציא לאור ירחון ברוסית.

ב„ימי הגאולה" תשל"א (י"קעט) מייסד רבינו קרן גמ"ח מיוחדת בנחלת הר חב"ד עבור העולים החדשים.

באגרת מחמשה עשר באב תשל"א (י'קצו) לנשי חב"ד הפעילות בענין זה מאריך רבינו בעידודן.

בא' אדר תשל"ב (י'שמ) פונה רבינו באגרת מיוחדת ל„נשי ובנות ישראל מגרוזי' אשר בארצנו הקדושה".

וב"ד תמוז (י'תלה) פונה לאגודת אקדמאים שומרי תורה יוצאי בריה"מ ומזרח אירופה אודות תוכניות פירסומים של ספרי קודש ברוסית.

[יש לציין גם את האגרת למרדכי נמיר מפסח שני תשל"א (י'קמו), במענה על ספרו „השליחות במוסקבה", אודות קיום היהדות ברוסיא הקומוניסטית].

יובל השבעים להולדת רבינו בי"א ניסן תשל"ב

שנת השבעים

מלאות שבעים שנה להולדת רבינו, היה אירוע שהקיף את העולם היהודי כולו, ופתח תקופה חדשה בהתרחבות והתפתחות עבודתו הגדולה של רבינו.

נשיאותו ופעולותיו הק' של רבינו כבר הקיפו אז בגלוי כמעט את כל מדינות העולם, והדבר בא לידי ביטוי לא רק בהתעוררות העצומה של חסידי חב"ד, האוהדים והידידים, בכל רחבי תבל לקראת המאורע, אלא גם בכתבות רבות בעיתונות היהודית והכללית שהתייחסו לכך.

[ואכן, בשנה זו החל להדגיש גם את תפקידם של אומות העולם בקיום ז' מצוות דידהו והאחריות של בני־ישראל להשפיע עליהם בזה. הדבר בא לידי ביטוי בכמה מכתבים כלליים וכללי־פרטי (י'רצט (ע' רצז). י'שסג (ע' שסח ואילך). י'שצב. י'תכג (ע' שלט). י'תסב (ע' תפה). ועוד), וכן בכמה שיחות, לדוגמה — שיחת שבת הגדול תשל"ב (לקו"ש ח"ז ע' 212 ואילך)].

משנה זו ואילך החל רבינו לפרסם שני מכתבים־כלליים „לבני ובנות ישראל בכל מקום שהם" לקראת השנה החדשה ולקראת ימי הפסח (ולא רק מכתב אחד, כפי שהי' עד אז). בנוסף לכך, בכל המכתבים ה„כלליים" ה„כללי־פרטי" ובמכתבים למוסדות — קישר רבינו או הביא פסוק מפרק התהלים השייך למספר שנותיו.

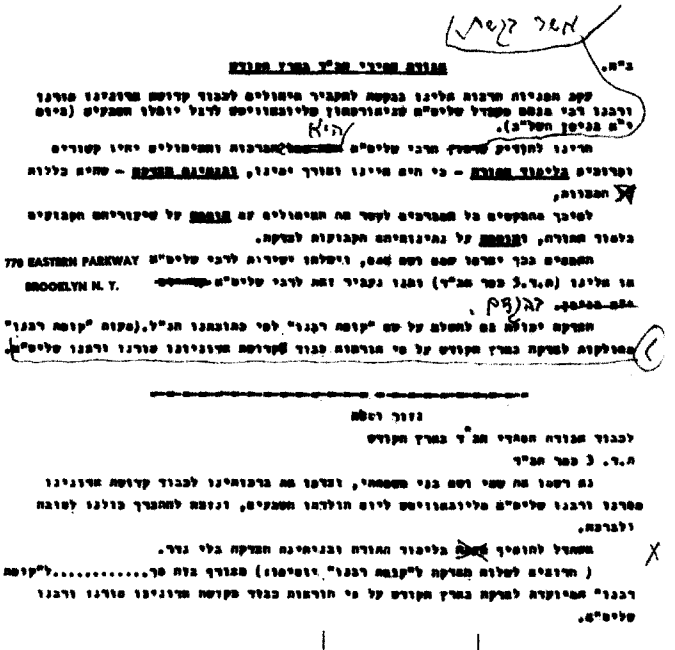
לקראת יום הבהיר י"א ניסן תשל"ב היתה תכונה רבה בקרב אנ"ש[4], כמעט כל אחד ואחת מאנ"ש והתמימים עשה הכנות רוחניות ליום הבהיר. כמו כן התכוננו יחידים ומוסדות להביא „מתנות" ליום ההולדת, בעיקר בקו אותו ביקש רבינו — הוספה בענייני תורה ומצוות, הוספה בצדקה במספר שבעים, הקמת מוסדות חדשים וכו'.

בעת התוועדות היום הבהיר, וחלקם מאוחר יותר ביחידות, הגישו השלוחים, העסקנים, נציגי המוסדות ארגונים וקהלות — את איחוליהם ומתנותיהם לרגל

---

4) ראה „התקשרות" גליונות לז (ד' ניסן תשנ"ה) ע' 10 ואילך. קמב (ד' ניסן תשנ"ז) ע' 10 ואילך. שמט (ו' ניסן תשס"א) ע' 14. תקס (ו' ניסן תשס"ה) ע' 9 ואילך.

יום־ההולדת. על רוב הדברים השיב רבינו בדברי תודה וברכה עובר לקבלתן, בעת התוועדות י"א ניסן וההתוועדויות שלאחרי' או ביחידות; רק לחלק קטן בא מענה

הדברים בכתב, ורק חלקם הגיע אלינו (ומהם שבכרך זה — י'שעא־ב. י'שעה. י'שפ. י'שצד (ע' תה). י'ת. י'תג־ד. י'תיב. י'תכ. י'תפ).

ליחס מיוחד זכו התמימים והתלמידים במוסדות חב"ד ברחבי תבל: במשך הקיץ

של אותה שנה שלח רבינו לתלמידים המבוגרים (בישיבות וכו') תניא כיס שנדפס בשנת השבעים בצירוף אגרת (י"תד) בה מודה רבינו על הברכות וכו', ולתלמידים והתלמידות הצעירים – סידור כיס בצירוף אגרת (י"תג). וראה עוד אגרת י"תה, ולהלן ע' 21.

ע"א מוסדות

האגרת הכללית של י"א ניסן תשל"ב (י"שע), וכן חלק הארי של התוועדות י"א ניסן הוקדשו לדברי הפסוק „אדם לעמל יולד" ודרשות חז"ל בזה [ראה הנדפס בלקוטי־שיחות חלק ז' עמ' 235 ואילך; „שיחות־קודש" ה'תשל"ב ע' 96 ואילך]. בכך נתן רבינו להבין שאין הוא מתכונן לקחת חופש מעבודתו, ואדרבה. לאחר אמירת המאמר פתח רבינו בשיחה ובה דיבר בפירוש על ענין זה (נרשמה ע"פ סרט־הקלטה):

בנוגע למה ששאלו שמכיוון ש„ימי שנותינו בהם שבעים שנה", מה המקום לתכנן הפעולות לאחר מכן, לכאורה זהו הזמן לחשוב אודות מנוחה וכו', עניתי, ראשית – לא צריך להסתכל על ה„פספורט" אלא יש להסתכל כיצד מרגישים, ומה שיותר נוגע כמה מהשנים היו „שנים קיימים" (הרי אין זה „קונץ" שיהיה כתוב ב„פספורט" או בתעודת הלידה וכיו"ב כמה וכמה שנים), יש לדעת שצריך להיות ה„בא בימים", כפי שמפרש בזוהר, שבאים עם כל הימים עד שלא חסר אפילו יומא חדא.

אעפ"כ הרי מנהג ישראל תורה הוא, ובפרט כדאיתא בחות־יאיר (סימן ע) ומובא בפרי־מגדים (סתמ"ד משבצות זהב סק"ט) וכו' וכו' בהנוגע לשבעים שנה, ששם הפירוש כפשוטו;

הרי שהמענה מה צריך לעשות לאחר מכן הוא: נאמר בפירוש תיכף בהמשך הפסוק – „ואם בגבורות", אשר מה שהיה בחלישות בכל השנים שלפני זה – ובשעה שעושים חשבון צודק הרי „ידע אינש בנפשי'" – צריך אז להתחיל לעשות בהתגברות יתירה.

ואכן, בשיחה זו באה גולת הכותרת. רבינו אמר שמכיוון שישנו ענין הדורש תוקף מיוחד לביצועו, לכן חיכה לשעת הכושר בה תהיה „התעוררות מתאימה וגם התעוררות הניכרת בגלוי". וכעת מנצל הזדמנות זו לפנות ב„בקשה, הפצרה ותחינה" להקים במשך שנת השבעים ע"א מוסדות חדשים.

רבינו עורר על כך בדברים נלהבים, ואף הבטיח השתתפות של עשר אחוז מההוצאות, אשר שלא כרגיל – תינתן מראש, כדי שיוכלו להתחיל תיכף בהקמת המוסדות.

במשך השנה בא הדבר לידי ביטוי בכמה אגרות (י"תו – ל„מטה הארצי להקמת ע"א המוסדות"; י"תמז – להעסקנים (מו"ה אפרים וואלף, מו"ה שמואל חפר, מו"ה אברהם חנוך גליצנשטיין) בנוגע לבנין ישיבת „תורת אמת", ש„באם יוגמר כהנ"ל עד ליא"נ תשל"ג, יכניסו הנ"ל לסדר המענקים לע"א מוסדות"; י"תעז – למערכת

„הערות התמימים ואנ"ש"[5], שיינתן להם „10% השתתפות מקרן הע' (כבשאר ע"א מוסדות)". י"תפב – למר שניאור זלמן שז"ר, הסכמה לצרף את קרן המילגות לתלמידות בית־רבקה לע"א המוסדות).

על הפעילות הרבה סביב „שנת השבעים" – מעניין לציין גם לאגרת י"תקכז (ע' תקכח), בו כותב רבינו: „נבנסו בתור (שנתארך ביותר – ע"י הטרדות דאה"ק ת"ו, ענייני שנת הע' ועוד)".

רבינו לא פסק מלעודד ולזרז בענין זה של ע"א מוסדות – גם בהמשך. כשלוש חודשים לאחר ההכרזה על הענין, נשלח מהמזכירות מכתב עם הוראות לעוסקים בהקמת הע"א מוסדות (ועל טופס המכתב מופיעות הגהות בגוף כתי"ק של רבינו):

ב"ה ט"ו תמוז ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכל הועדים העוסקים בהקמת הע"א מוסדות
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהתאם למה שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לדבר בהתועדות חג הגאולה י"ב־י"ג תמוז שנה זו בענין הקמת הע"א מוסדות (שנתמלאו ג' חדשים מאז דיבר בזה בפעם הראשונה, בהתועדות י"א ניסן), הננו לבקשכם:

א) להמציא לנו דו"ח בכתב מכל הנעשה בפו"מ (כולל גם דו"ח כספי) במשך ג' החדשים התחל מי"א ניסן עד י"א תמוז.

ב) מכאן ועד י"א ניסן ה'תשל"ג הבע"ל, למסור ליום י"א בכל חודש דו"ח מפורט מהקדמת העבודה בהנ"ל במשך החודש.

ג) באשר תכלית הדו"ח החדשיים היא לדעת העבודות והפעולות, מובן שכל מי שמאיזו סיבה שהיא לא פעלו כלום במשך החודש, אין עליהם לשלוח שום כתב בנוגע החודש ההוא, וע"ז מובן מעצמו שלא נעשה כלום במשך הזמן הנ"ל.

ד) כדי שבתוך ריבוי המכתבים המגיעים לכאן יהי' בנקל יותר להכיר בדו"חים המגיעים תיכף בהגעתם, נא לציין את המעטפה בה מונח הדו"ח בשם „מבצע השבעים ואחד מוסדות".

ה) באשר טוב שכל החלטה טובה תתחיל בפעולה ממשית (מיוסד על המובא בלקו"ת ר"פ ויקרא אל משה), לכן משום זה מצורף למכתב זה הנשלח לאלה המוסדות החדשים שהתחילו כבר בהם – המחאה בסך מאה

---

5) ראה בהרחבה „התקשרות" גליונות עח (כ"ז טבת תשנ"ו) ע' 15־10. תקנ (כ"ה שבט תשס"ה) ע' 13־9. תקנב (ט' אדר־א' תשס"ה) ע' 16־9. תקנג (ט"ו אדר־א' תשס"ה) ע' 15־11.

דולר על חשבון האחוזים שהואיל כ״ק אדמו״ר שליט״א להבטיח בשעתו בתור השתתפות במפעלים הנ״ל.

בטח יודיעו בהקדם מהנעשה בכהנ״ל.

בברכת כט״ס

הרב ח.מ.א. חדקוב

ניתן לומר, כי מבצע זה, היוה את התשתית לרשת העולמית של מוסדות ובתי־חב״ד ברחבי תבל בצורתן המוכרת לנו כיום. וראה עוד להלן ע׳ 20.

* * *

עוללות

מלבד הסוגיות דלעיל אנו מוצאים באגרות השנים הללו (כבשנים קודמות) דיונים במיגוון נושאים, כפי שצויין במפתחות, ונציין כאן עוד כמה אגרות שיש בהן עניין מיוחד.

התייחסות מעניינת לסוגיית ההר״ל של ספרי התולדות של רבותינו נשיאינו אנו מוצאים באגרת לרא״ח גליצנשטיין (י״לג (ע׳ מח)):

אין הזמן גרמא כלל לבירור הסתירות שבהר״ד (וחבל שמתעכבת ההר״ל דס׳ התולדות כ״כ) ורק יעיר ע״ז (בפרטיות) בהערות.

הוראה מיוחדת על עריכת הספר „כללי רש״י״ לר״ט בלוי שי׳ הגיעה בט׳ אלול תשל״א (י״רד), בהמשך למכתב הרב חודקוב בענין זה מכ״ה אייר תשל״א.

ושוב נמשך הדבר ביום ה׳ טבת(!) תשל״ב (י״שה), שבו פונה רבינו לחברי איגוד מורים לתורה שבע״פ אודות התייחסותם לשיטת רבינו בלימוד פירוש רש״י על התורה.

באגרת מימי הסליחות תשל״א (י״ריג) לרש״ז שרגאי מתייחס רבינו לנחיתה על הירח והשפעתה על אמונת היהדות.

התייחסות ראשונה לדעתו של רבינו, שנתבארה בשנים מאוחרות יותר, כי למעשה השיטה ש„הצמצום״ הוא כפשוטו יש לה מקום משום שהוא ית׳ כל יכול, מוצאים אנו כבר באגרת מימי הסליחות תשל״א (י״רטז. וראה גם „המלך במסיבו״ ח״ב ע׳ ריח ואילך. ע׳ רסז ואילך).

באחד מאגרות סוף שנת תשל״א (י״רכו) מצינו גם ביאור הטעם שבישראל הולכים אחר האם דוקא.

בי״ג חשון תשל״ב פונה רבינו באגרת (י״רנג) למנהל מוסד בית רבקה בצרפת ובו מציין את חשיבות צניעות הנשים והבנות בצורה חדה וייחודית.

באגרת למר שמואל תמיר מכ״ז חשון תשל״ב (י״רסג) עוסק רבינו בספר „כחש״ לסופר האמריקני בן הכט, וכיצד עלינו להזהר מקיום מזימותיו של הצורר הרשע ימ״ש.

אגרת מיוחדת לחיזוק מוסדות חב"ד נכתבה לכל אנ"ש במוצאי ש"פ בשלח תשל"ב (י'שכט), ובה ביטויים חזקים במיוחד, ועוד אגרת במוצאי ש"פ שקלים (י'שלו) המעוררת את אנ"ש לחנך את צאצאיהם במוסדות חב"ד דוקא.

באגרת ארוכה לר' זלמן יפה מאנגלי' (ה' אדר תשל"ב (י'שמג)) מסביר רבינו באריכות מדוע אין לשכנע אישים לבקר אותו.

בי"ד ניסן תשל"ב פונה רבינו באגרת תודה (י'שלה) לגאון רי"ד סולובייצ'יק במענה על ברכתו לי"א ניסן.

בכמה אגרות (י'קצא. י'תנד) פונה רבינו לסופר הנודע חיים גראדע, ומשמע שסופר זה התחיל להניח תפילין ורבינו סייע לו בזה.

בראשית שנת תשל"ב נפטר אחד מגדולי עסקני חב"ד בירושלים, הרה"ח ר' עזריאל זעליג סלונים ע"ה, ובהמשך לכך כתב רבינו שתי אגרות מיוחדות שבהן מינה במקומו שלשה אנשים לראשות מוסד כולל חב"ד, ושלשה אנשים אחרים לראשות מוסדות חב"ד בירושלים (ראה אגרות י'רמא-ב).

* * *

רשימות הרב אפרים וואָלף ע"ה

אחד מערוצי הקשר המרכזיים עם רבינו הי' הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ ורב פעלים וכו' מוה"ר אפרים וואָלף, בא כוחו ואיש אמונו של רבינו בארצנו הקדושה.

במדה מסויימת נסללה אפשרות חדשה להעברת הוראות והדרכות (שבשנים קודמות היתה מתנהלת באמצעות אגרות) באמצעות הטלפון.

להבנת הרקע לכמה אגרות שבספר זה, ניתן להיעזר רבות ברשימותיו של הרב וואָלף.

הרב וואָלף הי' מקבל מידי יום שיחה טלפונית מהרב חדקוב ובמהלכה נמסרו לו הוראות רבות בעניני הכלל אך גם תשובות פרטיות על-מנת שימסרן לתעודתן.

תוכן הדברים הי' נרשם ע"י הרב וואָלף, ועל-פי ההוראה הוא הי' משגר מיד למחרת מכתב בו הי' מפרט את אשר שמע. הן כדי לעמוד על דיוקם של דברים, הן כדי לקבל הבהרות והוראות נוספות. תוך כדי המכתבים מדווח גם על ההוראות מימים קודמים שכבר התבצעו. במחברות בהן רשם ניתן למצוא שפע של הדרכות והוראות במכלול שטחים. ניתן ללמוד מהן על היקף השפעתו העצומה של רבינו במיגוון שטחים ע"י העסקנים ואנ"ש שי', כמו גם באמצעות אישי ציבור ממיגזרים שונים.

פעמים שיגר הרב וואָלף 4-5 מכתבים ביום.

להלן דוגמאות אחדות:

א. בחודש טבת תשל"ב הופיע הספר „מראי מקומות וציונים" על שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן שכלל את הלכות שבת עד סוף חלק אורח-חיים[6]. הספר הגיע לידי

רבינו ביום ג׳ כ״ד טבת ובהתוועדות שהתקיימה באותו יום ציין רבינו את עובדת „ודבר בעתו מה טוב״ והקדיש לכך שיחה מיוחדת[7].

בין האגרות שלפנינו לא מוצא הדבר ביטוי, כמעט, מלבד אגרת אחת קצרה למחבר הספר (אגרת י׳רצט (ע׳ רצט)), הרה״ת וכו׳ ר׳ מרדכי שמואל שי׳ אשכנזי (כיום מרא דאתרא דכפר־חב״ד), אישור קבלת הספר ויישר־כח.

אולם ספר זה שחיבורו בא בהוראה יזומה ומפורשת של רבינו בבחינת „אתערותא דלעילא״ זכה להוראות וזירוזים טלפוניים רבים (שבשנים קודמות היו, אולי, באים לידי ביטוי באגרות) לפחות שש או שבע פעמים אל וע״י הרב וואלף. נחסך, איפוא, ענין זה.

*

ב. באגרת (י׳קסה) ממוצש״ק י״ב סיון תשל״א כותב רבינו לעסקן הדגול בנש״ק וכו׳ מו״ה יצחק מאיר הכהן לוין:

> שבקשתי והפצרתי ותמהתי היו על שאין הכחשה ע״ד השמועה ... גם בנוגע למה שנתפרסם ... בנוגע לשתיקת ... וגם עם גיסו הרה״ג וכו׳ הררש״ב שליט״א דברתי (בביקורו כאן) ע״ד הכחשה בזה.

הביקור עצמו התקיים ביום חמישי ל׳ שבט תשל״א – חלק בנוכחות חברי המזכירות ומלוויו של הרב שמחה בונים אלתר, אחיו של האדמו״ר בעל ה„בית ישראל״ ולימים ממלא־מקומו, אדמו״ר ה„לב־שמחה״ מגור, וחלק ביחידות ממש (ראה ב„התקשרות״ גליון תקמו ע׳ 12־9).

לאחר הביקור קיבל הר״א וואלף כמה הוראות טלפוניות בהמשך לאותו ביקור, בהן נאמר:

י״ח אדר תשל״א

> ...קיבלנו דרישת שלום מהאדמו״ר מגור שליט״א ... אחיו הרש״ב שליט״א – הי׳ כאן וישב הרבה זמן אצל כ״ק אד״ש, והוא בא עם משלחת גדולה ואח״כ יצאו המשלחת ואז דיברו משך זמן רב.

ה׳ ניסן תשל״א

> ...בהקשר לטלפון מאתמול: ... לבקר אחיו של האדמו״ר מגור לשמוע פ״ש וממילא יבואו לדיבור בענין ...

ב׳ ניסן דיווח הר״א וואלף על הביקור שערך בהתאם להוראה ומה שדובר שם (ראה כ״ז ב„התקשרות״ שם).

*

---

6) בהמשך ל„מ״מ וציונים״ על חלק ראשון (מהרה״ת ניסן שי׳ מאגנעל) – קה״ת תשכ״ט.

7) נדפסה בתחילת ספר הלכות תלמוד תורה משו״ע אדמו״ר הזקן פ״א עם הערות וציונים – קה״ת תש״ס ע׳ XI ואילך. וראה עוד שיחת אחרון של פסח תשל״ט (שיחות קודש תשל״ט ח״ב ע׳ 530).

באותה אגרת להרב לוין (ריקסה) נאמר:

ראש ישיבה מפורסם באה"ק ת"ו קרא אליו פב"פ ואמר לו אשר אף שהבטיח לעשות בנוגע לביטול החוק דמיהו יהודי ... הרי כיון שנדפסה חוברת וכו' מבטל כל הבטחותיו ולא יעשה שום דבר וכו'.

באותם ימים ממש דיווח הר"א וואָלף:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ר"ד גרוסמן טילפן אלינו שאתמול טילפן אליו ... והודיע לו כי כל מה שדיבר אתו והבטיח לו פעולה בענין מיהו יהודי בטל בגלל פרסום החוברת ...

*

ג. הקשר עם מר שז"ר:

עשרות הוראות נתקבלו בטלפון בנוגע למר שז"ר, ובמקביל נמסרו מאה"ק הרבה דיווחים וידיעות אודותיו. ולדוגמא:

בי"ד טבת תשל"א כותב הר"א וואָלף לרבינו:

אתמול ביקרנו ר"ש מיידנצ'יק ואני אצל מר שז"ר ... שאל אם יש לנו תגובה מכ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הכסף שהבטיח להדפסת תקס"ח. הוא סיפר כי לאחרונה קיבל מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א. הוא שאל אותי מתי צריך לסלק הכסף עבור ההדפסה ...

בכ"ב שבט תשל"א כותב הר"א וואָלף:

... ביקרנו אצל מר שז"ר. הוא נתן 10,000 ל"י ע"ח הדפסת תקס"ח ...

אותה אגרת הנזכרת לעיל שקיבל מר שז"ר „לאחרונה" – היא כנראה מד' חשון תשל"א (י"א).

*

בפורים תשל"א התקיים ביקורו של מר שז"ר אצל רבינו.

בכ"ב שבט תשל"א כותב הר"א וואָלף אודות פגישתו עם מר שז"ר במהלכה הביע מר שז"ר את רצונו לערוך ביקור אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א:

הוא יוצא לארה"ב ביום ז' אדר לאסיפת המגבית במיאמי. ביום ב' י"א אדר בשעה 10 יתקבל אצל ניכסון, ומיום ג' יהיה בניו יורק. הוא רוצה להיות אצל כ"ק אד"ש בשמיעת המגילה ואח"כ ביחידות. הוא חשב גם להיות בהתוועדות פורים אולם עדיין לא החליט. הוא מבקש למסור שכדאי שהרחמ"א חדקוב יעמוד בקשר עם מר אמיר בקונסוליה הישראלית בקשר לקביעת הזמן ליחידות עבורו. לקראת נסיעתו פנה אל מר נדב מהאוניברסיטה בקשר להביא כתבים לכ"ק אד"ש, ורצה מהביכלאך שנמצאים שם מאדמוה"ז והצ"צ אולם מר נדב סיפר לו שלאחרונה גילה התכתבות מכתבים בין מר אוסקר כהן ... לבין אדולף יפה בקשר לשחרור

כ״ק אדמו״ר הריי״צ נ״ע מהמאסר ... לסיום אמר כי מקווה שהידידות והאמון ההדדי השוררת בין כ״ק אדמו״ר שליט״א ובינו יעמדו לו גם לבקור זה.

(טלפונים נוספים בענין זה התקיימו החל מחודש טבת, וגם אח״כ בהמשך; וכמובן גם אחרי הביקור).

*

בט״ו תמוז תשל״ב כותב הר״א וואָלף:

ידידנו אינו בקו הבריאות ... כשלשה שבועות. אין זה מעומס עבודה ...

בו ביום, כנראה, שיגר לו רבינו איגרת מיוחדת לעודדו וכו׳ – (״תלז).

*

ד. הטלפונים להר״א וואָלף בקשר לע״א מוסדות:

נתבקשנו למסור לר״ז ווילימובסקי ולכל או״א מהמשתתפים בקבלת החלטות ע״ד ע״א מוסדות, שישלחו דו״ח מהדברים **שנעשו**, וכ״ק אדמו״ר שליט״א הדגיש שאופי הדו״ח צריך להיות על **הבפועל ממש**.

וממילא שישלחו דו״ח חודשי, ושישאר דו״ח זה אצל כ״א מהשולחים, והדו״ח שיהי׳ ממש במספרים סטטיסטיים על פעולות ואנשים.

זה נמסר על שם ר״ז ווילימובסקי היות והוא החותם הראשון, אך שייך גם לכולם, ולמסור לכולם, שכאו״א ימסור דו״ח על הפעולות בפו״מ, מדי חודש בחדשו בר״ח יכתבו דו״ח קצר על הנעשה בכל אתר ואתר.

הדו״ח – שיעשו בכל חודש, ושלא יצטרכו להזכיר על כך מדי פעם.

*

הורונו למסור ל... בענין הע״א מוסדות, שחשבו לשכור דירה הנמצאת במוסד ... לא לפנות לשם כי זו כניסה לפוליטיקה ... אך לא להודיע שההוראה באה מאתכם [= מזכירות].

...רצה לתת למוסד הנ״ל שם „מחנה ישראל״, אך כ״ק אדמו״ר שליט״א ציין על־זה היות ומחנ״י כבר ישנו באה״ב וגם בכפ״ח ... אין לתת שם זה כי כבר ישנו שם.

גם נוסח „בנשיאות כ״ק אד״ש״ הרי להשמיט זה, ולא רק למקרה פרטי זה, אלא הוראה לכל הדברים, וזה פרט מהכלל[8].

גם צריכים הם להתדבר עם שאר עסקני אנ״ש ב... ועכ״פ עם העוסקים בע״א מוסדות, ושתהי׳ הרמוני׳ ביניהם.

*

8) ראה גם „מקדש מלך״ ח״א ע׳ 75 ואילך. ח״ג ע׳ קפ.

ה. ההוראות בקשר להדפסת וחלוקת התניא והסידור לתלמידים ולתלמידות שחתמו על מכתב הברכה בקשר עם י"א ניסן:

י"ב סיון תשל"ב

ידידנו הנכבד והנעלה עוסק בצ"צ רב פעלים הרה"ח וכו' רחמ"א שי' חדקוב

שלום וברכה!

בטלפון אמש מסרו שיצאו שני מכתבים מכ"ק אדמו"ר שליט"א (ע"י גב' ... וע"י הדואר) בתוכן זהה, ע"מ להדביקם לתניא או לסדורים ולתתם לכאו"א מתלמידי הישיבות והמוסדות ששלחו מכתב ברכה לכ"ק אדמו"ר שליט"א (תניא או סדור לפי החלטת עיני המורה).

שער התניא יהי' כבקודמים הוצאה "ע" — ובשער הסדור יכתבו הוצאה עשרים, ותאריך י"א ניסן. מחוץ למספר הספרים הנחוץ למטרה זו, ידפיסו עוד אלף, ואח"כ תבאנה הוראות מה לעשות בהם.

המכתב לי' זכר, ויש לשנות לל' נקבה לניתנים לתלמידות.

על האופסט שייעשה מהמכתב יש להוסיף שם התלמיד(ה) בצד שמאל, האברך ... שי', התלמידה ... שתחי'.

לשלוח דוגמא קודם גמר מעשה.

מתחת לשם יופיע גם שם המוסד בו לומד, והכתה ...

כ' סיון תשל"ב

ידידנו הנכבד והנעלה עוסק בצ"צ רב פעלים הרה"ח וכו' רחמ"א שי' חדקוב

שלום וברכה!

בשיחת הטלפון דאמש, זרזו ע"ד הדפסת התניא והסדורים היות וצריך להשלח לרחבי תבל, ושאל ע"ד המצב בזה. ההדפסה תהי' ע"ח ברוקלין...

י"ג תמוז תשל"ב

הורו להעביר ללונדון 22 תניא ו־63 סידורים, למנצ'סטר 3 תניא, ו־9 סידורים.

וראה עוד בכל הנ"ל באגרת י"תת. "התקשרות" גליון תלה ע' 10.

*

ו. בח' טבת תשל"א (י"מט) כותב רבינו אגרת בנוגע לביהכ"נ חב"ד בצפת:

אודות ביהכ"נ החב"די בצפת ומה שמצא בו ועשה בזה.

בהמשך לזה נמסרו בטלפון הוראות רבות של רבינו, בין השאר נמסר בשיחה טלפונית ביום כ״ו אייר תשל״ב:

ע״ד ביהכ״נ בצפת ... שישאר רשום ע״ש חב״ד. וכן להכניס הגבאים משלנו, וללא בליטות. באם הבניה תגמר עד י״א ניסן יוכל זה להיות מכלל הע״א מוסדות. בתוך ביהכ״נ אפשר לפתוח עבור אנשים המבוגרים יותר. ע״ד הבעלות יש להבטיח ע״י עו״ד.

וכן בסיון של אותה שנה.

*

ז. בי״ח אדר תשל״א משחזר הר״א וואָלף את ההוראות שקיבל בטלפון:

בהמשך להשיחה הטלפונית מאתמול:

...שאלתם אם הגיעו המכתבים לאלמנות שנשלחו לגב׳ שפרה גולומבוביץ ... וגם הגב׳ גולומבוביץ שתכתוב מיד ע״ד המבצע עם האלמנות בפרטי פרטיות.

וראה האגרות לאלמנות אלו באגרות י״צז־י״קב.

*

ח. בכ׳ תמוז תשל״ב כותב הר״א וואָלף:

כ״ק אדמו״ר שליט״א

מר ג׳יימס רוזנטל התקשר אלינו היום ובקש להודות לכ״ק אדמו״ר שליט״א על ששלח אליו את ר״נ מינדעל ... הוא מצפה לפגוש פא״פ בכ״ק אדמו״ר שליט״א.

וראה בענין זה גם באגרת ג׳ תמוז תשל״ב (י״תכא).

*

ט. בקיץ תשל״ב נסעה קבוצת בחורים מישיבת „תומכי תמימים״ להפיץ יהדות ומעיינות ברחבי ארץ־הקודש.

בט״ו אלול תשל״ב כותב הר״א וואָלף להרב חדקוב:

בטלפון י״ג אלול מסרו ... באם ישנו דו״ח מהשלוחים בימי החופש שישלחו, ובאם ישנם בהמשך ימי חופשה – שיסעו שוב באם לא יבטלו סדרי הישיבה על־ידי־זה .. בטלפון י״ד אלול הורו שאחר צום גדליה יסעו רק אם הסדרים לא נפגעים ע״ז ...

ראה מענה על הדו״ח באגרת י״תפח.

*

י. הוראות רבות נמסרו גם ע״ד הדפסת ספרים ומאמרי דא״ח – להלן אחדים מהם:

י״ח אדר תשל״א

...להדפיס המאמר אשרי יושבי ביתך הנשלח אלינו.

ט״ו אלול תשל״ב

בטלפון י״ג אלול ... הודיעו על ששלחו קונטרס המכיל מאמרים מתרס״ו, להדפיסו קודם ר״ה כי נוגע לשנת השמיטה.

*

יא. היו אגרות שלכתחילה הועברו ע״י הרב חדקוב בטלפון כמו דלהלן:

ט׳ שבט תשל״א

המברק להנחת אבן הפינה לביהכ״נ נרשם ונדפס (**היא אגרת י״ע**).

ט״ו אלול תשל״ב

בטלפון י״ג אלול מסרו נוסח מברק כ״ק אד״ש לכנס בוגרי הבסל״מ (**היא אגרת י״צג**).

*

יב. הוראות בקשר לל״ג בעומר:

ח״י אייר תשל״ב

ידידינו הנכבד והנעלה עוסק בצ״צ רב פעלים וכו׳ רחמ״א שי׳ חדקוב

שלום וברכה!

בשיחת הטלפון מאמש, הורו לנצל ככל האפשר ובתוקף הכי גדול את יום הל״ג בעומר. למסור לר״י ליבוב שישתתפו במחצית ההוצאות, לדבר ע״ד ל״ג בעומר במקום שאפשר, כל אחד בסביבה שלו, ובעניין כמופת הייתי לרבים, ושלא צריך להתבייש בלבוש היהודי, ולהדגיש המדובר בי״א ניסן ע״ד כמופת הייתי לרבים...

* * *

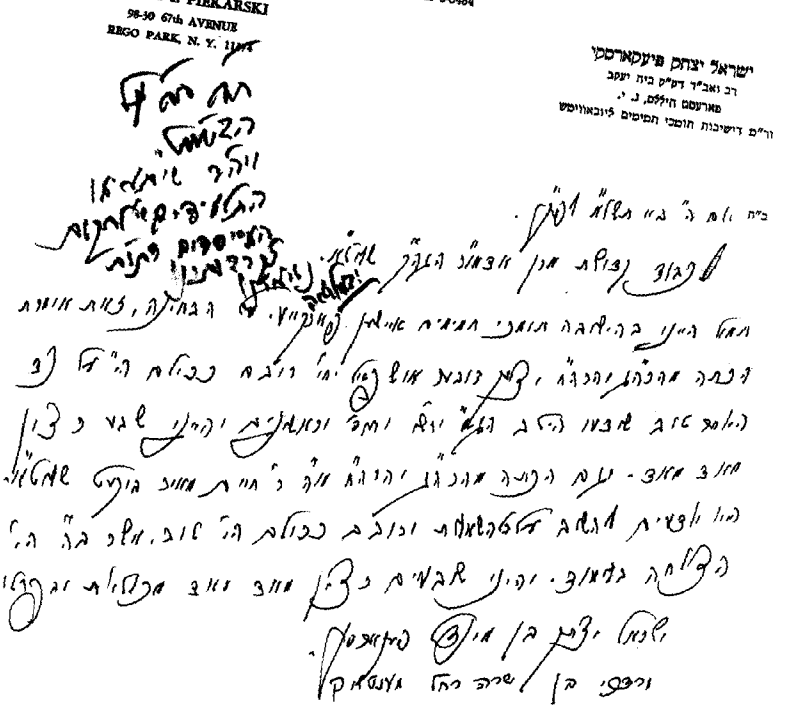
ויהי רצון שנזכה להו״ל עוד אגרות־קודש מאת כ״ק אדמו״ר זי״ע, שבהם (כלשון רבינו באגרת מכ׳ כסלו תשל״ב (י׳רצב)): „אוצרות גנוזים בהם שעדין לא ראו אור הדפוס. ובסגנון הידוע, יהי רצון אשר בקרוב גם בדברי דא״ח אלה יקויים יפוצו מעינותיך חוצה״, שעי״ז נזכה בקרוב ממש לשמוע תורה מפיו של משיח צדקנו, במהרה בימינו, אכי״ר.

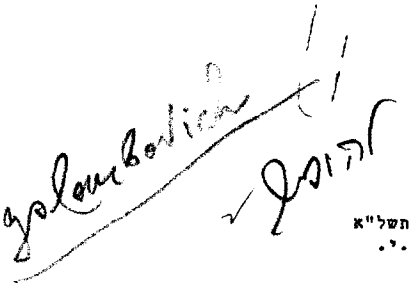

RABBI I. I. PIEKARSKI
98-30 67th AVENUE
REGO PARK, N. Y. 11374

IL 9-0484

ישראל יצחק פיעקארסקי
רב ואב"ד דפ"ק בית יעקב
מארעגם חיללם, נ. י.
ור"מ דישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת שפרה יהודית תחי'

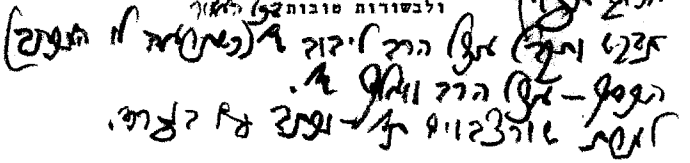
ברכה ושלום:

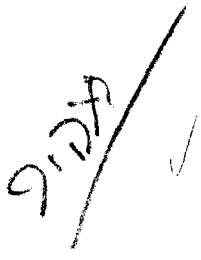
מצו"ב מכתבי-מענה להמכתבים שהביאה, לאלו שכתבו אלי. וכיון שמכירה את הכותבות אישית, בודאי אם נצרך תוספת ביאור למישהי, תמצא המלים המתאימות לכך. ומה טוב אם תודיע בפרטיות התגובה מצד כל אחת ואחת בנוגע להשאלות וההשובות וכו'. וגודל המצוה לעודד ולחזק את רוחן בודאי למותר להארין.

ואשר לאלו שכתבו על שמה, הנה על פי הנהוג מצויין המענה בגליון בפני עצמו, ות"ח מראש בעד מסירתן להן.

ובחודש סגולה זה שמרבין בו בשמחה ונקודתו שליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, יהי רצון שיקויים כן יחי' לנו ולכל ישראל, בפשוטו של הכתוב וכדרשת חכמינו ז"ל אורה - זו תורה וכו', אשר זה בזה תלוי.

בברכה להצלחה מופלגה
ולבשורות טובות

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

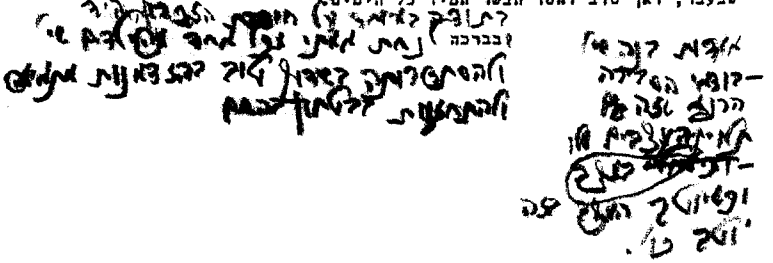
מרת תחי'

ברכה ושלום:

קבלתי מ"ש אודותה וכן מכתבה והתוברת על ידי מרת שפרה יהודית תחי'.

ובעת רצון אזכירה על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר למילוי משאלות לבבה לטובה בכל העניינים שכומבת.

ויהי רצון שכשם שכתשמח על הבעיות כן תבשר טוב שנשמעו בכי טוב ועד למהרה בגאול ושכר טוב כפה מעמים ככה בעד הצער והסבל שבעבר, ואך טוב ומסד תבשר תמיד כל הימים.

אגרת י'קסג — נדפסה לקמן ע' קסז

אגרת "רסח — נדפסה לקמן ע' רסח

הי' תלמיד מצוין ב וגמר גם ההיי סקול שם , ואח"כ בהלכו לאוניברסיטא
נתנו לו לשחות על עס די וכו' וכהיום הוא כבר משך זמן בבית רפואה פרטי לחולי
רוח (סקיצאפרעניע בלויית עוד איזה שם ר"ל), אביו הוא מאד שבור מזה והוא וכמו"כ
אשתו בקשו מאד להזכירו לפני כ"ק ולבקש ברכת כ"ק עבורו לרפואה שלימה ורפואה קרובה.

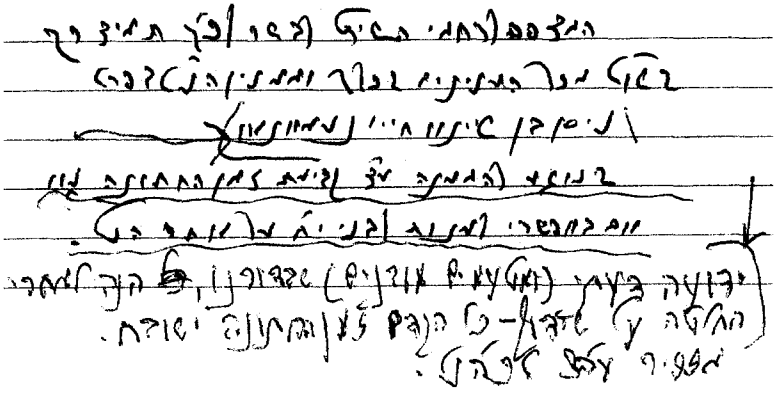
בשליוה אותי לשדה התעופה בקשני עוה"פ לבקש ברכת כ"ק עבור בנו הנ"ל.

כשיואיל כ"ק להשיב מה בנוגע להפ"נ עבור בנו הנ"ל – אודיעו
וזה גם יעזור בנוגע לנדבתו עבור חו"ת.

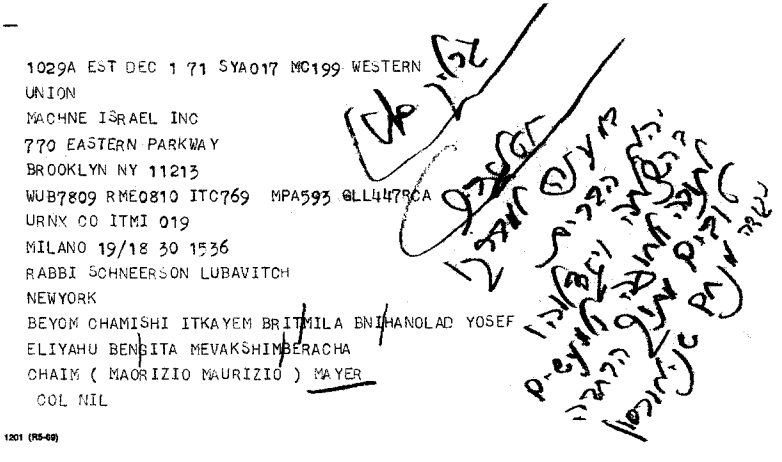
בזיון הקונטרס

אוצר הוצאת ספרים ע"ש הרבי מלך המשיח

אגרת י"רעט — נדפסה לקמן ס"ע רעג ואילך

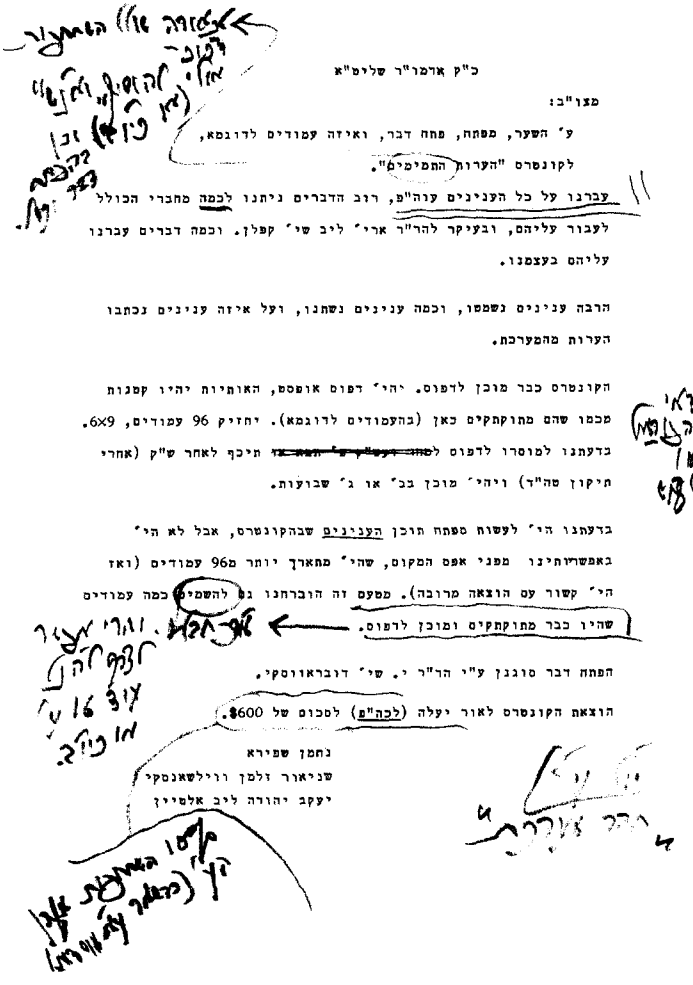
אגרת י"נט – נדפסה לקמן ע' עב

1029A EST DEC 1 71 SYA017 MC199 WESTERN UNION
MACHNE ISRAEL INC
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN NY 11213
WUB7809 RME0810 ITC769 MPA593 GLL447BCA
URNX CO ITMI 019
MILANO 19/18 30 1536
RABBI SCHNEERSON LUBAVITCH
NEWYORK
BEYOM CHAMISHI ITKAYEM BRITMILA BNIHANOLAD YOSEF
ELIYAHU BENBITA MEVAKSHIMBERACHA
CHAIM (MAORIZIO MAURIZIO) MAYER
COL NIL

1201 (R5-69)

אגרת י"שז – נדפסה לקמן ע' שו

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מצו"ב:

ע' השער, מפתח, פתח דבר, ואיזה עמודים לדוגמא,
לקונטרס "הערות התמימים".

עברנו על כל הענינים עה"פ, רוב הדברים ניתנו לכמה מחברי הכולל
לעבור עליהם, ובעיקר להר"ר ארי' ליב שי' קפלן. וכמה דברים עברנו
עליהם בעצמנו.

הרבה ענינים נשמטו, וכמה ענינים נשתנו, ועל איזה ענינים נכתבו
הערות מהמערכת.

הקונטרס כבר מוכן לדפוס. יהי' דפוס אופסט, האותיות יהיו קטנות
מכמו שהם מחוקקים כאן (בהעמודים לדוגמא). יחזיק 96 עמודים, 6x9.
בדעתנו למוסרו לדפוס לאחר ש"ק תיכף לאחר ש"ק (אחרי
תיקון חה"ר) ויהי' מוכן בכ' או ג' שבועות.

בדעתנו הי' לעשות מפתח תוכן הענינים שבהקונטרס, אבל לא הי'
באפשרותינו מפני אפס המקום, שהי' מתארך יותר מ96 עמודים (ואז
הי' קשור עם הוצאה מרובה). ממעם זה הוברחנו גם להשמיט כמה עמודים
שהיו כבר מחוקקים ומוכן לדפוס.

הפתח דבר סוגנן ע"י הר"ר י. שי' דובראווסקי.

הוצאת הקונטרס לאור יעלה (לכה"פ) לסכום של $600.

נחמן שפירא
שניאור זלמן וויליאנסקי
יעקב יהודה ליב אלטיין

אגרת י'תקכז – נדפסה לקמן ע' תקכז ואילך

אגרת י׳רלב – נדפסה לקמן ע׳ רלא

אגרת י׳תקכט – נדפסה לקמן ע׳ תקכט

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ז' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר שי'
שלום וברכה:

В ответ на В. письмо от כ"ח סיון – пишу В. ответ вне очереди, согласно серьёзности проблемы,

/1/ По указании священной Торы, нужно быть очень осторожным в отношении к לשון הרע, в особенности когда это касается כבוד בת ישראל.

/2/ Когда это касается личной жизни, осторожность должна быть в максимальной мере, и т.к. каждый человек не может быть объективен если он лично замешен, то в вопросе כבוד בת ישראל есть также специальные указания в שולחן ערוך. Поэтому нужно обратиться к равину и получить от него точные указания, до тех пор перестать говорить об этом.

/3/ Относительно В. личной проблеме, то т.к. были תנאים, нужно и в этом просить указания от равина.

בברכה

מפתח

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
			תשל"א	
	ט/תתקצד	ערב ר"ה	כללי	מברק לר"ה	א
	ט/תתקצה	ח' תשרי		איסור יציאה מאה"ק	א
	ט/תתקצו	י"א תשרי	מוהי"י אונסדאָרפער	מקום וזמן החתונה. שדכנות	ב
	ט/תתקצז	חוהמ"ס	מוהמ"א יפה	מברק להקפות שניות בירושלים	ב
	ט/תתקצח	כ"ה תשרי		קיום תומ"צ צנור לברכת ה'. הוראה מהצבא – נעשה ונשמע	ג
	ט/תתקצט	כ"ו תשרי	מוהא"מ הסופר	חינוך ולימודי בנו	ה
	ט/תתר	ב' מרחשון		מענה לאברך שלומד בכולל, והציעו לו שעות עבודה בהוראה	ה
	י"א	ד' מרחשון	מוהש"ז שזר	הדפסת מאמרי אדה"ז בכפ"ח. השתתפותו בהקפות שניות בירושלים	ו
	י"ב	ה' מרחשון	מר יעקב רוזנטל	השתלשלות התקלה דמיהו יהודי. זריזות בביטול הגזירה	ז
	י"ג	ו' מרחשון	מוה"א מאלצבערג	הקמת גמ"ח באה"ק על שם הוריו	י
	י"ד	ט' מרחשון		לעשות החתונה בהקדם. ללא ביזבוז מעות	יא
	י"ה	י"ג חשון	מר אליעזר לבנה	שלילת החוק שיבנו דירות מחוץ לחברון. להזעיק דעת הציבור שלא ימסרו ירות"ו לבעלות דתות אחרות	יא
	י"ו	י"ג חשון		דאגת הבורא לכאו"א בהשגח"פ. התחזקות בקיום תומ"צ צנור לברכת ה'	יג
	י"ז	י"ג חשון		שנה שמחה ללא עגמ"נ	יד
	י"ח	י"ג חשון		התחזקות בקיום תומ"צ צנור לברכת ה'. בדיקת תו"מ אם לא נבדקו תוך י"ב חדש	יד
	י"ט	י"ג חשון	הנהלת נשי חב"ד בכפ"ח	הפירסומים שיופיעו גם באידיש	טו
	י'	ט"ז חשון	מוהמ"י רוטמן	משרד למציאת מקומות עבודה לבנ"י	טז
	י"א	כ' מרחשון	חגיגה השנתית דתו"ת	70 שנה לשיחת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב בקשר עם מטרת התייסדות ישיבת תו"ת	טז
	י"ב	כ"א חשון	רש"י זורן	הו"ל כרכים נוספים דאנצי' תלמודית. כנ"ל י"ה (בענין ירושלים)	יח
	י"ג	כ"א חשון	מוה"ר יהושע הוטנר	כל כרך דאנצי"ת מוסיף על קודמיו. זריזות ההו"ל דכרכים נוספים. נחיצות עריכת „ביבליאוגרפי" בסוף הערכים	כ
	י"ד	כ"ו מ"ח	מו"ה יצחק הוטנר	הערה בדרמ"צ: „תיקון ואמת כו' כמ"ש תתן אמת ליעקב"	כב
	י"ט	כ"ח חשון	מוהרש"ז שרגאי	צילום קונטרס מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר. כנ"ל י"ה וי"ב (בענין ירושלים)	כד

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״טז	ערשק״מ כסלו	מוהש״ז שזר	יום הולדתו. ענייניו הפרטיים והכלליים	
			קשורים זב״ז. משלוח מאמר „פדה בשלום״	כה
י״יז	ד׳ כסלו	מוהמ״ר העכט	כל שקו״ט בעניני חינוך בעירו צ״ל	
			בהשתתפותו	כו
י״יח	׳ כסלו		שם דניאלה — לה״ק הוא	כו
י״יט	יו״ד כסלו	גמ״ח קרן שנ״ז ברוק	יסוד הגמ״ח לע״נ. גדולה מצות גמ״ח בו׳.	
			השתתפות	כז
י״כ	יו״ד כסלו	כללי־פרטי	מיסמך גאולה לגאולה הכללית. ט״ו לירחא	
			תליתאי וענינה. התפילין והתפלה כנוסח	
			חב״ד. גודל התפילין. מבצע תפילין	כח
י״כא	י״ז כסלו	מוה״ח הלוי בנימיני	מנהגי יום הולדת. חת״ת. המשך משרתו.	
			לימודי בנו — במקום שלבו חפץ	לב
י״כב	י״ז כסלו	ועד כפר חב״ד	מברק להתוועדויות בכפ״ח ובנחה״ח	לג
י״כג	י״ז כסלו	הרב יעקב גולדמן	התעניינותו בעניני ישיבת תו״א. החובה	
			לקלוט כל תלמיד שמביע רצונו ללמוד. אין	
			גיל פרישה בעבודת החינוך	לד
י״כד	ערב י״ט כסלו	חגיגה השנתית דתו״ת	לחנוכה וי״ט כסלו קוים משותפים בתוכנם	
			ובהוראתם לחיי היום־יום	לה
י״כה	י״ט כסלו	אדמו״ר מביאלא	בתעמולת העלי׳ — שלא יתחילו ברבנים	לח
י״כו	בין יט״כ לחנוכה	נשי ובנות חב״ד	ג׳ הענינים ב„יפוצו מעיינותיך חוצה״	
			וכהוראת ימי חנוכה. „אף הן כו״	לט
י״כז	בין יט״כ לחנוכה	נשי ובנות חב״ד	כנ״ל	מ
י״כח	כ׳ כסלו	מוהש״ז שזר	חזרת מאמר אדה״ז בהתוועדות מביכל	
			שמכינים לדפוס	מב
י״כט	כ׳ כסלו	מוהא״א הכהן יאלעס	הערות על ההדרן עמ״ס ע״ז	מג
י״ל	כ״ג כסלו	רייזל אדלר	נאומה המוצלח	מג
י״לא	ערב חנוכה	מרת רחל אמיתי	חיזוק הבטחון ממהר ברכת ה׳. זכות	
			עבודתה בחינוך	מד
י״לב	ערב חנוכה	מרת אסתר	זכות עזרתה לחינוך הכשר יעמוד לה	מה
י״לג	ימי חנוכה	כללי־פרטי	„קבעו הנס בנרות״ — ב׳ דברים בנר. חידוש	
			הפעולות בענין „מיהו יהודי״. מנהגנו	
			להשתמט ולא לתת ממון במוצ״ש	מה
י״לד	ימי חנוכה	גמ״ח מאָנטרעאַל	שי״ה׳ הגמ״ח לעשירים	נ
י״לה	ימי חנוכה	מוהח״ש סגל	הערה על ספרו תוספת רש״י	נא
י״לו	ימי חנוכה	מרת גיטה גליצנשטיין	הוראת ימי חנוכה	נב
י״לז	חנוכה	מר אהרן בקר	תגובת האישים אתם דבר (אודות עניני	
			אה״ק). כנ״ל י״ה (בענין ירושלים)	נג
י״לח	חנוכה	ד״ר זקש	יצליח בטיפול הפונים אליו — בגוף ובנפש,	
			גם נפה״א	גה
י״לט	חנוכה	אלוף אהרן יריב	משמעות מאורעות חנוכה לתקופתנו	נו

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"מ	ג' דחנוכה	מר יצחק זוילי	ברמ"צ לבנו. ישא בגאון דגל היהדות כו'	נז
י"מא	ה' דחנוכה		לקרב זמן החתונה. מקום הדירה – בסביבה דשומרי תומ"צ	נז
י"מב	ר"ח טבת	מוהש"ז שזר	ספר הערכים חב"ד. סיועו בזה	נח
י"מג	ר"ח טבת	מר דב אטינגר	נוהג בית הרב לא להשתתף ב„בספרי זכרון". מכתבים וזכרונות אודות רב"מ אטינגר. תוארים לאחר הזכרת „הי"ד"	נט
י"מד	זאת חנוכה	התוועדות יט"כ	התעוררות דיום זה תומשך בכל השנה	ס
י"מה	ו' טבת		כנ"ל י"לא (חיזוק הבטחון)	סא
י"מו	ז' טבת	פרופ' ר"י הכהן כ"ץ	פירסומיו – גילוי גנוזות במשנת תנאים. הצורך בהו"ל ביופי חיצוני בתקופתנו. לגלות במושפעיו את המאור שבנפשם	סב
י"מז	ז' טבת	ר' שלמה טרשנסקי	סיועו להו"ל ספר הערכים חב"ד	סג
י"מח	ז' טבת	הרב מנחם רקמן	כנ"ל י"מה	סד
י"מט	ח' טבת	מר נפתלי הרצוג	פעלו בביהכ"נ החב"די בצפת. כיום שאין יסוד לחשש המתנגדים בטלה התנגדותם לחסידות	סה
י"נ	י"ד טבת	הרא"מ הסופר	המשרה שהציעו לו. הצורך לנצל כשרונו המיוחד במילואו להרים קרן היהדות	סו
י"נא	י"ח טבת	יצחק רסקין	ע"ד יום ההולדת – יוסיף בלימוד התורה בהתמדה כו'	סז
י"נב	א' לשק"מ שבט	מלוה מלכה דבי"ר	היחודיות דחודש שבט לליובאוויטש ולנשי ובנות חב"ד בפרט	סח
י"נג	כ"א טבת		חת"ת. מבצע תפילין. לא מצאתי שמו בין המתעסקים במבצעים כו'	סט
י"נד	כ"ב טבת	מוהצ"מ שטינמץ	ביסוס השכונה	ע
י"נה	כ"ו טבת		איסור שירות אשה בצבא	ע
י"נו	כ"ח טבת		הדרכה ליתום מחללי צה"ל	ע
י"נז	כ"ט טבת		הזנחת הרופא – זה שייך לה' השופט כל הארץ והדרים עלי'	עא
י"נח	כ"ט טבת		האמונה בתחיית המתים	עא
י"נט	ער"ח שבט		כל הקדם זמן החתונה ישובח	עב
י"ס	טבת	הרב י"א רוזנבוים	בנוגע לביה"ס החב"די בירושלים – להביא הענין לפני רבני חב"ד	עב
י"סא	ר"ח שבט	הדיין אברהם רפופורט	ברכה ליציאת אחיו וב"ב מרוסיא. מס"נ בעל ההילולא לאחב"י הנמצאים שם	עג
י"סב	ר"ח שבט	הר"ג הכהן קלפרמן	קבלת פ"ש וספרו על תולדות הישיבה ע"ש הרי"א ז"ל	עד
י"סג	ב' שבט		אין לוותר על יר"ש ומדות טובות בשידוך. קדימה לעבודה שיש בה סיפוק נפשי	עד

אגדת	תאריך	שם הנמשן	תוכן האגדת	עמוד
י"סד	ב' שבט	מוהר"י פיעקארסקי	יה"ר שיתאימו התלמידים לתקות המייסדים	
		ומו"ה מרדכי מענטליק	כ"ק רבותינו נשיאינו ובמילואה	עה
י"סה	ה' שבט	מו"ה אהרן גולד	הסתדרות ומקום הדירה – כעצת הנהלת הישיבה	עה
י"סו	ה' שבט		נכון הדבר שידורו בכפ"ח ע"מ לתת חינוך דתי לילדי'	עה
י"סז	ו' שבט		לעשות כל התלוי לחיזוק השלום בביתם	עו
י"סח	ז' שבט		להתעניין מזמן לזמן בהנתחדש בשטח הרפואי אודות מחלת השיתוק	עו
י"סט	ז' שבט		לכל לראש צ"ל מסודר. לעסוק בענינים אחרים – רק באופן שלא יזיק לבית ספרו	עו
י"ע	ח' שבט	ועד כפר חב"ד	הנחת אבן הפינה לבנין ביהכ"נ	עז
י"עא	ערב י"ד שבט	כללי	מברק	עז
י"עב	י"ד שבט	מרת ש.י. מורוזוב	השתתפות בהוצאות למשלוח מנות לאלמנות ויתומים. מענה למכתביהן	עח
י"עג	י"ב שבט	מוהא"א הכהן יאָלעס	בהתוועדות דיו"ד שבט נתקיים בו: ונפקדת כי יפקד מושבך	עח
י"עד	י"ב שבט	מוהצ"א בעגון	כדאי לקנות אוטו (לא חדש לגמרי)	עט
י"עה	י"ב שבט		אל יתן לרגש הרחמנות לבנו לבלבלו במילוי הוראות הרופא	עט
י"עו	י"ג שבט		חת"ת. ניצול הכשרונות ושידוך טוב. מצב אנ"ש בירושלים	עט
י"עז	י"ד שבט		אין כדאי להעמיד על דעת יחיד – ותשועה ברוב יועץ	פ
י"עח	י"ט שבט	מו"ה יעקב לנדא	להמשיך הר"ה שהתחיל	פא
י"עט	י"ט שבט		עליו להכנס לישיבת גדולה כו' וזה גם יוסיף בהגנה על ארצנו הקדושה	פא
י"פ	כ' שבט	מר מרדכי וזוג' גובר	קבלת פ"ש וספריהם. היותם מיקטרינוסלב גורם לקירוב. ביצירה ספרותית נשקפת תכונת נפש המחבר	פב
י"פא	כ' שבט	הרב ד"ר זרח ורהפטיג	אישור קבלת מכתבו עם המצורף	פג
י"פב	כ' שבט	תלמידות בי"ר כפ"ח	זכות תרומתן לצדקה יעמוד להן	פד
י"פג	ג' לפ' משפטים	גמ"ח שומרי שבת	הקשר המיוחד דגמ"ח עם זמן קיום האסיפה השנתית. גמ"ח באופן דהמפייסו	פה
י"פד	כ"ו שבט		ע"ד קרנות שעוזרים לחתן	פז
י"פה	ג' אדר		ילד מאומץ – שאלה לרב מורה הוראה. מקום מגורים. שידוך מתאים	פז
י"פו	תחלת אדר	רש"י זוין	נבהלתי מכך שכאילו יש סברא להתיר גיורי וינה	פח
י"פז	תחלת אדר	הנ"ל	כנ"ל. הפירצה שבדבר	פט

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"פח	תחלת אדר	הנ"ל	כנ"ל	פט
י"פט	ד' אדר	הנ"ל	כנ"ל. גם אין בגיורים היתר של דיעבד	צ
י"צ	ה' אדר	מוהמ"ז גוטניק	נסיעתו לכאן דרך אה"ק. חת"ת	צא
י"צא	ה' אדר		עד לכשירחיב יפריש מעשר מן המעשר	צא
י"צב	ו' אדר	מוהש"י קנובין	תנאי החוזה החדש – ישתדל כמה שיכול שיהי' בדרכי נועם	צב
י"צג	ז' אדר	בוגרי בי"ס למלאכה	הפצת היהדות בכל מקום שידם מגעת	צב
י"צד	ז' אדר	חגיגה השנתית דתור"ת מאָנטרעאָל	המס"נ לא להינתק מתומ"צ והחזקת החינוך הכשר ע"י מרדכי – הם שהביאו לנס פורים. וההוראה מכך לימינו	צג
י"צה	ז' אדר	מרת האדא ר. רסקין	המגילה נקראת על שם אסתר דוקא	צה
י"צו	ז' אדר	מר א"ש אטינגר	לנצל משרתו האחראית בכך שיהי' – „והי' מחניך קדוש". סגולת מצות תפילין	צו
י"צז	ז' אדר	מרת ש.י. מורוזוב	צירוף מכתבי מענה לאלמנות צה"ל	צז
י"צח	ז' אדר	אלמנות צה"ל	ברכות בהמצטרך להן. הדרכות שונות להן וילדיהן. פורים שמח	צח
י"צט	ז' אדר	הנ"ל	ברכות בהמצטרך להן	קב
י"ק	ז' אדר	הנ"ל	כנ"ל	קג
י"קא	ז' אדר		כנ"ל. קבלת חוברת הזכרון. הדרכה לענין בנה	קג
י"קב	ז' אדר	מרת מרים שורצבוים	כנ"ל י"צט. קבלת פמוט – פרי עבודתה ועבודת בעלה. המשכתה בעבודתה זו	קד
י"קג	ז' אדר	הרבנית ש.ש. שוחט	יום הולדת. הוספה בתומ"צ צנור לברכת ה'	קד
י"קד	ה'־ח' אדר		סרט על ליובאַוויטש – אין הזמ"ג להתעסק בזה כו'. ימשיך במשרתו עתה	קה
י"קה	ח' אדר	מרת נחמה שייבר	מחקר מדיציני. עבודתה בחינוך הנוער היהודי. המגילה נקראה ע"ש אסתר דוקא	קה
י"קו	ח' אדר		מענה לא' המוסדות	קו
י"קז	ח' אדר	מו"ה אבא הלוי לוין	יסיח דעתו מהמכ' כו' – דבר שאין בו ממש כלל	קז
י"קח	ח' אדר	מוהש"ז העכט	גיוס הבעה"ב וידידיו שלצדו	קז
י"קט	י' אדר	התל' השלוחים לתו"א	לא נשלחו לנהל את הישיבה כ"א להיות דוגמא חי'	קח
י"קי	י"ב אדר	מוהש"ב שרייבר	ניצול השפעתו – בקיום המצוות דפורים	קט
י"קיא	י"ב אדר		עסקנות ציבורית – לאחר הסתדרותו בעניני בריאות, פרנסה ושלום בית. מקום מגוריו – בהסכמת האשה. חת"ת	קט
י"קיב	י"ז אדר		פס"ד רב שאינו נוגע בדבר – בנוגע ליהדותו של מאומץ	קי
י"קיג	י"ח אדר	מר אלי' עמיר	ניצול אפשריותיו לטובת עם קדוש באה"ק	קי

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י׳קיד	י״ח אדר		שידוכים עבור בניו	קיא
י׳קטו	כ׳ אדר	מוהממ״ה גנזבורג	יתעניין בפרנסה אחרת שיספיק לו. חת״ת	קיא
י׳קטז	כ״א אדר	מוהי״ל רסקין	לא כדאי שמוסדותינו יתעסקו בעניינים שמחוץ לעניני חינוך וירא״ש	קיב
י׳קיז	כ״ד אדר	מו״ה יוסף בלוי	ביסוס נחלת הר חב״ד	קיב
י׳קיח	כ״ח אדר		מענה לשליח שמצא מקום שליחות חדש	קיג
י׳קיט	שלהי אדר	כללי־פרטי	הוספה בתומ״צ ומבצע תפילין מתוך שמחה – כהוראת ימים אלו. שבועת משה עצמו קיימת גם עתה	קיג
י׳קכ	ערש״ק המשולש בחודש הגאולה מוהש״ז שזר		כשב׳ יהודים נפגשים כו׳. שובו לאה״ק – עלי׳ בכל המובנים. ש״ק המשולש בזמן מקום ונפש. הפסקת הדיבור בשלילת החזרת השטחים המשוחררים	קטז
י׳קכא	עשק״מ ניסן	מר יעקב דהן	בעבודתו כאן בתפקיד מאה״ק – יראה את עצמו כשליח וב״כ ארצנו הקדושה	קיט
י׳קכב	ג׳ ניסן	משפ׳ העולים מרוסיא	עלייתם והתיישבותם בנחה״ת. הקלת ההגבלות לאחב״י שם. גודל ההתעסקות בהפצת היהדות שם, ומכ״ש בא״י	קכ
י׳קכג	ג׳ ניסן		זכות הצדקה שנתנו. להישמע להוראות הרופא	קכב
י׳קכד	ו׳ ניסן		ניתוח קיסרי סמוך לש״ק	קכג
י׳קכה	י״א ניסן	כללי	ההוראה מהקוים המשותפים לפסח וחודש האביב: היציאה ממיצרים וגבולים, גם כאלו שלכאו׳ אינו יכול לשנותם; מאפילה לאור גדול – שינוי לאי״ע	קכג
י׳קכו	י״א ניסן	כללי־פרטי	חירות אמיתית. הטבילה בנה״ד – ע״ד ר״ז דשכח כו׳. ביסוס והתפשטות כפ״ח	קל
י׳קכז	י״א ניסן	רש״י זוין	המטרה וגודל ההכרח בספר הערכים חב״ד. סיוע לזה מההו״ל דמאמרי הצ״צ. ההכרח בהו״ל בהקדם דכל הכרכים, וכמו״כ באנצי״ת	קלב
י׳קכח	י״א ניסן	הרב מרדכי קירשבלום	גיורי וינה – אין גם הכנה לגיור	קלד
י׳קכט	י״א ניסן	מר יוסף צ׳חנובר	מה ששלח למסור לו בנושא ה„ממזרים״ – כנראה לא עשה שליח שליחותו	קלה
י׳קל	י״ג ניסן	הר״א הלוי פינקלשטיין	קבלת ספרו. משלוח ספר הערכים חב״ד	קלה
י׳קלא	כ״ד ניסן	הרא״מ הרשברג	גיורים שלא כהלכה במדינתו. עת צרה גו׳ וממנה יושע. משנכנס אדר – כולל גם חודש ניסן	קלו
י׳קלב	כ״ה ניסן	מר אברהם רולר	העדיפות בהדפסת ספרו ע״י חברה מדעית. בהמשך למסורת משפחתו – לעסוק גם בהפצת היהדות	קלז

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"קלג	חורף	מוה"א סופר (שרייבער)	הערות לס' „תוספות חכמי אנגליי" עמ"ס סנהדרין	קלח
י"קלד	כ"ז ניסן	הנ"ל	בהמשך להנ"ל – ב„דוכנם" דוקא מודגש היחוד דלוים לגבי כהנים	קמ
י"קלה	ה' אייר		אמירת המאמר באנגלית	קמא
י"קלו	ט' אייר		ללמוד בישיבה בה לומדים עטה"ק	קמא
י"קלז	י"א אייר		מותר לשאול שאלות, אך שיהי' נעשה קודם לנשמע	קמא
י"קלח	י"א אייר		התחזקות בתומ"צ הדרך לקבלת ברכת ה'. אבן הבוחן לדעת מאיזה צד באים הרהורי חרטה. נח"ר לאבי' ע"ה ע"י מע"ט	קמב
י"קלט	י"א אייר		תומ"צ ובטחון ממשיך ברכת ה'. אין מקום ליאוש וכעס כאשר הכל בהשגחה"פ	קמג
י"קמ	עש"ק י"ג אייר	מוה"ר שמואל קיפניס	קבלת כרך י"ב מס' אוצר הפוסקים. הכרח בספרים כמו אלו ובמיוחד בימינו כאשר מתנכלים לתורת אמת	קמד
י"קמא	פסח שני	מוהרמא"ל שפירא	ספרו נמוקי מלב"ם שהביא חתנו	קמה
י"קמב	פסח שני	הרב שמעון חליואה	יבשר טוב מפעולותיו בקהילתו	קמו
י"קמג	פסח שני	הרב מנחם ישראל פינק	גודל הזכות בהשפעה על סביבתו – ומב' הקצוות כו'	קמז
י"קמד	פסח שני	חגיגה השנתית דאה"ת	חסרון בבין אדם לחבירו מורה על חסרון בבין אדם למקום. הקדמת „אנכי ה"א גו'" ל„כבד את אביך גו'". – חינוך עטה"ק	קמח
י"קמה	פסח שני	מרת גאולה כהן ומר אהרן כהן	חשיבות היחיד ועאכו"כ הרבים. א"א לצאת י"ח בפחות מיכולתו	קנ
י"קמו	פסח שני	מר מרדכי נמיר	ספרו שליחות במוסקבה: למנוע טעות מהקוראים השטחיים; חשיבות הזכרונות ודו"ח של תקופת כתבו	קנא
י"קמז	פסח שני	מר ישראל פיינהנדלר	תפלה צ"ל בדיבור	קנב
י"קמח	י"ד אייר		מקום הדירה – בסביבה דשומרי תומ"צ. בדיקת תו"מ אם לא נבדקו תוך י"ב חדש	קנג
י"קמט	ט"ו אייר	תלמידות בי"ר – יעֶר	פסח ועצרת – בשניהם הצטיינו בנות ישראל. זמן מסוגל להן לנתינת כח וכו'	קנג
י"קנ	ל"ג בעומר	כינוס נשי ובנות חב"ד	אחדות ישראל אמיתית (ותמידית) – ע"י השמחה וביטול לתורה אחת מה' אחד. לעקרת הבית השפעה חשובה בזה	קנד
י"קנא	ימי הספירה		התחזקות והוספה בתומ"צ צנור להוספה בברכת ה'. כנ"ל י"קמט	קנז
י"קנב	ספירה טעג		כנ"ל	קנח
י"קנג	כ"ה אייר		יתעניין בנו במקצוע הדורש הכנה קצרה	קנט

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י׳קנד	כ״ה אייר		אין הכוונה שיארגן כ״א שיעורר אלו שמחובתם לעשות בזה	קנט
י׳קנה	שלהי אייר		לימוד בכולל בנחלת הר חב״ד	קס
י׳קנו	ער״ח סיון		ביסוס השכונה	קס
י׳קנז	ר״ח סיון	תל׳ סמינר – קסבלנקה	כנ״ל י׳קנ	קסא
י׳קנח	ר״ח סיון	מרת האדא ר. רסקין	ההוספה בתומ״צ – צנור לקבלת ברכת ה׳. שנת הצלחה	קסב
י׳קנט	ר״ח סיון	האברך מרדכי יוסף	התורה רפואה לעולם. למלא הוראות הרופא. הבטחון בה׳ הרופא כל בשר כו׳	קסג
י׳קס	ב׳ סיון	צא״ח – נחה״ח	הדו״ח ע״ד כי״ס שקמים אשדוד נת׳ ות״ח	קסד
י׳קסא		ארגון למען מוס׳ כפ״ח	„לך אל העם וקדשתם״ – הציווי לעזור לכאו״א להיות חדור בקדושה, ובפרט לבת ישראל שתפקידה להיות עקרת הבית	קסד
י׳קסב	ימי ההגבלה	מר אברהם	הביקור בכפ״ח שתביא להוספה בתומ״צ. חשיבות ההשפעה על הנוער. תומ״צ תריס בפני כל דבר בלתי רצוי	קסו
י׳קסג	ט׳ סיון	מוהא״ח רויטבלאט	מנין הלויים ע״פ ה׳ ולא הבכורים	קסז
י׳קסד	י׳ סיון	מוהי״ל רסקין	עידוד והכרת תודה לסידור השיחות בצרפתית מדי שבוע	קסז
י׳קסה	מוצ״ש י״ב סיון	מו״ה י״מ הכהן לוין	אי׳ ההכחשה מאגו״י בענין „מיהו יהודי״	קסח
י׳קסו	מוצ״ש י״ב סיון		כנ״ל י׳קנא	קע
י׳קסז	ב׳ שלח	תו״ת מאנטרעאל	הטף מפרר יותר משאוכל. טענת המרגלים שע״י התעסקות ארצית (טף) תהי׳ תורתם עראי. יקר בעיני ה׳ תומ״צ של אלו דוקא	קעא
י׳קסח	י״ז סיון	מוהב״צ שם־טוב	יספר לאחרים אודות גודל העונג שנגרם לו בראותו פעולות השליח	קעד
י׳קסט	כ״ב סיון	מרת שרה קריניצי	קבלת פ״ש. התזר תמורת המתנה – על סמך הכתוב שונא מתנות יחי׳	קעד
י׳קע	כ״ח סיון	הרב ד״ר זרח ורהפטיג	כנ״ל י׳קכח. היציאה מהקואליצי׳ והעמידה בתוקף הי׳ מביא לתיקון החוק. ה„הסברה״ שחוק מיהו יהודי הוא ענין פורמלי	קעה
י׳קעא	כ״ח סיון	מר א״ג מאַחערַאָווסקי	ת״ח על מסירתו ד״ש מביקורו בארץ	קעז
י׳קעב	כ״ח סיון	חברי בד״ץ ירושלים	השפעה ממשית על האיש המאיים כו׳ אפשר להפעיל רק ע״י לחץ של הצבור	קעח
י׳קעג	כ״ח סיון	צא״ח – אה״ק	הוצאת ירחון ברוסית	קעט
י׳קעד	ער״ח תמוז	חגיגה דאח״ת נואַרק	יב־יג תמוז – נצחון כללי ליהדות רוסי׳. הזכרון צריכה להביא לידי פועל. כאשר יש רצון חזק – מובטחת לנו ההצלחה	קעט
י׳קעה	ז׳ תמוז		אין זה נוהג בית הרב להזמין מי שהוא	קפא
י׳קעו	ט׳ תמוז	מחנה „גן ישראל״	ברכה לרגל פתיחת המחנה	קפב

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"קעז	ט' תמוז		סדר בלימוד החסידות	קפג
י"קעח	י"ב תמוז	בר מצוה ליתומי צה"ל	סגולת תומ"צ ובמיוחד מצות תפילין להגן על עמנו. הנח"ר הנגרם לאביהם	קפג
י"קעט	ימי הגאולה	תושבי נחה"ח	י"סוד גמ"ח – בהוספה לגמ"ח דכפ"ח. הוספה בכל עניני נחה"ח עד התראות עם קרוביהם הנמצאים שם. מנהלי הגמ"ח	קפד
י"קפ	י"ד תמוז		הנהגתם בשמירת תומ"צ בשונה מהוריהם יגרום לויכוחים ונסיונות באם יחזרו לדור בקרבת הוריהם	קפו
י"קפא	ט"ו תמוז	מוה"א ווייגנגאָרטן	קשו"ת של בנם. „ובחנוני נא בזאת" שנא' בצדקה. אין שייך לתת תודה על צדקה, אך יש מקום להביע גודל הקורת רוח	קפז
י"קפב	ט"ו תמוז	מסיימי בי"ס חב"ד חולון	„סיום" אינו אלא התחלה. המאסר וגאולה לא היו ענין פרטי – והוראה בזה לכאו"א	קפח
י"קפג	ט"ז תמוז		אין עניני להתערב בפרטי הפעולות כו'	קפט
י"קפד	כ"ב תמוז	מר שמחה רז	ספרו על מסכת חייו של ר' ארי' לוין. ההכרח להוציא ספר מסוג זה בדורנו. כנ"ל י"קעד. לשלוח לספרי' פרסומי החברה	קפט
י"קפה	כ"ב תמוז		שידוך נגד דעת ההורים – אינו מהנכון והטוב. הרושם הוא שהורי' דורשים טובתה	קצ
י"קפו	כ"ה תמוז		כשהורים מתנהגים כרצון הרופא כל בשר מוסיף בהצלחת הטיפול בילדיהם. הוצאות הנסיעה יתן לצדקה לזכות בתו	קצב
י"קפז	שלהי תמוז	כללי־פרטי	המאסר והגאולה למען כלל ישראל. ימי סגולה להוסיף בתומ"צ בפרט בתנאים נוחים באי"ע. באם מביא להוספה בלימוד דא"ח – יפרסם גליונותיו; אופן עריכתה	קצב
י"קפח	ער"ח מנ"א	מוהש"ז שזר	אינו דומה שמיעה לראי' – ראיית כתב ידו. המאסר והגאולה למען כלל ישראל	קצה
י"קפט	ער"ח מנ"א	מרת רחל	תבש"ט מהחלמת בעלה	קצו
י"קצ	ר"ח מנ"א		ניתוח פרוסטטה באופן המותר ע"פ שו"ע. כדאי לדחות לתחלת השבוע ולאחרי ת"ב	קצז
י"קצא	ה' מנ"א	מר חיים גראָדע	יבש"ט מהחלמתו	קצז
י"קצב	ה' מנ"א	מוה"א רפופורט	מס"נ כ"ק מו"ח אדמו"ר לטובת אחב"י הנמצאים ברוסיה'. כמשה – מה להלן עומד ומשמש כו'. התראות עם אחיו וב"ב בקרוב	קצח
י"קצג	ה' מנ"א	מו"ה אברהם	הידיעה מפטירת אביו – בודאי נעשה מקום קבורתו וכו' כדבעי ומתאים לנפש הנפטר	קצט
י"קצד	ה' מנ"א	מו"ה י"מ הכהן לוין	כנ"ל י"קסה. ערך ההשפעה של העתון על חוג רחב של „פוסחים על שתי הסעיפים"	קצט

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י'קצה	ז' מנ"א	מוהא"א קאזין	חבל שיתחיל לצאת מעבוה"ק לחול	ר
י'קצו	ט"ו באב	נשי חב"ד למען עולי רוסיא	העידוד והעזר במצבם הרוחני ובחינוך הבנים. האשה והבת מצליחות בזה יותר מהאיש והבן	רא
י'קצז	כ' אב	ארגון בנות חב"ד כפ"ח	הקמת הארגון. השתדלות להרבות חברות בהארגון כהוראת ט"ו באב. בנות ירושלים (ישראל) יוצאות כו'	רג
י'קצח	מנ"א	ועד כפר חב"ד	תודה נפשית על הבשו"ט בהוספה במשפט זו תורה ובצדקה	רד
י'קצט	ר"ח אלול		שיעורים בהלכות הצריכות בחיי היום יום	רד
י'ר	ג' אלול	מר אהרן יריב	ההסדר חלקי עם המצריים — „תחילתו ברצון וטופו באונס" וחזרה על טעות ממצב דומה. פער הכחות בין צה"ל לצד שכנגד. פשר השקעת הון רב על קו הגנה שאינה מועילה בימינו	רה
י'רא	ג' אלול	מר ארי' שרון	כנ"ל	רח
י'רב	ט' אלול	מו"ה משה אישון	מהנסיונות שיש לעשיר לומדים על כח נפשי עצום שניתן לו וע"כ „רבי מכבד כו'"	רט
י'רג	ט' אלול	מר"ה משה סאנדערס	דרגות בהתגלות הבעש"ט. חת"ת	ריי
י'רד	ט' אלול	מו"ה טובי' בלוי	עריכת חוברת כללי פרש"י — נכונה במאד	ריא
י'רה	י"ב אלול	מוהש"ז שזר	לקו"ת פ' ראה דף לב — משל למלך כו'	ריב
י'רו	ט"ז אלול		גיל התחלת הדלקת נש"ק בילדות	ריג
י'רז	ח"י אלול	הנחת אבן הפינה נחה"ח	השתתפות נפשית. ח"י אלול — יום סגולה בימים אלו ובמיוחד בר"ה מייקרים את גוף בנ"י	ריג
י'רח	אלול			ריד
י'רט	אלול	מרת מרגולית אבוטבול	הצלחה בהדרכת התלמידות בקסבלנקה	ריד
י'רי	אלול		לימוד רש"ד קסלמן תניא בתות"ל כפ"ח	ריד
י'ריא	ימי הסליחות	כללי	„אתם נצבים גו'" — כולכם כאחד מחד, ולאידך לכ"א השליחות המסויימת שלו. האחריות שיש ל„ראשיכם (ל)שבטיכם" להשפיע על סביבתם. אתם נצבים גו' — מציאות קיימת. ההכנה לקבלת מלכותו ית'	ריט
י'ריב	ימי הסליחות	מוהא"א הכהן יאָלעס	פרש"י הוא ע"ד הפשט — על כן חשיב רק ז' סוגים בפסוק „ראשיכם גו'". כפי' אדה"ז (עשר מדרי' בפסוק) מפורש בזהר	רכא
י'ריג	ימי הסליחות	מוהש"ז שרגאי	„תירוץ" הנחיתה על הירח. מתמי' שאף מהמתרצים לא עמד על החדירה לאטום	רכב
י'ריד	סליחות טעג	מרת ש"ש נמצוב	כוח"ט	רכד
י'רטו	ימי הסליחות	תלמידי בית ליובאַוויטש לונדון	כוח"ט. שנת הצלחה בלימוד התורה	רכה

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"רטז	ימי הסליחות	מוהי"ע שוחט	בהלשיטתי' דב"ש וב"ה – כח ופועל ופנימי וחיצון אינם זהים כלל וכלל. הקס"ד דצמצום כפשוטו כי הוא כל יכול – אינו סותר כלל הציוני דע גו' והעבודה בחב"ד	רכה
י"ריז	ימי הסליחות	מו"ה מאיר פריימן	יתייעץ עם ידידים איך לסדר עבודתו כמזכיר כפ"ח	רכו
י"ריח	כ"ט אלול		מענה לא' שכתב שהתפלה דר"ה אצלו היא בקרירות	רכו
י"ריט			כשיוטב מצב פרנסת הבעל – יוטב במילא גם מצב רוחו, ויבטלו החיכוכים	רכו
י"רכ		מו"ה שמואל אַזימאָוו	ארגון קבוצה מצרפת לנסיעה ל־770 לקראת חודש תשרי תשל"ב	רכז
י"רכא			לעשות כל התלוי לחזק השלום בית. חילוקי דעות שביניהם – יביאו לפני רב. למלאות הוראות רופא מומחה	רכז
י"רכב			תמצא בחור מתל' הישיבה שבעד תשלום כסף יקדיש מזמנו ללמוד עם בנה	רכח
י"רכג			פעולתה בין אלמנות ויתומים. צ"ל פעולות כאלו בכל קצוי תבל	רכח
י"רכד			כמדומה שלפני כו"כ חדשים ראיתי ס' (באנג') ובו כו"כ ידיעות ע"ד ביה"ס אלו	רכח
י"רכה			יאסוף ובהתלהבות מצוות תורתנו כו'	רכח
י"רכו			סיבת התייחסות העובר אחר האם (בנשואי תערובת) – השפעת האם על העובר	רכט
י"רכז			צמצום כפשוטו במשנת הגר"א	רכט
י"רכח			הובטחנו ישעה ומצאת דוקא	רל
י"רכט			בודאי ובודאי להחזיק הדירה בירושלים	רל
י"רל			יחס ליובאַוויטש ו„תורה ומסורה"	רל
י"רלא			אודות אשה שנלקח בנה ממנה	רלא
י"רלב			הדרכות לאשה להיפטר מדאגותי'	רלא

תשל"ב

י"רלג	בין כסה לעשור	כללי	מכל הדרגות דוקא נעשה קומה שלימה. מעלת ה„שואב מימיך" על „ראשיכם". ה„תשובה" בימים אלו בסגנון האמור	רלב
י"רלד	בין כסה לעשור	מו"ה שמואל אמסלם	הפצת היהדות בקהילתו במדינת ספרד. יום הולדתו ביום הקדוש	רלז
י"רלה	למחרת יוהכ"פ	מו"ה מאיר רבי	ניצול השפעתו בשטה ה„חינוך הדתי" שיהי' מתאים לשמו. חובת ההשתדלות על האב לשדך את הבת	רלט

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״רלו	ערב חה״ס		קביעות עתים וקביעות בנפש גם בלימוד החסידות	רמ
י״רלז	הושענא רבה	הקפות שניות בירות״י	מברק	רמ
י״רלח	הושענא רבה	הקפות שניות בכפ״ח	מברק	רמא
י״רלט	כ״א תשרי		מענה לדו״ח מפעילות סוכה ניידת	רמב
י״רמ	כ״ה תשרי	רש״י זוין	להקריא המכתבים המצורפים (ב׳ האגרות שלאח״ז) לנקובים בשמם	רמג
י״רמא	כ״ה תשרי	כולל חב״ד – ירושלים	מינוי ועד הנהלה לאחר פטירת הרעז״ס	רמד
י״רמב	כ״ה תשרי	מוסדות חינוך חב״ד ירושלים	כנ״ל	רמה
י״רמג	ר״ח חשון	מוהש״ז שזר	מסירת פ״ש ע״י העולים ממדינה ההיא	רמז
י״רמד	ר״ח חשון	מר יהושע פרט	אישור קבלת ההו״ל שמוציאים. עונג וקורת רוח מהיותו כאן בשמח״ת	רמח
י״רמה	ר״ח חשון	מוהי״א הכהן הגדלר	אישור קבלת הס׳ תקו״ז ע״פ באר לחי ראי. „כד יתפרנסון״ – בדוגמת פרנסה גשמית	רמט
י״רמו	ב׳ חשון	מר״ה משה אישון	גם בלידת בת אומרים לתורה ולחופה כו׳	רנ
י״רמז	ב׳ חשון	ועד להפצת שיחות	לשלוח את השיחות לאה״ק מוקדם למען יוכלו להו״ל בעוד מועד	רנ
י״רמח	ג׳ חשון	מוהצ״א קאלוש	תיקון לספרו: שנת לידת אדה״ז – תק״ה; אביו של ר׳ ברוך שניאור – רלו״צ	רנא
י״רמט	ה׳ חשון		ביאור להקדמת אדה״ז פ״ג באגה״ת לפ״ד	רנא
י״רנ	ז׳ חשון		מענה לא׳ שרצה לייסד בית חרושת	רנב
י״רנא	ט׳ חשון		הטיפול בבנה החולה מוסיף בהאם כח וחיזוק על אף הזיקנה	רנב
י״רנב	י״ג חשון	מרת ש.י. מרוזוב	הסתדרותה בנישואין. גודל ערך הפעולות בקרב אלמנות ויתומים. הטעם למציאות הסבל והצער בעולם	רנג
י״רנג	י״ג חשון	מוהח״י שלאֶממע	ביקור תל׳ סמינר בי״ר דצרפת. אורך השמלות – לכה״פ שתהיינה הברכים מכוסות גם בישיבה. כאשר מנהג המקום להחמיר – שייך שנעשה זה איסור מה״ת	רנה
י״רנד	י״ג חשון		החלטה כדבעי לנתינת מעשר מהריוח לצדקה. נתינה סמלית עתה בתור התחלה	רנז
י״רנה	י״ג חשון	ועד ביהכנ״ס צ״צ	נוסח השלטים ומקום קביעתן בביהכנ״ס	רנז
י״רנו	י״ז חשון		דרכי גישה לקראת עזרה מרב רפורמי	רנז
י״רנז	י״ט מרחשון	כנוס כ״ף מרחשון	ההתועדות תְּשַׁלֵּב כל המשתתפים כו׳. יהיו העולים משם במס״נ דוגמא חי׳	רנח
י״רנח	כ׳ מרחשון	חגיגה השנתית דתו״ת	ההשקעה הכי טובה לבעל עסק – כאשר הרווחים מגיבים רווחים נוספים. מטרת תו״ת – שהמושפעים יהפכו למשפיעים	רנט

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״רנט	כ״א חשון		מענה לא׳ שמאז פטירת אחיו נתקף בפחדים	רסא
י״רס	ערשק״מ כסלו	מוהש״ז שזר	בקשר ליום הולדתו. הידיעה שיתפלל בביהכ״נ צ״צ. חשיבות התפלה בירושלים עצמה. „אלקים נצב בעדת א־ל״ – בתי כנסיות. „נצב״ – עמידה תקיפה	רסא
י״רסא	כ״ד חשון	מו״ה שמואל גורביץ	יהא הביקור כאן בהצלחה	רסב
י״רסב	כ״ז חשון	מר יעקב רוזנטל	ביקורו הידוע – לאחר מעשה יש לנצל המאורע ככל האפשרי. שמח״ת – שמחת ישראל בהתורה והתורה בישראל	רסג
י״רסג	כ״ז חשון	מר ש.מ. תמיר	קבלת הס׳ „כחש״ לבן הכט. תלמידיו של היטלר ימ״ש פועלים גם בימינו. העדר מחאתו בענין „מיהו יהודי״. „גס״ דלעו״ז. בשם היטלר ימ״ש – שקר גדול יש לו קיום	רסד
י״רסד	כ״ח מ״ח		סגולת מצות תפילין – טובת היחיד, הרבים והכלל. הצעת השידוך – באם החליטו לבנות ביתם על יסודי התומ״צ	רסו
י״רסה	כ״ח מ״ח	מו״ה זבר״ גורי	משרת שו״ב. חת״ת	רסז
י״רסו	מרחשון		הצלחה בהדרכת בנות ישראל	רסז
י״רסז	מרחשון		ישאל רב המובחר לעשות הניתוח	רסח
י״רסח	מרחשון		באשר ה„לבי ער״ פועל על היד שתחלק צדקה נעשה בזה „מרכבה ממש לרצה״ע״. עפ״ז: הסה״כ השנתי שהראה „כמו אשתקד״ – אינו מדוייק. קשו״ת של בנם	רסח
י״רסט	אדר״ח כסלו		להיכנס לשותפות רק באם החנויות יהיו סגורות בשוי״ט	רסט
י״ער	ר״ח כסלו	ביהכ״נ חב״ד בני ברק	סיום כתיבת ס״ת ביום יו״ד כסלו. בהכנסת ס״ת לביהכ״נ ג׳ הענינים שיש במארז״ל „כל העוסק בו׳ כאילו פדאני בו״	רסט
י״רעא	ג׳ כסלו	גבאי 770	לא לחלק ה„תורה אור״ השבועי, כי אם שיהי׳ הס׳ בשלמותו, והמעלות בדבר	ער
י״ערב	ג׳ כסלו		בטחון. מילוי הוראות הרופא	רעא
י״רעג	ג׳ כסלו	מוהמ״י הכהן בלוי	הצלחה בדרשותיו ובמכירת ספריו	רעא
י״עדר	ג׳ כסלו		ימשיך בהוראה אך להשתדל שהתנאים יהיו יותר קלים	רעא
י״ערה	ג׳ כסלו		בעלה נלקחה לצבא במלה״ע השני״	ערב
י״רעו	ד׳ כסלו		מהנכון שימשיך בהדרכת הנוער במקומו וה״ז בגדר דהצלת נפשות ממש	ערב
י״רעז	ה׳ כסלו		זכות קיום האשה הציווי דפרו ורבו	ערב
י״רעח	ו׳ כסלו	מו״ה יצחק אלפסי	הגהות לס׳ „החסידות״. רק מקצת תלמידי אדה״ז ואדמהאמ״צ הובאו ב„בית רבי״	רעג

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"רעט	ז' כסלו	מוהש"ט שטערן	אסיפת אגוה"ר לתיקון החוק ד„מיהו יהודי". יציאת השרים מהממשלה – חיוב מה"ת וגם ענין דחילול השם ובפרהסיא	רעג
י"רפ	ח' כסלו		ההצעות לפרנסה – יתייעץ עם ידידים	ערה
י"רפא	עש"ק ט' כסלו	מו"ה דוב יהודא שחט	מענה לבתו. ימי סגולה	ערה
י"רפב	י' כסלו	מר אהרן כהן	הוספה בביטול הגזירה ד„מיהו יהודי". „אני ישנה" – מצב דגלות רוחני. הנזק וחה"ש מישיבת ב"כ דתיים בכנסת. פ"ש לאחותה והתמיהה על שתיקתה עתה	רעו
י"רפג	י' כסלו	ד"ר אבנר ח. שאקי	להוסיף בביטול הגזירה ד„מיהו יהודי" ויפה שעה אחת (רגע קט) קודם. צמצום הפער בין העדות השונות	רעח
י"רפד	כסלו		סגולת תפילין – היפך ענין הסקיצאָפרעניע	רעט
י"רפה	י"ד כסלו	צא"ח – נ.י.	כשמזכירין חסידות בפ"ע – כותבים דא"ח, אבל לכתוב „נגלה ודא"ח"?!	רפ
י"רפו	י"ז כסלו		בקשר לשם של הילד, סנדק, מוהל ומקום עשיית הברית – תתייעץ בכ"ז עם רב	רפ
י"רפז	ח"י כסלו	מוהש"א הולצמן	לימוד בנו – במקום שלבו חפץ. בדיקת תפילין ומזוזות	רפא
י"רפח	ערב י"ט כסלו כללי		מברק	רפא
י"רפט	ערב י"ט כסלו	להתוועדויות באה"ק	מברק	רפב
י"רצ	כ' כסלו	רש"י זוין	אדמהאמ"צ – ממלא מקום אדה"ז. עליית קרוביו. כרכי אנצי"ת הבע"ל? ועד מתי?	רפב
י"רצא	כ' כסלו	ועדי מוסדות חב"ד ירושלים	הוראות לועד הנהלת ביהכנ"ס צ"צ ולועד מוסדות החינוך	רפד
י"רצב	כ' כסלו	מוהש"ז שזר	ענינים הפרטיים והכלליים דבוקים זב"ז. בשביל נפש אחת של הדורות האחרונים – נקבע אופן בריאת אדה"ר. הוראת ימי חנוכה. ההו"ל דכתי"ק אדה"ז	רפו
י"רצג	ערב חנוכה	חג'גה השנתית דתו"ת	הוראת ימי חנוכה – א"א להסתפק בעבר וההכרח להוסיף. שלימות ה„מקדש מעט" – כאשר מתחנך דור חדש עטה"ק. תמימים – נרות להאיר	רפח
י"רצד	ערב חנוכה	ארגון נכי צה"ל	הוראות מהצבא: קבלת עול; לא משנה ערך החייל בחייו האזרחיים; מעשהו של יחיד גורלית לכל היחידה	רצ
י"רצה	ערב חנוכה	הרב ד"ר יעקב קציץ	הוראת מצות נר חנוכה	רצב
י"רצו	ערב חנוכה	מר שנ"ז מסחרי	השתתפותו בהתוועדות בכפ"ח. היבחרו לתפקיד אחראי של ראש מועצה איזורית	רצג
י"רצז	ערב חנוכה	מו"ה אברהם בנימין	עבודתו במלאכת שמים – היא החינוך. כנ"ל י"רצה	רצד

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״רחצ	ערב חנוכה	מו״ה ש״י ציפל	ת״ח בעד משלוח השמן זית. כנ״ל י״רצה	רצה
י״רצט	ב׳ דחנוכה	כללי־פרטי	קביעות יט״כ ביום ג׳ שהוכפל בו כי טוב. מ״מ וציונים לשו״ע אדה״ז — גדול זכות עשית סימנים לתורה כו׳. ט״ג ברוחב הפסים כפי הנהוג בליובאוויטש מאז. טה״ד ברס״ו. ניצול הזמן בין הסדרים — בהתייעצות עם המשפיע	רצו
י״ש	ב׳ דחנוכה	מו״ה יהושע מונדשיין	העתקתו לכפ״ח. מענה להערותיו. חת״ת	שא
י״שא	כ״ו כסלו		מענה לאשה שנפגעה ראייתה	שג
י״שב	כסלו		לבחור בהצעת שידוכין הראשונה	שג
י״שג	טבת		טומאה וטהרה שייך רק בבנ״י, ו„טמאים רשעים וזדים״ (שב„ועל הנסים״) — המכוון למתיוונים	דש
י״דש	ד׳ טבת		אין מדרכי הצניעות להמשיך הזמן בין השידוך לחתונה בפרט כשדרים בעיר א׳	דש
י״שה	ה׳ טבת	איגוד מורים לתושבע״פ	חוברת „שמעתין״ — גישה חדשה בלימוד פרש״י	שה
י״שו	י״א טבת		כנ״ל י״קפה	שה
י״שז	י״ג טבת	מוהח״מ גרליק	יהא הברית בהצלחה ויגדלוהו לתורה כו׳	שו
י״שח	ט״ו טבת		הוראות ע״ד אופני תעמולה בהפצת היהדות. רב העוזב קהילתו כשר צבא הבורח מהמערכה	שו
י״שט	כ״ד טבת	איגוד למען קיום היהדות	נסיעת ב״כ מכאן לאה״ק ולמסור שם ישר בהטעמה שלגודל חשיבות הענין וכו׳	שז
י״שי	כ״ה טבת	האחים שולזינגר	קבלת סידור דרך החיים עבודת ישראל. הו״ל „תלמוד ירושלמי״ בהידור פנימי וחיצוני עם כל ההוספות. הערות על הסידור	שח
י״שיא	כ״ט טבת	מוהח״י פלדי	מנהגי יום הולדת. הגנת קיום עם בנ״י	שי
י״שיב	שלהי טבת		דינער בשכונת קראון־הייטס	שיא
י״שיג	טבת	איגוד למען קיום היהדות	זכות כלל ישראל מסייעתם ואשרי חלקם	שיא
י״שיד	ר״ח שבט	צא״ח — חיפה	הצלחה רבה בהפצת היהדות והמעיינות	שיא
י״שטו	ב׳ שבט	מו״ה יצחק דובאָוו	בפי׳ „אנחנו החומר ואתה יוצרנו״	שיב
י״שטז	ד׳ שבט	מו״ה א״ש הכהן לוין	טעמי הדרישה להתפטר מהממשלה	שיב
י״שיז	ה׳ שבט		שלד אדם במוזיאון — ישאלו רב באיזה חלק מהבנין מותר לכנס	שיג
י״שיח	ז׳ שבט	הנ״ל	מענה להרב העונקין בענין תיקון החוק ד„מיהו יהודי״	שיג
י״שיט	שבט	הנ״ל	מענה להנ״ל אודות אי קיום המפד״ל פס״ד הרבנות הראשית	שיד
י״שכ	ח׳ שבט	הרב מ. לוינגר	ההתעסקות ב„בנין עיר האבות״ — כאשר ירשו לבנות בתוך העיר	שטו
י״שכא	ערב י״ד שבט	כללי	מברק	שטז

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״שכב	יו״ד שבט	מלוה מלכה דבי״ר	בההפטורה מדגשת שירת הנשים דוקא	שטז
י״שכג	יו״ד שבט	תלמידות בי״ר – יעֲר	כנ״ל	שיח
י״שכד	י״א שבט	פרופ. שלמה שוהם	חשיבות השפעתו על בני נוער וחוגים הצריכים להדרכה והשפעה ביותר	שיט
י״שכה	י״א שבט	מר גד יעקבי	רפו״ש וקרובה. שובו למסלול חייו – בדרך עלי׳ והוספה ולא במישור	שכ
י״שכו	י״א שבט	מרת אסתר גולד	הביקור עם תלמידי׳ כאן. העיקר בחינוך: להיות דוגמא חי׳, ובדברים היוצאים מן הלב. עלייתה לאה״ק – עלי׳ ברוחניות	שכא
י״שכז	י״א שבט	נשי ובנות חב״ד רחובות	לעמוד בקישור עם מרכז נשי ובנות חב״ד אשר באה״ק. ידוע עד כמה החשיב בעל ההילולא פעולות נשי ובנות חב״ד	שכב
י״שכח	י״ב שבט	מו״ה יוסף וזוג׳ מעטוף	מילוי ימי הריונה כשורה. תסיח דעתה לגמרי מחלום – כי אין בו ממש. חת״ת	שכג
י״שכט	מוצש״ק בשלח	כללי	ענין עיקרי מבין פעולותיו של בעל ההילולא – ענין החינוך. רמז לזה בפרשיות דימים אלו	שכד
י״של	ט״ו בשבט	מו״ה ד״ר דוד מרגלית	קבלת חו׳ תדפיס מתוך „קורות״. בספרי׳ שעל ידי מתקבלים ספרים מכל הסוגים	שכח
י״שלא	ט״ו בשבט	כולל חב״ד – ירושלים	רשימת המקבלים תמיכה מהכולל והתחייבותם בעניני תורה ותפלה. לקשר הלימוד והתפלה עם ביהכ״נ צ״צ בירושלים העתיקה. יסוד ספרי׳ מיוחדת בביהכ״נ הנ״ל. פעולות נשי ובנות הכולל	שכט
י״שלב	טו״ב בשבט	חגיגת מוסדות חב״ד קסבלנקה	כנ״ל י׳קמד, וההדגשה בזה בימים אלו שבין פ׳ מ״ת לפ׳ ואלה המשפטים	של
י״שלג	ג׳ לפ׳ משפטים	גמ״ח שומרי שבת	הקשר המיוחד דגמ״ח עם זמן קיום האסיפה השנתית. מטרת ותוצאות הגמ״ח – ביסוס השכונות בהן בנ״י דרים. הזריזות בצדקה	שלב
י״שלד	ג׳ לפ׳ משפטים	כללי	מענינא דיומא – גמ״ח. הזריזות בצדקה	שלה
י״שלה	כ״ה שבט	מוה״ר מאיר דרייפוס	אין שיעור לטוב, ובטח הולך ומוסיף בפעולותיו	שלז
י״שלו	מוצש״ק שקלים	כללי	ביסוס מוסדות כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ	שלח
י״שלז	אדר״ח אדר	הרב ד״ר זרח ורהפטיג	התמיהה מאי הציות לפס״ד הרבנות הראשית שעל הנציגים הדתיים לפרוש מהממשלה. ההיזק מהחתמת רבני המזרחי על פס״ד היפך השקפת עולמם וללא ידיעתם	שמ
י״שלח	אדר״ח אדר	מר א״צ גרינברג	זכות הרבים תעמוד לו לרפו״ש והוספה בפעולותיו. תפקיד המעורר לבבות ישראל הוא רק להסיר המכסה	שמג
י״שלט	ר״ח אדר	די אידישע היים	מסמך גאולה לגאולה: גאולת פורים –	

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
			גאולה מוגבלת (מצד הגוף), לגאולת מצרים – חירות שלימה (מצד הנשמה). חלקן של הנשים בגאולות הנ"ל	שדמ
י"שמ	א' אדר	נשי ובנות ישראל מגרוזי' אשר באה"ק	ע"ד השיעורים שלהן ביהדות – שישפיעו בזה גם על סביבתן. הרמז דמחצית השקל	שמו
י"שמא	ב' אדר		לקיחת תרופות חדשות – יחליט בהתאם לתוצאות דימים הראשונים. חת"ת	שמח
י"שמב	ג' אדר		אין ענין ללמוד בכולל ללא משכורת	שמח
י"שמג	ה' אדר	מו"ה זלמן יפה	לא ללחוץ על אחרים לבקרני ואי התועלת שבדבר	שמח
י"שמד	ז' אדר	מוהש"ז שזר	תקופת שנה לביקורו כאן. כתיבת ס"ת בקשר ליום הולדתו. תתרבה השמחה אצל כ' כו'	שנ
י"שמה	י' אדר	איגוד למען קיום היהדות	הפעולות אודות העצומה בקשר ל„מיהו יהודי" – שיה"י בסודיות האפשרית עד לאחרי המסירה	שנב
י"שמו	י"ב אדר		נוסח הברכה המצורף למש"מ לחיילי צה"ל	שנב
י"שמז	י"ג אדר	מוהא"ג מאַתערַאוסקי	חגיגתו חה"פ יחד עם משפ'. להשפיע בזה על יהודי אַרובאַ. קבלת נדבתו שנמסרה לקרן משלוחי מגות להעולים	שנג
י"שמח	ערב פורים	מוסדות תב"ד ירושלים	מברק	שנד
י"שמט	ט"ו אדר	מו"ה מרדכי	עלייתם ארצה. בנוגע להסתדרותם – יתייעצו עם ידידים שעל אתר	שנה
י"שנ	ט"ו אדר	מוהא"א אַקסעלראָד	עלייתם ארצה והסתדרותם בה. מקום דירתם – קדימה לנחה"ח	שנה
י"שנא	ט"ז אדר	מר דב זליקין	צור מחצבתו – נו"נ להגרב"מ אטינגר מבובריסק. הפעולות לטובת העולים – שיהי' עלי' גם ברוחניות. במקצועו (מנהל רשת החשמל) יאיר בתי בנ"י והרחובות וכו'	שנו
י"שנב	ט"ז אדר	מר דוד בן־שושן	הבשו"ט ע"ד הנהגת הפירסום בעיתון זמן הדלק"נ ומוצש"ק	שנז
י"שנג	ט"ז אדר	ד"ר חיים חמיאל	מבצע כתיבת ס"ת בקשר ליום ההולדת – הי' צ"ל ענין עצמאי בלי קישור למפלגה או השקפה מסויימת	שנח
י"שנד	כ"א אדר		בנוגע לשידוך – תברר יותר ע"ד עברו ואופי של האברך. לבריאותה – כדעת אחידה דב' מומחים. בדיקת המזוזות	שס
י"שנה	כ"א אדר		הוספה בבטחון ושמחה מלמטה מוסיפה בכ"ז מלמעלה	שס
י"שנו	כ"ד אדר	אנ"ש דרחובות	קבלת מכתב הברכה. מצו"ב ב' מכתבים כו' שבכל עת זמנו הוא	שסא

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״שנז	כ״ד אדר	מוהבש״א קונין	כנ״ל (מצו״ב כו׳)	שסא
י״שנח	כ״ד אדר	ארגון הסטודנטים הישראלים בבולונ׳	חשיבות היותם דוגמא חי׳ לרבים. כל מאמץ שווה להשלכות השפעתם על הנוער היהודי. ניצול תכונות הנוער בזה	שסב
י״שנט	אדר		הכרח החינוך בחינוך הכשר	שסד
י״שס	אדר	מו״ה אפרים וואלף	פשר הסיבה שנעדר ההו״ל דקה״ת ממכ״ע הביבליאוגרפי „קריית ספר״	שסד
י״שסא	אדר		יסיים לימודיו לקבלת תעודה. אין לדחות החתונה לזמן ארוך מפני מצב בריאותו	שסד
י״שסב	ערשק״מ ניסן	תגיגה השנתית דתו״ת מאָנטרעאַל	גאולת פורים ויצי״מ קשורות במס״נ למען חינוך ילדי בנ״י. כיום שלא נדרש מס״נ כמו אז – כמה אושר יש להרגיש כאשר במקצת אפשר לפעול הרבה כ״כ	שסה
י״שסג	ר״ח ניסן	כללי	ביכולת בנ״י להביא שלימות כו׳ עד לשלימות דכל העולם. הודגש זה כאשר נצטוו משכו (סו״מ) וקחו לכם (עש״ט) גו׳ ושחטו הפסח – ע״ז דמצרים, ובאופן שכל העמים יראו כו׳	שסז
י״שסד	ב׳ ניסן		בנוגע לשידוך – עלי׳ להחליט כו׳. לקצר הזמן בין השידוך לחתונה	שעב
י״שסה	ד׳ ניסן		חילוקי דעות בין עסקני אנ״ש – שיתדברו ביניהם. באם א״א לקלוט תל׳ בכרם חב״ד – לעזור שיוקלט במוסד חרדי אחר. לא להכנס בחובות מהפעולות. לא יכנסו אנ״ש למפלגות	שעג
י״שסו	ו׳ ניסן		שאלה לרב שיברר דעת הרופאים	שעד
י״שסז	ח׳ ניסן		ה״ה שליח מממה״מ להפיץ יהדות – ומהו כו׳ זכות גדול מזה?!	שעד
י״שסח	ח׳ ניסן	צא״ח – מאָנטרעאַל	שיעורי תניא על הראדיא מתחיל מיום י״א ניסן – הגח״ר הגדול כו׳	שעד
י״שסט	ט׳ ניסן		שיהא ביקורו כאן ג״כ לתועלת הרבים	שעה
י״שע	י״א ניסן	כללי	דוקא מפני שטבע הטוב להיטיב – נדרשת עבודת האדם, שאז הוא נהנה מפרי עמלו	שעה
י״שעא	י״א ניסן	כללי־פרטי	קבלת התשורה הנכבדה (נרתיקי התפילין של אדמהאמ״צ). חירות אמיתית כו׳. עניית אמן ובהוב״ש בפסוד״ז	שפא
י״שעב	י״א ניסן	אגודת ישראל העולמית	ת״ח על הברכות והאיחולים	שפג
י״שעג	י״א ניסן	יעקב גלויברמן	הנחת תפילין דר״ת	שפד
י״שעד	י״א ניסן	מר בנימין וזוג׳ בר־לב	ת״ח על האיחולים כו׳. חירות אמיתית כו׳	שפד
י״שעה	י״ד ניסן	מהרי״ד הלוי סולובייצ׳ק	התמיהה על אי הופעת שיעוריו – וכמו״כ חידושיו באופן דשקו״ט מא״ז הגר״ח הלוי – בדפוס	שפה

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"שעו	ערב חה"פ	כללי	מברק	שפו
י"שעז	כ"ה ניסן		בהתאם ליחסו הטוב של בנם לסביבתו וכו' – לא כדאי לימודו בקאלעדזעס	שפז
י"שעח	כ"ו ניסן	מוהש"ז שזר	כניסתו לדירה חדשה	שפז
י"שעט	כ"ו ניסן	מר גד פריימן	היכנס בנם למצוות. זכות צדקתם תעמוד להם	שפח
י"שפ	כ"ו ניסן	מר עובד בן עמי	ההתרשמות מהכבוד של קריאת רחוב בנתני' בשם „רחוב חב"ד"	שפח
י"שפא	כ"ח ניסן		כנ"ל י'רסד (באם החליטו כו'). בנוגע למנהגים ותנאים – לעשות כהוראת הרב דכפ"ח	שפט
י"שפב	ניסן	מוהח"י אייזנבך	יחוס הגר	שצ
י"שפג	ר"ח אייר	חגיגה השנתית דאה"ת	ההוראה מייחודיותו של חודש אייר אשר בכל יום ישנה מצוה מיוחדת דספה"ע. תוצאה של חינוך עטה"ק	שצ
י"שפד	ב' אייר	מוהי"ש סופר	באם האשה מסכמת – לרכוש הדירה	שצב
י"שפה	ב' אייר	צא"ח – נ.י.	התכלית מההחלטות הוא הבפו"מ	שצב
י"שפו	ו' אייר	ד"ר מ.י. שטרן	בריאות הגוף קשורה בבריאות הנשמה. לשלוח פירסומיו לספרי'	שצג
י"שפז	ו' אייר		התקוה שעושים ככל התלוי בהם בהפצת היהדות	שצד
י"שפח	י' אייר	סא"ל יוסף זעירא	השיקול בנוגע לאברך מסויים אם ליכנס לצה"ל בתור אזרח או בתור איש צבא. הנח"ד מכך שמתחייב לא להביאו ח"ו לידי חילול שבת כו'	שצד
י"שפט	י' אייר	הרב יצחק חלמיש	ע"ד הנ"ל. כנ"ל ט'תתקצח	שצה
י"שצ	י"ב אייר	מוהא"מ הרשברג	פעולותיו בענין „מיהו יהודי"	שצו
י"שצא	י"ג אייר	מר גד יעקבי	רפו"ש. משרתו כסגן שר התחבורה – לחבר בין העדות השונות כו'. אי הדיוק בביטוי „חילוני ודתי". החיצוניות אינו משנה הפנימיות והעצם. ההודאה העקרונית של הממשלה בהכרח הדת לקיום עם ישראל	שצז
י"שצב	פסח שני	כנס נשי ובנות חב"ד	עכאו"א האחריות להיות „מופת לרבים", והכח לזה הוא „ואתה מחסי עוז". התורה ניתנה להביא שלום בעולם. חשיבות השפעת הנשים בהנ"ל ע"י הרגש	ת
י"שצג	פסח שני	כנס נשי ובנות חב"ד	כנ"ל	תב
י"שצד		מוהפ"י הכהן לוין מוהא"ז גורביץ	עזרתם לעולי רוסיא. הקורת רוח מזה שהעזר אינו קשור בשום תנאים צדדיים	תד
י"שצה	ט"ז אייר	מו"ה זמרוני צ"ק	לא להפסיק עבודתו בישיבת אדרת	תה

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י״שצו	ל״ג בעומר	הרב ד״ר זרח ורהפטיג	ע״ד הנ״ל י״שלז	תו
י״שצז	ל״ג בעומר	מרת ש.ש. קייזען	פעולותי׳ בהפצת היהדות בעירה	תי
י״שצח	י״ט אייר	מוהח״י פלדי	אין להתפעל מהקשיים בפעולותיו ע״ד „מיהו יהודי״. שמירת הבריאות. הקרירות הבא מזה שאין יודעים תפקידם וזכותם	תיא
י״שצט	כ״ז אייר	מר אליעזר ויזל	ספרו „סאולס אֶן פייער״. הכתיבה בענינים שהם שעת הכושר לקירוב לבבות אחב״י למורשתם – המענה הכי טוב להגאַצים וחבריהם כו׳. הערה לספרו ע״ד סיבת העתקת הה״מ מעיר לעיר	תיא
י״ת	כ״ז אייר	פרופ׳ בנימין קירזון	קבלת ספרו ואיחוליו. עמדנו בימי ברכה – שהקב״ה בחר בנו כו׳ ונתן לנו את תורתו	תיד
י״תא	כ״ז אייר	מרת מרים כהן	ההתחזקות בבטחון מוסיפה בברכת ה׳	תטו
י״תב	אייר	צא״ח – נ.י.	פעולות בענין „מיהו יהודי״ – כיון שכבר יש המתעסקים בכהנ״ל אין כדאי להכפיל הענין	תטו
י״תג	ימי הספירה	ילדי ישיבות תו״ת	ת״ח על הברכות. ההתרגלות להתבונן ב„לפני מי אתה עומד״, וההשלכות מזה	תטז
י״תד	ימי הספירה	ילדי ישיבות תו״ת	כנ״ל	תיז
י״תה	ר״ח סיון	פאַמיליע גליקאס	הבטחון בה׳ יחד עם השתדלות באמצעים טבעיים. זכות התחזקותו בשמירת תומ״צ והשפעתו על סביביו – כלים לברכת ה׳	תיח
י״תו	ה׳ סיון	המשה הארצי להקמת ע״א מוסדות	ברכת החג. הצלחה בעבוה״ק שתבוא בפו״מ	תיט
י״תז	ט׳ סיון		ריקודי תערובת בחתונה – היפך ענין הקידושין ונישואין	תכ
י״תח			הוראות בקשר למכתבים י״תג־י״תד	תכ
י״תט	ט״ז סיון	מו״ה יצחק	לעשות כהוראת פרופסר האָכמן	תכב
י״תי	ח״י סיון		לעשות כל התלוי שיהי׳ השלום בביתם	תכב
י״תיא	מוצש״ק בהעלותך	ארגון למען מוס׳ כפ״ח	בהעלותך את הנרות, „נר ה׳ נשמת אדם״, שתהא שלהבת עולה מאלי׳ – יסוד התורה־חינוך בכלל והחב״די בפרט. חשיבות מיוחדת בזה בחינוך התלמידות – עקרת הבית	תכג
י״תיב	כ״ג סיון	מר אברהם שלאנסקי	קבלת מכתבו ברכה ואוצר כתביו. הבחנה בפנימיות האדם; סתם מקשן עם הארץ – ארצי וחיצוני. הפתיחה לאוסף כתביו: התגלות, וחבל שגם לא סיים את חיבורו בענין של שמחה	תכד
י״תיג	כ״ג סיון	מוהרא״י אונטרמאַן	חפץ ה׳ בידו יצליח להגן על כבוד התורה וימשיך במשרתו כו׳ ימים רבים	תכו
י״תיד	כ״ג סיון	מו״ה יוסף טריקי	נוהג בית הרב לא לתת הסכמות לספרים. שיהיו שיעוריו ברבים גם בסוד שבתורה	תכז

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"תטו	כ"ה סיון		העיכוב בזחו"ק לפעמים מחסרון ידיעה ודיוק וזהירות בטהרת המשפחה	תכז
י"תטז	סיון		שלילת הצעת גורמי השלטון למסור לידם מוסד חב"די ובתמורה יקבלו מוסד אחר	תכח
י"תיז	אדר"ח תמוז		מענה לאשה שקיבלה ע"ע שכאשר יוולד להם בן – תקדישנו לכ"ק אדמו"ר	תכח
י"תיח	ג' תמוז	מוהחי"ל דייטש	קבלת ספרו „טהרת יום טוב" על מקוואות. אין מנהג בית הרב לתת מכתבי המלצה. הערות על ספרו	תכט
י"תיט	ג' תמוז	מוהר"ר שלמה גורן	קבלת ספריו. פעולותיו בביטול הגזירה ד„מיהו יהודי". מכירת קרקע לאינו יהודי במצב הבטחוני של אה"ק – לענין שמיטה	תלא
י"תכ	ג' תמוז	מר דוד לאזר	קבלת ספרו ואיחוליו. מאמר ההגנה שלו בעתון „מעריב"	תלב
י"תכא	ג' תמוז	מר יעקב רוזנטל	התנצלות על העדר מכתבי מענה בזמן. פרסומיו בעיתונות – הפצת תורת קונו זה הקב"ה. ההוראה מפרשת י"כ-ג תמוז: עמידה איתנה נגד מנגדים	תלג
י"תכב	ג' תמוז	תל' ישיבות תו"ת	הכח והעוז של עם בנ"י יסודם באבות ואמהות של אומה זו. ביותר מתבטא זה בנשיא הדור שלחם ללא חת נגד שונאי הדת, שבזה נתינת כח לאלו המתחנכים לרוחו	תלה
י"תכג	ג' תמוז	כללי־פרטי	ההתבוננות בסיבת המאסר (עסקנות במסנ"פ בהפצת היהדות), ובהגאולה (גאולה כללית) – תביא לידי מעשה. ואתם גו' ממלכת כהנים גו' – אשר „כאו"א מכל באי העולם אשר נדבה רוחו כו'". לנצל ברכות בעל הכפר להכפר בפועל. העדר המעלין בקודש בחינוך החב"די מבהיל בק"ק שלהם (ב"ב)	תלח
י"תכד	ו' תמוז	מרת ביילה גליצנשטיין	תוכן המכתב כללי לנשי חב"ד – בכל השנה זמנו הוא	תמב
י"תכה	ו' תמוז		כאבי שיניים משך זמן – לא להזניח. ישאלו דעת רופא שלישי שיכריע ביניהם	תמג
י"תכו	י' תמוז	תלמיד	הדרך לקבלת ברכת ה' – התמדה בלימוד התורה וקיום המצות בהידור. ההתעוררות דימי סגולה אלה תביא להוספה כו'	תמג
י"תכז	י' תמוז	תלמידה	הדרך לקבלת ברכת ה' – ההתנהגות כיאות לבת אמותינו שרה כו'	תמד
י"תכח	ערב י"ב־י"ג"ת	כללי	מברק	תמה
י"תכט	י"ג תמוז	ד"ר אבנר חי שאקי	פעולותיו ע"ד „מיהו יהודי" – מתאימים	

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
			לתפקידו בהנהלת החינוך והתרבות. הלימוד מי"ב־י"ג תמוז שעמידה בתוקף ללא חת סו"ס פועלת פעולתה	תמה
י'תל	י"ג תמוז	נשי ובנות חב"ד כפ"ח	ביסוס הארגון והרחבתו בכמות ואיכות. עזרתם לעולים מאחורי מסך הברזל	תמו
י'תלא	י"ד תמוז	מר נתנאל הכהן באסין	סיבת הגלות ואנטישמיות – מפני חטאינו גלינו מארצנו. הפעולה בכיוון זה ודוגמא חי' לרבים	תמז
י'תלב	י"ד תמוז	מר א.ש. שטוב	קבלת חוברת „עת לעשות לה'". להחדיר הכרח קיום מצוות מעשיות עם אלו שבא עמהם במגע	תמט
י'תלג	י"ד תמוז	מרת חנה דמיאל	קבלת הס' „שבותנו אלינו" אשר לבעלה. שמירה על מנהגי האבילות ויאצ"ט – נח"ר למגוח	תנ
י'תלד	י"ד תמוז	מר יחיאל גרטנר	ת"ח על עזרתו. מחובתו של כל א' לעשות בחיזוק וביסוס עניני התומ"צ	תנא
י'תלה	י"ד תמוז	אגודת אקדמאים יוצאי בריה"מ	הדפסת ספרים ברוסית להפצה בין עולי רוסיא. להביא בחשבון אשר ההפצה בחינם גורע מהחשיבות בעיני המקבלים	תנא
י'תלו	ט"ו תמוז	מוהש"ז שזר	יבש"ט מרפו"ש. חודש הגאולה דשיטת חב"ד	תנב
י'תלז	י"ד תמוז	הנהלת תות"ל לוד	בניית הישיבה בזריזות	תנג
י'תלח	ט"ו תמוז	כללי־פרטי	ההתבוננות בימי הגאולה מביא להוספה בעסק התומ"צ – ענין של גאולה מצ"ע. זכות אבות – תחת אבותיך גו'. רוח אחרת בכלב – למעליותא. תואר „נשיאי העדה גו'" שכתוב בעדת קרח לגבי המרגלים. השוואת יחס ברכת הזבח לברכת הפטח ליחס ברכת הרגל לשהחיינו. המקור לדברי הרמב"ם ש„כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנא' דרכי' גו' שלום"	תנד
י'תלט	ט"ו תמוז	„גן ישראל"	ברכה לרגל פתיחת המחנה	תסא
י'תמ	ט"ו תמוז	מרת גולדה ורהפטיג	ימי יב־יג תמוז שעת כושר להתעוררות להוספה בפעולות להפצת היהדות	תסב
י'תמא	ט"ז תמוז	מוהמ"ד ריבקין	קדושת שקלים שבלשכה	תסג
י'תמב	כ"א תמוז		חינוך הילדים – במוסדות חב"ד. מילוי הוראות הרופא. סגולות	תסג
י'תמג	כ"א תמוז		כנ"ל י'תיז	תסד
י'תמד	כ"ד תמוז	מו"ה צבי שכטר	הקמת מוסד ציבורי לבדיקת תו"מ	תסד
י'תמה	כ"ה תמוז		כנ"ל י'תיז	תסה
י'תמו	כ"ה תמוז	מו"ה ראובן דונין	לא כדאי להעתיק מחיפה – שמצליחים שם בהפצת היהדות. חת"ת	תסה

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"תמז	ג' מנ"א	עסקני חב"ד	הלוואה לסיום בנין ישיבת תו"א	תסו
י"תמח	מוצש"ק חזון	כללי־פרטי	400 שנה להסתלקות האריז"ל – ההתבוננות בדרכים הישרים אשר הורנו. היקף תקנות הנהלת הישיבות – מן הקל אל הכבד כו'. סדר דא"ח בועש"ק. ביסוס נחה"ח	תסז
י"תמט	ה' מנ"א		ת"ח על הבשו"ט מההתועדויות. בריאותו	תע
י"תנ	ז' מנ"א		הבאת גוים לאה"ק מעמיקה עוד יותר את האבילות דת"ב	תע
י"תנא	ז' מנ"א		לדבר בביהכ"נ אודות הנ"ל. משמרות לאמירת תהלים ליד הכותל המערבי	תעב
י"תנב	י"א מנ"א	מרת תמר בר־לב	התלמידים מושפעים גם מאישיות המרצה	תעג
י"תנג	י"ג מנ"א	מו"ה אלי' טרוזמן	פעולותיו בעניני צדקה בהחזקת היהדות	תעד
י"תנד	י"ג מנ"א	מר חיים גראַדע	פירסומיו בעיתון על העבר היהודי – שלא יישכח מורשתנו הרוחנית. הטרמינולוגי' של „ירושה". היהדות אינה מוגבלת לזמן או לענין מסויים	תעד
י"תנה	י"ג מנ"א	ד"ר אריאל בר־סלע	הסתדרות קרוביו שעלו ממדינת רוסיא. פגישתו ועזרתו להר"ש לזרוב – שיה' לא רק עזר כ"א גם שותף	תעו
י"תנו	י"ג מנ"א	מר דוד אדלר	בודאי זוכר אני את אביו כו'. גזע צור מחצבתו ממשפחה חסידותית מעיר חסידי. הסתדרותם באה"ק – יפנו לועד הכפר	תעז
י"תנז	ט"ו מנ"א	בר מצוה ליתומי צה"ל	כנ"ל י'קעח	תעח
י"תנח	ט"ו מנ"א	ועד כפר חב"ד	היבחרם לועד הכפר. הרחבת הכפר. המעטת הסיבה של הגלות – שליחות מיוחדת בזה לכפ"ח ולתושביו	תעט
י"תנט	כ"ח מנ"א	מו"ה יהושע מונדשיין	מפתח הערכים ללקלי"צ	תפ
י"תס	מנ"א		מענה להשלוחים שטענו למה נגרע (בקשר להשקל דת"ב וכו')	תפא
י"תסא	עשק"מ אלול	כנס נשי ובנות חב"ד	חודש אלול הזמן לחשבון־צדק על העבר וקבלה טובה אלהבא. הכח והיכולת לזה לכאו"א ובפרט באלול כשהמלך בשדה. לנשי ובנות ישראל שחוננו ברגש השפעה מיוחדת בעבודת חודש זה	תפא
י"תסב	אלול	כללי־פרטי	חודש אלול: זמן התשובה; המלך נמצא בשדה; תקיעת שופר – תשובה והמלכה. ההוספות כו' בראש שטר התנאים ובסיומו – גוכי"ק דהצ"צ. ניצול החופש ע"י התל'. עזיבת הגרוזינים מבהילה	תפג
י"תסג	תחילת אלול	מר בני חן	מסעדה כשרה בבולוני'. המלך בשדה –	

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
			שעוסק בעניני הרשות אך גם אז הוא שדה שמוציא לחם. אני לדודי – שעת הכושר להתבונן ולבא לידי אהבת ה'. תכונת הנוער	תפז
י"תסד	ד' אלול	מוהשד"ב גוטניק	מכתבו של דר. ב. בענין „מיהו יהודי" – היפך הפס"ד, וסיתר דעת עצמו ומפלגתו	תפט
י"תסה	ד' אלול	מוהש"ז שזר	רפו"ק לזוג'. הו"ל כרך נוסף דלקוטו"י	תצ
י"תסו	ה' אלול		הכל בידי שמים אך „לא יהא יושב בטל כו'". בעת שהייתו בהמבורג יעורר שם ע"ד החינוך	תצא
י"תסז	ו' אלול	מערכת „אורות חב"ד"	קבלת העתון מס' 1	תצב
י"תסח	ח' אלול		יספרו לרופאים החשש שלהם ויעשו כדעה אחידה דשנים (עכ"פ) מהם	תצב
י"תסט	י"א אלול		חת"ת. אירגון שיעורים בהולנד – בהתייעצות עם אנ"ש שעל אתר	תצג
י"תע	י"ג אלול	מערכת „בטאון חב"ד"	אין המערכת עורכת כלל את החומר	תצג
י"תעא	י"ד אלול	כנס בוגרי ביסל"מ	בימים שהמלך בשדה – הזמן לקבל החלטות טובות ומעשיות כרצון המלך	תצד
י"תעב	י"ד אלול		מופרך לגמרי שויכוחים עם נוצרים ונצרות יהיו חלק מפעולות הבית חב"ד	תצה
י"תעג	י"ד אלול	מוהש"ז שזר	מצב בריאות זוג'. אי־הסדר בדיבור יכול גם להיות כתוצאה מהתרופות. ח"י אלול – הדגשת הבעש"ט ואדה"ז במעלת גוף הישראלי	תצה
י"תעד	י"ז אלול	מוהמ"צ מינצברג	התקדמות בניית ישיבת תו"א	תצו
י"תעה	ח"י אלול	אחי תמימים ראשל"צ	יגעת ומצאת	תצח
י"תעו	ח"י אלול	הנחת אבן הפינה ביכנ"ס עולי גרוזי' לוד	ברכה למשתתפים	תצז
י"תעז	אלול	הערות התמימים ואנ"ש	הוראות בדבר הדפסת החוברת הראשונה	תצז
י"תעח	ח"י אלול	כללי	האחדות שיש בבריאה יחד ע"ז שמחולקים זמ"ז. ב' סוגי עמל יש: עמל גשמי (יגיעת החול) ועמל רוחני (שבת). ענין ר"ה שחל להיות בשבת – שיוחדר העמל רוחני בתוך העמל גשמי של כל השנה	תצט
י"תעט	ח"י אלול	מו"ה שמואל אזימוב	התפתחות צא"ח בפאריז. אוטונומי בפעולות ביהכ"נ ברחוב ד'יוק. באם יהיו חילוקי דיעות יביאו הדברים בפני הרבנים	תקד
י"תפ	כ' אלול	מר אלי' עמיקם	ג' כרכים „תלמוד אל עם". לנצל הכשרונות בם חונן לשלימות העם והארץ עם שלימות תורתנו הנטולה כל פשרות. כשרון הכתיבה של בנו	תקו

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"תפא	ימי הסליחות	תל' תו"ת נחה"ח	כוח"ט. שנת הצלחה בלימוד התורה	תקז
י"תפב	ימי הסליחות	מוהש"ז שזר	כוח"ט. ייסוד הקרן שיאפשר לתל' מצטיינות של בית רבקה לבקר מקומות הקדושים. נכלל בהע"א מוסדות	תקח
י"תפג	ימי הסליחות	ד"ר אבנר חי שאקי	כוח"ט. יוסיף בהגנה על התומ"צ	תקט
י"תפד	ימי הסליחות	תלמידות בית ליובאוויטש לונדון	כוח"ט	תקי
י"תפה	ימי הסליחות	מר שמואל רכטמן	נת' הפ"ש אישית וברכות מר וחבריו ע"י הזוכה בגורל. כוח"ט לכל תושבי העיר רחובות כו'	תקי
י"תפו	ימי הסליחות	מוהר"ר שלמה גורן	כוח"ט. התנגדות להדחת רב ממשרתו בסיום זמן החוזה וכיו"ב	תקיא
י"תפז	ערב ר"ה	כללי	מברך לר"ה	תקיב
י"תפח	אלול		נת' דו"ח פעולות תל' תו"ת באה"ק	תקיג
י"תפט	אלול	מו"ה אפרים וואלף	ניהול הת"ת בב"ב – באם ע"ז יתוסף בהנ"ל (ולא רק יפטור אנ"ש שעל אתר כו')	תקיג
י"תצ			משרה מתאימה לניצול כשרונותיו	תקיג
י"תצא		מו"ה ש.י.ש. רובין־הלברשטאם	איש ששמו כשם בעלה הראשון; אמירת ק"י אחרי קידוש לבנה	תקיד
י"תצב			כדאי שיתדברו (בנוגע לשידוך) כבר עתה גם בפרטיות ע"ד פאריק, שיעור בתורה בכל יום וכו'	תקטו
י"תצג			ההשפעה על אחי' לסייעו בעניניו בכלל ובנוגע לשידוך בפרט	תקטו
י"תצד			לברר הסיבה שמסכים בחור צעיר לשידוך כשהגיל מבוגר מגיל שלו ועם גרושה?	תקטז
י"תצה			באם החליט באמת כו' אז יש לומר שגם היא תסכים. בדהתפוהמ"ז	תקטז
י"תצו			באם תחליט המדוברת בתוקף לקבל ע"ע להתנהג ע"פ שו"ע יגמרו השידוך בטוב	תקטז
י"תצז			מאחר ואינו ברור לו עצמו מה רוצה וכו' – יתייעץ עם מישהו אחראי כו'	תקיז
י"תצח			לבירור רצונה להחצעה – ע"י שיפגשו עוה"פ או ע"י ההפסק למשך זמן	תקיז
י"תצט			לעשות כל התלוי בנוגע לשידוך. הפצת היהדות בין העולות מובחַרַא	תקיז
י"תק			להסתדר באופן דמַקסימום סיכויים לחיי נישואים דתיים	תקיח
י"תקא			תמצא רב שיסביר לבתה וכן להנברי את האסון שיגרמו לעצמם בנישואיהן	תקיח

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י'תקב			ע"ד הנ"ל	תקיח
י'תקג			בעניני שלום בית – למצות כל האפשריות	תקיט
י'תקד			יעשה חשבון צדק: הראה חסדי ה' בעניניו? באם הן – ההודה לה' ע"ז ע"י הוספה בירי"ש וכיו"ב?	תקיט
י'תקה			ענינו למלאות תפקידו בעבורו מקבל משכורת ולא השפעה על האינו יהודי שם	תקיט
י'תקו			ילמוד בהתמדה וביר"ש – וזה העיקר. מקום לימודו – ידבר עוה"פ עם ההנהלה	תקיט
י'תקז			כשברכם ה' וילדיהם תקיפים ברצונם ללמוד תורה יש להיזהר ביותר שלא להחלישם בזה. פרנסת בניהם – יחכו עד שבניהם יתחילו לדבר עד"ז	תקכ
י'תקח			תסיח דעתה מאשר (כותבת ש)רוצים לפגוע בה ח"ו, כי ה' שומרה בתכ"י	תקכ
י'תקט			יחפשו בשביל בתם משרה כו' באופן שלא תחשוד כלל שהם בקשום עד"ז	תקכ
י'תקי			קיום הוראות הרופא	תקכא
י'תקיא			תדחה הפתרון השכלי דהשאלות ביהדות וכו' – עד שתתבסס בקיום בפו"מ	תקכא
י'תקיב			בודאי תמצא זווגה בבוא הזמן. פשוט שהנהגה ע"פ רצון ה' – ממשיכה ברכותיו	תקכא
י'תקיג			כאו"א נמצא בעוה"ז ע"פ רצונו של ה' ובשליחותו כו' ולכן ציוה ה' ונשמרתם מאד לנפשותיכם	תקכב
י'תקיד			התחזקות בבטחון אמיתי בה' – ה"ז ג"כ רפואה באופן ישר להנ"ל. חת"ת	תקכב
י'תקטו			יבש"ט גם בשאר העניינים שכותבם ובאופן דמוסיף והולך (ועד לאלף ואחד ויותר)	תקכב
י'תקטז			שלילת השיטה ש„התעסקות" פי': להורות לאחרים את המוטל עליהם כו'	תקכב
י'תקיז			מה פלא שגברא אינו משיג חכמת הבורא?	תקכג
י'תקיח			פשוט שהכרח לארגן גם לימוד לנשים. עניני ציבור – בהתייעצות עם עסקנים. בריאות – כהוראות רופא	תקכג
י'תקיט			נתינת שם לבתם. תפקידה – חינוך ילדי' כו', ועסקנותה ציבורית תפריע להנ"ל	תקכג
י'תקכ			הסדר מרבותינו נשיאינו – שתל' צריך להתייעץ ולעשות כהוראת ההנהלה	תקכד
י'תקכא			עצה להמנע מכפילת תיבות בתפלה. סדר היממה – כהוראת הר"י שלו	תקכד

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י"תקכב			מצבה אינו אלא מצב עובר – אבל בכדי למהר זה תפנה לרופא מומחה בשטח זה	תקכד
י"תקכג			לימוד בקאלעדזש: אין ענין כלל לחפש אתגר טרם שיוידיין בנשק שיוכל להתגבר עליו	תקכד
י"תקכד			הוספת תיבת „כהלכה" – הנוסח האפשרי הכי טוב. כל ענין שיכול להוסיף בחיזוק התומ"צ כו' מובן שכדאי הוא. כדאי הי' להמשיך בהו"ל מתורת הבעש"ט ערכין ע"ס הא"ב	תקכה
י"תקכה			משרה במקום שהסיכוים לשידוך טוב יותר	תקכו
י"תקכו			מענה לא' שרצה לפתוח מרפאה בשותפות עם עוד כמה אנשים	תקכז
י"תקכז			שאלות וספקות בתקופת מעבר בחיי האדם – דבר הרגיל; הצורך להתחזק אז דוקא בתומ"צ (וההיפך – מפיתויי היצר), ובעזרה לזולת	תקכז
י"תקכח			קבלת המשרה – באופן דשמירת שבת ויו"ט; אין כדאי אם יוצרך לנסוע באויר. להתענין ע"ד שידוך. דיוק בהנחת תפילין	תקכט
י"תקכט			תתבונן בחשיבות עבודתה בחינוך. נחוץ במאד העזר להעולים מרוסיא. לשידוך – תתייעץ בהמכירים בהמדובר	תקכט
י"תקל			לאשה משותקת ברגלי' – תמצא רופא שיסכים שיכולה ללדת עוד	תקל
י"תקלא			תברר בסמינר כאן היכולה לקבל תעודה אם תמשיך ללמוד כאן	תקל
י"תקלב			ניתוח על „שבר" – בעצת רופא ידיד. מסחר – יתייעץ בידיד מבין	תקל
י"תקלג			מנהגים ליום הולדת. אין זה מתאים לדרך התורה והצניעות להתראות עוה"פ ועוה"פ	תקלא
י"תקלד			מקוה – כדאי לעשות בכל הכיוונים כו'. פרנסה – ימשיך במשרתו עתה כו'	תקלא
י"תקלה			בדברי הרמב"ם בנוגע לחם הפנים ש„מביא לחם אחר" אם אבדו הבבשים וכיו"ב	תקלב

הוספה

תשל"א

י"תקלו	ר"ח טבת	מו"ה שניאור זלמן	הסתדרותם באה"ק. במצבם כעת שאין הצורך במס"נ – להוסיף בהתמסרות למסורת היהודית. טוב שיקדישו ילדיהם שנתיים ללימוד התורה ויהיו בזה דוגמא חי' לרבים. מתאים התיישבותם בנחלת הר תב"ד	תקלז

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י׳תקלז	כ״ד סיון	מרת מוסיע	החודש שבו ניתנה התורה נותנת ברכה לאלו שמסרו נפשם עבורה	תקלח
תשל״ב				
י׳תקלח	זאת חנוכה	מר צבי	אצל יהודים העיקר הוא הרוחני. ללמד שלשה מקצועות נראה הרבה מדאי. עד לשיפור המצב יש לשאת את הסבל ללא תלונות כיון שהכל בהשגח״פ כו׳	תקלט
י׳תקלט	ח׳ אדר	מרת דבורה	בקשר לפעילותן בהפצת היהדות – להתייעץ בדבר אופן הפעולות	תקמא
י׳תקמ	י״ג אדר		מעלין בקודש. ביכולת של כאו״א. היות בתם לומדת בסמינר בכפ״ח – דוגמא עבור הרבים	תקמג
י׳תקמא	י״ג אדר	מר בן ציון	הסתדרותם באה״ק. להיות דוגמא חי׳ לשאר העולים	תקמד
י׳תקמב	ט״ו אדר		עלייתם ארצה – עלי׳ בכל עניני טוב וקדושה. להשפיע על קרובי׳ וחברותי׳ כו׳	תקמה
י׳תקמג	אביב	ברוך	באביב הכל מתחדש ומשתחרר מן הקור והכפור	תקמו
י׳תקמד	ה׳ ניסן	מר שמעון	ניתנה הכח והיכולת לכאו״א להתנהג לפי הוראות תורתנו ולהשפיע על סביבתו. חת״ת	תקמז
י׳תקמה	כ״ז אייר	מר אלי׳ פסטרנק	הסתדרותם באה״ק (שנק׳ כן גם בפי העמים). יהודי רוסי׳ – הוכחה חי׳ שעם רצון חזק אפשר להתגבר על קושיים. קשר משפחה למשפ׳ שניאורסאהן. רעצ״צא – מבצר של חסידות. עזרה ליציאה מרוסיא	תקמח
י׳תקמו	כ״ג סיון	מרת רוזה שלאנסקי	ת״ח על האיחולים, במיוחד אלה הקשורים עם זכרונות העבר	תקנ
י׳תקמז	ג׳ תמוז	מרת רבקה אבייב	הסתדרותם באה״ק. מקום מגורים – קדימה לנחה״ח. לימודה בסמינר בכפ״ח	תקנא
י׳תקמח	ג׳ תמוז	מר ל.	קיום הוראות הרופא. בשיפור המצב רוח השפעה על הבריאות. קשיי התאקלמות – אך מתמעטים יחד עם הרצון להתגבר עליהם	תקנב
י׳תקמט	ז׳ תמוז		יש להזהר ביותר בקשר ללה״ר ובמיוחד כאשר זה קשור לכבוד בת ישראל	תקנד
י׳תקנ	ז׳ תמוז	מרת איידלא	פתיחת גנון בנחה״ח – בשיתוף פעולה עם אנ״ש שם העוסקים בשדה החינוך. הסתדרות בנם	תקנה
י׳תקנא	י׳ תמוז	פייגא	במקרה שלה כו׳ לא כדאי לצאת מא״י. לימודה במוסדות חב״ד והשפעתה על סביבתה	תקנו

אגרת	תאריך	שם הנמען	תוכן האגרת	עמוד
י׳תקנב	י״ח תמוז	מר יצחק	ישתדלו ככל יכלתם בהפצה	תקנז
י׳תקנג	ר״ח אלול	מרת ח׳ וצפורה	הגעתם צלחה לא״י. לשמש דוגמא חי׳. ע״ד השאלה איך אפשר לתבוע לחיות כיהודי דתי כאשר יש מהם שאינם מתנהגים בצורה אנושית	תקנח
י׳תקנד	ד׳ אלול	מר יעקב	התארגנות למען העולים והסתדרותם. מאמרו ע״ד ניתוח הפרוסטטה	תקס
י׳תקנה	ח׳ אלול	מרת מרים	הקורס הכי מתאים – קורס לעסקים	תקסב
י׳תקנו	י״ד אלול	מר יהודא	התארגנות האקדמאים מחוגם	תקסג
י׳תקנז	י״ד אלול	מר א.ב. שיף	ע״ד הנ״ל. עבודת המארגן צ״ל בתשלום להסיר כל דאגה כו׳	תקסד

אגרות-קודש

כרך כז

תשל"א - תשל"ב

אגרות קודש

אדמו"ר זי"ע

— כרך עשרים ושבעה —

ט'תתקצד

[נוסח המברק לקראת ראש השנה, ה'תשל"א]

לשנה טובה תכתבו ותחתמו ושבתא טבא,

מנחם שניאורסאהן

ט'תתקצה

ב"ה, ח' תשרי, ה'תשל"א
ברוקלין.

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שנשלח לו היום — מענה למכתביו:

במענה למכתביו לא יצא מארץ הקודש. מכתב בא. חתימתי.

בהוספה להנ"ל: דין **ברור** הוא בש"ס וברמב"ם, אשר בנידון שלו **אסורה** היציאה מארץ הקודש. ויתענין בהסתדרות מתאימה **בארה"ק** ובשידוך מתאים, והי' יצליחו.

בודאי יודיע מקבלת הנ"ל ויפעול כהוראה **ברורה** דתוה"ק.

בברכת חוגמח"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ט'תתקצה

חלק מהאגרות הן מהעתק המזכירות וחלק מצילום האגרת. בהערות נסמן אם מקורה אחר, או שכבר נדפסה במקום אחר, בלקו"ש וכיו"ב.

דין ברור הוא בש"ס וברמב"ם: **ראה** כתובות קיא, א. ב"ב צא, א. ע"ז יג, א. רמב"ם הל' אבל ספ"ד. הל' מלכים פ"ה ה"ט.

ט'תתקצו

ב"ה, י"א תשרי, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הוו"ח איי"א נו"נ וכו'
מו"ה יחזקאל יודא שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ה' תשרי ע"ד מקום וזמן החתונה — כפי שיתדברו שני הצדדים ביניהם.

ובנוגע לשדכנות וכו' — לברר הנוהג באהקת"ו, מנהג מיוחד לאנ"ש שי' — אין ידוע לי.

בברכה.

ט'תתקצז

ב"ה, חוהמ"ס, ה'תשל"א
ברוקלין.

הוו"ח איי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה משה אברהם שי'

שלום וברכה!

מאשרים אנו בזה קבלת מכתבו מח' תשרי והקודמו, ומועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להבריק לו:

> כבוד המשתתפים בהקפות שמחת תורה בירושלים עיר קדשנו ותפארתנו תובב"א ע"י משיח צדקנו, בתוככי כל אחינו בני ישראל השמחים בשמחת תורה בכל מקום שהם — שליט"א.

בשעה ששמחה הכפולה, שמחת ישראל בתורה ושמחת התורה בישראל, מקפת ומאחדת את כל עמנו, הקרובים והרחוקים לעת עתה גם

ט'תתקצו

מו"ה יחזקאל יודא: **אונסדאָרפער. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י אגרת ז'קכ, ובהנסמן בהערות שם.**

ט'תתקצז

מו"ה משה אברהם: **יפה, ירות"ו. אגרות נוספות אליו — לעיל תכ"ו אגרת ט'תקעט, ובהנסמן בהערות שם.**

יחד, תוקף ותוכן מיוחדים לשמחה זו בירושלים השלימה, בירה הנצחית של עמנו הנצחי ככתוב בתורתנו הנצחית.

ויהי רצון שתתאים ירושלים ליעודה שממנה תצא תורת השם ודבר השם, וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עלי' ועל עמינו גוי אחד בארץ, ובקרוב ממש נזכה ונראה קיום ההבטחה כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה, בגאולתנו האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

המשתתף בשמחתם שמחתנו וחותם בתפלה לשנת שמחה ותורה, מנוחה ונחלה,

מנחם שניאורסאהן

המברק בטח נתקבל בעתו.
בכבוד ובברכת החג.

מזכיר

ט'תתקצח

ב"ה, כ"ה תשרי, התשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו בקשת ברכה בקשר עם השנה החדשה. והשי"ת ימלא משאלות לבבו לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בודאי למותר להדגיש אשר ההנהגה היום־יומית על פי רצון הבורא, עם כי חובה היא גם על מנת שלא לקבל פרס, הרי זהו הצנור לקבלת ברכות השי"ת בכל המצטרך. ובעניני טוב וקדושה הרי תמיד יש מקום להוספה, וכל המוסיף מוסיפים לו ולב"ב שי'.

ליעודה: **ישע' ב, ג.**
וראו .. עלי': **ע"פ לשון הכתוב – תבוא כח, יו"ד.**
גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**
ההבטחה: **תהלים סט•, לו־ז.**
מנוחה ונחלה: **ראה זבחים קיט, סע"א: רשב"י אומר: זו וזו – מנוחה ונחלה – ירושלים.**

ט'תתקצח

על מנת שלא לקבל פרס: **ראה אבות פ"א מ"ג.**
וכל המוסיף מוסיפין לו: **ראה תענית בסופה ובפרש"י.**

•) הקאַפּיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד, ע"פ המנהג המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום הקאַפּיטל תהלים המתאים לשנות חייו – ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך ובהנסמן שם הערה 10.

וכמדובר כמה פעמים ומבואר כן בתורתנו תורת חיים, השי"ת מזמין ליהודי מזמן לזמן בחייו הפרטיים ענינים והוראות שיכול ללמוד מהם בנוגע לרוחניות, בעבודת האדם. והרי אלה שנמצאים בצבא רואים ומרגישים כדבר טבעי ופשוט שכשמקבלים פקודה ממפקד נאמן, לכל לראש מקיימים הפקודה, ואחר כך, כשיש זמן לזה, מתבוננים בטעם הפקודה וכו'. ואם אפילו לא מוצאים טעם, מבארים על יסוד המציאות שמפקד הצבא בודאי יודע יותר טוב מקצין בצבא ואין צריך לומר מחייל פשוט.

לאידך מובן גם כן, אשר לא לקיים הפקודה, או לדחות מילוי הפקודה עד שיבין אותה גם בשכלו הוא, אין זה רק ענין פרטי או ענין הנוגע לו ולקצינו, אלא נוגע לכל הפלוגה, ואם שעת חירום היא אפשר להיות שנוגע לכל הצבא, וכל המדינה וכו'.

ועוד נקודה בזה, שקיום הצו, עם כל חשיבות המעשה התלוי בזה, הרי לכל לראש החשוב הוא שתהי' משמעת החלטית, בלי כל דיחוי במילוי הפקודות תיכף ומיד, בלי דיחוי, ועל אחת כמה וכמה בלי סירוב.

ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה אלא שכמה פעמים ככה הוא בנוגע לציווי מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שנתן בתורתו לעמו ישראל, לכל אחד ואחת עד סוף כל הדורות, והודיע שאינו מבקש לפי כוחו הוא הבלתי מוגבל, אלא לפי כוח האדם המצווה; אלא שעל האדם לקיים באופן של „נעשה ונשמע (נבין)" שהוא יסוד קבלת התורה והמצוות במעמד הר סיני.

וזאת לדעת שכל ישראל ערבים זה לזה. ועוד אמרו חכמינו ז"ל, והמורה הגדול הרמב"ם מביא זה כהלכה ברורה, שכשיהודי צריך לעשות מעשה, וכן בדיבור ומחשבה, צריך לחשוב שהוא שקול וכל העולם שקול, ועל ידי מעשה אחד שלו יכריע הן לעצמו והן בהנוגע לכל העולם כולו.

ובודאי למותר להוסיף ביאור בהאמור.

ומובן שהכוונה לו ולכל חבריו שליט"א הנמצאים בסביבתו, ויותר

והרי אלה שנמצאים בצבא כו': **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרנו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן י'רצד. י"שפט.**

שאינו מבקש לפי כוחו: **ראה במדב"ר פי"ב, ג. תנחומא נשא יא.**

נעשה ונשמע: **משפטים כד, ז. וראה שבת פח, א. ועוד.**

ונשמע (נבין): **ראה מקץ מב, כג ובפרש"י.**

שכל ישראל ערבים זה לזה: **שבועות לט, סע"א. וש"נ.**

אמרו חכמינו ז"ל: **קידושין מ, ריש ע"ב.**

הרמב"ם: **הל' תשובה פ"ג ה"ד.**

לכל בני ישראל באשר הם שם, אשר כולם נמצאים במצב של מלחמה רוחנית, וכלשון הכתוב כי אתם המעט מכל העמים, ואדרבה ביתר שאת, כי „נעשה ונשמע" ומסירת נפש בצבא גשמי בעיקר קשור בעניני הגוף וגשמיות, משא"כ „נעשה ונשמע" בנוגע לתורה ומצוותי' הרי זה נוגע גם לעולם הזה וגם להעולם הבא.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור.

ט'תתקצט

ב"ה, כ"ו תשרי, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה אברהם מיכאל שי' הסופר

שלום וברכה!

במענה למכתבו, וכבקשתו נשלח המענה שלא בתור, בו כותב ע"ד לימודיו של בנו שי',

הנה בכלל בכגון זה צריך להתיישב במחנכים י"ש על אתר המכירים בנו. ובטוחני, בידעי היחס אליו ולמשפחתו מצד אנ"ש במלבוירן שבודאי יעשו כל התלוי בהם לעזור לו בפתרון שאלת חינוך בנו שי'.

ויהי רצון שביחד עם זוג' שתחי' יגדלו כל ילדיהם שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך בריאות הנכונה ומתוך הרחבה.

בברכה לבשורות טובות.

ט'תתר

[ב' מרחשון, ה'תשל"א]

שייך להנהלת הכולל (באם לומד שם) — באם לאו, נכון הנ"ל. ויהא בהצלחה.

וכלשון הכתוב: **ואתחנן** ז, ז.

ט'תתקצט

מו"ה .. הסופר: **אגרת נוספת אליו — לקמן אגרת י"נ.**
י"ש: = **יראי שמים.**

ט'תתר

נדפס ב„התקשרות" גליון נב ע' 15. נכתבה על גליון המכתב ממוצש"ק פ' נח ה'תשל"א. והוא מענה לאברך־כולל שבזמניו הפנויים עבד בהוראה, והציעו לו עוד שעות עבודה בהוראה.

י״א

ב״ה, ד׳ מרחשון, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו״ח אי״א נו״נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו״ה שניאור זלמן שליט״א

שלום וברכה!

איש בשורה טובה אנכי היום, אשר מתאים לבקשת מר מאז באם אפשר להדפיס ממאמרי אדה״ז בכפר חב״ד אשר באה״ק ת״ו, שראיתי בזה קושיים, שהרי אי אפשר לשלוח לשם כו״כ ביכלעך דא״ח וכו׳, הנה בחיפוש בין הכתבים נמצא ביכל אחד (או שניים) שכנראה יהי׳ בהם די מאמרים בשביל כרך אחד. ולכן למלאות רצון מר חפצתי להדפיסו בכחב״ד, אף שההגהי׳ תהי׳ כאן — ובמילא יגרום לאיחור זמן, אבל תקותי זמן לא ארוך כ״כ.

עוד בשורה משמחת שגם זה נתברר בעת החיפוש, אף שהוא עדיין באמצע, שכנראה יהי׳ עוד מאמרים ארוכים וקצרים מאדה״ז לכרך נוסף ואולי יותר.

תקותי חזקה אשר לקח מר מעניני חודש תשרי מלוא חפנים לכל השנה, שכמבואר בדא״ח שתשרי אותיות ר(א)שית (שהרי בכתוב מרשית השנה ועד אחרית שנה חסר א׳, היינו אותיות תשרי), וכביאור אדהז״ק אשר ענין ראש בלשון הקודש (ראש השנה, ראש חודש) וכן ענין ראשית, הוא בדוגמת הראש שכולל כל האברים ומנהיג אותם כפי שהם במקומם

י״א

מו״ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ״ו אגרת ט׳תקפא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרות י״סז. י״כח. י״מב. י״קכ. י״קפח. י״רה. י״רמג. י״רס. י״רצב. י״שדמ. י״שצא. י״שעת. י״תלז. י״תסה. י״תעג. י״תפב.**

להדפיס ממאמרי אדה״ז כו׳: **ראה גם לעיל חכ״ו אגרת ט׳תשעז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י״כח. י״רצב.**

ביכל אחד: **הוא כוך „אני ישנה״ (מספר 632 בספריית אגודת חסידי חב״ד), שממנו נדפס בכפ״ח ספר „מאמרי אדמו״ר הזקן — תקס״ח״, ובפתח דבר שלו מופיע התאריך: ר״ח כסלו ה׳תשל״ב.**

שכמבואר בדא״ח: **אוה״ת דרושי סוכות ע׳ א׳תשנו. סה״מ תר״ל ע׳ רפז. תרנ״ו ע׳ רעז. ועוד.**

בכתוב: **עקב י״א, יב. וראה בעה״ט עה״פ.**

וכביאור אדהז״ק: = **אדמו״ר הזקן. ראה לקו״ת דרושי ר״ה נח, א־ב. וככ״מ.**

ותפקידם. זאת אומרת בעניננו, אשר כל עניני חודש תשרי, ובפרט זמן שמחתנו ושמחת תורה, יומשכו בכל ימות השנה, וכידוע מנהג ליובאַוויטש שהיו מכריזים במוצאי שמחת תורה „ויעקב הלך לדרכו", ויהי רצון שתהי' ההליכה מתוך שמחה בשמחה של תורה משך כל השנה כולה.

שמחה מיוחדה גרמה לי הידיעה, שתקותי [ש]נכונה היא בכל פרטי', אשר השתתף מר בהקפות השניות בירושלים עיה"ק ת"ו והי' המנצח על הנגינה דניגון פרזות תשב ירושלים.

בהוקרה ובכבוד ובברכה לבריאות הנכונה ולבשו"ט.

י'ב

ב"ה, ה' מרחשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מר יעקב שי' רוזנטל

שלום וברכה!

בהמשך למכתבי הקודם, אבוא בזה, על כל פנים בקיצור, בהערות לאיזו נקודות שבמכתב מר, והן:

מבאר מר במכתביו בטוב טעם אשר התחלת התקלה היתה בחוקים שלפני זה, שהניסוח בהם הי' בלתי מתאים וכו'.

והנה לפי ידיעותי זוהי הפעם הראשונה אשר החוק מנסה לבאר

וכידוע מנהג ליובאַוויטש: **ראה סה"ש תרצ"ו ע' 34 הערה 4. וש"נ.**
ויעקב הלך לדרכו: **ויצא לב, ב.**
בהקפות .. בירושלים: **ראה גם לעיל אגרת ט'תתקצז.**
פרזות .. ירושלים: **זכרי' ב, ח.**

י'ב

מצילום האגרת.

מר יעקב רזונטל: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקפ. לקמן אגרת י'רסב. י'תכא.**
התקלה: **שגרם להשינוי ב„חוק השבות" (גזירת „מיהו יהודי"). ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתפט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרות י'טו. י'לג. י'קכח. י'קלא. י'קסה. י'קע. י'דסג. י'רפב. י'רפג. י'שט. י'שיג. י'שטז. י'שיח. י'שיט. י'שלז. י'שמה. י'שצ. י'שצו. י'תב. י'תיט. י'תכט. י'תנ. י'תנא. י'תסד. י'תקכד.**

המונח „יהודי", אשר אפילו באם הי' הפתרון כדבעי, הרי עצם האפשריות לספק בדבר, ועד שהיו מוכרחים להצביע בזה, מראה על המצב הכי ירוד וכו'. על אחת כמה וכמה שקרה מה שקרה ופיתרו את הענין בהגדרה להשמיט „על פי ההלכה".

ואפילו אם תמצא לומר שהתקלה יסודה בחוק שלפני זה, הרי אין זה מתקן את התקלה אלא מבאר סדר ההשתלשלות שלה.

כנראה כוונת מר שאילו היו מתקנים החוק שקדמו, וכמו שמציע להשמיט פריטי הרישום של דת ולאום וכו' במילא לא הי' מקום לכל התקלה האמורה. אבל עתה הרי אי אפשר כבר להחזיר הענינים כמו שהיו מאז. ומובן וגם פשוט שהנסיון לבטל פריטי הרישום של דת ולאום יהי' קשור במאבק עם המפלגות, ועוד ועיקר, שכיון שתשאר באיזה חוק שיהי' ההגדרה של מיהו יהודי כמו שהיא עתה, הרי התקלה בעינה עומדת.

ב) לכתבו של מר אשר פלוני הציע הנוסח והוא האשם וכו', הרי גם זה אי אפשר לשנות עתה.

ג) כמובן מסכים אני עם מר שאפילו אם יתקנו ענין הגירות בחוק האמור על ידי הוספת המלה „כהלכה" אין זה מבטיח במאה אחוז שכל הענינים יסתדרו בסדר גמור, אבל כל ניסוח אחר עוד גרוע מזה. ולדוגמה ההצעה לכתוב „על פי הרבנות הראשית", שנוסף על העיקר שאין למושג זה מקור בתורה (שהרי על פי תורה כל הרבנים תקפם שוה — באם שוים הם ביראת שמים וכו'), הרי על פי ההתדרדרות בשטח זה גם בארצנו הק' אפשר לשער שההרכב של הרבנות הראשית בעתיד מוטל בספק, וכידוע הטענה בשם הדימוקרטי', שכיון שישנם טעמפלים של רפורמים ושמרנים וכו' בודאי שזכאים גם הם לבאי־כח מתוך הראַבייס שלהם וכו' וכו', ומי יודע אולי גם הקראים יש לצרף תחת דגל אהבת ישראל וקירוב הלבבות ועוד כיו"ב.

נקודת התורפה בכל הענין, אבל גם לזה לא מצאתי מוצא במצב החוה, הוא עצם המצב — שגוף הנבחר על ידי כל אחד ואחת הדרים בארץ ישראל, בלי הבדל דת או אפילו הלוחמים נגד הדת, בידו להחליט בשאלה כזו. בלשון אחר, המונח יהודי הוא מונח בהלכה ובדת, זאת אומרת שאין כל מקום לחוות דעת של אלה שאינם **מומחים** בעניני דת והלכה ולא מזדהים עמה, ועל אחת כמה וכמה — להצביע ולהחליט בזה. אלא כיון שכמדובר שהמצב בהוה הוא ששנים וחצי מיליון בני ישראל חקקו בשבילם חוק שהוא **שקר ענקי** — לומר שאפשר גיור גם שלא על

פי ההלכה, ניגוד מני' ובי', הרי צריך למצוא עצה לבטל החוק בהקדם הכי אפשרי.

ואם לערוך מלחמה להוכיח שגיור זהו מונח בהלכה, וכן יהודי זהו מונח בהלכה וכו' וכו' נגד אלה שלא תועיל להם כל הוכחה בראיות ובמקורות, כי אם הוכחה אחת מכרעת לגבם והיא איזו מפלגה חזקה יותר, ומי מבעלי מפלגה פלונית יש לו קשרים יותר וכו' הרי מלחמה זו תאריך ימים ושנים ואי אפשר לדעת כלל התוצאות.

מה שאין כן הדרישה לכתוב „גיור כהלכה" שאין זו אלא דרישה של סטאַטוס קוו, שלא כסגנון העתונים והמתפלספים בזה שהיא דרישה חדשה וכו'. ואדרבה, עד ענין שליט"א הי' מובן בפשטות מיהו יהודי ומהו גיור, ובפרט לאחר המשאל שערך מר ב.ג. שי', ופשוט כל כך אשר תיכף ומיד הוציא כל הבעי' מסדר היום.

ואלה שחידשו הדבר, הנה חלק מהם הי' זה בשביל חשבונות בין־מפלגתיים, או מטעמים ונימוקים כאלה שאין להם **כל** שייכות לגוף הבעי'. ולדוגמה הטענה שהצביעו עלי' כמה פעמים ובתרועות וחצוצרות שופר, שאיפה הצדק והיושר אשר איש ששפך דמיו להגנת המולדת לא ירשמו אותו שהוא יהודי? וכששאלתי מהי השייכות דשני הענינים, כי מובן שמי ששפך דמו יש כאן מקום לתת לו שכר מכל הסוגים וכו', אבל אין זה משנה ענינים התלויים בתולדה **ובמבנה** הגוף או הנשמה וכו', וכדוגמת כמה ענינים התלויים בתנאים מיוחדים, ולא נשמע בשום עם ולשון שתהי' דרישה כזו, והרי הדרוזים שומרים על הגבולות זה עשרים שנה ואף על פי כן לא נמנה אף אחד מהם לכהונה גדולה, ואפילו לא לכהונה סתם, ואפילו לא להקרא יהודי.

יש להאריך עוד בהנ"ל ובעוד נקודות במכתב מר, אבל כמדומה שכבר דייקתי גישת היסוד שלי בכל הבעי', והיא שבכל יום ויום נעשים גיורים שלא כהלכה, הן בארץ ישראל והן מחוצה לה, ולאחרי זמן קצת חוששני שאי אפשר יהי' לברר באיזה אופן נתגיירו, שהרי כל התעודות שוות הן.

ובשעת חירום כזו צריך לעשות כל התלוי בכל אחד ואחד לבטל

ענין שליט: **ראה גם לקמן אגרת י'קע.**

המשאל שערך מר ב.ג.: = **מר בן־גוריון – ראה לעיל חת"י אגרת ר'תשיד, ובהנסמן בהערות שם.**

הגזירה באופן הכי זריז, ולאחרי זה לנסות על כל פנים לבטל שאר נקודות התורפה, והלואי שתקופה זה דלאחרי זה תבוא בהקדם.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

י"ג

ב"ה, ו' מרחשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מו"ה אברהם שי' מאלצבערג

שלום וברכה!

איך באַשטעטיג די ערהאַלטונג פון אייער בריוו מיט דעם בייגעלעגטן טשעק אויף דעם נאָמען פון **מחנה ישראל** אין דער סומע פון $10,500, אויף אָנצוהויבן אַ קרן גמילות חסדים בארצנו הקדושה ת"ו, אויפן נאָמען און צום זכות פון אייערע עלטערן ע"ה.

איך האָב באַאויפטראַגט מחנה ישראל צו פאַרשטענדיגן זיך מיט אונזערע פאָרשטייער אין ארץ־ישראל דורכצופירן בעזר השי"ת אייער וואונש.

השם יתברך זאָל אייך מצליח זיין און דערמעגלעכן אויסצובריייטערן דעם קרן גמילות חסדים, און דער גרויסער זכות פון דער דאָזיגער גרויסער מצוה זאָל אייך און אַלע אייערע ביישטיין לאריכת ימים ושנים טובות, וואָס דאָס איז דאָך פון די מצוות שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, און עס וועט זיכער זיין אַ גרויסער נחת רוח און זכות פאַר די נשמות פון אייערע ג־טזעליגע עלטערן, ז"ל.

בכבוד ובברכה.

י"ג

שאדם .. הבא: פאה פ"א מ"א. שבת קכז, סע"א. רש"נ.

י'ד

[ט' מרחשון, ה'תשל"א]

... א"כ יעשוה בהקדם. ואין ענין **בכלל** לבזבוז מעות על הוצאות חתונה. והלואי שיזכו להראות דרך לאברכי אנ"ש שי' — אשר חתונה חסידותית היינו בהרחבה בכל ענינים הרוחניים והרחבה אמיתית, **ויקר** ממונם של ישראל להשתמש בו — לא בשביל להראות לפי שכאן היו פרחים גשמיים — יותר מאשר אצל פי' **וכיו"ב**, כ"א שהרבו החו"כ שי' בצדקה לפני החתונה ובזמנה ועוד ועוד.

י'ה

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אליעזר שי' לבנה

שלום וברכה!

הנני לאשר קבלת מכתבו, אף כי באיחור זמן.

ולאחר בקשת סליחתו אחזור עוד הפעם בנוגע לחברון. ולפלא הכי גדול מיהו זה ואיזהו אשר באופן בלתי רשמי אמר למר אחרת. וכפי שכתבתי במכתבי הקודם, אמירה בתקופתנו זו, אפילו כשנאמרת באופן חגיגי ורשמי וכו' כבר הורגלו שזה אומר רק מעט או לא כלום. ומה שמכאיב ומצער ביותר בנוגע לחברון הוא שלא הסתפקו באמירה בעלמא,

---

י'ד

מצילום כתי"ק. נדפס גם ב"בטאון חב"ד" כסלו תשל"א (גליון 32) ע' 36.

יעשוה בהקדם: = **החתונה. וראה גם לעיל חכ"ד אגרת ט'קלד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'מא. י'דש. י'ששד.**

ואין ענין .. לבזבוז מעות כו': **ראה גם לעיל חי"ט אגרת ז'שצד. חכ"א אגרת ז'תתקפח, ובהנסמן בהערות שם. לקו"ש חי"ד ע' 305. חי"ט ס"ע 510.**

שהרבו .. בצדקה: **ראה קונטרס "שמחת עולם" (כפר חב"ד, תשנ"ד) ע' 58, ובהנסמן שם בהערות.**

י'ה

מר אליעזר לבנה: **ממייסדי התנועה למען ארץ ישראל השלימה. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תחכז, ובהנסמן בהערות שם.**

בנוגע לחברון .. במכתבי הקודם: **הנ"ל, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'טו.**

ואפילו לא בכתיבה בעלמא, כי אם דווקא בצורת חוק, ועוד שנתקבל פה אחד ועל דעת כל שרי הממשלה.

לכתבו של מר שאמרו לו שהדירות שיבנו הרי זה במרחק 10 דקות ממערת המכפלה, תמהני השייכות להבעייה אודותה אנו דנים, והיא האם ישנו חוק ממשלת ישראל האוסר על יהודי לבנות דירה בחברון? ומה שקבעו מקום **מחוץ** לחברון במרחק של 10 רגעים או פחות ממערת המכפלה, הרי אין זה משנה כלום.

עוד נקודה להוסיף בעניין, וזהו היסוד ליחס השלילי גם להסניף בחוק האמור שיבנו דירות מחוץ לעיר חברון, והוא בכמה פנים:

(א) קבלת סניף זה, הרי זה באופן אוטומטי מחייב קבלת כללות החוק, וד"ל;

(ב) הדגשה בבניית דירות דווקא מחוץ לעיר, שכל המשתתף בבניית דירה חוץ לעיר גם הוא נותן ידו להדגשה האמורה;

(ג) אלה הרוצים להשקיט דעת הציבור ולהרדימו ברמיזה או בלחישה שזהו על דרך שקרה בנצרת, שעל ידי שהתיישבו יהודים מסביב למושב הערבי סוף סוף העתיקו הערבים משם וכו' — אין זה בדומה כלל וכלל לחברון, וכמה טעמים, ומהם שני טעמים עיקריים, ראשית, ישוב הערבים בחברון מבוסס הוא, וכפי השמועה הם בערך 50,000 איש, עם כל הנוחיות וכו', שבהדירות הנבנות מסביב לא יהיה באופן כזה לא בכמות ולא באיכות; זאת אומרת, שאין כל תקווה אפילו באם היה רצון כזה אצל אלה הקובעים את הקו (שלעת עתה אין רצון כזה כלל וכלל) שיקרה בחברון מה שקרה בנצרת. והשנית, כאן ישנו חוק רשמי שנתפרסם בכל העולם כולו, וכנ"ל.

אף שכבר כתבתי, אבל מפני רציניות העניין אכפול עוד הפעם, שכדאי להזעיק דעת הציבור בעוד מועד שלא ימסרו את ירושלים עיר קודשנו לשתי הדתות וגם להבדיל וכו' וכו' לדת ישראל, כי אף שבאופן רשמי מצהירים שירושלים אינה בסוג הדיון, הרי לצערי הרב ולבשתנו החיפוש עתה הוא למצוא נוסח שלא ירעיש את דעת הציבור של בני ישראל בארץ הקודש, לכסות על המציאות שימסרו ירושלים העתיקה (כמובן מטעמי צדק ודימוקרטי ויושר וכו') לשלושה בעלים. והלוואי

אף שכבר בתבתי כו': **ראה גם שיחות קודש תשכ"ט ח"ב ע' 339. תש"ל ח"ב ע' 460 ואילך. שיחת ש"פ נח שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"א ע' 187). „דעת תורה בעניני המצב באה"ק" ע' 146** ואילך. וראה גם לקמן אגרות י"ב. י"ט. י"לז.

שהרעש עתה יקדם פני הרעה בעוד מועד ולא יבוא הנ"ל ח"ו וח"ו לפועל אפילו לא תחת מסווה שיד השלושה שווה בזה, או שהמשטרה תהי' משותפת וכיו"ב וכו' וכו', וככתבי, עדיין לא באו לידי מסקנה מהי הנוסחא שלא תשנה את המציאות המבהילה האמורה וביחד עם זה תתן האפשרות לבעלי התעמולה להדגיש שזה „הישג", מעין ה„הישג" דהפסקת האש ע"י התעלה לביטחון עם הקודש בארץ־הקודש (שע"י „הישג" זה בטלו במחי יד ברגע אחד כל ההישגים של צה"ל על גדות תעלת סואץ) ומעין ה„הישג" של החוק האיום בעניין יהודי מיהו, שלפיהו גיור כלשהו ועל ידי מישהו מבלי הבדל נעשה יהודי ושזהו הישג לדת ישראל וכו' וכו', וכדאי בזיון וקצף וצער וכאב לב.

בכבוד ובאיחולים אשר סוף סוף אוכל ויוכל גם מר לבשר בשורות טובות על דבר הישגים אמיתיים.

י'ן

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

אין צוגאָב צו דעם וואָס כ'האָב גערעדט מיט אייער מאַן שי' וועס ער איז דאָ געווען, וואָס ער האָט אייך זיכער איבערגעגעבן, וויל איך צושרייבן שריפטלעך, אַז בכלל קען אַ מענטש ניט באַגרייפן דעם אויבערשטנ'ס מעשים און פירונג וכו'. אָבער דאָס איז זיכער, אַז דער אויבערשטער זאָרגט פאַר יעדן איינעם און איינע בהשגחה פרטית. דער וועג צו באַקומען דעם אויבערשטנ'ס ברכות איז דורך שטאַרקן זיך אין דער טאָג־טעגלעכער אויפפירונג לויט די אַנווייזונגען פון דער תורה, תורת חיים, איינגעשלאָסן מדת הבטחון.

השם יתברך זאָל בענטשן אייך און אייער מאַן און דערפילן אייערע האַרץ־באַגערן צום גוטן און דער עיקר צו האָבן געזונטע קינדער בגשמיות

התעלה לביטחון כו': ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקטו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"ר.

יהודי מיהו: ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.

י'ן

בכלל קען כו': ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'רנב. י'תקיו.

וברוחניות און צו דערציען זיי לתורה ולחופה ולמעשים טובים אין גוטן געזונד און פרנסה טובה.

בברכה לבשורות טובות.

י'ז

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

על ידי האורחים מאה"ק ת"ו קבלתי פ"ש ממנו וממשפחתו שיחיו.

והנני שולח לו איחולי הלבביים אשר לא יהי' לו עוד צער ועג"נ מכאן ולהבא, ואך טוב וחסד, בטוב הנראה והנגלה, יבשר תמיד כל הימים.

ובפרט אשר נכנסנו לשנה החדשה מחודש תשרי שחתימתו בזמן שמחתנו ובשמחת תורה, סימן טוב לכל השנה שתהי' שנה של תורה ושל שמחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה לבשורות טובות.

י'ח

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו בקשת ברכה בעדו ובעד אחיותיו תחי'. ואזכירם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר למילוי משאלות לבבם לטובה ולברכה.

התקוה שלמותר להדגיש שהתחזקות בהנהגה על פי רצון השם יתברך ויתעלה מתאים להוראות התורה בחיי היום־יום, הרי נוסף על העיקר שהיא חובת האדם לבוראו, זהו גם כן הדרך לקבלת ברכות השי"ת בכל המצטרך. וכיון שהתורה והמצוות אין־סופיות הן באשר מקורן באין־סוף ברוך הוא, הרי תמיד יש מקום להוסיף בעניני טוב וקדושה, וכל המוסיף מוסיפין לו.

י'ח

וכל המוסיף מוסיפין לו: **ראה תענית בסופה ובפרש"י.**

מהראוי לעשות בדיקת התפילין והמזוזות אם לא נעשה כן בי"ב חודש האחרונים.

בברכה לבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'ט

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הנהלת נשי חב"ד
בכפר חב"ד

ברכה ושלום!

כיון שיש בין הנשים כאלו שמסיבות שונות קשה להן הדיבור והקריאה בלשון הקודש, חשוב מאד שההצעות וההחלטות של נשי חב"ד יופיעו גם באידיש. ובפרט אשר כמדומה שכן נהוג זה מזמן בירושלים עיהקת"ו ובהצלחה.

ובודאי למותר להסביר אשר בעניני יהדות אי אפשר לחכות עד שהמושפע והמושפעת ילמדו שפה, כי כל יום חשוב, וכמבואר בדברי חכמינו ז"ל ומובא ברמב"ם כפסק הלכה, אשר כל אחד ואחת צריך לראות את עצמו שקול, וכן העולם כולו שקול, ומעשה אחד טוב יכריע הכף לטוב הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לכל העולם כולו. והרי חשבון זה צריך לעשות בכל יום ובכל עת ובכל שעה.

בטח יודיעו מהנעשה בזה ות"ח מראש.

בכבוד ובברכה,

מזכיר

י'ט

בדברי חכמינו ז"ל: **קידושין מ, ריש ע"ב.**
ומובא ברמב"ם: **הל' תשובה פ"ג ה"ד.**

י״י

[ט״ז מרחשון, ה׳תשל״א]

חשיבות הענין — בודאי ברורה היא ופשוטה, אלא שלכו״כ ישיבות וחוגים יש כבר מעין זה, או משרד המתעסק בחלק מבעיות הנ״ל.

לאַחד כהנ״ל — ספק אם כדאי (אפילו באם הי׳ מי שמוכן לזה).

מובן שכדאי **במאד** שכאו״א מהנ״ל ירחיבו פעולותיהם הנ״ל ויתענינו לא רק בחוג מצומצם שלהם, אלא שעד״ז צ״ל הדבור עם כאו״א ישר, כמובן.

י״יא

ב״ה, כ׳ מרחשון, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

אל קהל עדת ישורון חובבי ומוקירי תורה ומצוה
הי׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

הײַנט, אין דעם יום הולדת פון כ״ק אדמו״ר הרש״ב נבג״מ זי״ע, דער מייסד פון תומכי־תמימים אין ליובאַוויטש, וועלכע איז נאָך פיל וואַנדערונגען איבערגעפלאַנצט געוואָרן אין אַמעריקע דורך כ״ק מו״ח אדמו״ר נבג״מ זי״ע, קום איך מיט דער דאָזיגער וועגדונג.

הייאָר, שמחת־תורה, איז געוואָרן 70 יאָר זינט דער שיחת־קודש פון דעם מייסד הישיבה, וועלכע איז געזאָגט געוואָרן אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם דריטן יאָרטאָג פון דער גרינדונג פון ישיבת תומכי־תמימים.

אין דער שיחה האט דער רבי נ״ע פאָראויסגעזען אַ צייט פון **חרפו**

י״י

מצילום כתי״ק. נכתב על גליון המכתב מט״ז מרחשון ה׳תשל״א.

חשיבות הענין כו׳: מענה למו״ה מ.י. רוטמן – על הצעתו שחב״ד תארגן מרכז למציאת מקומות עבודה לבנ״י.

י״יא

שיחת־קודש: שמח״ת תרס״א – נדפסה בלקו״ד ח״ד תשפז, ב ואילך. סה״ש תש״ב ס״ע 141 ואילך.

עקבות משיחך — די וועלכע לעסטערן און שטופן אָפּ די פוסטריט פון משיח צדקנו. ער האָט דאַן אויסגעדריקט די זיכערע האָפענונג, אַז די תלמידים „תמימים" וועלן דינען אַלס קעגן־מיטל, און וועלן זיין די מסירת־נפש־דיגע אנשי־חיל, די תורה־סאָלדאַטן, וועלכע וועלן פאַרטרייבן די פינצטערניש און מקרב זיין די גאולה.

אין אונזער דור זענען מיר באַשיינפערלעך, ווי די נצחיות־דיגע רייד פון דעם גרינדער פון ישיבת תומכי־תמימים וועלן פאַרווירקלעכט. פון איין זייט זענען מיר אַ דור יוגנט וואָס איז נעבעך זייער צעטומלט, אינערלעך צעריסן און אויסערלעך אומגעצוימט און צעשטערעריש. אָבער פון דער אַנדער זייט זענען מיר די ישיבה יוגנט, ספּעציעל די תלמידים פון תומכי־תמימים, אַלס מוסטערהאַפטע לעבעדיגע ביישפילן ווי אידישע יוגנט דאַרף זיך פירן; די **נרות להאיר** — ליכט וועלכע לייכטן און באַלייכטן דעם אַרום, מיט דער ליכטיקייט פון **נר מצוה ותורה אור**, און מיט דער **מאור שבתורה**, תורת החסידות. זיי באַרעכטיגען די גרויסע האָפענונגען וואָס די מייסדי תומכי־תמימים, נשיאינו רבותינו נבג"מ זי"ע האָבן אויף זיי געלעגט.

אין די קומענדיגע וואָכן ערב דער יערלעכער חגיגה פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש, האָף איך און בין זיכער, אַז אנ"ש שי' בפרט און חובבי ותומכי תורה שי' בכלל וועלן זיך וואַרעם אָפּרופן אויפן רוף פון דער הנהלה, צו טאָן — יעדער איינער און איינע לויט זייערע פולסטע מעגלעכקייטן — אַלץ וואָס איז פון זיי אָפּהענגיג, כדי צו פאַרזיכערן, אַז די יערלעכע חגיגה זאָל דורכגעפירט ווערן בהצלחה גדולה, ניט נאָר ברוחניות נאָר אויך בגשמיות, פשוט צו שאַפן די נויטיגע פינאַנציעלע הילף פאַר דער ישיבה אָנצוגיין מיט איר הייליגער אַרבעט און דורכפירן די כוונה פון דעם מייסד הישיבה אין דער **פולסטער** מאָס, און דאָס מיינט אין אַן אופן פון מוסיף והולך מוסיף ואור.

השם יתברך זאָל העלפן יעדן איינעם און איינע צו דערפילן דאָס אויבנדערמאָנטע, און דאָס איז אויך אַ צנור און כלי למילוי משאלות לבבם

חרפו עקבות משיחך: **תהלים פט, נב.**

נרות להאיר: **ראה לקו"ש חכ"ה ע' 344 הערה 2. ושי"נ.**

נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**

מאור שבתורה, תורת החסידות: **ראה קרבן העדה לירושלמי תגיגה פ"א ה"ז. יפה עינף לפתיחתא דאיכ"ר ב. אוה"ת תצוה ע' א'רנז. סה"מ תרמ"ז ע' פז־פח. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכב. סה"מ עטר"ת ע' רנ. תרפ"ט ע' 176.**

לטובה ולברכה, פאַר זיך און די בני־בית שיחיו, אין אַלץ וואָס מ׳נויטיגט זיך בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י״ב

ב״ה, כ״א חשון, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הרה״ג והרה״ח הוו״ח אי״א נו״מ
עוסק בצ״צ צמ״ס וכו׳ רש״י שי׳

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתב כת״ר שי׳, ומתאים להערה שלו מצו״ב העתק מכתבי להרה״ג וכו׳ הוטנר שי׳.

וכאן המקום לבוא בבקשה ובהפצרה וכו׳ גם לכת״ר, ובפרט אשר הוא הוא המעיר והמפציר בי לכתוב להנ״ל ובהערות משלי, אשר גם כת״ר מצדו יעשה כל התלוי בו להוה״ל דכרכים נוספים ובקצב הכי מהיר, ובלשון אדה״ז אגה״ק סי׳ כ״א בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו כו׳. ואין לך דבר העומד בפני הרצון (אפילו לא הסברה־שכלית אשר צריכה להיות שלימות וכו׳ וכו׳, שאמרו לי שזוהי אחת הסיבות לאיטיות ההופעה).

לכתבו של כת״ר אודות דברי בנוגע לירושלים עיה״ק תובב״א, שאמרו לו אשר להד״ם, הלואי שיהי׳ כן, אבל לצערי אין המצב בהוה **כלל**

י״ב

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם״ ח״א ע׳ עח. שם ע׳ קעא ואילך.

רש״י: זוין. אגרות נוספות אליו – לעיל חכ״ו אגרת ט׳תריג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרות י״פר־פח. י״קכו. י״רמ. י״רצ.

מצו״ב העתק מכתבו: **אגרת שלאח״ז.**

להה״ל דכרכים נוספים: דאנציקלופדיא תלמודית. ראה גם לעיל חכ״ה אגרת ט׳שצח. ט׳תקטז. לקמן אגרת שלאח״ז. י״רצ.

ואין .. הרצון: **ראה זח״ב קסב, ריש ע״ב.**

דברי בנוגע לירושלים: **ראה גם לעיל אגרת י״ה, ובהנסמן בהערות שם.**

וכלל כמו שלהד"ם, ומה שמגדיל יותר את החשש הוא שמרדימים דעת הקהל והצבור — ובנוסח הידוע — טענו חיטין והודה לו בשעורין, וגם על זה הזהרתי בדברי ע"ד הענין, אשר להוי ידוע שהעיכוב עתה הוא **רק** שימצאו נוסחה שתשביע רצון העולם־גולם, והפוליטיקאים כדרכם בהשיטה אשר עולם־גולם זהו רובא דרובא של כל אלה הנמצאים מסביבם. וכמה נוסחאות כבר המציאו, ביניהן זו שהזכרתי שתהי' (לא קרית מלך רב, כ"א) „קרית שלשה מלכים", וכיון שאין מלך בישראל ואיש כל הישר בעיניו יעשה — שהרי חיים אנו במשטר דמוקרטי — „שלשה שותפים" ובסדר לפי הכמות, שהרי זהו המכריע בדמוקרטי': הנוצרים, המושלמים, וכו'. [אמש נתחדשה ונדפסה בעתון **הכי** חשוב כאן — TIMES נוסחא חדשה — לקוחה מדבריו של שר החוץ בשם כל **הממשלה** — שבתרגומה לעברית הוא ש„רצון* הממשלה הוא קונטרול פוליטי של ירושלים ולא לוותר על המקומות שבהם תלוי הבטחון כמו רמת הגולן, כן נקודות מסוימות בגדה המערבית של הירדן". וק"ל].

ויהי רצון שבהתקרבנו לחודש הגאולה, חודש כסלו, ניגאל ועוד קודם ביאת משיח צדקנו מהמתיוונים דתקופתנו זו, ועל ידי יפוצו מעינותיך חוצה, ענין ותוכן חג הגאולה די"ט כסלו, הרי תומ"י ידליק כל אחד ואחד נרות בשמן טהור דוקא שלא נגעה בו אפילו יד עכו"ם ואפילו לא הסיטו, להאיר בבת אחת את הבית ואת החוץ, ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור.

---

*) desire — תרגום מדויק יותר „מבוקש" — עוד יותר חלש מהנ"ל.

ובנוסח הידוע: **ב"ק לה, ב. וש"נ.**

קרית מלך רב: **תהלים מח, ג.**

שאין .. יעשה: **ע"פ לשון הכתוב — ס' שופטים יז, ו.**

מדבריו של שר החוץ: **ראה גם לקמן אגרת י"ט.**

ויהי רצון כו': **ראה גם לקמן אגרת י"ט.**

יפוצו .. ענין ותוכן .. די"ט כסלו: **ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.**

בשמן טהור דוקא שלא נגעה בו אפילו יד עכו"ם: **ראה שבת כא, ב ובפרש"י שם ד"ה בחותמו.**

ואפילו לא הסיטו: **ראה תוד"ה שהי' מונח — שבת שם. ב"ח או"ח הל' חנוכה סעי"ד ד"ה ה"ג שהי' מונח.**

להאיר .. את הבית ואת החוץ: **דגר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ — שבת שם. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ז. טושו"ע או"ח שם סתרע"א ס"ה.**

ובאופן דמוסיף והולך: **שבת שם. רמב"ם שם ה"א וה"ג. שו"ע שם ס"ב.**

לקרוביו שי' שם — יש לשלוח דרישה **באם** יסכימו ע"ז, ואין ללחוץ עליהם.

בכבוד ובברכה לבריאות נכונה ולבשורות טובות בכל האמור ובברכת מזל טוב להולדת הנכד שליט"א,

מ. שניאורסאהן

י"ג

ב"ה, כ"א חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים וכו'
מוה"ר יהושע שי' הוטנר

שלום וברכה!

קבלתי כרך הי"ג של האנציקלופדי' התלמודית, ואתאפק לא אוכל מלהביע גודל ההתרשמות והשמחה לראות כרך נוסף זה, אשר אף שגם הכרכים שקדמוהו גדולים הם בגדלות האמיתית היא גדלות תורתנו, אשר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, הרי כל כרך הנוסף — כפי שכמדומה לי אמרתי לכת"ר בשיחתנו — לא רק שמוסיף ביאור בכמה ענינים ובכמה כללים בכלל גדול ובכלל סתם דתורה, אלא גם מוסיף בכל הכרכים הקודמים, [וכדיבורנו אז, אשר שונה ענין אנציקלופדי' ששלימות האמיתית של כרך הראשון תלוי הוא גם בכרך האחרון וערך האחרון אשר בו, וכמובן].

ובהמשך שיחתנו מאז, הרי כאן המקום להזכיר עוה"פ ועוה"פ בכל

לקרוביו .. שם: **ברוסיא**.

י"ג

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"א ע' עח ואילך.

מוה"ר יהושע הוטנר: **מנהל מכון התלמוד הישראלי, מו"ל של האנציקלופדי' התלמודית. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ה אגרת ט'שצח, ובהנסמן בהערות שם.**

כרך הי"ג של האנציקלופדי' התלמודית: **ירושלים, תש"ל.**

ארוכה .. ים: **איוב יא, ט.**

כל כרך הנוסף: **ראה גם לעיל חכ"ד אגרת ט'שכ, ובהנסמן בהערות שם.**

לשון של בקשה וכו' ע"ד ההוצאה לאור של הכרכים הבאים בזריזות **הכי** גדולה, ובנוסח הידוע יפה שעה אחת קודם, אשר כאמור נוגע הדבר לכל הכרכים אשר כבר הופיעו וכו' וכו'. ובודאי לדכוותי' דמר אין צורך בביאור נוסף.

ויהי רצון אשר חפץ ה' יצליח ביד כל המשתתפים במפעל הכי נעלה האמור, להו"ל כרך אחר כרך, וכאמור בזריזות האפשרית, ועד שיברכו בקרוב על המוגמר, ולאחרי זה להתחיל תיכף במהדורה שני' (או הוספות וכו') שהרי בודאי עצם הופעת הכרכים מוסיף בחידושי תורה בכלל ובסוג דאנציקלופדי' זו במיוחד, וכנ"ל אשר ארוכה מארץ מדה.

ובזה מענה ג"כ על הטענה ששמעתי אותה כמה פעמים, שעיכוב ההופעה הוא מפני ההשתדלות שתהי' בשלימות יותר ויותר וכו', אשר נוסף לתשובה שאם כן אין לדבר סוף, הנה כנ"ל אי אפשר שלא יתחדשו, ובודאי כבר נתחדשו כמה ענינים בערכים שכבר הופיעו, ולא עוד אלא שדוקא זהו מנפלאות התורה, חכמתו ורצונו של הקב"ה, שהיא מעין ומקור מים חיים המפכים הלוך והוסיף, וכדברי המורה הגדול הוא הרמב"ם בסיום וחותם ספרו — מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

בכבוד ובברכה, ובפרט בברכת הצלחה בהאמור, לבשר טוב בקרוב ממש מהופעת כרך הי"ד, הט"ו וכו'.

כדרכי, ארשה לי להוסיף הערה בנוגע להאנציקלופדי', אשר מכבר עלתה בדעתי ונתחזקה ביותר בקבלת כרך זה, שחלקו החשוב הוא בענין חזקה, והיא: אשר כדאי להוסיף לביאור הערכים שמות הספרים המבארים עניני הערך במיוחד ובפרטיות וכו', ורגיל הוא בכמה אנציקלופדיות להוסיף בסוף הערכים (ובפרט הערכים החשובים) מה שנקרא עתה בשם „ביבליאוגרפי"', רשימת ספרים ומקורות כו', ובפרט שבנידון דידן לא תהי' בזה טירחה (יתירה), שהרי בודאי כל אחד שעסק בערך מסויים השתמש ומשתמש בספרים אלה, ואין צורך כי אם לברר הַישנם עוד וכו'.

ע"ד ההוצאה לאור של הכרכים הבאים: **ראה גם לעיל אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.**

חפץ .. ביד: **ע"פ לשון הכתוב – ישע' נג, יו"ד.**

חכמתו ורצונו של הקב"ה: **תניא פ"ד.**

מלאה .. מכסים: **ישע' יא, ט.**

ואף שכבר הופיעו כמה כרכים ואין בהם ביבליאוגרפי' האמורה, הרי ודאי שאין בנידון דידן הדין ש„לא להוציא לעז על הראשונים", ובפרט שנתוסף הענין על ידי המו"ל של הראשונים, ולהשלים הביבליאוגרפי' של הערכים שכבר הופיעו הרי יש מקום להו"ל חוברת מיוחדת של ביבליאוגרפי' לערכים אלו, [בפורמט והאותיות של האנציקלופדי'].

פשוט, אשר אף שלכל ערך ישנם בתוך הערך כמה מראה מקומות וכו' [אשר נחוצים ומוכרחים הם **ביותר**] ובעשירות רבה, אבל אין בהם התועלת הצפוי' לביבליאוגרפי' האמורה, ובפרט אשר המראה מקומות רבים הם, ולא כל מוחא סביל לבחור מביניהם מה הם ספרי היסוד והמיוחדים וכו'.

את כת"ר הסליחה על הערות אלו, ותקותי אשר ידונו עליהן וזכות הרבים מסייעת, ומבשרי אחזה גודל התועלת הצפוי'.

נ.ב. בשעתו קבלתי מברק כת"ר ע"ד ש"ב הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים וכו' הר"י שי', והשתלשלות הדברים בודאי ידועה לכת"ר שי'.

י"ד

ב"ה, כ"ו מ"ח, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים כו' מו"ה יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה למכ' כת"ר בו מעיר בדברי אדמו"ר הצ"צ בדרך מצותיך מצות נר חנוכה אות ב' שכתב שם סמוך לתחלת הענין „ועד"ז יובן למעלה

הדין שו„לא להוציא לעז על הראשונים": **ראה כתובות קג, סע"א. גיטין ה, סע"ב. טושו"ע אהע"ז הל' גיטין סקמ"ב סט"ו. ועוד.**
ומבשרי אחזה: **ע"פ – איוב יט, כו.**

י"ד

נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 379, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה יצחק: **הוטנר. אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקעו, ובהנסמן בהערות שם.**
בדרך מצותיך: **עג, ר"ע"א.**

למעלה ענין תיקון ואמת שבתרין תפוחין בלחיים דאריך וכו' וכמ"ש תתן אמת ליעקב" עכ"ל. דהלא להדיא מפורש בזוהר באידרא רבה, כי תיקון ואמת די"ג מדות דמשה, הוא לעומת ישוב ירחמנו כו' ותתן אמת ליעקב בי"ג מדות דמיכה, הוא לעומת נושא עון בי"ג מדות דמשה.

ולכאורה יש עוד להוסיף בחיזוק הקושיא — דאין לומר דזהו חידוש (הוספה, או כיו"ב) בקבלה (המקובלת — דהאריז"ל) על מש"כ בזהר (בחלקו הנמצא אצלנו) — וע"ד ריבוי הענינים הנמצאים בכתהאריז"ל ולא נמצאו בזהר — שהרי בכתהאריז"ל הובא הנ"ל באד"ר ולהלכה **למעשה** — בכוונות תשליך (סי' האריז"ל. וראה ג"כ ש' הכוונות דרושי ר"ה קודם ד"א. פע"ח במקומו. ועוד). כן אאפ"ל שזהו חידוש דתורת החסידות (ע"ד שמצינו בכוונות המקוה, ובל' אדהאמ"צ (בסידורו **ריש** ח"ב רד"ה להבין כללות כוונת המקוה): להאריז"ל נזכר כללות הכוונה כו' אבל בכוונת המקוה שנדפס בשם הבעש"ט ז"ל כו') — כי גם אדמו"ר הזקן הביא הנ"ל בסידורו בכוונות תשליך.

אבל הענין — דהצ"צ (וכן בלקו"ת ד"ה אלה מסעי (צג, ג) שמביאו הצ"צ כאן) לא הביא ראי' **מתיקון** דמיכה [ופשיטא שאין כוונתו **שזהו** (התיקון ואמת) **התיקון** דמיכה תתן אל"י] — כ"א מוכיח **מהכתוב** תתן אמת ליעקב — שאמת (באיזה דרגא שתהי') ניתנת ליעקב (השייך לדרגא ההיא). וזהו ע"ד ריבוי דרז"ל מהכתובים דיגמדה"ר כולל הכתוב תתן אמת ליעקב (כמצויין בבית אהרן ובכ"מ) בנוגע לכו"כ ענינים שאין להם כל שייכות ליגמדה"ר. יתרה מזו מצינו וגם בהלכה למעשה בנגלה — **דון** מינה (גם דין ממש אבל) ואוקי באתרא.

בכבוד ובברכה.

מכתבי מער"ה בטח נתקבל בעתו.

וכנ"ש: **מיכה ז, כ.**
בזוהר באידרא רבה: **ח"ג קלא, ב ואילך.**
די"ג מדות דמשה: **תשא לד, ר"ז.**
בסידורו: **סידור (עם דא"ח) קנז, סע"א.**
אל"י: = **אמת ליעקב.**
דון מינה .. ואוקי באתרא: **יבמות עח, ב. וש"נ.**
מכתבי מער"ה: **אגרת הנ"ל.**

י"טו

ב"ה, כ"ח חשון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוהרש"ז שי' שרגאי

שלום וברכה!

הנני מאשר מכתבו מט"ז חשון עם המצורף בו. ות"ח ת"ח שטרח והמציא לי צילום קונטרס מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובפרט על פי מאמר חכמינו ז"ל מלתא אלבישייהו יקירא.

בודאי נתקבל בשעתו מכתבי בנוגע לשלילת הנוסח כו' בהחוק דמיהו יהודי. ובהמשך לשיחתנו בעת ביקורו של מר כאן בענין חברון, וכמדומה שהוזכר ג"כ ע"ד ירושלים, כדאי שיתענין מר בתוכן נאומו של שר החוץ בלוס אנג'לס באסיפת סטודנטים **רבתי** לפני כעשרה ימים לערך. וכדיבורי כמה פעמים, הלואי שיקדמו הרעה בעוד מועד. ומגדיל החשש גם זה שכנראה אין מפרסמים בתוככי בני ישראל נאום האמור, אף שנאמר בפומבי ובפרהסיא ובשם כל הממשלה.

ויהי רצון שבהתקרבנו לחג הגאולה (דתורת החסידות) ולחודש הגאולה דימי חנוכה, נזכה בקרוב ממש ובעגלא דידן לגאולה מאת המתיוונים דתקופתנו זו, ואף ששקעה החמה בחוץ ידליק כל אחד ואחד נרות בשמן טהור דוקא, אף שהפוליטיקאישן אומרים שאין נפק"מ באור שהוא המכוון, שלא נגעה בו אפילו יד עכו"ם ואפילו לא הסיטו, להאיר בבת אחת את הבית ואת החוץ, ובאופן דמוסיף והולך.

בכבוד ובברכת הצלחה ולבשו"ט.

י"טו

מוהרש"ז שרגאי: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט"תקיד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"ריג.**

מאמר חכמינו ז"ל: **שבת יו"ד, ב.**

בהחוק דמיהו יהודי: **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

בענין חברון .. ירושלים: **ראה גם לעיל אגרת י"ה, ובהנסמן בהערות שם.**

נאומו של שר החוץ: **ראה גם לעיל אגרת י"ב.**

ויהי רצון כו': **ראה גם לעיל אגרת הנ"ל, ובהנסמן בהערות שם.**

י'טז

ב"ה, ערב שבת־קודש מברכים חודש כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה רבה!

בקשר עם יום־הולדת הבע"ל של מר, אביע בזה איחולי מקול"ע לשנת הצלחה וברכה הן בענינים הפרטיים והן בענינים הכלליים —

אשר קשורים ותלוים הם זב"ז ואין להפריד בין הדברים בנוגע ליהודי בכלל ועל אחת כמה וכמה אצל מר ותפקידו הרם שרבים צריכים לו —

ושיהי' מתוך בריאות הנכונה ושמחה וטוב לבב.

ויה"ר אשר יקויים במר ואת אשר לו כראש ותחלת מזמור תהלים — של שנה זו שלו: אלקים נצב („יהי' אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך גו' והי' **הוי'** לי לאלקים" — שיעור חומש דיום ההולדת. וכן הכתוב שם לפניו:)

והנה הוי' נצב עליו ויאמר אני גו' (וראה פי' כ"ק אדמו"ר הצ"צ ב„יהל אור" עה"פ — קשר שני כתובים אלה) ובימיו ובימינו נזכה לקיום היעוד הנאמר

ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה.

בהוקרה ובכבוד ובברכה לאריכות ימים ושנים טובות ולבשורות טובות בכל.

י'טז

מר"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
מקול"נ: = **מקרב ולב עמוק.**
מזמור תהלים — של שנה זו שלו: **מזמור פב. — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**
שיעור חומש דיום ההולדת: **ויצא כח, כ־כא.**
והנה .. אני גו': **שם, יג.**
ב„יהל אור" עה"פ: **תהלים שם (ע' רצו).**
ופרצת .. ונגבה: **שם, יד.**

זה עתה הו"ל מאמר דא"ח פדה בשלום (ממנו פינה ממנו יתד בהבנת מהות תורת החסידות, אשר רבים נתלבטו ומתלבטים בזה) ושמח אני לצרפו בזה קודם כל איחולי. ויהי' מר הראשון באהקת"ו שמקבלו.

פשוט אשר דבר הצעתי ובקשתי נפשית ב(הוספה ל)מכתבי ליום ההולדת תשכ"ט בתקפה עומדת וחבל על השנתיים שחלפו. ויה"ר שתהי' העכבה לטוב נראה ונגלה.

י'יז

[ד' כסלו, ה'תשל"א]

מובן א) שצריך ללכת ולהשתתף. הנ"ל צריכים לדעת ששקלא וטריא על דבר חינוך בעיר **פשיטא** שצ"ל בהשתתפותו.

ב) אינו מכבודו שבעניני חינוך הוא כאילו אין לו מה ללמדם. ובמילא **ידבר** ועם ברייטקייט.

ג) על דבר גודל החינוך במסורת אברהם יצחק ויעקב ושרה רבקה רחל ולאה ולזה נתייסד אחי־תמימים וכו' והצליחו וכו'.

ד) על פי הנ"ל מובן שהעזר הכספי שיוסיפו על העבר הרי זה אינוועסטמענט הכי טוב וכו'...

י'יח

ב"ה, י' כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

...במענה לשאלתה גם דניאלה — להי"ק הוא וכפרש"י בראשית (ב, כג): **לשון** נופל על לשון כו'.

מאמר דא"ח פדה בשלום: **העת"ר. נדפס לאח"ז בהמשך תער"ב ח"ב ע' תשסו ואילך.**

הצעתי ובקשתי נפשית ב(הוספה ל)מכתבי ליום ההולדת תשכ"ט: **לעיל חכ"ו אגרת ט'תקצו (ע' כג ואילך).**

י'יז

נכתב למו"ה משה יצחק העכט. נדפס גם בס' זכרון „תפארת משה יצחק". אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ה ט'תז (ע' לט), ובהנסמן בהערות שם.

ללכת ולהשתתף: **באסיפה ע"ד עניני חינוך שאורגנה על ידי קבוצה מסויימת.**

י"ט

ב"ה, יו"ד כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הנהלת קופת גמילות חסד
קרן שניאור זלמן הי"ד ברוק בבני ברק
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה שיסדו קופת גמילות חסד ע"ש הקדוש שניאור זלמן הי"ד. ויהי רצון שזכות מצוה הכי גדולה זו תהי' לעליית נשמה זו, ולהבדיל בין חל"ח, לזכות כל המשתתפים שליט"א, להתברך בכל המצטרך.

ומיוסד על מאמר חכמינו ז"ל שגדולה מצות גמילות חסדים שהיא בין לעניים בין לעשירים, יתן השי"ת בקרוב ממש לקיים המצוה רק לעשירים, בביאת הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

מצו"ב השתתפותי סמלית לקיים מה שנאמר חבר אני לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י"ט

ע"ש הקדוש שניאור זלמן הי"ד: **נהרג בכ"ג סיון תש"ל, בעת שירותו בצה"ל.**
חל"ח: = **חיים לחיים.**
מאמר חכמינו ז"ל: **סוכה מט, ב.**
שנאמר: **תהלים קיט, סג.**

י"כ

ב"ה, יו"ד כסלו

— יום גאולת אדמו"ר האמצעי —

ה'תשל"א. ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב...

ובעמדנו ביום גאולת אדהאמ"צ — יה"ר שמיום זכאי זה ויום זכאי הסמוך לו, יום בשורה — יט כסלו — גאולת אדמו"ר הזקן,

אשר אז הותחל עיקר ענין הפצת המעינות חוצה,

נזכה בקרוב ממש למיסמך גאולה לגאולה, לקיום היעוד דכשיפוצו מעינותיך חוצה אתי מר, דא מלכא משיחא,

שהוא ילחום מלחמות ה' ויצליח וינצח כל האומות שסביביו ואח"כ יבנה בית המקדש במקומו ואח"כ יקבץ נדחי ישראל,

בגאולה האמיתית והשלימה דבני ישראל

ודשכינתא שבגלותא — ושבה עמהן כשהן נגאלין,

גאולת אדמו"ר האמצעי: א' וישלח בשנת תקפ"ז. בארוכה ראה קונטרס בד קודש.
שמיום זכאי: בפרש"י ד"ה זכות (ערכין יא, ב) משמע דגם בנוגע לחודש כן הוא.
יום בשורה: ראה שו"ת מן השמים ס"ה.
אז הותחל: תורת שלום ע' 112 בסופו.
למיסמך גאולה לגאולה: ע"ד פרש"י במגלה (ו, סע"ב) גאולת „פורים (דאכתי עבדי אחשורש אנן) לפסח" (דכימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות).
לקיום היעוד: באגרת הבעש"ט הידועה (נדפסה בס' בן פורת יוסף. ובכ"מ).
ילחום .. ישראל: ראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א.
כל האומות שסביביו: כן הוא בדפוסי הרמב"ם שלא שלטה בהם יד הגוים.
שבגלותא .. נגאלין: זח"א קכ, ב. מגלה כט, א.

י"כ

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ה ע' 419 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
גאולת .. תקפ"ז: **ראה גם „מאסר וגאולת אדמו"ר האמצעי" (קה"ת, תשנ"ח) במבוא. וש"נ.**
יום בשורה: **ראה גם לקמן אגרת י"מד הערה ד"ה יום הבשורה. וש"נ.**
דאכתי .. אנן: **מגילה יד, א.**
דכימי .. נפלאות: **מיכה ז, טו.**
נדפסה כו': **ולאח"ז גם בכתר שם טוב בתחלתו.**

וכמש"נ ועלו מושיעים (משיח) בהר ציון לשפוט גו' והייתה לה' המלוכה.

בברכת חג הגאולה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. ע"פ סיבה נתעכב המשלוח עד עתה — טו כסלו, מילוי הלבנה, קיימא סיהרא בשלימותא דחודש תליתאי דחדשי החורף,

---

מושיעים (משיח): רמב"ם הל' מלכים פי"א סה"א. וראה ג"כ פרש"י וישלח לג, יד.

לשפוט גו' והייתה לה' המלוכה: י"ל שזהו ב' התקופות דמשיח: נצחון האומות במלחמה (ואח"כ) אהפוך אל עמים גו' לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו גו' (רמב"ם הל' מלכים ספי"א. — בתנ"ך שלפנינו **לעבדו**. אבל ראה ב"ר ס"פ וישב. ועוד. ואכ"מ. וראה ג"כ רשימת הצ"צ עה"פ). וכביאור אדהאמ"צ דלעת"ל א"צ למלחמה ואדרבא אז כתיב אז אהפוך אל עמים כו' וע"ז אמר דוד פדה **בשלום** נפשי כו' (שערי תשובה ח"א ד"ה פדה בשלום. וראה ברכות ח, רע"א. הצ"צ לתהלים נה, יט. דרושי רבותינו נשיאנו ד"ה פדה בשלום). ולהעיר מאגרת אדה"ז הידועה ש„כשקריתי .. פדה בשלום נפשי יצאתי בשלום מה' שלום".

מילוי הלבנה: כלשון שמ"ר פט"ו, כו.

בשלימותא: זח"א (רכה, סע"ב). וי"ל דב„שלימותא" (שלימות) יש עוד פי' — יותר ממילוי (חסרון). וע"ד החילוק בין די מחסורו ולעשרו (כתובות סז, ב). ובדוגמת בי הפי' בויבוא יעקב שלם — בשבת (לג, סע"ב) ובזח"א קעב, סע"ב. וי"א דמר אמר חדא כו' ולא פליגי.

דחודש תליתאי: ראה שבת (פח, א וברי' נסים גאון שם).

דחדשי החורף: שהם לעומת חדשי הקייץ (ל"ת להאריז"ל פי' ויצא. שם פי' בא בטעמי המצות).

וכמש"נ: **עובדי' א, כא.**

י"ל שזהו ב' התקופות: **ראה גם שיחת ש"פ וישלח תשמ"ג (התועדויות תשמ"ג ח"א ע' 566 ואילך).**

אהפוך .. ולעבדו: **צפני' ג, ט.**

ואכ"מ: **ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 103 הערה 79.**

רשימת הצ"צ עה"פ: **אוה"ת נ"ך כרך א ע' תקג.**

פדה בשלום נפשי: **תהלים נה, יט.**

הצ"צ לתהלים נה, יט: **אוה"ת לתהלים שם (יהל אור) ע' רד ואילך.**

מאגרת אדה"ז: **אג"ק שלו ח"א אגרת לח. וש"נ.**

מילוי הלבנה .. בשלימותא: **ראה גם שיחת ש"פ וישלח שנה זו (שיחות קודש תשל"א שם ח"א ע' 227 ואילך).**

ויבוא יעקב שלם: **וישלח לג, יח.**

ויה"ר שיהיו כל הדברים במילואם ושלימות האמיתית שלהם — הן בעבודת האדם בשלשת הסוגים דסור מרע ועשה טוב בקש שלום, או (כביאור חז"ל עה"פ פדה בשלום) עסק בתורה ובגמ"ח ותפלה,

הן בשכר העבודה ופעולתה — שבאתדל"ת אתדל"ע,

ועד לקיום ובקרוב בימינו ממש דההבטחה המשולשת: אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה.

* * *

מצו"ב מההו"ל ימים אלו.

מאשר הנני קבלת המכתב מלפני זמן רב **ביותר**, וכן ר"ד מזכרונות ויה"ר שימלא בכפלים לתושי'.

* * *

ושלימות .. בעבודת .. בשכר .. דההבטחה: להעיר מד"ה וכל בניך תרפ"ט פ"ב בפי' השולמית. וסד"ה כל הנהנה תרפ"ט (בס' הקונטרסים ח"א [יז, א. שם כח, ב (סה"מ תרפ"ט ע' 72. ע' 102)]).

דסור .. שלום: ראה לקו"ת בלק ד"ה מה טובו [עג, א ואילך].

דסור .. המשולשת: ראה זח"א דפרשתנו (קפט, א) עה"פ כי ה' אוהב משפט ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. ובהערות אאמו"ר שם דמשפט כנגד מל"ת (דינים) וחסידיו — מ"ע, לעולם נשמרו — תורה דמגינא ומצלא לעולם (סוטה כא, א) ובא בהמשך למש"נ לפניו (תהלים לז, כז) סו"מ וע"ט ושכון לעולם (לקוטי לוי יצחק — זח"א [ע' קנז]).

כביאור חז"ל: ברכות ח, רע"א. וראה פי' הרשב"א וחדא"ג שם — הובאו בצ"צ לתהלים הנ"ל. עי"ש. ולהעיר מאור תורה להה"מ עה"פ ובגפן שלשה [אות נב (יח, ג־ד)].

אלקים .. בה: תהלים מזמור סט בחותמו.

וירשוה .. עבדיו .. ואוהבי: י"ל כנגד ישראלים לויים כהנים (עם תליתאי), תורה (מורשה) תפלה (עבודה) גמ"ח (דפנימיותם — אהבה).

דסור .. שלום: **תהלים לד, טו.**

כ' .. נשמרו: **תהלים לז, כח.**

י"ל כנגד כו': **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתצג בהערה (ד"ה ומתוך (בסופה)).**

תהלים מזמור סט: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד — ראה הנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

מצו"ב .. להנ"ל: **קטעים אלו למו"ה יעקב לנדא. נדפסו ב"מקדש מלך" ח"ב ע' 273. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תתפה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"עח. י"רצט (ס"ע ש ואילך).**

ע"פ ההנהגה ע"ע — כדאי שהוא וכן בנו שי' התפילין והתפלה כנוסח חב"ד. גודל התפילין — כהוראת רב בסביבתו.

* * *

בכבוד ובברכה להגדיל תורה ולהאדירה — מן הקאה"ק (ראה חולין (סו, ב) — רמב"ם הל' ת"ת ספ"ב) — ומתוך הרחבה.

* * *

בברכת הצלחה רבה במבצע הכי נעלה הנ"ל ולהוספה בו כהנה וכהנה.

* * *

בברכה לת"ת מתוך מנוחה ובשמחה וט"ל.

* * *

מאשר הנני קבלת מכתבו והגלוי' ואח"כ חבורו אבטוביבליאוגראפי', ות"ח על שימת לבבו לשלחו לי.

בכבוד ובברכה לבשו"ט גם בענינו הפרטים.

בכבוד .. הרחובה: **קטע זה ל„המשתתפים בכינוס תורה שהתקיים ביום הו"ר בישיבת תומכי תמימים אשר בכפר חב"ד". נדפסה ב„התקשרות" גליון מה ע' 13.**

הקאה"ק: **= הקצה אל הקצה. וראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתעז, ובהנסמן בהערות שם.**

בברכת .. וכהנה: **קטע זה ל„מארגני מבצע תפלין בירושלים עיה"ק תובב"א". נדפסה ב„התקשרות" גליון רטו ע' 14. ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרלה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"נג. י"צו. י"קיט. י"רסד. י"חנז.**

כהנה וכהנה: **ראה סנהדרין כא, א.**

בברכה .. וט"ל: **קטע זה למו"ה יוסף שמחה גינזבורג.**

מאשר .. הפרטים: **קטעים אלו למו"ה צבי הירש גרשון הרכבי. נדפסו ב„מקדש מלך" ח"ג ס"ע רכה ואילך. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ד אגרת ט'תעד לקמן אגרת י"שעא (ע' שפג).**

אבטוביבליאוגראפי': **ירושלים, תש"ל. ובה רשימת כל פרסומיו בדפוס תר"צ-תש"ל.**

י'כא

ב"ה, י"ז כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה חיים שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

הפ"נ שבמכ' יקרא בעת רצון על הציון הק'.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק חינוך עטה"ק ובהפצת המעינות ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

כיון שאך זה עתה נגמרה תקופת הנסיון במשרתו — אין ענין להתחיל בפעולה עצמאית בשטח דומה. גם לאחרי זמן ממושך — צ"ע בתנאי החוזה והנהוג בזה.

מקום המשך לימודי בנו שי' — ע"פ מחז"ל: במקום שלבו חפץ.

י'כא

מו"ה חיים הלוי: **בנימיני. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ד אגרת ט'שכז (ע' שמט), ובהנסמן בהערות שם.**

מחז"ל: במקום שלבו חפץ: **ע"ז יט, א. וראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תשעה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'כב

ב"ה, י"ז כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין.

ועד הכפר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועתקים בזה נוסחאות המברקים שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להבריק להם היום:

א) לכל המשתתפים בהפאַרברענגענס הגדולים בכפר חב"ד ובנחלת הר חב"ד שליט"א.

לחיים לחיים ולברכה.

יהי רצון מהשי"ת שבכל אחד ואחת יהי' פדה בשלום וגו' במילואו ושתצליחו בעשיית הכלים לזה כביאור חז"ל בהכתוב שזהו העסק בתורה הנגלה והחסידות ובגמ"ח ובתפלה,

ועשי' משולשת זו תמהר קיום ההבטחה המשולשת אלקים ישיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכת ופרצת.

/מקום החתימה/

ב) לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי' תכתבו ותחתמו.

לחיים ולברכה.

/מקום החתימה/

בברכת חג הגאולה,

מזכיר

י'כב

פדה בשלום וגו': **תהלים נה, יט.**
כביאור חז"ל: **ברכות ח, רע"א.**
ההבטחה המשולשת: **תהלים סט*, לו-לז. וראה גם לעיל אגרת י"כ בהערה (ד"ה וירשוה כו').**

---

*) הקאַפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

י׳כג

ב״ה, י״ז כסלו, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הוו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ רב פעלים וכו׳
הרב יעקב שי׳ גולדמן

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי, אף כי באיחור זמן, בו כותב על דבר עניני ישיבת תורת אמת.

ולכל לראש רצוני להביע ת״ח בעד שימת לבבו והתענינותו, שבודאי לא רק ענין של רגש בזה, שגם זה עיקר, אלא עושה בכיוון למעשה בפועל. והרי אפשרות למר באופן ישר וגם על ידי חבריו בעבודה וידידיו לעשות ולפעול בזה רבות.

לגודל הענין, הרי גם על פי כתבו, למותר לעורר בזה את מר, כי אם להזכיר פתגם שהי׳ שגור בפי כ״ק מו״ח אדמו״ר, שבנוגע געלט וכדומה קען מען ממלא זיין, שאפשר לפרוע חוב למחר ומחרתים, אבל בנוגע לקלוט עוד תלמיד ועוד תלמיד, הרי ראשית, כל יום עולם מלא הוא בענין לימוד תורה וחינוך על פי תורה, שאי אפשר להוציא חובת יום אתמול, שכל יום ויום עביד עבידתי׳, ודיו להשביע את עצמו למלא מסת העבודה שצריכה להיעשות ביום זה; ועוד, ובפרט בתקופתנו זו, הרי מובן שצריך לקלוט תיכף ומיד את כל המביע רצון להיכנס למוסד חינוך כשר, כי כעבור שעת רצון זו מי יודע וכו׳ ודי״ל.

ויהי רצון שכל אחד מאתנו, בתוככי כלל ישראל, יעשה בעניני חינוך על טהרת הקודש, ובעניני תורה ומצות, באופן המתאים להוראת ימי חנוכה הבע״ל, ובמסירה ונתינה כהוראת רבנו הזקן אשר ימים אלו חג הגאולה שלו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

בכבוד ובברכה.

י׳כג

הרב יעקב גולדמן: **אגרת נוספת אליו – לעיל חכ״ב אגרת ח׳תקצח.**
פתגם: **ראה גם סה״ש תשמ״ז ח״א ע׳ 72.**
שכל .. עבידתי׳: **זח״ג צד, ריש ע״ב.**

נ.ב. מובן שעיינתי בשימת לב בתוכן מכתבו. ובסיום מכתבי לעיל ג"כ תגובתי לסיום מכתבו אשר „מגיע בתוך שנה זו לגיל פרישה מהעבודה". ובודאי שאין צורך לדכוותי' דמר להערה שאין גיל פרישה מעבודה בהפצת היהדות, ובמיוחד בשטח החינוך. ואדרבה, על פי ההוראה דמעלין בקודש צריך להיות היפך דפרישה, היינו הוספה ועלי. ואפילו אם תמצא לומר שבמוסד מסוים או במשרה מסוימת ישנן הגבלות המצריכות פרישה וכו', הרי בלשון הכתוב כל הארץ לפניך, ומי כמוהו יודע גודל האחריות ורציניות המצב בהפצת היהדות המסורתית בלי פשרות, ובפרט בנוגע להנוער, ואין הזמן מוכשר כלל וכלל לפרישה וכו' כי אם אדרבה להוספה יותר ויותר, והובטחנו הבא לטהר — ועל פי דיוק רבנו הזקן: ליטהר ולטהר אחרים — מסייעין אותו סיוע רב.

ואחרון חביב, שמחתי לקרא במכתבו אודות האישור בהחלט בנוגע למענק המדובר בשביל ישיבת תורת אמת, ות"ח במיוחד.

י'כד

ב"ה, ערב יוד־טית כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אָנטיילנעמער אין דעם יערלעכן דינער
פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די יערלעכע חגיגה פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש קומט הייאָר פאָר צווישן די סגולה טעג פון י"ט כסלו און חנוכה, וועלכע האָבן אַ נאָענטע שייכות צווישן זיך, וואָס אונטערשטרייכט אויך די ספּעציעלע באַדייטונג פון דער אונטערנעמונג.

פרישה מעבודה: **ראה גם לקמן אגרת י'עדר. י'רצו. וראה גם שיחות י"א ניסן תשל"ב. תשמ"ב.**
דמעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. זח"ג קסב, ב. וראה גם לקו"ש ח"י"ג ע' 250 הערה ד"ה להעלות בקודש. ח"כ ע' 210 הערה 23.**
בלשון הכתוב: **לך לך יג, ט.**
הבא לטהר .. מסייעין אותו: **ראה שבת קד, סע"א. יומא לח, סע"ב.**
דיוק רבינו הזקן: **לקו"ת דרושי שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ה (פט, ד ואילך).**

י'כד

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 272, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

די היסטאָרישע געשעענישן וועלכע האָבן געפירט צו חנוכה און צו י"ט כסלו האָבן געמיינזאַמע שטריכן, סיי אין זייער אינהאַלט און סיי אין זייערע אָנווייזונגען פאַר יעדן איינעם און איינע פון אונז אין אונזער טאָג־טעגלעכן לעבן.

חנוכה דערמאָנט אונז די מסירת־נפש פון אַ הייפעלע אידן — די חשמונאים און זייערע נאָכפאָלגער — וועלכע האָבן געקעמפט צו פאַרהיטן די ריינקייט און אומ׳פשרות׳דיקייט פון דער תורה הקדושה, אין אַ צייט וועו עס האָט געדרויט אַ פינצטערניש און צעמישענישׂ בנוגע ריינע אידישע אמונה און עכטע אידישע ווערטן. מיט דעם אויבערשטנ׳ס הילף און מיט פיל נסים האָבן זיי אויסגעקעמפט די ריינקייט און קדושה פון **נר מצוה ותורה אור** אין טאָג־טעגלעכן אידישן לעבן.

י"ט כסלו דערמאָנט אונז די מסירת־נפש פון דעם אַלטן רבינ׳ן, בעל התניא והשולחן־ערוך, צו פאַרשפרייטן די אינערלעכע ליכטיקייט פון תורה ומצוות דורך תורת הבעל־שם־טוב, זו תורת החסידות, און ווי אַזוי ער האָט דאָס אויך אויסגעקעמפט פאַר כלל ישראל, מיט ג־ט׳ס הילף און דורך פיל נסים. און זינט דאַן — נאָענט צו 200 יאָר — איז חסידות אַ קוואַל פון תורה־אידישקייט אָן פשרות פאַר עכט־אידישן לעבן אין אַלע טיילן פון דער וועלט.

און פונקט ווי חנוכה דריקט זיך אויס אין דריי הויפּט מאָמענטן, וועלכע ווערן סימבאָליזירט אין דער מצוה פון **נר חנוכה**, אונטער־שטרייכנדיג: (א) די ריינקייט פון תורה (= אומבאַרירטער **פך שמן** מיטן חותם פון כהן גדול), (ב) די נויטוועניקייט צו פאַרשפרייטן די ליכטיקייט פון תורה ומצוות אויך אין דרויסן (= על פתח ביתו **מבחוץ**), און (ג) אין אַ שטייגענדער מאָס (= **מוסיף והולך**),

אזוי אויך י"ט כסלו דריקט זיך אויס אין די זעלבע דריי הויפּט מאָמענטן, אין דער לאָזונג און שיטה פון **יפוצו מעינותיך חוצה**: (א) צו פאַרשפרייטן אין אַ שטייגענדער מאָס (= **יפוצו**), (ב) די ריינע קוואַלן פון

נר מצוה ותורה אור: **משלי** ו, כג.

תורת הבעל־שם־טוב, זו תורת החסידות: **ראה אגרות־קודש אדמו"ר מהורש"ב** ח"א ע' רנט.

פך שמן .. על פתח ביתו מבחוץ .. מוסיף והולך: **שבת** כא, ב. **טור או"ח** הל' חנוכה סעי"ר. **רמב"ם** הל' **חנוכה** פ"ד ה"ז. שם ה"א וה"ג. **טושו"ע** שם **סתרע"א** ס"ה. שם ס"ב.

י"ט כסלו .. יפוצו: **ראה** סה"ש **תורת שלום** ס"ע 112 **ואילך**.

יפוצו מעיינותיך חוצה: **ראה** גם **לעיל** ח"ה **אגרת** א'רסב. לקמן **אגרת** י"כו. י"כז. לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ.

תורה און מצוות דורכגעדרונגען מיט ליכטיקייט און וואַרעמקייט פון חסידות (= **מעיינותיך**), (ג) צו דערגרייכן און דורכנעמען אויך די וועלכע זיינען נאָך דערוויילע אין דרויסן (= **חוצה**). י"ט כסלו איז אייגנטלעך אַ המשך און דערגענצונג פון חנוכה.

דער מרכז הישיבות תומכי־תמימים פאַראיינציקט און פאַרקערפערט אין זיך דעם גייסט און אינהאַלט פון חנוכה און פון י"ט כסלו. די ליובאַוויטשער ישיבה האָט אויפגעשטעלט, און שטעלט אויף, דורות תלמידים „תמימים" וועלכע פאַרשפרייטן תורה ומצוות על טהרת הקודש, דורכגעדרונגען מיט חסידישער לעבעדיקייט, וואַרעמקייט און מסירת נפש. זיי זיינען לעבעדיגע ליכט, וואָס ניט נאָר זיי שיינען און מאַכן ליכטיק אַרום זיך, נאָר מיט אַ טיף־איינגעפלאַנצטע אהבת־ישראל צינדן זיי אָן פיל ליכטעלעך אין קרייזן וועלכע זיינען נאָך ליידער דערוויילע „אין דרויסן" אין אַן אופן פון מוסיף והולך מוסיף ואור — וואָס מער ליכטעלעך און וואָס מער ליכטיקייט.

דער מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש פאַרדינט דעריבער די פולסטע שטיצע פון אַלע וועלכע פאַרשטייען די טייערקייט פון תורה און מצוות און אַנערקענען די אחריות וועלכע ליגט אויף יעדן אידן און אידישע פרוי צו פאַרשטאַרקן תורה־אידישקייט בכלל און צווישן יונגען דור בפרט.

די יערלעכע אונטערנעמונג פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש איז אַן אַרויספאָדערונג, און צוגלייך אַ געלעגנהייט, אויסצו־דריקן אויף אַ קאָנקרעטן אופן די אינערלעכע אידישע באַוואוסטזיניקייט און אחריות, דורך שאַפן די נויטיגע פינאַנציעלע הילף צו דערמעגלעכן די ליובאַוויטשער ישיבה פאָרזעצן און אויסברייטערן איר לעבענסוויכטיגע אַרבעט.

השם יתברך זאָל יעדן איינעם און איינע מצליח זיין אין דעם אין דער פולסטער מאָס, און דאָס איז אויך דער וועג צו באַקומען די ג־טלעכע ברכות פאַר זיך און די בני־בית שיחיו, אין אַלץ וואָס מ'נויטיגט זיך מאַטעריעל און גייסטיג.

בכבוד ובברכה להצלחה מרובה ולבשורות טובות בכל האמור,

מנחם שניאורסאהן

י'כה

[י"ט כסלו, ה'תשל"א]

לתוכן מכתב כת"ר — זה כו"כ שנים שבקשתי והתחננתי לפני ראשי עסקני העלי' שבתעמולתם לעלי' מחו"ל לא יתחילו ברבנים וכו' שבעליית הנ"ל מתמוטטת כל הקהלה **וכו'**. וכנראה לא הצלחתי.

ולא עוד אלא כשהרבנים העריקים מהקהלות שלהם עולים לאהקת"ו יר"ש שבאהקת"ו נותנים להם יישר כח וכו' וכו'!

והאומנם ע"י מאמר במכ"ע וכיו"ב יכופר עניַן זה?

י'כה

האגרת היא לאדמו"ר יחיאל יהושע רבינוביץ, מביאלא. ונכתבה על גליון המכתב מיום י"ט כסלו ה'תשל"א.

לתוכן מכתב כת"ר: **בו מדווח על מצב הרוחני דקהלת הודו. ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תצט.**

זה כו"כ שנים כו': **ראה גם לעיל אגרת הנ"ל. חכ"י אגרת ט'תשסט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'שת.**

יר"ש: = **יראי שמים.**

והאומנם ע"י מאמר: **למכתבו צירף מאמר שהופיע ב„המודיע" אודות מצוקתה הרוחנית של קהלת הודו.**

מועתק בזה מכתב המזכירות בנידון הנ"ל:

ב"ה, ז' כסלו, ה'תש"ל.

ברוקלין נ.י.

לכבוד הרב יהוסף שי' רלבג
משרד הדתות, רח' יפו 30, ירושלים

שלום וברכה!

הננו לאשר בזה קבלת העתק בקשת קהלת הודו הזקוקה לרב באופן דחוף.

ובשים לב לגודל המחסור בכח אדם במשרות הקודש, ולאידך, לחומר המצב שם, הנה כדי להביא הצלה פורתא על כל פנים באופן זמני, שלא ישארו כצאן אשר אין להם רועה וגם לא יתרגלו שאפשר גם בלי רב וכו', מוכרח שישלחו מאה"ק ת"ו לשם רב באופן זמני, לשנה וכדומה, וכמו שרגילים היו לעשות לשלוח שוחטים למדינות רחוקות בקשר עם יבוא בשר וכו'. ומלבד התועלת בזה כנ"ל, אפשר שהרב יוכל להיות הממוצע למצוא אח"כ רב תמידי למלא מקומו, ואפשר גם כן שימצא מספר מצומצם עכ"פ של אברכים משם שיסעו ללמוד בישיבות וביניהם כאלה שיהיו רבנים ושוחטים.

ונתעניין לדעת מה נעשה בדבר הזה ות"ח מראש על ההודעה.

בכבוד ובברכה.

מזכיר

כ"ק אדמו"ר הורה לקבוצת התלמידים השלוחים, שנסעו בחודש אייר שנה זו (ה'תשל"א) לאוסטרליה, לבקר בדרך נסיעתם, את הקהילה בהודו.

י'כו

ב"ה, בין י"ט כסלו לחנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

נשי ובנות חב"ד
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בימים אלה שבין י"ט כסלו — חג הגאולה של רבנו הזקן מייסד תורת חסידות חב"ד — וימי החנוכה הבע"ל,

תקותי שכל אחת ואחת מהן, בתוככי כלל ישראל, תנצל ימי סגולה אלה להוספה בפעולות הפצת התורה והמצוות מוארות וחדורות אור וחיות חסידותיים, הן בבית פנימה והן בסביבה חוצה, וכהוראות ימים אלה.

ובודאי ידוע להן שאחת ההוראות העיקריות של חג הגאולה די"ט כסלו היא **הפצת המעינות חוצה**, שיש בזה שלשה ענינים:

א) להשפיע גם על אלה — יחידים וחוגים — שעדיין הם „**חוצה**";

ב) להחיותם במים חיים של **מעינות** התורה והחסידות;

ג) ולעשות בזה באופן של **הפצה**, הלוך ומוסיף.

והרי זוהי גם כן אחת ההוראות העיקריות של ימי החנוכה, במצות הדלקת נר חנוכה „על פתח ביתו מבחוץ" באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור. שאף על פי שבהדלקת נר אחד בליל א' דחנוכה מקיימים המצוה כהלכתה ובמילואה, מוסיפים עוד נר בליל שני, ומוסיף והולך — להורות שכן צריך להיות גם בהפצת נר מצוה ותורה אור.

י'כו

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ב ע' קה־ו. אגרת זו באידית — לקמן אגרת שלאח"ז.

שאזות ההודאות .. די"ט כסלו .. חוצה: **ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.**

הפצת המעינות חוצה: **ראה גם לעיל אגרת י"כד, ובהנסמן בהערות שם.**

„על פתח ביתו מבחוץ": **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ז. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ה.**

באופן דמוסיף והולך: **שבת שם. רמב"ם שם ה"א וה"ג. שו"ע שם ס"ב.**

בהדלקת נר אחד .. מקיימים המצוה: **שבת שם. רמב"ם שם ה"א. שו"ע שם ס"א.**

נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**

והוראה מיוחדת בזה לנשי ובנות ישראל בכלל, ונשי ובנות חב"ד בפרט, על פי מאמר חכמינו ז"ל — אף הן (הנשים) היו באותו הנס.

בברכה להצלחה בכל האמור ולהמשיך מהשפעת ימים אלה בכל השנה כולה מוסיף ואור,

מ. שניאורסאהן

י'כז

ב"ה, איז די טעג צווישן י"ט כסלו און חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

צו די נשי ובנות חב"ד — סניף לונדון
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

אין די דאָזיגע טעג צווישן י"ט כסלו — דער חג הגאולה פון אַלטן רבין, מייסד תורת חסידות חב"ד — און די טעג פון חנוכה הבע"ל,

קום איך אויסצודריקן די האָפנונג, אַז יעדע איינע פון אייך, בתוככי כלל ישראל, וועט אויסנוצן די דאָזיגע סגולה־טעג צו פאַרשטאַרקן די טעטיקייט צו פאַרשפרייטן תורה ומצוות באַלויכטן מיט חסידישער ליכטיקייט און לעבעדיקייט, סיי באַ זיך און אין דער היים, און סיי אין דער דרויסנדיגער סביבה, לויט די אָנווייזונגען פון די דאָזיגע טעג.

און זיכער איז אייך באַוואוסט, אַז איינע פון די עקריות'דיגע אָנווייזונגען פון י"ט כסלו, חג הגאולה, איז **הפצת המעיינות חוצה** („פאַרשפרייטן די קוואַלן אינדרויסן"), וואָס נעמט אַריין דריי ענינים:

א) צו משפיע זיין אויף די — יחידים און קרייזן — וועלכע זיינען נאָך „אינדרויסן";

מאמר חכמינו ז"ל: **שבת כג, א. וראה טור או"ח הל' חנוכה סתרע"ה.**

י'כז

נדפסה בלקו"ש חל"ה ע' 312 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת. אגרת זו בלה"ק — לעיל אגרת שלפנ"ז.

אָנווייזונגען פון י"ט כסלו .. חוצה: **ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.**

הפצת המעינות חוצה: **ראה גם לעיל אגרת י'כד, ובהנסמן בהערות שם.**

ב) צו באַלעבן זיי מיט די מים חיים פון די מעינות פון תורה און חסידות;

ג) און טאָן דאָס אין אַן אופן פון **הפצה** — פאַרשפרייטן אַלץ מער און מער.

און דאָס איז דאָך אויך איינע פון די עיקריות׳דיגע אָנווייזונגען פון די טעג פון חנוכה, אין דער מצוה פון נר חנוכה, וואָס מ׳צינדט אָן „על פתח ביתו מבחוץ" („ביים אַרייגאַנג פון הויז אינדרויסן"), צוגעבנדיג נאָך אַ ליכטל יעדע נאַכט פון חנוכה. וואָס כאָטש ווען מ׳צינדט אָן איין ליכטל די ערשטע נאַכט חנוכה איז מען מקיים די מצוה לויטן דין און פולשטענדיג, דאַרף מען אָבער צוגעבן נאָך אַ ליכטל די צווייטע נאַכט, און אַזוי ווייטער מיט אַ ליכטל מער. וואָס דאָס ווייזט, אַז אַזוי דאַרף מען אויך פאַרשפרייטן די ליכטיקייט פון נר מצוה ותורה אור.

און אַ ספּעציעלע באַדייטונג איז פאַראַן אין דעם פאַר אידישע פרויען און טעכטער בכלל, און פאַר נשי ובנות חב"ד בפרט, לויט ווי אונזערע חכמים האָבן געזאָגט: „אויך זיי (די פרויען) האָבן אַ חלק אין דעם דאָזיגן נס".

מיט וואונש צו הצלחה בכל האמור און אַראָפּברענגען פון דער השפעה פון די דאָזיגע טעג אין אַלע טעג פון יאָר — מוסיף ואור,

מ. שניאורסאהן

„על פתח ביתו מבחוץ": **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ז. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ה.**

צוגעבנדיק נאָך אַ ליכטל יעדע נאַכט: **שבת שם. רמב"ם שם ה"א וה"ג. שו"ע שם ס"ב.**

ווען מ׳צינדט אָן איין ליכטל .. איז מען מקיים די מצוה: **שבת שם. רמב"ם שם ה"א. שו"ע שם ס"א.**

נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**

אונזערע חכמים: **שבת כג, א. וראה טור או"ח הל' חנוכה סתרע"ה.**

י'כח

ב"ה, כ' כסלו, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

הנני לאשר קבלת מכתב מר, והפ"נ שבמכתבו קראתי על הציון, ויהי רצון שיבשר טוב בתוכנו, **ובודאי** לא ימנע הטוב מלהודיע.

בקורת רוח מיוחדה חזרתי בהתועדות דיט"כ אחד ממאמרי אדה"ז שבביכל אני ישנה תקס"ח [שמכינים אותו עתה באה"ק ת"ו להוציאו לאור בקשר עם יום הולדת מר לאוי"ט]. בקשתי וזירזתי להוציאו לאור בהקדם ומצו"ב, למען יוכלו ללמוד בו גם אלה שלא היו בשעת חזרת המאמר עוד בימי חנוכה, אשר יש להם קשר פנימי וכולל עם ענייני יט"כ, שנקודתם **הפצת המעיינות חוצה**. שהרי גם בימי חנוכה דוגמתם [על] פתח **ביתו מבחוץ** ובאופן **דמוסיף והולך**.

ויהי רצון שכן יהי' בכל אחד ואחת מאחב"י בכל מקום שהם, ובאופן וכסיום אגרת אדה"ז בצאתו לחירות שכתב למחו' הרה"צ וכו' מוהרלי"צ מברדיטשוב — וכשקריתי בס' תלים בפסוק פדה **בשלום** נפשי קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי **בשלום** מה' **שלום**, — ג' פעמים (דהוי חזקה) שלום.

בברכה לימי חנוכה מאירים ובכבוד ובהוקרה ולבשו"ט.

י'כח

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

חזרתי .. ממאמרי אדה"ז כו': **בד"ה פדה בשלום (סה"מ תשל"א ע' 356 ואילך), שהוא מיוסד על** ד"ה להבין ענין כו' הנקודים תקס"ח. נדפס בקונטרס בפ"ע — קה"ת תשל"א. ולאח"ז בסה"מ תקס"ח ח"א ע' קיד ואילך. וראה גם לקמן אגרת י"מב.

שמכינים .. באה"ק: **ראה גם לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

חנוכה .. י"כ .. שנקודתם כו': **ראה גם לעיל אגרת י"כד, ובהנסמן בהערות שם.**

אגרת אדה"ז: **אג"ק שלו ח"א אגרת לח. וש"נ.**

בספר תלים: **נה, יט.**

ג' .. חזקה: **ראה ב"מ קו, ריש ע"ב. יבמות סד, ב.**

עונג רב שבעתי מהידיעות אשר גם בעת ביקורו בפאַריז הצליח מר בקירוב דעתו של פ' **וכו'** ודוקא ע"י דיבורים וכו' החורגים ממסגרת הפרוטוקול. — וע"ד ביקורו כאן וכשיחתינו אז.

י'כט

[כ' כסלו, ה'תשל"א]

משי"כ כת"ר בההדרן לע"ז: נדבר בזה (בתור המשך וסיום) בש"ק שלאחרי החג. והנקודה (השייכת למכ' כת"ר):

א) כל **פרט** בלי הלכה שבש"ס (ובמילא — גם בסיפור **הלכתי**) צ"ל בזה לימוד בהלכה זו — דאלה"כ **לא** הי' מובא. וזהו יסוד ההדרן.

ב) הפי' דקאי כאן משום בישולי עכו"ם — אצ"ל מפורש בפוסקים (כי אינם מפרשי הש"ס) ולפס"ד — הרי אין נפק"מ (כ"א שלהפוסקים דאין איסור בלועה בבישי"ע — קאי כאן שהי' בעין).

ג) דאתרוג (מטוגן עיין שבת קח, ב) עולה על שולחן מלכים — הרי מפורש דשבור **מלכא** אייתי לקמי'.

י'ל

[כ"ג כסלו, ה'תשל"א]

קראתי בהתענינות את נאומה המוצלח.

י'כט

האגרת היא אל מו"ה אפרים אליעזר הכהן יאַלעס, ונכתבה על גליון המכתב מיום כ"ף כסלו ה'תשל"א. אגרות נוספות אליו – לעיל תכ"ג אגרת ח'תשס, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"ע.ג. י"ריב.

בההדרן לע"ז: **בעת ההתוועדות די"ט כסלו שנה זו נתבאר בהעובדא דמר יהודה ובאטי בר טובי דהוו יתבי קמי שבור מלכא כו'. ונתבאר בהשיחה (שיחות קודש תשל"א ע' 277) שבעובדא הנ"ל האיסור הי' משום בשולי עכו"ם. ושאל הנ"ל שמתוך דברי הפוסקים מבואר שהאיסור הוא מצד גיעולי נכרים. ראה גם לקמן אגרת י"לג (ע' מט).**

בש"ק שלאחרי החג: **ש"פ מקץ שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"א ע' 356 ואילך).**

ההדרן הוגה לאחר זמן ע"י כ"ק אדמו"ר ונדפס בלקו"ש ח"ט ע' 30 ואילך.

בבי"ש"נ: = **בבישולי עכו"ם.**

י'ל

מענה לתלמידה רייזל אדלר, נכתב על גליון מכתבה מיום כ"ג כסלו ה'תשל"א.

ויה"ר שתלך מחיל אל חיל ביהדות לכל ענינ' ובחיות ואור חסידותיים והור' ומור' שי' ירוו ממנה רוב נחת אמיתי.

י"לא

ב"ה, ערב חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת רחל תחי' אמיתי

ברכה ושלום!

מכתבה נתקבל באיחור זמן, והשם יתברך ימלא משאלות לבבה לטובה.

ועל פי סיגנון מכתבה, למותר להדגיש שהתחזקות בבטחון בהשי"ת, המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, והוא עצם הטוב ומטבע הטוב להיטיב, הרי זה מוסיף וממהר ברכת ה' בכל המצטרך.

וזכות עבודתה בחינוך, שבודאי מחדירה בתלמידי' ערכי היהדות המסורתית, תעמוד לה.

והשי"ת יצליחה להוסיף בהשפעתה להפיץ נר מצוה ותורה אור, כהוראת ימי חנוכה אלו, אשר גם בנות ישראל היו באותו הנס.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

י"לא

ומטבע הטוב להיטיב: **ראה לקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה (ד"ה מספרי החי"ן). וש"נ.**
נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**
גם בנות ישראל היו באותו הנס: **שבת כג, א. וראה טור או"ח הל' חנוכה סתרע"ה.**

י'לב

ב"ה, ערב חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת אסתר תחי'

ברכה ושלום!

על ידי מרת רחל תחי' זמיר נתקבלה בקשת ברכה עבורה ועבור בתה נורית תחי'. ואזכירן בתפלה להמצטרך.

וזכות פעולותי' לעזור לגן ולחינוך הכשר, שזהו עזר לבני ה' שיתחנכו להתנהג על פי רצון אביהם שבשמים, יעמוד לה במדה כנגד מדה שיהי' לה נחת יהודי מבתה, מתוך בריאות, ותוכל להוסיף עוד בהפצת היהדות מתוך שמחה, כהוראת ימי חנוכה אלה ומצות נר חנוכה מוסיף והולך מוסיף ואור.

בברכה לימי חנוכה מאירים ולבשורות טובות בכל האמור.

י'לג

ב"ה, ימי חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב . . .

ענין חנוכה — קבעו הנס בנרות. והנה שני דברים בנר ושניהם

ענין חנוכה: ראה ד"ה זה בתורה אור [מקץ לב, ב ואילך].
קבעו הנס בנרות: והרי בחנוכה הי' גם הנס דמסרת גבורים ביד חלשים כו' ובלעדו

י'לב

במדה כנגד מדה: **סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.**
כהוראת ימי חנוכה: **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א. שו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ב.**

י'לג

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ה ע' 445 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
קבעו הנס בנרות: **ראה שבת כא, ב ובפרש"י.**

נקראים נר: שמן ופתילה שמדליק בהם, הכלי המחזיק בתוכו השמן והפתילה.

בנר שעוה וכיו"ב — י"ל שחלק הנר שלא נימס עדיין — הוי במקום הכלי, או שהכלי הוא לאו דוקא אפילו לכתחילה.

ופירשו חז"ל עפש"נ נר ה' נשמת אדם, כי נר מצוה ותורה אור

כי הפתילה והשמן הם (בעבודת השם) האדם והמצות,

וכשמדליק הנר (שזהו ענינו ושלימות שלו), כשעושה מצוה — „מדליק" הדבר בו נעשית המצוה (ובצירוף כח עשי' זו, חלק מ„הפתילה") נעשה אור.

והרבה מיני אור הם בנר וכללותם — בלשון חז"ל: נהורא אוכמא ונהורא חיוורא,

---

א"א נס הנרות (אבל גם לולא נס הנרות — הי' נגאלים מגלות יון ע"י הנס דמסרת) — ועכצ"ל שגם המלחמה הייתה בענין הנרות (נר הנשמה ונר מצוה). עיי"ש. ולקמן במכתב.

שני דברים בנר: ראה שערי אורה ד"ה כי אתה נרי סוס"א [לה, א]: דבר חמישי והוא כלי הנר.

ושניהם נקראים נר: גם כ"א בפני עצמו וכנאמר: הנרות הללו קודש הם. נר שיש לה ב' פיות. וכיו"ב.

שמן ופתילה: כך סדרם ברמב"ם שו"ע וכו'. וצ"ע שהוא היפך הסדר בש"ס: פתילות ושמנים.

שהכלי הוא לאו דוקא: בשו"ת אבני נזר תאו"ח סת"ק כותב שמחלוקת בדבר ותלוי באם הכלי מכלל הנר. ובטח אין הכוונה כשטחיות הלשון (וכן בס' נתיבות עולם שמביא), שהרי במקומות אין ספור שהכלי נקרא נר (הן בלשון תורה והן בלשון חכמים), כ"א בנוגע לעבודה (ומצוה) האמורה בנר. ועפ"ז בנוגע לנ"ח — ל"ל להרבות במחלוקת והרי י"ל דברי החסד לאברהם וכו' שמביאו שטעמו משום בזיון מצוה. ואכ"מ.

אפילו לכתחילה: שו"ע או"ח ר"ס תער"ג. ובנ"כ שם הקשו על המהר"ל.

ופירשו חז"ל: בתו"א ושערי אורה (ראה מפתח הענינים שם), באור התורה. דרושי חנוכה. ועוד.

ובצירוף כח כו': להעיר מתניא פל"ז.

והרבה מיני אור: ברכות נב סע"ב. ובזהר בכ"מ. ובתקו"ז תכ"א (ג, א) ה' גוונין.

אוכמא .. חיוורא: זח"א נא, א. וראה תו"א כו' שם.

הנרות הללו קודש הם: **נוסח „הנרות הללו"**.

נר שיש לה ב' פיות: **שבת כג, ב.**

ברמב"ם שו"ע: **הל' חנוכה פ"ד ה"ו. או"ח רסתרע"ג.**

בש"ס: **שבת כא, סע"א ואילך.**

עפש"נ: **משלי כ, כז. שם ו, כג.**

נהורא אוכמא הקרובה אל הפתילה, עשיית המצוה באופן שניכר בזה גם מציאות אדם העושה, ונהורא חיוורא — עשיית מצוה לשמה. ובלשון הרמב"ם עוסק בתורה ובמצות כו' לא מפני דבר בעולם כו' אלא עושה האמת מפני שהוא אמת כו'.

והנה התומ"צ הם דוקא בעוה"ז, בו על האדם לעשותם ולברר ע"ז את חלקו בעולם שבשבילו נברא.

וי"ל שזהו ענין הכלי (דהנר). וכשם שאין אחד דומה לחברו כך כו"כ מיני כלים הם,

אף שבכללות — כל נר ה' נשמת אדם אשר במנורה — כולה מקשה זהב עד ירכה (רגל התחתון) עד פרחה (גדולי הצדיקים).

ויהי רצון אשר יאיר כל אחד ואחת את נרו,

את נשמתו — נפש האלקית ונפש הבהמית — ואת חלקו בעולם,

ובאופן — כהלכה דבית הלל — דמוסיף והולך, מוסיף ואור,

עד לקיום היעוד דלילה כיום יאיר.

ובלשון הרמב"ם: הל' תשובה פ"י ה"ב.

עוסק בתורה ובמצות .. עושה האמת: לכאורה סיפא לאו רישא. ולהעיר ממו"נ ח"א פ"ב. הל' יסוה"ת פ"א ה"ד. שם רפ"ט. ואכ"מ.

שבשבילו נברא: תרתי משמע: העולם בשביל האדם (סנהדרין לז, א. ברכות ו, סע"ב). והאדם בשביל (בירור) העולם (תניא פל"ז מע"ח שכ"ו).

שבשבילו .. שזהו ענין הכלי: ויתאים גם למש"כ בס' טעהמ"צ להרדב"ז (הובא באבני נזר שם) דאין עיקר המצוה בכלים עצמם אלא במה שנעשה עליהם.

שאין אחד דומה לחבירו: סנה' לז, א.

כו"כ מיני כלים: בחסד לאברהם מעין ב' נהר נח מונה טו מיני כלים הראויים לנ"ח.

מקשה .. הצדיקים): ראה ד"ה זה בלקו"ת פ' בהעלותך [לב, ד ואילך].

אחד ואחת: שאף הן היו באותו הנס (שבת כג, א. וע"ש ברש"י).

מוסיף ואור: דבאור **מצ"ע** — גם לב"ש צ"ל מוסיף והולך, אלא שנרות חנוכה הם כנגד פרי החג (שהם כנגד או"ה) שבהם צ"ל פוחת והולך (ראה שבת כא, ב. תו"א ד"ה ת"ר מצות נ"ח לד, ב). ועפי"ז יתורץ הא דודאי גם ב"ש ס"ל דמעלין בקודש.

היעוד דלילה כיום יאיר: תהלים (קלט, יב) ובכמה מרז"ל שזהו יעוד דלעת"ל (זח"א לא, א. ועוד).

מקשה זהב .. עד פרחה: **בהעלותך ה, ד.**

שהם כנגד או"ה: **סוכה נה, ב. במדב"ר פכ"א, כד. פרש"י עה"פ פינחס כט, יח. שם, לה.**

בברכת הצלחה בהפצת המעינות,

מ. שניאורסאהן

* * *

להערתו בשהיחוה"א — עייג"כ ד"ה להבין כו' ע"ס דנקודים כו' (לאדה"ז) שהו"ל ז"ע.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתב מיום הגאולה י"ט כסלו והקודמיו ושלאחריו. כן נתי' המאזן והדו"ח כספי, ות"ח.

... אין הזמ"ג **כלל** לבירור הסתירות שבהר"ד (וחבל שמתעכבת ההו"ל דסי' התולדות כ"כ) ורק יעיר עד"ז (בפרטיות) בהערות [וע"ד הנעשה **מכבר** ב„חנוך לנער" (מהד"ת)].

נ.ב. ז"ע נתקבל מכתבו — ובקשר ליום ההולדת — יה"ר שתהי' שנת הצלחה בגו"ר וכו'.

* * *

בברכה לבריאות ולבשו"ט ובמיוחד ע"ד חידוש הפעילות — וכמאן דבעי למיעבד — בענין „מיהו יהודי".

* * *

בברכה לאוירוש"ט ולבשו"ט.

להערתו .. ד"ע: **קטע זה למו"ה עזרא בנימין שוחט. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תריב (ע' מב), ובהנסמן בהערות שם.**

ד"ה להבין כו' .. שהו"ל ז"ע: **ראה גם לעיל אגרת י"כח. וש"נ.**

מאשר .. בגו"ר וכו': **קטעים אלו למו"ה אברהם חנוך גליצנשטיין, מו"ל ספרי התולדות דרבותינו נשיאנו. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תסט (ע' שנ), ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'רלח.**

מהד"ת: **קה"ת, תשי"ט — ע' 57.**

בברכה .. „מיהו יהודי": **קטע זה למו"ה רש"י זוין. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

וכמאן דבעי למיעבד: **ראה כתובות סז, רע"א.**

בענין „מיהו יהודי": **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

בברכה .. יקיר"א: **קטעים אלו למו"ה נחום שמרי' ששונקין, ירות"ו. אגרות נוספות אליו — לעיל חט"ו אגרת ה'תקע, ובהנסמן בהערות שם.**

נ.ב. ז"ע נתקבל מכתבו מיום ג' טבת. ות"ח. ואמחז"ל מילתא אלבישייהו יקירא.

* * *

בברכת הצלחה בעבוה"ק.

נ.ב. נתעכב המשלוח ובנתים נתקבל מכתבו מי"ג טבת. מנהגנו להשתמט ולא לתת ממון במוצש"ק.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתבים והדו"ח והפ"נ. וכל הפ"נ יקראו בל"נ עה"צ.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק.

נ.ב. ז"ע נתקבל מכתבו מיום ה' טבת.

ויה"ר שיתרבה גבולם בתלמידים טובים — בכמות ובאיכות.

* * *

בברכת הצלחה בתו"ת ובכלל.

להההערות בההדרן — נדבר בזה תוס' ביאור בש"ק שלאח"ז, ובטח תגיע הר"ד גם למחנם.

מילתא אלבישייהו יקירא: **שבת י, ב.**

בברכת .. במוצש"ק: **קטעים אלו למו"ה חנניא יוסף אייזנבך. אגרת נוספת אליו — לקמן אגרת י"שפב. י"תלה (ע' תנט).**

מנהגנו להשתמט כו': **ראה תו"מ — התוועדויות חכ"א ע' 272. וש"נ.**

מאשר .. ובאיכות: **קטעים אלו לאיש חינוך שניהל מוסד ובתקופה האחרונה נתמעטה כמות התלמידים.**

בברכת .. למחנם: **קטעים אלו למו"ה שרגא מלך קפלן.**

בההדרן: **לע"ז. — שנאמר בהתוועדות די"ט כסלו שנה זו. ראה גם לעיל אגרת י"כט.**

בש"ק שלאח"ז: **ש"פ מקץ שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"א ע' 356 ואילך).**

ההדרן הוגה לאחר זמן ונדפס בלקו"ש חי"ט ע' 30 ואילך.

י׳לד

ב״ה, ימי חנוכה, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הנהלת גמילות חסדים ע״י בית המדרש ליובאַוויטש
מאָנטרעאַל
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבם מר״ח כסלו עם הדו״ח המצורף אליו.

ובעת רצון אזכיר על הציון שיצליחו במפעלם הנעלה בהצלחה רבה ובאופן שתהא הפרנסה מצוי׳ אצל אחינו בנ״י ויהי׳ ענין הגמ״ח — גמ״ח לעשירים,

וכל המתעסקים בזה יוסיפו חיל בכל פעולותיהם הטובות,

וכהוראת ימי חנוכה אלה, שהלכה כבית הלל, דמוסיף והולך בנר ואור מיום ליום, נר מצוה ותורה אור,

וכן יוסיף ה׳ בברכתו בעניניהם דכהנ״ל — ענינים הגשמיים והרוחניים גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות ולימי חנוכה מאירים.

י׳לד

גמ״ח לעשירים: **ראה סוכה מט, ב. שו״ע אדה״ז חו״מ ריש הלכות הלואה.**
שהלכה כבית הלל: **שבת כא, ב. רמב״ם הל׳ חנוכה פ״ד ה״א וה״ג. שו״ע או״ח סתרע״א ס״ב.**
נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**

י"לה

ב"ה, ימי חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ש"ב הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים כו'
מו"ה חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מיום נר חמישי דחנוכה. וכן ספרו תוספת רש"י. ות"ח ת"ח. ועיין בסיום המכתב.

ענין חנוכה . . .

כל הפ"נ יקראו, בל"נ, עה"צ.

בברכת מז"ט מז"ט לחתונת בנו אברהם צבי שי'.

נ.ב. לחביבותא דמילתא — בנוגע לספרו:

לפרש קרא שלא במקומו — ה"ז **שלא** כדרך הפשט (**שזהו** דרך פרש"י עה"ת) ואינו אופן לימוד עם בן חמש (למקרא), ובפרט כשהפי' בא **לאחרי** הכתוב שמפרשו ושאין מצויין ע"ז במקומו. ועכצ"ל שבמקומו אין צורך בפי', אבל הכתוב השני מעורר קושיא וכיו"ב בכתוב הא' ותירוצה ע"י פי' המחודש, או שהפי' המחודש הוא רק לרווחא דמילתא ובעת לימוד הכתוב הא' לא הי' מקום לזה או שלא הי' מקור לזה, או שבמקומו הפי' המחודש פשוט ואין צורך לפרשו, או טעם כיו"ב. ועפ"ז

בראשית א, א: "את" — גם ע"פ דרך הפשט בא לרבות (ראה פרש"י

י"לה

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 469, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

מו"ה חיים שלום הלוי: סגל, ירות"י. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"כ אגרת ז'תפג, ובהנסמן בהערות שם.

ספרו תוספת רש"י: והוא ליקוט למקורות התורה ונ"ך המפוזרים ברש"י שלא במקומם – נדפס בקונטרס בפ"ע (ירושלים תשל"א). ולאח"ז בסוף ספר רש"י השלם ח"א (ירושלים תשמ"ו).

ענין חנוכה: כאן בא המכתב כללי־פרטי הנ"ל י"לג.

שזהו דרך פרש"י עה"ת: ראה ס' כללי רש"י (קה"ת, תנש"א) פ"ג (ע' 81). וש"נ.

א, א: "את" כו': בספרו ע' ז, עה"פ "את השמים ואת הארץ", מביא מש"כ רש"י לקמן (א, יד) את השמים לרבות תולדותיהם, ואת הארץ לרבות תולדותי'.

שם ד, א־ב), אבל לפעמים בא רק ליופי הל' (שם א, ד ובמקומות אין ספור) ועפ"ז

במקומו **אא"פ** לרש"י לפרש את השמים גו' לרבות תולדותי' וכו' — שה"ז **היפך** פשט הכתובים שלאח"ז (שנברא כאו"א ביומו). ורק הקושיא בל' **יהי** מאורות (דלא כמש"כ לפנ"ז **תדשא** הארץ וכיו"ב) **שמכריחה** לומר **שנבראו** מכבר — מאפשרת לפרש **את** השמים **לרבות** כו' ולא (רק) ליופי כו'.

שם ג, יד: במקומו אין מקור להחידוש דקטע כו'. — ועפ"ז גם יומתק דיוק פרש"י בירמי' **למדנו מכאן**. וק"ל.

שם, ג, יז: במקומו א"צ לפרשו שעצבון לאו דוקא רגש היפך שמחה, שהרי **לפנ"ז** כבר פי' עצבונך צער (הבא ע"י גידול כו') יגיעה.

ולא הביא רש"י בקהלת פסוק זה, כ"א **שלאחריו** — כי **בו** המדובר ביגיעה **גופנית** בדוגמת המדובר בקהלת. וק"ל.

ועד"ז צל"פ **בב"מ**.

י"לו

ב"ה, ימי חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת גיטה תחי'

ברכה ושלום!

בעמדנו בימי חנוכה, ימי נסים וישועות בגשמיות וברוחניות, ימים טובים בהלל והודאה,

---

שם ג, יז: במקומו כו': **בספרו שם, עה"פ "על גחונך תלך", מביא מש"כ רש"י בירמי' (מו, כב) עה"פ "קולה כנחש ילך" — למדנו מכאן שכשאמר הקב"ה לנחש על גחונך תלך, וקיטע את רגליו הלך קולו בסוף העולם.**

שם ג, יז: במקומו כו': **בספרו שם, עה"פ בעצבון תאכלנה, מביא מש"כ רש"י בקהלת (י, ט) — לשון יגיעה כמו בעצבון תאכלנה.**

לפנ"ז: **שם, טז.**

י"לו

מרת גיטה: **גליצנשטיין, ירוח"י.**

ימים טובים בהלל והודאה: **ראה בארוכה לקו"ש ח"ל ע' 204 ואילך. וש"נ.**

ובסגנון חז"ל: אף הן היו באותו הנס, נשי ובנות ישראל,

הרי בודאי אשר הציווי לזכור פרשת ימים אלו הוא בכדי אשר כל אחד ואחת, מתאים למעמדו ומצבו, יתעורר ויתחזק — באופן טוב ומתוך הרחבה ושמחה — בפעולות מסוג אלו שהיו בימים ההם בזמן הזה,

וכהוראת סדר הדלקת הנרות ומקומה — להוסיף בפעולות אלו עד שגם ב„חוץ" יהי' אור ובאופן דהלוך והוסיף ואור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

נ.ב. מצו"ב מכתבי לנשי ובנות חב"ד.

ז"ע נתקבל מכ' מיום ב' טבת. והפ"נ יקרא בעת רצון על הציון הק'.

י"לז

ב"ה, חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אהרן שי' בקר

שלום וברכה!

בהמשך להידיעה שקבלתי אודות חזרת מר לאה"ק ת"ו והפ"ש שמסר לאנשי שלומנו,

---

ובסגנון חז"ל: **שבת כג, א. וראה טור או"ח הל' חנוכה סתרע"ה.**

וכהוראת סדר הדלקת הנרות ומקומה: **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ז. שם ה"א וה"ג. טושו"ע שם סתרע"א ס"ה. שם ס"ב.**

מכתבי לנשי ובנות חב"ד: **דלעיל אגרת י"כו.**

י"לז

נדפסה בספרו „עם הזמן וכני הדור" ע' 178. והוגהה ע"פ העתק המזכירות. וראה שם לתוכן האגרת. וראה גם אלבום „הרבי שלושים שנות נשיאות" ח"א ע' 166.

מר אהרן בקר: **חבר משלחת ישראל לאו"ם, ששוחח עם כ"ק אדמו"ר בעת ביקורו בבית־הכנסת ליובאוויטש בהקפות דליל שמחת־תורה שנה זו.**

נעם לי לקבל עתה מכתבו בו כותב שדבר עם אישים בתוכן שיחתנו, וכלם הקשיבו לדברים בענין רב. והנני מודה למר על זה ומקוה שהיו דברים היוצאים מן הלב. ולא עוד אלא גם באותו חלק שיחתנו שלא הסכים מר אתי, ולא נגע זה במסירת הדברים כפי שאמרתים. ותודה גם על זה.

מתחילה היי בדעתי לשאול את מר גם על דבר התגובה לדברי והתקוות שלי אודות כמה ענינים (אשר לדעתי מהכי חשובים הם לעמנו, גוי אחד בארץ, ארץ הקודש וחוץ לארץ גם יחד). אלא שבאה המציאות וענתה על כל פנים בנוגע לתגובת אחדים מהאישים אודותם כותב — להתגרות בגוי גדול ועוד יותר מאשר לפנים, והחרפת היחסים יותר מאשר עד עתה, ומוסיף והולך בזה, ושיחות מאחורי הפרגוד על דבר ויתור נוסף על ויתור וכו'.

בכל זה תקותי שאין זו תגובת הרוב במצב ההוה, ולכן תודתי מראש באם אדע האם היתה תגובה חיובית עכ"פ מהמיעוט של האישים אתם דבר. והרי בתקופתנו תקופת החילופים ותמורות וכו' המיעוט דיום זה אפשר שיהי' רוב מכריע מחר או מחרתיים.

תקותי אשר פירושו בסיום מכתבו נכון הוא, כוונתי להחתימה „ציון וירושלים השלמה" — היינו כפי שדברנו, שלילת שותפות גם כן, ובפרט אשר שותפות זו הרי היא של שלשה שותפים, זאת אומרת שנים נגד אחד. ולאחר שיחתנו ובפרט בעת שמחה הקשורה בתורה, תורת אמת, בודאי אין צורך להוסיף בזה.

ויהי רצון אשר מתאים לימי חנוכה אלו יתוסף באור לכל בני ישראל בכל מקום שהם, וכמאורע דימי חנוכה נצחון בני ישראל הנאמנים להי' ולתורתו על המתיוונים, ולחנך העם על כל השכבות שלו בחינוך של חנוכה (חנוך־ה) בכל נקודות האמורות.

בכבוד ובברכה.

גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**

שלילת שותפות כו': **ראה גם לעיל אגרת י"ה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'לח

ב"ה, חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הד"ר זקש שי'
בית ח' אסף הרופא, דואר באר יעקב

שלום וברכה!

הנני בזה להביע הכרת תודה למר בעד שימת לבבו לכתוב לי חוות דעתו בנוגע...

ויהי רצון שיצליח בטיפולו של הנ"ל, בתוככי כל הפונים אליו לעזרה רפואית, ובפרט אשר כנראה גם מסגנון מכתבו זה הרי טיפולו הוא לא רק באופן רשמי בתור רופא הגוף אלא גם בקירוב הדעת וביחס לבבי וכו', אשר חלק הכי חשוב בזה להצלחת הטיפול. ובודאי לדכוותי' דמר אין צורך באריכות דברים.

והרופא כל בשר ומפליא לעשות יצליח את מר בטיפול הגוף וגם בטיפול הנפש של הפונים אליו, כוונתי גם לנפש האלקית, על ידי החדרת ערכי היהדות וענייני', והזכות תעמוד לו גם להצלחה בענייניו הפרטיים.

בכבוד ובברכה.

י'לח

הד"ר זקש: **אגרת נוספת אליו – לעיל חכ"ה אגרת ט'תמא.**
חלק הכי חשוב כו': **ראה גם אגרת הנ"ל, ובהנסמן בהערות שם.**
והרופא .. לעשות: **נוסח ברכת „אשר יצר", מברכות ס, ב.**

י׳לט

ב״ה, חנוכה, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד ראש אמ״ן
אלוף אהרן שי׳ יריב

שלום וברכה!

הנני מאשר בתודה קבלת מכתבו, ונעם לי לקבל זה עתה ידיעה אשר נפגש עם ידידינו בארצנו הקדושה במסיבת חנוכה.

והרי משמעות מיוחדת למאורעות חנוכה בתקופתנו זו ובמצב ההוה, ובלשון התפלה אשר ה׳ מלך ישראל וגואלו מוסר „גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך״. וההתחלה בזה, שבני ישראל אינם מתרשמים מהתעמולה של המתיוונים מבנ״י, ובלשון הכתוב דבקים בה׳ אלקינו, צור ישראל וגואלו, וה׳ אלקי ישראל מתהלך בקרב מחנם להצילם ולתת אויביהם לפניהם, ועד לקיום היעוד ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד.

בכבוד ובברכת הצלחה ולבשורות טובות בכל העניינים אודותם מזכיר במכתבו.

י׳לט

אלוף אהרן יריב: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ״ו אגרת ט׳תשנו, ובהנסמן בהערות שם.**
ובלשון התפלה: **נוסח „ועל הנסים״ דחנוכה.**
מלך ישראל וגואלו: **ישע׳ מד, ו.**
ובלשון הכתוב: **ואתחנן ד, ד.**
צור ישראל וגואלו: **תתימת ברכת „אמת ויציב״ בשחרית, מירושלמי ברכות פ״א ה״ו. טור או״ח הל׳ ק״ש סימן סו.**
ה׳ .. לפניהם: **ע״פ לשון הכתוב — פ׳ שופטים כ, ד.**
היעוד: **בחוקותי כו, ו.**

י'מ

ב"ה, כ"ח כסלו, ג' דחנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר יצחק שי'

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להבריק לו היום:

בנועם ובתודה קבלתי ההזמנה להשתתף בחגיגת הגיע בנו גיל שיחי' למצות.

ויהי רצון שתהא בשעה טובה ומוצלחת, ובשמחה יקבל בנו עליו עול תורתנו הנצחית ומצותי', ובגאון ישא דגל היהדות, וכהוראות ימי החנוכה לא יתרשם כלל מהמתיוונים שבעמנו, ולא מעמי הארץ, כי האמת והצדק אתנו.

והשם צור ישראל יתן רבים ביד מעטים וכו' וישב ישראל לבטח בארץ ישראל ואין מחריד.

בכבוד ובברכת חנוכה מאיר ושמח,

מנחם שניאורסאהן

המברק בטח נתקבל בעתו. בברכת חנוכה שמח.

מזכיר

י'מא

ב"ה, ה' דחנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

...במענה לשאלותיו: זמן החתונה — ידועה דעתי שכל המקרב

י'מ

נדפסה ב„התקשרות" גליון פג ע' 17 (בטעות נעתקה לעיל חכ"ה אגרת ט'תכג).

מר יצחק: **זוילי, כפר חב"ד.**

רבים ביד מעטים וכו': **כהלשון בנוסח „ועל הנסים" דחנוכה.**

וישב ישראל .. ואין מחריד: **ע"פ לשון הכתוב — בחוקותי כו, ה־ו.**

זמן החתונה להחלטת השידוך — ה"ז משובח. מקום דירתם — בסביבה דשומרי תומ"צ, כמובן.

י"מב

ב"ה, ראש חודש טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בטח קבל מר מכתבי הקודם, עם המצורף אליו מאמר אדה"ז אשר הו"ל בקשר עם חג הגאולה די"ט כסלו.

וביחד עם כתיבת מכתבי זה, בקשתי את באי כח אנ"ש שבקרו כאן למסור למר אישית את **ספר הערכים חב"ד**, שזה עתה הביאוהו מבית הכריכה, שגם הוא הי' צריך להופיע לי"ט כסלו העבר. ובודאי גם זו לטובה.

ותענוג כפול לי בזה אשר יצא הדבר בהידור, נוסף על הידור הפנימי (התוכן) גם בהידור חיצוני.

כמדומה לי שהי' חלק למר בהגשת המענק מהקליימס קונפרנץ למען מפעל זה, ואם כן יתוסף גם בתענוג מר בראותו פרי עמלו.

בכבוד ובהוקרה ובברכת חנוכה מאיר וחודש טוב.

י"מא

זמן החתונה: **ראה גם לעיל אגרת י"ד, ובהנסמן בהערות שם.**
מקום דירתם: **ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תי. לקמן אגרת י"קמח.**

י"מב

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
מכתבי הקודם .. מאמר אדה"ז: **דלעיל אגרת י"כח, ובהנסמן בהערות שם.**
ספר הערכים חב"ד: **ראה גם לקמן אגרות י"מז ואילך. י"קכז. י"קל.**
גם זו לטובה: **תענית כא, א. וש"נ.**
כמדומה לי כו': **ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תקכד, ובהנסמן בהערות שם.**

י'מג

ב"ה, ראש חודש טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר דב שי' אטינגר

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו מי"ט כסלו, יום בשורה וסגולה וחג הגאולה, בו כותב מר אודות ההו"ל „ספר זכרון" וכו'.

ובודאי ידוע למר נוהג בית הרב, כוונתי למה שהונהג בבית ליובאַוויטש זה מכמה שנים, שאין משתתפים במאמרים ומכתבים וכדומה בספרי זכרון. וכמה טעמים בדבר, מובנים וכו'. ובודאי שם מר לבו לזה שלא השתתפתי אפילו ב„ספר הקן", ספר זכרון למלאות ק"נ שנה להסתלקות אדמו"ר הזקן, ועוד כיוצא בזה.

כיון שלאידך גיסא דוקא נכון להו"ל ספר זכרון, באם ייערך כראוי ויעטר כדרוש, בדברי תורה, נגלה ופנימיות התורה וכו', הרי בכגון זה ובנידון זה בפרט ישנם מכתבים בקשר עם גלוי המצבה של הרה"ג והרה"ח הרה"צ וכו' הרב"מ ז"ל אטינגר. כן מקום לצרף, וכמובן מקום מכובד, קטע מזכרונות כ"ק מו"ח אדמו"ר המדבר אודותו ונדפס בקובץ **התמים**, אשר זה עתה הו"ל מחדש באה"ק ת"ו.

ויהי רצון אשר יצליחו השי"ת למלאות משאלות לבבו לטובה בההו"ל דספר זכרון להאברך דב הי"ד.

— אשר בכגון זה צריך עיון אם יש להרבות בתוארים לאחרי הזכרת „הי"ד", המורה שנפל על קידוש השם —

י'מג

מר דב אטינגר: **מצאצאי ר' ברוך מרדכי אטינגר מבאברויסק. אגרת נוספת אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תרנ.**

ההו"ל „ספר זכרון" וכו': **דובב שפתי ישנים (לזכרו של דב אטינגר שנפל בהרי חברון) – ירושלים, תשל"א.**

נוהג בית הרב: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תשעח, ובהנסמן בהערות שם.**

„ספר הקן": **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תקפג, ובהנסמן בהערות שם.**

מכתבים בקשר עם גלוי המצבה: **ראה לעיל חכ"ו ע' מז. ושו"נ.**

קטע מזכרונות .. המדבר אודותו: **נלקטו ונדפסו לאח"ז ב„אהלי ליובאַוויטש" גליון ד (שבט תשנ"ו) ע' 59 ואילך.**

ובמיוחד אשר כפי מכתבו של מר כמה וכמה חדושי תורה בנגלה ובחסידות יופיעו בספר האמור.

מתאים לתוכן המכתב של מר, שלוח המענה שלי דחוף מהיר.

בכבוד ובברכה.

י'מד

ב"ה, זאת חנוכה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד המשתתפים בהתועדות יום הבשורה י"ט כסלו,
גאולת רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם נתקבלה הידיעה על דבר סידור ההתועדות והשתתפותם בהתוועדות י"ט כסלו, יום גאולת רבנו הזקן וגאולתנו ופדות נפשנו.

זאת חנוכה: ראה ד"ה ברוך שעשה נסים (ברוקלין, תשי"א) — לאדמו"ר הצ"צ — סו"ס ד ומסיים שיום ח' דחנוכה הוא ע"ד יום ח' דמילואים. עי"ש.

יום הבשורה: ג' י"ט לחודש כסלו .. יום בשורה (שו"ת מן השמים ס"ה. ולא פירש שם מהי הבשורה). ולהעיר אשר בשנת גאולת רבנו הזקן חל ג"כ י"ט כסלו ב"יום ג' שנכפל בו כי טוב" (מכתב אדה"ז. נדפס בבית רבי ח"א פי"ח). וכן הי' גם בשנת (ויום) ההסתלקות של הח"מ (קוני' ח"י אלול, ה'תש"ג רשימה א).

— ואף שהמאורע הי' כמה שנים לאחרי השו"ת מן השמים, גדולה מזה מצינו (לדעת הראב"ד בס' הקבלה) אשר הכתוב במגלת תענית (הועתק בטואו"ח סתק"פ) דמתעניין בט' טבת ו„לא כתבו רבותינו על מה הוא" הוא „שכיוונו ברוה"ק" שביום זה **(בשנת ד"א תתכ"ד)** יהרג ר' יוסף הלוי הנגיד וכו'. ויש לבאר זה ע"פ מרז"ל דישנם ימי הטוב וימי הרעה (זח"א רד, א). ועפי"ז יש לבאר ג"כ מרז"ל מגלגלין זכות ליום זכאי כו' (תענית כט, א), וכן פי' תוד"ה יום (שם כט, ב) שרבים נתקשו בו. ועוד.

וגאולתנו ופדות נפשנו: ראה אגה"ק של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (נדפסה במבוא לקונטרס ומעין).

י'מד

ד"ה ברוך שעשה נסים: **נדפס לאח"ז באוה"ת חנוכה (כרך ה) ע' תתקנז, ב ואילך.**
סו"ס ד: **שם תתקסב, א.**
יום הבשורה: **ראה גם לעיל תכ"ב אגרת ח'תקסא.**
מכתב אדה"ז: **נדפס לאח"ז באג"ק שלו ח"א אגרת לח. וש"נ.**
קוני' ח"י אלול, ה'תש"ג: **סה"ש תש"ג ע' 155.**
נדפסה כו': **ולאח"ז באג"ק שלו ח"א אגרת קי.**

ויהי רצון שהתעוררות יום סגולה זה תומשך בכל ימות השנה ועד למעשה בפועל — שהוא העיקר: התחזקות בלימוד התורה, נגלה וחסידות, ובקיום המצות באור וחיות והתלהבות. וכל זה — באופן דמוסיף והולך, וכאחת ההוראות דימי חנוכה אלה,

ובמיוחד ע"פ תורת הבעש"ט אשר מכל דבר יש ללמוד מוסר השכל בעבודת האדם לקונו, ועאכו"כ אשר כן הוא בענין עקרי וכללי — חנוכה.

ועוד י"ל בזה:

ענין חנוכה...

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

י'מה

ב"ה, ו' טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום כ"ב כסלו, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ובכללות ענינם, הרי מבואר בספרים הק' אשר ההתחזקות בבטחון בהשי"ת המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית מוסיפה בברכת השם...

אין צורך לדבר עמי אישית, כי המענה — כנ"ל. וטוב יותר ומועיל — שהוצאות הנסיעה יתרום לצדקה בעירו. והי' יצליחם.

תורת הבעש"ט: ס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' עג.

למעשה .. העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**
דמוסיף והולך: **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א וה"ג. שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב.**
ענין חנוכה: **כאן בא המכתב כללי-פרטי הנ"ל י'לג.**

י'מו

ב"ה, ז' טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
ר' אברהם יצחק הכהן שי' המכונה פרופ' כץ

שלום וברכה!

לאחרי ההפסק הכי ארוך שלא קבלתי ממנו שום ידיעות בכלל ומפרסומיו בפרט — אשר בנוגע לידיעות אמנם דרשתי וקבלתי על ידי ידידינו המשותפים, משא"כ בנוגע לפרסומיו — היתה לי הפתעה נעימה ביותר לקבל הספר **גנזי משנה**.

והנה נוסף על עצם הענין לגלות גנזי תורתנו, ומשנת תנאים במיוחד, יש בזה גם כן ענין דהתנאה לפניו במצוות, שיצא בהידור וכו'.

ואם בכל התקופות מצווים לקיים התנאה לפניו במצוות, על אחת כמה וכמה בתקופתנו שהחיצוניות תופסת בה מקום רב, ויש כמה שהדרך למשכם לדבר טוב — ואין טוב אלא מים חיים דתורתנו — הוא להתחיל ביופי החיצוני. ולדכוותי' דמר לא נצרך אריכות בהאמור.

ויהי רצון שימשיך בפרסום תורתם של ראשונים, ומענין לענין באותו ענין יהי רצון שיצליח לגלות באחרונים תורתם של ראשונים אשר השקיעו מנפשם ומהותם בתורה שלהם; כוונתי לגלות במושפעיו — מושפעיו באופן ישר וגם בעקיפין — את המאור שבנפשם, אשר בני בניהם הם של ראשונים כמלאכים ועד לאבותינו אברהם יצחק ויעקב, גילוי אשר יתבטא בחיי היום־יום [להוציא משיטת חוגים מסויימים במדינה זו אשר

י'מו

מצילום האגרת. נדפס גם ב„ספר היובל" לכבוד יובל הששים שלו (תל־אביב, תשכ"ט).
ר' אברהם .. כץ: **אגרות נוספות אליו — לעיל חח"י אגרת ר'תשלג, ובהנסמן בהערות שם.**
גנזי משנה: **מהגניזה הקהירית (ירושלים, תש"ל).**
דהתנאה .. במצוות: **ראה שבת קלג, ב. וראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תכו. וש"נ.**
ואם בכל התקופות כו': **ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'שצח.**
ואין טוב וכו': **ראה אבות פ"ו מ"ג.**
ראשונים כמלאכים: **ראה שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.**

שלש פעמים (ימים) בשנה מוציאים ידי חובתם כל השנה], ועד למעשה בפועל.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. ספר לקחתי ואשיבנו, אשר ימים אלו יצא לאור כרך **ספר הערכים של חב"ד** ונשלח לו בפ"ע. ובודאי יענין את מר.

י'מז

ב"ה, ז' טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
ר' שלמה שי' טרשנסקי

שלום וברכה!

הרחמ"א שי' חדקוב מסר לי שכבר הודיע לכ' על דבר הופעת כרך א' של **ספר הערכים של תורת חב"ד**, ונשלח לו בפ"ע.

וכאן ההזדמנות להביע עוד הפעם תודתי על סיוע ועזרת כת"ר להו"ל ספר הכי חשוב זה, וכן שאר הספרים שהו"ל בעזרת מענק מועד הפצויים, והעומדים להו"ל בעזהשי"ת.

ויהי רצון אשר כהוראת ימי חנוכה דאזלינן מנהון יוסיף בפעולות טובות להפצת נר ואור, ואין אור (ונר) אלא תורה ומצוות, כמש"נ כי נר מצוה ותורה אור.

בכבוד ובברכה לאויוש"ט ולבשו"ט.

ספר הערכים: **ראה גם לעיל אגרת י'מב, ובהנסמן בהערות שם.**

י'מז

ר' שלמה טרשנסקי: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ג אגרת ח'תתקכט, ובהנסמן בהערות שם.**
ספר הערכים כו': **ראה גם לעיל אגרת י'מב, ובהנסמן בהערות שם.**
ואין אור (ונר) אלא תורה ומצוות: **ראה תענית ז, ב. סוטה כא, א. שמו"ר פל"ו, ג. ובכ"מ.**
כמש"נ: **משלי ו, כג.**

י"מח

ב"ה, ז' טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
הרב מנחם שי' רקמן

שלום וברכה!

ימים אלה יצא לאור על ידנו כרך ראשון של **ספר הערכים של תורת חב"ד** ונשלח לכ' בפ"ע, ובודאי ימצא בו ענין ותוכן רב.

ובהזדמנות זו הנני להביע לו תודתי בעד הסיוע של מר בהשגת המענק להו"ל ספר זה וכן עוד מפרסומינו.

ויהי רצון שרבות בשנים ינצל היכולת שלו והשפעתו להו"ל ספרים בתורתנו הק' תורת אמת ותורת חיים, הנגלית והפנימית, וגם מתאים למה שנאמר זה ספר תולדות אדם — לפרסם ולגלות במושפעיו אשר (בנוסח אנשי כנסת הגדולה) יכירו שהיא חייהם ואורך ימיהם, כולל גם חיים בעולמנו זה הגשמי והחומרי, גילוי ופרסום שיביאם לחיי יום־יום על פי תורת אמת ועד למעשה שהוא העיקר.

בכבוד ובברכה.

י"מח

הרב מנחם רקמן: **אגרת נוספת אליו — לעיל חי"ז אגרת ר"רפ.**
ספר הערכים כו': **ראה גם לעיל אגרת י"מב, ובהנסמן בהערות שם.**
שנאמר: **בראשית ה, א.**
בנוסח: **דתפלת ערבית.**
למעשה שהוא העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

י'מט

ב"ה, ח' טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר נפתלי שי' הרצוג
תל אביב

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מח' חנוכה, בו כותב אודות ביהכ"נ החב"ד בצפת ומה שמצא בו ועשה בזה.

ובודאי אין מקום להבעת תודה בזה, כי שכר מצוה מצוה, שעצם הענין הוא השכר הכי גדול. אבל רצוני להביע קורת רוחי ונח"ר על פעלו הטוב בהאמור, ובודאי הי' לדוגמא לאחרים שהיו בעת מעשה ולהדרים שם בפרט.

לתועלת הענין, ובראותי התעניינות מר בזה, כדאי הי' שיתקשר עם ב"כ ש"ב הרה"ח וכו' הרע"ז שי' סלונים (ירושלים, שיכון חב"ד) אשר בקר כמה פעמים בצפת, וכיליד ירושלים ומנהל כולל חב"ד עמד גם בקשר עם העסקנים בצפת בענין ביהכ"נ הזה. ותודה מראש גם על טרחת מר האמורה.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. כתגובה לסיום מכתבו ע"ד מוצאו ממתנגדים וכו', בודאי ידוע גם למר אשר בעת שפרסמו ההתנגדות לחסידות וחסידים צירפו גם הטעם להתנגדות, והוא החשש ששיטת החסידות תביא לקולות בקיום המצוות וכו' ועוד יותר מאשר קולא בעלמא, וכמבואר בהכרוזים והקו"ק דהתקופה ההיא.

זאת אומרת, אשר בעת מעשה הצהירו שבאם יתברר שהטעם אין לו יסוד וכו' ממילא בטלה ההתנגדות.

י'מט

שכר מצוה מצוה: **אבות פ"ד מ"ב.**

בעת שפרסמו ההתנגדות .. צירפו גם הטעם להתנגדות: **ראה גם תו"מ – התוועדויות ח"ד ע' 190 ואילך. ועוד.**

והקו"ק: = **והקול קורא.**

ולאחרי שעברו יותר ממאתים שנה, הנה קול המון, אשר מיהו חסיד זה שאינו מסתפק בהנחת זוג אחד של תפילין, אלא מחמיר גם להניח תפילין דר"ת, והוא מאריך בתפלה, ומחמיר בנוגע להוספת שבת, מקפיד בכשרות המאכלים ומדייק בהידור מצוות וכו' וכו'. והמסקנה בנוגע ל„התנגדות" ו„מתנגדים" מובנת.

י"נ

ב"ה, י"ד טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים
הרא"מ שי' הסופר

שלום וברכה!

מכתבו מיום א' מקץ זה עתה נתקבל, וכיון שנתאחר קצת דרך הילוכו והענין כנראה דחוף נשלח המכתב מהיר דחוף ג"כ.

בנוגע להצעת המשרה בקשר עם הרעזידנשל קולג' שעומד להפתח בשנת תשל"ב, אשר כנראה יחסו להחצעה וכן יחס ידידיו וכו' חיובי הוא, שלכן הנני מהסס קצת במענה שלי, שהרי לדעתי כשרונו המיוחד במקצוע שלו בשטח המדע דורש התרכזות, לנצל כשרונו במילואו, שעל ידי זה יוכל להרים קרן היהדות, כי בתקופתנו בפרט כשרואים ושומעים שאחד שמצטיין בשטח מדעי באופן מיוחד והוא ממתי מספר בחכמה זו בכל העולם, וביחד עם זה מדייק בתורה ומצוותי' בהידור ומחנך בני ביתו באופן זה וכו', הרי יש בזה קידוש השם ברבים וחיזוק היהדות דרבים וכו'.

הסברה שמשרה זו תדרוש רק חלק מזמנו, הרי כפי שרואני מהתכנית הלואי אשר כל היום יספיק למילוי התפקיד כדבעי, כוונתי להשפיע על הנמצאים שם באופן הרצוי וכו'.

ואולי יש למצוא פתרון אם ימצאו מועמד מתאים לתפקיד וכי יהי'

מיהו חסיד כו': **ראה גם תו"מ — התוועדויות חכ"ח ע' 130. חכ"ט ע' 297.** ועוד.

י"נ

הרא"מ הסופר: **אגרת נוספת אליו — לעיל אגרת ט'תתקצט.**

רק המפקח וכדומה, וכמובן שיהי' באופן שיהי' המועמד מוראו עליו ויעשה רצונו דמר.

בכבוד ובברכה.

י'נא

ב"ה, י"ח טבת תשל"א
ברוקלין, נ.י.

יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה על דבר יום ההולדת שלך,

ויהי רצון שתוסיף בהנהגה טובה כראוי לבן ישראל שכל אחד מהם נקרא בן אברהם יצחק ויעקב, ז.א. לימוד בהתמדה ושקידה ושמיעה לקול הורים ומורים והנהגה טובה בכלל, ועד שתהי' דוגמא חי' לחבריך שי'.

ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכת הצלחה בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

י'נא

מצילום האגרת.
יצחק: **רסקין, קובלנקא.**
ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

י״נב

ב״ה, א׳ וארא, ש״ק מברכים שבט, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

צו די עסקנים און פריינט פון די בית רבקה שולעס —
אין אַלגעמיין, און צו די אָנטיילנעמער אין דער יערלעכער
מלוה מלכה — בפרט,
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

עס האָט מיר געפרייט צו באַקומען די ידיעה, אַז די יערלעכע מלוה מלכה וועט הייאָר פאָרקומען מוצאי שבת קודש מברכים החודש שבט.

דער חודש שבט, אויסער אַלע ענינים וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט דעם חודש, האָט אַ ספּעציעלע באַדייטונג פאַר יעדן איינעם און איינע וואָס האָט אַ שייכות צו ליובאַוויטש און ליובאַוויטשער מוסדות. וואָרום ס׳איז דאָך דער חודש פון יאָרצייט־הילולא פון נשיא דורנו, כ״ק מו״ח אדמו״ר, י׳ שבט.

דער חודש האָט אויך אַ באַזונדערע באַדייטונג פאַר נשי ובנות חב״ד, ווייל אין דעם חודש (י״ג שבט) איז דער יאָרצייט פון הרבנית שטערנא שרה, זיין מאַמע, און דער יאָרצייט פון הרבנית רבקה, זיין באָבע (י׳ שבט).

די אַלע נקודות דאַרפן אַרויסרופן אַ ספּעציעלע באַגייסטערונג באַ אַלע אָנטיילנעמער אין דער מלוה מלכה און פריינט פון די בית רבקה מוסדות.

עס איז זיכער איבעריג צו אונטערשטרייכן די גרויסע אויפטואונגען פון די בית רבקה שולעס אין געביט פון חינוך הבנות על טהרת הקודש. פאַר די אלע יאָרן זינט דער גרינדונג פון די בית רבקה שולעס האָבן מיר שוין זוכה געווען צו זען די גוטע פירות און פרי־פירות, אידישע מאַמעס און טעכטער דערצויגן אין גייסט פון תורה און מצוות און באַזעלט מיט חסידישער ליכטיקייט און מדות טובות.

עס איז צו האָפן, אַז די אָנערקענונג און באַגייסטערונג פאַר די בית

י״נב

מצילום האגרת.

רבקה שולעס מצד די אָנטיילנעמער אין דער מלוה מלכה און אַלע פריינט פון בית רבקה וועט זיך אויסדריקן אין מעשה בפועל — וואָרום מעשה איז דאָך דער עיקר — אין שאַפן די נויטיגע פינאַנציעלע הילף, וואָס דאָס מיינט דאָך אויך די נויטיגע מאָראַלישע הילף פאַר די עסקנים פון בית רבקה, און די נויטיגע גייסטיגע הילף פאַר די תלמידות פון בית רבקה.

השם יתברך זאָל העלפן, אַז די אלע אויבנדערמאָנטע ענינים זאָלן דורכגעפירט ווערן בהצלחה גדולה, און דאָס זאָל אויך שאַפן בריייטע צנורות צו באַקומען דעם אויבערשטנ'ס ברכות אין אַלץ וואָס מ'נויטיגט זיך, בבני חיי ומזוני רויחי, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'נג

ב"ה, כ"א טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נג"מ זי"ע.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

ובטח השתתף (וישתתף ביתר שאת) במבצע תפילין. והי' יצליחם.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

לע"ע לא מצאתי שמו בין רשימות המתעסקים: בהפצת המעיינות,

מעשה .. עיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

י'נג

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"א ע' קמ.
במבצע תפילין: **ראה גם לעיל אגרת י"כ (ע' לא), ובהנסמן בהערות שם.**

במבצע תפילין, בפעולות צאגו"ח, במבצע שמורה וכו' וכו' — **ובכל משך הזמן שהעתיק לירות"ו!!**

האומנם אלו הן התוצאות מלמדו זמן בתו"ת?

י"נד

[כ"ב טבת, ה'תשל"א]

אין פלא על המספר **הכי** מועט, כי כנראה אין פרסומת **כלל** עד"ז. ומצער עוד יותר: ההחלטה 1) שכצ"ל. 2) שג"ז ענין טוב ביותר לפוליטיקא ולפירוד ולמחלוקת וכו'.

י"נה

[כ"ו טבת, ה'תשל"א]

במענה לשאלתה במכתבה מיום . . .

לפלא הספק שהרי פסק דין ברור הוא בתורתנו הקדושה תורת חיים ותורת אמת, אשר אסור לאשה לשרת בצבא.

י"נו

[כ"ח טבת, ה'תשל"א]

אודות בנה שי' — תשתדל שיהי' ככל האפשרי בחברת ילדים בני גילו, ואין כדאי להזכירו ע"ד האב ע"ה (באם אין שואל אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלו.

באם אפשר כדאי שתמשיך בשטח ההוראה. והי' יצליחה.

י"נד

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"ב טבת ה'תשל"א.

אין פלא כו': **מענה למו"ה צבי מאיר שטיינמץ — על דו"ח של מכירת „מניות" ה„חברה" (להציל בתי בנ"י בשכונת קראון־הייטס).**

י"נה

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"ו טבת ה'תשל"א.

י"נו

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"ח טבת ה'תשל"א.

אודות בנה כו': **שאביו־בעלה נעדר בצוללת „דקר".**

י'נז

[כ"ט טבת, ה'תשל"א]

בנוגע לאשמת הרופא ומשפט נגדו וכו' — תסיח דעת ככל האפשרי מהענין כולו, וזהו שייך להשם השופט כל הארץ והדרים עלי'.

והרי עלי' תפקיד אחראי ובעל ערך רב וחשוב — לגדל את ילדי' שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

וה' יברכה בכל המצטרך למילוי תפקידה זה ולרוות מהם רוב נחת אמתי'.

י'נח

[כ"ט טבת, ה'תשל"א]

לשאלת[ה] (במכ' ... המצו"ב ע"ד) נשמת בעלה ע"ה.

תחיית המתים — הוא עיקר באמונתנו ותורתנו תורת חיים. אבל ביחד עם זה — עלי' להתענין — בבוא הזדמנות מתאימה — אודות שידוך עבורה (ותהי' בזה גם טובת ילדי' שי').

י'נז

מצילום כתי"ק, נכתב על גליון המכתב מכ"ט טבת ה'תשל"א.

בנוגע לאשמת כו': **במענה לאשה שבעלה נפטר עלי' בגיל צעיר בגלל הזנחת הרופא, ומצפונה מעיק עלי'.**

השופט כל הארץ: **ע"פ וירא יח, כה.**

י'נח

מצילום כתי"ק, נכתב על גליון המכתב מכ"ט טבת ה'תשל"א.

לשאלת[ה] כו': **מענה לאלמנה צעירה.**

תחיית המתים כו': **במכתבה: האם עלי להאמין בתחיית המתים באחרית הימים?**

י"נט

[ער"ח שבט, ה'תשל"א]

ידועה דעתי (ומטעמים מובנים) שבדורנו, הנה לאחרי החלטה על שידוך — כל הקדם זמן החתונה ישובח.

אזכיר עה"צ לכהנ"ל.

י"ס

ב"ה, טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום אדר"ח טבת, בו כותב אודות הענין הכי כאוב בקשר עם ביה"ס . . .

הנה זה מכבר, וכמה פעמים, כתבתי להצדדים ולהמצדדים בזכותם ולכמה מהשייכים לביה"ס שיביאו כל הענין לפני רב או רבנים, ומה טוב מהחוג אליו משתייך ביה"ס ושני הצדדים, היינו רבני חב"ד, ויבקשום פס"ד והוראה וכו' בכללות ובפרטות ובפרטי פרטיות. והלואי שיעשו כן על כל פנים עתה.

ותקותי אשר באם יד מר לעשות מה בזה, מבלי לפגוע בסמכות מי שהוא, בודאי לא ימנע הטוב לעשותו.

וכיון שגדול השלום, נשלח מכתבי זה מהיר דחוף.

בכבוד ובברכה.

י"נט

מצילום כת"ק. נכתב על גליון המכתב מער"ח שבט ה'תשל"א.
ידועה דעתי כו': **מענה למר"ה ניסן נעמענוב — אודות תאריך לחתונת בנו יצחק שי'.**

י"ס

שגדול השלום: **רמב"ם הל' חנוכה בסופן.**

י'סא

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
הדיין אברהם שי' רפופורט

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מכ"ב בטבת, עם המצ' אליו, וכן שני ביכלעך חסידות. ות"ח ת"ח על טרחתו לשלחם לכאן.

בעת רצון אזכיר את אחיו וב"ב שיחיו מתאים לכתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בזה,

בפרט שמתקרבים אנו ליום סגולה, יו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שידוע מס"נ שלו והתקשרותו לכל אחב"י הנמצאים במדינה ההיא, וביחוד לאלה שממשיכים והולכים בדרכיו ועושים רצונו, שלפי ששמעתי הרי אחיו שי' הוא למופת בזה.

ויתן השי"ת שכמו שהעביר כת"ר הבקשה כן יוכל לבשר בשורות טובות בזה ועד להתראות אישית בשמחה וטוב לבב עם אחיו וב"ב שי'.

בכבוד ובברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

י'סא

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"א ע' 160 ואילך (ושם, גם מכתבו של הנמען).

הדיין אברהם רפפורט: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ה אגרת ט'תפח. לקמן אגרת י"קצב. י"רצט (ע' שב).**

אחיו וב"ב: **ששהו מאחורי מסך הברזל.**

הבקשה: **ליציאת אחיו מברה"מ.**

י׳סב

ב״ה, ראש חודש שבט, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הוו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ
הרב גדלי׳ הכהן שי׳ קלפרמן

שלום וברכה!

הפתעה נעימה היתה לי לקבל פ״ש ממנו על ידי הוו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ רב פעלים וכו׳ הרב יהושע שי׳ הוטנר, שמסר לי גם כן ספרו על תולדות הישיבה ע״ש הרי״א ז״ל, שכנראה גם במבט ראשון שהשקיע בו עמל רב. ות״ח על תשומת לבו לשלחו לי.

שמחתי להוודע מהרב הוטנר ששלום למר ולבני ביתו שי׳.

בכבוד ובברכה.

י׳סג

[ב׳ שבט, ה׳תשל״א]

במענה לשאלותי׳: מובן שבנוגע ליר״ש ולמדות טובות — אין לוותר. וקדימה לזה שכבר הי׳ נשוי בעבר.

קדימה לעבודה שיש בה סיפוק נפשי. ומועט בה מתח עצבים ועייפות.

י׳סב

הרב גדלי׳ הכהן קלפרמן: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ״ב אגרת ח׳תקמא.**

י׳סג

מצילום כתי״ק, נכתב על גליון המכתב מב׳ שבט ה׳תשל״א.

י'סד

[ב' שבט, ה'תשל"א]

ת"ח ת"ח על הבשו"ט.

ויה"ר שיתאימו התלמידים שי' לתקות המייסדים דתו"ת כ"ק רבותינו נשיאינו **ובמילואה**.

י'סה

ב"ה, ה' שבט, תשל"א
ברוקלין, נ.י.

האברך הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מו"ה אהרן שי'

שלום וברכה!

... בנוגע להסתדרות ומקום דירתם — כעצת הנהלת ישיבת תו"ת.

י'סו

[ה' שבט, ה'תשל"א]

... שידורו בכפר חב"ד — ותוכל לחנך ילדי' ע"פ התורה והמצוה — נכון הדבר במאד, אלא שעלי' לברר היש שם דירה מתאימה, ותפנה להועד שם.

י'סד

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מב' שבט ה'תשל"א.
ת"ח ת"ח כו': **במענה לדו"ח שכתבו** מו"ה ישראל יצחק **פיעקאַרסקי** ומו"ה מרדכי מענטליק – **על שבחנו תלמידים בישיבת תות"ל באָשען פאַרקווייַ** (בכמה כתות), וידעו על צד היותר טוב.

י'סה

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' קכג ואילך.
מו"ה אהרן: **גולד**, קרית־גת.

י'סו

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מה' שבט ה'תשל"א. והוא מענה לאלמנה מ„מלחמת ששת הימים" שרצתה לעבור לגור בכפר חב"ד בכדי לחנך שלשת ילדי' הצעירים בחינוך דתי וכו'.

י"סז

[ו' שבט, ה'תשל"א]

. . . נ.ב. עלי' (ועל בעלה שי') לעשות כל התלוי בהם לחיזוק השלום בביתם וביחד יגדלו את **כל** הילדים שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

השמות . . אזכיר על הציון.

י"סח

[ז' שבט, ה'תשל"א]

. . . בברכה לבריאות ולבשו"ט.

נ.ב. כיון שבשטח הרפואי אודותו כותבת נתחדשו (בשנים האחרונות) כמה דברים, אופני טיפול וכו' ומתנהל בזה מחקר אינטנסיבי — כדאי לשאול — מזמן לזמן — רופא ידיד הנתחדש מה גם בנוגע לענינה. והרי על האדם לעשות את התלוי בו בדרך הטבע.

י"סט

[ז' שבט, ה'תשל"א]

1) אמרתי לו **וכמה פעמים** — שלכל לראש צ"ל מסודר **וכו'**.

2) לכל לראש תפקידו שלקח ע"ע וברצון עצמו — הוא **הבי"ס ב . . .** וכדרכו התחיל לאחר זמן מה לחפש נתַע זאַכן דוקא **וכו'**. **והבטיח** שלא יזיק כו'. ובנוגע לפועל — גם עתה עיקר תפקידו הבי"ס ד . . . ורק באופן שלא יזיק להבי"ס — יש לעסוק בענינים אחרים.

אזכיר עה"צ.

י"סז

מצילום כתי"ק. נכתבה על גליון המכתב מו' שבט ה'תשל"א.

י"סח

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מז' שבט ה'תשל"א.

בברכה לבריאות כו': **מענה לאשה שסובלת בשני רגלי' ממחלת השיתוק מגיל שלשה חדשים.**

י"סט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מז' שבט ה'תשל"א. מענה לאחד ממנהלי בתי־ספר חב"ד שהציעו לו עבודה במוסד מרכזי.

י'ע

[ח' שבט, ה'תשל"א]

ועד הכפר, כפר חב"ד, ארץ ישראל

תהא הנחת אבן הפינה למז"ט, והרי היא בעת רצון והילולא דנשיא דורנו וגופא בתר רישא אזיל,

ולזכות בקרוב לגמר הבנין דמקדש מעט בכפר חב"ד,

ותיכף לזה בבנין בית־מקדשנו ע"י משיח צדקנו כשבני ישראל יוצאים ביד רמה כבפרשת השבוע.

בברכת הצלחה.

י'עא

[נוסח המברק לקראת יו"ד שבט, ה'תשל"א]

התועדויות פעילות וכן בשבת וכפרשתנו ביד רמה ובשירה ובשיר.

בברכה.

/מקום החתימה/

י'ע

נדפסה ב„התקשרות" גליון ל ע' 15.
הנחת אבן הפינה: **לבנין בית הכנסת הגדול („בית מנחם").**
וגופא בתר רישא אזיל: **ראה עירובין מא, א. סוטה מה, ב.**
דמקדש מעט: **מגילה כט, א.**
כבפרשת השבוע: **בשלח יד, ח.**

י'עא

נדפס בסה"מ באתי לגני ח"א ע' שעג.
וכפרשתנו: **בשלח יד, ח.**
ובשירה ובשיר: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרמה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'עב

[יו"ד שבט, ה'תשל"א]

1) מצו"ב ב' סידורים בשביל הבנות תי'.

מהר"א שי' וואלף תקבל — 720 ל"י להוצאות המשלוח מנות להאלמנות וילדיהן שי' — כפי שדברנו.

2) בל"נ אענה על השאלות שבמכ' אלי' במכ' אלי', ועל המכ' שאלי בכתב (המכ' יושלחו על שמך: 1) אין כתובת במכ'. 2) בודאי תשמחנה לקבל המכ' על ידך מאשר ע"י הדואר. 3) אולי תבקשנה ביאור נוסף ותוכל לבאר[1].

ות"ח מראש על: 1) הטרחא בכ"ז. 2) שעי"ז יש לי הזדמנות לאחל להנ"ל כ"ט וכו'.

3) מצו"ב המכ' ששייכים רק לה.

י'עג

[י"ב שבט, ה'תשל"א]

נ.ב. בהתוועדות כאן בסעודת דוד מלכא משיחא די"א שבט — נתקיים בכת"ר: ונפקדת כי יפקד מושבך.

י'עב

מצילום כת"ק. נכתב על גליון המכתב מיו"ד שבט ה'תשל"א, אל מרת שפרה יהודית מרוזוב, כפר־חב"ד, שעסקה רבות עם אלמנות ויתומי המלחמות. אגרות נוספות אלי' — לעיל חכ"ו אגרת ט'תש, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'צז. י'קכו (ע' קלב). י'רנב.

תקבל — 720 ל"י: **ראה גם לקמן אגרת י'צז בסופה.**

בל"נ אענה על השאלות שבמכ' אלי' במכ' אלי': = **שבמכתבים (ששלחו אתה האלמנות מאה"ק) אלי' (על שמה), אענה במכתב (כללי) אלי'. — ראה לקמן שם. וש"נ.**

ועל המכ' שאלי בכתב: **לכל אחת מהאלמנות שכתבו ישירות על שם כ"ק אדמו"ר, יענה במכתב פרטי אליהם (ראה שם).**

י'עג

האגרת היא אל מו"ה אפרים אליעזר הכהן יאָלעס, ונכתבה על גליון המכתב מיום א' יתרו, י"ב שבט ה'תשל"א, בה כתב בין השאר שמפני סיבה נבצר ממנו להשתתף בהתוועדות. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'כט, ובהנסמן בהערות שם.

ונפקדת כי יפקד מושבך: **שמואל־א כ, יח.**

י'עד

[י"ב שבט, ה'תשל"א]

... במענה לשאלתו — כדאי לקנות אוטו (לא חדש לגמרי).

י'עה

ב"ה, י"ב שבט תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ו' שבט.

כמענתי כו"כ פעמים — כהוראות הרופא מומחה. ואם מבלבל רגש הרחמנות שלו — הרי סו"ס אדרבא מפני רגש זה (**טובת** המדובר שי') צ"ל כנ"ל.

בברכה.

י'עו

ב"ה, י"ג שבט, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ,

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

י'עד

מצילום כת"ק. שוה"ג במכתב למו"ה צבי ארי' בעגון — 9.0.
אוטו (לא חדש לגמרי): **ראה גם לעיל חי"ב אגרת ד'לד (בסופה).** „התקשרות" גליון תלט ע' 10.

י'עה

מענה לאב שבנו מעורער בנפשו.

י'עו

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' קצד ואילך.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לניצול כשרונותיו כדבעי ועוד ועיקר — לשידוך טוב בקרוב,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. ת״ח על כתבו בפרטיות — לפי ערך — ע״ד אנ״ש שי׳ בירות״ו וכו׳. אבל דא עקא שבכל כגון זה צ״ל התיקון והשיפור ע״י אנ״ש עצמם [עכ״פ — לאט לאט] וא״א לעשות זה ע״י פקודות וע״י מכתבים וכו׳. מכתב צ״ל בתור התעוררות ועידוד בכ״ז מזמן לזמן כו׳ — וזה כמובן עשיתי וכמה פעמים (לצערי — לע״ע לא ראיתי תוצאות). כיון שנמצא על אתר — בטח יעורר עוה״פ ועוה״פ בכ״ז, ויה״ר שסוף סוף תחול הזזה ממשית לטוב וכו׳.

י׳עז

[י״ד שבט, ה׳תשל״א]

כמענתי מאז — בכל כיו״ב אין כדאי להעמיד ע״ד יחיד או שנים כ״א ע״פ משי״נ ותשועה ברוב יועץ ולכן יתייעצו בכל הנ״ל עם עסקנים **יר״ש** שבכאן.

להחזיר המצו״ב.

י׳עז

מצילום כתי״ק. נכתב על גליון המכתב מי״ד שבט ה׳תשל״א. והוא למור״ה אברהם קארפערד — מזכיר ארגון „טהרת ישראל״.

כמענתי: במענה על שאלתם שמארגנים „סמינר״ לכמה ימים בו ידובר על עניני גרים וגירות ואיך לחיות כיהודי, ומבקשים עצה על איזה ענינים לדבר וכו׳.

משי״נ: משלי יא, ד. כד, ו.

י'עח

ב"ה, י"ט שבט, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה יעקב שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ד' שבט.

הספר המשך תרס"ו — נשלח לו בפ"ע.

אכפול עוה"פ הערתי בקשתי ע"ד המשך הר"ד שהתחיל בו וכו' **וגודל הענין** בודאי אין צריך ביאור כלל לדכוותי'.

בברכה לבשו"ט בתוכן מכתבו,

מ. שניאורסאהן

י'עט

[י"ט שבט, ה'תשל"א]

...ולתוכן כתבו —

מובן שעליו להכנס לישיבה גדולה וללמוד בהתמדה ושקידה **(והובטח** — יגעת ומצאת) וזה גם יוסיף בהגנה על ארצנו הקדושה.

י'עח

נדפסה ב"מקדש מלך" ח"ב ע' 273.
מו"ה יעקב: **לנדא. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"כ (ע' ל), ובהנסמן בהערות שם.**
הספר המשך תרס"ו: **שיצא לאור זה עתה (קה"ת, כ"ח מרחשון, תשל"א).**
המשך הר"ד: **ראה גם אגרת הנ"ל.**

י'עט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"ט שבט ה'תשל"א.
ולתוכן כתבו: **במכתבו: חביריו התגייסו לצבא ונמצאים בגבולות ומוסרים נפשם, והוא עדיין צעיר מגיל גיוס, וחושב שאינו יכול להמשיך ללמוד בישיבה — לכן רוצה ללכת ללמוד באוניברסיטה ע"מ שיוכל להראות שגם בחור דתי יודע הנלמד באוניברסיטה כו', וגם זה יחזק ההגנה על אה"ק.**
יגעת ומצאת: **מגילה ו, ריש ע"ב.**

י׳פ

ב״ה, כ׳ שבט, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר מרדכי ורעיתו רבקה שיחיו גובר

שלום וברכה!

בנועם קבלתי פ״ש מהם על ידי ידידנו מר דב שי׳ ריקמן, ובקורת רוח מיוחדת הנני מאשר קבלת הספרים שהביא אתו (**ספר האחים, רק שביל, אל משואות לכיש**) מאת מרת רבקה תחי׳.

ברם זה זמן רב ששמעתי אודותם והספרים שהו״ל, ואף על פי שאיני זוכר אותם מיקטרינוסלב — הרי זה ענין שגורם ליותר קירוב ומעורר הרצון לדעת מהנעשה אתם וכו׳.

ידוע מאמר חכמינו ז״ל שבשלשה דברים האדם ניכר, בכיסו ובכעסו. ויש להוסיף שמי שחונן בלשון עט סופר מהיר הרי אפשר להכירו גם באופן זה ואולי עוד בפנימיות יותר, כיון שביצירה ספרותית נשקפת תכונת נפש המחבר והשקפת עולמו.

תקותי שאם יהיו פרסומים גם להבא, ישלחו לכאן ות״ח מראש.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

י׳פ

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם״ ח״ג ע׳ פט ואילך.
מר מרדכי .. גובר: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ״ד אגרת ט׳רא.**
ספר האחים: **תל אביב, תשכ״ז.**
רק שביל: **רמת גן, תש״ל.**
אל משואות לכיש: **תל אביב, תשכ״ט.**
שאיני זוכר אותם: **ראה גם אגרת הנ״ל.**
מאמר חכמינו ז״ל: **תנחומא קרח יב.**
בלשון עט סופר מהיר: **ע״פ לשון הכתוב — תהלים מה, ב.**

י'פא

ב"ה, כ' שבט, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הרב ד"ר זרח שי' ורהפטיג

שלום וברכה!

הנני בזה לאשר קבלת מכתבו מכ"ג בטבת, עם המצורף אליו. והנני מודה לו עבור שימת לבבו לשלחו לי. ותקותי שגם להבא יעשה כן ות"ח מראש.

בהמשך לענין האמור, קבלתי בינתים עתונות וכדומה בענין הנ"ל. ומצו"ב תדפיס אף על פי שבודאי ידוע זה למר בלעדי זאת.

בכבוד ובברכה.

י'פא

הרב ד"ר זרח ורהפטיג: **אגרות נוספות אליו – לקמן אגרת י'קע. י'שלז. י'שצו.**

י'פב

ב"ה, כ' שבט, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תלמידות ביה"ס וסמינר „בית רבקה" בכפר חב"ד
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

קבלתי מכתבן (בלי תאריך) עם המצו"ב תרומת התלמידות שרחש לבן דבר טוב לתרום לצדקה לעילוי נשמת חמותי הרבנית הצדקנית ע"ה.

וכיון ששקולה צדקה כנגד כל המצוות, יהי רצון שזכות מצוה גדולה זו יעמוד לכל אחת ואחת מהנודבות למילוי משאלות לבבן לטובה בכל העניינים שכותבות, בגשמיות וברוחניות גם יחד, ובפרט שתזכינה לשאת בגאון שם אמותינו שרה רבקה ורחל ולאה הנקרא עליהן, מתאים למשאת נפשו ורוחו של מייסד „בית רבקה", כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויהי תוכן כברן, תוכן רצוף אהבה, ואהבת לרעך כמוך, להיות דוגמא חי' לשאר בנות ישראל.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י'פב

באותו יום נשלחה גם אגרת מהרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה זי"ע:

לכבוד הנהלת ביה"ס „בית רבקה"
והתלמידות ה' עליהם יחיו

ברכה ושלום!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבם עם המצו"ב מפעולות התלמידות לעילוי נשמת אמי מורתי הרבנית זצ"ל הכ"מ.

תרומתן נמסרה לקרן גמילות חסד ע"ש אמי הרבנית שנוסדה על־ידי נשי חב"ד.

ויהי רצון שזכות הצדקה תעמוד לכל אחת ואחת מהמתנדבות למילוי משאלות לבבן לטובה, ומכאן ולהבא יהיו רק ענינים של שמחה לעשות טוב וחסד תמיד כל הימים.

בכבוד ובברכה.

ששקולה צדקה כנגד כל המצוות: **ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה תניא פל"ז (מה, ב).**

ויהי' תוכן כברן: **ראה ברכות כח, רע"א. יומא עב, ב. ועוד.**

תוכן רצוף אהבה: **ע"פ לשון הכתוב – שה"ש ג, יו"ד.**

ואהבת לרעך כמוך: **קדושים יט, יח.**

י'פג

ב"ה, יום שלישי שהוכפל בו כי טוב,
פ' אם כסף תלוה את עמי,
שנת **כי תשא** את ראש בני ישראל
ברוקלין, נ.י.

הנהלת חברת גמילות חסדים שומרי שבת
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ביום סיום וחותם בתר שבתא דפ' מתן תורה — אשר תחלתה גמ"ח וסופה גמ"ח —

אאשר בנועם קבלת ההודעה אשר במוצש"ק פרשת אם כסף תלוה את עמי, פ' שקלים —

אשר סיום וחותם קרה"ת שבה הוא: כי תשא גו' לכפר על נפשותיכם

יום .. טוב: ראה אור התורה בראשית לג, א ואילך. שם משפטים (א'קנז. א'קסא ואילך).

שהוכפל .. טוב: ראה קדושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה פ"א מ"א. מכתב כ"ק אדנ"ע בסי' המאמרים תש"ט ע' יח [השני]).

אם כסף: בהשיעור בחומש (בשיעורי חת"ת) דיום זה.

אם כסף תלוה: יכול רשות ת"ל העבט תעביטנו כו' (ראה שו"ע אדה"ז ריש הל' הלואה. ושם לפני זה) מצות עשה להלוות. וראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קצז. ולבה"ג — העבט תעביטנו מצוה מיוחדת והלואה לעני לחוד. וכבר העירו באחרונים מכתובות (סז, ב). ואכ"מ. וראה ג"כ ד"ה אם כסף תלוה, תרכ"ט.

סיום .. שבתא: פסחים קו, סע"א.

תחלתה .. גמ"ח: סוטה יד, א.

לכפר על נפשותיכם: ראה [פירוש המלות] מהדו"ב לאדמו"ר האמצעי סק"ז גודל ענין כפרה זו וכו'.

י'פג

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 345 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

מכתב: **נדפס לאח"ז באג"ק שלו ח"א אגרת מח.**

בהשיעור חומש: **משפטים כב, כד.**

העבט תעביטנו: **פ' ראה טו, ח.**

ד"ה אם כסף תלוה, תרכ"ט: **סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' סט ואילך.**

כי תשא את ראש בני ישראל: **תשא ל, יב. וראה לקמן אגרת י"קיט הערה ד"ה כי תשא.**

לכפר על נפשותיכם: **תשא שם, טו.**

וידוע מחז"ל: אמר משה לפני הקב"ה במה תרום קרן ישראל א"ל בכי תשא (צדקה),

תתקיים האסיפה השנתית של החברה והמלוה מלכה, סעודתא דדוד מלכא משיחא, כמנהגם הטוב מדי שנה בשנה —

ויהי רצון שתהא בשעה טובה ומוצלחת ולהוספה על כל אלו הפעולות דשנים שעברו ועלי' בכ"ז — וכפי הציווי (שהוא גם נתינת כח) מעלין בקודש.

ובודאי עושים ויעשו בכ"ז גם להבא — באופן דהמפייסו, בסבר פנים יפות ובשמחה (וכההוספה בטושו"ע) ובטוב לבב, אשר ע"י כ"ז „מרנין לב" הזקוק לגמ"ח ומרומם רוחו, כנראה במוחש,

והרי כל האמור עיקר הוא בצדקה ובפרט בגמ"ח.

ויה"ר אשר כ"ז ימהר עוד יותר קיום היעוד אשר תרום קרן ישראל ותרום קרנם בכבוד,

וגדולה צדקה (וגמ"ח) שמקרבת את הגאולה וכנ"ל — מדה כנגד

אמר משה .. תשא (צדקה): ב"ב (י, ב) ובפרש"י שם. ועיי"ש במפרשים שהעירו מהי שאלת משה בזה דוקא וכו' וכן — ההמשך והשייכות לשאלו את שלמה (שלאח"ז בש"ס) ועוד.

סעודתא .. משיחא: סי' האריז"ל ובכ"מ.

מעלין בקודש: ברכות (כח, א) **וש"נ**. ולהעיר ממחז"ל ת"ח כו' ילכו מחיל אל חיל (ברכות בסיומה).

דהמפייסו: ב"ב י, ב.

בסבר .. לבב: רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"יד. טושו"ע חיו"ד סרמ"ט ס"ג־ד.

מרנין לב: ראה רמב"ם שם.

עיקר .. ובפרט: ראה סי' המאמרים תש"ט ע"ד [השני].

ותרום קרנם בכבוד: ראה לקו"ת אמור לד, ד. וראה אגה"ק סוס"ג. ד"ה פזר נתן, תרמ"ב. ד"ה פזר נתן תרצ"ב (בס' הקונטרסים ח"א רכא, א [ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' עדר ואילך]).

וגדולה .. הגאולה: ב"ב י, א.

צדקה .. שמקרבת: דרגות בזה יל"פ ע"פ משנ"ת בלקוטי לוי יצחק לתניא ע' מ ואילך.

הציווי .. נתינת כח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**

ילכו מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח.**

ס' המאמרים תש"ט: **ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"י ע' לה.**

ותרום קרנם בכבוד: **ע"פ לשון הכתוב (תהלים קיב, ט) פזר נתן לאביונים גו' קרנו תרום בכבוד.**

מדה כנגד מדה: **סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.**

מדה אלא שכמה פעמים ככה — בסבר פנים יפות ובשמחה ובטו"ל כי — כימי צאתך מארץ מצרים — בני ישראל יוצאים ביד רמה,

כי שומע אל אביונים הוי' גו' אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה.

בכבוד ובברכת הצלחה בכהנ"ל ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

מצו"ב השתתפותי, בל"נ.

י'פד

[כ"ו שבט, ה'תשל"א]

לשאלתו במכתבו מיום .. ע"ד קרנות שעוזרים לחתן כו' — ישאל ויחקור אודות זה אצל הנהלת בית הספר למלאכה בו — ככתבו — למד לפנים.

י'פה

[ג' אדר, ה'תשל"א]

בנוגע: 1) הילד המאומץ אם לעשות מה בזה — שאלה לרב מורה הוראה.

כי שומע .. בה: תהלים בסיום וחותם מזמור סט.

שכמה פעמים ככה: **ראה סוטה יא, א ובתוס' שם ד"ה מרים (מתוספתא). סנהדרין ק, ריש ע"ב. פרש"י עה"פ תשא לד, ז. ועוד.**

כימי .. מצרים: **מיכה ז, טו.**

בני .. רמה: **בשלח יד, ח.**

ותהלים .. סט: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד — ראה הנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

י'פד

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"ו שבט ה'תשל"א.

י'פה

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מג' אדר ה'תשל"א.

2) מגורי' לאחרי שתסיים לימודי' — במקומה עתה או בברוקלין, ותחליט סמוך להסיום יותר.

3) תתענין מעתה בשידוך מתאים.

4) מה ומתי לספר להמדובר — שאלה לרב מורה הוראה.

אזכיר עה"צ.

י'פו

[תחלת אדר, ה'תשל"א]

הרב זוין.

קבלתי היום מכתבו ונבהלתי לתוכנו שכאילו יש סברא להתיר וגם בסיטוניות גיור וינה. והנה מספר מהמגויירים לא ידעו כלל שזהו ענין בדת וסברו שזהו חלק מהפורמאַליטעטין לקליטה נוחה באה"ק.

ומספר מהנ"ל לא ידעו שצריכים לצאת או שלא קבלו עליהם לצאת מדתם הקודמת והביאו צלמיהם עמם.

וגם בנוגע להשאר, בחלקם לא הי' איש נוכח בהטבילה ובחלקם היו נוכחים רק בתור עדות וגם בהשאר המגיירים באופנים כהנ"ל גרועים מהדיוטות וכו'.

בכבוד ובברכה,

מנחם שניאורסאהן

י'פו

מברק זה ושנים שלאחריו הם למו"ה רש"י זוין. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.

בדף המצורף למברקים, כותב כ"ק אדמו"ר:

כותב בטלגרמעס נפרדות — בכדי מען זאָל ניט אָנחאַפן זיך בענין אחד ולהַשכיח השאר.

נמסרים גם ע"י הטלפון — כיון שכנראה הענין נחפז.

גיור וינה: **ראה גם ב' האגרות שלאח"ז. י'קכח. י'קע.**

י'פז

[תחלת אדר, ה'תשל"א]

הרב זוין.

במענה למכתבו,

אפילו באם הי' מקום להיתר מטעם בדיעבד (שלדעתי במברקי הקודם בנידון זה אינו),

הרי במצב ההוה ישמש היתר לכל גיור (כולל הריפורמי) שבאה"ק ושבחוץ לארץ שבעבר, וכן יפרוץ פירצה רבה על להבא שכל הרוצה יגייר ויאמר בדיעבד הוא. ולא תועיל כל הסתייגות, ובמכל שכן שאפילו הסתייגות מבוססת אינה מועילה כנראה במוחש.

בכבוד ובברכה,

מנחם שניאורסאהן

י'פח

[תחלת אדר, ה'תשל"א]

הרב זוין.

במענה למכתבו ובהמשך למברקיי הקודמים, מבהיל שאין מזכירים כלל אודות הבאים מוינה ואינם ברשימת שני הרבנים שביקרו בוינה.

וביניהם נוצרים במדינתם לפנים ובאה"ק עתה תעודת יהודי בידם.

בכבוד ובברכה,

מנחם שניאורסאהן

י'פז

במברקי הקודם: **דלעיל אגרת שלפנ"ז.**

י'פח

למברקיי הקודמים: **ב' האגרות שלפנ"ז.**
הבאים מוינה: **ראה גם לעיל אגרת י'פו, ובהנסמן בהערות שם.**

י׳פט

ב״ה, ד׳ אדר, תשל״א
ברוקלין

הרה״ג הרה״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ
צנמ״ס כו׳ מו״ה שלמה יוסף שי׳

שלום וברכה!

ג׳ המברקים ודאי נתקבלו בעתם. ויצאתי הפעם מגדרי — לציין נקודות התורפה ע״פ הלכה (ברורה — לדעתי) בנדון לכת״ר וחבריו שי׳ רבנים מובהקים וכו׳ בהוראה —

כי מילתא דתמי׳ וכו׳ ראיתי במכ׳ הרר״ח שי׳ גליצנשטיין ואולי הי׳ הניסוח שלא בדיוק.

ולהשלמת הענין הנני להוסיף בזה — שבכלל בנדו״ז (אפילו באם לא היו הענינים שציינתי במברקי הא׳ והב׳, אף לא אחד מהם)

אין כאן הענין דבדיעבד — **מכמה צדדים**, ואין כת״ר זקוק לציון מדילי — שהרי ביארם **בעצמו** באר היטב באנציקלופדיא תלמודית מע׳ דיעבד [אפשר לתקנו, עושין הדבר בסיטוניות (וע״פ ביצה (טז, ב): י״ל דגרוע מלכתחילה, כ״א פושע הוא), **כו״כ** דיעבד כאחת, העומדים **בראש** לא היו זקוקים להתראה (כ״א בטחו — ובטוחים גם עתה — שיסתיים כמו בענין שליט, ר״ל] **וש״נ** בפרטיות.

בכבוד ובברכה.

י׳פט

מו״ה שלמה יוסף: **זוין**.

ג׳ המברקים: **דלעיל אגרות י׳פר־פח**.

י"צ

ב"ה, ה' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

האברך מרדכי זאב הכהן שי'

שלום וברכה!

במענה לשאלתו במכתבו מיום כ"ד שבט,

באם זה בהסכם הוריו שי', יסע לכאן דרך ארצנו הקדושה לראות אחותו וגיסו שי'.

ובעת רצון אזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לתוכן כתבו.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י"צא

[ה' אדר, ה'תשל"א]

בנוגע להפרשת מעשר לצדקה — עד לכשירחיב יפריש בפועל מעשר מן המעשר והשאר ירשום בפנקסו שזוקף במלוה.

י"צ

האברך מרדכי זאב: **גוטניק**.

י"צא

נכתב על גליון המכתב מיום ה' אדר ה'תשל"א.

י"צב

ב"ה, ו' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה שמעון יצחק שי'

שלום וברכה!

. . . בנוגע תנאי החוזה החדש — מה שיכול להשיג בדרכי נועם מבלי „מלחמה" ישתדל בזה והי' יצליחו.

י"צג

ב"ה, ז' אדר שנת **כ"י תש"א**
את ראש בני ישראל
ברוקלין, נ.י.

בוגרי בתי ספר למלאכה — החב"דיים בארצנו הקדושה
תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לאחרי הפסק רב נתקבלו מכתביהם עם המצורף אליהם פרטי־כל וכו'.

ויהי רצון שחפץ הוי' בידם יצליח להפיץ היהדות בכלל והמעינות בפרט בכל מקום שידם מגעת, ובמיוחד בתוככי בוגרי בתי ספר החב"דיים, הם ומשפחותיהם שיחיו. והרי הובטחנו שדברים (ופעולות) היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם.

ומענינא דימים אלו — שיהי' ליהודים אורה ושמחה וששון ויקר,

י"צב

שמעון יצחק: **קנובין, ברונקס.**

י"צג

שחפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' נג, יו"ד.**
הובטחנו: **ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל' (סט, א).**
ליהודים .. ויקר: **אסתר ח, טז.**

כדרשת חכמינו ז"ל אורה זו תורה, ושמחה זה יום טוב, וששון זו מילה, ויקר אלו תפילין, נוסף על פשוטו של מקרא (שאין מקרא יוצא מידי פשוטו) אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטם.

בכבוד ובברכה לימי פורים שמחים ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

י'צד

ב"ה, ז' אדר, שנת **כ"י תש"א**
את ראש בני ישראל
ברוקלין, נ.י.

צו דער 29טער יערלעכער מסיבה פון די „נציבי הישיבה"
תומכי־תמימים ליובאַוויטש אין מאָנטרעאַל
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די אָנטיילנעמער אין דער יערלעכער מסיבה — עטלעכע טעג נאָך פורים — וועלן זיכער מיטברענגען מיט זיך די פרישע באַגייסטערונג וואָס די טעג פון פורים ברענגען אַלע אידן.

די נסים פון פורים, פאַר וועלכע מיר דאַנקען דעם אויבערשטן אין דער תפלה „ועל הנסים", זיינען געקומען אַלס פועל־יוצא דערפון וואָס די אידן זיינען ביגעשטאַנען דעם גרויסן נסיון ניט צו זוכן אַ „לייכטען" אויסוועג קעגן די גזירה פון המן הרשע דורך אויפגעבן אידישקייט ח"ו. וואָרום די גזירה פון המן הרשע איז געווען געווענדעט קעגן אידן אַלס **אידן**, און ס'איז געווען „לייכט" אויסצומיידן די גזירה דורך אַראָפוואַרפן ח"ו פון זיך דעם עול תורה ומצוות. אפילו ניט מער ווי אויסערלעך. פונדעסטוועגן האָבן זיך די אידן ניט נאָר געהאַלטן פעסט באַ תורה־אידישקייט מיט

כדרשת חזכמינו ז"ל: **מגילה טז, ב.**
שאין .. פשוטו: **שבת סג, א. וש"נ.**

י'צד

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 387, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
די גזירה וכו': **ראה תורה אור מגילת אסתר צא, ב. צז, א. צט, ב. הנסמן בתו"מ — סה"מ אדר ע' נה הערה 12. לקו"ש חכ"ו ע' 439 הערה ד"ה זיך געקענט.**

גרויס מסירת נפש במשך פון דעם גאַנצן יאָר וואָס די גזירה איז געהאָנגען איבער זיי, נאָר האָבן פאַרשטאַרקט זייער צוגעבונדנקייט צו תורה און מצוות מיט אַ טיפן געפיל פון תשובה וואָס האָט דורכגעדרונגען אַלע אידן.

אין יענע קריטישע טעג איז ספּעציעל אונטערגעשטראָכן געוואָרן די וויכטיקייט פון חינוך הכשר, ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה דערציילן, אַז מרדכי היהודי האָט פאַרזאַמלט אידישע קינדער און זיי געשטאַרקט אין לימוד התורה וקיום המצוות, ביז מסירת־נפש ממש. און דאָס האָט געבראַכט דעם נסים׳דיגען „ונהפוך הוא״ — די פולשטענדיגע איבערקערעניש פון טרויער צו שמחה און, ווי די מגלה דערציילט, ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר.

ווי אַלע אַנווייזונגען אין תורה (מלשון הוראה), וואָס קומען פון תורה הנצחית, זיינען גילטיג אין אַלע צייטן און ערטער, לערנען אונז די געשעענישן פון פורים, ווי אַזוי אידן קענען זיך באַפרייען פון די המי״ס אין אַלע דורות, אַריינגערעכנט אונזער צייט: דאָס איז — צו פאַרשטאַרקן דעם צוזאַמענבונד פון אידן מיט דער תורה הנצחית, דורך קיום התורה והמצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן, און בפרט צו פאַרשטאַרקן דעם תורה־חינוך פון אידישע קינדער וואָס זאָל זיי דורכנעמען ביז צו דער העכסטער מדריגה פון איבערגעבענהייט צו אמת׳ע אידישקייט תורה ומצות — דורכגענומען מיט חסידישע וואַרימקייט און באַגייסטערונג.

אין ליכט פון דאָס אויבנגעשריבענע, וועט יעדער אָנטיילנעמער אין דער יערלעכער מסיבה זיכער אָפּשאַצן אין דער פולסטער מאָס די באַדייטונג פון דער גרויסער פעסטונג פון תורה־חינוך, די ליובאַוויטשער ישיבה אין אייער שטאָט, און אויסדריקן דאָס במעשה בפועל. ובזכות זה וועט דער אויבערשטער בענשן און מצליח זיין אַז עס זאָל זיין „אורה

במשך פון דעם גאַנצן יאָר: **ראה סה״מ שם ע׳ פה, ובהנסמן שם הערות 57־56. הנסמן בלקו״ש שם הערה ד״ה במשך.**

חכמים .. דערציילן: **ראה אסת״ר פ״ח, ז. פ״, ד. יל״ש אסתר רמז תתרנח. ויק״ר (פכ״ח, ו) ויל״ש אמור (רמז תרמג) עה״פ (אמור כג, יא) והניף את העומר. פס״ר פי״ח (פ׳ העומר). סה״מ שם. וש״נ.**

ונהפוך הוא: **אסתר ט, א.**

פון טרויער צו שמחה: **ע״פ לשון הכתוב שם, כב: והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה וגו׳.**

ליהודים .. ויקר: **שם ח, טז.**

תורה (מלשון הוראה): **ראה רד״ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו״א ר״פ בראשית בשם הרד״ק. וראה זח״ג נג, ב.**

תורה הנצחית: **ראה תניא רפי״ז. וראה לקו״ש חכ״ג ע׳ 33 ואילך. וש״נ.**

ושמחה וששון ויקר" אין אַלע הינזיכטן, באַ אייך און אייערע בני בית שיחיו און באַ אַלע אידן, שליט"א.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'צה

ב"ה, ז' אדר תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת האדא רייזל תחי'

ברכה ושלום!

מכתבה והמצו"ב נתקבל.

וכיון שנכנסנו לחודש אדר, חודש מוצלח לכל ישראל, יהי רצון שיסתדרו כל הענינים בטוב ותוכל לבשר טוב ולקיים הציווי משנכנס אדר מרבין בשמחה.

והרי חשיבות מיוחדת לנשי ובנות ישראל בקשר עם ימי הפורים הבע"ל, כמו שמוכח מזה שהמגילה לא נקראת על שם מרדכי, אף שהי' מראשי וגדולי ישראל בימים ההם, וגם לא על שם מרדכי ואסתר ביחד, כי אם על שם אסתר בלבד — מגילת אסתר.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות ולשמחת פורים,

מ. שניאורסאהן

י'צה

מצילום האגרת.

האדא רייזל: **רסקין, קובלנקא. אגרת נוספת אלי' — לקמן אגרת י"קנח. י'תכד.**

חודש מוצלח לכל ישראל: **ראה תענית כט, ריש ע"ב. מג"א או"ח סתרפ"ו סק"ה.**

הציווי: **תענית שם, סע"א. מג"א שם סק"ו.**

שהמגילה .. על שם אסתר בלבד: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרנח, ובהנסמן בהערות שם.**

י׳צו

ב״ה, ז׳ אדר, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

מר אריאל שמעון שי׳ אטינגר
רח׳ הבנים 14, רמת גן

שלום וברכה!

מכתבו הגיעני באיחור, ובעת רצון אזכירו ואת בני ביתו שיחיו למילוי משאלות לבבו לטובה בענינים שכותב.

ויהי רצון שינצל כל אפשריותו במשרתו הכי אחראית לטובת עם ישראל, גוי קדוש בארץ הקודש, ובנקודה הפנימית, שיהי׳ מתאים לדברי תורתנו הקדושה — כי ה׳ אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך והי׳ מחניך קדוש. וידוע מאמר חכמינו ז״ל הבא לטהר (ועל פי דיוק אדמו״ר הזקן לטהר תרתי משמע: לטהר עצמו ולטהר אחרים) מסייעין אותו, ומקבל סיוע מיוחד מה׳ אלקי צבאות.

כבר מלתי אמורה בכגון זה, שסגולה מיוחדת בדיוק קיום מצות תפילין בכל אחד ואחד מעמנו בני ישראל, ועל אחת כמה וכמה אלה הנמצאים בצבא. ואמרו חכמינו ז״ל בפירוש הכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך — אלו תפילין שבראש, זאת אומרת שקיום יעוד זה קשור במיוחד בקיום מצות תפילין.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור.

י׳צו

כי ה׳ אלקיך .. והי׳ מחניך קדוש: **תצא כג, טו.**
מאמר חכמינו ז״ל: **ראה שבת קד, סע״א. יומא לח, סע״ב.**
דיוק אדמו״ר הזקן: **לקו״ת דרושי שמע״צ ד״ה ה׳ לי בעוזרי פ״ה (פט, ד ואילך).**
מצות תפילין: **ראה גם לעיל אגרת י״כ (ע׳ לא), ובהנסמן בהערות שם.**
ואמרו חכמינו ז״ל: **ברכות ו, א. וש״נ.**
הכתוב: **תבוא כח, יו״ד.**

י'צז

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת שפרה יהודית תחי'

ברכה ושלום!

מצו"ב מכתבי־מענה להמכתבים שהביאה, לאלו שכתבו אלי. וכיון שמכירה את הכותבות אישית, בודאי אם נצרך תוספת ביאור למישהי, תמצא המלים המתאימות לכך. ומה טוב אם תודיע בפרטיות התגובה מצד כל אחד ואחת בנוגע להשאלות והתשובות וכו'. וגודל המצוה לעודד ולחזק את רוחן בודאי למותר להאריך.

ואשר לאלו שכתבו על שמה, הנה על פי הנהוג מצויין המענה בגליון בפני עצמו, ות"ח מראש בעד מסירתן להן.

ובחודש סגולה זה שמרבין בו בשמחה ונקודתו שליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, יהי רצון שיקויים כן יהי' לנו ולכל ישראל, כפשוטו של הכתוב וכדרשת חכמינו ז"ל אורה — זו תורה וכו', אשר זה בזה תלוי.

בברכה להצלחה מופלגה ולבשורות טובות בכל האמור.

הזוג תפלין תבקש ותקבל אצל הרב ליבוב שי' (כשתראה לו המכתב).

הכסף — אצל הרב וואלף שי'.

למרת שורצבוים תי' — נכתב גם בנפרד.

י'צז

מרת שפרה יהודית: **מרוזוב (גולומבוויטש). אגרות נוספות אלי' — לעיל י'עב, ובהנסמן בהערות שם.**

מכתבי מענה כו': **דלקמן אגרות י'צט־י'קא.**

בגליון בפ"ע: **דלקמן אגרת י'צה.**

שליהודים היתה גו' וששון ויקר: **אסתר ח, טז.**

וכדרשת חכמינו ז"ל: **מגילה טז, ב.**

נכתב גם בנפרד: **דלקמן אגרת י'קב.**

י׳צח

ב״ה, ז׳ אדר, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

א. ש. להודיע השמות שלה, ילדה ודבעלה שי׳ (בצירוף שם האם שלהם) ואזכיר על הציון שהשי״ת ימלא ימי הריונה כשורה ובקל ותלד זרעא חייא וקיימא בעתה ובזמנה כשורה ובנקל. מהנכון אשר יבדקו את התפילין של בעלה והמזוזות בדירתם שתהיינה כולן כשרות כדין.

ב. ר. להודיע השמות ודילדי׳ שי׳ (בצירוף שם האם) ואזכיר על הציון.

ב. ח. ע. להודיע השמות שלה, דילדי׳, אחי׳ וזוגי שי׳ (בצירוף שם האם) ואזכיר על הציון.

ב. ש. להודיע גם שם אמה ואזכיר עה״צ.

ג. ס. להודיע גם שם אמה ואזכיר עה״צ.

ג. להודיע השמות של כל אלה שמבקש ברכה עבורם (בצירוף שם אמם) ואזכיר עה״צ.

ג. א. להודיע השמות (ודבתה) (בצירוף שם אמם) ואזכיר עה״צ.

והוספה בבטחון בה׳ — מוסיפה בברכות ה׳.

מצו״ב — 100 ל״י מקופת כ״ק מו״ח אדמו״ר להצלחה.

ז. ש. בנוגע לעצמה: תתענין ובהקדם ע״ד שידוך ועי״ז יפתרו כמה מהבעיות אודותן כותבת.

בנוגע לילדי׳ שי׳: תשתדל שיהיו ככל האפשרי בחברת ילדים בני גילם, ואין כדאי להזכירם ע״ד האב ע״ה (באם אין שואלים אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלהם וכו׳.

בנוגע לניתוח — כדעה אחידה דשני רופאים מומחים.

י׳צח

המענות הבאים לקמן צורפו בגליון בפ״ע למכתב הקודם.

חינוך דתי ובבי"ס דתי ספוג אמונה וקיום מצות — גם יבסס מצב הרוח ויוסיף בבטחון עצמי דהילדים וכו'.

השמות של כל אלה אודותם כותבת (בצירוף שם האם) ואזכיר עה"צ.

ח. מ. אחת מתפילותינו — אל תצריכנו לידי מתנת בו"ד.

ה' בודאי נתן לה (ולחברותי' במצב שלה) הכח והמרץ להתגבר על מצבן, כולל — היציאה מן הבדידות (כביטוי' במכתבה), ולא ע"י „מתנת בו"ד", כ"א בכח עצמן. ואחת הדרכים בזה — ע"י עידוד ועזר (רוחני, או גשמי) לאלו הזקוקים לזה (אשר רבים הם **בכל** עיר וחוג, אף שקצתם מתביישים לדבר אודות זה וכו' — והרי דוקא על אלו הרחמנות גדולה יותר).

ט. ש. להודיע השמות דכל אלו אודותם כותבת (בצירוף שם האם) ואזכיר עה"צ. והתחזקות ובטחון בה' — מוסיפה בברכות ה' בהמצטרך.

י. י. להודיע גם שם אמה ואזכירה עה"צ.

התבוננות במצב אה"ק המוקפת אויבים ושונאים ובכ"ז קיימת ומתבססת, אי אפשר שלא תביא להכרה אשר לא ינום ולא יישן ה' שומר ישראל ונותן הוא כח ועצמה לצה"ל וכו', ולמרות שכמה מהמובחרים שבהם נפלו בקרב, ה' ינקום דמם, — נפל פחד צה"ל על האויבים כו' — וזה גם מביא לבטחון בה' גם בחיים הפרטים של איש ואשה הישראלים.

מהסגולות לחיזוק בבטחון — מזוזות (בדוקות) בכל הפתחים.

כ. ט. ר. להודיע השמות (בצירוף שם האם) ואזכיר על הציון.

מצו"ב זוג תפילין בשביל בנה שי' הבר מצוה.

ל. ב. תתענין ובהקדם ע"ד שידוך וע"ז יפתרו כמה מהבעיות אודותם כותבת.

הקרובים שי' ברוסיא יבקשו היתר יציאה משם עוה"פ ועוה"פ וסו"ס יַרשום לעלות לאה"ק.

השמות דכל אלה אודותם כותבת (בצירוף שם אמם) ואזכיר עה"צ.

ל. א. בנוגע לילדי' שי': תשתדל שיהיו ככל האפשרי בחברת ילדים בני גילם, ואין כדאי להזכירם ע"ד האב ע"ה (באם אין שואלים

אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלהם וכו'. והי' יצליחה ותרוה נחת מהם. להודיע גם שם אמה והשמות דהילדים שי' ואזכיר עה"צ.

מ. צ. להודיע גם שם אמה והשמות דהילדים שי' ואזכיר עה"צ.

הפרשת האשה לצדקה לפני הדלקת הנרות בערב שבת וערב יו"ט **(בלי נדר)** — ממשיכה שלום בבית ובסביבה.

א. מ. בנוגע: 1) לאחותה תי' — באם המדובר ירו"ש ובעל מדות טובות תתענין בהשידוך. 2) לחמי' שי' — ע"פ כתבה כדאית השתדלות (בדרכי נועם — באם אפשרי) שלא יבקרם. אזכיר על הציון לתוכן כתבה.

מ. מ. אזכיר עה"צ לתוכן כתבה. בנוגע לבנה שי' שבצה"ל — בודאי מדייק ככל הדרוש במצות תפילין. ובפרט שעלי' נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ובמקומו וסביבתו עתה בטח מוסיף ומשתדל **ככל** התלוי בו — שכל חבריו שליט"א יעשו ככה. והרי זה טובת היחיד וטובת הרבים וטובת הכלל. ונאמר והי' מחניך קדוש — אשר אז (ככתוב בתחלת הפסוק) ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך. והוספה בבטחון בה' בכלל ובפרט — מוסיפה בברכת ה'.

ס. ר. אזכיר עה"צ ויהי רצון שתבשר טוב.

ס. ע. תתענין ובהקדם ע"ד שידוך ועי"ז יפתרו כמה מהבעיות אודותם כותבת. ובנוגע לבתה הצעירה תי' — תשתדל שתהי' בחברת ילדות בני גילה, ואין כדאי להזכירה ע"ד האב ע"ה (באם אינה שואלת אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלה וכו'.

ע. נ. מצו"ב — 180 ל"י מקופת כ"ק מו"ח אדמו"ר להצלחה.

ע. י. כיון שעזרתה לבת השני' תי' באותה המסירה ולבביות וכו' כלבת הראשונה תי' וההשתדלות עוד גדולה יותר — בודאי החילוק בכמות לא ישפיע על היחס וה' יצליחן.

שנלע"נ נאמר: **תבוא כח**, יו"ד. וראה ברכות ו, א. וש"נ.
ונאמר: **תצא כג**, טו.

מצו"ב — 100 ל"י מקופת כ"ק מו"ח אדמו"ר בתור השתתפות סמלית בהוצאות החתונה להצלחה.

ע. נ. מצו"ב — 180 ל"י בתור עזר (סמלי) מקופת כ"ק מו"ח אדמו"ר להצלחה.

ע. ב. בנוגע לילדי שי': תשתדל שיהיו ככל האפשרי בחברת ילדים בני גילם, ואין כדאי להזכירם ע"ד האב ע"ה (באם אין שואלים אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלהם וכו'.

להודיע גם שם אמה ואזכיר על הציון.

פ. י. בנוגע לילדי שי': תשתדל שיהיו ככל האפשרי בחברת ילדים בני גילם, ואין כדאי להזכירם ע"ד האב ע"ה (באם אין שואלים אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלהם וכו'. להודיע גם שם אמה ואזכיר עה"צ.

וכדאי שתתענין ותעשה את התלוי בה בנוגע לשידוך עבורה, וה' יצליחה.

ק. ע. נכון וטוב — בשבילה ובשביל הילדים שי' — שתתענין ותעשה את התלוי בה בנוגע לשידוך, וה' יצליחה. ויש לקוות שכמה מהבעיות שלה — תתבטלנה ע"י"ז.

ק. ד. ת"ח על האיחולים הטובים. ויהי רצון שיקויים בה ובילדי שי' מש"נ דברי ה' לכל המברך את בנ"י: ואברכה מברכיך.

ש. מ. צנתור הלב (באם כוונתה לבחינה הנקראת caterisation) — באם נעשה ע"י מומחה אין בו חשש היזק כו'. ובאם הרופא לא רק מציע לעשותו, אלא גם **דורש** — איני רואה סיבה לדחות הדרישה.

ש. י. נכון וטוב — בשבילה ובשביל הילדים שי' — שתתענין ותעשה את התלוי בה בנוגע לשידוך עבורה, וה' יצליחה. ויש לקוות שכמה מהבעיות שלה — תתבטלנה ע"י"ז.

להודיע השמות של כל אלה אודותם כותבת (בצירוף שם אמם) ואזכיר על הציון.

ש. ר. נכון וטוב — בשבילה ובשביל הילדים שי' — שתתענין ותעשה

ואברכה מברכיך: לך לך יב, ג.

את התלוי בה בנוגע לשידוך עבורה, והי' יצליחה. שידוך כשהחילוק בגיל עשר שנה ויותר — אינו מתאים כלל.

במצבה — חשוב מאוד זה, שככתבה, הורי שי' גרים לא רחוק ממנה, ולכן צ"ע והתייעצות הכדאי להעתיק לעיר (או אפילו לשכונה) אחרת.

להודיע השמות דכל אלו אודותם כותבת (בצירוף שם אמם) ואזכיר על הציון.

ד. ר. בנוגע לעצמה: תתענין ובהקדם ע"ד שידוך ועי"ז יפתרו כמה מהבעיות אודותן כותבת.

בנוגע לילדי שי': תשתדל שיהיו ככל האפשרי בחברת ילדים בני גילם, ואין כדאי להזכירם ע"ד האב ע"ה (באם אין שואלים אודותו) כיון שזה מוסיף במתח החיים שלהם וכו'.

להודיע השמות ודילדי שי' (בצירוף שם האם) שכן מזכירים בתפלה.

לכאו"א מהנ"ל ולכולן — תחיינה:

פורים שמח וקיום מש"נ במגלת אסתר: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר —

כן תהי' לנו.

י'צט

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

בנועם קבלתי מכתבה ופ"ש אודותה על ידי מרת שפרה יהודית תחי'.

והשם יתברך ימלא משאלות לבבה לטובה בכל הענינים שכותבת, ויהי רצון שתבשר טוב בתוכן מכתבה.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

במגלת אסתר: ח, טז.

י'צט

אגרת זו ושלאחרי' נשלחו להאלמנות כדלעיל אגרת י'צז.

י'ק

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

בנועם קבלתי פ"ש אודותה וכן מכתבה על ידי מרת שפרה יהודית תחי'.

והשם יתברך ימלא משאלות לבבה לטובה בכל הענינים שכותבת, ובפרט שתזכה לגדל ילידי לתורה ולחופה ולמעשים טובים ותשבע רב נחת מהם, נחת יהודי מסורתי וחסידותי, מתוך הסתדרות טובה ומנוחה ושמחה וטוב לבב.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י'קא

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

קבלתי פ"ש אודותה וכן מכתבה והחוברת על ידי מרת שפרה יהודית תחי'.

ובעת רצון אזכירה על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר למילוי משאלות לבבה לטובה בכל הענינים שכותבת.

ויהי רצון שכשם שכתבה על הבעיות כן תבשר טוב שנפתרו בכי טוב ועד למדת גמול ושכר טוב כמה פעמים ככה בעד הצער והסבל שבעבר, ואך טוב וחסד תבשר תמיד כל הימים.

בתודה במיוחד על חוברת הזכרון, הי"ד, ובברכה לנחת אמתי מכל אחד מהילדים שי' ולהסתדרותה בשידוך טוב בהזדמנות מתאימה ולהתחזקות בבטחון בהשם.

אודות בנה שי' — בודאי הסבירה הרופא שזה גם תלוי במצב העצבים שלו — וכשיוטב המצב בזה יוטב כו'.

י׳קב

ב״ה, ז׳ אדר, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

מרת מרים תחי׳ שורצבוים

ברכה ושלום!

קבלתי פ״ש אודותה וכן כתבה על ידי מרת שפרה יהודית תחי׳. ובמיוחד גרם לי תענוג מה שצירפה מעבודתה ועבודת בעלה שיחי׳.

ובאותו ענין, שכותבת על דבר הקושיים שיש לה בעבודה ביחד עם בעלה, שהיא טרחה רבה ופיזור הנפש ולעת עתה לא משתלם מבחינה כספית וכו׳, הנה אף על פי שאינני מומחה כלל בענין זה, ארשה לי להביע דעתי בזה שבשים לב שמוצרים כאלה הם לרוב העם שגם כן אינם מומחים, הנה כיון שעשה עלי הפמוט וכו׳ רושם חזק, חושבני שגם על אחרים יעשו רושם חזק, ובפרט על מי שהוא מומחה בזה. לכן למרות התסבוכת וכו׳ בודאי ממשיכים [ו]משתדלים בזה במרץ המתאים ויש לקוות שאם תהי׳ פרסומת מתאימה הנה נוסף על הסיפוק הנפשי שיש להם, כמו שרואני ממכתבה, סוף סוף ישתלם גם מבחינה כספית.

ויהי רצון שתבשר טוב בכל האמור, ותודה מראש, ובעיקר על מסירת פ״ש לבעלה שיחי׳, ביחד עם תודה לבבית על המציאו לי מעבודתו האמורה שכאמור גרם לי נחת רוח ועונג על ידי זה.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י׳קג

ב״ה, ז׳ אדר תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הרבנית שרה שאשע תי׳

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מיום ד׳ אדר בו כותבת אודות יום הולדת שלה,

י׳קג

מרת שרה שאשע: **שוחט, דאונזווי**ו.

ובודאי מוסיפה בעניני יהדות ומצות כציווי תורתנו הק' תורת חיים להעלות בקדש,

ונוסף על העיקר מילוי הציווי — הרי זה גם הצנור והכלי לקבלת ברכות השי"ת בהמצטרך.

ויהי רצון מהשם יתברך שתהי' שנה הבאה עלי' לטובה שנת הצלחה בגשמיות וברוחניות ותבשר טוב בכל האמור.

בברכה לבריאות ולבשו"ט.

י'קד

[אדר, ה'תשל"א]

כיון שכבר השקיע מרץ וזמן וכו' ובהתענינות מיוחדה — הרי אף שככתבי אין הזמ"ג להתעסק בזה — מצו"ב שכר בטלה באופן חד פעמי.

* * *

באם, ככתבו בפתקא הקודמת — יש לו עתה משרה־עבודה בלונדון די פרנסתו ויותר (קצת עכ"פ) — ימשיך בלונדון.

כל הסברות בלאָס אנגי'עלעס — ה"ה בגדר השערה ואין לעזוב פרנסה שסו"ס השיגה — בשביל זה.

י'קה

ב"ה, ח' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת נחמה תחי' שייבר

ברכה ושלום!

איך האָב ערשט באַקומען אייער בריוו פון ד' אדר, אין צוגאָב צו

י'קד

כיון .. פענ': **מצילום כת"ק. נכתב על גליון המכתב מה' אדר ה'תשל"א. מענה לאחד שהשקיע בסרט־צילום על ליובאַוויטש.**

באם .. זה: **להג"ל — נכתב על גליון המכתב מח' אדר ה'תשל"א.**

י'קה

מרת נחמה שייבר: **אגרות נוספות אלי' — לעיל תכ"ד אגרת ט"צ, ובהנסמן בהערות שם.**

די גרוסן דורך אונזער געמיינזאַמען פריינד הרה״ג הרה״ח וכו׳ הרב קאַזאַרנאָווסקי שי׳, וואָס האָט מיר זיינערצייט אויך איבערגעגעבן וועגן די מעדיצינישע אונטערזוכונגען. איך האָב אייך מזכיר געווען, בעת רצון, אויפן ציון פון כ״ק מו״ח אדמו״ר, וואָס איר און די אַנדערע מיטגלידער פון דער משפחה שי׳ האָבן פון אים באַקומען ברכות מערערע מאָל.

השם יתברך זאָל אייך העלפן פאָרצוזעצן אייער העכסט־וויכטיג אַרבעט בכלל פאַר אידן, און ספּעציעל די אַרבעט וואָס איז פאַרבונדן מיט אמת־תורה׳דיגע דערציאונג פון אידישע יוגנד, און איר זאָלט דאָס קענען טאָן אין אַ גוטע שטימונג, מיט שמחה און לעבעדיקייט, לויט אייער געווואוינהייט ביז איצט און נאָך מערער.

די איצטיגע טעג פון פאַר פורים, און פורים, און נאָך פורים זיינען דאָך ספּעציעל צוגעפאַסט צו מאַכן גוטע באַשלוסן און אָנהויבן דורכצופירן זיי אין גייסט פון דאָס אַלעס אויבנגעשריבענע. באַזונדערס נעמענדיג אין אַכט, אַז די דאָזיגע טעג אונטערשטרייכן די וויכטיגע ראָלע וואָס תורה גיט אָפּ אידישע פרויען, און ווי גערעדט מערערע מאָל, אז די מגילה וואָס ווערט צוויי מאָל געלייענט פורים, באַנאַכט און באַטאָג, ווערט אָנגערופן ניט אויפן נאָמען פון מרדכי, און אויך ניט פון מרדכי און אסתר צוזאַמען, נאָר דוקא אויפן נאָמען פון אסתר אַליין — מגילת אסתר.

מיט וואונש צו אַלעס גוטעס און גוטע בשורות, און זעלבסטפאַר־שטענדלעך אויך בנוגע אייערע קינדער שיחיו, אַז עס זאָל דערפילט ווערן אַייער וואונש און ברכה צו זיי אַז זיי זאָלן פירן זייער הויז און זייערע קינדער שי׳ לויט דער פאַרהייליגטען נוסח פון דורי־דורות — לתורה ולחופה ולמעשים טובים,

אַ פריילעכן פורים.

י׳קו

[ח׳ אדר, ה׳תשל״א]

יסוד המענה: מה שיתירו לכתות הנ״ל — ה״ז היתר **לכל** הכתות

די מגילה .. ווערט אָנגערופן .. מגילת אסתר: **ראה גם לעיל אגרת י׳צה, ובהנסמן בהערות שם.**

י׳קו

מצילום כתי״ק. נכתב על גליון המכתב מח׳ אדר ה׳תשל״א.

(שפשוט — שאין יסוד בשו"ע לחלק ביניהם), וכיון ששאלוני — ה"ז היתר **לכל** המוסדות ששואלים חוו"ד שלי בכיו"ב.

עפ"ז מובן ג"כ — שהקושיים שיתגברו עליהם אפילו שידרשו יגיעה וכו' — ה"ז לתועלת כל המוסדות הנ"ל.

י'קז

ב"ה, ח' אדר תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אבא שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ו' אדר,

יסיח דעתו מהמכ', ולפלא גדול הספק — בדבר שאין בו ממש **כלל**.

בברכת הצלחה בעבוה"ק ולהסתדרות טובה ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

י'קח

[ח' אדר, ה'תשל"א]

אינו מזכיר: 1) ע"ד הבעה"ב שי' שלצדו, הַגייסם וכו'.

2) הצעה או פעולה קונקרטית (נוסף על **העיקר** — גיוס ופעילות ידידו שי' שם) להטבת המצב.

אזכיר עוה"פ עה"צ.

י'קז

מצילום האגרת.

מו"ה אבא הלוי: לוין, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח אגרת ר'תתקבח, ובהנסמן בהערות שם.

י'קח

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מעש"ק זכור ה'תשל"א, אל מו"ה שלמה זלמן העכט.

הבעה"ב שי' שלצדו: **באותה תקופה קמו כמה אנשים במטרה לסלקו ממשרתו בתור רב ביהכנ"ס.**

י'קט

ב"ה, י' אדר, תשל"א
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכ' מיום ד' אדר עם המצו"ב —

פשוט שלא נשלחו לתו"א **לנהל** את הישיבה כ"א להיות **דוגמא חי'** לחי"ל ולהשפיע על הת' גם בדיבור וכו', וככל **תלמיד** בכל **ישיבה** — **להציע** שיפורים (כיון שע"פ הנודע שלב יודע מרת נפשו יש ענינים שהת' יודעים, ולא ההנהלה).

— באם אין יכולים לקבל עליהם המרות או בכלל להתדבר עם ההנהלה — מובן שאין ענין לנהל מחלוקת וכו' — ויעברו לתו"ת בכחב"ד (בתור **תלמידים**).

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'קט

נדפסה ב„ספר השליחות" (קה"ת תשמ"ז) ע' 504.

האגרת היא להתלמידים השלוחים לישיבת תורת אמת, בירושלים עיה"ק תובב"א. ראה גם לקמן אגרת י"רצו (ע' שא).

פשוט כו': **ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 344 ואילך.**

לתו"א: = **לישיבת תורת אמת.**

לחי"ל: = **לחסיד, ירא שמים ולמדן.**

שלב .. נפשו: **משלי יד, יו"ד.**

י'קי

ב"ה, י"ב אדר תשל"א
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ בנש"ק כו' מו"ה שמחה בונם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני בתודה קבלת הפ"ש מכת"ר שנמסרה לי ע"י ש"ב הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ וכו' ר' אברהם שי' שרייבר.

ובהתקרבנו לימי הפורים הבע"ל, הנני לאחל לכת"ר פורים שמח ולהמשיך משמחה זו על כל השנה כולה.

בטח ינצל כת"ר יום הפורים בפרט להשפיע על כל המושפעים — **וב"ב** שי' — שלו לקיים המצות המיוחדים ליום זה, ובכללם משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. ועיין רמב"ם סוף הל' מגילה.

ויקויים מש"נ ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, כפשוטו (כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו) וכדרז"ל על פסוק זה אורה זו תורה וכו' ויקר אלו תפלין.

בכבוד ובברכה לפורים שמח ולבשו"ט.

י'קיא

ב"ה, י"ב אדר, תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ו' אדר והקודמיו, מובן שלכל לראש צ"ל מסודרים ענין הבריאות (כהוראות רופא מומחה), הפרנסה (מבוססת וקבועה ובת קיימא, וכיון שאדם קרוב אצל עצמו וקשה הדבר שידון בזה באופן אוביקטיו — צ"ל התייעצות בזה עם ידידים מבינים וע"מ שיתחשב

י'קי

מו"ה שמחה בונם: **שרייבר, לוגאנא.**
משי"נ: **אסתר ח, טז.**
אין מקרא .. פשוטו: **שבת סג, א. וש"נ.**
וכדרז"ל: **מגילה טז, ב.**

בדעתם) והשלום בית (שברוב המקרים ככולו דורש ויתורים אפילו באם צד א' צודק במאה אחוז) — ורק אחרי סידור כל הנ"ל (עכ"פ התחלה במדה חשובה בזה) אפ"ל עסקנות ציבורית בת קיימא ומסודרת.

בעסקנות ציבורית בכלל ובפרט בימינו — צ"ל סיכויים טובים מבוססים לסיוע מעוד כו"כ אנשים וככל שתגדל התכנית **ההכרח** גדול יותר.

לאור כהנ"ל — יכול לברר דעתי בהשאלות אודותן כותב, לאחרי שיברר המצב בזה באופן אוביקטיווי (בהתייעצות עם ידידים, כנ"ל).

מובן שבנוגע להעתקה למדינה אחרת — צ"ל הסכמת עקרת הבית היא האשה — כמבואר בתוה"ק.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

הפ"נ שבמכ' יקרא בעת רצון על הציון הק'.

בברכה להסתדרות טובה ולפורים שמח.

י'קיב

[י"ז אדר, ה'תשל"א]

לכל לראש — צ"ל פס"ד רב שאינו נוגע בדבר בנוגע ליהדותו דהנ"ל (כיון שהוא מאומץ — "אַדאַפּטעט"), ולאח"ז יתייעץ בידידיו יר"ש מה לעשות.

י'קיג

ב"ה, י"ח אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אלי שי' עמיר

שלום וברכה!

בנועם קיבלתי פ"ש מכ' וגם מכתבו מי"א אדר.

י'קיב

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"ז אדר ה'תשל"א.

והנני מאחל למר שינצל כל האפשריות שיש לו לטובת עם קדוש היושב בארץ הקודש, ובפרט בירושלים עיר הקודש, ובמיוחד לטובת אחינו בני ישראל הנחלצים ממצור ושבי, אשר עניני הקליטה שלהם יעברו בקלות ובקיצור זמן, בהסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

וזכות הרבים מסייעתו.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י'קיד

ב"ה, י"ח אדר תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

...בברכת הצלחה רבה בצ"צ ובעניינים הפרטיים ולבשו"ט בתוכן מכתביו.

מובן שיש להתענין בשידוכים עבור בניו שי' (ובנוגע להצעות פרטיות — בהתייעצות עם ידידים שעל אתר).

י'קטו

ב"ה, כ' אדר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מנחם מענדל הלל שי'

שלום וברכה!

במענה לשאלתו במכ',

כיון שמשכורתו במסעדה אינה מספיקה לפרנסתו — יתענין בפרנסה אחרת (ע"פ עצת ידידים) — במילאן או במק"א.

בעת רצון אזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לתוכן כתבו.

י'קטו

מו"ה מנחם מענדל הלל: **גנסבורג, מילאנא. אגרת נוספת אליו – לקמן אגרת י'רצט (ע' שב).**

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה להסתדרות טובה.

י'קטז

[כ"א אדר, ה'תשל"א]

מהיר.

ע"פ שינוי הרוחות החל מזמן לזמן בכ"מ, כולל גם מדינתנו — וא"א לשער מראש מצב הרוח לאחרי כו"כ חדשים — אין כדאי שמוסדותינו שם יתעסקו במה שהוא מחוץ מעניני חינוך וי"ש וכו' — ועאכו"כ שלא לארגן נסיעות חוץ למדינתם — שלע"ע לא איכפת להם (שם) זה.

י'קיז

ב"ה, כ"ד אדר, תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יוסף שי'

שלום וברכה!

...בברכת הצלחה בפרט בביסוס נחלת הר חב"ד ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

י'קטז

מענה למו"ה יהודא ליב רסקין, קזבלנקא. אגרות נוספות אליו — לקמן אגרת י'קיט (ע' קטז), י'קסד.

ע"פ שינוי הרוחות כו': במענה לשאלתו: האם לסדר קבוצה של מורות לנסוע בימי הקיץ לבקר בחצרות קדשנו. וראה בפרטיות „כפר חב"ד" גליון 1091 ע' 22־21.

י'קיז

מצילום האגרת. והיא הוספה בגוכתי"ק בשולי אגרת לתספורת של בנו.
מו"ה יוסף: בלוי, קרית מלאכי.
נחלת הר חב"ד: ראה גם לקמן אגרת י'קכב, ובהנסמן בהערות שם.

י'קיח

[כ"ח אדר, ה'תשל"א]

כמענתי מאז — בכהנ"ל כפי שיתדברו ביניהם (...) וכפי שיתדבר עם המל"ח.

אזכיר עה"צ.

י'קיט

ב"ה, שלהי אדר,
שנת **כי תשא** את ראש בנ"י
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב...

ובעמדנו בימים שבין גאולה (פורים) לגאולה (לפסח),

אשר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר — כפשוטו (שאין מקרא יוצא מידי פשוטו) וכמשמעו — דרז"ל

כי תשא: חובה (לקח טוב כאן). וראה ג"כ ב"ב (י, ב) הובא בלק"ט תיכף להנ"ל: במה תרום קרן ישראל (שזהו ודאי) בכי תשא.

גאולה .. (לפסח): מגילה ו, סע"ב ובפרש"י.

אשר ליהודים .. ויקר: מג"א (ח, טז). ולהעיר אשר ע"פ פשטות הכתובים שם — כ"ז התחיל בכ"ג סיון שלפני ימי הפורים. וראה ירושי' ברכות רפ"א, אסת"ר בסופו ועוד: גאולתן של ישראל כו' רבה והולכת כו' ואח"כ ליהודים כו' — ואינו ממשיך בנס דפורים (וראה פי' מבעל סי' החרדים שם)!

ליהודים .. תפילין: **יהודי** ע"ש שכופר בע"ז (מגילה יג, א) שהוא כמודה **בכל** התורה כולה (קדושין מ, א) ואח"כ הפרטים: תורה כו' תפילין. וע"פ קבלה וחסידות: **יהודי** —

י'קיח

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"ח אדר ה'תשל"א. מענה לשליח שנסע למקום שליחות חדש, ונשאר עליו לשלם החובות במקומו הראשון.

י'קיט

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 337 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

כי .. בנ"י: **תשא ל, יב.**

ליהודים .. תפילין: **ראה גם שיחת פורים שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"א ע' 553 ואילך).**

אורה זו תורה שמחה זה יו"ט ששון זו מילה ויקר אלו תפילין,

יה"ר שיעשה כאו"א את התלוי בו בהפצת התורה ובהידור בקיום מצותי' שהוקשו לתפילין,

הוספה בת"ת ובקיום מצותי' — בכמות ובאיכות, בעצמו ולזולתו, דיחיד ודרבים

כולל, כמובן, הוספה במבצע תפילין,

ויעשה כ"ז מתוך שמחה — נקודת חודש אדר (שאמחז"ל שמרבין בו בשמחה) וימי הפורים,

---

כתר ומסנ"פ. ואח"כ ע"ס ועבודה פרטית — אורה ושמחה — חו"ב, וששון ויקר — זו"ן (תו"א (צא, ב ואילך). שערי אורה בסופו. הצ"צ למג"א עה"פ).

דרז"ל .. תפילין: מגילה (טז, ב) ועד"ז בתרגום עה"פ.

ויקר אלו תפילין: על ידיהון ועל רישיהון (תרגום שם). ואף שבש"ס מפרש אלו תפילין **שבראש** (שהם בגלוי ושייך ע"ז **וראו, יקר**) — הרי כל זמן שבין עיניך יהו **שתים** (מנחות לו, א). ולהעיר מצפע"נ (להרגוצובי) לרמב"ם הל' תפילין פ"ד ה"ד.

מצותי' שהוקשו לתפילין: קדושין (לה, א).

הוספה בת"ת ובקיום מצותי': ומדובר בזה בט"ו בשבט. ולהעיר ממרז"ל שבפורים קיימו מה שקבלו כבר במ"ת (שבת פח, א).

הוספה במבצע תפילין: להעיר ממש"נ במג"א (ח, יז) שנפל פחד היהודים על עמי הארץ — שזהו ע"ד ראיית חז"ל לויקר אלו תפילין שנאמר וראו כל עמי הארץ גו' ויראו ממך.

שאמחז"ל: תענית (כט, סע"א), מג"א סתרפ"ו סק"ה. וראה שו"ת חת"ס תאו"ח סק"ס. נמוקי או"ח לסתרפ"ו ונשאר בצ"ע. ואולי י"ל שהרמב"ם לשיטתו שצ"ל „שמח **כל ימיו**" (הל' דעות פ"א ה"ד. ועד"ז שם פ"ב ה"ז. וראה ג"כ פיהמ"מ ברכות פ"ט מ"ה), משא"כ מארי דשמעתי' דבאדר מרבין בשמחה דס"ל דשמחה שאינה של מצוה עלי' נאמר ולשמחה מה זה עושה (שבת ל, ב). ולהעיר מרמ"א סוף הל' מגילה (וסיום חלק אורח חיים): וטוב לב משתה **תמיד**.

וימי הפורים: עיין רמב"ם (הל' מגילה פ"ב ה"ז) דמשמע שגם הטעם דסעודת פורים והמשלוח מנות ומתנות לאביונים הוא משום שמחה (משא"כ ברמ"א (יו"ד סו"ס שפ"ה) שזהו כשאילת שלום לחוד).

שאין .. פשוטה: **שבת סג, א. וש"נ.**

ואף שבש"ס מפרש כו': **ראה גם לעיל הכ"ה אגרת ט'תשכא, הערה ד"ה כל עמי כו'.**

ומדובר .. בשבט: **נדפס בלקו"ש ח"ו ע' 312.**

במבצע תפילין: **ראה גם לעיל אגרת י"כ (ע' לא), ובהנסמן בהערות שם.**

ונשאר בצ"ע. ואולי י"ל כו': **ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"א ס"ע 602 ואילך).**

עיין רמב"ם כו': **ראה גם שיחת פורים שנה זו (שם ע' 519 ואילך).**

ונקודת ארבעת דברים האמורים, מתחיל מאורה זו תורה עלי' נאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב ומסיים בתפילין שאמחז"ל מאן דמנח תפילין אצטריך למחדי ואפ"ל השמחה עד דבדח טובא,

ובקרוב ממש נזכה לימים עליהם נאמר אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

* * *

מאשר הנני קבלת המכתב מיום י"א אדר והמצו"ב, הרשימות וכו' והפ"נ יקרא עה"צ.

משכ"כ בתו"ח שיוסף נשלח בכל דור לבנ"י (ועד"ז בכמה מדרז"ל) אינה הוכחה ששבועת **משה עצמו** קיימת גם עתה. וק"ל.

* * *

תורה .. לב: תענית ל, א.

שאמחז"ל .. למחדי: זו"ח שה"ש עה"פ לריח שמניך [סה, א].

ואפ"ל .. טובא: ברכות (ל, סע"ב). ועפמש"כ בזו"ח הנ"ל יומתק המענה בש"ס אנא תפילין מנחנא — שזהו ג"כ הטעם דבדח. וראה תר"י בברכות שם.

טובא: יותר מדאי (פרש"י שם). ולהעיר מהחיוב לבסומי בפוריא עד דלא ידע (מגילה ז, ב).

נאמר .. אלה: תהלים קכו, ב. וראה ברכות שם [לא, א].

אז גו' אז: ופי' רז"ל (שמו"ר פכ"ג, ג) אין אז אלא שמחה.

פקודי .. לב: **תהלים יט, ט.**

מאשר .. וק"ל: **קטעים אלו למו"ה יהושע מונדשיין. נדפסו ב„היכל מנחם" ח"ב ע' פא. אגרות נוספות אליו — לעיל הכ"ו אגרת ט'תרצד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"ש. י'תנט. י'תסב (ע' תפז).**

משכ"כ בתו"ח: **נכתב במענה לשאלתו על המבואר בלקו"ש השבועי לפ' ויגש שנה זו (תשל"א — לקו"ש ח"ה ע' 239) שסיפורי התורה הם נצחיים כו', היות וברוחניות הענינים מתקיימים הסיפורים עצמם גם עתה. וכך גם בהסיפור של „ויכלכל יוסף" ברוחניות הענינים מתקיים גם עתה. ובהע' 14 מביא מהצפע"נ שהסיפור של מרע"ה נמשך גם עתה, ולכן ניתן להתפיס בשבועה שלו.**

ושאל הנמען, מדוע לא נזכר מ"ש בתו"ח (פ' ויחי קה, ב): וז"ל: וזהו שאמר יוסף לאחיו אל תעצבו כו' כי למחי' שלחני כו' .. דהנה התורה נצחית היא בכל דור ובכל זמן כידוע כו', כידוע שבנ"י בכל דור ודור נשלח להם בגלות בחי' יוסף כו' למחי' בו'.

מאשר הנני קבלת המכתבים מיום עש״ק משפטים וכו׳ וקטעי המכ״ע. ות״ח ת״ח על עצם הענין ועל המשלוח לכאן.

בברכה לבריאות ולהצלחה רבה ולבשו״ט.

* * *

בברכת הצלחה בעבוה״ק ולבשו״ט מתוך שמחה וכי תשא גו׳.

י׳קכ

ב״ה, ערש״ק המשולש בחודש הגאולה, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו״ח אי״א נר״נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו״ה שניאור זלמן שליט״א

שלום וברכה!

בהמשך לביקורו של מר כאן, הנני עוד הפעם להביע גודל הקורת רוח והנחת רוח והשמחה שהיו לי עקב הפגישה. ובפרט על פי פתגם כ״ק מו״ח אדמו״ר, שכששני יהודים נפגשים הרי סוף סוף יוצאת מזו תועלת גם לעוד יהודי ולעוד יהודים.

זה עתה קבלתי ידיעה טלפונית משובו של מר לארצנו הקדושה. ואף על פי שבא מארץ הרים וגבעות, כמו שאמרו, הרי אמרו רבותינו ז״ל שארץ ישראל גבוה׳ מכל הארצות, זאת אומרת ששובו לאה״ק בודאי יש בזה עלי׳ בכל המובנים, הן בגשם והן ברוח [שזה בזה תלוי, ובפרט בנוגע ליהודים, ועל אחת כמה בנוגע לגוי קדוש היושב בארץ הקודש, וביתר

מאשר .. ולבשו״ט: **קטעים אלו למו״ה חיים יהודה פלדי. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ״ו אגרת ט׳תשח, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י׳רצט (ע׳ שא). י׳שיא. י׳שעא. י׳שצח. י׳תסב (ע׳ תפח).**

בברכת .. תשא גו׳: **קטע זה למו״ה יהודא ליב רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י׳קטז, ובהנסמן בהערות שם.**

י׳קכ

מו״ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י״א, ובהנסמן בהערות שם.**

לביקורו .. כאן: **בחג הפורים.**

פתגם כ״ק מו״ח אדמו״ר: **ראה גם לעיל חכ״ו אגרת ט׳תתפב, ובהנסמן בהערות שם.**

אמרו רבותינו: **קידושין סט, סע״א ואילך. ושי״נ.**

שאת על פי תורת החסידות, אשר תכלית כל עבודת האדם היא הגברת הצורה על החומר והרוחניות על הגשמיות]. וכיון שכל עניני רוחניות וקדושה אין סופיים הם, כי מקורם באין־סוף האמיתי, הרי אפילו אם העניינים הם בתכלית הטוב, תמיד יש מקום להוספה הלוך ומוסיף ולעלי אחר עלי בקודש. ובודאי אין צורך באריכות בזה למר.

שמחתי להוודע בטלפון אשר עוד בנמל התעופה נפגש עם אנ"ש שי והתדברו שימסור פ"ש אישית ומפורטת. ובהכירי את מר בטוחני אשר בודאי ימסור הדברים שנאמרו בפירוש ובמיוחד את הנמצא „בין השורות".

ובעמדנו ערב שבת קודש המשולש —

בנפש: התחלת קריאת תורת כהנים [אשר כל אחד מבנ"י נאמר עליו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש];

במקום: ראש חודש ניסן, חודש הגאולה שבו נגאלו ובו עתידין להגאל מארבע כנפות הארץ אל ארץ טובה ורחבה, ארץ הקודש;

ובזמן: פרשת החודש, שענינה קדוש הזמן, החודש הזה לכם ראש חדשים —

אביע איחולי שיתברך בברכה המשולשת ונשמע ונתבשר בשורות טובות בכל האמור.

בכבוד ובהוקרה ובברכת חג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

הגברת הצורה על החומר: **ראה קונטרס תורת החסידות פי"א־יב (אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' שכג ואילך).**

ערב שבת קודש המשולש כו': **ראה גם שיחת ש"פ ויקרא שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"ב ע' 5 ואילך).**

בנפש .. במקום .. ובזמן: **הם ג' הבחינות דעולם (מקום), שנה (זמן), נפש — אשר על ענין ג' בחינות אלו הוא יסוד של הספר יצירה (אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' רעו).**

נאמר עליו: **יתרו יט, ו.**

ניסן, חודש הגאולה: **שמו"ר פט"ו, יא.**

שבו נגאלו ובו עתידין להגאל: **דעת ר"י בר"ה יא, רע"א. וכן סתם בשמו"ר שם. וראה תו"מ — סה"מ אדר ע' צז ואילך. וש"נ.**

מארבע כנפות הארץ: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' יא, יב.**

אל ארץ טובה ורחבה: **שמות ג, ח. עקב ח, ז.**

החודש .. חדשים: **בא יב, ב.**

מוצש"ק.

אף שמנהגי לא לערב את כ' בענינים הבאים להלן, וכמוזכר ג"כ בדיבורנו כאן — מצאתי לנכון, בתור יוצא מן הכלל, לכתוב הבא לקמן, כיון שדברי בזה באו בהמשך לאחד הנושאים בשיחתנו ועליו אכתוב —

סיכום הנדבר בזה בהתועדות ש"ק זו וכן יומיים לפני זה בשיחה עם מר מ.ב. שי':

שאלוני מהי הסיבה אשר לאחרונה הפסקתי לדבר ע"ד שלילת החזרת השטחים המשוחררים, אף שלפני זמן כן דברתי בזה וכמה פעמים —

עניתי שהסיבה פשוטה, כי נשתנה המצב בעיקרו. דברתי בזה כל זמן שהי' הענין מעשי והייתה אפשריות לא להחזיר, וקויתי שאולי ע"י דיבורי [בחשאי, וכשלא הועיל — בפומבי] אתרום להכרעת הדעה של אלו האומרים לא להחזיר (ובמילא יעמידו את וַאשינגטון וכו' בפני **עובדות** — יקימו ישובי קבע אזרחיים ובשטחים וכו'). נצחה הדעה — להחזיר (ונתפרסם בין או"ה והותחל הלחץ). וכמו שאמרתי לפני **כו"כ** שבועות — ה"ז כבר לאחר ההחלטה להחזיר, ושאַרם אל שייך — בחכירות וכיו"ב. ועתה כבר אין היכולת לחזור בה — מפני הלחץ (לפי ידיעותי ממקור (שע"ע הי') נאמן בהחלט, לא יסיכמו בוַאשינגטון בשום אופן למלחמה ואפילו לחשש של מלחמה במזרח התיכון, ולא ימנעו גם מהפסק הספקת נשק ועזר בכלל — וכבר המציאו „תירוץ" שאין זה לחץ ח"ו, כ"א העדר סיוע והשתתפות בפעולה שאינה לרצונם — ואז אין אפשריות להחזיק בשטחים וכו'. ובושינגטון מבינים זה). וכשאין תועלת ואין זה מעשי — אין מקום לדבר עד"ז. זהו נוסף על האמור מכבר — שדיבור בהאמור יכול לפגוע בהמו"מ לקבל עזר מאַקסימאַלי עבור ההחזרה. ועוד, כיון שעתה אין ענין דסכנת נפשות אלא להגדיל העזר כנ"ל — אסור לסכן נפשות דאנשי הצה"ל ע"ז.

אבל בטח [באם ח"ו תתעכב ביאת משיח צדקנו] כשיבוא זמן הבחירות יזכרו בנ"י מי הם אלה אשר תיכף ומיד לאחר נצחון המפליא של מלחמת ששת הימים התחילו במו"מ איך להשתחרר ולהפטר משטחים המשוחררים.

(ובפרט שבאם, ר"ל, הנסיגה דשנת 1971 תביא לתוצאות דומות

בהתועדות ש"ק: פ' ויקרא (ראה שיחות קודש תשל"א ח"ב ע' 17 ואילך).
בשיחה עם מר מ.ב.: = מנחם בגין (ביום ד', כ"ז אדר).

להנסיגה דשנת 1956 — ויזדקקו עוה"פ לנצחון מפליא, הנ"ל ירצו לאחרי הנצחון להתחיל עוה"פ במו"מ דומה וכו')

וידעו מי הם אלה המאמינים — וגם בנוגע למעשה בפועל — בשלימות ארץ הקודש ובשלימות גוי קדוש ובשלימות תורתנו הקדושה.

ע"כ בנוגע לנדו"ז.

— המוקף בחצע"ג נאמר רק להיחיד ולא ברבים בההתועדות. והטעם מובן.

י'קכא

ב"ה, ערב ש"ק מברכים ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יעקב שי' דהן

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מ־3/15, בקשת ברכה עבור אביו שי', וכבקשתו מצו"ב מכתב אליו.

בהזדמנות זו, כיון שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, אביע איחולי למר אשר בעבודתו כאן בתפקיד מארץ הקדש, יראה את עצמו כשליח ובא־כח ארצנו הקדושה, וכדוגמא לה ולאורח חיים הראוי לה, בסגנון אחר קצת, שהנהגתו באורח חייו תהי' באופן שיודגש ויוכר בה הטוב והקודש לתפארת ארץ הקדושה, שנקראת כך בלשון כל העמים, ועל אחת כמה וכמה בנוגע לבני ישראל, אשר זאת הארץ ניתנה להם בברית עולם, ברית בין אלקי ישראל ועם ישראל.

ויהי רצון אשר גם על חבריו שי' הבאים לכאן מארץ הקדש בתפקידים שונים ישפיע שכל אחד מהם יכיר אשר נוסף על תפקיד הרשמי שלו ישנו תפקיד פנימי, ובמיוחד במשך זמן המצאם בחוץ לארץ, להיות דוגמא חי' לחיי עם קדוש, כיון שזכו להיות שליחים מארץ הקדש.

בכבוד ובברכה.

י"קכב

ב"ה, ג' ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מו"ה אלי' שי' ביסק וב"ב יחיו,
ומו"ה אפרים שי' ביסק וב"ב יחיו,
ומו"ה יצחק שי' ביסק וב"ב יחיו,
ומו"ה ישראל שי' קונסון וב"ב יחיו
— כולל גם אלה שעלו משם לפניהם ושיעלו אחריהם — יחיו

שלום רב וברכה!

מאשר הנני קבלת המברק מעליתם לארצנו הקדושה בשעה טובה ומוצלחת, ובשורה טובה על בשורה טובה — מהסתדרותם בנחלת הר חב"ד,

אשר תקותי חזקה אשר כשמה כן תהי', נחלה בלי מצרים ועלי' באופן דמוסיף והולך, כבכל ענייני קדושה שמעלין בקודש. שמזה מובן גם כן שכל הוספה במספר המתישבים בנחלה זו, ובפרט מאחינו בני ישראל אשר עמדו בנסיון בהיותם במצור ובשבי' וכו' — הרי זו הוספה בכמות ועוד יותר באיכות בכל ענייני הנחלה, ועל ידי זה בכל ענייני חב"ד אשר באה"ק ת"ו, ועל ידי זה בכל ענייני ארצנו הקדושה.

ויהי רצון אשר גם זה יוסיף בברכת ה' לכל אחד ואחת מהם עם משפחותיהם — שליט"א — בהמצטרך להם מנפש ועד בשר, ותהי' העלי' ברוחניות ובגשמיות גם יחד. ועוד, וגם זה עיקר, אשר זה יוסיף פרצה בההגבלות שהיו עד עתה לאחינו בני ישראל אשר שם; וכל אלה אשר עליהם לצאת משם יהי' זה בלי העלמות והסתרים בטוב הנראה והנגלה, וכל אלה אשר עליהם להמשיך וימשיכו בפועל בביסוס היהדות והפצתה והפצת המעינות במיוחד במדינה ההיא ובסביבותי' — יהי' המשך

י"קכב

נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 218, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

בנחלת הר חב"ד: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרנד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"קעט. י"רז, י"שנ, י"שפד.**

נחלה בלי מצרים: **שבת קיח, סע"א.**

שמעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**

עבודתם־בקודש זו מתוך הרחבה ובלי כל העלמות והסתרים ומתוך שמחה וטוב לבב, ויאירו המחשכים במקומות ההם על ידי שיעוררו את כל אחד ואחת מבנ"י אשר שם לדעת בחוזק ובהתמדה אשר נפש כל אחד ואחת מהם היא חלק אלוק ממעל ממש, נר הוי' נשמת אדם, ויוסיפו באור נר זה על ידי נר מצוה ותורה אור ומאור שבתורה היא תורת החסידות.

ואשרי חלקם של כל אלה הממשיכים בעבודה קדושה זו, וכידוע שיחת קודש מכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר עוד מעט ויבוא קץ גלותנו בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, און מ'וועט זיך כאַפֿן פֿאַרן קאָפּ סיאַ טייערע צייט סיאיז געווען ערשט־אָ וואָס מ'האָט געקענט אויפטאָן אין אידישקייט און תורה ומצוות וכו', וואָס וואו קען מען האָבן אַזאַ געלעגנהייט לאחרי הגאולה האמיתית והשלימה, ועל דרך זה בנוגע דידן.

בברכה להסתדרות טובה בגו"ר גם יחד ובשורות טובות בכל האמור וחג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. פשוט שהכתוב לעיל **בסיום** מכתבי יש לזה שייכות גם לאלה שכבר עלו לארצנו הק', אשר ילמדו מכל שכן וקל־וחומר ומה במקום ההוא התעסקו בהפצת היהדות והפצת המעינות בפרט וכו', על אחת כמה וכמה בארצנו הקדושה, ארץ אשר עיני הוי' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ועליהם להיות דוגמא חי' בזה לאלה שכבר עלו לפניהם ולאחינו בני ישראל אשר באה"ק בכלל. ויהי רצון שגם בזה יבשרו טוב.

לדעת בחוק ובהתמדה: **ע"פ תניא ספ"ג.**

חלקו .. ממש: **שם רפ"ב.**

נר .. אדם: **משלי כ, כז.**

נר .. אור: **שם ו, כג.**

מאור שבתורה היא תורת החסידות: **ראה קרבן העדה לירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. יפה עינך לפתיחתא דאיכ"ר ב. וראה גם לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

וכידוע שיחות: **ראה סה"ש תש"ב ע' 9. לקו"ד ח"א קלג, ב.** (נעתק ב„היום יום" **ג מנחם־אב**). **וראה גם לעיל חכ"ב אגרת ח'תקעה, ובהנסמן בהערות שם.**

ארץ .. שנה: **עקב י"א, יב.**

י׳קכג

ב״ה, ג׳ ניסן, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

איך האָב ערהאַלטן אייער בריוו פון ערב ראש חודש ניסן מיט דאָס בייגעלעגטע, פאַר וועלכע איר וועט דאָ געפינען די קבלה.

דער זכות פון דער צדקה זאָל אייך ביישטיין אין אַלץ וואָס איר נויטיגט זיך צוזאַמען מיט דער גאַנצער משפחה שי׳, און איר זאָלט קענען אָנזאָגן גוטע בשורות אין אַלע הינזיכטן.

אין ענטפער אויף דער טעלעפאָנישער אָנפראַגע וועגן דער מעדיצין וואָס דער דאָקטאָר האָט פאַרשריבן —

איז וויבאַלד אַז תורת אמת זאָגט „ורפא ירפא״ דאַרף מען אויספאָלגן די אָנווייזונגען פונם דאָקטאָר. דאָס וואָס איר שרייבט וועגן דער וויטקונג פון דער מעדיצין, אַז דאָס מאַכט אייך פילן ניט וויי עס באַדאַרף צו זיין, האָט איר וועגן דעם געדאַרפט זאָגן דעם דאָקטאָר, און אויב ער וועט באַשטיין אַז איר דאַרפט פאָרט נעמען די מעדיצין, דאַרפט איר פרעגן באַ עם אויב מ׳קען דאָס נעמען אין אַ קלענערע דאָזע, און נאָכן אויסהערן אייערע טעמים דאַרף מען אויספאָלגן וואָס ער וועט זאָגן.

דער אויבערשטער רופא כל בשר ומפליא לעשות זאָל אייך שיקן די רפואה דורך דעם דאָקטאָר, ויהי רצון אַז איר זאָלט אָנזאָגן געזונדע בשורות און פריילעכע בשורות.

בברכת חג הפסח כשר ושמח.

ורפא ירפא: **משפטים כט, יט.**

י'קכד

[ו' ניסן, ה'תשל"א]

ישאל רב מורה הוראה בפועל המותר בכלל לעשות הנ"ל סמוך לש"ק.

בהכירי את הרופא הנ"ל שהוא **יר"ש וכו'** — בודאי הי' כאן איזו אי הבנה וכיו"ב. וידבר עמו עוה"פ ובדרכי כבוד, כי רופא טוב הוא, ובטוחני שימשיך בהענין (ומתאים להוראת תורתנו דכולנו יחד) לאחרי ש"ק ויצליח, וזכות הש"ק מסייעתו.

י'קכה

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די ימים טובים זיינען, ווי באַקאַנט, פאַרבונדן מיט באַשטימטע צייטן פון יאָר: פסח מוז זיין אין **חודש האביב**, אין פרילינג, שבועות איז פאַרבונדן מיט דער צייט פון ווייץ־שניט, און ווערט אָנגערופן **חג הקציר**,

---

די ימים טובים .. פון יאָר: ראה סנהדרין יא, ב. ובתוד"ה או שם.

י'קכד

נכתב על גליוני המכתב מאור ליום ה' ויום ה', ו' ניסן ה'תשל"א.

ישאל רב כו': **נכתב במענה לשאלה אם לעשות ליולדת ניתוח קיסרי בעש"ק**, כיון שהרופא אומר שבשום אופן אינו רוצה לדחות הניתוח לאחרי ש"ק, כיון שאולי יהיו כבר חבלי לידה ויקשה עליו לעשות ניתוח.

המותר כו': **ראה** לקו"ש חט"ז ע' 518 ואילך. וש"נ. וראה גם לקמן אגרת י"קצ.

בהכירי: **בהמשך** להנ"ל **שכתב** שהרופא עדיין מסרב לעשות הניתוח לאחרי ש"ק.

י'קכה

נדפסה בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים ח"ב ע' תרלא ואילך. תרגום האגרת בלה"ק נדפסה ב"תורת מנחם – אגרות מלך" ח"ב ע' עו ואילך.

חג הקציר .. חג האסיף: **משפטים** כג, טו ובמפרשים עה"פ.

סוכות איז פאַרבונדן מיט דער צייט פון איינזאַמלען די תבואה און פירות, און ווערט אָנגערופן **חג האסיף**.

ספעציעל ווערט אין דער תורה אונטערגעשטראָכן די פאַרבינדונג פון פסח מיט פרילינג, ווי עס שטייט: **שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך** (היט דעם פרילינג־חודש און מאַך פסח צו השם דיין ג־ט).

פסח און חודש האביב האָבן געמיינזאַמע שטריכן. איינע פון זיי: פסח איז „ראש לרגלים" — דער „קאָפּ" פון די ימים טובים — דער ערשטער און דער אָנהויב פון די אַנדערע ימים טובים, נאָכמער: דער המשך און אָפּשלוס פון פסח — פון דעם וואָס אידן זיינען געוואָרן אַ פאָלק — איז אין זמן מתן תורתנו, שבועות. און סוכות איז דאָך ווייל: בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים (אין סוכות האָב איך באַזעצט אידן וועו איך האָב זיי אַרויסגענומען פון ארץ מצרים). אַזוי איז דער חודש האביב דער ערשטער פון אַלע חדשים, און די צייט פון שפּראָנג און בליאונג וואָס ברענגט צו קציר און אסיף.

* * *

די שייכות פון פסח צו חודש האביב האָט אויך אַ טיפערע באַדייטונג:

ספעציעל .. פסח מיט פרילינג: ראה ג"כ שמות יג, ד. יו"ד. שם כג, טו (וברמב"ן שם טז). שם לד, יח.

שמור .. אלקיך: דברים טז, א. ולרמב"ן (לשרש האי דסהמ"צ להרמב"ם) ולבעל ההלכות — זוהי מ"ע (לעבר השנים, או — מושמרת את החוקה). וראה רמב"ם הל' קדה"ח רפי"ד.

ראש לרגלים: ר"ה ד, א.

דער „קאָפּ": ראה עטרת ראש בתחלתו.

„קאָפּ" מון די ימים טובים: להעיר שצ"ל לימוד מיוחד שאין מצה בשבועות וסוכות (ספרי ראה טז, יב. ספרא אמור כג, ו). אוה"ח מצורע (יד, ו) ד"ה וראיתי. תורה תמימה אמור כג, ו.

אָפּשלוס פון פסח .. אַ פאָלק: ראה יתרו יט, ד־ו. יבמות מו, סע"א. רמב"ם הל' איסו"ב רפי"ג.

בסוכות הושבתי: אמור כג, מג. וראה טאו"ח סתרכ"ה ובב"י שם ד„בניסן מיבעי להי" לעשות סוכות.

האביב דער ערשטער .. בליאונג: ראה רש"י שמות כג, טו. ולד שם. אוה"ת להצ"צ משפטים ע' אי־קפ ואילך.

מושמרת את החוקה: **בא יג, יו"ד**.

פסח, זמן חירותינו, האָט געבראַכט אַ פולשטענדיגע אומוואַנדלונג **מעבדות לחירות, מאפילה לאור גדול** — פון דער נידעריגסטער מדריגה פון קנעכטשאַפט צו דער העכסטער מדריגה פון פרייהייט, פון אַ טיפע פינצטערניש צו אַ **גרויסע** ליכטיקייט. ענליך צו דעם איז אויך די ענדערונג פון דער נאַטור אין פרילינג, ווען די ערד כאַפּט זיך אויף פון טיפן ווינטער־שלאָף, ווערט באַפרייט פון די קייטן און צוימונגען פון קאַלטן ווינטער, און נעמט שפּראָצן און בליען, ביז אַז די תבואה זאַנגען הייבן זיך שוין אָן אָנפילען. אָדער אין אַ פרט געוומען: ווען פון אַ קערנדל, נאָכדעם ווי ער ווערט צעפוילט, שפּראָצט אַרויס נייע, לעבנדיגע און וואַקסנדע תבואה. אין ביידע פאַלן — פסח און פרילינג — איז די ענדערונג ניט אַ אויפשטייג פון איין מדריגה צו אַ נעקסט צווייטער, נאָר אַן ענדערונג שלא בערך — אַן ענדערונג וואָס שאַפט אַ נייע בריאה.

* * *

ווי עס איז באַמערקט געוואָרן מערערע מאָל, איז יעדער ענין אין תורה (מלשון „הוראה") אַן אָנווייזונג און אָפּלערנונג, בפרט אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט אַ יום־טוב, און במיוחד — מיט אַ כללות'דיגן יום־טוב ווי פסח.

אַ הוראה כללית פון פסח, ספּעציעל פון דעם צוזאַמענבונד פון יציאת־מצרים מיט חודש האביב דוקא — פאַר יעדן אידן, מאַן און פרוי, אין טאָג־טעגלעכן לעבן, איז:

דער מענטשלעכער לעבן איז, אין אַלגעמיין, איינגעטיילט אין צוויי ספערן: דער פּערזענלעכער לעבן און זיין אויפטו אין וועלט; און אין די ביידע איז דאָ דער גייסטיגער לעבן און דער פיזישער לעבן.

מעבדות .. גדול: פסחים פ"י מ"ה. נוסח ההגדה.

נידעריגסטער .. קנעכטשאַפט: שמות א, יד. ובדחז"ל עה"פ.

טיפע פינצטערניש: שהרי מצרים היא ערות הארץ (ויקרא יח, ג ובתו"כ (ובפרש"י) שם. קה"ר עה"פ והארץ לעולם עומדת).

נאָכדעם .. צעפוילט: ראה לקו"ת ר"פ בהר.

תורה (מלשון „הוראה"): זח"ג נג, ב.

אין טאָג־טעגלעכן לעבן: ובפרט שמצוה מן התורה להזכיר יצי"מ בכל יום בבוקר ובלילה (רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז ר"ס סז. ועוד).

זמן חירותינו: **נוסח התפלה והקידוש דחה"פ**. וראה לקו"ש חי"ז ע' 71 ואילך.

קה"ר עה"פ: **קהלת א, ד**.

די אויפגאַבע פון אַ אידן איז "אַרויסנעמען" אַלעס וואָס עס איז דאָ אין די אויבענדערמאָנטע ספערן — מעבדות לחירות (פון זייערע מצרים וגבולים — באַגרענעצונגען) דורך „אויפהויבן" זיי צו (מער) רוחניות (גייסטיקייט) — ביז צו דינען מיט יעדען פרט פון זיי דעם אויבערשטן.

אויך די זאַכן וועלכע ער קען, לכאורה, ניט ענדערן: דער אויבערשטער האָט עם אַזוי באַשאַפן אַז ער מוז אָנקומען צו עסן, טרינקען א.ז.וו. — מאַכט ער איבער דעם עסן א.ז.וו. און — שלא בערך: ער עסט צוליב קענען טאָן גוטעס, לערנען תורה, מקיים זיין מצוות — צוליב האָבן כח דינען דעם אויבערשטן. און נאָכמער — מיט דעם עסן אַליין דינט ער השם: דאָס ברייַנגט עם צו מאַכן אַ ברכה פאַרן עסן, אַ ברכה נאָכדעם א.ז.וו.

ענליך צו דעם — בנוגע חודש האביב: לכאורה קען דער מענטש גאָרנישט טאָן אין דעם וואָרום דער אויבערשטער האָט איינגעשטעלט **חוקות** (געזעצן אין דער פירונג פון) שמים וארץ און האָט אָנגעזאָגט אַז

דינען מיט יעדן פרט: ראה טושו"ע או"ח סרל"א: **בכל** דרכיך דעהו .. **כל** מעשיך יהיו לשם שמים.

טרינקען א.ז.וו.: להעיר ממחז"ל על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא (ב"ר ספי"ד).

עסט צוליב .. מיט דעם עסן אַליין: כבטושו"ע שם: לשם שמים, בכל דרכיך דעהו*.

חוקות .. שמים וארץ .. עוד כל ימי: ירמי' לג, כה. בראשית ח, כב.

הוספה לאחר זמן:

*) **מיט דעם עסן אַליין .. דאָס ברייַנגט עם צו מאַכן אַ ברכה**: היינו שהאכילה נעשה טפל לגבי (העיקר) אמירת הברכה, ע"ד **חייב אדם לברך** מאה ברכות בכל יום (מנחות מג, ב), החיוב הוא אמירת הברכה, ובתור **תוצאה** מזה — נהנה מעניני עוה"ז (אכו"ש וכיו"ב).

ומזה הלכה למעשה (מנחות שם, טושו"ע או"ח סי' רצ) אשר בכדי להשלים מאה ברכות בשבת צ"ל אכילת פירות וכיו"ב, שהעיקר בזה הוא אמירת עוד ברכות, אלא בכדי שלא תהי' ברכה לבטלה, צריך לאכול הפרי וכיו"ב, שאכילה כזו — היא טפלה לגבי העיקר — אמירת הברכה. ועפ"ז יומתק לי' הרמב"ם (סוף הל' ברכות): ולעולם כו' וירבה בברכות הצריכות. ועייג"כ שו"ע רבנו הזקן תאו"ח סרמ"ט קו"א סק"ד.

די אויפגאַבע כו': **ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר שנה זו (שיחות קודש ה'תשל"א ח"ב ע' 92 ואילך).**

בכל דרכיך גו': **משלי ג, ו.**

כל מעשיך כו': **אבות פ"ב מי"ב.**

הוספה לאחר זמן: **ראה גם שיחת ש"פ אחו"ק שנה זו (שם ע' 149 ואילך).**

עוד כל ימי הארץ גו' וקור וחום וקיץ וחורף גו' לא ישבותו (כל זמן די ערד איז דאָ .. וועלן די צייטן פון קעלט און וואַרים און פון זומער און ווינטער .. ניט אויפהערן) — היט אַ איד און קוקט אַרויס צום פרילינג חודש כדי צו מאַכן פסח צו ה' אלקיך: ער פאַרשטייט און נאָכמער, ער דערזעט אין דעם פרילינג, דעם **אויבערשטן'ס** חוקות און **לא ישבותו**, און נאָך העכער — אין דעם סאַמע תוקף (שטאַרקייט) פון הנהגה טבעית (די פירונג לויט חוקות שמים וארץ) בחודש האביב — איז הוציאך ה' אלקיך ממצרים (האָט ה' דיין ג־ט דיר ארויסגענומען פון מצרים) — וואָס דאָס איז פון די גרעסטע נסים, סאַמע תוקף פון הנהגה נסית.

אין די אַלע ספערן פון טאָג־טעגלעכן לעבן טרעפט דער מענטש אָן ענינים וועלכע זיינען „מצרים" — אין זין פון מצרים וגבולים (באַגרענצונגען) — וועלכע שטערן און צוימען דעם אידן פון אַנטוויקלען אין דער פולסטער מאָס זיין אמת־אידישע נאַטור, אַלס תורה־איד. די שטערונגען און באַגרענצונגען זיינען סיי אינערלעכע — איינגעבאָרענע זיטן און געוואָרענע געוואוינהייטן; און סיי אויסערלעכע — ווי די השפעות פון דער סביבה. דאַרף אַ איד באַפרייען זיך פון די דאָזיגע קייטן און גיין צום תעבדון את האלקים.

* * *

אויך דער וואס מאַכט דעם חשבון, אַז זיין גייסטיגער מצב איז גאָר אַ נידעריגער, איז ווי קען מען ערוואַרטן ער זאָל זיך אינגאַנצן איבערשטעלן מעבדות לחירות ומאפילה לאור גדול — איז אויך אין דעם פאַראַן אַ קלאָרע אָנווייזונג פון דעם יום־טוב פסח. וואָרום, ווי געזאָגט, איז יציאת־מצרים געווען מן הקצה אל הקצה: פון דער נידעריגסטער פאַרשקלאַפונג צו די נידעריגסטע געצנדינער, זיינען די אידן ניט נאָר באַפרייט געוואָרן פון פיזישע עבדות (עבודת פרך) און פון גייסטיגע פאַרשקלאַפונג (עבודה־זרה), נאָר

קוקט אַרויס: ע"ד פרש"י בראשית לז, יא.

דערזעט אין דעם פרילינג: ע"ד הירוש' הובא בתוד"ה אמונת (שבת לא, א): שמאמין בחי העולמים וזורע.

הנהגה טבעית .. נסית: ראה שמו"ר (פט"ו, יא): משבחר הקב"ה בעולמו .. וכשבחר ביעקב ובניו כו'. עקדה שער לח בתחלתו.

טאָג־טעגלעכן לעבן .. באַפרייען זיך: ראה תניא פמ"ז: כל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כו'.

באַפרייען זיך .. תעבדון את האלקים: ע"ד משנ"ת שמות ג, יב.

עבודה־זרה: וכדחז"ל: משכו מעבודה זרה (מכילתא לשמות יב, כא).

זיי האָבן באַלד דערנאָך — שביעי של פסח — געקענט זאָגן און געזאָגט **זה א־לי** (דאָס, אָט איז **מיין** ג־ט), באַוויזן, כביכול, מיטן פינגער — און דערנאָך דערגרייכט דעם באַרג סיני, האָבן געהערט „אנכי ה' אלקיך" מפי הגבורה (פון אויבערשטן אַליין) און האָבן באַקומען די גאַנצע תורה, שבכתב ושבעל פה — אַן אויסערגעווײנלעכע איבערשטעלונג מן הקצה אל הקצה.

* * *

השם יתברך זאָל העלפן, אַז יעדער איינער און איינע, בתוככי כלל ישראל, זאָל אויסנוצן די כוחות וואָס דער באַשעפער האָט געגעבן יעדן פון זיי איבערצוקומען אַלע שוועריקייטן און שטערונגען און אַרויסגיין פון אַלע מצרים און באַגרעניצונגען און דערגרייכן אמתּ'ע חירות דורך פאַרבינדן זיך מיטן אויבערשטן — דורך זיין תורה און דורך זיינע מצות,

כולל די מצוה: להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה,

זה .. מיטן פינגער: רש"י שמות טו, ב. וראה תענית בסופה.

די גאַנצע תורה: ברכות ה, א ובכ"מ.

אַרויסגיין .. דורך פאַרבינדן זיך: ראה תניא ספמ"ז ועיין בליקוטי לוי יצחק שם.

מצוה .. ובלילה: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג.

להזכיר יציאת מצרים: להעיר מדחז"ל: כל זמן שאתם מזכירים אותי מעי הומים עליכם כו', זכרו נפלאותיו אשר עשה כו', בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו, אמר דוד א"כ אני מזכירו למנצח לדוד להזכיר אלקים להצילני (לאחר שאמר דוד למעלה) כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה (מדרש תהלים ע'. הובא בפרש"י שם)**.

---

*) (הטעם שלעיל בשו"ה **אין טאָג־טעגלעכן לעבן** מובא המ"מ ברמב"ם ובשו"ע אדה"ז, וכאן רק ברמב"ם — כי) שם — במכי' — **הענין** (וראי' ע"ז במ"מ), משא"כ כאן הל' בדיוק במכ', ולמכי' אין שייך ונוגע (**ואדרבא**) הפרטים שבשו"ע (מה"ת וכו') — ולכן הובא הל' דהרמב"ם.

(מענה רבינו — ניסן תשל"א)

הוספה לאחר זמן:

**) וי"ל שמכאן ראי' נוספת לדברי האומרים שאמירת הלל היא מה"ת (בה"ג במנין

אנכי .. מפי הגבורה: **מכות כד, רע"א.**

זכרו .. נעשה: **דברי־הימים א' טז, יב.**

למנצח לדוד להזכיר גו' כי אלקים יושיע ציון גו': **סיום מזמור סט, והתחלת מזמור ע — שסיימו והתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

הלל היא מה"ת: **ראה גם אנציק' תלמודית ערך הלל ס"ב** (כרך ט ע' שצב ואילך). **וש"נ.**

און פון דער גאולת הפרט — זאָל מען זוכה זיין צו גאולת הכלל, צו דער פאַרווירקלעכונג פון דער נבואה **כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות**, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמח,

מנחם שניאורסאהן

גאולת הפרט .. הכלל: להעיר מאגה"ק ס"ד (קה, סע"ב ואילך).
כימי .. נפלאות: מיכה ז, טו.

המצות. יראים סי' קכה. ר"ש בן גבירול מ"ע טז. סמ"ק סקמ"ו. ר' דניאל הבבלי בסי' מעשה נסים לר"א בן הרמב"ם סי' א' — שגם נמנה במנין המצות; ולהרמב"ם בסהמ"צ שרש א' — שאינה נמנית במנין המצות, אבל היא מה"ת. ובווי העמודים (לסי' יראים שם) שכן נראה דעת רש"י ור"ח וא"ח).

כאמרו דנפלאותיו שעושה עמכם בכל עת (לאו דוקא יצי"מ) — **לא עשה** כו' **אלא בשביל שיהיו מזכירין נפלאותיו** (שבפשטות — הו"ע ההילול והשבח להקב"ה).

ואעפ"י שהפסוק הוא בתהלים, ודברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן (חגיגה י', ב. ב"ק ב, ב ועוד), וכש"כ שדברי קבלה אינם דברי תורה, הרי זהו רק **גילוי מילתא (והטעם)** דעשיית הנפלאות, וע"ד — ולא ממש — המובא בב"ק (שם): והאי מילף הוא (בתמי') גילוי מילתא הוא ובפרש"י שם. וראה סי' יראים שם: עד דלא אתי נביא גמרא גמירי לה ואתי נביא ואסמכי' אקרא (דהשיר יהי' לכם — לשיטתי').

ומעלה יתרה בהראי' מכתוב זה לגבי פסוקי נ"ך המובאים במדרש הגדול (פי' בא י', ב), כי אינו בל' הלכה ודין (שמדברי קבלה לא ילפינן), אלא בסגנון של סיפור דברים וגילוי מילתא בעלמא.

ולהעיר מהכלל דאין למדים מקודם מ"ת (ירושי' חגיגה פ"ג, ה"ח ועוד) — ובכ"ז במילתא דמסתברא וכיו"ב למדין (שעפ"ז מבואר בכ"מ הא שלמדין דאין מערבין שמחה בשמחה מהכתוב „מלא שבוע זאת וגו'" (ויצא כט, כז. ירושי' מו"ק פ"א ה"ז). ראה שד"ח כללים א, שכא. **וש"נ**).

ועוד להעיר שמדרש תהלים מסיים **במעשה רב**: אמר דוד כו'.

ומה שלא הובא זה במדה"ג — הרי **כו"כ** מדחז"ל שלא הביאום.

דהשיר יהי' לכם: **ישעי' ל, כט.**
מבואר בכ"מ: **ראה גם תו"מ — התוועדויות ח"י ע' 169 ואילך. וש"נ.**

י"קכו

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ'...

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח — מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו,

מ. שניאורסאהן

בברכת מז"ט לקשוה"ת דהנכדה זלטא תי' ובברכת החג,

ת"ח על הברכות. וכבר מלתי' אמורה בתוה"ק: ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך, בברכתו של הק' שתוספתו מרובה על העיקר.

הטבילה בנה"ד — ה"ה לשכוח **חיזו** כו' ולא העיקר (והמשותף) שבעוה"ז גע"ת וגע"ע (המצוה וכיו"ב).

י"קכו

כללי־פרטי.

וכמו שנאמר: **משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.**

בברכת .. וק"ל: **קטעים אלו למו"ה יצחק דובאָוו. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תריב (ע' מג), ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"שטו.**

וכבר מלתי' כו': **ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 224 הערה 6.**

ואברכה .. מברכיך: **לך לך יב, ג.**

שתוספתו .. העיקר: **ב"ר פס"א, ד.**

הטבילה בנה"ד: = **בנהר דינור. זח"א רא, א. וראה תו"מ — סה"מ אייר ע' רכד, ובהנסמן שם הערה 36.**

וכמו ר"ז דשכח תלמוד בבלי היינו אופן הלימוד ושקו"ט, ולא הדינים וכו', ואדרבא: השוכח ד"א ממשנתו כו'. וק"ל.

* * *

בברכת החג ולהסתדרות טובה בגו"ר ולבשו"ט.

נ.ב. ז"ע נתקבל מכתבו מי"א ניסן, והפ"נ שבו יקרא על הציון הק'.

* * *

בברכת החג ולהצלחה רבה בביסוס והתפשטות כחב"ד.

המברק נתקבל, ות"ח על הברכות. וכבר מלתי' אמורה בתוה"ק: ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך, בברכתו של הק' שתוספתו מרובה על העיקר.

* * *

הפרט"כ נתקבלו, ולקראת חג המצות כו'.

בברכת החג ולהצלחה רבה בביסוס הארגון על יסוהתוהמ"צ באור חסידותי ולבשו"ט.

* * *

בברכת החג ולהצלחה רבה בת"ת וקיום המצות ולהיות חי"ל ולבשו"ט.

נ.ב. נתעכב המשלוח ובנתים נתקבל הדו"ח מיום כ"ו ניסן ות"ח.

* * *

בברכת החג ולהצלחה רבה בעבודת הקודש ובפרט בהפצת המעיינות.

* * *

וכמו ר"ז: **ב"מ פה, סע"א.**

השוכח ד"א ממשנתו: **אבות פ"ג מ"ח.**

וק"ל: **ראה בארוכה לקו"ש חל"ד ע' 24 ואילך.**

בברכת .. הק': **קטעים אלו למו"ה ארי' ליב פנחס חצרנוב.**

בברכת .. העיקר: **קטעים אלו אל תושבי כפר חב"ד.**

הפרט"כ .. ולבשו"ט: **קטעים אלו אל "ארגון הבוגרים בי"ס למלאכה כפר חב"ד".**

יסוהתוהמ"צ = **יסודי התורה והמצוות.**

בברכת .. ות"ח: **קטעים אלו אל תלמידי ישיבה גדולה אשר במלבורן.**

חי"ל: **חסיד, ירא שמים ולמדן.**

בברכת .. המעיינות: **קטע זה למו"ה מאיר פריימן, כפר חב"ד. נדפס ב"התקשרות" גליון תקלא ע' 11. אגרות נוספות אליו – לקמן אגרת י"ריז.**

בברכת החג ולהצלחה רבה בעבודתה משמחת לב אלמנות ויתומים שי'.

י'קכז

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ
עוסק בצ"צ צמ"ס וכו' רש"י שי'

שלום וברכה!

לקראת חג המצות, זמן חרותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה לאחל לכת"ר ולכל אשר לו חג הפסח כשר ושמח וחרות אמיתית, חרות מכל ענינים המבלבלים בגשמיות וברוחניות, כדי לעבוד את הוי' בשמחה ובטוב לבב,

ולהמשיך מחרות ושמחה זו בכל ימות השנה.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. במענה למה שכתב כת"ר בנוגע לספר הערכים בחסידות, הנה אף שאין הזמן גרמא להאריך, על כל פנים אבוא בקיצור, והרי לדכוותי' גם אין צורך באריכות, והוא:

פשוט שלא היתה מטרת ספר זה להגיש תורת החסידות באופן פופולארי, כרגיל הסגנון בזה עתה, כי אם להקל על לימוד תורת החסידות בנקודה עקרית, על ידי ריכוז הענינים המפוזרים בכו"כ ספרים ומאמרים, ביחד. ועוד וגם זה עיקר, בהוספת הציונים ומראה מקומות, שבסגנון דמבשרי אחזה ראיתי עד כמה נוגע הענין כדי להבין ענין בחסידות על בוריו, עכ"פ במדה האפשרית תוך הזמן שמקדשים אותו ללימוד תורת החסידות.

בברכת .. שי': קטע זה למרת שפרה מרוזוב, כפר חב"ד. אגרות נוספות אלי' – לעיל י'עב, ובהנסמן בהערות שם.

י'קכז

רש"י: זרין. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י'יב, ובהנסמן בהערות שם.
לספר הערכים: ראה גם לעיל אגרת י'מב, ובהנסמן בהערות שם.
דמבשרי אחזה: לשון הכתוב – איוב יט, כו.

גודל ההכרח בזה מובן ג"כ מריבוי הספרים מעין זה בתורת הנגלה, הן בנוגע לריכוז החומר ע"ד ספרי ערכים בתורת הנגלה על סדר האי"ב וכו' או ע"ס הענינים וכו', על אכו"כ בנוגע לסיכום הפסקי דינים בספרי הפוסקים, ואפילו בתורת הקבלה כמה ספרים שמטרתם כנ"ל, ודוקא בתורת החסידות לא נמצא כמוהו. ומתאים לשיטת חסידות חב"ד שאחת הנקודות העיקריות בזה להבין הענינים על בורים, ובסגנון הידוע שיהי' מובן גם בשכל נפה"ב, הנה לא ראיתי אף התחלה בזה, מלבד שער היחוד לאדמו"ר האמצעי שהוא ע"ס ההשתלשלות, אבל בקיצור נמרץ.

הרגשתי בהכרח האמור עשיריות בשנים, אלא שמפני כו"כ סיבות נתעכב הדבר, והתחלתי לפני עשיריות בשנים בהקדמת עבודה המוכרחת לעריכת ספר ערכים כזה על ידי עריכת מפתחות ענינים של ספרי היסוד בתורת החסידות.

ולדעתי וגם בזה מבשרי אחזה הצליח ספר הערכים בצורה שהופיע למלאות במדה חשובה וגדולה חסרון האמור. ואף שכמובן יש למלאות ולהשלים כמה ענינים המ[ב]וארים בו על פי המבואר בעוד ספרים ומאמרים וכו', הרי ידועה שיטתי על דרך מה שכתבתי לכת"ר בנוגע לאנציקלופדי' התלמודית, שמוכרח שיופיעו כל הערכים בהקדם הכי גדול, שהרי כל זמן שלא נשלם ערך האחרון באות תיו חסרה שלימות גם בערך הראשון, ועד"ז הוא ג"כ בנוגע לספר הערכים דידן, שמעורר אני שיופיע בהקדם ולא אחרי לימוד כל הספרים והמאמרים שבדפוס ושבקופיר, וק"ל.

מעין סיוע להנ"ל, וגם בזה ראיתי אות ורמז שמוכרח הדבר להו"ל ספר הערכים, היא ההו"ל דמאמרי אדמו"ר הצ"צ על סדר התורה ותנ"ך, שעכ"פ מרוכזים ענינים על סדר הפסוקים, שמקיל למצוא אותם, ודוקא עתה היתה היכולת להו"ל וגם בזה הרי הם מים שאין להם סוף במה שכבר הופיע (כ"ו כרכים) נוסף על ההוספות הנלקטים עתה מעוד ביכלעך, ושכנראה גם בהם יש חומר לכו"כ כרכים. ומנחם אני את המתעסקים בספר הערכים שלמרות שמזרז אני אותם למהר בהעריכה ובמילא חסר במיצוי כל המקורות הידועים אפילו, שתיכף

שכתבתי לכת"ר: **לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

מים שאין להם סוף: **לשון חז"ל — יבמות קכא, א.**

לגמר האות תי"ו (והלואי שיהי' במהרה בימינו ממש) יתחילו בעריכת הוספות ומהד"ת.

לא אכחד אשר כוונתי בהכתוב לעיל היא גם כן שאולי יועילו דברי להקדים הופעת כרך הי"ד של האנציקלופדי' תלמודית ולאחריו הט"ו וכו'. וכפי שדיברתי עם הרה"ג וכו' וכו' הוטנר בביקורו כאן, אשר בודאי מסר הדברים.

י"קכח

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
הרב מרדכי שי' קירשבלום

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו דו"ח בנוגע לוינה וכו' ואתו הסליחה על אשר לא נתאשר עד עתה. והסיבה לזה כי בהוודע לי אשר נשלחים שני רבנים לשם לחקור המצב, הרי אין צורך בהודעה מצדי על הנעשה שם. אבל לאחרי שראיתי העתק הדו"ח שלהם — שגם הוא מבהיל וכו' — הרי כמה נקודות שאין מודגשות בו, ומהן —

א) היו מקרים אשר הנוצרים לא ידעו כלל שבכל הטקס יש ענין של דת, כי ההסברה היתה שבכדי שלא תהי' תסבוכת בעלותם לארץ ישראל ובקליטתם, לקבל דירה בנקל וכו' טוב שיירשמו בתור יהודים; ועד כדי כך שלקחו צלמיהם אתם ויש שתלו אותם בפינת החדר בדירתם בארץ ישראל וד"ל.

זאת אומרת, שאפילו ב„גיור" ריפורמי עכ"פ מדברים שיש בזה ענין דתי, אלא שחסר הגיור בפועל, משא"כ בנידון זה שאין אפילו הכנה

וכפי שדיברתי .. הוטנר: **ראה גם לעיל אגרת י"ג, ובהנסמן בהערות שם.**

י"קכח

הרב מרדכי קירשבלום: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ"ב אגרת ח'תקל.**

בנוגע לוינה וכו': **בנוגע להגיור (שלא כהלכה) המתקיים שם. ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם. אגרת י"פו, ובהנסמן בהערות שם.**

לגיור, ובמילא כל המעשה הנעשה בזה אין בו ממש שהרי הנידון הוא בנוצרי.

ב) הרבנים שבקרו בוינה הדגישו על דבר מספר המקרים שחקרו אודותם והוסיפו שכל השאר אין גם לחקור עליהם, ומר בעצמו הודיע במכתבי עתים שהיו כמה פעמים ככה מקרים שעברו דרך וינה. שלכאורה פשוט שלכל לראש צריך למצוא אותם, שהרי נמצאים הם ברשימת הבאים מוינה ונמצאים עתה בארץ ישראל ונרשמו בתור יהודים, ואין פוצה פה ומצפצף.

אין רצוני להאריך בענין איום זה מפני כמה וכמה טעמים, והלואי שהכתוב לעיל יפעול פעולתו והי' זה שכרי.

בכבוד ובברכת חג הפסח כשר ושמח.

י'קכט

[י"א ניסן, ה'תשל"א]

לסיום מכתב מר (שהגיע באיחור זמן רב), שלפני חצי שנה מסר לידיד משותף ע"ד נושא ה„ממזרים" ע"מ שיגיע אלי — כנראה, לא עשה שליח שליחותו.

י'קל

ב"ה, י"ג ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ הר"א שי' הלוי
המכונה ד"ר פינקלשטיין

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו, וזה עתה נתקבל גם ספרו („אור חדש

י'קכט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"א ניסן ה'תשל"א. מענה למר יוסף צ'חנובר.

י'קל

הר"א .. פינקלשטיין: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ב אגרת ח'תרטו, ובהנסמן בהערות שם.**

מהנביאים״). ות״ח על שימת לבבו לשלחו לי ובודאי יעשה כן גם להבא בנוגע לפרסומים שלו ולפרסומים בכלל. ותודתי נתונה מראש.

ומענין לענין, בקשתי לשלוח לו **ספר הערכים חב״ד** שהו״ל זה לא מכבר, אשר בודאי יענין את כ׳.

ולקראת חג המצות . . .

בברכת החג.

י׳קלא

ב״ה, כ״ד ניסן, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הרה״ג וו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ
צמ״ס וכו׳ הרא״מ שי׳

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל מכתב כת״ר מי״ג בניסן, בהמשך לשיחתנו בעת ביקורו כאן.

וכפי הידיעות וגם על פי הנסיון צע״ג אם אפשר לפעול מה מבלי ביקור אישי של איש המתאים לזה, זאת אומרת שיוכל לבחון הדברים ולדבר בסגנון של נועם אבל בתוקף.

ועוד להוסיף וגם זה עיקר, שכנראה הענינים הם מבהילים עוד יותר מאשר ידעתי בעת שיחתנו כאן, ובקשתי את הרב חדקוב שי׳ לטלפן למר בזה.

ויהי רצון מה׳ אשר גָּדַר פרצות עמו ישראל בעבר שיגדור פרצת עמו ישראל בהוה ובחסד וברחמים ובקרוב ממש. ואם בנוגע לסתם צרה ר״ל הורה הבעש״ט עת צרה היא ליעקב **וממנה** יוושע, על אחת כו״כ בצרה איומה כנידון דידן, וקשה להאריך בדבר המצער ומבהיל.

ספר הערכים חב״ד: **ראה גם לעיל אגרת י׳מב, ובהנסמן בהערות שם.**
ולקראת חג המצות: **כדלעיל אגרת י׳קכו.**

י׳קלא

הרא״מ: **הרב אברהם מרדכי הרשברג, רב הראשי במקסיקו. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ״ו אגרת ט׳תתקמ, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י׳שצ.**
הורה הבעש״ט: **ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ״ט) בהוספות ס״ט ואילך. וש״נ.**
עת צרה .. וממנה יוושע: **ירמי׳ ל, ז.**

בטח ידוע לכת"ר ע"ד פירוש [ה]אלי' רבה (סי' תרפ"ה) במאמר חכמינו ז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה, שזה כולל גם חודש ניסן (ומבאר בזה דברי רש"י התמוהים — תענית כ"ט סע"א, ד"ה משנכנס אדר, שרש"י מסיים שם „פורים ופסח", שלכאורה פסח מאן דכר שמי'). ויהי רצון שיהי' כן גם בהאמור, ובכל עניני הכלל והפרט.

בכבוד ובברכה.

י'קלב

ב"ה, כ"ה ניסן, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר אברהם שי'
המכונה ד"ר רולר

שלום וברכה!

הנני לאשר קבלת מכתבו מיום ד' ניסן עם המצורף אליו, ואח"כ גם כן קבלתי המשך לזה על ידי מזכירי הרב גרונר שי'.

והנה בכלל אין תחת ידי קרנות להדפסת ספרים מסוג אודותיו כותב, יותר נכון בכלל להדפסת ספרים, פרט לספרים הנכנסים בתחום המצומצם של חסידות וחינוך הכשר או כיו"ב. ואת כ' הסליחה.

בודאי למותר להוסיף למר אשר ספר כגון זה שבדעתו להו"ל, אם יודפס על ידי חברה מדעית, או קבוצת מדענים ובפרט רופאים, הנה עצם עובדה זו מוסיף בערך הספר והשפעתו וברצון להתענין בתוכנו וכו'.

כן עלי להוסיף, אף כי בודאי גם זה ידוע למר, אשר בכמה מדינות, ותקותי אשר גם באויסטרלי' כן הוא, יש על יד מוסדות המדע אשר שם, וכן על יד המכללות וכו' קרנות להוצאת ספרים, על כל פנים סיוע להוצאת ספרים מסוג זה, ולכל הפחות להוצאת חוברות לדוגמה, סיכום החיבור או פרק מהחיבור וכיו"ב, שזה פותח דלת לקבלת תמיכה ממוסדות אפילו במדינות אחרות, או אפילו מיחידים.

מאמר חכמינו ז"ל: **תענית כט, סע"א.**
דברי רש"י התמוהים: **ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 344 ואילך. תו"מ ח"ל ס"ע 120. רש"נ.**

ומכיון שככתבו יש בזה תועלת הרבים, יהי רצון שזכות הרבים תסייע לכ' וימלאו משאלות לבבו לטובה.

בנועם קראתי השורות האחדות ע"ד מוצא משפחתו וראשי פרקים מעבודתו בעבר. ובודאי בהמשך למסורת המשפחה עוסק כ' ככל התלוי בו לא רק בריפוי גופני אלא גם בנוגע לבריאות הנשמה של כל אלה הפונים אליו, ובהוספה — מבלי לחכות עד שיפנו אליו, שהרי חובת כל או"א מאתנו בתוככי כלל ישראל היא להפיץ היהדות וערכי' בכל מקום בלי לחכות לביקור ובקשה וכו', והרי ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה.

בכבוד ובברכה.

י'קלג

[חורף, ה'תשל"א]

הערות בהחפזי.

בתחלתו. ע"א. נזק — פרש"י שור או אדם שהזיקו, פי' אדם. ובהערה שברש"י שלפנינו שור „המועד". ולכאורה יש לצדד לגי' המחבר ע"פ מה דמצינו דמהדר (ודוחק) בערכין (יד, ב) לאוקמי סתם מתניי' (שהוא — ר"מ) אליבא דרע"ק (אף דפליג רע"ק על ת"ק דמתניי' בב"ק (לג, א))

— וי"ל הטעם מפני דר"מ בסוף (וגם מעיקרא) — תלמידי' דרע"ק הוי (עירובין יג, א) —

ולכן גם דברי ר"מ כאן יש לאוקמי אליבא דרע"ק.

שם ד"ה אטו: דלא שייך להקשות הכי (היינו .. היינו) אלא בתרי מילי דמחד ידעינן אידך כו' אבל הכא (בהקושיא — למה) חזר ושנאן פעם אחרת לא שייך לומר דהיינו כו'.

י'קלב

ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה: **קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י עה"פ.**

י'קלג

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 476 ואילך וחלקה בחי"ח ע' 455, והוגהה ע"פ העתק המזכירות. האגרת היא למו"ה אברהם סופר (שרייבער), מו"ל ספרי ראשונים וכו'. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת שלאח"ז.

הערות בהחפזי: **לס' תוספות חכמי אנגל' על מס' סנהדרין (ירושלים, תשכ"ח).**

בתחלתו כו': **ראה גם „אוצר חידושים בש"ס" (קה"ת תשנ"ט) בתחלתו. וש"נ.**

ובהערה 4 מ"מ לגי' **רש"י** — „היינו" נזק היינו חבלות. ולהעיר:

א) דשוורים הם רק בגי', אבל **פי'** רש"י הוא דהקושיא היינו כו' היינו כו' — למה חזר ושנאן פעם אחרת,

ב) כפרש"י דהיינו היינו — פי' היינו ממש. כ"מ בשבת (קיח, ב) היינו ורדימס היינו מנחם ועד"ז במגילה (כג, ב) ובכ"מ.

— כשהטעם חד הוא (דאז מחד ידעינן אידך) — מצינו „והיינו טעמא כו' והיינו טעמא כו'" ר"ה (כט, ב).

רפ"ב. ד"ה והוא אומ' תתברכו אבל כשהוא מנחם אחרים לא שייך לומר הכי, כיון דאין אומ' להם הרי אנו כפרתך.

ובהערה דצ"ל (במקום — אומ' להם) **אומרים לו**. מסתבר יותר לומר דטעה המעתיק בין יו"ד לוא"ו, וצ"ל הרי **אני** (הכה"ג) כפרתך. ו„לא שייך לומר הכי" — היינו שה„אחרים" יאמרו לכה"ג תתברך, כמו שהכה"ג אומר לאחרים המנחמים אותו.

רפ"ג. ד"ה מאי ז"ב זי"ב לו ב"ד אחד כו': כ"ה בפרש"י (והדיוק מדלא קאמר ז"ב לו דיין וז"ב כו'). וכבר צויין באחרונים לחי' הרמב"ן (בסו"ס חמש שיטות) שמקשה ע"ז ומאריך. הר"ן בחידושיו שם. ס' שער משפט סי"ח.

בסופו. ד"ה אמ"ל שמעתי כו' — להעיר (וכן למש"כ בזה בע' 45) ממש"כ בס' מרגלית הים (להרר"ר שי' מרגלית למס' סנהדרין).

בהערות שם בסופו: ולויים במשמרותם — אולי טה"ד וצ"ל ולויים בדוכנם כל' הש"ס (מגילה ג, א ובכ"מ) — ולהעיר מתענית (כו, א ושם).

בהערות שם בסופו כו': **ראה אגרת שלאח"ז.**

י'קלד

ב"ה, כ"ז ניסן, תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה אברהם שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממוצש"ק להערתי שבמקום „לויים במשמרותם" צ"ל „ולויים בדוכנם",

שח"א הקשה ע"ז שהרי נאמר ללוים במשמרותם (במדבר ח, כו) והלויים על משמרותם (דה"ב ח, יד),

ולפלא שלא העיר יתירה מזו: **שכמה וכמה** פעמים נאמר „משמרת" בשייכות עם גרשון קהת ומררי בתור **לויים** (ס"פ במדבר ותחלת פי נשא), **וכ"פ** בנ"ך (כמצויין בקונקורדנציא).

והחילוק פשוט: ב„דוכנם" — מדגיש **היחוד** שבלויים לגבי כהנים וישראל, משא"כ „משמרותם" שהוא משותף לכהנים וללויים (וגם לישראל) — ראה תענית כו, א ושם. וכשבא בלויים בצירוף (— **ניגוד** —) לכהנים צ"ל ביאור נוסף בזה, וכבדה"י (שם): משמרותם להלל ולשרת נגד הכהנים גו' והשוערים גו'. ולכן הנוסח „כהנים בעבודתם ולויים במשמרותם וישראל במעמדם" — דורש תיקון (או הוספת ביאור, ואפילו כשיוסיף ביאור (ע"ד הנ"ל בדה"י) — עדיין מקום, ע"ד הערת חז"ל הידועה (קידושין ע, סע"א): מי סני לויים בדוכנם דאמור רבנן (מגילה ג, א. **ובכ"מ**).

והרי **הקדמתי** התירוץ לקושיא הנ"ל בההערה שבסוף הערתי הנ"ל: להעיר מתענית (כו, א ושם) — דשם מפורש שהיו כ"ד משמרות כהונה, **וכן** לוי **וכן** ישראל. וראה ג"כ במדב"ר (פי"א, ג). ולפני זה ציינתי למגילה שם ג"כ.

בכבוד ובברכה.

י'קלד

נדפסה בלקו"ש חי"ח ע' 455 ואילך, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מו"ה אברהם: סופר (שרייבער). אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.

להערת: דלעיל אגרת שלפנ"ז בסופו.

י'קלה

ב"ה, ה' אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

... בסדר לומר המאמר באנגלית ובסגנון ובהעתק שיבינו השומעים.

שאלה לרב מורה הוראה.

י'קלו

ב"ה, ט' אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... במענה לשאלתו — פשוט שעליו ללמוד בישיבה בה לומדים אך ורק לימוד קודש. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

י'קלז

ב"ה, י"א אייר, ה'תשל"א
ברוקלין.

... צדקה בכתבה שעל האדם לשאול בענינים שאינם מובנים לו.

(וידועה — הדגשת תורת חב"ד שצ"ל: **דע** את אלקי אביך, ובל' הרמב"ם „**לידע** שיש שם מצוי ראשון כו'").

י'קלה

מצילום האגרת. והיא למו"ה א"ד סופרין, לונדון. אגרת נוספת אליו – לעיל ח"ג אגרת ד'תקסא.

בסדר .. השומעים: **מענה על שאלה האם אפשר לחזור המאמר באנגלית.**

שאלה .. הוראה: **מענה על שאלה האם אפשר לעשות החתונה באולם מסוים.**

י'קלו

ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

י'קלז

דע .. אביך: **דברי הימים־א כח, ט.**

ובל' הרמב"ם: **הל' יסודי התורה בתחלתן.**

אבל — אין צ"ל **קושיא** (בפי' הרגיל בתיבה זו), והעיקר — שאסור שיהי' זה בתור תנאי מקודם למעשה, כ"א בסגנון חז"ל: הקדמת נעשה לנשמע —

ובאופן כזה ניתנה לנו תורתנו תורת אמת ותורת חיים, ובאופן כזה קבלנו התורה. וביארו חז"ל **שדוקא** ע"י גישה זו **מבינים** התורה וכמש"נ תומת ישרים תנחם (שבת פח, א בסופו. עיין שם).

י'קלח

ב"ה, י"א אייר, תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום ג' אייר, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ובטח למותר להדגיש על הכרח התחזקות בהנהגה בחיים היום יומיים שתהא מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים וקיום מצותי' עליהם נאמר וחי בהם, שנוסף על העיקר שכן הוא ציווי הקב"ה הרי זה גם הדרך לקבלת הברכה בהמצטרך להאדם. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה.

כשנופלים לאדם מחשבות והרהורי חרטה על הנהגה ומעשים בלתי רצוים ובתכיפות — צריך הוא לברר מאיזה „צד" באו: מיצרו הטוב, או ממנגדו. והבחינה העיקרית בזה — „תולדות" מחשבות אלו: באם המחשבות מולידות הוספת מרץ וחיות בקיום המצות, חיזוק בהנהגה יומית ע"פ שו"ע (כולל — בנוגע אלי' — שמירת סדרי בית הספר וכו') — ראי' שמקורן טהור וטוב הוא. באם מולידות עצבות ורשלנות ועצלות

בסגנון חז"ל: **שבת פח, א.**
וכמש"נ: **משלי יא, ג.**

י'קלה

עליהם נאמר: **אחרי יח, ה.**
ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**
לברר מאיזה „צד" באו: **ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' סז. (נעתק ב„היום יום" כג סיון).**

או רגש של יאוש — הרי זו הוכחה שבאו מיצר הרע (אלא שנתלבש ונתחפש בלבוש של ירא שמים) כי כל אלו (עצבות וכו') מפריעים לאדם בעבודת השם. ובנוגע אלי' — על ידי **מעשים טובים** תגרום נחת רוח לנשמת אבי' ע"ה, ולא ע"י מחשבות יאוש וכיו"ב. ובודאי המדריך רוחני — יסבירה באריכות יותר ע"פ המבואר בכמה מקומות.

י'קלט

ב"ה, י"א אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום י"ז ניסן, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ובטח למותר להדגיש על הכרח התחזקות בהנהגה בחיים היום יומיים שתהא מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים וקיום מצותי' עליהם נאמר וחי בהם, שנוסף על העיקר שכן הוא ציווי הקב"ה הרי זה גם הדרך לקבלת הברכה בהמצטרך להאדם.

ונכלל בהנהגה זו — בטחון **ככל הדרוש** בהשם — בורא האדם ומנהיגו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

נ.ב. במענה לשאלתה: ענין ההשגחה פרטית (דהשם — על כל אחד ואחת) הוא **מיסודי** אמונתנו ותורתנו,

ובמילא אין מקום ליאוש ח"ו ולא לכעס על בני אדם — שהרי **ודאי** שאין הם הבעה"ב על בנ"א אחרים.

אלא שאמרה תורה שעל האדם לעשות את התלוי בו בדרך הטבע.

ע"פ המבואר בכמה מקומות: **ראה תניא פכ"ו. ועוד.**

י'קלט

עליהם נאמר: **אחרי יח, ה.**
ובמילא אין מקום כו': **ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלה, ב).**

וכן — שהאמצעי והדרך להמשכת ברכות השם בהמצטרך, ה"ז ההנהגה ע"פ רצון השם, וכנ"ל.

י'קמ

ב"ה, ערש"ק, י"ג אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים וכו' מוה"ר שמואל שי'

שלום וברכה!

מאשר אני בתודה קבלת כרך י"ב מס' **אוצר הפוסקים**, אשר ככרכים הקודמים לו מעשהו גם הוא אוסף הלכות למעשה מגדולי ומאורי ישראל בדורות שקדמונו, ראשונים כמלאכים, אשר לאורם נלך בחיי היום יום.

וכמדובר כמה פעמים שאם בכל הדורות והזמנים הכרח גדול הי' בספרים כמו אלו, על אחת כמה וכמה לאחרי המהפכות וגלות בתוך גלות וחורבן ר"ל של כמה מרכזי התורה ופיזור תלמידי חכמים בכל קצוי תבל מתוך העדר מנוחה ונחלה.

וחשיבות מיוחדת בימינו בשנים אחרונות ממש, אשר יש מתנכלים לתורתנו תורת אמת (אשר אמת שוללת פשרות ואין אמת אלא אחת) וחידושי עדיפי להו וכידוע* הצחות בזה „חידוש אמיתי בהחלט", שהרי הדן דין אמת לאמיתו אין זה חידוש אמיתי, כי כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה מסיני, משא"כ „מחדשים" הנ"ל, ר"ל מהם

---

*) קוני עה"ח פל"א.

י'קמ

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"א ע' עג ואילך.

מו"ה שמואל: **קיפניס.**

כרך י"ב מאוצר הפוסקים: **ירושלים, תשל"א. וראה גם לעיל חכ"ד אגרת ט'תרפט, ובהנסמן בהערות שם.**

ראשונים כמלאכים: **ראה שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14.**

הדן דין אמת לאמיתו: **ראה שבת יו"ד, א. וש"נ.**

כל .. מסיני: **ראה לקו"ש חי"ט ע' 252 הערות 21-20. וש"נ.**

ומהמונם, הרוצים לחדש היפך הנאמר למשה מסיני. ובטח פירסום תורת פוסקי וגדולי ישראל בכל הדורות שקדמונו — יעמיד גם אותם על האמת, תורת אמת, ויצא דבר הוי' זו הלכה בכל תפוצות ישראל, הלכה למעשה, ועל פיהם ינהגו ויחיו בני ובנות ישראל בכל מקום שהם בחיי היום יום, על אחת כמה וכמה בשאלות הדורשות ביאור ובירור, ותרבה** הדיעה והחכמה והאמת עד שיקוים היעוד ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

ואשרי חלקם של כל אלה התומכים במפעל גדול זה, גדול בכמות ועוד יותר — באיכות, שבודאי אז יופיעו כרכים הבאים של אוצר הפוסקים בקצב מהיר, שהרי זו היא דרישת השעה ויפה שעה אחת קודם.

בכבוד ובברכת הצלחה לכת"ר ולכל חברי ההנהלה ולכל המסייעים בהוו"ל דספרים אלו — שליט"א,

מ. שניאורסאהן

י'קמא

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס וכו'
מוה"ר משה ארי' ליב שי'

שלום וברכה!

נעם לי להכיר זה עתה את חתנו הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מו"ה מרדכי שי' קיפניס, אשר מסר לי ג"כ ספר[ו] **נימוקי מלב"ם** על ב"ק וב"מ.

**) רמב"ם תשובה ט, ב.

דבר .. הלכה: **שבת קלח, ב.**
היעוד: **ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.**

י'קמא

מוה"ר משה ארי' ליב: **שפירא. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"ט אגרת ז'קפג, ובהנסמן בהערות שם.**
נימוקי מלב"ם על ב"ק וב"מ: **ירושלים, תשל"א.**

ויישר חילו לאורייתא, ובפרט אשר החידושים הם במסכתות הנלמדות בישיבות, וזכות הרבים מסייעתו.

ויהי רצון אשר מתוך שמחה וטוב לבב יזכה את הרבים בעניני תורתנו תורת אמת בהמשך לשיעוריו בהלכה בישיבה הק' תורת אמת אשר בירושלים ת"ו ויראה רב נחת מבניך אלו התלמידים, וגם כפשוטו מבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצותי' מוארים באור וחיות חסידותיים.

בכבוד ובברכה לאיוש"ט ולבשו"ט.

י'קמב

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
הרב שמעון נ"י חליואה, גיבראלטאר

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו עם המצורף אליו.

ויהי רצון שכשם שכתב הענין למען בני קהלתו .. כן יבשר טוב בתוכן מכתבו. ועוד, וכמובן שגם זה עיקר, שיבשר טוב מפעולותיו בקהלתו לביסוס היהדות האמיתית בלי פשרות, ובאופן דמוסיף ואור.

והרי הבטיחונו חכמינו ז"ל הבא לטהר (ודייק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע — תרתי משמע: לטהר עצמו ולטהר אחרים) מסייעין אותו, ובפרט שזכות הרבים מוסיפה סיוע על סיוע.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

נ.ב. מצו"ב העתק מכתב מענה להנ"ל, ובודאי ימצא כת"ר הזדמנות לעזור להם בתוספת הסברה והשפעה כפי הצורך.

מבניך אלו התלמידים: **ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ ואתחנן ו, ז.**

י'קמב

הבטיחונו חכמינו ז"ל: **ראה שבת קד, סע"א. יומא לח, סע"ב.**

ודייק אדמו"ר הזקן: **לקו"ת דרושי שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ה (פט, ד ואילך).**

י'קמג

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
הרב מנחם ישראל שי' פינק
רב ראשי בק"ק דן האג

שלום וברכה!

בזה הנני לאשר קבלת מכתבו מיום א' דר"ח אייר, ואזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר למילוי משאלות לבבו לטובה בתוכן מכתבו.

ובודאי לדכוותי' למותר להדגיש גודל האחריות ויחד עם זה גודל הזכות של כל אחד ואחת שיכול להשפיע בסביבתו, ומשני הקצוות: מחד גיסא, על פי הודעת חכמינו ז"ל אשר לב ישראל ער הוא להקב"ה לתורתו ולמצוותיו, וראו זה במוחש בנוגע להנוער ובמדה חשובה גם בנוגע להמבוגרים בבני עמנו, אלא שמצפים ומשתוקקים שיגידו להם דברי אלקים חיים וניכרים דברי אמת (שאמת שוללת פשרות, עסקי חבילות וכיו"ב וד"ל), ובדברים היוצאים מן הלב פעם אחר פעם, וחזקה לתעמולה זו שאינה חוזרת ריקם.

ולאידך גיסא, חוסר ההשתדלות בדבר זה אין זה רק כפי שהי' באיזה דורות לפנינו, שאז מי שהחמיץ הזדמנות להשפיע גרם שזה שהי' יכול להיות למדן גדול הנה מחוסר ההשתדלות בזה נשאר למדן קטן, ותמורת היותו ירא שמים גדול נשאר ירא שמים פחות. לא כן עכשיו שהשאלה היא פיקוח נפשות ממש, שיהי' יהודי וכו', וכנראה גם זה בחוש.

ואם בכל הדורות ובכל המקומות הנה ואהבת לרעך כמוך כלל גדול הוא בתורה, על אחת כמה וכמה במדינות מסויימות, ועל דרך המדינה בה נמצא עתה, ובתקופתנו רבת הבילבולים והמבוכה וטישטוש הערכים,

---

י'קמג

הודעת חכמינו ז"ל: **ראה שהש"ר עה"פ (ה, ב) אני ישנה ולבי ער.**
ובדברים היוצאים מן הלב: **ראה ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל'** (סט, א).
חזקה לתעמולה כו': **ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' רד. "היום יום" יב תשרי.**
ואהבת .. בתורה: **קדושים יט, יח. תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ.**

ועד לקרוא לאור חושך ולחושך אור, שבהמשך להאמור לעיל רבה האחריות כמה פעמים ככה וביחד עם זה גם הזכות.

וכיון שאין הקב"ה דורש אלא לפי כוחם של כאו"א, בודאי ובודאי שנותנים הכוחות מלמעלה למלאות תפקיד האמור, ואין הדבר תלוי אלא ברצון ובהחלטה תקיפה, וללא חת מהמלעיגים ומהדוגלים בשם הפשרות וכו'.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור.

נ.ב. מצו"ב הלקו"ש העתק מכתב כללי שתקותי שיענין את כת"ר.

י'קמד

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אָנטיילנעמער אין דעם יערלעכן דינער
פאַר דעם מוסד חינוך „אהלי תורה"
הי' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די יערלעכע חגיגה קומט פאָר געציילטע טעג נאָך ל"ג בעומר. איינע פון די הויפּט נקודות פון ל"ג בעומר איז וואָס אין דעם טאָג האָט זיך אָפּגעשטעלט די ניט־גוטע פּאַסירונג מיט די תלמידים פון רבי עקיבא. די סיבה וואָס האָט געבראַכט צו דער ניט־גוטער פאַסירונג — ווי ערקלערט באריכות באַ אַן אַנדער געלעגנהייט — איז געווען דאָס וואָס די באַציאונג פון די תלמידים איינער צום צווייטן איז ניט געווען אויף דער נויטיגער

לקרוא .. אור: ע"פ לשון הכתוב – ישעי' ה, כ.

דודש אלא לפי כוחם כו': ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

מכתב כללי: דלעיל אגרת י'קכה.

י'קמד

נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 348, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

אין דעם טאָג .. רבי עקיבא: מאירי ליבמות סב, ב (בשם הגאונים). טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתצ"ג ס"ב (ס"ה).

די סיבה: יבמות שם.

ווי ערקלערט באריכות: ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתצג, ובהנסמן בהערות שם.

הויך, ווי דאָס האָט געדאַרפט זיין באַ אַזעלכע גרויסע תלמידים פון אַזאַ גרויסן תנא.

און וויבאַלד אַז עס האָט געפעלט אין דעם געביט פון בין אדם לחברו, איז אַ סימן אַז עס האָט געפעלט אין דעם חינוך פון בין אדם למקום.

אין די דאָזיגע טעג פון ספירה, וועלכע זיינען אַ הכנה צו קבלת התורה, ווערט אין דער פאַסירונג מיט די תלמידים פון רבי עקיבא אונטערשטראָכן דאָס וואָס איז קלאָר אָנגעדייטעט אין די עשרת הדברות: ווען קען זיין „כבד את אביך ואת אמך" און אַלע אַנדערע ענינים פון בין אדם לחברו ווי עס באַדאַרף צו זיין — ווען עס איז פריער דאָ די אַנערקענונג און קבלת עול פון „אנכי ה' אלקיך" און „לא יהיו לך אלקים אחרים" אַלס יסוד פון דער הנהגה אין טאָג־טעגלעכן לעבן.

דאָס קומט שולל צו זיין די פאַלשע דיעה פון די וועלכע מיינען, אַז די באַציאונג צווישן מענטש און מענטש, די אַזוי־גערופענע מאָראַל און עטיק, איז ניט אָפהענגיק פון תורה־חינוך.

דער מוסד חינוך „אהלי תורה" צילט איינצופלאַנצן אין די קינדער אַ חינוך על טהרת הקודש באַגרינדעט אויף שלמות אין אידישקייט, וואו בין אדם למקום און בין אדם לחברו גייען צוזאַמען. אַזאַ חינוך פאַרזיכערט, אַז זיי זאָלן אויסוואַקסן גוטע אידן און גאַנצע אידן אין אַלע הינזיכטן, וועלכע זאָלן זיין אַ לעבעדיגער ביישפיל פאַר אַנדערע און אַן אונערשעפלעכער קוואַל פון אידישע נחת, תורה־נחת, פאַר זייערע עלטערן און פאַר כלל ישראל.

דער מוסד פאַרדינט דעריבער די פולסטע שטיצע, און דער זכות פון אויפהאַלטן אַזאַ מוסד חינוך על טהרת הקודש וועט זיכער ביישטיין אַלע שטיצער און מיטאַרבעטער געבענטשט צו ווערן פון אויבערשטן בכל המצטרך, בפרט מיט אמת'ע תורה־נחת פון די אייגענע קינדער, מתוך הרחבה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה רבה ולבשורות טובות,

מנחם שניאורסאהן

וען קען זיין כו': **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתכו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"שלב.**

כבד .. אמך: **יתרו כ, יב.**

אנכי .. לא יהיו לך: **שם, ב־ג.**

י'קמה

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת גאולה תחי'
מר אהרן שי'

שלום וברכה!

קבלתי המברק והזכרתים למילוי משאלות לבבם לטובה.

ובודאי עוד יבוא מכתב ביתר פרטים, ויהי רצון שיבשרו טוב בענינים הפרטיים ובענינים הכלליים גם יחד.

מובטחני שאין צורך להדגיש להם עד כמה תורתנו תורת חיים מחשיבה את היחיד, ועל פי המשנה הידועה, כל המקיים נפש [אחת] מישראל כאילו קיים עולם מלא. ועוד יותר אמרו חכמינו ז"ל ובפרט הרמב"ם, מורה נבוכים של כל הדורות, שמביא בסגנון לקוני אבל בתור פסק דין, אשר צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב; עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה (הל' תשובה, פ"ג ה"ד, בקיצור לשון קצת).

מובן ג"כ אשר כל מי שאפשר לו והיכולת בידו לפעול בממדים גדולים יותר אינו יוצא ידי חובתו כלל וכלל על ידי פעולה אחת או פעולה מצומצמת או אפילו פעולה בממד גדול אבל לא כפי יכלתו. והדברים אמורים הן בכמות והן באיכות.

ואם כך הוא בנוגע לכל מצוה ופעולה של כל אדם, על אחת כמה וכמה באלו אשר ההשגחה העליונה נתנה להם האפשרות והכשרון להשפיע על הרבים ובנוגע לבעיות העומדות ברומו של עולמנו, ובמיוחד בבעיות חיוניות הנוגעות בעצם קיום האומה, ובסגנון [רבינו] סעדי' גאון: אומתנו אינה אומה כי אם בתורתה (הרס"ג, ספר האמונות והדעות ג, ז).

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור.

י'קמה

מרת גאולה: **כהן. אגרות נוספות אלי' – לעיל חכ"ו אגרת ט'תרחצ, ובהנסמן בהערות שם.**
מר אהרן: **כהן. אגרת נוספת אליו – לקמן אגרת י'רפב.**
המשנה הידועה: **סנהדרין פ"ד מ"ה (לז, א).**
אמרו חכמינו ז"ל: **קידושין מ, ריש ע"ב.**

י'קמו

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר מרדכי שי' נמיר

שלום וברכה!

הנני לאשר קבלת ספרו **שליחות במוסקבה**, ות"ח על שימת לבבו לשלחו לספריתי.

תקותי שגם להבא בטח ישלח פרסומיו לספרי' שלנו שהיא לתועלת הרבים, ובפרט פרסומים הקשורים עם אחינו בני ישראל במדינה ההיא והדומות לה.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. בודאי לא יקפיד מר על הבא לקמן, ובהקדם שבודאי יודע כי בדורנו לא כל אחד מתעסק ולומד הספרים הבאים לידו, וכמה וכמה מסתפקים בקריאה (בלי לימוד) שטחית (ולפעמים עד כדי דפדוף וכיו"ב), אשר לכן מה טוב למנוע במדה האפשרית טעות גם מאלה שהם שטחיים ביותר.

ועוד להוסיף בזה אשר רבים מאלה הרעשנים ומשמיעי קולם ודעתם וקופצים בראש, הרי מרוב טרדתם בזה אין זמנם פנוי לעיון ואפילו פחות מזה.

הקדמה זו — ארוכה לפי ערך — באה בנוגע לסיום הספר של מר, רשימת שמות בתי כנסת, אשר לכאורה צריך הי' להוסיף, ואולי גם עתה לאחרי ההדפסה, בראשה שזוהי רשימה של בתי כנסת שהיו קיימות בשנות 50-1948. ואף שמובן הדבר לכל מי שיקרא ההקדמה, ועל אחת כמה וכמה הקורא גם בפנים הספר, הרי כאמור לעיל הדברים אמורים לא כלפי חוקרי דברי ימי ישראל וקורא עיוני, כי אם בנוגע לסוג הנ"ל אשר כמדומה לי אינו מועט בכמות. ובפרט שהתיקון הרי אפשר שיהיי על ידי הוספת שורה מודבקת בגומי בראש הרשימה.

י'קמו

מר מרדכי נמיר: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ב אגרת ח'תקכא.**
שליחות במוסקבה: **תל אביב, תשל"א.**

ואת מר הסליחה על ההערה, כיון שהסילוף בזה רב תוצאות.

בודאי כבר שמע מר מכמה וכמה על דבר החשיבות המיוחדת לזכרונות ולדו״ח מתקופת שנתים האלו (50־1948), ואסיים גם בחוות דעתי מתאים להאמור. ובטח יימצא סוף סוף מי שיקח על עצמו לתאר תיאור מספיק, אף שעדין אינו שלם כיון שאין כל החומר מצוי בנוגע למדינה ההיא בתקופת רבת הנסיונות ורבת המאורעות בכלל, ובחיי אחינו בני ישראל בפרט, של עשור שנים שלאחרי מלחמת עולם השני׳.

י׳קמז

ב״ה, פסח שני, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

מר ישראל שי׳ פיינהנדלר
רמת השרון

שלום וברכה!

במענה למכתבו מח׳ אייר, בו כותב אודות ענין התפלה בשפתים סגורות, שכנראה כוונתו לתפלה במחשבה בלבד בלי דיבור ועקימת שפתים,

ולפלא השאלה והספק בזה, שהרי מבואר בש״ס ופוסקים אשר תפלה צריכה להיות בדיבור, ואפילו תפלה בלחש הרי ענינה על דרך „שפתי׳ **נעות** וקולה לא יישמע (לאחרים)״, אף שצריכה להיות גם כוונה, וכמאמר רבותינו ז״ל „תפלה בלי כוונה כגוף בלי נשמה״,

ובלשון רבינו הזקן בעל השלחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) והתניא (פוסק בנסתר דתורה) — „פסק ההלכה הערוכה בתלמוד ופוסקים דהרהור לאו כדבור דמי, ואם קרא ק״ש במחשבתו ובלבו לבד בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרות, וכן בברכת המזון דאורייתא ובשאר ברכות דרבנן ובתפלה, ואם הוציא בשפתיו ולא כיון

י׳קמז

מבואר בש״ס ופוסקים: **ברכות לא, א. רמב״ם הל׳ תפלה פ״ה ה״ט. טושו״ע (ודאדה״ז) או״ח הל׳ תפלה סק״א ס״ב. וראה מג״א שם סק״ב. שו״ע אדה״ז שם ס״ד.**

שפתי׳ .. (לאחרים): **שמואל־א׳ א, יג. ברכות שם. וראה ירושלמי ברכות רפ״ד. טור שם ובב״י שם (ד״ה ומ״ש י״א). שו״ע אדה״ז שם ס״ב.**

וכמאמר רבותינו ז״ל: **ראה של״ה מסכת תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט, סע״ב).**

יצא ידי חובתו בדיעבד ואין צריך לחזור לבד מפסוק ראשון של ק"ש וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה" (תניא, ריש פ' ל"ח).

בכבוד ובברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'קמח

[י"ד אייר, ה'תשל"א]

...ידוע מאמר חכמינו ז"ל שהדירה צ"ל בשכונת יהודים ירא"ש ומקיימי תורה ומצות.

ובהתאם לזה יקבעו מקום דירתם.

בדיקת התפילין והמזוזות באם לא נבדקו בי"ב חודש.

י'קמט

ב"ה, ט"ו אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תלמידות כתות מסיימות סמינר „בית רבקה", יעָר,
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

מכתבן מכ"ה למטמונים נתקבל, ואזכיר כל אחת ואחת מהן למילוי משאלות לבבן לטובה בתוכן מכתבן.

כיון שכתבו מכתבן וכן המענה נשלח בימים שבין פסח לעצרת,

תניא, ריש פ' ל"ח: **וראה בהנסמן ב„מ"מ, הגהות והערות קצרות" לשם (ע' רמא).**

י'קמח

נכתבה על גליון המכתב מיום י"ד אייר ה'תשל"א.

מאמר חכמינו: **ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ו. וראה גם לעיל אגרת י"מא, ובהנסמן בהערות שם.**

י'קמט

למטמונים: = **למ"ט מונים – לספירת העומר.**

שבשניהם הצטיינו נשי ובנות ישראל כידוע, שבזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים כדי לקבל את התורה ובמעמד הר סיני הי' תחילת הדיבור עם הנשים ואח"כ עם האנשים, הרי ימים אלו ימי סגולה הם לנשי ובנות ישראל בפרט לנתינת כח מלמעלה במדה יתרה בכל הנוגע לעניני תורה ומצותי' מוארים באור וחיות חסידותיים.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

נ.ב. מצו"ב העתק מכתב כללי לנשי ובנות חב"ד שתוכנו כמובן שייך גם להן ויש לו קשר להכתוב לעיל.

י'קנ

ב"ה, ל"ג בעומר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

צו דער זעכצנטער יערלעכער קאָנוועגשאָן
פון נשי ובנות חב"ד
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

די קאָנוועגשאָן קומט הייאָר פאָר שבת מברכים חודש סיון, דער חודש פון **מתן־תורה**. און וויבאַלד אַז אַלץ איז דאָך בהשגחה פרטית, איז כדאי זיך אָפצושטעלן אויף איינע פון די נקודות פון מתן־תורה וואָס האָט אַ דירעקטע שייכות צו דער קאָנוועגשאָן.

תורה מסיני הויבט זיך אָן מיט די עשרת הדברות, וואָס די ערשטע צוויי דיברות: **אנכי** (כולל אַלע מצוות־עשה) און **לא יהי' לך** (כולל אַלע

שבשניהם הצטיינו כו': **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקמב. לקמן אגרת י'קנא־קנב.** י'קסו.

בשכר נשים צדקניות .. ממצרים: **סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב. במדב"ר פ"ג, ו.**

תחילת הדיבור עם הנשים: **מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ יתרו יט, ג. שמו"ר פכ"ח, ב. ועוד. וראה לקו"ד ח"ג תקעא, ב ואילך.**

מכתב כללי: **אגרת שלאח"ז.**

י'קנ

נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 242 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

אנכי .. לך: **יתרו כ, ב־ג.**

אנכי .. מצוות־עשה .. לא יהי' לך .. מצוות לא־תעשה: **ראה תניא רפ"כ. וראה תו"ש יתרו כרך טז מילואים אות א. וש"נ.**

מצוות לא־תעשה) זיינען דער יסוד פון **אחדות השם**. די הקדמה צו מתן־תורה איז געווען די אחדות פון אידישן פאָלק (**ויחן שם ישראל — כאיש אחד בלב אחד**). דער ענין פון מתן תורה איז אַראָפצוברענגען **אחדות השם** אין וועלט, דורך דעם וואָס אידן — **גוי אחד בארץ** — זיינען מקיים די תרי"ג מצוות פון **תורה אחת**.

לכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיג: ווי קען אַזאַ אחדות דערגרייכט ווערן נעמענדיג אין אַכט, אַז דער אויבערשטער האָט באַשאַפן די מענטשן מיט פאַרשידנאַרטיקע מיינונגען (**אין דעותיהם שוות**), אין אַ וועלט וואָס איז אויך פונקט אַזוי פאַרשידנאַרטיק אין קלימאַט און נאַטירלעכע אייגנשאַפטן? ווי קען אַ גאַנץ פאָלק דערגרייכן אַ פולשטענדיגע אחדות צווישן זיך, און אַריינברענגען אחדות אין אַזאַ וועלט?

די דערקלערונג דערפון איז, ווי עס שטייט אין פסוק: **ויתיצבו בתחתית ההר** — אַז אַלע ששים רבוא אידן „האָבן זיך געשטעלט **אונטערן באַרג**", דאָס הייסט אַז זיי האָבן זיך פולשטענדיג אונטערגעוואָרפן צו תורה מסיני אין אַן אופן אַז אלע אַנדערע ענינים אין וועלט וואָלטן פונקט ווי ניט עקזיסטירט, ווייל זיי זיינען אינגאַנצן בטל געווארן אין דעם קבלת־עול, צוזאַמען מיט דער גרויסער שמחה, פון קבלת התורה. און ויבאַלד אַז דער „הר" איז באַ אַלעמען גלייך, און אַלע זיינען דורכגעדרונגען מיט דעם זעלבן געפיל פון ביטול און שמחה, האָט דאָס אריינגעבראַכט אַן אמת'ע אחדות אין אַלע ששים רבוא אידן און אַזוי אַרום אויך אחדות פון השם אחד אין וועלט דורך תורה אחת.

דאָס זעלבע איז אין דער אידישער משפחה. כאָטש יעדער מיטגליד פון דער משפחה איז אַן איינהייט פאַר זיך, מיט אַ באַזונדערע אויפגאַבע אין לעבן וכו', איז אָבער ווען אַלע מיטגלידער פון דער משפחה נעמען אויף די **תורה אחת** פון **השם אחד** אין אַן אופן אַז — תורה און מצוות איז דער עיקר, און אַלע אַנדערע זאַכן זיינען נאָר אַ בייזאַך צום עיקר

אנכי .. לא יהיו לך .. יסוד פון אחדות השם: **ראה רמב"ם הל' יסוה"ת בתחילתן. סהמ"צ שלו מ"ע ב'. מל"ת ב'.**

די הקדמה .. ויחן .. אחד: **יתרו יט, ב. מכילתא ופרש"י עה"פ. ויק"ר פ"ט, ט. דא"ז פ' השלום. וראה גם תנחומא באַבער יתרו ט. וראה לקו"ש חכ"א ע' 100 ואילך.**

גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**

לכאורה .. די דערקלערונג כו': **ראה גם לקמן אגרת י"קנז.**

אין דעותיהם שוות: **ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א.**

ויתיצבו בתחתית ההר: **יתרו יט, יז.**

און האָבן אַ וועלט נאָר דאָן וועלן זיי האָבן אַ שייכות צום עיקר — דאָן איז פאַראַן אמת׳ע אחדות אין דער משפחה.

אין אָט דער דאָזיגער אחדות פון דער משפחה — וואָס אידישע משפחות זיינען דאָך די באַשטאַנדטיילן פונם אידישן פאָלק, און במילא דער יסוד פון אחדות פון כלל ישראל — האָט די אידישע פרוי און טאָכטער אַ גאָר וויכטיגע ראָלע, אַלס **עקרת הבית**, ווי דאָס איז שוין אונטערשטראָכן געוואָרן באַ פריערדיגע געלעגנהייטן.

פאַרשטייט זיך, אַז די דערמאָנטע אחדות מוז זיין אַ תמידית־דיגע, אָן הפסקות; דאָס הייסט, אַז זי דאַרף קומען צום אויסדרוק ניט נאָר אין געוויסע טעג פון יאָר, אָדער אין געוויסע שעות פון טאָג, נאָר אין אַלע טעג פון יאָר און אין אַלע שעות פון טאָג. דאָס הייסט, אַז די אידישע היים דאַרף זיין אינגאַנצן איינגעשטעלט אויף די יסודות פון תורה און מצוות, און אַזוי דורכגעדרונגען מיט דעם גייסט פון קבלת עול און שמחה של מצוה, אַז דאָס זאָל זיך מערקן אויך אין דער הנהגה מחוץ פון דער היים, אין גאַס און אין דער גאַנצער סביבה אַרום.

אין דעם ליגט דער אינהאַלט פון דער „עכט־אייגנאַרטיקייט" און אייניקייט פון דער אידישער משפחה און פון אידישן משפחה לעבן — די הויפט טעמע פון דער הייאָרדיגער קאָנוועגשאָן.

עס איז צו האָפן, אַז די דאָזיגע נקודה וועט אַרויסגעבראַכט ווערן באַ דער קאָנוועגשאָן מיט דער געהעריגער קלאָרקייט און שטאַרקייט, און מיט דער כוונה און תכלית דערפון — איר פאַרווירקלעכונג אין טאָג־טעגלעכן לעבן, אין איינקלאַנג מיט דעם פונדאַמענטאַלן פּרינציפּ פון חכמינו ז״ל: **מעשה הוא העיקר**.

בברכה להצלחה ברוחניות ובגשמיות ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

עקרת הבית: **ראה ב״ר פע״א, ב. זח״א קנד, א. אוה״ת נ״ך ח״ב ע׳ תתעא, ושם ע׳ תתנח ואילך.**
פריערדיגע געלעגנהייטן: **ראה גם לעיל חכ״ה אגרת ט׳תצו.**
מעשה הוא העיקר: **אבות פ״א מי״ז.**

י'קנא

ב"ה, ימי הספירה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מכתבה נתקבל, והשם יתברך ימלא משאלות לבבה לטובה.

בודאי למותר להדגיש הצורך לחזק ולהוסיף בעניני התורה והיהדות בחיי היום יום. ונוסף על העיקר — חובתם של כל אחד ואחת מבני ובנות ישראל להתנהג על פי רצון הבורא יתי — הרי זהו גם כן הצנור להוספה בברכות ה' בכל המצטרך.

ובהמצאנו בימים אלו המקשרים את חג הפסח, זמן חירותנו (חירות הגוף כפשוטו), עם חג השבועות, זמן מתן תורתנו (חירות הנפש), אשר בשניהם הי' לנשי ובנות ישראל חלק חשוב ביותר, כידוע, הרי ימים אלה ימי סגולה הם לנשי ובנות ישראל בפרט, להתבונן בחלקן הטוב שנתנה להם ההשגחה העליונה בביסוס המשך עם ישראל וקיומו.

ובקשר עם האמור לעיל, מצורף בזה העתק מכתב כללי לועידה השנתית של נשי ובנות חב"ד, והתקוה חזקה שתנצל תוכנו בפועל בכיוון האמור.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

י'קנא

זמן חירותנו .. זמן מתן תורתנו: **כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש דחג הפסח וחג השבועות.**
וראה לקו"ש חי"ז ע' 71 ואילך. ח"ח ע' 21.
כידוע: **ראה גם לעיל אגרת י'קמט, ובהנסמן בהערות שם.**
מכתב כללי: **דלעיל אגרת י'קנ.**

י׳קנב

ב״ה, ספירה טעג, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

איך האָב ערהאַלטן אייער שרייבן, און השם יתברך זאָל דערפילן אייער האַרץ־באַגערן לטובה.

זיכער איז איבעריג צו אונטערשטרייכן די נויטוועندיקייט צו פאַרשטאַרקן די ענינים פון תורה און מצות אין טאָג־טעגלעכן לעבן. אין צוגאָב צום עיקר, וואָס אַ איד דאַרף דאָך לעבן לויט דעם רצון פון דעם אויבערשטן, איז דאָס אויך דער וועג צו באַקומען אַ הוספה אין דעם אויבערשטנ׳ס ברכות אין אַלץ וואָס מ׳נויטיגט זיך. און אין די ענינים פון תורה און מצוות און אידישקייט בכלל, ווי גוט דער מצב איז, איז דאָך אַלעמאָל דאָ אָרט צו פאַרבעסערן און פאַרשטאַרקן.

אין די איצטיגע טעג וועלכע פאַרבינדן דעם יום־טוב פסח, דער יום־טוב פון באַפרייאונג פון גלות מצרים, מיט דעם יום־טוב פון שבועות, דער יום־טוב פון מתן תורה, וואָס אין ביידע גרעסטע היסטאָרישע פאַסירונגען פאַר דער כלל ישראל האָבן די אידישע פרויען און טעכטער געהאַט גאָר אַ גרויסן חלק, דאַרף די אידישע פרוי און טאָכטער זיך ספעציעל אַריינטראַכטן אין דער העכסט וויכטיגער ראָלע וואָס די השגחה העליונה האָט זי צוגעטיילט אין פאַרזיכערן דעם המשך פון אידישן פאָלק.

דער בייגעלייגטער בריף צו דער יערליכער קאָנוואַנשאָן פון אגודת נשי ובנות חב״ד האָט אַ דירעקטע שייכות מיט דאָס אויבנגעשריבענע. עס איז צו האָפן, אז דער אינהאַלט וועט האָבן די געוואונשענע ווירקונג.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

י׳קנב

נדפסה בלקו״ש ח״ז ע׳ 252, והושלמה ע״פ צילום האגרת. וראה גם לקמן אגרת י׳קסו.
וואָס אין ביידע כו׳: **ראה גם לעיל אגרת י׳קמט, ובהנסמן בהערות שם.**
בייגענלייגסטער בריף: **דלעיל אגרת י׳קנ.**

י'קנג

ב"ה, כ"ה אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום י"ז אייר,

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

לכתבו ע"ד בנו שי' — ע"פ התיאור שבמכתב מר לכאורה אין כדאי שיתחיל (עתה) בנו בלימוד המקצוע שידרוש לכה"פ ד־ה שנים ובמשך זמן זה כו"כ בחינות **שונות וכו'** — ורק לאחרי זה יתברר המתאים המקצוע לפניו **בפועל** ובתנאים שיהיו אז וכו'.

והגיוני יותר שיתענין במשהוא הדורש הכנה קצרה **בהרבה** יותר ושיוכל להתחיל בההכנה עוד בהיותו בצבא.

י'קנד

ב"ה, כ"ה אייר, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... הזכרת שמו בקשר בעיית קצת הבחורים שי' ב... — לא הייתה הכוונה שהוא יארגן את זה. שהרי עסוק הוא **למדי** ובחינוך עטה"ק וכו' (ופשיטא שלא התכוונתי שינהל את זה) — כ"א שיעורר את אלו שמחובתם הק' לעשות את זה ומזמן (ובעוה"ר — ע"ע לא בא הדבר לפועל,

---

י'קנג

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ב ע' פט.

ע"ד בנו: במענה לשאלה האם כדאי שהבן ילמוד עם תום שירותו בצה"ל מקצוע הרפואה.

י'קנד

נדפסה ב„מקדש מלך" ח"א ע' 111.

אף שנראה **במוחש** גודל האחריות והזכות ויוקר הזמן בזה). וחשיבות להתעוררות מצדו בזה — כי זה שהצליח היצר זה כו"כ שנים למנוע את הנ"ל ממילוי חובתם זו — הוא ע"י ההסברה שא"א לעשות מה, ואין פ' מסוגל לזה והראי' שהרי פ' ג"כ אינו מסוגל, ומה לו ולכל הענין ודיו שהתאנח ג"פ על המצב וכו' — והרי בידו **להוכיח** מהבחורים שי' שבהשפעתו קיום **הבטחת** חז"ל יגעת ומצאת גם בסוג ובשטח זה. ואולי גם להורות על אופני גישה וכו'.

י'קנה

[שלהי אייר, ה'תשל"א]

כמובן יש להתחשב בדעת העו"ד. ולכן — כדאי להתעניין ע"ד הכולל בנחלת הר חב"ד.

כולל בקאנאדא — אינו ענין בשבילו.

אזכיר עה"צ.

י'קנו

[ער"ח סיון, ה'תשל"א]

בטח גם הוא שמע שזה **כשנה וחצי** שהנני מעורר ומבקש **שכאו"א** יעשה **בביסוס** השכונה ופשיטא — אלה הדרים בשכונה, ומהו התירוץ אשר **פ'** סיפר **לו** במאוחר ובמילא כו' —

„לכאורה" — „**גם**" **הוא** הי' צ"ל מהעושים משהו למען השכונה [ולעורר אחרים **ג"כ שיעזרוהו** בפעולתו] — ובפרט בית שבו נמצא **בכל יום!!**

הבטחת חז"ל: מגילה ו, ריש ע"ב.

י'קנה

מענה לאברך מארצות־הברית ע"ד הסתדרות לאחר החתונה, והעו"ד מציע שאשתו לא תשאר בארה"ב בשעת סידור הניירות עבורה.

י'קנו

נכתבה על גליון המכתב מיום ער"ח סיון ה'תשל"א.

בביסוס השכונה: שכונת קראון הייטס. ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרעח, ובהנסמן בהערות שם.

י'קנז

ב"ה, ראש חודש סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תלמידות מסיימות כתת „בר'ווי" וכתת בגרות
סמינר ליובאַוויטש קסבלנקה
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בנועם קבלתי מכתבן מי"ב אייר, ואזכירן על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר למילוי משאלות לבבן לטובה ולברכה.

ובעמדנו בחודש השלישי ביום הזה בו באו אבותינו מדבר סיני, בודאי יודעות פירוש חכמינו ז"ל על הכתוב „ויחן שם ישראל נגד ההר" (בלשון יחיד) — „כולם כאיש אחד בלב אחד", שזו היתה הקדמה לקבלת תורה אחת מה' אחד, ולהיות „גוי אחד בארץ" — להמשיך אחדות ה' בארץ הלזו הגשמית.

ולכאורה, כיצד אפשר להשיג אחדות כזו, אחרי שהבורא ברא בני אדם שאין דיעותיהם שוות, וגם הארץ הלזו שברא משונה היא בכל ענינ' ופרטי' מן הקצה אל הקצה?

והביאור בזה מרומז בהפסוק **ויתיצבו בתחתית ההר**, פירוש שכל ששים רבוא מישראל, הם ונשותיהם ובניהם ובנותיהם העמידו עצמם בתוקף „בתחתית ההר" — בביטול גמור ובשמחה עצומה לקראת קבלת התורה והמצוות, באופן שכל ענינים האחרים היו כלא היו, ועל ידי כך

י'קנז

נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 250.

בחודש .. סיני: **יתרו יט, א.**

פירוש חכמינו ז"ל על הכתוב: **יתרו שם, ב. מכילתא ופרש"י עה"פ. ויק"ר פ"ט, ט. דא"ז פ' השלום. וראה גם תנחומא באַבער יתרו ט. וראה לקו"ש חכ"א ע' 100 וא"לך.**

כאיש אחד בלב אחד: **פרש"י עה"פ שם.**

גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**

להמשיך .. הגשמית: **ראה תניא אגה"ק ס"ט (קיד, א). תו"א וישב כז, סע"ד. ובכ"מ**

ולכאורה .. והביאור כו': **ראה גם לעיל אגרת י'קנ.**

שאין דיעותיהם שוות: **ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א.**

ויתיצבו בתחתית ההר: **יתרו שם, יז.**

נעשו כאחדים ממש לקבל תורה אחת מה' אחד ולהמשיך אחדות השם — על ידי התורה והמצוות — בארץ.

ובודאי ידוע להם שלנשי ובנות ישראל הי' חלק בראש בנתינת התורה מסיני, כסיפור חכמינו ז"ל, מיוסד על הכתוב „כה תאמר לבית יעקב (אלו הנשים) ותגיד לבני ישראל (אלו האנשים)", שהקב"ה ציוה למשה רבינו לדבר תחילה עם נשי ובנות ישראל לקבל התורה, ואחר כך לבני ישראל הגברים. זאת אומרת שכל האמור לעיל שייך להן גם כן, ואדרבה ביתר שאת.

ויהי רצון שחפץ ה' בידן יצליח לקיים האמור בשמחה ובטוב לבב, בפועל ממש, כי מעשה עיקר, ולהיות דוגמא חי' לכל רואיהן, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

מ. שניאורסאהן

י'קנח

ב"ה, ר"ח סיון תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת האדא רייזל תי'

ברכה ושלום!

במענה למכתבה בו כותבת אודות יום הולדת שלה,

ובודאי מוסיפה בעניני יהדות ומצות כציווי תורתנו הק' תורת חיים להעלות בקדש,

---

כסיפור חכמינו ז"ל: **מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ שם, ג. שמו"ר פכ"ח, ב. ועוד. וראה לקו"ד ח"ג תקעא, ב ואילך.**

כה .. ישראל: **יתרו שם.**

מעשה עיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

י'קנח

מצילום האגרת.

האדא רייזל: **רסקין, קובלנקא. אגרות נוספות אלי' — לעיל אגרת י'צה, ובהנסמן בהערות שם.**

להעלות בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י'כג, ובהנסמן בהערות שם.**

ונוסף על העיקר מילוי הציווי — הרי זה גם הצנור והכלי לקבלת ברכות השי"ת בהמצטרך.

ויהי רצון מהשם יתברך שתהי' שנה הבאה עלי' לטובה שנת הצלחה בגשמיות וברוחניות ותבשר טוב בכל האמור.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

י'קנט

ב"ה, ראש חודש סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

האברך מרדכי יוסף שי'

שלום וברכה!

כיון שנכנסנו לחודש סיון, שנקודתו קבלת התורה, שהתורה היא רפואה לעולם, אכפול איחולי שיתברך מאת השי"ת בכל המצטרך בבריאות הגוף ובריאות הנפש גם יחד.

ועל פי מכתבי הקודם בודאי ממלא הוראות הרופא, שגם זה מציוויי התורה, ויהי רצון שיהי' בהצלחה.

תקותי חזקה שמתחזק בבטחונו בהשי"ת, שהוא רופא כל בשר ומפליא לעשות, שהרופאים הם שלוחיו, במילא אין מקום לדאגה וכו'. והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

בברכה לחג שמח ולבשורות טובות.

י'קנט

שהתורה היא רפואה לעולם: **ראה מכילתא ויל"ש עה"פ בשלח טו, כו (רמז רנז). אבות פ"ו, ז. ויק"ר פי"ב, ג. דב"ר פ"ח, ד. עירובין (נד, א) ויל"ש (משלי ריש רמז תקלז) עה"פ (משלי ד, כב) כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא. מצו"ד עה"פ. תו"א נח ח, סע"א.**

מציווי התורה: **ורפא ירפא — משפטים כא, יט. וראה ב"ק פה, א. שו"ע יו"ד ר"ס שלו.**

רופא .. לעשות: **ברכת „אשר יצר", מברכות ס, ריש ע"ב.**

י'קס

[בי סיון, ה'תשל"א]

. . . הדו"ח ע"ד בי"ס שקמים אשדוד נתקבל ות"ח.

י'קסא

ב"ה, ימי הגבלה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

צו די באַטייליגטע אין דער יערלעכער אונטערנעמונג פון נ.י. קאָמיטע פאַר דעם סעמינאַר למורות ובתי ספר לנערות אין כפר חב"ד בארצנו הקדושה ת"ו
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

די טעג פון **שלושת ימי הגבלה**, וועלכע דינען אַלס צוגרייטונג צו קבלת התורה, ציען זייער אינהאַלט פון דעם אָנזאָג פון השם יתברך צו משה רבינו **לך אל העם וקדשתם גו' והגבלת את העם** — „גיי צום פאָלק און מאַך זיי הייליג . . און שטעל איין גרענעצן פאַרן פאָלק".

אַזוי ווי די תורה איז אַן אייביגע אין אַלע ענינים און פרטים, ליגט אין דעם ענין פון די שלושת ימי הגבלה אַן אייביגע אָנווייזונג: אַז יעדער איד, מאַן און פרוי, דאַרף שטענדיג געדענקן, אַז השם יתברך זאָגט זיי אָן כסדר: **לך אל העם וקדשתם** — גיי און העלף יעדן איינעם און איינע פון דעם „גוי קדוש" צו זיין דורכגעדרונגען מיט קדושה און זיין אַ פאַסנדע „כלי" פאַר קבלת התורה והמצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן טעגליך.

י'קס

נכתב להנהלת צעירי אגודת חב"ד סניף נחלת הר חב"ד. נדפס ב„התקשרות" גליון שיז ע' 13.

י'קסא

שלושת ימי הגבלה: **ראה לקו"ש חכ"ג ע'** 346א **בהערה** (ד"ה ימי הגבלה). וש"נ.
לך . . העם: **יתרו יט, י; יב.**
תורה איז אַן אייביגעס: **ראה תניא רפי"ז. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 33 ואילך.** וש"נ.
גוי קדוש: **יתרו שם, ו.**

וואָס דעם אויבערשטנ'ס אָנזאָג איז אויך אַ נתינת־כוח דאָס דורכצופירן בפועל, וואָרום מעשה — עיקר.

אויב דאָס איז אַזוי בנוגע צו העלפן אַלע אידן, אפילו דערוואַקסענע, על אחת כמה וכמה בנוגע אידישע קינדער אין די יאָרן וועלן עס ווערט אויסגעפורמט זייער גאַנצע פערזענלעכקייט און עס ווערט געלעגט דער יסוד אויפן גאַנצן לעבן. און בפרט בנוגע אידישע טעכטער, וואָרום די אידישע טאָכטער דאַרף דאָך זיין די **עקרת הבית**, וואָס פון איר איז אָפהענגיק אין גאָר אַ גרויסע מאָס די איינשטעלונג און טעגלעכע הנהגה פון דעם גאַנצן הויז און פון דער גאַנצער משפחה.

דערפאַר איז אַזוי העכסט וויכטיג דער ענין פון חינוך הבנות און די מוסדות וועלכע פאַרנעמען זיך דערמיט, ספּעציעל דער **סעמינאַר למורות ובתי ספר לנערות אין כפר חב"ד**.

איך ווינש אייך גרויס הצלחה אין אייער אונטערנעמונג און טעטיקייטן צו העלפן שאַפן די פינאַנציעלע מיטלען, אַז די דערמאָנטע מוסדות זאָלן ניט נאָר קענען פאָרזעצן זייער חינוך אַרבעט, נאָר זאָלן אויך קענען פאַרשטאַרקן און אויסבריטערן די מעגלעכקייטן צו אויסשולן וואָס מער אידישע טעכטער אין דעם אמתּן תורה גייסט, צו דערפילן זייער אויפגאַבע אין לעבן.

דער זכות פון דער דאָזיגער אַרבעט זאָל אייך אַלעמען ביישטיין צו באַקומען דעם אויבערשטנ'ס ברכות אין אַלץ וואָס מינויטיגט זיך, צוזאַמען מיט אייערע בני־בית שיחיו, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות און אַ פריילעכן יום־טוב פון קבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

אָנזאָג .. נתינת כוח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**
מעשה — עיקר: **אבות פ"א מי"ז.**
עקרת הבית: **ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא, ושם ע' תתנח ואילך.**

י"קסב

ב"ה, ימי ההגבלה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר אברהם שי'

שלום וברכה!

הנני בזה להביע תודתי בעד מכתבו בצירוף הכתבה ע"ד ביקור בכפר חב"ד.

ותקותי שהתרשמות של המבקרים מהאוירה והחיים בכפר חב"ד וכו' תתגשם בפועלה ומעשה מיוסד על מאמר חכמינו ז"ל מעשה עיקר. כוונתי פשוט להוספה בקיום המצוות מעשיות דתורתנו הק' תורת חיים, שכשמה כן היא הוראה בחיי היום יום לחיים ראויים לשמם.

ואם בכל אחד ואחת הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בנוגע להנוער אשר עליו עוד לבסס השקפת עולם עלי' יקבע חייו וחיי משפחתו בבוא הזמן. ובסגנון האמור, אם בכל מקום הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בארץ הנקראת אפילו בפי כל עמי העולם ארץ הקודש, היא ארצנו הקדושה עלי' נאמר ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

ובפרט בתקופתנו הרת מבוכות, ובמצב הבין־לאומי, אשר זקוקים אנו לתוספת בטחון ולביסוס ההגנה על בני ובנות ישראל בכל מקום שהם, כולל בפרט ארצנו הקדושה, והרי התורה ומצותי' הן תריס בפני כל דבר בלתי רצוי, והן הן הדרך והאמצעי לברכת ה' שומר עמו ישראל, ובלשון הכתוב — בקשר עם ימים אלו של הכנה לחג מתן תורתנו וקבלת התורה — „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים גו' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים, כי לי כל הארץ" (יתרו יט: ד, ה).

י"קסב

מאמר חכמינו ז"ל: **אבות פ"א מי"ז.**

שכשמה כן היא הוראה: **ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. וראה זח"ג נג, ב.**

עלי' נאמר: **עקב יא, יב.**

התורה ומצותי' הן תריס בפני כל דבר בלתי רצוי: **ראה אבות פ"ד מי"א. סוטה כא, א. סנהדרין צח, ריש ע"ב.**

בברכה לכל התלמידים ללכת מחיל אל חיל בלימוד תורתנו וקיום מצותיי, ולשאת בצדק ובגאון התואר המסורתי לכל בן ובת ישראל — בן אברהם יצחק ויעקב ובת שרה רבקה רחל ולאה,

ובברכת חג שמח לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

י'קסג

[ט' סיון, ה'תשל"א]

אין **ההדגשה** על זה שנעשה **בפועל**, כ"א **שצריך להיות** (ובמילא מתכוננים וכו'), **וכהמדובר** בזה — שעוד במצרים נצטוו על זה, והחידוש בפרשתנו שהלויים — במקומם.

ובכל אופן פשוט — שהנ"ל הוא בהוספה על עוד חילוקים, שרק **בכור** נמנה, ז.א. שראשון לילדיהם נקבה — א"צ להכנס וכו'.

י'קסד

ב"ה, י' סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה יהודא ליב שי'

שלום וברכה!

מאשר אני בתודה קבלת מכתבו מכ"א אייר.

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

י'קסג

מענה למו"ה אלי' חיים רויטבלט על גליון המכתב ט' סיון ה'תשל"א. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז אגרת ב'סח. ח"ו אגרת א'עדרת, ובהנסמן בהערות שם.

אין ההדגשה כו': **במענה לשאלתו על המדובר בהתוועדות דש"פ במדבר שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"ב ע' 209 ואילך) שהטעם שבמנין הבכורים לא נאמר "על פי ה'", כמו במנין הלויים, ש"הלך משה ועמד על פתח האוהל .. ובת קול .. אומרת כך וכך תינוקות יש באוהל זה", כי מנין הבכורים הי' ידוע ע"ז שכל אב פדה את בנו — ולכאורה, הרי כל המנין הי' בכדי להוודע כמה בכורים יפדו הלויים בגופם וכמה יתנו ה' סלעים, וא"כ, לא נפדו עדיין?**

וראה גם שיחת ש"פ נשא שנה זו (שיחות קודש שם ס"ע 252 ואילך).

י'קסד

מצילום האגרת. נדפסה ב"מקדש מלך" ח"ד ע' שכח.

מו"ה יהודא ליב: **רסקין, קזבלנקא. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'קטז, ובהנסמן בהערות שם.**

ולהודעתו ע"ד שמסדרים בכל שבוע את השיחות הקדושות בצרפתית וכו', הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לציין:

(1) „ואשרי חלקם **וכו' וכו'**".

(2) „לעידוד ולהכרת התודה וכו' — מקרן המצות דהמל"ח הו"ל דעשר שבועות. ויודיע כמה ולמי למסור".

ולמה שכת"ר כותב, כי כשישנו מקום מוסיפים דינים וכו' הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לרשום:

(3) „נכון במאד".

בברכת כט"ס,

הרב ח.מ.א. חדקוב

י'קסה

ב"ה, מוצאי שבת קודש, י"ב סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"מ בעל מדות עסקן רב פעלים
איש המעלה בנש"ק וכו' מו"ה יצחק מאיר שי' הכהן

שלום וברכה!

קבלתי מכתב כת"ר וכיון שתוכנו הי' תמוה רציתי לעכב המענה עד שאקבל ידיעות נוספות מאה"ק ת"ו. אבל כיון שמסר לי הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים הר"ש שי' עלברג שכת"ר ביקשו לברר אצלי ע"ד המכתב, אין ברצוני לעכב יותר.

וסיבת תמיהתי היא שידוע מנהגי מכמה וכמה שנים שאיני מזכיר שם איש פרטי או גם מפלגה פרטית, וכן נהגתי גם בהתועדות שכנראה לה מתכוין כת"ר.

ועוד נקודה בזה, שבקשתי והפצרתי ותמהתי היו על שאין הכחשה ע"ד השמועה אודותה כותב מר. וקודם שדברתי עד"ז בהתועדות נסיתי לברר גם כאן בחוגי אגו"י למה אין הכחשה, ולא קבלתי תשובה. ועל פי

י'קסה

מו"ה יצחק מאיר: **לוין. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ה אגרת ט'תנה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'קצד.**

שאמרו לי הי' כל הענין ששאלתי אי' ההכחשה נדפס גם ב„שערים" וכנ"ל לאחרי כמה **שבועות** לא היתה כל הכחשה.

ועוד להוסיף שבקשת ההכחשה היתה כמובן ופשוט לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא, כי אם לשלול פירוש העדר הכחשה בחוגים ההולכים ומתרבים, וק"ל.

ובקשת הכחשה היתה לא רק בנוגע להענין אודותיו כותב כת"ר אלא גם בנוגע למה שנתפרסם ב„הארץ" ע"ד שיחה עם רה"מ ומה שכאילו נאמר לה בנוגע לשתיקת „מועצת גדולי התורה". ולפלא אשר אין כת"ר מזכיר דבר עד"ז. וגם עם גיסו הרה"ג וכו' הרש"ב שליט"א דברתי (בביקורו כאן) ע"ד הכחשה בזה.

וכיון שחדשים לבקרים הרי נתוסף עוד ענין שכאילו ראש ישיבה מפורסם באה"ק ת"ו קרא אליו פב"פ ואמר לו אשר אף שהבטיח לעשות בנוגע לביטול החוק דמיהו יהודי, ולעשות כמה פעולות בזה, הרי כיון שנדפסה חוברת וכו' מבטל כל הבטחותיו ולא יעשה שום דבר וכו'. ומובן אשר גם בזה משתמשים בחוגים ההולכים ומתרבים, וקוראים הראש ישיבה בשמו, ומובן הפירוש שנותנים לענין זה בנוגע לכבוד הראשי ישיבות בכלל וכו' וכו'.

ויהי רצון שבבואנו מזמן מתן תורתנו, אשר אז בחר ה' בעמו ישראל מכל העמים, וכן כדאיתא במס' סופרים שבמוצאי עצרת קוראים רות (שרוב דיני גירות כהלכה נלמדים משם) יגדור הוי' פרצות עמו ישראל ויכירו כל הארץ כמו שנאמר במתן תורה — ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים.

בכבוד ובברכה.

הרש"ב: = **הר"ר שמחה בונים אלטר. לימים האדמו"ר מגור (ה„לב שמחה").**

בביקורו כאן: **ביום ה', ל' שבט שנה זו.**

החוק דמיהו יהודי: **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

במס' סופרים: **ספי"ד.**

שרוב דיני גירות: **ראה יבמות מז, ב. וראה בארוכה שיחות יום ב' דחג השבועות וש"פ נשא שנה זו (שיחות קודש תשל"א ח"ב ע' 226 ואילך; ע' 259 ואילך. חלקם נדפסו ב„מקדש מלך" ח"ב ע' 353 ואילך).**

ושמרתם .. העמים: **יתרו יט, ה.**

י״קסו

[מוצש״ק י״ב סיון, ה׳תשל״א]

. . . איך האָב ערהאַלטן אייער שרייבן, און השם יתברך זאָל דערפילן אַייער האַרץ־באַגערן לטובה.

זיכער איז איבעריג צו אונטערשטרייכן די נויטוועندיקייט צו פאַרשטאַרקן די ענינים פון תורה און מצות אין טאָג־טעגלעכן לעבן. אין צוגאָב צום עיקר, וואָס אַ איד דאַרף דאָך לעבן לויט דעם רצון פון דעם אויבערשטן, איז דאָס אויך דער וועג צו באַקומען אַ הוספה אין דעם אויבערשטנ׳ס ברכות אין אַלץ וואָס מ׳נויטיגט זיך. און אין די ענינים פון תורה און מצוות און אידישקייט בכלל, ווי גוט דער מצב איז, איז דאָך אַלעמאָל דאָ אָרט צו פאַרבעסערן און פאַרשטאַרקן.

אין די איצטיגע טעג באַלד נאָך מתן תורה, וועלכער איז דער אָפשלוס און שלימות פון פסח, ובלשון הכתוב: בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, דער יום־טוב פון באַפרייאונג פון גלות מצרים, און דער יום־טוב פון מתן־תורה, וואָס אין ביידע גרעסטע פאַסירונגען פאַר דעם כלל ישראל האָבן די אידישע פרויען און טעכטער געהאַט גאָר אַ גרויסן חלק, דאַרף די אידישע פרוי און טאָכטער זיך ספּעציעל אַרייַנטראַכטן אין דער העכסט וויכטיגער ראָלע וואָס די השגחה העליונה האָט איר צוגעטיילט אין פאַרזיכערן דעם המשך פון אידישן פאָלק.

דער בייגעלייגטער בריף צו דער יערליכער קאָנוואַנשאָן פון אגודת נשי ובנות חב״ד האָט אַ דירעקטע שייכות מיט די אויבנגעשריבענע. ותקותי, אַז דער אינהאַלט וועט האָבן די געוואונשענע ווירקונג.

י״קסו

נדפסה בלקו״ש חי״ג ע׳ 150 וראה גם לעיל אגרת י״קנב.

ובלשון הכתוב: **שמות ג, יב. וראה פרש״י עה״פ (משמו״ר פ״ג, ד).**

אין ביידע כו׳: **ראה גם לעיל אגרת י״קמט, ובהנסמן בהערות שם.**

בייגעלייגטער בריף: **דלעיל אגרת י״קנ.**

י'קסז

ב"ה, יום ב' שלח, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תלמידי ישיבת תומכי־תמימים ליובאַוויטש מאָנטרעאַל,
לחג הסיום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה על דבר חגיגת הסיום, ויהי רצון שתהי' בשעה טובה ומוצלחת.

ולקשר הענין עם פרשת היום, כנהוג, ובמיוחד שה"ה חלק הקריאה דיום הש"ק דמתברכאן מיני' כל שיתא יומין — כולל יום החגיגה:

אחת הנקודות דפרשה זו היא דיבת המרגלים — **טפנו יהיו לבז,**

טענה עיקרית כדמוכח גם מההדגשה במענת השי"ת: **וטפכם אשר אמרתם לבז יהי' והבאתי אותם וידעו את הארץ גו'.**

ולכאורה אינו מובן מה ראו המרגלים לתלות דיבתם בהדגשה על הטף דוקא (ולא „ילדינו", או כיו"ב), שהרי בטח הכוונה היתה לכל אלה שאינם בגדר ד„לנפול בחרב" (שלפני זה), היינו הצעירים מעשרים שנה.

אמנם בפשטות יש לומר שכיון שילדים קטנים חביבים ביותר והאהבה אליהם היא בגלוי יותר, בקשו המרגלים לעורר הרחמנות עליהם נוכח הסכנה הצפוי' להם מצד עם עז אנשי מדות וכו'.

פרשת היום: ב' שלח (יד, ג).
כנהוג: ראה קונטרס ביקור שיקאַגאָ ע' ז.
דמתברכאן .. יומין: זח"ב פח, א.
יום החגיגה: להעיר ש(גם) הוא ביום ב' בשבוע [פ' קרח].
וטפכם .. הארץ: פרשתנו (יד, לא). ובדברים (א, לט) מסיים: והם יירשוה.
ולכאורה כו': בהבא לקמן — ראה ג"כ לקו"ש כרך ב' ע' 581 [ואילך]. לקו"ש שלח תשכ"ט [ע' 8 ואילך].

י'קסז

נדפסה בלקו"ש חי"ג ע' 195 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האיגרת.
קונטרס ביקור שיקאַגאָ: סה"ש תש"ב ע' 29. „היום יום" ב' חשון.
עם .. מדות: שלח יג, כח; לב.

אבל כיון שגם המענה וההבטחה של השי"ת היתה בהדגשה על הטף, כנ"ל, **וטפכם** גו' **והבאתי אותם וידעו** גו' — הרי מוכח כי הטף יש להם שייכות מיוחדת לביאת הארץ וידיעתה.

והענין הוא על פי מאמר רז"ל בשבחו של יוסף שכלכל לחם לפי הטף — כי תינוק מפרר יותר ממה שאוכל, ומן הצורך לתת להם ברבוי כיון שמפררים.

והנה ידוע שלחם ומזון הנפש של כאו"א מבנ"י — היא תורתנו תורת חיים. ובזה ישנו הבדל בין גדולים בדעת לטף וקטנים בדעת. כי הגדולים תורתם קבע כדת הניתנה לכאו"א בהל' ת"ת והלימוד מביא לידי מעשה — קיום המצות בהידור.

משא"כ הטף (בדעת התורה) — לבד זאת שחלק חשוב מהכוחות שלהם מושקע בענינים אחרים, הרי גם התורה והמצוות שלהם מעורבים לפעמים בפניות, הלימוד הוא בלי שימת לב ויגיעה הדרושה ולכן גם נתפרר ונשכח יותר ממה שנאכל ונקלט אצלם בפנימיות.

וזאת היתה גם כן כוונת המרגלים בהוציאם דיבה על הארץ, כיון שחששו שאם יכנסו לארץ ויתעסקו בחרישה וזריעה וכו' — תהי' עבודת הארץ ומלאכתם בכלל קבע ותורתם עראי ובמילא תהי' דעתם קטנה — טף — ויהיו לבז (ועושים מלאכת) עם הארץ.

ועל זה הי' המענה וטפכם אשר אמרתם לבז יהי' והבאתי אותם וידעו את הארץ. כי ה"טף" — כאו"א בתחלת לימודו (שעדיין קטן הוא בדעת) ובכלל אלה שחלק חשוב ביום עוסקים בענינים גשמיים, ואף על פי כן **קובעים** עתים בתורה ומקיימים מצות בהידור — יקר זה בעיני ה' יותר מעבודת דור המדבר, שהללו לא היו להם מניעות ועיכובים, מה שאין כן הנכנסים לארץ, גדלה מעלתם מצד מעלת הכפי' והבילבולים והנסיונות שמתגברים עליהם וממשיכים קדושת ואחדות ה' בארץ, ועל

מאמר רז"ל: לק"ט ויגש מז, יב. וראה פסחים י, ב.
ידוע שלחם כו': ראה תניא פ"ה ובכ"מ.
כדת .. ת"ת: תניא פל"ד.

והלימוד מביא לידי מעשה: **ראה קידושין מ, ב. רש"ג.**
חזאת היתה גם כן כוונת המרגלים כו': **ראה גם לקו"ת ריש פרשתנו (לז, א. לח, ב־ג). אוה"ת שם. דרמ"צ קפא, א ואילך. לקו"ש חי"ח ע' 153 ואילך. ועוד.**

פי פירוש הידוע **גוי אחד בארץ** — שממשיכים אחדות הוי' אחד גם בעניני הארץ.

והנה ידוע כוונת רבותינו נשיאינו — מייסדי ישיבות תו"ת — שהיא להעמיד תלמידים לא רק לומדי תורה ביראת שמים ומקיימי מצוה בהידור, אלא שיהיו גם כן נרות להאיר ומדליקי נרות — נר מצוה ותורה אור בנר הוי' נשמת אדם —

בכל הטף וקטנים (לעת עתה) בדעת, ולהדליק באופן עד שתהא שלהבת עולה מאלי'.

ויהי רצון אשר כל אחד ואחד מהמסיימים, בתוככי כל תלמידי תומכי־תמימים בכל מקום שהם, ימלאו תפקידם האמור במילואו,

ואחרי הבטחת הבנים בישר להם שיכנסו לארץ ויקריבו נסכים עולה וזבח ומנחה,

כן תהי' לנו ע"י מעשינו ועבודתנו בסוף זמן הגלות —

בגאולה האמיתית והשלימה ובנין בית הבחירה על ידי משיח צדקנו בעגלא דידן, וכמש"נ: למנצח לדוד להזכיר אלקים להצילני ה' לעזרתי חושה.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור.

פירוש הידוע: ראה אגה"ק רס"ט.
ואחרי .. ומנחה: ראה רש"י שלח (טו, ב), רמב"ן וכו'.
נסכים .. ומנחה: ראה לקו"ת עה"פ. אוה"ת שם.
מעשינו ועבודתנו: תניא רפל"ז. וראה לקוטי לוי יצחק שם.
משיח כו' לדוד: ראה סנה' צח, סע"ב (ובערוך ערך קיסר). זח"א פת, ב. זו"ח ס"פ חוקת. ובפיוט אומץ ישעך (להוי"ר) לר"א הקליר: הוא דוד בעצמו. (והיעב"ץ בסי' שם: ע"י גלגול. וסרו הקושיות ממרז"ל, מרמב"ם הל' מלכים ספי"א וכו').
למנצח לדוד .. חושה: תהלים ע. וראה מדרש שם (הובא בפרש"י).

גוי .. בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**
נרות להאיר: **ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 344 ובהערה 2. וש"נ.**
נר .. אור: **משלי ו, כג.**
בנר .. אדם: **שם כ, כז.**
עד שתהא שלהבת עולה מאליו: **פרש"י בהעלותך ח, ב (משבת כא, סע"א).**
ראה סנה' כו': **ראה גם לקו"ש חל"ה ע' 206 ואילך. וש"נ.**
תהלים ע: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**
מדרש שם: **ראה גם לעיל אגרת י'קכה הערה ד"ה להזכיר יציאת מצרים.**

י"קסח

[י"ז סיון, ה'תשל"א]

כנראה גם אצלו אבדה התקוה שאפשר תהי' תועלת (כל שהיא עכ"פ) — לספר ולדבר עם אלו מבנ"י שי' הדרים בברוקלין.

בכ"ז הוא אינו מחוייב זיך אויסרעכנען כ"כ — ובעת רצון יספר גם להם.

י"קסט

ב"ה, כ"ב סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת שרה תחי'

ברכה ושלום!

בנועם קבלתי הפ"ש על ידי מר ומרת אלתר חיים כהן שיחיו, שבודאי יחזירו פ"ש.

ות"ח ג"כ בעד שימת לבבה לשלוח על ידם כוס קידוש כסף. ובודאי מסרו שבהתאם למנהגי על יסוד הכתוב שונא מתנות יחי' בקשתי למסור תמורתו.

והשי"ת יברכה באורך ימים ושנים טובות, להמשיך בפעולותי' הטובות מתוך בריאות ושמחה וטוב לבב.

בברכה לבשורות טובות.

י"קסח

נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' קצה. והיא אל מו"ה בן ציון שם־טוב. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ד אגרת ט"שט, ובהנסמן בהערות שם.

כנראה כו': מענה על דו"ח מביקור אצל א' השלוחים. במכתבו: עונג רב גורם לראות המוסד ומנהלו עם מסירותו לעבודה ויכול לשמש לדוגמא לכל השלוחים, ות"ל שחנני להיות בעזרו קצת עכ"פ.

י"קסט

מרת שרה: **קריניצי**.

שבהתאם למנהגי: **ראה גם לעיל חח"י אגרת ו'תריב**.

הכתוב: **משלי טו, כג. וראה רמב"ם הל' זכי' ומתנה בסופן**.

י'קע

ב"ה, כ"ח סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
הרב זרח שי' המכונה ד"ר ורהפטיג

שלום וברכה!

באיחור רב נתקבל מכתבו מט"ז באייר, עם המצורף אליו. ות"ח על שימת לבבו לשלחו אלי.

ואחר בקשת סליחתו, תמהתי לתוכנו, כאילו מגזימים בהענין וכו', בה בשעה שבודאי ידוע למר אשר המצב מבהיל **הרבה יותר** מהכתוב בעתונות, ומה שמבהיל עוד יותר הוא שאין פוצה פה ומצפצף וכו' וד"ל.

ולדוגמא לכתבו בנוגע לגיור וינה, מפורסם לכל ונדפס גם בעתונות, שעברו דרך שם יותר משלש מאות שאינם מבני ישראל, והרבנים השלוחים שבקרו שם מצאו ידיעות רק ע"ד חמישים ושנים או חמשים וארבעה. זאת אומרת שיותר ממאתים וחמשים לא עברו כל ענין של טקס גיור אפילו לא של צרמוני' ריקה לגמרי, ורובם, מלבד אלה שכבר ירדו, נמצאים באה"ק ת"ו ושמותם וגם הכתובת שלהם **ידועים**, שהרי עברו דרך משרדי הקליטה וכו'.

וכאמור לעיל, אין איש שם על לב לשאול שאלה פשוטה, איך זה אפשרי הדבר שנרשמו כיהודים וזה כמה חדשים שעלו ארצה והכל „שריר וקיים".

תפסתי בדוגמא זו כיון שמזכירה מר במכתבו. אבל בטח גם למר ידוע ע"ד הפרוצדורה המבהילה שהתנהלה בדרום אמריקה ע"י איש יחיד (ביקר, וגם אצלי, בניו־יורק — קודם נסעו לדרום אמריקה), ש„גייר" שם על ימין ועל שמאל. וכששאל איש עזות פנים לפקיד במשרד העלי' —

י'קע

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם" ח"א ע' קעט ואילך.

הרב זרח .. ורהפטיג: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'פא, ובהנסמן בהערות שם.**

בהענין וכו': **ד„חוק השבות" („מיהו יהודי"). ראה לעיל אגרת י'ב, ובהנסמן בהערות שם.**

בנוגע לגיור וינה: **ראה גם לעיל אגרת י'פו, ובהנסמן בהערות שם.**

אין איש שם על לב: **לשון הכתוב — ישעי' נז, א. ירמי' יב, יא.**

היתכן? ענהו שיש הוראה ברורה בחוק ומהממונים עליו באהקת"ו שאין לחקור אחרי דברי הבאים לעלות ארצה אם נתגייר ואיך נתגייר ומי גיירו וכו' וכו'. והמדובר הוא במאות מקרים. ועל דרך זה גם בקליפורניא. וכוונתי כאמור לעיל לא לגיור ריפורמי, אלא בכלל להעדר כל גיור. ושמותם גם כן ידועים כיון שעלו ארצה, ויש להם תיקים במשרד העלי' וכו' וכו'. ועל דרך זה הוא גם במארסיי.

ויש עוד להרבות, אלא שאין להאריך בדבר המבהיל, וכנ"ל מבהיל עוד ביתר תוקף על אשר אין איש שם לב לזה.

ולנוסח מכתב מר שמלא המידע אינו מצוי — הרי כנ"ל המציאות היא הפכית לגמרי, ולא נתפרסם אלא מקצת מן המקצת מהשערורי' בשטח האמור: רשימת גויים כיהודים בלי כל טקס כלל, וגיור שלא כהלכה לגמרי, ובאופן מגוכח וכו', ועד כדי כך — שכמה הביאו הצלמים עמם ותלויים הם בביתם עתה באה"ק אף ש„גיירום" בוינה.

לסיום מכתבו ש„לא תשמש שום טובת הנאה סיבה להפקרת האינטרסים הנוגעים לצבור זה (הדתי)", — אחרי בקשת סליחתו וסליחת חבריו שיחיו, ישנם בידי ידיעות ברורות וממקור ראשון ומבעלי סמכה שבאם היו יוצאים מהקואליצי' בהממשלה, היו נשארים מבחוץ למשך זמן קצר, ובאם היו עומדים בתוקף על הדרישה לתיקון הגזירה האיומה דמיהו יהודי וחוק השבות, הי' חוק זה בא על תיקונו **מכבר ומכבר**.

וכפי שאמרתי בהזדמנות שיחה פרטית שלמה הדבר דומה לרופא המייעץ לחתוך הראש בכדי להציל את הרגל, ומביא ראי' לדבריו שהרי לפעמים חותכים את הרגל בשביל להציל הגוף והראש באם אין ברירה אחרת. ובודאי לדכוותי' דמר אין צורך בביאור נוסף.

וחבל על דורנו דור יתום שתמורת זה שהיתה בידו האפשריות להרשם בספרי דברי ימי ישראל כבעל השגים דתיים יוצאים מן הכלל, יוחקק ח"ו ור"ל לדראון עולם שזוהי הפעם **הראשונה** שרשמו בתור "ב"כ מיליוני בנ"י" — את מרת שליט ושני ילידי „יהודים" ועתה מתנכלים לקיום כל עם ישראל בכל מקום שנמצא על ידי ביטול המחיצה וההבדלה שבין ישראל לעמים בטעמים שונים ומשונים,

ומהם גם ה„הסברה" ששמעתי שהחוק מיהו יהודי וחוק השבות אינו נוגע כלל לדת, כי אם הוא ענין פורמלי של רשימת אזרחים וכו'.

מרת שליט: **ראה גם לעיל אגרת י"ב.**

ועניתי שגם בזה הוראה ברורה בתורתנו הנצחית תורת אמת, כשביקש קיסר מילד קטן אשדי לך גושפנקא וגחין ושקיל לי' כי היכי דלימרו קביל עלי' הרמנא דמלכא — זאת אומרת שזהו רק ענין פורמלי, והמדובר הי' בילד קטן — ואמר לי' חבל עליך קיסר וכו' (גיטין נז, ב, עי"ש).

ויהי רצון מהשי"ת א־ל רחום וחנון שיערה רוח ממרום על כל אחד ואחד, ומר וחבריו יצאו בעגלא דידן מהקואליצי' ודוקא (בגאון ובשמחה ו)מפני סיבה האמורה ולא משום ענינים צדדיים. והמכתבים הבאים תוכנם יהי' שמח וטוב בטוב האמיתי, טוב לשמים וטוב לבריות, על פי תורתנו הקדושה עלי' נאמר לקח טוב נתתי לכם.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. קבלתי מכתב מידידי הרה"ג והרה"ח וכו' וכו' הרש"י זוין, אשר מר נתן לו העתק ממכתבו אלי, אשר לכן גם העתק מכתבי זה נשלח אליו.

י'קעא

ב"ה, כ"ח סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר אברהם גד שי' מאַחעראָווסקי

שלום וברכה!

איך באַשטעטיג די ערהאַלטונג פון אייער בריוו פון י"א סיון, און דאַנק אייך פאַרן אָפּגעבן אַ גרוס פון אייער באַזוך בארצנו הק', בפרט בירושלים און כפר חב"ד וכו'.

דער אויבערשטער זאָל בענטשן ומצליח זיין אַז צוזאַמען מיט אייער פרוי שתחי' זאָלט איר קענען אָנזאָגן גוטע בשורות אין אַלע ענינים,

---

טוב לשמים וטוב לבריות: **קידושין מ, א.**
עלי' נאמר: **משלי ד, ב. וראה אבות פ"ו, ג.**

י'קעא

מר אברהם גד מאַחעראָווסקי: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תשפא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'שמו.**

איינגעשלאָסן כמובן אין דער אָנגעלעגנהייט וועגן וועלכע מיר האָבן לעצטנס געררעדט און די פריערדיגע, און דאָס זאָל זיין אין א גוטע שטימונג און מיט פיל הצלחה.

בברכה לבשורות טובות.

נ.ב. ביילִיגענד אַ קאָפּיע פון אַ בריוו וואָס איך האָף אַז איר און אייער פרוי תחי׳ וועלן גוט אויסנוצן.

י׳קעב

ב״ה, כ״ח סיון, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הרה״ג והרה״ח וו״ח אי״א צמ״ס יושבי על מדין
חברי בית דין צדק לכל מקהלות האשכנזים
בירושלים עיה״ק תובב״א

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבם מכ״ט באייר.

והנה האיש המאיים בגזירה עלי׳ כותבים — הילי׳ת — לא נפגשתי עמו, אבל לדעתי אין נ״מ כ״כ, כי השפעה ממשית עליו ועל חבריו אפשר להפעיל רק על ידי לחץ ורעש של הצבור, ע״י עתונות מודעות וכרוזים עצרת עם וכיו״ב, והלואי שעכ״פ זה יצליח.

ויהי רצון מהשי״ת הגודר פרצות עמו ישראל שיחוס וירחם על שארית הפליטה, בפרט בדורנו דור יתום זה, ובחסד וברחמים יגדור כל הפרצות ויערה רוח ממרום על כל אחד ואחת מאחינו בני ישראל בכל מקום שהם ללכת בדרך התורה והמצוה בחיי היום־יום, וימהר קץ גלותנו חושך כפול ומכופל, בקרוב ממש על ידי משיח צדקנו יבוא ויגאלנו קוממיות לארצנו.

בכבוד ובברכה.

י'קעג

[כ"ח סיון, ה'תשל"א]

בדבר הוצאת הירחון ברוסית, כמדומני שנענו כבר.

ומה שיש להוסיף בזה הוא, שכמובן עצם הדבר נכון במאוד — באם יהי' עכ"פ קרוב לכדבעי, ולזה הרי צריך להיות איש מוכשר לזה **ושבפועל** יתעסק בזה.

י'קעד

ב"ה, ערב ראש חודש תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אָנטיילנעמער אין דעם טעסטימאָניעל דינער
פון ישיבת אחי תמימים אין נואַרק
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

איך שיק מיין באַגריסונג און אינערלעכע וואונשן צו די חשובע געסט און אָנטיילנעמער אין דער מסיבה, וואָס קומט פאָר ראש חודש תמוז הבע"ל.

דער דאָזיגער חודש האָט אַ ספעציעלע באַדייטונג פאַר דער ישיבה אחי־תמימים אין נואַרק, ווי פאַר פיל ענלעכע מוסדות חינוך אין פאַרשידענע טיילן פון דער וועלט, וועלכע זיינען געגרינדעט געוואָרן דורך, און אין דעם גייסט פון, כ"ק מו"ח אדמו"ר. וואָרום דאָס איז דער חודש פון זיין באַפרייאונג מיט 44 יאָר צוריק, נאָכדעם ווי ער האָט איינגעשטעלט זיין לעבן מיט זיין מסירת־נפש'דיגע טעטיקייט פאַר תורה און אידישקייט אין אַ פאַרמעסט מיט אַ מעכטיקן רעזשים.

זיין באַפרייאונג י"ב־י"ג תמוז איז געווען אַ וועندפונקט ניט נאָר אין זיין אייגענעם לעבן און שאַפן, נאָר אויך פאַר דעם גאַנצן רוסישן אידנטום, וואס איז דאַן געווען דער רוב מנין ובנין פון אידישן פאָלק און איז געשטאַנען אין געפאַר פון אַרויפגעצוואונגענער אַסימילאַציע און

מענה לצעירי אגודת חב"ד באה"ק. נדפסה גם ב„התקשרות" גליון ש ע' 10.

פאַרניכטונג ח״ו, אונטערן דרוק פון אַ קאָלאָסאַלע מאַכט וואָס האָט זיך פאַר קיין זאַך ניט אָפּגעשטעלט אין דורכפירן אירע פּלענער.

זיין נצחון איבער אַזאַ מעכטיקן קעגנער איז אויך געווען ניט נאָר אַ פערזענלעכער נצחון, נאָר אַ נצחון פאַר כלל ישראל, ווי די קומענדיגע יאָרן האָבן באַוויזן. תורה־אידישקייט און דער גייסט פון נצח ישראל זיינען געבליבן פעסט איינגעוואָרצלט אין יענעם לאַנד, און דאָס רוסישע אידנטום האָט ווייטער געדינט אַלס אַ קוואַל פון תורה און חסידות, וועמענס השפּעה פילט זיך עד היום אין ארץ־ישראל און אומעטום, ניט ווייניגער אויך דאָ אין אַמעריקע.

עס איז אָפּט אונטערשטראָכן געווארן, אַז דער צוועק פון אַן אָנדענקונג אין אידישן לעבן איז ניט סתם צו פאַרצייכענען וויכטיגע געשעענישן אין עבר, נאָר אַז דאָס זאָל דינען אַלס אַן אָפּפלערנונג פאַר דעם געגנווארט און דער צוקונפט.

אמת, קיינער קען זיך ניט גלייכן צו דעם בעל־הגאולה מיט זיינע אויסערגעווייניקע כוחות און מסירת נפש פאַר תורה און אהבת ישראל. מען דאַרף אָבער ניט פאַרגעסן, אַז די אומשטענדן אונטער וועלכע ער האָט געארבעט און געקעמפט זיינען גאָר ניט צו פאַרגלייכן מיט די איצטיגע דאָ אין לאַנד. מיר לעבן, ברוך השם, אין אַ לאנד וואָס שעצט די אידעאַלן פון פרייהייט און רעליגיעזע וועלטן; דאָ דאַרף מען ניט איינשטעלן דעם לעבן צו לעבן על פי תורה און אויפהאַלטן תורה־מוסדות. אַלץ וואָס עס פאָדערט זיך איז צו פאַרשטאַרקן דעם אייגענעם פאַרבונד מיט תורה־אידישקייט און צו האָבן דעם פעסטן ווילן אויפצוהאַלטן אידישקייט, אָפּגעבנדיג אויף דעם ניט מער ווי צייט, מי, און געלט.

די היסטאָרישע געשעענישן וועלכע ווערן פאַרצייכנט יב־יג תמוז ווייזן אויך קלאָר, אַז וואו עס איז דאָ דער פעסטער ווילן און פעסטע אַנטשלאָסנקייט צו טאָן אין דעם, דאַן איז די ג־טלעכע ברכה און הצלחה געזיכערט, בפרט אין אַן ענין פון זכות הרבים, דער זכות פון פיל אידישע קינדער, כן ירבו, וועמענס גאַנצע צוקונפט איז אויסגעבונדען מיט דעם תורה־מוסד.

י׳קעד

ניט נאָר אַ פערזענלעכער נצחון: כמ״ש במכתבו לחגיגת י״ב־י״ג תמוז הראשונה (תרפ״ח) — נדפס באג״ק שלו ח״ב ע׳ פ. וש״נ.

נעמענדיג אין אַכט, אַז די ישיבה וועט זיך אינגיכן אַריינציען אין איר נייע שיינע היים, וויל איך האָפן, אַז אַלע פריינד פון דער ישיבה וועלן נאָך מער פאַרשטאַרקן זייער הילף צו דערמעגלעכן, אַז די ישיבה זאָל ווייטער בליען און וואַקסן און גיין מחיל אל חיל. דערמיט וועט מען אויך אויסברייטערן די צנורות צו באַקומען דעם אויבערשטנ'ס ברכות אין אַלץ וואָס מ'נויטיגט זיך, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'קעה

ב"ה, ז' תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ט סיון — ועל פי בקשתו נענה מבלי לחכות לתור — בו מציע שאזמין את זוג' שתחי' וכו',

ולפלא קצת, שהרי בודאי ידוע לכת"ר שאין זה נהוג בבית הרב כלל וכלל להזמין מי שהוא, כי אם כשמבקשים להתקבל אזי יש מקום לדבר בתוכן מכתבו ובקשתו, כמובן באופן אם מתאים לדברי המבקר או המבקרת וק"ל. ואתו רב הסליחה אשר אין בידי למלאות הצעתו.

והשי"ת המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית יצליחו באופן המתאים בכל המצטרך לו, כולל גם בתוכן מכתבו זה.

ובפרט שהימים ימי סגולה, ימים ספורים לפני י"ב־י"ג תמוז, ימי גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, אשר כת"ר זכה לקבל ברכותיו. ובודאי ידוע לו פרשת ימים אלו והוראתם לכל או"א מאתנו בתוככי כלל ישראל.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

איר נייע שיינע היים: **ב־226 סאָסעקס עוו., מאָריסטאָון, נ.דזש.**

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

י'קעה

אין זה נהוג .. כלל וכלל להזמין מי שהוא כו': **ראה גם לקמן אגרת י"שמג.**

י׳קעו

ב״ה, ט׳ תמוז תשל״א
ברוקלין.

אל הנהלת „גן ישראל״
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח הברכה שהואיל כ״ק אדמו״ר שליט״א לשלוח למחנות „גן ישראל״ בקשר עם פתיחתן שנה זו.

מזכיר

ב״ה, עש״ק עלי באר ענו לה, חודש הגאולה, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

ל„גן ישראל״
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

תהי פתיחת ה„גן ישראל״ וכל משך שהותם בו בהצלחה רבה, וימשיכו ההצלחה בכל ענייני גן־ישראל הגשמיים והרוחניים, וגן־ישראל יתאים לשמו להצמיח אילנות טובים נושאים פירות טובים, ויקוים בהם הכתוב יבוא דודי (זה הקב״ה) לגני לגנוני, דירתו ית׳, על ידי לימוד

עלי באר: שיעור היום (בשיעורי חת״ת הידועים).

עלי באר ענו לה: באר נקראו בנ״י וכמש״נ מעין גנים באר מים חיים, **וענו לה** שמעוררים אותם מלמעלה, וע״י תומ״צ עולים ממאסר הנה״ב לאור באור החיים (עיין לקו״ת ואוה״ת עה״פ).

דודי .. לגנוני: מדרש רבה במקומו. נתבאר בהמשך באתי לגני, השי״ת [סה״מ ה׳שי״ת ע׳ 111 ואילך].

י׳קעו

נדפסה בלקו״ש חי״ח ע׳ 496.
עפ״י .. לה: **חוקת כא, יז.**
וכמש״נ: **שה״ש ד, טו.**
הכתוב: **שם, טז.**

תורתנו וקיום מצותי' מוארים באור וחיות חסידותיים, כרצון ותקות בעל הגאולה כ"ק מו"ח אדמו"ר, והקב"ה עוזרם.

בברכת שבת טוב ולהצלחה,

מנחם שניאורסאהן

י'קעז

ב"ה, ט' תמוז תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

...ע"ד סדר בלימוד החסידות — כמובן אינו שווה לכאו"א ולכן כדאי שידבר בזה עם אנ"ש שי' המכירים אותו. ובכלל לת' ישיבות (לבד מתומכי תמימים וכיו"ב): ס' התניא, קונטרס ומעין, סהמ"צ להצמח צדק (באותם המאמרים שם „שלבו חפץ") וכו'.

י'קעח

ב"ה, י"ב תמוז, חג הגאולה, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכל אחד ואחד מהברי מצוה יתומי המלחמה והחבלנות
בארצנו הקדושה שליט"א

שלום רב וברכה!

ביום זה הבהיר יום הולדת וגאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר מסר נפשו על הפצת התורה ומצותי' ועל טובת בני ישראל הגשמית והרוחנית, משתתף הנני בשמחתך לרגל הגיעך לעונת בר מצוה,

---

והקב"ה עוזרם: סוכה נב, ב. ובתניא רפי"ג: **מיד**. ונאמר (תהלים ע, ב) ה' לעזרתי חושה.

תהלים ע': **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

י'קעז

שלבו חפץ: **ראה ע"ז יט, א.**

ויהי רצון שתקבל עליך עול תורתנו תורת חיים ומצותי בשמחה ותקיימם מתוך בריאות ומנוחה, כי יתן ה' שלום בארץ. וגדול זכות התורה והמצוות להגן על הארץ ועמנו בכל מקום שהם, ולהפיל אימתה ופחד על כל אויב וצר, וסגולה מיוחדת במצות תפילין אשר, כהודעת חז"ל, כל עמי הארץ יראו ממך ומביאה נצחון לאנשי המלחמה,

ובכל זה תגרום נחת רוח אמיתי לאביך ה' יקום דמו, אשר מעולם האמת בו הוא נמצא משגיח בהנעשה את ילדיו, מתענג עונג רב בהנהגתם הטובה, ושמח שמחה גדולה בראותו אשר הולכים הם מחיל אל חיל בתורתנו תורת אמת ומצותי.

בברכת מזל טוב ולכל המשפחה שליט"א,

מנחם שניאורסאהן

י'קעט

ב"ה, ימי הגאולה, שנת **כי תשא** את ראש בני ישראל, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תושבי נחלת הר חב"ד אשר בארצנו הק'
תבנה ותכונן ב"ב ע"י מ"צ
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהוספה לדברים הנאמרים בהתועדות דימי גאולה אלו, בהתאסף כמה וכמה מאחינו בני ישראל שליט"א, אשר תוקף מיוחד לדברים

י'קעח

כי יתן ה' שלום בארץ: **ע"פ לשון הכתוב – בחוקותי כו, ו.**
ולהפיל אימתה ופחד: **ע"פ לשון הכתוב – בשלח טו, טז.**
כהודעת חז"ל: **ברכות ו, א.**
כל עמי הארץ יראו ממך: **ע"פ לשון הכתוב – תבוא כח, יו"ד.**
ומביאה נצחון: **ראה הל' קטנות להרא"ש – הל' תפילין סט"ו.**
מחזיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

י'קעט

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 600, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
כי .. ישראל: **תשא ל, יב.**
נחלת הר חב"ד: **ראה גם לעיל אגרת י'קכב, ובהנסמן בהערות שם.**

הנאמרים במותב בי' עשרה, דאכל בי עשרה שכינתא שריא, על אכו"כ בפני כמה וכמה עשיריות מבנ"י,

כדי להמשיך הענין בפועל ממש, דהמעשה הוא העיקר ועשי' לעילא, ובמיוחד עשי' שהיא טוב באמת, טוב לשמים וטוב לבריות גם יחד,

עלה בדעתי, ובהסכמתם אשר בטוח אני שתהי' מתוך שמחה וטוב לבב, לייסד בנחלת הר חב"ד **קרן גמ"ח** לאחב"י אשר עלו משם, ממדינת הולדת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל —

אשר ימים אלו הרי הם יום הולדתו וגם יום גאולתו —

וההתחלה בפועל — על ידי הכנסה לקרן הגמ"ח סכום של שבעת אלפים שקל (דולר).

וכיון שגמ"ח הרי היא כהוראת חכמינו ז"ל בין לעניים ובין לעשירים, יהי רצון מהשי"ת אשר בנידון זה יהי' הגמ"ח לעשירים אלא שזקוקים לגמ"ח באותה שעה, ותביא הוספת עוד מוסד ק' בנחלת הר חב"ד להוספה בכל עניני הנחלה הגשמיים והרוחניים גם יחד, כולל כמובן ועיקר, אשר בקרוב ממש ובעגלא דידן יתראו עם קרוביהם וידידיהם וכל אשר בשם ישראל יכונה במדינה האמורה והדומות לה — שליט"א —

התראות מתוך שמחה וטוב לבב דכל המתראים הם ובני ביתם שליט"א ותהי' התראות זו הקדמה קרובה ממש לקיום היעוד עין בעין יראו בשוב הוי' ציון, ונאמר חשף הוי' את זרוע קדשו לעיני כל הגויים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו.

בברכת הצלחה בהאמור, כולל כל עניני נחלת הר חב"ד, ולבשורות טובות תכה"י,

מ. שניאורסאהן

דאכל .. שריא: **סנהדרין לט, א.**
דהמעשה הוא העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**
ועשי' לעילא: **זח"ג קח, ב.**
טוב לשמים וטוב לבריות: **קידושין מ, א.**
כהוראת חכמינו ז"ל: **סוכה מט, ב.**
אשר בשם ישראל יכונה: **ראה גם לקמן אגרת י"קפז הערה ד"ה בשם ישראל יכונה. וש"נ.**
היעוד: **ישעי' נב, ח.**
ונאמר: **שם, יו"ד.**

פשוט שהנ"ל אינו גורע **כלל וכלל** מחשיבות ופעילות הגמ"ח הקיים (בכחב"ד וכו') — כי אם להוסיף בא ולהרבות.

נ.ב. לביסוס העש"ה בהאמור בפועל, בודאי יקבלו עליהם הרשומים להלן הנהלת קרן הגמ"ח, על כל פנים לעת עתה, והם:

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסקים בצ"צ הר"ר דובער שי' ריקמן, הר"ר יהודא שי' באטראַשווילי, הר"ר נפתלי שי' קראַוויצקי.

ונשלח המכתב מהיר דחוף ובודאי יאשרו אותו ג"כ באופן כזה. ותי"ח.

י'קפ

[י"ד תמוז, ה'תשל"א]

כאו"א (אפילו צדיק גמור כל ימיו) מתפלל **בכל יום** „אל תביאני לידי נסיון".

באם יחזרו לארצה"ב — תומ"י יתחילו הויכוחים (ובמילא הנסיונות) בענין הדתיות שלהם שתהי' ניכרת **בחיי יום יום** — שנוהגים באופן שונה מההורים שי' בכו"כ פרטים **בכל יום** (אכילה וכו') ובפרט בש"ק **וכו'**.

ואין לדרוש מהורים שלא יהי' איכפת להם מה שילדם אינו אוכל ביחד עמם ואומר הטעם שאסור לאכול זה.

[משא"כ בביקור ההורים באה"ק — שבטלה שאלת האכילה וכיו"ב **בטלה** בעיית **ההורים** „מה יאמרו כל ידידיהם בראותם הפער בין האבות והבנים" וכו' — ובפרט שהביקור ה"ז רק למשך שבועות אחדים, אבל חזרתם לארצה"ב ה"ז לזמן ארוך. ללמוד רפואה הרי אפשר גם באה"ק].

באם הנ"ל א"א ויחזרו לארצה"ב — צריך למעט באפשריות הנסיונות והויכוחים ככל האפשרי (ע"י שתהי' החתונה בהקדם, ידורו בפ"ע **וכו' וכו'**).

אזכיר עה"צ.

י'קפ

נכתבה על גליון המכתב מיום י"ד תמוז ה'תשל"א.

מתפלל בכל יום: **בברכות השחר, מברכות** ס, ב.

י'קפא

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אהרן שי' וזוג' תחי'

שלום וברכה!

לקראת חגיגת קשו"ת של בנם הוו"ח אי"א נו"נ הרב אביגדור שי' עם ב"ג שתחי' בשעה טובה ומוצלחת,

הנה יהי רצון מהשי"ת שיהיו בשעה טובה ומוצלחת ולבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב.

נ.ב. נוסף על עצם השמחה דענין השידוך והמעלות שכותבים, שמחתי להוודע, וכאן ההזדמנות להביע גודל הקורת רוח שלי, על נדבתם הממשית בסך של £5000 בקשר לפעולות. ובודאי יודעים אשר אף שבכלל אין לנסות את ה', ואדרבה, תמים תהי' עם ה' אלקיך, יצאה מצוות הצדקה שנאמר עלי' ובחנוני נא בזאת וגו' (מלאכי ג, י. וראה ג"כ שו"ע יו"ד סי' רמ"ז בסופו). ולזאת שמחתי שההתנדבות הביאה תיכף בחינה טובה, ברכה הכי גדולה להורים לראות בנם הבכור שי' מתחיל בהסתדרות בחיי משפחה כראוי וכיאות.

כנ"ל בעד מצוה לא שייך שבו"ד יאמר תודה, בפרט מצוה כצדקה שהיא טוב לשמים טוב לבריות. אבל יש מקום להביע גודל הקורת רוח שגרמו לי וגם בעד ההקלה במדה חשובה בעול התקציב של ליובי' בפעולות השונות על ידי תרומתם האמורה שהיתה דבר בעתו ביותר.

י'קפא

מו"ה אהרן: **ווייגנאָרטן.**
במאור שבתורה זוהי תורת החסידות: **ראה גם לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
תחיי .. אלקיך: **פ' שופטים יח, יג.**
כצדקה שהיא טוב לשמים טוב לבריות: **ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה.**
ליובי': = **ליובאָוויטש.**

רואני ממכתבם וממכתב בנם שי' שקבעו זמן החתונה, ויהי רצון שתהי' בשעה טובה ומוצלחת וכן ההכנות מתוך שמחה וטוב לבב.

י'קפב

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תלמידים המסיימים כתה ח', בי"ס חב"ד חולון
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם, בצירוף בקשת ברכה, בקשר עם סיום הכתה.

ובודאי כיון שלומדים בבי"ס חב"ד למותר להדגיש ש„סיום" אינו אלא ההתחלה לעבור לשלב גבוה יותר בלימודי התורה, לימוד על מנת לשמור ולעשות, וכהוראת חכמינו ז"ל לימוד המביא לידי מעשה, קיום המצוות בהידור.

ויהי רצון שכל או"א מהם ילכו מחיל אל חיל בעניני התורה ומצותי', בהתמדה ושקידה ובהתנהגות טובה, בשמחה ובטוב לבב.

וביחוד בהמשך לימי הגאולה והשמחה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהמאסר והגאולה שלו לא היו ענין פרטי, שהרי נאסר עבור התעסקותו בכל נפשו ומאודו בעניני חינוך בני ובנות ישראל לתורה ולמצותי', וגאולתו הרי היא גאולת שיטה זו והוראה לכל אחד ואחת מבני ובנות ישראל להתחזק בחיי היום־יום על פי תורתנו תורת חיים וקיום מצותי' עליהן נאמר וחי בהם, ולהשפיע בכיוון זה על כל הסביבה.

בברכה להצלחה בכל האמור ולבשורות טובות.

י'קפב

וכהוראת חכמינו ז"ל: **קידושין מ, ב. וש"נ.**

ילכו מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

לא היו ענין פרטי: **כמ"ש במכתבו לחגיגת י"ב־י"ג תמוז בפעם הראשונה (תרפ"ח) — נדפס באג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ.**

עליהן נאמר: **אחרי יח, ה.**

י'קפג

[ט"ז תמוז, ה'תשל"א]

להסבירו (**לא** ע"י הנ"ל שמזכיר במכתבו) — שאין עניני להתערב בפרטי הפעולות וכו' — שהרי לזה צ"ל נוכח בהאסיפות, לשמוע טענות כל הצדדים וכו'.

ובזה צ"ל התדברות בין הנבחרים, העסקנים וכו'.

לכתבו שהיו"ר נמצא בקונטרי וכו' — הרי בטח כשיודיעוהו (להיו"ר) בזמנו ימנה ב"כ במקומו וכיו"ב.

באם יש להיו"ר סברות בכהנ"ל — הרי יכולים לברר זה אצלו: ישר, או ע"י המשתתפים באסיפה או שמזכירם שהם ג"כ חברים בהקאונסיל.

י'קפד

ב"ה, כ"ב תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מר שמחה שי' רז

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, היתה לי הפתעה נעימה לקבל מכתבו בצירוף טיוטה מספרו העומד להופיע, ושואל דעתי בזה.

והנה בכלל קשה לחוות דעת בזה כיון שלא הכרתי אישית את הרה"ג והרה"ח וכו' הרא"ל זצ"ל שהספר מוקדש לזכרונו וההכרות היתה רק על ידי מכתבים ומידיעות על דבר פעולותיו הכי נעלות. אבל מובן שחשוב ביותר לפרסם אורח חייו ופעולותיו, ובפרט בדורנו, שהנוער תועה בדרכים לא דרכים ורק שברו הצלמים של דור הקודם אבל טרם מצאו דרכם בחיים. ומרוב הצמאון לתוכן ומרוב הפחד מפני הריקות מגששים באפילה להיתלות בכל מיני „אידיאלים". שלכן ערך

י'קפג

נכתבה על גליון המכתב מיום ט"ז תמוז ה'תשל"א.

י'קפד

מספרו העומד להופיע: **„איש צדיק הי"ו" (מסכת חייו של ר' ארי' לוין)**, ירושלים, תשל"ג.
על ידי מכתבים: **ראה גם לעיל חי"א אגרת ג'תרצז, ובהנסמן בהערות שם.**

גדול ביותר לספר שממנו ילמדו על דבר אדם שאך זה עתה חי ביניהם, שאף שהי' חניך הדור הקודם היו לו קשרים הדוקים עם הכי מתקדמים אשר בדורנו וכו' וכו'.

לאידך אין בידי לחוות דעת על דבר הספר עצמו ומה יש להדגיש יותר וכדומה, כי אם להביע הרושם שלי בכללות אשר בקראי את הטיוטה נתחזק אצלי עוד יותר ענין ההכרח להוציא לאור ספר כזה, ותבוא עליו ברכה.

ובודאי בירושלים נמצאים כמה וכמה מתלמידי הרא"ל זצ"ל ויתיעץ עמהם בהאמור וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ.

נכתב מכתב כ' בימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שתקותי שיודע פרשת המאסר והגאולה שלו.

ויהי רצון אשר ככל ימי זכרון מדברי ימי גדולי אומתנו, בגדלות האמיתית, ילמד כל אחד לקח בהעלותו בזכרונו תוכן המאורע סיבתו ותוצאותיו וכו', וניכר יהי' זכרון זה במעשה בפועל, וכמאמר רבותינו ז"ל מעשה הוא העיקר.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. בטח בהמשך לשיחתנו בעת ביקור מר כאן, ישלח להספרי' שלנו פרסומי החברה והפרסומים שלוקח בהם חלק וכו', ות"ח מראש.

י'קפה

ב"ה, כ"ב תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מי"א תמוז, ועיקרו אשר נפגשה עם פלוני וכו' ושואלת לדעתי בקשר לשידוך בזה.

הנה בכלל אינו מהנכון והטוב להתחיל לייסד חיי משפחה בניגוד

וכבר נאמר: **משלי יא, ד. כד, ו.**
כמאמר רבותינו ז"ל: **אבות פ"א מי"ז.**

י'קפה

הנה בכלל כו': **ראה גם שידוכים ונישואין (קה"ת, תשנ"ח) ע' 98. ושי"נ.**

לדעת הורים, אשר רבות עמלו וטפחו בחינוך הבת (או הבן) ומקוים לראות ממנה (או ממנו) נחת בכל הפרטים. ובודאי זוהי ג"כ סיבת התנגדות ההורים שי' כפי שכותבת, מפני שאין רואים שידוך זה כטוב ומתאים **בשבילה** וכו'.

עוד להוסיף בזה, אשר באם הבחור הוא ישר הולך ובעל מדות טובות, בודאי אשר גם מצדו לא ירצה להיות סיבה וגרם לפירוד הלבבות בין בת והורים.

הכתוב לעיל הוא כאמור בכלל, אבל תוקף מיוחד לטעמים האמורים כשהמדובר הוא בבן או בת הבכירים במשפחה, אשר במדה חשובה הרי זה מורה דרך להאחים והאחיות הבאים אחריהם.

מובן שאין כוונתי בהאמור ע"ד "קרבן בשביל ההורים", כי אם שאין זה טוב ומתאים בשביל הבת (וכן גם בשביל המדובר) להתחיל לייסד החיים על פירוד לבבות בכלל, ובפרט בין בנים והורים.

עוד להוסיף אשר על יסוד הרושם שלי מהפגישה כמה פעמים עם אבי' שי' ופעם אחת עם אמה שתחי', אשר בודאי ובודאי אך טובתה הם דורשים.

והשי"ת המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית ימציא לה זיווגה הטוב לפני' בכל הפרטים.

ובפרט שכתבה ערב ימי הגאולה (די"ב־י"ג תמוז) של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שממשיך תוספת ברכה ליהודים בכלל, ובמיוחד להשייכים למוסדות החינוך המתנהלים ברוחו, שגם לה חלק טוב בזה בתור מורה באחד מהם.

בברכה להצלחה בכל ענינ' ולבשורות טובות בהאמור.

י'קפו

[כ"ה תמוז, ה'תשל"א]

במענה לשאלתו איך לעזור לבתו,

כשהורים מתנהגים יום יומית כרצון הרופא כל בשר ומפליא לעשות (הוא השם) כמבואר בשו"ע — ה"ז מוסיף בהצלחת הטיפול ע"י רופא בו"ד (שהוא שליח הרופא כל בשר) בילדי הורים אלו. ואפילו נדמה להורים שקשה לשנות הנהגתם דע"ע — הרי עושים דברים קשים יותר לטובת ילדיהם.

לנסוע לכאן — אין צורך כלל, כי המענה כנ"ל. אלא שהוצאות הנסיעה יתן לצדקה **לזכות בתו תי'**.

אזכיר עה"צ.

י'קפז

ב"ה, שלהי תמוז, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב...

בבואנו מימי הגאולה י"ב־י"ג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל ממאסרו במדינת מולדתו, שהי' חבוש שם בעד עבודתו הגדולה והחזקה והרמה בחיזוק התורה והמצוה והפצתן, למרות הגזירות על זה

הגדולה והחזקה והרמה: ראה לקו"ת נשא (כא, ב) **וש"נ**. שיחת ג' תמוז תש"א (בס' השיחות שם ע' קלד).

י'קפו

נכתבה על גליון המכתב מיום כ"ה תמוז ה'תשל"א.

הרופא .. לעשות: **נוסח ברכת „אשר יצר". מברכות ס, ב.**

י'קפז

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 343 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

שהיו שם אז במרום שיאן, ובחסדי ה' יצא בנצחון, שהרי אלה שאסרוהו הם ששיחררוהו,

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (לחגיגת יב תמוז הראשונה) — לא אותו „בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה, כי כל איש ישראל (מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצות) לבו תמים עם ה' ותורתו"

וכמחז"ל עה"פ צדיק כתמר יפרח: מה התמרה הזו לבה מכוון למעלה כך ישראל לבם מכוון לאביהם שבשמים; ועוד אמרו: מה תמרה זו אין בה פסולת כו' כך הם ישראל אין בהם פסולת,

שלכן ימים הבאים אח"ז ימי סגולה הם לכל בני ובנות ישראל באשר הם להוסיף בחיזוק „התורה והיהדות בכל אתר ואתר לפי ענינו" והפצתן הלוך והוסיף הולך ואור,

ובפרט בהתבונן כאו"א אשר אם במדינה ההיא ובזמן ההוא ובתנאים ההם עשו ופעלו בחיזוק התורה והמצות והפצתן והצליחו ועד אשר גם עתה, לאחר כיובל שנים, רואים פירותיהן ופירי פירותיהן,

---

ובלשון .. הראשונה: נדפס בס' המאמרים ה'תש"ח ע' רסג.

בשם ישראל יכונה: ראה טושו"ע אה"ע סקכ"ט סט"ז ובנ"כ. קב נקי כלל לח. שד"ח אס"ד מע' גט ס"ז. וראה ג"כ מאורי אור כ, כד.

וכמחז"ל .. ועוד אמרו: מדרש תהלים צב. במדב"ר רפ"ג.

צדיק כו' כך ישראל: וכמש"נ ועמך כולם צדיקים (ישעי' ס, כא. סנהי' ר"פ חלק. ובזח"א לג, סע"א: כולם צדיקים ודאי .. זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי).

התורה .. ענינו: בס' המאמרים שם.

כיובל שנים: כ"ק מו"ח אדמו"ר קיבל הנשיאות ב' ניסן ה'תר"ף. (ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א: ואין מושחין מלך בן מלך אלא א"כ הייתה שם מחלוקת כו' יהואחז מפני יהויקים אחיו — והרי בנדו"ד בן יחיד. וראה צפע"נ על הרמב"ם שקלים פ"ד ה"ד שקו"ט האם המשיחה דאביו פועל גם בו או דאין צריך למשיחה. וברמב"ם שם ה"ז: ולא המלכות בלבד כו').

אלה שאסרוהו הם ששיחררוהו: **ראה תו"מ – התוועדויות חי"ד ע' 154. לקו"ש חי"ח ע' 306. וש"נ. חל"ג ע' 282.**

בס' המאמרים ה'תש"ח: **ולאח"ז באג"ק שלו ח"ב אגרת שפו.**

צדיק כתמר יפרח: **תהלים צב, יג. – והוא הקאפיטל שהתחילו לומר בי"ב תמוז השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

ראה רמב"ם כו': **ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 107 ואילך. וש"נ.**

כש"כ וק"ו ועל אחת כו"כ במדינות ובתנאים נוחים וטובים שלא בערך.

ויהי רצון שיעשה כל אחד ואחת מאתנו, בתוך כל אחב"י שליט"א, בכל האמור ומתוך שמחה (וממילא) בזריזות,

והי' עוזר וכמש"נ: ה' לעזרתי חושה, אלקים חושה לי עזרי גו' ה' אל תאחר.

בברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

* * *

בברכת הצלחה בהפצת המעינות והיהדות בכלל.

הגליונות (שהתחלתן והנה התורה המשילה כו') נתקבלו ות"ח. הנה אין הזמ"ג כלל לעיין בם כדרישת תכנם, ואתו הסליחה. בנוגע לפרסומם — באם ע"ז יתוסף בהקורא — ברצונו ללמוד דא"ח וכיו"ב מובן שכדאי, אלא שצ"ל — ציונים לס' דא"ח וכו'. כצ"ל — בתור פתיחה — תוכן המכוון לבאר וכיו"ב.

* * *

שמחה (וממילא) בזריזות: ראה אגה"ק סכ"א: עשה זאת בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו כו'.

וכמש"נ: תהלים ע, ב. שם וא"ו.

ה' .. אלקים .. ה': להעיר מהמבואר על הג' שמות ה' אלקינו ה' שבכתוב שמע ישראל (פע"ח ש' הק"ש פי"א ועוד. אמרי בינה ש' הק"ש בתחלתו. אוה"ת עה"פ. ובכ"מ).

חושה .. חושה .. אל תאחר: להעיר מבעתה אחישנה, ואחישנה אפשרי בב' אופנים: דור שכולו זכאי (הוי') או שכולו חייב (ויעמיד להם מלך שגזרותיו כו' — כן י"ל, ועפ"ז סרו כמה קושיות המפרשים — אלקים) — עיין סנה' צח, א. וראה ג"כ תיקונים דזוהר חדש (קרוב לתחלתם — צה, ב): קץ אית בכל דרא ודרא כו' תליא בתיובתא ובזכוון ובמדות כו' אבל קץ .. קוב"ה .. בי' תליא החי"ד למעני למעני אעשה.

תהלים ע': **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

אוה"ת עה"פ: **ואתחנן ע' רה.**

מבעתה אחישנה: **ישע' ס, כב.**

החי"ד: **ישע' מה, יא.**

בברכת .. וכיו"ב: **קטעים אלו למו"ה מאיר שלום בליזינסקי. אגרות נוספות אליו – לעיל חט"ז אגרת ר"נא, ובהנסמן בהערות שם.**

נ.ב. ז"ע נתקבל מכתבו . . . הצעת כ' ע"ד הקרנות לא תתקבל עתה מפני מצב הבטחוני. וק"ל.

* * *

בברכת הצלחה בהפצת היהדות בכלל והמעינות בפרט מתוך בריאות ולבשו"ט.

י'קפח

ב"ה, ערב ראש חודש מנחם אב, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

תקותי שקבל המברקים וגם ד"ש על ידי ידידינו אנ"ש שי'. ואע"פ שאני דורש ומקבל ידיעות, אבל אינו דומה שמיעה לראי', כוונתי עכ"פ לראית מכתב בכתב ידו.

כיון שבקשת איש מישראל מעוררת למטה ולא עוד אלא גם למעלה, אסתפק למילוי בקשתי זו עכ"פ במכתב מועט בכמות המחזיק את המרובה באיכות, בעיקר מתוך בריאות ושמחה וטוב לבב.

ובמיוחד אשר נמצאים אנו בסיום וחותם חודש תמוז, אשר ענין חב"ד בו, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכדבריו אז, הרי לא הוא בלבד נגאל אלא היתה בזה גאולה לכל השייכים אליו וכו' ועד כלשונו במכתבו — כל אשר בשם ישראל יכונה. ועוד ועיקר, גאולת השיטה, שיטת

נ.ב. .. וק"ל: **קטע זה למו"ה אברהם מ.**
בברכת .. ולבשו"ט: **קטע זה למו"ה שמעון גד אליטוב. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"ח אגרת ו'תקכב, ובהנסמן בהערות שם. חי"ט אגרת ז'קצו.**

י'קפח

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
אינו דומה שמיעה לראי': **ראה מכילתא יתרו יט, ט. ועוד.**
וכדבריו .. במכתבו: **אג"ק שלו ח"ב ע' ס. וש"נ.**

חב"ד, המיוסדת על אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ה', ובהדגשה שכולא חד.

וידועים דברי המורה הגדול הוא הרמב"ם היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא.

בברכה לבריאות ולבשורות טובות בכל האמור, ולקיום בקרוב ממש היעוד שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה,

בכבוד ובברכה.

נ.ב. זה עתה באתי מציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכמובן הזכרתיו בכל האמור לעיל וכן את זוגי שתחי'.

י'קפט

ב"ה, ערב ראש חודש מנחם אב, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת רחל תחי'

ברכה ושלום!

חוב נעים לי לאשר קבלת המברק שלה בעתו ובזמנו.

ואביע איחולי אשר כשם שהודיעה אז מהתחלת הטבת בריאות בעלה שליט"א, כן בקרוב ממש תודיע מהחלמתו ורפואתו שלמה,

ובנוסח המסורתי יאריכו ביחד ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים ומתוך ניצול האפשרויות המיוחדות במינן שניתנו להם על ידי ההשגחה העליונה לטובת הכלל ולטובת הפרט גם יחד.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור.

שכולא חד: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תשצג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'קצו. י'שפ. י'תלז.**

דברי .. הרמב"ם: **הל' דעות רפ"ד.**

היעוד: **ראה זכרי' ח, יט. רמב"ם הל' תעניות בסופן.**

י'קצ

[ר"ח מנחם אב, ה'תשל"א]

אזכיר עה"צ.

ועוד ועיקר: 1) ניתוח הנ"ל אפשר לעשותו באופן המותר ע"פ שו"ע או כו' — ובאם מעוררים את הרופא עד"ז ומבקשים אותו ממלא הבקשה (וכמדומה שרופא הנ"ל — רבים ביקשוהו עד"ז בכיו"ב, ויודע במה מדובר ומילא הבקשה).

2) **תמוה** שרוצה לעשות הנ"ל אין די ניין טעג **וסמוך** לש"ק — וכדאי לדחות לתחלת השבוע ולאחרי ת"ב.

י'קצא

ב"ה, ה' מנ"א, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר חיים שי' גראַדע

שלום וברכה!

מ'האָט מיר איבערגעגעבן די טעלעפאָנישע ידיעה פון אייער פרוי שתחי' וועגן אייער געזונד און אַז איר געפינט זיך אין שפּיטאָל.

וויל איך אויסדריקן מיין האָפנונג, אַז צו דער צייט פון ערהאַלטן מיין בריוו איז שוין אַרײַנגעטראָטן אַ בעסערונג אין אייער געזונד צושטאַנד, וואָס וועט ווערן אַלץ בעסער און בעסער ביז איר וועט מיט ג־ט'ס הילף זיך אומקערן אַהיים און קענען פאָרזעצן אייער טעטיקייט אויף אַ נאָרמאַלן אופן, און — לויט דעם נוסח הברכה וואָס איז אָנגענומען און פאַרהייליגט געוואָרן, במשך פון הונדערטער און הונדערטער יאָרן, באַ אידן — לאורך ימים ושנים טובות.

י'קצ

נכתבה על גליון המכתב מיום ר"ח מנ"א ה'תשל"א.
ניתוח הנ"ל: **ניתוח הפרוסטטה. וראה גם לעיל חכ"ג אגרת ח'תתקכד, ובהנסמן בהערות שם.**
אין די ניין טעג: **ראה גם לעיל חי"ט אגרת ז'שעה.**
וסמוך לש"ק: **ראה גם לעיל אגרת י'קכד, ובהנסמן בהערות שם.**

י'קצא

מר חיים גראַדע: **אגרת נוספת אליו — לקמן אגרת י'תנד.**

בפרט אַז די „זין און טעכטער״ וואַרטן דאָך אויף די פאָרזעצונגען פון דעם מחבר.

איך וויל נאָך צוגעבן דעם וואונש און די ברכה, אַז אַזוי ווי אייער פרוי תחי׳ האָט איבערגעגעבן דאָס אויבנדערמאָנטע, זאָל זי באַלד אינגיכן קענען איבערגעבן אַ פריילעכע בשורה פון אייער געזונד בעסערונג.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות ולרפו״ק.

י׳קצב

ב״ה, ה׳ מנ״א, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

הרה״ג וו״ח אי״א נו״מ יושב על מדין מרא דעובדין טבין,
מוהר״ר אברהם שי׳

שלום וברכה!

הנני לאשר קבלת מכתבו מעש״ק, ות״ח על הבשורה הטובה.

ואזכיר את אחיו וב״ב שי׳, בתוככי כמה מאחב״י הנמצאים באותו מצב וזקוקים לאותה ברכה, על ציון כ״ק מו״ח אדמו״ר זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע,

אשר מסר נפשו לטובת בנ״י בכלל, ובפרט לטובת אחבנ״י שי׳ הנמצאים במדינה ההיא. וידוע מאמר חכמינו ז״ל בנוגע לרועה ישראל נאמן ראשון — מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש (סוטה יג, סע״ב), והמדובר שם בטובתם של ישראל כההמשך בסוגיא ובתוס׳ שם. והרי כל חכם ורועה ישראל אמיתי בדורו נקרא משה — רש״י שבת (קא, ב) — ושמא מילתא היא.

ויהי רצון שכשם שזכה כת״ר והתחיל בבשורה טובה ע״ד הגשת הבקשה וקבלתה, והורונו חכז״ל המתחיל במצוה אומרים לו גמור, כן

י׳קצב

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך״ ח״א ע׳ 161 ואילך.

מוה״ר אברהם: **רפפורט. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י״סא, ובהנסמן בהערות שם.**

אחיו וב״ב: **הנמצאים מאחורי מסך הברזל.**

ושמא מילתא היא: **ראה לעיל ח״א אגרת קנד. ושו״נ.**

והורונו חכז״ל: **פרש״י עה״פ עקב ח, א. מתנחומא שם ו.**

יברך על המוגמר, ומתוך שמחה וטוב לבב ובאופן טוב גם יתראה עם אחיו וב"ב שי'.

בכבוד ובברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

י'קצג

ב"ה, ה' מנ"א, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אברהם שי'

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו שהגיע באיחור זמן רב. ונצטערתי להידיעה מפטירת אביו הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ וכו' הרר"ש ז"ל. ואף שאינו מזכיר ע"ד מקום קבורתו ובכלל מכל השייך לעילוי נשמתו, בודאי נעשה כל זה כדבעי ומתאים לנפש הנפטר.

אלא היות וכל עניני תורה וקדושה אין־סופיים הם, כיון שמקורם הקב"ה שהוא אין־סופי, הרי גם בהאמור אפשר להוסיף, ואין הדבר תלוי אלא ברצון.

בברכה שמכאן ולהבא אך טוב בטוב הנראה והנגלה יבשר.

י'קצד

ב"ה, ה' מנ"א, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"מ בעל מדות רב פעלים
איש המעלה בנש"ק וכו' מוה"ר יצחק מאיר שי' הכהן

שלום וברכה!

הנני לאשר בתודה קבלת מכתבו מכ"א תמוז.

י'קצד

מוה"ר יצחק מאיר: לוין. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י'קסה, ובהנסמן בהערות שם. לתוכן האגרת שלפנינו – ראה גם לעיל אגרת הנ"ל.

ואף שאמרו חכמינו ז"ל אין צועקין על העבר, אבל כיון שחוששני שאפשר שבעתיד יקרו עוה"פ ענינים ומאורעות מסוג זה אפרש טעמי ונימוקי על ההכרח בהכחשה וכיו"ב. והוא:

מובן שהכתוב בעתון פלוני או בשבועון פלוני לא חששתי להשפעתו על כת"ר וכיו"ב או עלי וכיו"ב, כי אם על קוראי העתון והשבועון. זאת אומרת שלא נוגע כל כך הערכתי של מכ"ע אלו ויחסי הפרטי אליהם, כי אם ערך ההשפעה שלהם על הקוראים וחוג הקוראים. והמציאות היא אשר הן המכ"ע והן השבועון אודותם מדובר יש להם השפעה על חוג רחב בכלל, ומה שנוגע לענינו עוד יותר, שיש להם השפעה על חוג רחב של „פוסחים על שתי הסעיפים", וכפי שראיתי ג"כ בהנידון אודותיו כתבתי לכת"ר.

ואף שפשוט שאין רצוני לצער את כת"ר, הרי כנ"ל חוששני שנוגע זה גם בעתיד, וכפי מיטב ידיעותי הנה איחור ההכחשה בהנוגע להשבועון והעדר ההכחשה ע"ע בהנוגע לעתון הביא היזק וכו' וד"ל.

ובעמדנו בימים אלו אשר התקוה שבקרוב ייהפכו לששון ולשמחה ויבוטלו כל הגזירות על עם ישראל בכל מקום שהם, גזירות מבחוץ וגזירות קשות עוד יותר מאחב"י התועים והטועים, יהי רצון שיהי' ביטול זה בחסד וברחמים ובעגלא דידן ואך טוב בטוב הנראה והנגלה יבשרו בנ"י איש לרעהו.

בכבוד ובברכה, המצפה לבשורות טובות בתוכן מכתבינו ויה"ר שגם זה יהי' בעגלא דידן.

י'קצה

[ז' מנחם־אב, ה'תשל"א]

חבל שיתחיל לצאת מעבוה"ק דכ"ק מו"ח אדמו"ר לחול.

אזכיר על הציון להנ"ל.

אמרו חכמינו ז"ל: **ראה ברכות נד, א. רמב"ם הל' ברכות פ"י הכ"ב. טושו"ע או"ח סר"ל ס"א.**
פוסחים על שתי הסעיפים: **ע"פ לשון הכתוב – מלכים־א יח, כא.**
בימים .. ולשמחה: **ראה זכרי' ח, יט. רמב"ם הל' תעניות בסופן.**

י'קצה

חבל שיתחיל כו': **מענה למו"ה אהרן אביגדור קאזין, בנוגע להצעה להכנס למסחר. אגרת נוספת אליו – לעיל חכ"ד אגרת ט'שסג (ע' שפט).**

ב"ה, חמשה עשר באב, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד נשי חב"ד הפעילות למען אחב"י ומשפחותיהם
אשר באו ממדינות ההן, עולים חדשים לארצנו הק'
תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בנועם קבלתי מכתבן בו כותבות, על כל פנים ראשי פרקים, מפעולותיהן להקל חבלי הקליטה של אחינו בני ובנות ישראל שעלו לאחרונה מארצות המצוקה לארצנו הקדושה ארץ טובה ורחבה, ובפרט אלה שעלו מאחורי „מסך הברזל",

אשר בוודאי עוד כמה וכמה עוסקות בפעולה הכי חשובה הזאת, ובאות הן בדברים זו עם זו, שעל ידי זה בוודאי תתרבה ההצלחה.

כן בטוחני אשר מדגישות הן ככל הדרוש אשר כל אחד ואחת מעמנו עם בני ישראל דרך החיים שלהם היא הנהגה דחיי היום יום על פי תורתנו תורת חיים,

אשר בכל מקום ובכל זמן כן הוא, ועל אחת כמה וכמה בארצנו הקדושה, ארץ אשר תמיד עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה,

ובהתאם לזה כל אחת מהפעילות בשטח זה עוזרת להם במיוחד לסדר חייהם על יסוד תורתנו תורת חיים ומצותיה עליהן נאמר וחי בהם, ומעודדות אותם שלא להתרשם מהקושיים שישנם בזה לפעמים.

ואלה מן הבאים משם שמפני סיבות בלתי תלויות בהם לא היתה להם אפשרות לתת לבניהם ולבנותיהם חינוך על טהרת תורתנו הטהורה ואולי על ידי זה הורגלו למנהגים בלתי מתאימים, הרי ברור הוא שבתנאי חייהם הקודמים אנוסים היו וכו'.

י'קצו

ארץ טובה ורחבה: **שמות ג, ח. עקב ח, ז.**
ארץ .. שנה: **עקב יא, יב.**
עליהן נאמר: **אחרי יח, ה.**

ואדרבה, ומה אם בתנאים ההם התגברו על מכשולים ועיכובים הכי גדולים, ולפעמים עד כדי סכנה ממש, ושמרו על גחלת היהדות, פינטעלע איד, שישנו בשלמות בכל אחד ואחת מבני ישראל בכל מקום שהם, ובחרף נפש שמרו על כל דיו ואפילו מנהג ישראל שידעו עליו ויכלו לנהוג בו אם כי מתוך מסירות־נפש — הנה כשיצאו לרווחה ונמצאים בארץ אשר גם אווירה קדוש וכוחות מיוחדים ניתנו מאת ה׳ בורא עולם ומנהיגו להתנהג בה על פי רצון ה׳ והוראותיו בתורתו, הרי בוודאי ובוודאי אשר מתוך הרחבה ושמחה וטוב לבב יסדרו חייהם כך, ולכל לראש חינוך הבנים והבנות באופן המתאים לגוי קדוש הדר בארץ־הקודש.

ובוודאי אף אם לפעמים ההתחלה קשה, הרי רק ההתחלה קשה ולאחרי זה יתקטנו ויתמעטו הקושיים ועד לביטולם. וביחוד על ידי העידוד והעזר בגשם וברוח שיקבלו מכל אחד ואחת אשר נפש אחת מישראל יקרה בעיניהם, על אחת כמה וכמה אלו הנפשות היקרות שעמדו במסירות־נפש ושמרו על הגחלת, אשר רשפי רשפי אש שלהבת י־ה; עידוד ועזר שיינתן בשמחה רבה ובחיות ומתוך התלהבות חסידותית, מיוסד על תורת רבותינו נשיאנו זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע, אשר אהבת ה׳ אהבת התורה ואהבת ישראל חד הוא.

ויהי רצון אשר הפעילות האמורה תפעול עד כדי כך, אשר הזקוקים לעידוד ולעזר היום, הנה בקרוב ממש ייהפכו למעודדים ולעוזרים גם הם לאלה הנמצאים בסביבתם ולאחינו ולאחיותינו שליט״א אשר עלו ויעלו אחריהם, ובאופן דמוסיף והולך.

בברכת הצלחה בעבודתן הכי גדולה וחשובה, הצלת נפשות במובן הרוחני, אשר בנוגע עם קדוש הרי הרוחניות והגשמיות יחד ילכו, זאת אומרת הצלה גם בגשם, ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור,

ולבשורות טובות בכל האמור.

נ.ב. מובן אשר אף שמכתבי נכתב להן, הרי הדברים מופנים לכל אלה שיצטרפו או כבר נצטרפו עליהן בתוככי כללות בני ישראל שליט״א, אשר בוודאי בהתעוררות המתאימה גם הם ישתפו פעולה בכל האמור. ובפרט שרואים במוחש אשר האישה והבת מצליחות בפעולה זו עוד יותר

ההתחלה קשה: **ראה מכילתא** (הובא בפרש״י) **עה״פ יתרו יט, ה.**

רשפי .. י־ה: **שה״ש ח, ו.**

חד הוא: **ראה גם לעיל אגרת י׳קפח, ובהנסמן בהערות שם.**

מהאיש והבן. ובכל פעילות זו וכיוצא בזו ידועים דברי חכמינו זכרונם לברכה: גדולה הבטחה שהבטיחן הקדוש ברוך הוא לנשים יותר מן האנשים.

י'קצז

ב"ה, כ' אב, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ארגון בנות חב"ד כפר חב"ד אשר בארצנו הק' תו"ת
ע"י משיח צדקנו ב"ב
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בנועם קבלתי מכתבן ממוצש"ק מטות־מסעי מבשר טוב מהקמת הארגון וההחלטות הטובות בנוגע ביסוס היהדות והפצתה, ובמיוחד בנוגע לבתי־ספר הרשת, נוסף — וגם זה עיקר — בנוגע לבנות הארגון.

ותקותי חזקה שעושות השתדלות מיוחדה להרבות חברות בהארגון, בפרט על פי ציווי תורתנו תורת חיים להעלות בקודש, והכוונה הן בכמות והן באיכות, והרי בכמות הכוונה לכל לראש הוא על ידי הוספה במספר החברות. ואין לך דבר העומד בפני הרצון, בפרט כשמלווה דוגמא חי' מחשיבות הארגון ופעולותיו הטובות.

הזמן גרמא לפעילות נמרצה בכל האמור ולהצלחה בזה, שהרי התחילה התקופה שלאחרי חמשה עשר באב, שהורו חכמינו ז"ל שאז מתחילה העבודה באופן דמוסיף והקב"ה יוסיף (מסכת תענית בסופה). וחשיבות מיוחדה בזה לנשי ובנות ישראל כמרומז בדברי חכמים ומשנתם (שם) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו' שבהן בנות ירושלים יוצאות כו' ובפסקא דגמרא — בנות ישראל יוצאות כו'.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

דברי חכמינו זכרונם לברכה: **ברכות יז, סע"א.**

י'קצז

להעלות בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**
ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**
ובפסקא דגמרא: **תענית לא, א. וראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקמב, ובהנסמן בהערות שם.**

י'קצח

[מנחם אב, ה'תשל"א]

ועד כפר חב"ד

תודה נפשית על הבשורה הטובה וההתעוררות וההוספה במשפט זו תורה ובצדקה,

ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה לקיום ההבטחה ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה בביאת משיח צדקנו, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה.

מנחם שניאורסאהן

י'קצט

[ר"ח אלול, ה'תשל"א]

... בהלכות הצריכות בחיי היום יום (שלה, או דהתלמידים שי' בכתתה).

אזכיר עה"צ להצלחה.

י'קצח

נדפסה ב„מקדש מלך" ח"א ע' 50.

ועד כפר חב"ד: **ראה אגרת נוספת אליהם — לקמן אגרת י'תנח.**

וההתעוררות וההוספה: **ע"פ הבקשה בהתוועדות דש"פ פינחס, מבה"ח מנ"א שנה זו — לקו"ש ח"ח ע' 352 ואילך.**

במשפט זו תורה: **לקו"ת דברים א, סע"ב.**

ההבטחה: **ישעי' א, כז.**

ויהפכו .. ולשמחה: **ראה זכרי' ח, יט. רמב"ם סוף הל' תעניות.**

י'קצט

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ב ע' קלא. והוא מענה על שאלה — הרצוי לקבוע שיעורים נוספים, ובמה.

י"ר

ב"ה, ג' אלול, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אהרן שי' יריב

שלום וברכה!

הפתעה נעימה היתה לי לקבל מכתב מר לאחרי הפסקה ארוכה כל כך — אף שכמובן דרשתי על דבר שלום מר והנעשה עמו ואת חבריו שיחיו אצל ידידינו בארץ הקודש.

ויהי רצון שיהי' מכתב זה גם כן התחלה טובה לתוכן טוב במכתבים הבאים מכאן ולהבא.

ולעיקר מכתב מר — על דבר ההסדר חלקי — תמיהני קצת שסגנון המכתב נותן מקום להערכה שכאילו כל הענין תלוי בספק ויש מקום לדון לחיוב או לשלילה בכללות הדבר. והרי ידוע בחו"ל ובודאי ידוע זה למר ולדכוותי', אשר המדובר במצב ההוה הוא רק בנוגע לפרטים ולהזמן ומה יקבלו תמורת זה וחלף זה וכו'.

וכבר אמרתי בהזדמנות מתאימה, אף כי כמובן שלא על מנת לפרסם, אבל בשיחה עם אלה שעל דרך הרגיל קויתי שימסרו חוות דעתי גם לחוגי מר ולהקרובים אליו, והוא, אשר בסגנון הרגיל במשפט העברי המצב הוא „תחילתו ברצון וסופו באונס". כוונתי שאף שלפני שנה ועל אחת כמה שנתים הי' הדבר תלוי כולו ברצון ישראל, האם לסגת מהתעלה או להשאר שם וכו', הרי ההתחלה תיכף לאחר מלחמת ששת הימים בהודעה „לכל המעונינים" שמוכנים להחזיר השטחים הכבושים (וכנראה גם בזה הי' דיוק לשלול הביטוי „שטחים המשוחררים"), הודעה שנכפלה בהזדמנויות רבות ביותר ושונות, ומה שאולי חשוב עוד יותר, **הזהירות** שלא לסתם את התעלה באופן שיודרשו שנים רבות לפתיחתה — הרי הי' כל זה בבחינת הצהרה גלוי' וברורה שמזמינים לפתוח את התעלה. ופשוט

י"ר

מר אהרן יריב: **ראש אגף המודיעין בצה"ל. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תשנו, ובהנסמן בהערות שם.**

ההסדר חלקי: **עם המצריים, בהמשך למלחמת ששת הימים.**

תחילתו .. באונס: **ראה כתובות נא, ב.**

האם לסגת מהתעלה כו': **ראה גם לעיל אגרת י"ה, ובהנסמן בהערות שם.**

שלא עלה על דעת איש מעולם שימסרו הבעלות על התעלה לישראל, ולא לארצות הברית, אלא שהי' מקום לספק האם ימסרו הבעלות למצרים לבדה, או למצרים בצירוף בעל בריתה בריה"מ, או למצרים בתור גרורת בריה"מ.

וידוע ג"כ לכל מתחיל בהנדסה שמה שהי' כתוב בעתונים אחדים שאי־אפשר להרוס התעלה או לסתום אותה כדבעי — אין לזה שחר. ובפרט שאורך התעלה הוא 100 ק"מ ויותר, ובגדה המזרחית שלה הרי לא היו משקיפים וכו' כל הלילות.

מתחזק הרושם הנ"ל ביותר כשנודע לכל מעונין בזה שלמרות שתיכף להפסקת האש, וביממה הראשונה ממש, הביאו לגדה המערבית תילים חדשים והמשיכו בזה במשך כל הזמן, מבלי כל תגובה מישראל (פרט למחאות בדיבור, שמתחילה לא היו סיכויים כלשהם שישנו המצב, כי אם לכל היותר — שעל ידי זה יקבלו מארה"ב קצת נשק יותר, ובכל אופן הרבה פחות מהנשק המובא בתכיפות לגדה המערבית).

מכיוון שהפער בין הכוחות הי' הולך ופוחת, ובשום אופן אי אפשר הי' להדביק את כמות ואיכות הנשק מבריה"מ במדה ובמשקל הנשק מארה"ב, הרי כאמור לעיל, מה שהתחיל ברצון הפך לאונס על ידי הפעלת לחץ מכל הצדדים, כולל הידידים כביכול, עד שהמצב בחצי שנה האחרונה ואולי עוד לפני זה הוא שעתה כבר אין ברירה. ובודאי ידוע גם למר שאין זקוקים לענין הנקרא לחץ (בלשון הדיפלומטי) מארצות הברית, כי אם הפסקת הספקת נשק וממון ותו לא.

מה שמצער ומכאיב עוד יותר הוא אשר למרות שכבר הי' מצב דומה בעבר, ופעמיים, הנסיגה מהתעלה בשנת 1956 וההודעה ב־1967 שמוכנים להחזיר השטחים „הכבושים", ולא השיגו שינוי מהלך הרוח של המצרים ולא מהלך הרוח של בריה"מ ואפילו לא מהלך הרוח של ארה"ב — לטובת ישראל, ורק נתפרשה עמדה זה כחולשה ברוח על כל פנים של אלו הקובעים הקו בישראל ביחסי' עם מצרים, עם הערבים בכלל, וכן עם ארה"ב ובריה"מ — והרי בעולמנו שאינו עדין עולם האמת והצדק והיושר, חולשה **מזמינה** לחץ ולא רגש של רחמנות שיביא למעשים בממדים ממשיים ומחליטים — הנה למרות כל זה ממשיכים בקו האמור ולמרבית הצער והכאב לא רק בדיבור אלא גם במעשים, ומנסים להשקיט דעת הציבור על ידי הסברות מוזרות. ולדוגמא, שישנם לישראל כמה ידידים מבין ממשלות אומות העולם, או שכיון שישראל עזרה למדינות באפריקה בכמה שטחים, ישתפו פעולה על כל פנים בהצבעה באו"ם

שמצרים תגרש את בריה"מ, ועד להסברה שנשמעה לאחרונה — ולאחר בקשת סליחת מר בזה, כיון שהבא להלן נתפרסם בשם החוגים הצבאיים — שכוח צה"ל הוא עתה גדול בהרבה מאשר הי' במלחמת ששת הימים. ואף שכמובן הצהרה זו אמיתית היא כשלעצמה, אבל הרי אין לזה כל שייכות למצב הדברים, שהרי מה שנוגע הוא המאזן בין כוח הצה"ל עתה — כלפי הכוח הנמצא מעבר לתעלה **עתה** ולא כפי שהי' כוחו של הצד שכנגד לפני שלש שנים. והן ידוע שגרוע המאזן עתה בהרבה מאשר הי' ב־1967, גרוע בהרבה גם בכוח אדם, שהרי אנשי צבא בריה"מ הנמצאים עתה במצרים רבים הם כמה פעמים ככה, בכמות ועוד יותר באיכות, ממה שהי' ב־1967.

אמת שקרה נס ומצרים מפני טעמים שאינם מובנים כלל עדין לא חתמה על פיסת נייר, פיסה שתוכנה תנאים שאיש אינו מקוה שיקיימום, ובמילא המצב תלוי ועומד. אבל כנ"ל צריך עיון גדול האם זה מחזק את המצב בגדה המזרחית של התעלה או את המצב בגדה המערבית של התעלה.

בטבעי אינני פסימי, ומובן אשר רצוני הוא למצוא פרטים המשמחים בשינוי המצב משנה לשנה. אבל למרות הרצון החזק אסור לאדם לרמות את עצמו באיזה ענין שיהי', על אחת כמה וכמה בענין רציני כהאמור.

ולסיים בדבר טוב, הרי מה שראיתי שינוי לטוב הוא בנוגע למצב הפנימי במדינת מצרים והערביות והיחסים שבין אחת מהן לחברתה. ואם יש לזה שייכות עם השיחה שהיתה בינינו בעת ביקורו של מר כאן בנוגע להאמור, הרי זכות גדול הוא למר בהשפעתו בכיוון האמור, וגם בזה בודאי ידוע למר יותר ממני על דבר גודל החשיבות שבדבר.

אסיים מכתבי מעין הפתיחה, אשר יהי רצון שתוכן מכתב מר הבא יהי' משמח בהענינים הכתובים לעיל ובכלל, ויוכלל גם זה בברכת השנה טובה ומתוקה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה, כנוסח המסורתי של ימי חודש אלול שמאחלים איש לרעהו כתיבה וחתימה טובה לשנה החדשה, שחודש אלול הוא הכנה מתאימה לזה.

בכבוד ובברכה ובפ"ש חבריו שליט"א ואסיר תודה אהי' למר באם ימסור גם להם איחולי לשנה טובה ומתוקה.

שמאחלים א"ש לרעהו: **ראה מטה אפרים או"ח סתקפ"א ס"ט** (מלקוטי מהרי"ל הל' ימים הנוראים).

נ.ב. מובן שברשות מר למסור תוכן מכתבי זה למי שימצא לנכון, ובודאי אקבל על כל פנים תגובת מר על התוכן, ותודה מראש.

ארשה לעצמי, כיון שנגע מר בשאלה של ההסדר חלקי, אולי יכול להסביר לי תמיהתי גדולה זה כשלש שנים, והיא, שלאחרי שידוע ומקובל אצל כל המומחים בלי יוצא מן הכלל, שבתקופתנו הגנה בשיטה כמו קו מאגינו וכיוצא בזה, זאת אומרת לסמוך על ביצורים ועל נוכחות פלוגת צבא „מצומדות וכבולות" בבונקרים וכו', לא זו הדרך כלל בתקופתנו תקופת הסילונים והצנחנים וכו', ובפרט כשהחזית אורכה כמה מאות ק"מ (בצירוף החזית דהתעלה והחזית דים התיכון), כי אם רואים את כח הצבא בניידות שלו ובהכשרון להזיזו ממקום למקום בזריזות וכו'. והדברים אמורים אפילו כשישנן כמה נקודות אחיזה בנוף הטבעי, הרים וגבעות וכו' בהעורף של הקו, על אחת כמה וכמה כשנמצאים במדבר. ואפילו כשהקו הוא בעובי של כמה ק"מ, הרי המינימום של ההסדר חלקי בודאי שהוא יותר מעובי הקו. ובכל זה השקיעו הון רב ומרץ עצום בקו הגנה זה.

אמנם הי' בזה גם תועלת פסיכולוגית להציל את הנמצאים שם משעמום, בעי' רצינית ביותר במצב כזה, אבל אינו מסתבר לומר שזה הי' הפקטור המחליט.

ובאם מותר למר לגלות הטעמים ונימוקים שבדבר, תודתי נתונה למפרע באם יכתוב לי גם בזה ובפרטיות המתאימה.

י'רא

ב"ה, ג' אלול, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר ארי' שי' שרון

שלום וברכה!

זה זמן רב ביותר שלא קבלתי מכתב ממר, אף על פי שאני דורש עליו על ידי ידידינו המשותף מר שלמה שי' מידנצ'יק.

י'רא

מצילום האגרת.

מר ארי' שרון: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תקצב, ובהנסמן בהערות שם.**

כתבי עתה הוא בקשר עם הזדמנות שבאה לידי (בהפתעה) להביע דעתי, אף כי באופן חשאי, בשאלת ההסדר חלקי וכו', ובפרט שנתבקשתי גם כן לפרש שתיקתי בשבועות האחרונים בנוגע להחזרת השטחים בכלל ולבעיות הסדר חלקי בפרט.

ומרשה אני לעצמי להמציא גם למר הערכתי בזה על פי המצורף בזה. ואסיר תודה אהי' לו אם יודיעני תגובתו בהאמור, ובאם יש לו הרשות לכתוב בזה — באופן גלוי־לב. ומובן ופשוט אשר מכתבו מענה יהיה רק בינו וביני באם רצונו של מר בזה.

כיון שנכנסנו לחודש אלול, אביע למר ולכל אשר לו ברכתי לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

בכבוד ובברכת הצלחה בתפקידו הכי אחראי,

מ. שניאורסאהן

י"רב

ב"ה, ט' אלול, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים כו'
מו"ה משה שי'

שלום וברכה!

... כיון שנוגע לפי' מחז"ל (שהביא מר בשמי) יוצא הנני מגדרי (שלא להגיב, או להוסיף דיוק בהמופיע בשמי במכ"ע — כי אין לדבר סוף) — ואבאר יותר את הנלפענ"ד במחז"ל (עירובין פו, א) „רבי מכבד עשירים" שרבים עמלו בפירושו:

שנתבקשתי .. שתיקתי: **ראה גם לעיל אגרת י"קכ.**
המצורף בזה: **אגרת שלפנ"ז.**

י"רב

מו"ה משה: **אישון, תל־אביב. אגרת נוספת אליו — לקמן אגרת י"רמו.**
שהביא מר בשמי: **במכ"ע „הצופה". ואח"כ באלבום „הרבי שלושים שנות נשיאות" ח"א ע' 174.**
הנלפענ"ד כו': **ראה גם לעיל חח"י אגרת ו'תקכט. ח"ז אגרת א'תתפד. תו"מ — התוועדויות ח"י־א ריש ע' 179. וש"נ. שיחת פורים תש"ל (שיחות קודש תש"ל ח"א ע' 595 ואילך). ועוד.**

מוכרח בסוגיא שם שכוונת מחז"ל לעשירים כפשוטם, והתירוץ להתמי' בזה — ג"כ נרמז בהמשך הסוגיא שם: דוקא רבי בהיותו בעצמו עשיר מופלג ידע מנסיונו **ריבוי** הנסיונות המתעוררים ע"י עשירות. ביחד עם זה האמין באמונה שלימה שהקב"ה (עצם הטוב) אין כוונתו **כלל** להכשיל את האדם ואינו מבקש אלא לפי כחו. ז.א. שאדם העשיר שפגע בו — יש לו „כח" נפשי עצום כ"כ שביכולתו לעמוד בכל הנסיונות האמורים ואדרבא להשתמש בעשרו אך ורק בכדי אשר „ישב עולם לפני אלקים" (כהסיום בסוגיא שם). ואיש בעל כח נעלה כזה — בודאי ראוי לכבדו [ומזה **עלינו** ללמוד לעשיר באיזה שטח ומובן שתהי' — בנוגע ל„כח" שלו ובמילא גם בנוגע לאחריות שלו].

ע"פ הנ"ל יש להוסיף ביאור בזה שדוקא שלמה ביקש (משלי ל, ח) „ראש ועושר על תתן לי",

כי נתנסה בשניהם (ובשניהם — בהפלגה) ואין חכם כבעל הנסיון.

י"רג

ב"ה, ט' אלול, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מו"ה משה שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ה' אלול עד"ז שכמה זמנים בהתגלות דהבעש"ט נזכרו בספרים*,

---

*) בהתמים [חוברת א] דף כה [24].

רבי .. עשיר מופלג: **ראה ברכות נז, ב. ע"ז יא, א. פרש"י תולדות כה, כג.**
ואינו מבקש אלא לפי כחו: **ראה במדב"ר פי"ב, ג. תנחומא נשא יא.**
ישב .. אלקים: **תהלים סא, ח.**
ואין חכם כבעל הנסיון: **עקידה שער יד. מעבר יבוק שער ב.**

י"רג

מו"ה משה: **סאנדערס. אגרת נוספת אליו — לעיל חכ"ב אגרת ח'תקז.**
שכמה זמנים בהתגלות דהבעש"ט כו': **ראה גם לעיל חט"ו אגרת ה'עתר.**

כמה דרגות בהתגלות, וע"ד דמצינו במשה שהי' רועה ישראל עוד במצרים והאמינו בו (שמות ד, לא), נתוסף אח"כ בשעת קרי"ס (שמות יד, לא) יתרה מזה ועיקר בשעת מ"ת (עיין רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ח).

בטח שומר הוא השלשת שיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

הפ"נ שבמכ' יקרא בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכת כוח"ט.

י'רד

[ט' אלול, ה'תשל"א]

עריכת חוברת כללי פרש"י (בצירוף דוגמאות לכאו"א) — ע"פ השיחות — נכונה במאד. ובפרט באם תצורף לה רשימת פרש"י שנתפרשו ע"ע. ותגרום, כמובן, נח"ר רבה. וק"ל.

י'רד

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ב ע' קסד.

עריכת חוברת כו': **מענה למו"ה טוביה בלוי. אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ד אגרת ט'שלה, ובהנסמן בהערות שם.**

הספר „כללי רש"י בפירושו על התורה" י"ל בשנת תש"מ, ומהדו"ב בשנת תנש"א.

מועתק בזה מכתב הרחמ"א חדקוב בנידון הנ"ל („היכל מנחם" ח"א ע' קא־ב):

ב"ה, כ"ה אייר, ה'תשל"א.

ברוקלין נ.י.

הרה"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ה טובי שי'

שלום וברכה!

ת"ח ת"ח על מאמרו בדבר כללי פירוש רש"י המובאים בשיחות הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, וביחוד על השתדלותו שיזכה מאמרו לבוא לדפוס.

ומאחר שהשי"ת הצליחו בכל הנ"ל, כדאי ונכון הי' הדבר שישתדל למצוא בשיחות הקודש הנ"ל עוד כללים מפירוש רש"י עמ"נ לפרסם גם אותם.

ואגב התעסקותו בכל הנ"ל, הנה באם יעלה בידו לסדר קונטרס שלם של כללי רש"י – ע"פ שיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א – היינו דנים על האפשרות להדפיסו בתור חוברת (עבור אנ"ש שיחיו. ואולי גם לקהל רחב יותר).

בברכת כט"ס,

הרב ח.מ.א. חדקוב

י״רה

ב״ה, י״ב אלול, ה׳תשל״א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו״ח אי״א נו״נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו״ה שניאור זלמן שליט״א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, ות״ח על הבשורות טובות שבו.

ויהי רצון שימלא השי״ת משאלות לבבו לטובה ועוד יותר מהבקשות, שהרי ברכת ה׳ באה — בנוסח המסורתי — מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

ומעניגא דיומא הרי מה טוב ומתאים — כדברי רבנו הזקן אודות פרשת ימים אלו, ימי אלול, בתור הכנה לראש־השנה, ובלשונו:

יובן על פי משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאי כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם. ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו כו׳. יאיר הוי׳ פניו אליך כו׳ שיאיר אל האדם בחי׳ פנימיות רצונו ית׳. עכ״ל. (לקו״ת, פ׳ **ראה**, דף **לב**).

בהוקרה ובכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד ורפושו״ק עוד בימי אלול וכנ״ל,

מ. שניאורסאהן

י״רה

מו״ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י״א, ובהנסמן בהערות שם.**
בנוסח המסורתי: **ברכה הג׳ דברכת המזון.**
יאיר .. אליך: **נשא ו, כה.**

י'רו

[ט"ז אלול, ה'תשל"א]

בנוגע להדה"נ דבנות תי' — לנהוג משתגענה לחינוך ובברכה. וראה שו"ע אדה"ז או"ח רסשמ"ג.

י'רז

[ח"י אלול, ה'תשל"א]

להמשתתפים בחגיגת הנחת אבן הפינה לבית הכנסת
ובית המדרש בנחלת הר חב"ד שליט"א

השתתפותי נפשית בהחגיגה האמורה, שהיא גם שלב נוסף בהתפתחות נחלת הר חב"ד כמקום התנחלות בני ישראל ובמיוחד אלו שעלו ממדינה ההיא ובחיות חב"ד.

וכמקום תפילה ותורה בחיי יום יום חדורים אור והתלהבות חסידותי.

והרי יום סגולה הוא, יום הולדת הבעש"ט ואדמו"ר הזקן "חי" אלו"ל" המכניס חיות בעבודת אני לדודי ודודי לי.

י'רו

מצילום כת"ק. נכתב על גליון המכתב מט"ז אלול ה'תשל"א.

בנוגע להדה"נ: מענה למו"ה יעקב משה ליפקין – על שאלתו במכתבו: מאיזה גיל יש לנהוג בהדלקת נרות שבת קדש, והאם ההדלקה היא בברכה.

משתגענה לחינוך: ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקצג, ובהנסמן בהערות שם.

י'רז

בנחלת הר חב"ד: ראה גם לעיל אגרת י'קכב, ובהנסמן בהערות שם.

יום סגולה: ראה סה"ש תש"ג ע' 140 ואילך. הנסמן בלקו"ש חכ"ט ע' 527 הערה ד"ה סגולה־טאָג.

המכניס חיות כו': ראה סה"ש תש"ה ע' 122. לקו"ש חי"ט ע' 250 ואילך. חכ"ט ע' 161 ואילך. וש"נ.

אלו"ל .. אני לדודי ודודי לי: שה"ש ו, ג. אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א. פע"ח שער כ"ד (שער ר"ה) פ"א. הנסמן בתו"מ – סה"מ אלול ע' רמה הערה 67.

ויוסיף כל זה בהתנחלות עמינו גוי קדוש בארץ הקודש ובהר הקודש בירושלים.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה,

מנחם שניאורסאהן

י"רח

[אלול, ה'תשל"א]

כיון שבימים אלו ובמיוחד בר"ה מייקרים את **גוף** בנ"י וכמש"נ אכלו משמנים ושתו ממתקים גו' (נחמי' ח, י"ד. שו"ע אדה"ז סתקפ"ג ס"ד) אין כדאי להכנס לכל ספקות הנ"ל, ויחוג כל חודש תשרי במקום דירתו ויתפלל **בתו"כ בנ"י** שי' דביהכנ"ס והש"ץ יוציא גם אותו בתור שלוחו.

י"רט

[אלול, ה'תשל"א]

בברכת הצלחה בלימוד ובהדרכת התלמידות שי' אשר בבית רבקה (קאַזאַבלאַנקאַ) ובפרט בצניעות וביראת שמים בכלל.

י"רי

[אלול, ה'תשל"א]

שייך להנהלה על אתר ולהמדובר שי' והמענה אליו.

אזכיר עה"צ לתוכן כתבו.

גוי קדוש: **יתרו יט, ו.**

ובהר הקודש בירושלים: **ישעי' כז, יג.**

י"רט

מצילום כת"ק, נכתב על גליון המכתב של מו"ה יהודה ליב ומרת האדא רייזל ראַסקין מער"ח אלול ה'תשל"א.

בברכת כר': **למרת מרגולית בת חסיבא אביטבול.**

י"רי

מענה בקשר להצעת המשפיע הרה"ת רמ"מ פוטרפס שהרה"ת רש"ד קסלמן ילמד תניא את התלמידים בישיבת תו"ת כפ"ח.

י'ריא

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אין די דאָזיגע טעג, טעג פון צוגרייטונג צו ראש השנה, איז פון ערשטער וויכטיקייט צו וויסן קלאָר די באַדייטונג פון ראש השנה, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה. מען קען אין דעם פיל לערנען אויך פון די ענינים וועלכע תורה האָט באַשטימט אז זיי זאָלן קומען פאַר ראש השנה, דינען אַלס אַ צוגרייטונג צו ראש השנה,

וואָרום תורה איז **תורה אור** — אירע הוראות (אָנווייזונגען) בעלייכטן און מאַכן ליכטיג קלאָר דעם אידישן לעבנס וועג אין אַלע פרטים.

* * *

צווישן די ענינים וועלכע זיינען דירעקט פאַרבונדן מיט ראש השנה און דינען אַלס הכנה צו ראש השנה, איז די **שטענדיגע** קביעות, אַז פאַר ראש השנה (דעם שבת פאַר ראש השנה) זאָל מען „לייענען" וואָס תורה זאָגט און וויזט אָן יעדער אידן: **אתם נצבים** גו' — די סדרה נצבים.

טעג פון צוגרייטונג: דבהתחלתם אומרים: במוצאי מנוחה .. זוחלים ורועדים מיום בואך (ר"ה). וביותר עפמש"כ בעטז"ק (לשו"ע או"ח רסתקפ"א) שהם ימי ביקור עצמו (דוגמת קרבן) דר"ה (וכדי שיהי' לעולם יום קבוע — מקדימים ליום א. לבוש שם).

תורה אור .. אַלע פרטים: ראה דרז"ל למשלי ו, כג. זח"ג (נג, ב): איקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי דהוי סתים. ומשנה ברורה: הפך בה דכלא בה' ובה תחזי (אבות ספ"ה ובפיה"מ שם).

פאַר ראש השנה .. נצבים: טושו"ע או"ח סתכ"ח.

---

*) כמו שבמכ' לא קאי בדיוק **הכפל** הפך כו' הפך ולכן לא הועתקה התחלת **הענין** כן לא הועתקה התחלת התיבה השייכת להכפל.
(מזכענה כ"ק אדמו"ר)

י'ריא

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 462 ואילך. תרגום האגרת בלה"ק נדפסה ב„תורת מנחם — אגרות מלך" ח"א ע' עה ואילך.
המשך להאגרת — ראה גם לקמן אגרת י'רלג.

די סדרה הויבט זיך אָן מיט דער דערקלערונג: **אתם נצבים היום כולכם לפני ה׳ אלקיכם ראשיכם גו׳ עד שואב מימיך, לעברך בברית ה׳ אלקיך** גו׳ — „איר שטייט פעסט, היינט, אַלע צוזאַמען, פאַר ג־ט אייער ג־ט: די הויפטן .. ביז דעם וואַסער־שעפער, כדי אַריינצופירן דיר אין דעם בונד מיט ג־ט דיין ג־ט . . .״.

לכאורה איז אין דער דערקלערונג פאַראַן אַ סתירה: צוערשט ווערט געזאָגט **נצבים .. כולכם** (אַלע צוזאַמען, אָן אונטערשייד) און באַלד דערנאָך ווערן אויסגערעכנט די פאַרשידענע סוגים (קאַטעגאָריעס) יעדערער באַזונדער. און בכלל, צו וואָס רעכנט די תורה אויס די פאַרשידענע מדריגות אידן, פון העכסטן ביזן נידעריגסטן, בשעת דער וואָרט **כולכם** נעמט שוין אַלעמען אַריין?

נאָר — דאָס גופא אַנטהאַלט אַן עיקר־דיקע אָנווייזונג, אַז עס דאַרף זיין ביידע זאַכן צוזאַמען: (א) **כולכם** — וואָס מיינט **לאחדים כאחד**, אַלע ווי איינער, און (ב) צוגלייך האָט אָבער יעדער איינער און איינע זייער באַזונדערע אויפגאַבע און שליחות, איטלעכער לויט זיין מעמד ומצב.

דאָס ערוועקט אָבער די פראַגע: וויבאַלד אַז ס׳איז נויטיג אַ פאַנאַנ־דערטיילונג און גאָר אַן עקסטרעמע: פון „ראשיכם״ ביז „שואב מימך״ — ווי ווערט דערגרייכט — און צו דער זעלבער צייט — אַ פאַראייניקונג און פאַראייניקונג, און ביז אַז עס ווערט כולכם — כאחד?

אַ סתירה: ראה ג״כ אור החיים כאן.

עיקר־דיקע אָנווייזונג: עיין בכ״ז לקו״ת ר״פ נצבים.

ביידע זאַכן צוזאַמען: להעיר מדוגמתו בבריאת העולם — ע״פ משנ״ת בליקוטי לוי יצחק — לתניא פכ״א.

לעברך .. כדי אַריינצופירן כו׳: **על השאלה אם הפ׳ ב„לעברך״ הוא כפרש״י — ענה כ״ק אדמו״ר:**

אדמו״ר הזקן בלקו״ת (מד, ב): עשה לנו ה״א כו׳. וראה תרגום אונקלוס.

וי״ל דהא דבקיצור לד״ה אתם נצבים ס״ב הל׳: והיינו כדי כו׳ — מרמז לפי׳ הרמב״ן שגם הוא מפרש כן.

דבקיצור .. ס״ב: מה, ב.

לפי׳ הרמב״ן: **בתחילת פירושו בריש פרשתנו: שאתם עומדים ומזומנים לפני השם כדי לעמוד בבריתו וכו׳.**

איז דער ענטפער: **אתם נצבים היום כולכם — לפני ה' אלקיכם**, „נצבים" איז מער ווי „עומדים", און מיינט אַ פעסטע שטעלונג, מיט אַ טיפן באַוואוסטזיין, אַז מען שטייט פאַר דעם אויבערשטן וואָס ער איז **אלקיכם** — אייער קראַפט און אייער גאַנצער וועזן, וואָס אין דעם זיינען אַלע אידן גלייך און דאָס מאַכט זיי אַלעמען — איינס, כולכם כאחד.

וועט מען דאָס פאַרשטיין דורך אַ פשוטן פאַרגלייך: וואַן אַ גרופע מענטשן פאַראייניגען זיך צו שאַפן אַ געוויסע געזעלשאַפט, צי דאָס איז אַ פינאַנציעלע אונטערנעמונג, אָדער אַ וויסענשאַפטלעכע, אָדער אַן אַנדער צוועק, וועלן די מיטגלידער פאַראייניגט אויף אַ געוויסע צייט און פאַר אַ געוויסן צוועק, וואָס פאָדערט פון יעדערן פון זיי אַ בייטראָג פון זיינע געלט און מי, אָדער פון זיינע ידיעות אין וויסענשאַפט אד"ג. אין אַלע זיינע אַנדערע אייגענשאַפטן איז יעדער מיטגליד אַ „וועלט" פאַר זיך.

אָבער בשעת די פאַראייניגונג פון אידן איז, ווי די תורה פאָדערט, **לפני ה' אלקיכם**, ווי אויבן געזאָגט, און מיט דעם צוועק פון **לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו, אשר ה' אלקיך כורת עמך היום** — "אַריינצופירן דיר אין דעם ברית און שבועה וואָס דער אויבערשטער, דיין ג־ט, שליסט מיט דיר היינט", וואָס דער ברית נעמט אַרום דעם **גאַנצן** מענטשן, מיט **אַלע** זיינע כחות (דער **כולכם** פון יעדען יחיד פאַר זיך) — איז דאָס אַן אייביגע און פולשטענדיגע פאַראייניקונג פון **כולכם כאחד** (און דער **כולכם** — מיט **ה' אלקיך**).

און תורה ערקלערט ווייטער אין דעם: דער **כולכם** איז איינגעטיילט אין **ראשיכם .. עד שואב מימיך** און יעדערער פון זיי אין זיין **באַזונדערער** אייגענשאַפט (און זיינע **ספעציעלע** פעולות) ווערט אַריינגעפירט אין דעם ברית מיט דעם אויבערשטן. יעדער איינצעלנע פעולה פון איינעם פון ראשיכם אַלס ראש, אדער פון שואב מימיך אַלס אַזעלכער — אַ פעולה

נצבים .. „עומדים": ראה אור התורה להצ"צ עה"פ ע' א'רא ואילך.

אלקיכם .. וועזן: ראה טושו"ע או"ח ס"ה.

יעדער .. אַ „וועלט" פאַר זיך: סנה' לז, א. לח, א.

כולכם פון יעדן: ראה אור תורה להה"מ פ' תרומה: שכולו נקרא איש כו' (נת' באוה"ת להצ"צ שם ע' א'רז). ובפס"ד בטושו"ע (או"ח סרל"א): **בכל** דרכיך דעהו כו' **כל** מעשיך יהיו לשם שמים. יתרה מזה ברמב"ם הל' דעות רפ"ה: כשם שהחכם ניכר בחכמתו .. **כך** צריך כו'.

יעדערער .. באַזונדערער אייגענשאַפט: לקו"ת שם. טעמי המצות להאריז"ל ונת' בסהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל.

לויט די אָנווייזונגען פון **ה' אלקיך** (אין זיין תורה) — איז אַן אויסדרוק פון דעם **טאָטאַלען** ברית פון **כולכם** — מיט **ה' אלקיך**. יעדער איינער האָט זיין ספעציעלע ג־טלעכע שליחות לויט זיין מעמד ומצב. און אויף דעם אופן — בשעת יעדער איינער דערפילט זיין שליחות — ווערט דערפילט די פאַראייניקונג פון כלל ישראל, כולכם — כאחד.

* * *

דאָס ברענגט אונז צו אַ נקודה וואָס מוז ווידעראַמאָל אונטער־שטראָכן ווערן אַלס דבר בעתו, און דאָס איז בנוגע די וועלכע זיינען אין דער בחינה פון „ראשיכם (ל)שבטיכם" — גייסטיגע פירער אין זייערע קהילות, אָדער בעלי השפעה אין זייערע קרייזן, ביז צו יעדן איינעם אַלס ראש פון זיין פאַמיליע.

עס איז זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז די ערשטע פליכט און אויפגאַבע פון גייסטיגע פירער, בפרט אין דער צייט פון ימים נוראים, די טעג פון התעוררות און חשבון הנפש, איז צו פאַרשטאַרקן אַלע ענינים פון תורה און מצוות צווישן זייערע מושפעים, במעשה בפועל, אין טאָג־טעגלעכן לעבן, און באַ די וועלכע זיינען צוליב פאַרשידענע סיבות דערווייטערט, לעת עתה, פון אידישקייט — אַרויסרופן באַ זיי אַ געפיל פון תשובה,

---

ווידעראַמאָל אונטערשטראָכן: בארוכה במכתב לימי הסליחות ה'תשכ"ג (לקו"ש כרך ד' ע' 1356).

ראשיכם (ל)שבטיכם: רש"י עה"פ וכ"מ בירושלמי סוף הוריות. אבל ראה תיב"ע עה"פ. זח"ב (פב, א). לקו"ת שם.

קהילות .. קרייזן .. פאַמיליע: ראה שבת נד, סע"ב.

טעג פון התעוררות .. תשובה כו': ראה דרך חיים שער התשובה פ"כ ובתחלתו.

במענה להשאלה: אם זה מש"כ בסוף הקטע איז דער ענטפער, „וואָס אין דעם זיינען אַלע אידן גלייך און דאָס מאַכט זיי אַלעמען — איינס", הוא כולכם כאחד — מלמעלמ"ט, ומש"כ בהקטע און תורה ערקלערט „יעדער איינער האָט זיין .. לויט זיין מעמד ומצב", הוא כולכם כאחד — מלמטלמ"ע, ענה כ"ק אדמו"ר:

מצד הבריאה דחלק ממש — **חפץ חסד (— מלמעלמ"ט) ואח"כ מצד העבודה (— מלמטלמ"ע).**

בכל דרכיך דו': **משלי ג, ו.**

כל מעשיך כו': **אבות פ"ב מי"ב.**

במכתב .. ה'תשכ"ג: **לעיל חכ"ב אגרת ח'תרעט.**

ראשיכם (ל)שבטיכם: **ראה גם אגרת שלאח"ז.**

אומצוקערן זיך צו זייער מקור און אָנהויבן לעבן אַלס **גאַנצע** אידן מיט אַ **גאַנצער** אידישקייט **אַ גאַנץ** יאָר.

ליידער ווערט אַמאָל פאַרלאָרן די דאָזיגע בעסטע געלעגנהייט פון יאָר — דורך רעדעס און רעפעראַטן אויף וועלט־פראָבלעמן און טעמעס, וואָס ווי וויכטיג זיי זאָלן ניט זיין, זיינען זיי אָבער לגמרי ניט אונטערן קאָנטראָל פון די רעדנער אָדער צוהערער, זיי קענען גאָר ניט טאָן צו לייזען זיי. עס איז העכסט באַדויערנסווערט און מצער, ווען אַנשטאָט צו אויסנוצן די מאָמענטן פון גייסטיגער אידישער התעוררות צו שטאַרקן און מעודד זיין אידן אַז זיי שטייען אין אַן אייביגען טאָטאַלען ברית מיט ה' אלקיך און ער אַליין האָט זיי געגעבן — יעדערן פון זיי באַזונדער, פון ראשיכם ביז שואב מימיך — אַ שליחות און מבאר זיין די פליכטן פון יעדן אידן אין טאָג־טעגלעכן לעבן — ווערט די צייט און די אויפמערק־זאַמקייט אָפגענעבן אויף אַן אַלוועלטלעכער פראָבלעם, אויף מלוכה פאָליטיק אָדער בכלל אויף ענינים וואָס באַלאַנגען לגמרי ניט צו דעם אָרט און צו דער צייט.

* * *

און אויב אימיצער וועט טענהן, אַז אין די איצטיגע צייטן און אומשטענדן איז שווער פאַר אַ אידן אָפצוהיטן אַ גאַנצע אידישקייט אָן פשרות, אַ גאַנצן יאָר און מיט זיין גאַנצן וועזן,

זאָגט תורה: **אתם נצבים היום** גו' — איר שטייט פעסט היינט א.ז.וו. — ניט אין אַ לשון פון אַ ציווי (באַפעל), אָדער — הבטחה אויף דער צוקונפט, נאָר אַלס — אַ **פאַקט**. אידן דאַרפן וויסן, אַז זיי שטייען פעסט פאַר ג־ט, וואָס ער איז זייער חיות און כח. עס איז נאָר נויטיג, אַז יעדער איינער און איינע זאָל עס אַרויסברענגען **מן ההעלם אל הגילוי** (אַנטפלעקן דאָס פאַרבאָרגענע אין אים) **ומן הכח אל הפועל** (דורכצופירן בפועל וואָס ער האָט בכח).

און מיט אָט דער פאַרזיכערונג פון „נצבים" קומען אידן — יעדער איד און אַלע אידן אָן אויסנאַם, פון ראשיכם ביז שואב מימיך — צו דער הכתרה (קרוינען, כביכול) פון דעם אויבערשטן אין די טעג פון ראש השנה, **ומלכותו ברצון קבלו עליהם** — אידן זיינען מקבל מלכותו מיטן גאַנצן

הכתרה .. ראש השנה: שלכן **בכל** תפלות ר"ה (גם בערבית) הבקשה מלוך על העולם כו'. בארוכה במכ' הנ"ל.

ומלכותו ברצון .. באַגייסטערונג: ראה ד"ה מן המיצר תר"ס. יו"ט שר"ח תש"ג [פ"ב].

האַרצן און מיט דער גרעסטער באַגייסטערונג, און פּראָקלאַמירן דעם אויבערשטן אַלס **מלך ישראל וגואלו** — דער קעניג פון אידן און זייער אויסלייזער און **מלך על כל הארץ** — קעניג איבער דער גאַנצער וועלט.

* * *

ויהי רצון אַז יעדער איד — מאַן, פרוי און קינד — זאָל אין די קומענדיגע טעג דורכגעדרונגען ווערן מיט דעם גייסט פון ראש השנה און אָנהויבן דעם נייעם יאָר אין אַן אופן פון **נצבים**, פעסטקייט און זיכערקייט דורכצופירן די ג־טלעכע שליחות וואָס דער אויבערשטער גיט יעדן אידן לויט זיין מעמד ומצב,

דורכפירן איר אין די טעג פון ראש השנה, נאָך ראש השנה און אין אַלע טעג פונם יאָר — היום, יעדער טאָג,

און דער אויבערשטער וועט זיכער מקיים זיין זיין הבטחה, ווי עס שטייט גלייך נאָכדעם: **למען הקים אותך היום לו לעם** — „צו דערהויבן דיר **היינט** (יעדער טאָג) פאַר זיין פאָלק",

און אויך לויט דעם פירוש פון חכמינו ז"ל, היום — אַזוי ווי דער טאָג וואָס איז פריער טונקל און דערנאָך ווערט ער ליכטיג, אַזוי וועט באַ יעדן אידן בפרט, און באַ כלל ישראל, ווערן באמת ליכטיג,

ביז אַז עס וועט מקויים ווערן די הבטחה: עתיד להאיר לכם אור עולם — ליכטיג אַלעמאָל, אויף אייביג, בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו,

---

מלך ישראל: ועי"ז ואח"כ **מלך על כל הארץ** (ראה המשך וככה [תרל"ז] פפ"א־פב. חייב אדם לברך [תרל"ח] פ"ט, פי"ג).

זיין הבטחה .. ליכטיג: וידוע תורת הבעש"ט: אתם נצבים היום .. ראש השנה .. נצבים קיימים ועומדים והיינו שזוכים בדין („היום יום" — כ"ה אלול).

חכמינו ז"ל .. אור עולם: תנחומא בפרשתנו.

אור עולם: ומסיים בתנחומא שנאמר והי' לך הוי' לאור עולם. וילי"פ שאור עולם זה יהי' ע"ד: הוי' אורי.

מלך ישראל וגואלו: **תפלת מוסף דר"ה (ברכת מלכיות)**, **מישעי' מד, ו.**

מלך על כל הארץ: **נוסח תפלת העמידה דר"ה (חתימת ברכת „אלקינו כו' מלוך כו'")**, וכן **בקידוש ובברכת ההפטורה.**

שנאמר: **ישעי' ס, יט.**

הוי' אורי: **תהלים כז, א.**

און לויט דער תפלה פון דוד, נעים זמירות ישראל: אלקים להצילני הוי' לעזרתי חושה — במהרה בימינו ממש.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה,

מנחם שניאורסאהן

י'ריב

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לכת"ר ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

נ.ב. ת"ח על המכתב מיום כ"ג אלול והמצו"ב. הפ"נ יקרא בעת רצון עה"צ הק' ויבשר טוב.

ומזריזותי' דמר — לזריזות האישור והמענה שלי. והעיקר — מפני כבודו ותוה"ק דאדה"ז (אף שנרמז במ"מ למכתבי דימי הסליחות).

נעים זמירות ישראל: מנעים זמירותיהם של ישראל (שהש"ר ד, ד).
אלקים .. חושה: תהלים ע, ב.
הוי' לעזרתי חושה: להעיר מהבטחת הוי' (ישעי' ס, כב) אני ה' בעתה אחישנה.

נעים זמירות ישראל: **שמואל־ב כג, א.**
תהלים ע: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**
להעיר כו': **וראה גם לעיל אגרת י'קפז הערה ד"ה חושה.**

י'ריב

מו"ה אפרים אלינזר: **יאָלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'כט, ובהנסמן בהערות שם.**
במ"מ .. הסליחות: **אגרת שלפנ"ז הערה ד"ה ראשיכם (ל)שבטיכם. וראה גם הערות כ"ק אדמו"ר במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג בתחלתו.**

ובמאי דשאילנא קדמיכון במש"כ בלקו"ת ר"פ נצבים עה"פ ראשיכם גו' — שהם עשר מדרי' דלא כפרש"י „ראשיכם שבטיכם" חד הוא „ראשיכם לשבטיכם",

ולהעיר דלפרש"י „וגרך" — **כלל** הכולל „מחוטב עציך עד שואב מימיך", היינו דלפרש"י **ח** סוגים נמנו.

כפי' אדה"ז **מפורש** בזח"ב (פב, א). וראה ג"כ בתיב"ע.

פרש"י הוא ע"ד **הפשט** — דצ"ע: 1) מאי נפק"מ בין „שבטיכם" ל„כל איש ישראל", 2) שינוי הל': **מ**(חוטב עצך) **עד** שואב מימך — ועכצל"פ „ראשיכם לשבטיכם", וחוטב ושואב — ביאור ד„וגרך".

ע"פ פרש"י מובן הירושלמי דסוף הוריות — שעמד עליו בתו"ת עה"פ.

הפי' שמועתק במכ' כת"ר: ראשיכם שבטיכם גו' — שרי אלפים שרי מאות כו' — לא זכיתי להבין דא"כ הנשיאים איפוא הם?

י'ריג

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים כו'
מו"ה שלמה זלמן שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לכ' ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובברכה.

ת"ח על שימת לבבו לשלוח לי מהנכתב ונדפס על ידו. ובטח גם להבא ינהג במנהג טוב זה ות"ח למפרע.

---

2) שינוי הל' כו': **ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 115.**
בתו"ת: **בתורה תמימה.**

י'ריג

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 479, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה שלמה זלמן: **שרגאי. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"ט, ובהנסמן בהערות שם.**

בתמהון **גדול** קראתי השקו"ט במכ"ע וכו' איך „לתרץ" הנחיתה על הירח באופן שלא לערער האמונה והתורה וההתבוננות בשפלות האדם וכו' —

וכמובן מתחיל מ„הסתירה המפורשת" דמקרא מלא דיבר הכתוב: השמים שמים לה' והארץ נתן לבנ"א —

והרי כמה פי' ב„שמים" מתחיל מפי' ב„עוף השמים" ועד — האלקים בשמים ואתה על הארץ (קהלת ה, א). ולהעיר מתפלת שלמה שבאו שניהם יחד: בהעצר שמים ולא יהי' מטר גו' השמים מכון שבתך גו'.

[בכלל — מלכתחילה אין מקום לקושיא ויגיד עליו רעו: הרים הגבוהים ליעלים סלעים מחסה לשפנים. **וכמה** כתובים כיו"ב].

„הקושיא" מברכת קידוש הלבנה „וא"י לנגוע בד" —

ושוברה בצדה וקודם לה „הרי אני **רוקד כנגדך** וא"י (ע"י רקידה זו) לנגוע בך כך לא יוכלו כו"".

המובא בחז"ל כדבר בלתי אפשרי "ע"מ שתעלה לרקיע" — הנה אפילו את"ל דנחיתה על הירח ה"ה, כיון שנאמר ויתן אותם אלקים ברקיע השמים (ועצ"ע בזה) — עדיפא הו"ל להקשות **מכו"כ** כתובים. (ולדוגמא איוב לח־לט. והרי באו בנבכי ים, יאורי מצרים — ה"ז פלג לשטף תעלה ע"י מעשה בנ"א וכו' וכו').

בנוגע לשפלות האדם וכיו"ב —

מתמי' ביותר אשר אף אחד מהמתרצים (שראיתי דבריהם בדפוס, או בכתב ובדבור) לא עמד ע"ז אשר בתור חידוש מדעי וכהוספה ב„הבנה מדעית של הבריאה" אין להשוות הנחיתה על הירח (שלא חוללה **כל** מהפכה מדעית **כלל** ואפילו לא חידוש **מפתיע**) לחדירה בתוך האטום שהביאה לערעור **ושלילת** כמה **מיסודי** המדע — ויש לה השלכות בנוגע לענין בחירה חפשית, נס וטבע וכו'.

הכתוב: **תהלים קטו, טז.**

ב„עוף השמים": **בראשית א, ל.**

מתפלת שלמה: **מלכים־א ח, לה; לט.**

הרים .. לשפנים: **תהלים קד, יח.**

„הקושיא": **ראה גם שיחות קודש תשכ"ט ח"א ע' 254.**

המובא בחז"ל: **ראה ויטין פד, א. ב"מ צד, א. רמב"ם הל' אישות פ"ו ה"ז. שו"ע אה"ע הל' ויטין סקמ"ג סי"ב.**

שנאמר: **בראשית א, יז.**

ועד"ז **כו"כ** „חידושים" שלפני זה.

ועוד ועיקר אשר גם בזה עדיפי הול"ל דאפילו בנוגע לתורה עצמה ודיני' אמר ה' „נצחוני בני" ולא עוד אלא דקא חייך בעת אמירתו (ב"מ נט, ב).

ועל כל כגון דא אמר מורה הנבוכים בספרו יד החזקה ריש הל' ע"ז: בימי אנוש טעו בנה"א טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור כו' **האלוקים** ברא כוכבים אלו כו' וחלק להם כבוד כו' וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא כו'. ועי"ש רפ"ב: ולא אחד מכל הנבראים מהן ואע"פ שהעובד יודע שה' הוא האלקים כו'. ומסיימים בטוב.

י'ריד

ב"ה, סליחות טעג, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת שיינא שרה תחי'

ברכה ושלום!

צום נייעם יאָר, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, ווינטש איך אייך און אַלע אייערע שיחיו, אַ כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

י'ריד

מצילום האגרת.

מרת שיינא שרה: **נמצוב, לאָנג ביטש.** מכ' דומה נשלח לכו"כ.

י'רטו

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

תלמידי כל המחלקות דבית ליובאוויטש אשר בלונדון
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הפ"נ שלהם בנועם קבלתי.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע להם ברכתי, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, שנת הצלחה בלימוד תורתנו הקדושה בשקידה ובקיום מצותי' מתוך בריאות הנכונה.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים,

מ. שניאורסאהן

י'רטז

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
הרב יעקב עמנואל שי'

שלום וברכה!

... בהלשיטתי' דב"ש וב"ה — כבר עניתי בזה לכו"כ ובטח גם אליו הגיע. והנקודה: כח ופועל, פנימי וחיצון — אינם זהים כלל וכלל.

י'רטו

מצילום האגרת. נוסח דומה נשלח לכו"כ מוסדות.

י'רטז

נדפסה בחלקה בלקו"ש חל"ה ע' 234, וב„היכל מנחם" ח"א ע' ע, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
הרב יעקב עמנואל: **שוחט. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ד אגרת ט'רלו, ובהנסמן בהערות שם.**
בהלשיטתי' .. וב"ה: **במענה לשאלתו על ההדרן של כ"ף מנחם־אב דשנה זו (לקו"ש חט"ז ע' 312 ואילך) — שלכאורה יש סתירה בין ההנחה (שנתבאר בהתוועדות זו) שלפי ב"ש אין לדיין אלא** מה שעיניו רואות **והולכים בתר המצב הנראה בפועל ולפי ב"ה** מעיינים בפרטי הדברים **אף שאינם**

קס"ד דצמצום כפשוטו כי הוא **כל יכול** — אינו סותר כלל הציווי **דע** את אלקי גו' והעבודה בחב"ד — כמו שאין סתירה מהענין דבריאה מאין ליש שהיא ג"כ תמידית ואינה מובנת וכו'. וע"ד שהיחוה"א ספ"ד: וזה אין בשכל כו' מהות הצמצום כו' כמו כו' מהות הבריאה כו'.

י'ריז

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה מאיר שי'

שלום וברכה!

...נ.ב. ז"ע נתקבל מכ' ממוצש"ק וילך — ויתייעץ עם ידידים שעל אתר איך לסדר עבודתו כמזכיר כפר חב"ד שתהיי כדבעי ובהצלחה.

י'ריח

[כ"ט אלול, ה'תשל"א]

תניא פי כח.

י'ריט

[ה'תשל"א]

כשבעז"ה יוטב מצב פרנסת בעלה שי' — יוטב **במילא** גם מצב רוחו ושניהם לא יהיו sensitive וימעטו **ויבטלו** החיכוכים.

נראים לעין בגלוי כו' — לבין ההנחה (ראה תו"מ — התוועדויות חי"ט ע' 49. וש"נ) דאליבא דב"ש אזלינן בתר „בכח" ואליבא דב"ה אזילנן בתר „בפועל".

דע את אלקי גו': דברי הימים־א כח, ט. וראה קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב).

י'ריז

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" גליון תקלא ע' 11.

מו"ה מאיר: פריימן, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'קכו (ע' קלא).

י'ריח

מענה לאחד שכתב שהתפלה דר"ה אצלו היא בקרירות.

י'ריט

sensitive: = רגישים.

ובנתיים היא מצדה תשתדל לא לשים לב להם **כלל** וג"ז יבטל החיכוכים.

שתקבל משרה חלקית — נכון הוא.

י'רכ

[ה'תשל"א]

באם: 1) יכול לסדר (הכותב) שכאן יתעסק מי עמהם במשך שהותם כאן.

2) מבטיחים (הרוצים לנסוע) שע"ז יתוסף אצלם בעניני תומ"צ (לפי השערתם),

3) לא יכנסו ע"ז לחוב גדול כו'

— תהא הנסיעה בשטומו"צ.

י'רכא

[ה'תשל"א]

דומה להבעיות שכותבן ישנן **בכו"כ** משפחות. **ופשוט** שעליו ועל זוג' תי' — לעשות כל התלוי בכאו"א מהם לקרב הלבבות ולחזק השלום בית. ואם ירצו באמת — **בודאי** יצליחו בזה. ובפרט שזכות ילדיהם שי' מסייעתם.

בחילוקי דעות שביניהם (באם יהיו גם לאחרי השתדלותם בשלום) — מנהג ישראל להביאם לפני רב ירו"ש ולעשות כהוראתו.

מובן שבנוגע לבריאותו — עליו למלאות הוראות רופא מומחה.

אזכיר עה"צ לכ"ז.

י'רכ

מענה למר"ה שמואל אזימוב, אודות ארגון קבוצה מצרפת לנסיעה לחצרות קדשנו לקראת חודש תשרי תשל"ב.

י"רכב

[ה'תשל"א]

תמצא (בהתיעצות עם הנהלת הישיבה בה לומד בנה שי') בחור מת' הישיבה **שבעד תשלום כסף** יקדיש מזמנו ללמוד עם בנה בתור חבר גדול קצת ממנו — שכן נוהגים **בכו"כ** ישיבות (ואין בזה כל בושה **כלל**).

השמות דבנה ואזכיר עה"צ.

י"רכג

[ה'תשל"א]

ע"ד פעולתה ובפרט בנוגע לאלמנות ויתומים — שליט"א — באהקת"ו, ואיך שסו"ס נקלטת בלבם נקודת היהדות והתומ"צ, ועד שמתבטא במעשה בפועל (בר מצוה, סדר בפסח וכו') — וזה נותן להם עידוד וחיות בחייהם למרות האסון כו' ועאכו"כ שצ"ל פעולות כאלו בכל קצוי תבל ובנוגע לאלו, שברכם ה' וכו' וכו'.

י"רכד

[ה'תשל"א]

כמדומה שלפני כו"כ חדשים ראיתי ס' (באנגי') ובו כו"כ ידיעות ע"ד ביה"ס אלו.

י"רכה

[ה'תשל"א]

מאשר הנני קבלת מכתב מר והמצו"ב — שמוחזר כאן.

ויהי רצון אשר מכאן ולהבא הרי, בסגנון מכתבו, יאסוף ובהתלהבות מצוות תורתנו, וילמוד בהתלהבות תורתם של חכמינו ז"ל מנהיגי'

י"רכג

מענה לאשה אודות הפעולות בין הנשים כו'. וראה גם לקמן אגרת י"רנב.

האמיתיים של האומה — ברוחניות וגשמיות גם יחד. ואין לך דבר העומד בפני הרצון. ועי"ז הרי גם יתרום חלקו לקיום איחוליו להרמת קרנה של הדת.

י'רכו

[ה'תשל"א]

אחד מהטעמים **הגלויים**: העובר **כולו** נבנה מטפת **משהו** — לגוף משוכלל (ומבנה הגוף משפיע גם על תכונות הנפש במדה חשובה) — ע"י האם **בלבד** (ובזמן שהותו בעיבור — אוכל ממה שאמו אוכלת וכו'), ועד כדי כך שרואים **במוחש שרוחניות** האם (ואם היא בשמחה או בפחד וכיו"ב) משפיעה, וגם מעצבת החרקטער (האופי) של העובר (שיולד שלם ובריא וכו').

י'רכז

[ה'תשל"א]

בהנדפס ומפורש עוד יותר במכ' אדה"ז הנדפס בבית רבי פי"ב, עיי"ש.

לפענ"ד ברור למדי עיי"ש.

י'רכה

ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

י'רכו

נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 205.

במענה להשאלה איך להסביר לאלו שאינם מאמינים בתומ"צ זה שבנשואי תערובת מתייחס הילד אחר האם.

אוכל ממה שאמו אוכלת וכו': **נדה ל, ב.**

י'רכז

מענה לא' שראה בכתבי כ"ק אדמו"ר (ראה לעיל ח"ג אגרת תקנא. וש"נ) שדעת הגר"א היא שהצמצום כפשוטו, ודעת תלמידו ר"ח מואלאזין היא שהצמצום לא כפשוטו. ושאל שהמקור היחידי לדעת הגר"א היא בפירושו לספרא דצניעותא, אך שם אינו ברור כ"כ שיטתו.

בהנדפס: **הוא המקור היחידי.**

במכ': **אג"ק שלו ח"א אגרת לד (ע' פח ד"ה ובפרט).**

וכנראה שבזמן הפולמוס (בחייו) — גם ע"ז רדפו את „הכת", וע"ז בא מכ' אדה"ז הנדפס בבית רבי הנ"ל.

דוגמתו גם בנוגע לקבלת האריז"ל (ראה מכ' הנ"ל) — שנראה שהרר"ח קבלה **כולה**.

י"רכח

[ה'תשל"א]

הובטחנו יגעת ומצאת, ולא יגעת ומצאת אל תאמין, ומה שלא הצליח (ככתבו) ע"ע — הוא מפני שלא **רצה** ביגיעה (אף **שבודאי** יכול הוא). ולכן העצה שעכ"פ מכאן ולהבא ילמוד באופן **דיגיעה** ואז יצליח.

בפרט סדר לימודיו — כעצת הר"מ שלו.

י"רכט

[ה'תשל"א]

בודאי ובודאי להחזיק הדירה, וה"ה **בירושלים עצמה**, וידוע דבר חכמים במשנתם בסיום מס' כתובות, ואשרי חלקו וחלקו בירות"ו.

אזכיר עה"צ להצלחתו — כולל שממנו יראו עוד כו"כ וכן יעשו.

י"רל

[ה'תשל"א]

כמדומה מדובר **מאז** עם „תורה ומסורה" — ששורר שלום בינם וליובאַוויטש, ואדרבא **יסייעו** זל"ז, ופשיטא לא לתפוש מוסד מזל"ז.

י"רכח

הובטחנו: **מגילה** ו, ריש ע"ב.

י"רכט

מענה לתושב חו"ל שקנה דירה בירושלים ושאל האם להחזיק בדירה או למוכרה.

במשנתם .. כתובות: **קי, ב.**

י"רל

מצילום כתי"ק.

י'רלא

[ה'תשל"א]

ישכרו דעטעקטיו **טוב** ובדאי יוכל למצאם, ויתייעצו עם עו"ד **טוב** מה לעשות כשימצאוהו, בשביל להבטיח שיהי' הכל כדבעי מכאן ולהבא.

השמות דאחותו ודהבן — שיחיו — ואזכיר עה"צ.

י'רלב

[ה'תשל"א]

ככל האפשרי — לא תשים לב **כלל** להדאגות הנ"ל, וגם לא „תלחס" בהן ע"י שקו"ט עם עצמה, כ"א להיפך: **להסיח** דעת מכ"ז **ככל האפשרי** (מהעצות לזה — ע"י מח' והתעסקות בענין אחר איזו שיהי', ובלבד שלא יהי' לו כל שייכות להדאגות וכו').

כדאי שתתעסק עכ"פ שעות אחדות בשבוע — בחינוך הכשר דבנ"י.

כדאי להבטיח שיהי' הוסת שלה מסודר.

חיים מסודרים ולכן כדאי שתמשיך במשרתה.

הדה"נ בעשויו"ט ובל"נ — לצדקה לפני זה.

בטחון אמתי **בהאמת** — **שתפטר** מכל מח' הנ"ל. והוספה בבטחון — תקדים בטולן.

עבודת השם **בשמחה** (כציווי התורה).

להתחיל להתענין ברצינות בשידוך.

קבלה. אזכיר עה"צ.

לע"ע תמשיך אצל דר. ... שי' — כיון שזוהי אפשריותה לדבר גלוית־לב ועי"ז (וע"י הוראותיו) למהר ביטול המצב הנ"ל.

י'רלא

מצילום כתי"ק.

ישכרו כו': **מענה לא' אודות אחותו שבעלה עזב אותה ולקח את בנה, ומבקש ברכה להחזרת הבן לאמו בכדי שתוכל לגדלו בדרך היהדות.**

י׳רלג

ב״ה, בין כסה לעשור, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

קומענדיג פון די טעג פון ראש השנה, ווען אַלע אידן ווי איינער האָבן אויפגענומען אויף זיך מלכותו יתברך ברצון, און אין אַן אָפענעם אופן אין טאָג־טעגלעכן לעבן, אין איינקלאַנג מיט דער בקשה „**גלה** כבוד מלכותך עלינו״ —

וואָס, ווי געשריבן אין פריערדיגן בריוו, איז אין דעם דאָ ביידע זאַכן (א) **אתם נצבים היום כולכם** — אַז **אַלע** אידן שטייען פעסט און צוזאַמען אין דעם טאָג פון ראש השנה, **כולכם כאחד**, און גלייכצייטיג (ב) אין אַ פאַנאַנדערטיילונג פון „ראשיכם״ ביז „שואב מימיך״, און ווי דערקלערט אין דעם פריערדיגען בריוו בפרטיות, אַז ביידע זאַכן זיינען פאַרבונדן און אָפהענגיג איינע פון דער צווייטער, וואָס דאַמאָלסט איז דאָס אַ קומה שלימה וואָס ענטהאַלט אַלע טיילן בשלימות, פון דעם „קאָפּ״ ביז דער „פּיאַטע״ —

בין כסה לעשור: י״ל שכל ימים אלה הם — בכמה דברים — ענין אחד **ממש** (נקודה אחת). ולכן מזכירים נשמות (רק) ביוהכ״פ, משא״כ בחה״פ וחה״ש, אף שגם הם המשך וענין אחד (ראה תנחומא ס״פ פנחס). וגם יוהכ״פ נק׳ ר״ה (יחזקאל מ, א. תנד״ה ואת (נדרים כג, ב). ובירושי׳ (ר״ה בתחלתה) פליג אפשטי׳ דקרא אבל לא על הענין. ועיין לקו״ת ר״ה (נח, א. סד, א)). ועבדים יוצאין לחירות — בשנת היובל — בר״ה ויוהכ״פ (ראה ר״ה ח, ב). וראה ג״כ זח״ג (ק, ב). ואכ״מ.

פריערדיגען בריוו: דימי הסליחות, ה׳תשל״א.

צוזאַמען .. פאַנאַנדערטיילונג: ראה תניא פ׳ לב ובהערות לתניא בלקוטי לוי יצחק שם.

י׳רלג

נדפסה בלקו״ש ח״ט ע׳ 467 ואילך. תרגום האגרת בלה״ק נדפסה ב„תורת מנחם — אגרות מלך״ ח״א ע׳ פא ואילך.

פריערדיגן .. ה׳תשל״א: **דלעיל אגרת י׳ריא.**

אתם .. מימיך: **נצבים כט, ט־י.**

אתם נצבים היום .. ראש השנה: **ד„היום״ קאי על ר״ה — רמ״ז לזח״ב לב, ב (הובא בלקו״ת תבוא מא, ג). וראה גם זח״ג רלא, א. פענח רזא ס״פ נצבים. לקו״ת ר״פ נצבים. „היום יום״ כ״ה אלול. כתר שם טוב (הוצאת תשנ״ט) בהוספות סמ״א. וש״נ.**

ווּיל איך זיך דאָ אָפשטעלן אויף נאָך אַ נקודה, וואָס דער אַלטער רבי ברענגט אַרויס, אַרומריידנדיג דעם דערמאָנטן ענין, און דאָס איז, אַז אין געוויסע הינזיכטן שפּילט די „פּיאַטע" די ראָלע פון אַ „קאָפּ", און דער קאָפּ גייט איר נאָך — ווי מ'זעט דאָס אויך אין גשמיות, אַז כאָטש דער קאָפּ פירט אָן מיט דעם גאַנצן קערפּער, האָבן די פּיס און די פּיאַטעס אַ מעלה וואָס זיי מאַכען דעם גאַנצן קערפּער צוזאַמען מיטן קאָפּ גיין פון איין אָרט צום צווייטן.

דאַרף מען פאַרשטיין ווי אַזוי אויך אין נמשל (אין רוחניות) קען זיין, אַז דער „שואב מימיך" זאָל זיך דערהויבן צו דער מדריגה פון „ראש" און ווערן אַ מוסטער פאַר די „ראשיכם", אַז אויך זיי זאָלן באַווירקט ווערן פון „שואב מימיך". אין רוחניות מיינט דאָך „ראשיכם" שכל, הבנה והעמקה, בשעת „שואב מימיך" באַציט זיך אויף דעם וועמענס צוגאַנג צו רוחניות (קיום המצוות) איז אָפט ניט מער ווי אַ מעכאַנישער, ווי דאָס איז אין דעם משל פון אַ „שואב מים", וואָס אין דעם פאָדערט זיך ניט קיין אַריינטראַכטונג און ספּעציעלער פאַרשטאַנד וכו', נאָר טאָן די זאַך באמונה. איז ווי אַזוי איז מעגלעך, אז דער „שואב מימיך" זאָל גאָר זיין דער „ראש" און די „ראשיכם" זאָלן אים נאָכגיין?

נאָכמער: אין דער קאַטעגאָריע פון „שואב מימיך", אין דעם לעצטן סוג אידן — זיינען דאָך אויך פאַראַן חילוקים, ביז אַז זי נעמט אַריין אויך די וואָס, ווי אַ וואַסער טרעגער אין פשוט'ן זין — ער איז געבאָרן געוואָרן מיט די איינפאַכסטע כשרונות אָן קיין פּאַאיגייט צו אַ שכל'דיגע באַשעפטיגונג און אויסגעוואָקסן אין אָרימקייט, ניט האָבענדיק קיין מעגליכקייט צו לערנען איז ער געוואָרן אַ שואב מימיך,

אָבער וויבאַלד אַז זיין אַבסאָליוטע עס־הארצות און פשוט'קייט איז **לגמרי** ניט זיין שולד, אנוס הוא — ווערט אויך ער איינגעשלאָסן און פאַראיינציקט מיט כולכם.

אַלטער רבי ברענגט: לקו"ת ר"פ נצבים.

גיין .. צווייטן: בלקו"ת שם: יתרון ומעלה להרגלים שצריך **להלך** בהם. וי"ל שהכוונה לאמיתית ענין ההליכה שהיא בלי גבול (ד"ה אם בחוקותי, ש"ת [סה"מ ה'ש"ת ע' 92]. ובכ"מ).

ניט זיין שולד: וע"ד לפי פרש"י (מתנחומא) עה"פ שזהו כנענים שנתגיירו — הרי

אנוס הוא: **ראה ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.**

לפי פרש"י כו': **ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 114 ואילך.**

אָבער ווי אַזוי קען אויך דער סוג זיך דערהויבן צו דער מדריגה פון „ראש״ ווי אויבנדערמאָנט?

* * *

דאָס ברענגט צו נאָך אַ פראַגע: וויבאַלד דער אויבערשטער אַליין האָט אָנגעווויזן און אויפגעפאָדערט יעדן אידן ווי אַזוי ער זאָל זיך פירן אין טאָג־טעגלעכן לעבן, איז ווי איז בכלל מעגלעך אַז עס זאָל זיין אַ מצב וואו אַ איד זאָל ניט האָבן די מעגלעכקייט אויפצופירן זיך אין אַלע פרטים לויטן רצון פון דעם אויבערשטן — דעם בעל־הבית פון דער גאַנצער וועלט? און דאָך, ווי מיר ווייסן און זעהן, איז פאַראַן אַזאַ מצב, וואו אידן, אפילו ביים בעסטן ווילן, און אפילו מיט מסירת־נפש, זיינען באמת ניט אַמשטאַנד צו מקיים זיין דעם רצון פון השי״ת אין אַלע פרטים, צוליב זייטיקע אומשטענדן איבער וועלכע זיי האָבן קיין שליטה ניט. און ווי דער משל אין דעם אַז מסירת־נפש העלפט אַראָפצושפרינגען פון אַ דאַך, פון אויבן אַראָפ, אָבער עס העלפט ניט אַרויפצושפרינגען פון דער ערד אויפן דאַך.

* * *

איז דער ענטפער אויף די אויבנאַרירטע פראַגען — אין קורצן, על כל פנים:

אמת טאַקע, **המעשה — עיקר**, דער עיקר איז דער טאָן **בפועל**, אָבער פון דער אַנדער זייט איז אויך פון דער העכסטער וויכטיקייט **געפיל** און **כוונה**. איז בשעת עס איז אַמאָל אַ מצב, וועו עס איז אוממעגלעך פאַר אַ אידן, אפילו מיט מסירת־נפש, מקיים צו זיין אַן אָנזאָג פון דעם אויבערשטן במעשה בפועל, ברענגט עס אַרויס באַ דעם אידן אַ וווייטאָג און צער פאַרוואָס ער קען ניט מקיים זיין די באַשטימטע מצוה — אַן

סורם (טבעם) רע (ככנענים) בתולדתם. ומש״כ בראי״ם וכו׳ שלא קבלם משה — צע״ג שהרי מפורש שהכניסם בברית גו׳.

דעם בעל־הבית כו׳: להעיר מדבר המרגלים שאמרו אין בעה״ב יכול להוציא כו׳ (סוטה לה, א).

סורם .. רע: **ראה** ב״מ נט, סע״ב. מס׳ גרים פ״ד ה״א. **פרש״י** ויל״ש **עה״פ משפטים** כג, ט (ריש רמז שמט).

איז דער ענטפער כו׳: **ראה** גם ד״ה וידבר אלקים גו׳ — ש״פ יתרו **ה׳תשכ״ד**.

המעשה — עיקר: **אבות** פ״א מי״ז.

אמת'דיגער און טיפער צער וואָס נעמט דורך דעם מענטשן דורך און דורך, ביז עס רירט אָן זיין עצם הנשמה. און דאָס ברענגט אים צו אַ טיפער פאַרבינדונג מיט דעם אויבערשטן און מיט תורה ומצוות און אידישקייט בכלל, וואָס אָן דער צער'דיגער איבערלעבונג וואָלט ער דערצו ניט צוגעקומען. אין אַזאַ פאַל, איז ניט נאָר וואָס ער באַקומט ניט קיין עונש ח"ו פאַר ניט מקיים זיין די מצוה **בפועל**, וואָרום ער איז דאָך אַן אנוס, נאָר פאַרקערט, ער באַקומט אַ שכר פאַר דעם וואָס ער האָט באמת געוואָלט מקיים זיין די מצוה, און וואָס ס'איז נאָך וויכטיגער: דורך דער טיפער איבערלעבונג באַקומט פון איצט אָן און ווייטער זיין נשמה־לעבן אַ טיפקייט און שלימות צו וועלכע (קען זיין) ער קען אַנדערש ניט צוקומען.

נאָכמער: אויך אין באַצוג צו מעשה בפועל זעט מען, אַז וען דער אויבערשטער העלפט דערנאָך און נעמט אים אַרויס פון יענעם מצב און שטעלט אים אַוועק אין אַ סדר חיים, אַז ער זאָל קענען מקיים זיין אויך די מצוה, אָדער מצוות, וואָס ער האָט ניט געקענט מקיים זיין אין דעם פריערדיקן מצב, איז ער איצט מקיים די מצוות מיט אַ טיפקייט און ליכטיקייט און האַרציקייט, וואָס ביז דאַן האָט ער דאָס ניט געהאַט.

אזוי אַרום ווערט דער „שואב מימיך" אַ „ראש" אין קיום המצוות אויפן שלימות'דיגסטן אופן, מיטן גאַנצן האַרצן און געפיל, און די וועלכע זיינען ניט דורכגעגאַנגען דעם לייטערונגס־פראָצעס פון „כור הברזל", קענען זיך פון אים לערנען און באַגייסטערט ווערן, און נאָכגיין אים.

* * *

דערביי מוז אָבער באַוואָרנט ווערן אַ גאָר וויכטיגער פונקט:

דער יצר־הרע איז אַן אומן במלאכתו, אַ גרויסער ספּעציאַליסט,

עצם הנשמה .. צו מעשה בפועל: להעיר מקונטרס העבודה פ"ה.

ער האָט באמת געוואָלט: קדושין מ, א.

פון .. ווייטער: ע"ד משי"כ בתניא פ"ז בנוגע לבעל תשובה: כי עד הנה הייתה כו'.

טיפקייט און שלימות: להעיר ממאמר אדמו"ר האמצעי „להבין ענין לקיחת אנשי חיל".

ממאמר אדמו"ר האמצעי: **מאמרי אדהאמ"צ – קונטרסים ע' רסג ואילך.**

„כור הברזל": **ראה ואתחנן ד, ב. מלכים־א ח, נא. ירמי' יא, ד. ובפרש"י ורד"ק עה"פ מלכים וירמי' שם. פרש"י עה"פ משלי יז, ג.**

יצר־הרע .. אומן במלאכתו: **ראה שבת קה, ב. וראה סה"מ תרפ"ט ע' 124. ובכ"מ.**

בפרט אַז ער מישט אַריין דעם גרעסטן סאָרט שוחד — **אהבת עצמו**. און איינער פון זיינע מיטלען איז איינצושמועסן אַ מענטשן ניט צו טאָן אַ מצוה מיטן אויסרייד אַז ער איז אין דעם אַן „אנוס״, און ער געפינט אויף דעם פאַרשידענע ערקלערונגען און „באַווייזן״, און לאָזט ניט רוען און טומלט אין דעם אָן אויפהער.

איז וויבאַלד אז „אדם קרוב אצל עצמו״ און עס איז אים זייער שווער זיין אָביעקטיוו אין אַן ענין וואָס איז אים אַליין נוגע, דאַרף ער וויסן, אַז דאָס וואָס עס דאַכט זיך אים אַז ער איז אַן אנוס, איז נאָך גאָר קיין ראי׳ ניט אַז דאָס איז באמת אַזוי. דעריבער, כדי אויפצוקלערן דעם מצב, מוז ער זיך וועגדן צו איינעם וואָס איז ניט משוחד אין דעם, אויך ניט משוחד דורך וועלן נושא־חן זיין בא אַ צווייטן, נאָר דוקא צו איינעם וואָס שטייט אינגאַנצן אין דער השקפה פון תורת **אמת**, וואָס אמת מיינט — אָן פשרות, און נאָר ער קען אים באַלייכטן די לאַגע און אויפקלערן, צי דאָס איז טאַקע אַ פאַל פון אונס, אָדער — די איינריי־דענישן פון דעם זקן וכסיל, דער יצר־הרע.

* * *

דער אויבערשטער זאָל העלפן, אַז שטייענדיג אין די טעג וואָס **התשובה יפה ביותר ומתקבלת היא מיד** — אַ גאָר גינסטיגע צייט פאַר תשובה, וואָס ווערט באַלד אָנגענומען, זאָל מען אויסנוצן די צייט ווי דער אויבערשטער בעט און זאָגט אָן אידן: **דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב** — זוכט דעם אויבערשטן ווען ער געפינט זיך, רופט (ציט זיך) צו אים ווען ער איז נאָענט; און אַז דער ענין התשובה — דאָס אומקערן זיך פון יעדן איינעם און איינע צו זיין אמתין „איך״, וואָס יעדער איד, מאַן

זקן וכסיל, דער יצר־הרע: זח״א ר״פ וישב.

יפה ביותר ומתקבלת היא מיד: רמב״ם הל׳ תשובה פ״ב ה״ו. ומסיים שנאמר דרשו ה׳ בהמצאו. ובכו״כ כת״י הרמב״ם מובא גם סיום הכתוב: קראוהו בהיותו קרוב. ועפ״ז תובן ראייתו במילואה: יפה ביותר — ממש״נ בהמצאו, מתקבלת מיד — ממש״נ בהיותו קרוב.

בעט און זאָגט אַן: שזהו גם נתינת כח — שהרי הקב״ה עוזרו לקיים המצווה עליו.

צו זיין אמתין „איך״: ראה רמב״ם הל׳ גירושין ספ״ב. להעיר מלקו״ת ר״פ האזינו.

אדם קרוב אצל עצמו: **סנהדרין ט, סע״ב. וש״נ.**

שנאמר: **ישע׳ נה, ו.**

ובכו״כ כת״י כו׳: **ראה גם לקו״ש חל״ד ע׳ 200 ואילך. וש״נ.**

און פרוי, איז אַ חלק אלק' ממעל ממש — זאָל זיך אויסדריקן אין אַלע פרטים פון טאָג־טעגלעכן לעבן, במחשבה דיבור ומעשה, אין דער שלימות־דיגער מאָס, ווי אויבן געשריבן.

און דער אויבערשטער זאָל געבן, און וועט געבן, יעדן איינעם און איינע די פולסטע מעגלעכקייט, אַז אין אַ געזונטן אופן און אין אַ פריילעכן אופן זאָל מען לערנען תורה און מקיים זיין די מצוות — **כמצות רצונך** — אין דעם פולן זין.

בברכה לכל אחד ואחת בתוככי כלל ישראל לחתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

מנחם שניאורסאהן

י'רלד

ב"ה, בין כסה לעשור, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מו"ה שמואל נ"י אמסלם
ברצלוני

שלום וברכה!

בנוגע נתקבל מכתבו עם ברכת השנה, וכל המברך מתברך ממקור הברכות הוא ה' יתברך ויתעלה, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

נהניתי לקרוא במכתבו על דבר עניני הפצת היהדות והמעינות בקהלתו, ויהי רצון שיקויים בו ובכל אנשי הקהילה מאמר חכמינו זכרונם

חלק .. ממש: תניא רפ"ב. ולהעיר מהערות הצ"צ שם.
כמצות רצונך: ראה המשך וככה [תרל"ז] פי"ז ואילך.

י'רלד

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 568 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
וכל המברך מתברך: **ראה סוטה לח, ב. ירושלמי ברכות ספ"ח, הובא בתוד"ה ואברכה – תולין מם, א.**
מידו .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**
מאמר חכמינו: **ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.**

לברכה „מי שיש לו מנה רוצה מאתים" וכו', כלומר, ההצלחה וההשיגים עד עתה ימריצו ויגדילו החפץ והרצון להעלות בקודש וללכת מחיל אל חיל בחילא דאורייתא.

ובפרט שבמדינת ספרד יש ענין מיוחד להחיות ולהפיץ עניני התורה והיהדות, שהרי בה מסרו יהודים נפשם עליהם, ועל אחת כמה וכמה שעכשיו יכולים לשמור ולקיים מתוך הרחבה, שבודאי צריך לעשות זה בשמחה ובטוב לבב.

תודה מיוחדת על כתבו על דבר ביקור הרבנים השלוחים הנכבדים, ומשנה תודה על שלקח על עצמו להפיץ החוברות ועניני דפוס שהוו"ל, ובודאי יעשה כל התלוי בו שהחוברות יפעלו פעולתם במעשה בפועל, כי המעשה עיקר.

והרי זה מתאים בפרט לכתבו שיום הולדתו ביום הקדוש, להכנס לשנה החדשה בהחלטות נמרצות להפיץ תורת ה' תורת חיים ומצוותיו עליהם נאמר וחי בהם בכל מקום שידו מגעת על אחת כמה וכמה בסביבתו הקרובה.

וכשמראים דוגמא חי' ומדברים בדברים היוצאים מן הלב, חזקה שנכנסים אל הלב ופועלים פעולתם.

מצו"ב העתק מכתב כללי, שבודאי ימצא בו ענין ותועלת.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

במזכירות לא כותבים צרפתית, ולכן נכתב בלשון הקודש, אבל כ' יכול גם להבא לכתוב צרפתית, אלא שיודיע באיזו שפה נוח לו יותר לקבל המענה בלה"ק, אידיש או אנגלית.

להעלות בקודש: **ראה ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

המענה עיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

יום הקדוש: **יוהכ"פ — ראה שבת קיט, א. טושו"ע אדה"ז או"ח סתר"י ס"ח.**

עליהם נאמר: **אחרי יח, ה.**

בדברים היוצאים מן הלב כו': **ראה ס' הישר לר"ת שער י"ג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל' (סט, א).**

י'רלה

ב"ה, למחרת יום הכיפורים, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מו"ה מאיר שי' רבי
ירושלים עיה"ק ת"ו

שלום וברכה!

מכתבו מערב יוהכ"פ זה עתה נתקבל, ואזכירו למילוי משאלות לבבו לטובה בעניינים שכותב, ובנקודה הפנימית שינצל השפעתו במילואה במסגרת עבודתו בשטח החינוך הדתי שיהי' מתאים לשמו, חינוך מיוסד על יסודות דתנו ותורתנו תורת אמת, אשר אמת היא שלילת פשרות. ובמיוחד אשר המדובר הוא בבני ובנות ישראל עם קדוש הדר וחי בארץ הקודש. ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

לשאלתו בנוגע לשידוך עבור אחותו תחי' האם על האב לעשות מאמץ מיוחד בזה וכו', ידוע מאמר חכמינו ז"ל בגודל חשיבות הציווי מיוסד על הוראת הכתוב את בתי נתתי לאיש הזה, וגודל ההשתדלות שצריכה להיות בזה, ועד שאמרו שעל זה נאמר לאהבה את ה"א ולדבקו בו, והיא מצות עשה מן התורה.

ולהודעתו ממצב זוגי תחי' ימלא השי"ת ימי הריונה כשורה ובנקל להולדת זחו"ק בשטו"מ.

בברכה לבשורות טובות ולמועדים לשמחה ולהמשיך משמחת והתעוררות יום־טוב בכל ימות השנה.

י'רלה

ודברים היוצאים מן הלב כו': **ראה ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל' (סט, א).**

ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

מאמר חכמינו ז"ל: **ראה פסחים מט, ס"א. סוטה כג, ב. קידושין ג, ב. ועוד.**

הכתוב: **תצא כב, טז.**

שאמרו: **כתובות קיא, ב.**

שעל זה נאמר: **ס"פ נצבים.**

והיא מצות עשה מן התורה: **ספר המצוות להרמב"ם מ"ע ח'. הל' דיעות להרמב"ם פ"ו ה"ב.**

י'רלו

[ערב חג הסוכות, ה'תשל"ב]

בהכירי את אביו הרה"ח כו' התמים א"ז שי' תקותי שיש לו קביעות עתים גם בלימוד תורת החסידות — קביעות גם בנפש וה' יצליחו.

י'רלז

ב"ה, הושענא רבה, ה'תשל"ב

כבוד המשתתפים בהקפות שמחת תורה בירושלים עיר קדשנו ותפארתנו ונחלתנו נחלת עולמים תובב"א ע"י משיח צדקנו, בתוככי כל אחינו בני ישראל השמחים בשמחת תורה בכל מקום שהם — שליט"א

בשעה ששמחה הכפולה, שמחת ישראל בתורה ושמחת התורה בישראל, מקפת ומאחדת את כל עמנו, ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימיך,

תוקף ותוכן מיוחדים לשמחה זו בירושלים עיר בה חנה דוד מלך ישראל, בירה הנצחית של עמנו הנצחי ככתוב בתורתנו הנצחית,

יהי רצון שתתאים ירושלים ליעודה שממנה תצא תורת ה' ודבר ה' זו הלכה, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלי' ועל עמנו גוי אחד בארץ, וכדברי דוד נעים זמירות ישראל אלקים להצילני ה' לעזרתי חושה נזכה בקרוב ממש ונראה בגאולתינו האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

י'רלו

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מערב חג הסוכות ה'תשל"ב.

י'רלז

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 579.

ראשיכם .. מימיך: **נצבים כט, ט־י.**

עיר בה חנה דוד: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' כט, א.**

ליעודה: **ישעי' ב, ג.**

ודבר ה' זו הלכה: **שבת קלח, ב.**

וראו .. עלי': **ע"פ לשון הכתוב — תבוא כח, יו"ד.**

גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**

נעים זמירות ישראל: **שמואל־ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה).**

המשתתף בשמחתם שמחתנו וחותם בתפלה לשנת שמחת אמת ותורת אמת וישכון ישראל בטח עם נושע בהוי'.

מנחם שניאורסאהן

י'רלח

ב"ה, הושענא רבה, ה'תשל"ב

כבוד המשתתפים בהקפות שמחת תורה בכפר חב"ד
אשר בארצנו הקדושה תובב"א על ידי משיח צדקנו,
בתוככי כל אחינו בני ישראל השמחים בשמחת תורה
בכל מקום שהם — שליט"א

בשעה ששמחה הכפולה, שמחת ישראל בתורה ושמחת התורה בישראל, מקפת ומאחדת את כל עמנו, ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימיך,

תוקף ותוכן מיוחדים לשמחה זו בארצנו הקדושה אשר עיני הוי' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

ויהי רצון שתהי' הקדושה בגלוי וההשגחה בטוב הנראה והנגלה —

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלי' ועל עמנו גוי אחד בארץ, וכדברי דוד נעים זמירות ישראל אלקים להצילני ה' לעזרתי חושה נזכה בקרוב ממש ונראה בגאולתינו האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

המשתתף בשמחתם שמחתנו וחותם בתפלה לשנת שמחת אמת ותורת אמת וישכון ישראל בטח עם נושע בהוי'.

מנחם שניאורסאהן

אלקים .. חושה: **תהלים ע"ז, ב.**
וישכון .. בהוי': **פרשתינו (ברכה) לג, כח־ט.**

י'רלח

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 580.
בשעה ששמחה כו': **ראה אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.**
עיני .. שנה: **עקב יא, יב.**

---

*) הקאֶפיטל שהתחילו לומר ב"א ויסן אשתקד — ראה בהנסמן לעיל אגרת ס"תתקצז בשוה"ג.

[מכתב המזכירות בקשר לב׳ האגרות שלפנ״ז]

ב״ה, ז׳ מרחשון, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

הרה״ח הוו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ וכו׳
מו״ה אברהם חנוך שי׳

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ״ד תשרי, ת״ח ת״ח על מילוי השליחות במסירת המברק בדיוק לידי אלה שנשלח אליהם, וכן על הודעתו איך שעברו ההקפות השניות וכו׳.

בברכת כט״ס,

הרב ח.מ.א. חדקוב

נ.ב. היומן ששלח נתקבל, ות״ח.

י׳רלט

[כ״א תשרי, ה׳תשל״ב]

נת׳ ות״ח ת״ח. ויה״ר שיהיו פירות וכו׳ במשך כל השנה.

להחזיר המצו״ב.

מו״ה אברהם חנוך: גליצנשטיין, ירושלים. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י״לג (ע׳ מח), ובהנסמן בהערות שם.

י׳רלט

מצילום כת״ק. נדפס גם ב„מקדש מלך״ ח״ג ע׳ צח. והוא מענה לצא״ח המרכזית על גליון המכתב מכ״א תשרי ה׳תשל״ב – דו״ח מפעילות סוכה ניידת.

י'רמ

ב"ה, כ"ה תשרי, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ
עוסק בצ"צ צנמ"ס וכו' רש"י שי'

שלום וברכה!

אף על פי שבטח טרחא ואולי גם אי־נעימות וכו' קשורות בדבר, אבל אין לי ברירה בזה, כדי שהענינים יכנסו למסלול טוב ובדרכי נועם. ולכן ההכרח מאלצני לשלוח לכת"ר המכתבים המצורפים בכאן, ובודאי ימצא הדרך להזמין אליו כל הנקובים במכתבים, ועוד אחרים שימצא לנכון, ולראות שהמכתבים יוקראו בפניהם וכו'.

ותקותי חזקה שלא יתחשבו עם טעמים ונימוקים צדדיים, אלא כל אחד ואחד יקבל עליו לעשות ולפעול בועד שלו — בהתאם להאמור במכתבים הנ"ל, ובמסירה ונתינה, ובאופן דמעלין בקודש.

וגם כת"ר בעצמו לא יחת מפני הטרחא הקשורה בכל האמור ובמינוי שלו בהכולל, ובטח **לא** יטריחוהו בענינים משרדיים וכיו"ב.

ובבואנו משמחת תורה, יהי רצון שתהי' שנת שמחה חדורה תורה בכלל ותורת חב"ד במיוחד, וחדורה אהבה המשולשת, אהבת ה' ואהבת התורה ואהבת ישראל, ועד — לואהבת לרעך כמוך.

בכבוד ובברכה לבריאות ולהצלחה בכהנ"ל —

המצפה לבשורות טובות בטוב הנראה והנגלה,

מ. שניאורסאהן

י'רמ

מצילום האגרת.

רש"י: **זוין. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

המכתבים המצורפים: **ב' האגרות שלאח"ז.**

דמעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**

לואהבת לרעך כמוך: **קדושים יט, יח.**

י'רמא

ב"ה, כ"ה תשרי, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הנהלת כולל חב"ד
אשר בירושלים עיה"ק באה"ק — תובב"א
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בקשר עם פטירתו של ש"ב הרה"ג והרה"ח וו"ח איי"א נו"נ רב פעלים בעל מרץ ובעל מדות ענף עץ אבות הרע"ז ע"ה,

והרי מוכרח הדבר שתומשכנה כל הפעולות הכי נעלות וחשובות של כולל זה — מיסודם של כ"ק רבותינו נשיאינו זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,

תקותי חזקה אשר תומשך ההנהלה על ידי ועד אשר חבריו רשומים מטה. ובודאי אשר כל אחד מהם, מבלי התחשב עם הטרחא וכו' שאפשר שתהי' קשורה בזה, יפעול בהועד ובמסירה המתאימה לרצון מייסדי הכולל כ"ק רבותינו נשיאינו, אשר דברי צדיקים ופעולותיהם נמשכים וקיימים ונצבים.

ויעמוד בראש הועד מזקני רבני אנ"ש אשר בירושלים תובב"א, הרה"ג והרה"ח וכו' הרש"י שליט"א זוין. ואתו עמו מגזע רבותינו נשיאינו הרה"ח וכו' הר"ש מנחם מענדל שי' שניאורסאהן, ובא־כח העולים ממדינתנו לפנים אשר קבע דירתו בירושלים, הרה"ח וכו' אליעזר שי' ננס.

תקותי חזקה, כאמור לעיל, אשר כל אחד ואחד מהנ"ל יקבל על עצמו ענין האמור, אפילו אם טרחא ועבדות קשורות בזה, וחפץ ה' בידם יצליח וכברכות כ"ק רבותינו נשיאינו, כפי שבאו בעל פה ובכתב ובדפוס, כל אחד בדורו.

י'רמא

מצילום האגרת.

הנהלת כולל חב"ד: **ראה גם לקמן אגרת י'רצא.**

הרע"ז ע"ה: **הרב עזריאל זעליג סלונים.**

הר"ש .. שניאורסאהן: **ראה גם לקמן אגרת י'רצ.**

וחפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' נג, יו"ד.**

ובכתב ובדפוס: **ראה גם לעיל ח"ד אגרת תתקכא. ועוד.**

בברכת הצלחה רבה בכל האמור,

— המצפה לבשורות טובות, ואשר הוי' יגדור פרצות עמו ישראל ומכאן ולהבא אך טוב בטוב הנראה והנגלה יכתבו בני ישראל איש לרעהו,

ובכבוד,

מ. שניאורסאהן

י'רמב

ב"ה, כ"ה תשרי, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הנהלת מוסדות החינוך ת"ת, בית חנה, גני חנה וכו',
אשר בירושלים עיה"ק תובב"א,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

עם פטירת ש"ב הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נ"נ רב פעלים בעל מרץ ובעל מדות ענף עץ אבות הרע"ז ע"ה,

ובכדי שיהי' המשך לכל הפעולות הכי נעלות וחשובות של מוסדות החינוך הנ"ל, תקותי חזקה אשר תומשך ההנהלה על ידי ועד אשר חבריו רשומים מטה, ובודאי אשר כל אחד מהם וכולם יחד יפעלו בהועד במסירה המתאימה.

הצעתי ובקשתי שיכנסו להועד חתנו של הרה"ג והרה"ח וכו' — ילח"ט — הרב יהוסף גדלי' שי' רלב"ג, הרה"ח כו' אברהם חנוך שי' גליצנשטיין, והרה"ח וכו' טובי' שי' בלוי.

בטחוני חזק, אשר כל אחד ואחד מהנ"ל יקבל על עצמו ענין האמור; אפילו אם טרחא ועבדות קשורות בזה, ויהי רצון אשר חפץ ה' בידם יצליח.

י'רמב

מצילום האגרת.
הנהלת מוסדות כו': **ראה גם לקמן אגרת י'רצא.**
הרע"ז ע"ה: **הרב עזריאל זעליג סלונים.**
חפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב – ישע' נג, יו"ד.**

בברכת הצלחה בכל האמור, הצלחה רבה —

המצפה לבשורות טובות, ומכאן ולהבא אך טוב בטוב הנראה והנגלה יבשרו בנ"י איש לרעהו,

ובכבוד,

מ. שניאורסאהן

[מכתב המזכירות בקשר לג' האגרות שלפנ"ז]

ב"ה, ו' מרחשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מו"ה שלמה יוסף שי'

שלום וברכה!

זכרון דברים מהשיחה הטלפונית בה שאל הרב זוין שי' כמה שאלות בעניני הנהלת כולל חב"ד והנהלת המוסדות התי"ת ובית חנה וכו', בהמשך להמכתבים שנתקבלו מכ"ק אדמו"ר שליט"א בנידון הנ"ל, ואשר עכשיו מתקיימת אסיפת הועדים בבית הרב זוין שי'.

א) חברי הועד מצהירים כי עומדים הכן למלא הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א לנהל את המוסדות הנ"ל, אבל משום טרדותיהם רואים הם להכרח לקחת איש טכני להביא את החלטותיהם לפועל, ושואלים אם רשאים הם לזה, ועל מי להחליט בדבר המינוי.

המענה: אמנם רשאים הם להעסיק להנ"ל איש טכני, ולהציע לכ"ק אדמו"ר שליט"א המועמדים שימצאו למתאים. אבל מובן מאליו שהמדובר הוא רק ע"ד פועל טכני ממש, אבל הבעה"ב האחראי — ולא רק יועץ — הוא הועד, ורק משתמשים בהפקיד הממונה כבפועל טכני.

ב) שאלתם אם מספיק איש אחד טכני להעבודה הנ"ל, או שנים מיוחדים, אחד להכולל ואחד להמוסדות.

המענה: נחוץ פועל מיוחד בהכולל ופועל מיוחד למוסדות החנוך. אבל אין המדובר ע"ד שני „גופים" דוקא, אלא יוכל להמנות גם איש אחד שעבודתו היא מיוחדת לשני העניינים הנ"ל כעניינים מיוחדים.

באשר הפקיד צ"ל כזה שמכיר בעניני ירושלים ת"ו, אין להעתיק לעבודה זו איש שעסוק כבר בעבודה אחרת באיזה מהמוסדות מחוץ לירושלים ת"ו.

מו"ה שלמה יוסף: זוין.

ג) אמרתי שבלי עיכוב יקחו עורך חשבונות רשמי שיסדר את החשבונות, הן של הכולל והן של המוסדות, והעתק מזה לשלוח לכאן, וכן לשלוח לכאן רשימת מקבלי התמיכה מהכולל.

בברכת כט"ס,

הרב ח.מ.א. חדקוב

י'רמג

ב"ה, ראש חודש חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

תענוג רב הי' לי מביקור אחב"י שי' ממדינה ההיא שבאו לכאן לחודש תשרי, ובקשתים קודם הפרידה — למסור ברכת שנה טובה ומתוקה בכל העניינים לכ', נוסף על איחולי בכתב, ביחד עם מסירת לחיים וכו' כנהוג.

וחזקה שליח עושה שליחותו.

ויהי רצון מהשי"ת שימלא ברכות בני ישראל איש לרעהו במילואן ובתוספת מרובה על העיקר מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

בהוקרה ובכבוד ובברכה לבריאות ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. רציתי לכתוב בקשר לפגישתי ושיחותי עם העולים שיחיו עכ"פ

י'רמג

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
ובקשתים כר': **ראה גם לקמן אגרת י"רס.**
וחזקה שליח עושה שליחותו: **עירובין לא, ב. וש"נ.**
ובתוספת מרובה על העיקר: **ראה ב"ר פס"א, ד.**
מידו .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**
לפגישתי ושיחותי עם העולים כר': **ראה „משבחי רבי" (אה"ק, תש"ס) ס"ע 192 ואילך.**

בנקודה אחת, אלא שנמלכתי ואעכב כתיבתי עד לאחר פגישת כ' עמהם ואדע ע"ד התרשמותו מהם ונשיהם וילידיהם שי'.

[בקשתים שבאם תהי' אפשרות — שיהיו בין השלוחים לכ' באי כח מכל הנ"ל, כולל גם הגרוזינים, האקדמאים וכו'].

י'רמד

ב"ה, ראש חודש חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יהושע שי' פרט

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה בתודה קבלת שני המשלוחים מעניני דפוס שמוציאים, ותקותי שגם בעתיד ינהג כך, ותודה מראש.

כמנהג ישראל עתיק להוסיף הערה וכו', ארשה לעצמי להעיר בנוגע למשלוח השני, אשר כיון שהכוונה בזה להפצה ותעמולה בקרב חוגים שונים, הרי פי כמה הי' גדול הרושם והנאמנות אילו הי' מצורף להעתקה של המכתב הרוסי גם **צילום** מהחתימות, על כל פנים בחלקם, ובפרט שעשו כן במכתב הגרוזינים הראשון.

כמובן מנצל אני הזדמנות זו להביע גם בכתב העונג והקורת רוח שנגרמו לי על ידי האפשרות לבלות עכ"פ חלק מהשמחה של שמחת תורה ביחד עם מר וחבריו שיחיו, ובצותא עם אחינו שבאו משם, ובסגנון הידוע, בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו (אף שהנשים היו בעזרת נשים, כמובן).

ויהי רצון אשר עוד כמה וכמה מהם יצאו בקרוב ממש מצרה ושבי' לרווחה לאורה ולגאולה ויחוגו שמחת תורה הבע"ל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מתוך הרחבה ושמחה אמיתית ומלאה.

בכבוד ובברכה ובפ"ש חבריו שיחיו.

י'רמד

מר יהושע פרט: **מהקונסולי' הישראלית בנ.י.**
ובסגנון הידוע: **בא יו"ד, ט.**

י'רמה

ב"ה, ראש חודש חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יצחק אייזיק שי' הכהן

שלום וברכה!

אך ימים אלו נודעתי אשר לא קיבל כ' אישור על קבלת הספר **תיקוני זוהר עם פירוש באר לחי ראי**, כרך א', אשר זכה כ' להו"ל בכמה מעלות נוספות.

וידועה דרשת חכמינו ז"ל על הכתוב „זה א־לי ואנוהו — התנאה לפניו" כו'. ובמיוחד הרי זה נוגע לספרים בפנימיות התורה בדורנו, דרא דעקבתא דמשיחא. וידועים ג"כ דברי אליהו והרשב"י — **יתפרנסון** מהאי חיבורא דילך כד **אתגליא** לתתא בסוף יומיא ובגיני' וקראתם **דרור** בארץ, וכמובא ג"כ בהקדמת המחבר **באר לחי רואי**. ומבואר בכ"מ הדיוק בלשון זה: **יתפרנסון**, בדוגמת פרנסה גשמית, היינו השגה והבנה ועד שיהי' ניכר בחיי היום־יום בהנהגתו. ובודאי לדכוותי' האריכות בהאמור אין בה צורך.

ויהי רצון ש„תרבה הדעת והחכמה והאמת", „ויהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים כו' שנא' ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים" (רמב"ם הל' תשובה ספ"ט והלכות מלכים בסופן), ונזכה בקרוב ממש לדרור בארץ, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה.

י'רמה

מו"ה יצחק אייזיק הכהן: **הנדלר**.
הספר תיקוני זוהר עם פירוש באר לחי ראי: **ירושלים, תשכ"ד**.
דרשת חכמינו ז"ל: **שבת קלג, ב. וראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תכו. וש"נ**.
על הכתוב: **בשלח טו, ב**.
יתפרנסון מהאי חיבורא דילך .. בארץ: **תקו"ז ת"ו בסופו**.
וקראתם דרור בארץ: **בהר כה, יו"ד**.
ומבואר בכ"מ: **ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 206 הערה 3. וש"נ**.
שנא': **ישעי' יא, ט**.

י'רמו

ב"ה, ב' מ"ח, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה משה שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בת למזל טוב ונקרא שמה בישראל שרית תי'.

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוגי תי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

— ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת **לתורה** ולחופה ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות י"ז א) נשים במאי זכיין באקרוי' כו' באתנוי' כו ונטרין כו'.

בכבוד ובברכת מזל טוב ולהצלחה בניצול כל האפשריות שניתנו לו — בהפצת היהדות האמתית (ואמת — שולל פשרות) ושיבש"ט גם בזה.

י'רמז

[ב' מרחשון, ה'תשל"ב]

וע"פ הנ"ל (שישנו מן המוכן כו') — בודאי ישלחו לאהקת"ו וכיו"ב כמה שבועות **מוקדם**, למען יוכלו להו"ל בעוד מועד.

אזכיר עה"צ.

י'רמו

משה: **אישון**, ת"א. **אגרת נוספת אליו — לעיל אגרת י'רב.**
ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע: **אג"ק שלו ח"א ע' רי (נעתק ב„היום יום" כה מנחם אב).**

י'רמז

מצילום כת"ק, נכתב על גליון המכתב מב' מרחשון ה'תשל"ב, אל „ועד להפצת שיחות".
וע"פ הנ"ל: להו"ל שיחות וכיו"ב מלקו"ש ח"א־ד, או ליקוטים ממכתבים — לשבתות השנה דשנת תשל"ב.

י'רמח

ב"ה, ג' מ"ח, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה צבי אלימלך שי'

שלום וברכה!

לספרו „שלש קדושות" ירשה לנו להעיר תשומת לבבו בהבא לקמן:

א) בע' צה כותב אשר רבנו הזקן נולד בשנת תק"ז, אבל כפי המקובל בבית רבינו — נולד ביום ח"י אלול שנת תק"ה (והרמז — קה"ת).

ב) בע' קכ סעיף צה כותב אשר אביו של הרה"ח הר' ברוך שניאור הי' הרה"ח הר' ברוך שלום,

אבל, הי' נכדו של הנ"ל, ואביו של הרה"ח הר' ברוך שניאור הי' הרה"ח הר' לוי יצחק רב בפאָדאָבראַנקא (וכנדפס בלוח „היום יום" ע' 7).

בטח אשר בהזדמנות המתאימה יתקן את הנ"ל.

בחבילה בפ"ע שולחים לו לוח „היום יום" הנ"ל, וכן ספר התולדות — אדמו"ר הזקן שנדפס לפני זמן — אשר בטח ימצא עיון בהם.

י'רמט

[ה' מרחשון, ה'תשל"ב]

לשאלתו בסדר הפרקים באגה"ת שהקדים פ"ג המדבר בפרטים לפ"ד שתוכנו כללות ענין התשובה —

הטעם כי בפ"ד מתחיל **הרחבת** הביאור לאחרי סיום הענין בקצרה וכו'.

בנוגע לסדר לימודו וכו' — יתדבר עם המשפיע שי' וכו'.

י'רמח

צבי אלימלך: **קאלוש, בב.**
רבנו הזקן נולד: **ראה גם לעיל חי"ח אגרת ו'תשעז.**

י'רמט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מה' מרחשון ה'תשל"ב.

י"רנ

[ז' מרחשון, ה'תשל"ב]

כבר עניתיו שיתייעץ בידידים מבינים בכהנ"ל (וכמובן המכירים **אותו** — **השייך לכ"ז**. ובפרט שכנראה ממכתבו: אין לע"ע כל ידיעות בכ"ז ורוצה **ללוות** כל הממון הדרוש לכ"ז, יבטיח לכאו"א משכורת כו' ויסמוך ע"ז אשר פי' ינהל ופי' ימכור וכו' וכו').

י"רנא

[ט' מרחשון, ה'תשל"ב]

מקום וסברא חזקה לומר — שזה שאמה תי' מטפלת (כפי אפשריותה) בבנה (אחי') שי' — נותן לה כח וחיזוק. ובאם יפרידו ביניהם — קשה לשער התוצאות.

ולכן תקל על אמה כפי האפשרי, אבל לא להפריד כו'.

בדה"מ בבית אמה.

אזכיר עה"צ.

י"רנ

מצילום כת"ק. נכתב על גליון המכתב מז' חשון ה'תשל"ב.

כבר עניתיו כו': **מענה לאחד שרצה לפתוח בית חרושת ואחרי ביאור מקצת הפרטים, שאל האם להתחיל באופן מעשי בהקמת החברה כו'.**

י"רנא

נכתבה על גליון המכתב מיום ט' מרחשון ה'תשל"ב. — **במענה על שאלה שיש בן חולה במשפחה שהאמא טיפלה בו עד עתה, ועכשיו האמא זקנה (למעלה מגיל שמונים) וצריכה בעצמה טיפול והאחות רוצה להכניס את הילד למוסד.**

בדה"מ: = **בדיקת המזוזות.**

י'רנב

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

[מרת שפרה יהודית תי']

ברכה ושלום!

מאשר אני קבלת מכתבה, והשם יתברך ימלא משאלות לבבה לטובה בכל הענינים שכותבת, הפרטיים והכלליים, וכפי המדובר כמה פעמים תגדל כל ילידי לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך נחת חסידותי, ועוד וגם זה עיקר שבקרוב ממש תסתדר בשידוך טוב, שגם בזה נדבר כמה פעמים באריכות, ובעיקר שהרי זוהי הוראת תורתנו, הנקראת תורת אמת ותורת חיים — הוראה אמתית בחיי היום־יום.

כמובן פלא גדול בעיני ששואלת תגובתי בנוגע לפעולותי' לטובת האלמנות והיתומים שליט"א אשר באה"ק ת"ו, אף שבשיחתנו כאן הדגשתי גודל החשיבות של פעילות זו בכלל, ובפרט כשנעשית על ידי אדם במצב דומה וכו', ובמיוחד כשהפעולות חדורות אור וחיות חסידותיים.

וידועים דברי חכמינו ז"ל בגודל ערך פעולות האמורות בתוכני כל פעולה המביאה עידוד לאלמנות ויתומים, וכמצווה עלינו מאבי יתומים ודיין אלמנות הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. אשר גם האמור מוסיף בטחון שהשי"ת יצליחה בפעולותי' ולהסתדר בנישואין טובים, בנחת אמתי חסידותי מהילדים שיחיו, כאמור לעיל.

אשר להערתה־שאלתה במכתבה מהו הביאור להסבל והצער וכו' של הנ"ל, באמת הרי זה חלק משאלה כללית מהו הביאור והטעם למציאות הצער והסבל בעולם בכלל, שהרי בורא עולם ומנהיגו הוא עצם הטוב, ובסגנון הידוע, מטבע הטוב להיטיב.

י'רנב

מרת שפרה יהודית: **מרוזוב. אגרות נוספות אלי' — לעיל י'עב, ובהנסמן בהערות שם.**

תורת .. הוראה: **ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק, וראה זח"ג נג, ב.**

דברי חכמינו ז"ל: **ראה רמב"ם הל' דעות פ"ו ה"י. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ט.**

מאבי יתומים ודיין אלמנות: **ע"פ לשון הכתוב — תהלים סח, ו.**

ובסגנון הידוע: **ראה לקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה (ד"ה מספרי הח"ן). ושי"נ.**

וכמה נסיונות נעשו בפתרון שאלה האמורה, ומהם מהעקריים והמובנים ביותר הוא בלשון הכתוב: החקר אלו־ה תמצא וכו' וכו', שבספר איוב, שהוא אחד מכתבי־קודש שלנו, שכל נקודתו בשאלה האמורה במענה ופתרון שלה, שלכן פלא קצת על השואלים שאלות האמורות, כאילו לא נשאלו ולא נידונו וכו'.

ועוד להוסיף אשר בודאי שהאמונה בהשי"ת היא בטבע כל איש ואשה הישראלים ועד לתינוק ותינוקת, שזה מכריח שבודאי ישנו ביאור פשוט ומתקבל בשכלם של תינוקות גם כן. ואמנם ישנו גם ביאור שכזה, והוא ובהקדם דוגמא הידועה: משל לאיש שאין לו כל ידיעה כלל בחכמת הרפואה וטיפול רפואי, ונכנס למחלקת הניתוחים שבבית חולים, ורואה קבוצת אנשים לבושי לבנים ועל פניהם מסוה, ובידיהם כל מיני סכינים ואזמלים וכלים מכלים שונים, ועומדים סביב איש המונח על שולחן כשידיו ורגליו קשורות אליו ברצועות, והאנשים לבושי המדים מרדימים את האיש ומנתחים אותו, ודמו שותת וכו' וכו'. שבודאי יזדעזע זה האיש שנזדמן לשם למראה עיניו ויזעיק את כל הסביבה למעשה איום כזה וכו' וכו'. ואין פלא שהרי אין לו כל מושג ניתוח מה הוא, שאף שהוא גורם נזק קל לפי שעה, מציל הוא את חיי האדם ומביאו לחיים בריאים ושלמים עשיריות בשנים, וגם אין הדבר מתקבל בשכלו שאיך אפשר הדבר שעל ידי שפוצעים את הגוף והגוף שותת דם ולאחרי זה סובל כאבים וגם בשעת מעשה מוכרחים להרדימו וכו', הרי לכאורה אין מקום לומר שדוקא על ידי זה יתרפא הגוף ויהי' בריא ויוסיף חיים.

הנמשל בנידון שלנו מובן. שהרי בן אדם אינו יודע אלא המתרחש למראה עיניו משך חייו עלי אדמות, שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה והיו ימיו מאה ועשרים שנה, ואין לו מושג מה שהי' לפני זה ומה שיהי' לאחרי זה, אשר בערך הזמן שלאחרי ה"ניתוח" (הסבל והצער) הרי זה רגע קטן, ואיך זה אפשר שיהי' חשבונו חשבון צדק?

ואם תמצא לומר הרי זה ביאור לא רק בשביל תינוקות כי אם אמתי מצד עצמו. ויש עוד להאריך בזה, ואין כאן מקומו.

וראוי לצטט בכגון זה דברי רבנו הזקן (אף שכתבם בנוגע לשאלה

שבספר איוב: **יא, ז.**

הנמשל .. מובן: **ראה גם לעיל אגרת י"ז, ובהנסמן בהערות שם.**

שבנים .. שנה: **תהלים צ, י"ד.**

והיו ימיו .. שנה: **בראשית ו, ג.**

דברי רבנו הזקן: **תניא אגה"ק סכ"ה (קמא, ב).**

אחרת) וזה לשונו הקדוש: „היא אמונה פשוטה בסתם כללות ישראל ומסורה בידם מאבותיהם הקדושים שהלכו בתמימות עם ה' בלי לחקור בשכל אנושי ענין האלקות אשר הוא למעלה מהשכל עד אין קץ".

בברכת הצלחה רבה בפעולותי' הכי נעלות בהתאם למדתו של הקב"ה עליו נאמר יתום ואלמנה יעודד, ולב אלמנות ירנן, ובכללות ענייני' הפרטיים וגם הכלליים בכל הכתוב לעיל, ולבשורות טובות.

נ.ב. בודאי מתכננים פעולה רחבה בקשר עם ימי החנוכה הבאים, ויהי רצון שתהי' בהצלחה רבה.

י'רנג

ב"ה, י"ג חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מלאכתו מלאכת שמים בעל מרץ ורב פעלים
מוה"ר חיים יעקב שי'

שלום וברכה!

פותחין בברכה, ובמיוחד בקשר עם ביקור כמה תלמידות תי' של הסמינר בית רבקה בצרפת — שבאו לכאן על חג הסוכות, וגרמו נחת רוח רב בהנהגתן וכו'.

ויהי רצון אשר כל אחת ואחת מהן, בתוכני כל התלמידות תי' של הסמינר ובית רבקה בכלל — תלכנה מחיל אל חיל בלימודיהן ובהנהגתן כיאות לבנות ישראל, שכל אחת מהן נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה, מתאים להתקוה של רבותינו נשיאינו מייסדי מוסדות חינוך אלו וכיוצא

יתום ואלמנה יעודד: **תהלים קמו, ט.**
ולב אלמנות ירנן: **ע"פ איוב כט, יג.**

י'רנג

נדפסה בלקו"ש חי"ח ע' 447, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר חיים יעקב: **שלאממע, מנהל סמינר למורות „בית רבקה" ביעקרעס, צרפת. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תקצ, ובהנסמן בהערות שם.**
פותחין בברכה: **ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה פותחין בברכה.**
מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

בהן, שתקוה זו הרי היא גם נתינת כח. ואשרי חלקם של כל אחד ואחת העושים בזה והמתעסקים בזה והמשתדלים בזה, וזכות הרבים מסייעתם.

בהמשך להכתוב לעיל בנוגע להנהגתן של בנות ישראל, ובפרט בדורנו דור יתום, ובקשר להשאלה ששאלוני כמה וכמה בנוגע לאורך השמלות, ידועה דעתי בזה שמדה השוה **לכל** נפש (בנות ישראל תחיינה) **ובכל** מקום היא שתהיינה הברכים מכוסות אפילו בשעת ישיבה.

הכתוב לעיל הוא, כאמור, דבר השוה **ולכל הפחות**.

אבל מפני שישנם מקומות שהנ"ל אינו מספיק, שהרי בעניני צניעות וכיוצא בזה, נוסף על גדרי הצניעות שאין לשנותן בכל מקום, ישנם גם כן פרטים התלויים במנהג המקום — תלויים להחמיר, אבל לא להקל כמובן — הנה בזה על כל רב ומורה הוראה במקום לברר ולהורות בנוגע למעשה בפועל.

ועוד להוסיף, וגם זה עיקר, שהמוכרח להחמיר בהתאם לתנאי המקום, לאו דוקא הפירוש שהוא חומרא בעלמא, כי אפשר גם כן שמפני תנאי המקום הרי — מן התורה אסור הדבר. ובכמה ענינים מצינו כיוצא בזה.

ואני תפלה אשר כל צוות ההנהלה, המורים והמורות שי', יראו רב נחת בעמלם בהבית רבקה על כל המחלקות והתלמידות שבהן, נחת אמיתי, נחת תורתי חדור באור וחיות חסידותיים, ובאופן דמוסיף והולך ואור. והרי תפקיד בית רבקה הרי הוא להעמיד בנות בישראל שתהיינה במשך הזמן כל אחת ואחת מהן עקרת הבית, בית נאמן בישראל, מתאים למה שנאמר חכמות נשים בנתה ביתה.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

עקרת הבית: **ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא, ושם ע' תתנח ואילך.**
שנאמר: **משלי יד, א.**

י'רנד

[י"ג מרחשון, ה'תשל"ב]

אזכיר עה"צ להנ"ל.

החלטה כדבעי — לנתינת (לכה"פ) מעשר מהריוח בהנ"ל לצדקה.

נתינה סמלית עתה — בתור התחלה.

י'רנה

[י"ג מרחשון, ה'תשל"ב]

ויהא בהצלחה.

במענה לשאלות: שמות המנדבים **שהועד יחליט שראוי** שיזכרו (וע"פ שו"ת הרשב"א הידועה) בביהכנ"ס כו' — **לא** בקיר הביהכנ"ס וכיו"ב כ"א בטבלא נפרדת שיתלוה במקום המתאים בביהכנ"ס.

י'רנו

[י"ז מרחשון, ה'תשל"ב]

שמלכתחילה צ"ל ההדגשה **ובהחלטיות** שהענין שיוקם — אין לו כל רשות להתערב בנוגע לרוחניות, תכנית לימודים, שכירת מורים **וכו'**.

י'רנד

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"ג מרחשון ה'תשל"ב. מענה לאחד שהתחיל בשותפות עם אחיו בבניית טחנת קמח בדרום־אמריקה.

י'רנה

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"ג מרחשון ה'תשל"ב. מענה לאגודת ביהכנ"ס „צמח צדק" אשר בירות'.

ויהא בהצלחה: אודות קביעת נוסח השילוט מחוץ לביהכנ"ס: „בית הכנסת בית המדרש צמח צדק בירושלים ת"ו, בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש".

שו"ת הרשב"א הידועה: **ח"א סתקפ"א. הובא ברמ"א יו"ד סרמ"ט ס"ג. מג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 276 הערה ד"ה מצוה. וש"נ.**

י'רנו

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"ז חשון ה'תשל"ב. מענה למנהל מוסד מסויים שקיבל הצעת־עזרה מראבייי ריפורמי בפרט מסויים, ומבקש את כ"ק אדמו"ר איך עליו להגיב להצעה.

י'רנז

ב"ה, י"ט מ"ח תשל"ב
ברוקלין

אל הנהלות אגודת חסידי חב"ד וצעירי אגודת חסידי חב"ד
באה"ק ת"ו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח בקשר להכינוס ביום כ"ף מ"ח הבע"ל:

המשתתפים בכנוס כ"ף מרחשון שליט"א

יה"ר שיקוימו בכנוס זה דברי חז"ל הנאה להם והנאה לעולם וכמבואר במאמר החלצו (משמע כולכם*),

— וכמדובר בההתועדויות כאן בזמן שמחתינו למלאות בקשת השם (שהיא גם נתינת כח) „קשה עלי פרידתכם" —,

שלא יתפרדו ח"ו, ואדרבה ההתועדות **תִּשָּׁלֵב** כל המשתתפים העולים החדשים ושעלו מלפנים ושנולדו באה"ק כולכם כאחד לעלי' בתורתנו תורת אמת ובמצוותי' בחיי יום יום,

וילהיבו העולים משם במסירת נפש שלהם על היהדות האמיתית את כל עמינו, וימשיכו מתוך הרחבה להיות דוגמא חי' של יהודים השמחים במשך כל השנה בתורת משה והתורה שמחה בהם במשך כל השנה,

---

*) עיין במאמר שם.

י'רנז

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 580, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

דברי חז"ל: **סנהדרין עא, סע"ב.**

במאמר החלצו: **בלקו"ת מטות פה, ד. וראה גם ד"ה החלצו תרנ"ט פ"י. שם פ"ז (סה"מ תרנ"ט ע' סא. שם ע' נט).**

בהתועדויות: **דמוצש"ק פ' בראשית, מבה"ח מרחשון (שיחות קודש תשל"ב ח"א ע' 116 ואילך). וראה גם ד"ה אל יפטר דהתוועדות זו (סה"מ תשל"ב ע' 38 ואילך).**

בקשת השם .. נתינת כח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**

קשה עלי פרידתכם: **פרש"י אמור כג, לו. פנחס כט, לו. בחיי פנחס כט, לה.**

תשלב: **אולי ירמז בזה לפרט השנה, תשל"ב.**

ומחנכים בניהם ובנותיהם בדרך זו,

ומבלי התחשב כלל בבלבולים ובקשיים,

ולסלול הדרך שכן יעשו העולים אחריהם, וכיעוד השם קהל גדול ישובו הנה, וכל זה בחיות ואור חסידותיים.

בכבוד ובברכה להחלטות מתאימות בכל הנ"ל ולהגשמתן בהצלחה רבה.

מנחם שניאורסאהן

בכבוד,

מזכיר

י'רנח

ב"ה, כ' מרחשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אל קהל עדת ישורון חובבי ומוקירי תורה ומצוה
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פאָרשטייענדער יערלעכער חגיגה פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש, און אין דעם דאָזיגען טאָג — כ' חשון — יום הולדת פון כ"ק אדמו"ר הרש"ב נבג"מ זי"ע, דער מייסד פון תומכי־תמימים אין ליובאַוויטש,

קום איך מיט אַ דערמאָנונג און בקשה צו חובבי ותומכי תורה שי' בכלל און צו אנ"ש שי' בפרט, צו שטעלן זיך אין די ערשטע רייען פון עסקני ותומכי הישיבה, מיטן צווועק צו פאַרזיכערן בעזר השי"ת די הצלחה פון דער אונטערנעמונג.

אַ בעל עסק, אַ ביזנעסמאַן, פאַרשטייט אַ גוטן געשעפט און ווייס ווי אָפּצושאַצן אַ גוטע „אינוועסטמענט". די בעסטע אינוועסטמענט איז

וכיעוד השם: ירמי' לא, ז.

י'רנח

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 500, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

ניט נאָר וועט דער קאַפּיטאַל ברענגט אַריין די העכסטע דיווידענדן, נאָר וועט אויך די דיווידענדן דינען אַלס וווייטערדיגער קאַפּיטאַל פאַר וווייטערדיגע דיווידענדן, און אַזוי כסדר. אָן אויפהער.

אַזאַ „אינוועסטמענט״ איז **חינוך על טהרת הקודש**, וועט די **מחונכים** ווערן **מחנכים** און די **מושפעים** ווערן **משפיעים**, און עס ווערט געשאַפן אַן אומענדלעכער המשך פון פירות און פירי־פירות אין אַ כסדר וואַקסנדער מאָס.

דאָס איז דאָך געווען די כוונה פון דעם מייסד פון תומכי־תמימים מיט איבער 71 יאָר צוריק, וועט ער האָט געשטעלט דעם טראָפּ אויף דעם אַז די תלמידים תמימים זאָלן זיין **נרות להאיר** — ליכט וועלכע לייכטן און באַלייכטן דעם אַרום — מיט דער ליכטיקייט פון תורה און מצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן, צווישן אַלע שיכטן און קרייזן. און אויף ווי ווייט די דאָזיגע כוונה איז דורכגעפירט געוואָרן און ווערט דורכגעפירט אין לעבן, און די ב״ה גאָר גרויסע הצלחה אין דעם — דאָס איז דאָך ידוע ומפורסם. עס איז פשוט ניט אָפּצושאַצן די גרויסע און פאַרצווייגטע הפצת־התורה־והיהדות־טעטיקייט פון די תלמידים תמימים שי׳, ניט נאָר דאָ אין לאַנד נאָר אויך אין פאַרשידענע טיילן פון דער וועלט.

דעריבער האָף איך און בין זיכער, אַז יעדער איינער און איינע וועט וועלן האָבן אַ וואָס גרעסערן חלק אין דער דאָזיגער „אינוועסטמענט״ און וועט טאָן אין דער פולסטער מאָס צו פאַרזיכערן דעם דערפאָלג פון דער יערלעכער אונטערנעמונג, צו שאַפן די פולע פינאַנציעלע און מאָראַלישע שטיצע וואָס די ישיבה נויטיגט זיך כדי אָנצוגיין מיט איר הייליגער אַרבעט, און אין אַן אופן פון מוסיף והולך מוסיף ואור.

דערמיט שאַפט מען אויך ברייטע צנורות וכלים צו באַקומען דעם אויבערשטנ׳ס ברכות, פאַר זיך און די בני־בית שיחי׳, אין אַלץ וואָס מ׳נויטיגט זיך, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

איבער 71 יאָר צוריק: **ראה גם לעיל אגרת י״א, ובהנסמן בהערות שם.**
נרות להאיר: **ראה גם לקו״ש חכ״ה ע׳ 344 הערה 2. וש״נ.**

י'רנט

[כ"א מרחשון, ה'תשל"ב]

אזכיר עה"צ.

ונאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב — וילמוד תורה בשמחה.

ע"פ מש"נ ורפא ירפא — יעשה כהוראות רופא בהנ"ל.

חת"ת.

אזכיר עה"צ לכהנ"ל.

י'רס

ב"ה, ערב שבת מברכים חודש כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בטח כבר היתה הזדמנות לקבל המשלחת מהאורחים שי' שהיו כאן ששלחתי על ידם פ"ש למר.

ועיקר מכתבי זה הוא בקשר עם יום הולדת מר בחודש כסלו הבע"ל ולהביע שמחתי להידיעה שיתפלל בביהכ"נ צמח צדק בעיר העתיקה תוב"ב, כמנהגו הטוב.

ויהי רצון שיקובלו תפלותיו בתוככי תפלות כל אחינו בנ"י, ובמיוחד

י'רנט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"א חשון ה'תשל"ב.
אזכיר עה"צ כו': **מענה לאחד שאחיו נפטר, ומאז נתקף בפחדים מזמן לזמן ואינו יכול להרגע.**
ונאמר פקודי ה' גו': **תהלים יט, א.**
מש"נ ורפא ירפא: **משפטים כא, יט.**

י'רס

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
המשלחת מהאורחים: **ראה גם לעיל אגרת י'רמג.**
כמנהגו הטוב: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תקצו, ובהנסמן בהערות שם.**

שהיא תפלה שמתפלל בתוככי ירושלים עיר הקודש — ובלשון רבנו הזקן בשלחן ערוך שלו, אשר בתפלה בכל מקום יחזיר פניו כנגד ירושלים, שנאמר והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת (חלק או"ח, ריש סי' צ"ד) — ויקויימו במילואן ובטוב הנראה והנגלה.

והרי הענין כתוב הדור הוא במזמור תהלים המתאים לשנות מר, לאורך ימים ושנים טובות, כידוע מנהגנו בזה ע"פ אדה"ז שקיבל „מרבו בשם רבו מורנו הבעש"ט" לומר מזמור תהלים „המתאים למספר שנותיו": אלקים נצב בעדת א־ל, ואמרו חכמינו ז"ל פירושו, שהקב"ה מצוי בבתי כנסיות. וידוע הדיוק בלשון **נצב**, שזוהי עמידה תקיפה, העומדת בכל הנסיונות, ובלשון הידוע, נצבים קיימים ועומדים.

בהוקרה ובכבוד ובאיחולים לבבים לאורך ימים ושנים טובות ופעילות — מתוך בריאות שמחה וטוב לבב,

מ. שניאורסאהן

י"רסא

[כ"ד מרחשון, ה'תשל"ב]

יהא הביקור כאן בהצלחה.

מ.ש.

שנאמר: **מלכים־א ח, מד.**

כתוב הדור הוא: **תהלים קמט, ט.**

המתאים לשנות מר: **שמסיים לומר עתה.**

כידוע .. שנותיו: **אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"י אגרת ג'שנה. וראה גם בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

אלקים .. א־ל: **תהלים פב, א.**

ואמרו חכמינו: **ברכות ו, א.**

וידוע הדיוק בלשון נצב: **ראה אוה"ת ויצא (כרך ה') תתלט, ב. נצבים ע' א'רא ואילך. שיחת י"א ניסן תשמ"ג (התוועדויות תשמ"ג ח"ג ע' 1203). לעיל אגרת י'ריא.**

ובלשון הידוע: **ראה תנחומא ר"פ נצבים. יל"ש שם (רמז תתקמ). כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סמ"א. וש"נ.**

י'רסא

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המברק מכ"ד חשון ה'תשל"ב, למו"ה שמואל גורביץ, מלבורן.

יהא הביקור כו': מענה על מברקו שקיבל רשות מהנהלת המוסדות לנסוע לכ"ק אדמו"ר ומבקש ברכה.

י'רסב

ב"ה, כ"ז חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יעקב שי' רוזנטל
רח' אמצי' 8, ירושלים

שלום וברכה!

הנני בזה לאשר קבלת מכתבו מכ"ח בתשרי והקודמו, עם המצורף בהם.

ות"ח ת"ח על שימת לבבו, שהרי למותר להדגיש עד כמה מעונין אני בידיעות מעין אלו שבמכתבו ובהמצורף. ומובן שאתעניין לקבל מה שקורא ה„פרוטוקול" מביקורו הידוע.

ולעצם הביקור, ידוע הכלל שבתורה שקודם המעשה אפשר שיהיו חילוקי דעות אם רצוי וטוב או להיפך וכו', אבל אחרי המעשה, נוסף על ההוראה ד„גם זו לטובה", או על כל פנים „כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", הרי הוראות אלו צריכות להתבטא לכל לראש בהשתדלות לעשות כל האפשר לנצל המאורע, ובנידון דידן הביקור, לטובה במידה המקסימלית.

ויהי רצון, כיון שכתב בסיום חודש תשרי, שסיום הימים טובים המיוחדים שבו הוא ב„שמחת תורה", והרי תפקיד החגים ומועדים לקחת השפעתם על כל השנה כולה — תהא זו שנה של „שמחת תורה" בשני הפירושים: יהודים שמחים בתורה, והתורה אף היא שמחה עם היהודים שומרי תורה ומצוה. שהרי כל יהודי, להיותו אחד מבני עם חכם ונבון, לא יהי' סותר לעצמו, שבשמחת־תורה מרקד עם התורה,

---

י'רסב

מר יעקב רוזנטל: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**
גם זו לטובה: **תענית כא, א. וש"נ.**
או ע"פ: **ראה גם לעיל חכ"ב אגרת ח'שא. חכ"ו אגרת ט'תשטו, ובהנסמן בהערות שם.**
כל .. לטב עביד: **ברכות ס, ב. טושו"ע או"ח סו"ס רל.**
לקחת השפעתם על כל השנה: **ראה גם לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
בשני הפירושים: **ראה לקו"ש חי"ד ע' 168. וש"נ.**
עם חכם ונבון: **ואתחנן ד, ו.**

ומחר ולאחר זמן יעשה ענין נגד התורה, שלא כהלכה, וכו'. ובודאי לדכוותי' דמר אין צורך באריכות.

בכבוד ובברכה.

י'רסג

ב"ה, כ"ז חשון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר ש.מ. תמיר (קצנלסון)
ת.ד. 1889 תל אביב

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל הספר **כחש** לבן הכט, וכיון שרואני שההקדשה נכתבה בשנת תש"ל, והוא פלאי, רצוני לאשר הקבלה תיכף, מתאים להכתוב והייתם נקיים מה' ומישראל.

והנני מביע תודתי הלבבית למר עבור שימת לבבו לשלוח לי הספר, שמהספר אפשר להכיר מקרוב את המחבר ואת גיבוריו הראשיים שבעלילה, נוסף על פגישתנו האישית במסיבת התועדות.

ובודאי לדכוותי' דמר למותר להדגיש שעדיין רב הצער והכאב, ולא כדעת הטועים החושבים שכיון שהיטלר מת וימח שמו זה מכמה שנים גם כל התופעות הכרוכות בו כלו ועברו. ולא היא, כי למרבה הצער הרי השאיר אחריו תלמידים ההולכים בעקבותיו והם חיים ופועלים גם בימינו ובשטחים השונים ומשונים, עם כל התופעות המצערות והמכאיבות הקשורות בזה, כולל פגיעה אנושה („קריפלינג" בלע"ז) בגופם ובנפשם של כמה וכמה מאחינו בני ישראל.

הנני מוצא חובה לעצמי לא להחמיץ הזדמנות זו בנוגע ענין הבא להלן, כיון שלדעתי הוא ענין חיוני ונוגע לקיום עמנו בני ישראל בכל מקום שהם, בארץ הקודש ובתפוצות, כוונתי להפרשה האיומה דמיהו יהודי.

י'רסג

הספר כחש: **תל אביב, תש"ל.**
להכתוב: **מטות לב, כב.**
הפרשה האיומה דמיהו יהודי: **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

ולפלא אשר לא שמעתי עד עתה מחאת מר בענין זה, מחאה בסגנונו החריף והמודגש והקולע אל הנקודה. שהרי אין לי ספק כלל יחסו של מר לענין זה. וכפי שאמרתי בהזדמנות אחרת, חוק אומלל זה הוא מהחוקים הנדירים שצריך לחפש מי נהנה ממנו (לבד אולי ממחוללי החוק שיכולים לומר דידן נצח) ומיום ליום מתרבים הניזוקים על ידו. ומעולם לא הי' כדבר הזה, אשר ממשלה תכריז על עצמה גלוי לעיני כל, אשר תעודה הניתנת על ידה אין להתחשב בה כלל וכלל, ומה שרשום בה, יהודי או נוצרי וכו', אין זה אלא בשביל מירשם התושבים בלבד, וזולתי זאת אינה ולא כלום, אף שמשרד הפנים נותן תעודה זו בשם ובתור בא־כח הממשלה. וכפי ששמעתי אך ימים אלו שמנהיג ציוני מפורסם בעיר גדולה התאונן לפני ב"כ הממשלה, ובלשונו, אַז דאָס איז דער גרעסטער פּאַטש וואָס ער האָט באַקומען מממשלת ישראל בעקבות חוק האמור, שמוכרח לומר להבאים אליו שאל יתחשבו כלל וכלל בדרכון ישראלי ובהכתוב בו, כי איש כל הישר בעיניו יעשה לצוות להפקיד כיצד לרשום אותו ואותה, והפקיד בתור ב"כ הממשלה כותב וחותם.

איני בא כאן לגולל כל פרשת ההיזק שבחוק זה מנקודה דתית, מנקודה לאומית, מנקודה בטחונית, וכו' וכו', שבודאי ידועים הם למר, וכבר נכתב ונדבר עליהם כמה וכמה. וכנראה, כמו שיש נס לטובה כך, למרבה התמהון, יש "נס" לעומת זה, והוא עצם קבלת חוק זה, ואשר עדין בתוקפו למרות שכבר עברו קרוב לשנתים ימים וההיזק הולך וגדול והחוק עומד בעינו.

מובן שאין כוונתי בזה להתאונן ולצעוק על העבר, כי אם בתקוה שינצל מר את הכשרונות שחונן בהם וההשפעה שיש לו בחוגים ובכל מקום שידו מגעת, להגיב על החוק המשונה האמור, המחבל ומזיק ומתנכר לעצם קיום עמנו בני ישראל בכל מקום שהם.

אומרים בשם היטלר י"ש שהי' רגיל לומר אשר שקר קטן סופו להתבטל ודוקא שקר גדול ומוחלט אפשר שיהי' לו קיום לשנים ולדורות. ואין צורך להאריך בדבר שהוא נגד אמונת ישראל בבורא עולם ומנהיגו, ולא עוד אלא נגד האמונה בעם ישראל, אשר סוף סוף יתנערו מכבלי

אז דאָס איז כו': = זוהי הסטירת לחי הכי גדולה שהוא ספג מממשלת ישראל.
אינו כל הישר בעיניו יעשה: ע"פ לשון הכתוב – ס' שופטים יז, ו. שם כא, כה.
אומרים בשם כו': ראה גם תו"מ – התוועדויות תכ"ח ע' 66.
י"ש: = ימח שמו.

המפלגתיות וינצלו החוש הבריא בו חונן „עם חכם ונבון", ויבטלו חוק זה מעיקרו עם כמה חוקים הדומים לו.

אשמח לשמוע מכ' בכל האמור לעיל ות"ח מראש.

בכבוד ובברכה.

י'רסד

ב"ה, כ"ח מ"ח, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום י"א מ"ח, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ובודאי מדייק ככל הדרוש במצות תפילין. ובפרט שעלי' נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ובמקומו ובסביבתו עתה בטח מוסיף ומשתדל **ככל** התלוי בו — שכל חבריו שליט"א יעשו ככה. והרי זה טובת היחיד וטובת הרבים וטובת הכלל. ונאמר והי' מחנך קדוש — אשר אז (ככתוב בתחלת הפסוק) ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך.

בברכה.

לכתבו אודות השידוך — באם החליטו שניהם, הוא וכן המדוברת תי' לייסד ביתם בישראל על יסודי התורה והמצוה בחיי היום יומים,

יהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ולבנין בית בישראל בנין עדי עד.

עם חכם ונבון: **ראתחנן ד, ו.**

י'רסד

במצות תפילין: **ראה גם לעיל אגרת י"כ (ע' לא), ובהנסמן בהערות שם.**
שעלי' נאמר: **תבוא כח, יו"ד. וראה ברכות ו, א.**
ובמקומו ובסביבתו: **בצה"ל.**
והרי זה כו': **ראה גם לעיל אגרת י"צו.**
ונאמר: **תצא כג, טו.**
אודות השידוך: **עם בת דודו.**

י'רסה

ב"ה, כ"ח מ"ח תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מו"ה זכרי' שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ו' מ"ח.

באם: 1) לדעת רב ראוי לקחת ע"ע משרת שו"ב הנ"ל,

2) ההצעה תבוא באופן שלא תהי' מחלוקת ובחוזה מתאים וכו'.

3) זוג' תי' תסכים ע"ז,

יתעניין בההצעה.

בטח שומר הוא השלשה השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

ובעת רצון אזכיר על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לכל הנ"ל.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

י'רסו

[מרחשון, ה'תשל"ב]

...בברכת הצלחה רבה בעבודתה בהדרכת בנות ישראל תי' בבית רבקה אשר בכחב"ד ומתוך שמחה.

י'רסה

מצילום האגרת.
מו"ה זכרי': **גורי, ס. פאלא.**
משרת שו"ב: **במושב אביטל באה"ק.**

י'רסו

מענה למדריכה ב"בית רבקה" כפר חב"ד האם להמשיך בעבודתה שם.

י"רסז

[מרחשון ה'תשל"ב]

במענה למכתבו מיום י"ד חשון היעשה ניתוח כו' — ישאל רב מורה הוראה הַמותר לעשותו וכהוראתו יעשה.

בטח לומד תורתנו הקדושה בהתמדה ומקיים מצותי' ככל הדרוש וה' יצליחו.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

י"רסח

[מרחשון, ה'תשל"ב]

נהנתי במאד ע"ז (נוסף על העיקר שלא בערך — נח"ר **שלמעלה** מזה ד„לבי ער" דבן ישראל נמשך **ופעל** על היד שתחלק צדקה שעי"ז — כדברי אדה"ז (תניא פכ"ג) — „נעשו מרכבה **ממש** לרצה"ע" — ובפרט בסכום שלא הורגל בו וכו') —

ובמיוחד שהשעק נתן בחדש תשר"י — הכללי וה„רשית" ומורה דרך לכל השנה.

וע"פ הנ"ל נ"ל — דהכתוב לעיל „שעשה סה"כ כו' והראה כו' כמו אשתקד" — **אינו**, ואו שעדיין לא הגיעו לידו כל החשבונות, או שיש טעות בחשבון וכו'.

ובטח יודיע הסה"כ האמתי — ות"ח מראש.

נח"ר מיוחדת באה ע"ז שתיכף (בבת אחת) עם הנ"ל — בירכו ואת זוגתו תי' — השי"ת והצליחם בשמחת קשוה"ת דבנם שי' ובאופן יהדותי ותורתי וחסידותי, וה"ז „סלילת דרך" להחתונה דהנ"ל ואורח החיים וכו'.

י"רסח

נהנתי כו': **מענה לא' שנתן סכום גדול לצדקה.**
ד„לבי ער": **שה"ש ה, ב.**
בחודש תשר"י — הכללי: **ראה לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
תשר"י .. וה„רשית": **תשרי אותיות „רשית" (ראה בעה"ט עקב י"א, יב).**
נח"ר מיוחדת כו': **ראה גם לעיל אגרת י"קפא.**

י'רסט

[א' דר"ח כסלו, ה'תשל"ב]

באם החנויות שפותח עתה בשותפות (וגם הקודמות שהוא שותף בהן) סגורות בשויו"ט (כולל, כמובן, ליל שויו"ט) — יה"ר שתהא פתיחתן בהצלחה וכו'.

באם לאו, **ח"ו**: יַמשיך בהjob שלו עתה.

אזכיר עה"צ.

י'ער

ב"ה, ר"ח כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד המתפללים ובראשם הגבאים דבית הכנסת
חב"ד ליובאוויטש אהבת ישראל, בני ברק
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם ובשמחה קבלתי הידיעה על דבר חגיגת סיום כתיבת ספר תורה והכנסתו לביהכ"נ.

ומגלגלין זכות ליום זכאי, שהחגיגה תיערך בעשרה בכסלו יום הגאולה של כ"ק אדמו"ר האמצעי, ובתהלוכה ובשמחה רבה כיאות לגודל הענין וחשיבותו.

ולהעיר ולהאיר אשר ידוע כי גאולת כ"ק אדמו"ר האמצעי היתה על דרך גאולת כ"ק אדמו"ר הזקן אשר מילא מקומו, שנתבשרו אודותה

י'רסט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מאדר"ח כסלו ה'תשל"ב.
job: = משרה־עבודה.

י'ער

נדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 572, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
ומגלגלין .. זכאי: **תענית כט, א. וש"נ.**
ידוע: **ראה בית רבי ח"ב ספ"ה בהערה.**

כשאמרו הכתוב בתהלים פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, וכמסופר באגרת הקודש דאדה"ז.

אלא שבנוגע אדמו"ר האמצעי הי' זה בשיעור תהלים חדשי שאמר, ובנוגע לרבנו הזקן — בההוספה מה שאמר גם שיעור השבועי ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, שהקביעות היתה אז כמו בשנה זו.

וידוע פירוש חכמינו ז"ל על הכתוב: מאי פדה בשלום נפשי, אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומה"ע (ברכות תחילת דף השמיני).

והרי בהכנסת ספר תורה לבית הכנסת שלשת הענינים בזה: מתפללים עם הציבור, שזהו ענין בית הכנסת, גמילות חסדים — שהספר תורה נעשית לקריאה בו של כמה וכמה, ספר תורה דרבים, ועוסק בתורה, וביתר שאת וביתר עז, כידוע אשר בקריאה בתורה, גם זה שלא ידע מאי קאמר מקיים בזה מצות תלמוד תורה.

ויהי רצון אשר בקרוב ממש יקויים סיום פירוש חכמינו ז"ל האמור, ובפועל — פדאני לי ולבני מבין אומות העולם.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בהנ"ל ובברכת חג הגאולה,

מ. שניאורסאהן

י'רעא

[ג' כסלו, ה'תשל"ב]

לכאורה מתאים יותר שיהי' (ויחלקו) הס' בשלמותו: 1) אותן

הכתוב בתהלים: **נה, יט.**

באגרת .. דאדה"ז: **אג"ק שלו ח"א אגרת לה. וש"נ.**

אלא שבנוגע כו': **ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 160 ואילך. וש"נ.**

ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב: **פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).**

כידוע: **ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ב. וש"נ.**

י'רעא

מענה לגבאי ביהכ"נ וביהמ"ד ליובאוויטש שבליובאוויטש 770. ונכתבה על גליון המכתב מיום ג' כסלו ה'תשל"ב.

לכאורה מתאים כו': **במכתבם: אחרי שכ"ק אד"ש דיבר ע"ד לימוד תורה אור וכו', הנה בהסכמת מנהל המל"ח הרב חמ"א חדקוב, הננו מוציאים לאור ע"י פוטו — ע"ח הביהמ"ד — התורה אור לכל שבוע, ומחלקים זה בליל ש"ק וכו'.**

ההוצאות ואולי עוד פחות (ובפרט — הטירחא), 2) לפעמים צ"ל עיון לפנ"ז או לאחריו — להבנה יותר, 3) מכובד יותר, 4) בטל החשש שהקונ' וועלן זיך וואַלגערן כו' לאחר השבת דפ' הנלמדת.

י'ערב

[ג' כסלו, ה'תשל"ב]

שיתחזק במדת הבטחון, וכן ימלא הוראות רופא.

אזכיר עוה"פ עה"צ הק'.

י'רעג

[ג' כסלו, ה'תשל"ב]

ויהא כ"ז בהצלחה בגו"ר וזכות הרבים מסייעתו וגם בעניניו הפרטים.

אזכיר עה"צ.

י'עדר

[ג' כסלו, ה'תשל"ב]

בשבוע הקודם שאלני עד"ז בנו שי' ועניתי שכדאי שיַמשיך בהוראה אלא להשתדל שתהי' בתנאים יותר קלים (פחות התאמצות וכו'),

— [כיון שאולי כהנ"ל ברובו — מנערוועז וגרעון בבטחון עצמי —

י'ערב

מענה לא' אודות ענין רפואי'.

י'רעג

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מג' כסלו ה'תשל"ב, אל מו"ה משה יהודה הכהן בלוי, מו"ל כתבי הראשונים.

ויהא כ"ז כו': במכתבו: שעומד לצאת לכו"כ ערים גדולות בארה"ב ע"מ לדרוש דרשות בחיזוק התורה ובחיזוק החסידות, ומבקש ברכה להצלחה הן בהדרוש והן בנוגע למכירת הספרים שהו"ל.

י'עדר

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מג' כסלו ה'תשל"ב. מענה לא' ששואל באם לצאת לפנסי' מוקדמת מפני מיחושיו. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.

באם ככתבו בזה — יתברר אחרת, יתייעץ עם ידידים על אתר בנוגע לשאלותיו במכ' זה].

אזכיר עה"צ.

י'ערה

[ג' כסלו, ה'תשל"ב]

וועגען אייער שטאַנד (וואָס דעם מאַן האָט [מען] צוגענומען אַפן פראָנט כו') — דאַרפט איר זיך וועגדן צום רב שי'.

י'רעו

[ד' כסלו, ה'תשל"ב]

מהנכון שימשיך בעבודה הק' דהדרכת הנוער במקומו עתה וה"ז בגדר דהצלת נפשות ממש. וק"ל.

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

י'רעז

ב"ה, ה' כסלו תשל"ב

... כיון דהציווי פרו ורבו מצוה רבה היא — ודאי שגם זכות קיומה רב ונתינת כח מהשם לקיימה מתוך שמחה — ג"כ רב.

י'ערה

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מג' כסלו ה'תשל"ב. מענה לאשה – עולה מרוסיא – שבעלה נשלח לחזית במלחמת־העולם השני'.

י'רעו

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מד' כסלו ה'תשל"ב.

מהנכון שימשיך כו': **מענה לאחד שעסק בחינוך ילדי ישראל בארה"ב וחשב לעלות לאה"ק.**

י'רעז

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ב ע' מט.

כיון דהציווי כו': **לאשה, ראה ר"ן רפ"ב דקידושין. הובא ונתבאר בלקו"ש חי"ד ע' 41 ואילך. חי"ז ע' 236.**

י'רעח

ב"ה, ו' כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה יצחק שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום כ"ח מ"ח עם המצו"ב — עלי ההגה"ה מספרו שמכין להו"ל —

וע"פ בקשתו עברו עליהם מחבר מערכת „אוצר החסידים" להגיהום ומצו"ב.

ולהעיר אשר עוד כו"כ מתלמידי אדה"ז, אדמו"ר האמצעי וכו', ורק מקצתם הובאו ב„בית רבי" וכו'. וברשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר נמצאו כו"כ וכו'.

הפ"נ שבמכתבו יקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

י'רעט

[ז' כסלו, ה'תשל"ב]

אך זה **עתה** החליטה אגוה"ר **ופרסמה** החלטתה זו — **שקוראת** אסיפה־מוקדמת כאן (ולאח"ז אסיפה באירופא בהשתתפות מכו"כ מדינות) לביטול החוק וכו'.

י'רעח

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ג ע' פח ואילך.
מו"ה יצחק: **אלפסי. אגרת נוספת אליו — לעיל חי"ז אגרת ר'קפו.**
מספרו שמכין להו"ל: „החסידות" (תולדות האדמו"רים לשושלות תלמידי הבעש"ט והמגיד) — תל אביב, תשל"ד.

י'רעט

מצילום כתי"ק, נכתב על גליון המכתב מז' כסלו ה'תשל"ב.
אגוה"ר: = **אגודת הרבנים.**

ולדעתי צ"ל השתדלות **רבה** שתצליח אסיפה זו **ביותר** (כיון שהיא **ראשונה** הנעשית ע"י ארגון דרבנים וכו'), ובפרט על חברי אגוה"ר להשתדל בזה ובפרט — כת"ר בתור חבר כו'. ולכן, לדעתי, אין הזמ"ג להחצעה שכותבה — שתחליש הנ"ל וכו'.

* * *

אין כל חשש **כלל** באסיפת אגוה"ר (חד פעמית) — וה"ז לא בפעם האי שעושים כיו"ב.

באם עוד ארגוניים רבניים יתאספו במטרה לבטל החוק — תבוא עליהם ברכה, אבל אין לעכב אסיפה הנ"ל לתכלית זו (בכדי שיצטרפו יחד — כי במצב ההוה צירופם אינו מעשי **כלל וכלל**, כידוע לכל. וד"ל).

כל הצעה לביטול ח"ו דאסיפת אגוה"ר, או אפילו לדחייתה — פי' הבלעדי: סיוע **לאי** ביטול הענין ד„מיהו יהודי".

יציאת השרים מהממשלה — כיון שאין שליח לדבר עבירה — ה"ז חיוב מה"ת. ולאחרי שניתן פס"ד הרבנים (שהם עצמם קבלום לרבנים ובכל התוקף — **וגם עתה**) ואינם מקיימים הפס"ד — נתוסף בזה גם ענין דחילול השם ובפרהסיא **וכו'**.

בהמשך להנ"ל — אפילו באם הי' ברור „שלא יקבל ממנו צריך למחות בידו" **וכו'**. ובפרט שהשתיקה מתפרשת **ובפרסום** — כהודאה ונתינת **יישר כח** על אי היציאה.

התפטרות הרבנים **באהקת"ו** — מלבד **העיקר**: ע"פ שו"ע אינו רואה יסוד לתבוע זה, כי **בפירוש** נאמר להם (וכן המצב **בפועל** — **לע"ע**) שאין הרישום מחייב אותם **כלל**, ופסקו **ברור שאסור** לפקיד לרשום ולשר להשאר בממשלה והוסיפו אשר מאז סור ישראל מיהודה כו' — וכ"ז נתקבל **פה אחד** באסיפתם ולאחרי כ"ז — הממשלה משלמת משכורתם ע"ע.

ועוד וג"ז עיקר — היושבים בממשלה **מצפים** שיתפטרו ותומ"י יכניסו אחרים במקומם („זמנית" — ואח"כ כו') שיפסקו שהחוק הוא הישג דתי.

אין כל חשש כו': **מענה להרב שמואל טובי' שטערן — על הצעה שכ"ק אדמו"ר (ביחד עם הר"מ פיינשטיין והרי"ד סולובייציק) יחתמו על קריאה לאסוף ראשי בתי־דין ממדינות שונות להוציא פס"ד ברור בענין „מיהו יהודי". אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תרעח, ובהנסמן בהערות שם.**

שאין שליח לדבר עבירה: **קידושין מב, ב. וש"נ.**

פס"ד הרבנים: **ראה גם לקמן אגרת י"רפב. י"שטז. י"שלו. י"שצו. י"תסד.**

שלא יקבל ממנו צריך למחות בידו: **שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ח ס"ה. וש"נ.**

מאז סור ישראל מיהודה: **ע"פ לשון הכתוב — ישע' ז, יז.**

בכלל, אין נוגע לפועל — כי הרב ... שי' (ועוד כיו"ב) לא יתפטרו.

אין הזמ"ג עתה למכתב דרישה שאה"ק — כל חוקי' יהיו ע"פ חוקי התורה **ובמילא** צריך לתקן חוק השבות כו' — כי ניסוח זה מבטל כל הסיכויים לתיקון החוק,

כי תומ"י „יפלו על המציאה" שהדרישה להתיקון ענינה וכוונתה וכל תוכנה — שתהי' זו **מדינת־ההלכה** ובמילא בטלה ה„כנסת", בית משפט העליון כו'. וק"ל.

י'רפ

[ח' כסלו, ה'תשל"ב]

הפ"נ יקראו עה"צ. להחצעות בפרנסה — בהתייעצות עם ידידים שעל אתר.

בברכה להסתדרות טובה ובקרוב.

י'רפא

ב"ה, ערש"ק ט' כסלו,
יום הולדת ויום הילולא של אדמו"ר האמצעי
ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים
מוה"ר דוב יהודא שי' שחט

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו, ומצורף בזה המענה לבתו רחל בתי'* תחי', שבזה גם מענה למכתב כת"ר.

---

*) הסדר כבמכתבו ולפלא שהוא דלא כחתימת בתו תי'.

י'רפ

מצילום כת"ק. נכתבה על גליון המכתב מיום ח' כסלו ה'תשל"ב.

י'רפא

מוה"ר דוב יהודא שחט: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ"ג אגרת ח'תשעא.**

ובעמדנו בימי סגולה אלה — ט' כסלו, יו"ד כסלו, הימים שבין י' וי"ט כסלו ויט"כ — יהי רצון שיפוצו המעינות חוצה, והמסובב מזה שיפוצו ברכות ה' בהמצטרך לכל אחד ואחת מבני ישראל ועד לברכה (כדנבואה) כללית כמבואר באגרת הבעש"ט הידועה, כשיפוצו מעינותיך אז קאתי מר, דא מלכא משיחא.

בברכה.

י'רפב

ב"ה, י' כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר אהרן שי' כהן

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מד' כסלו עם המצורף אליו והקודמיו.

ופותחין בבקשת סליחה רבה על העדר מכתבי — מענה שלי אל מר עד עתה, והוא מפני רוב הטרדות, ובעיקר טרדות המהולות בצער, וכמו הגזרה האיומה (שמרוב הטשטוש והבלבול קראו לה — חוק) „מיהו יהודי".

והנני מודה למר עבור שימת לבבו להודיעני מפעולותיו לביטול גזרה מבהילה זו. ותקותי חזקה שלא יסתפק **כלל וכלל** בפעולות דעד עתה, כי אם — ובהמשך לשיחתנו בזה בעת שהותו כאן, יוסיף בזה כהנה וכהנה עד לביטול הגזרה מעיקרה. ואם בכמה ענינים אמרו „זריזים מקדימים", על אחת כמה וכמה בנידון האמור, עליו יש בצדק לומר „יפה שעה אחת קודם" (לא במובן שעה של 60 דקות, אלא כפשוטו רגע קט), ומבלי הפוגות.

ועל כגון דא אמרו רבותינו ז"ל „אני ישנה בגלותא ולבי ער לתורתו ולמצוותיו", ואמרו זה על הנמצאים בגלות רוחני, חושך כפול ומכופל, ועד

באגרת הבעש"ט הידועה: **כתר שם טוב בתחלתו**. ובכ"מ.

י'רפב

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ג ס"ע עב ואילך.
מר אהרן כהן: **אגרת נוספת אליו — לעיל אגרת י'קמה.**
„מיהו יהודי": **ראה גם לעיל אגרת י'ב, ובהנסמן בהערות שם.**
זריזים מקדימים: **פסחים ד, א. וש"נ.**
אמרו רבותינו ז"ל: **ראה שהש"ר עה"פ (ה, ב) אני ישנה ולבי ער.**
אני ישנה: **שה"ש ה, ב.**

כדי חקיקת חוק כהאמור, שגם הם בינם לבין עצמם יודעים אשר זוהי חתירה תחת קיום כל עמנו בתפוצות ובא"י, שהרי עם אחד הוא. וטענתם היחידה היא — איך יכולים להתחיל בתיקון הדבר בה בשעה שבאי־כח דתיים האומרים שהם מייצגים דת משה וישראל ממשיכים לישב בממשלה, ולא עוד אלא שהם המבצעים חוק זה בפועל.

ונוסף על האמור הרי זה חילול ה' בפרהסיא שאין כמוהו, כיון שהכריזו כמה וכמה פעמים בשם המפלגה ובשם הממשלה, אשר הרבנות הראשית הם הרבנים שלהם הקובעים בהנוגע להלכה, והרבנות הראשית, פסקה **ברור** בישיבת הרבנות הראשית דיום ה' ער"ח סיון תש"ל, וז"ל:

כל גיור שנעשה, בין בארץ ובין בחוץ־לארץ, שלא כדין וכהלכה הקבועה ועומדת למן סיני ועד הנה — איננו גיור. ואין לא־יהודי נעשה ליהודי אלא על ידי גיור כהלכה.

ובנוגע להישארות בממשלה, פסקה הרבנות הראשית לישראל באותו מעמד, וז"ל:

אם ח"ו לא יתוקן החוק כנ"ל, על הנציגים הדתיים לעזוב את הממשלה, כי לא יתכן להשתתף באחריות הענין כחברי הממשלה.

והרי מאז עברו כשנה וחצי, ואין לומר שהמצב בלי שינוי, שהרי נשתנה לגריעותא **וכו'**. ואין להאריך בדבר המבהיל.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור שעה אחת קודם. והרי מתקרבים אנו לימי חנוכה, נצחון מתתיהו חשמונאי כהן גדול על המתיונים, מעטים כנגד רבים וכו'.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בהנ"ל ובפ"ש חבריו שי' (שכמובן לכאו"א מהם מופנה הכתוב לעיל. ואשרי הזוכה),

מ. שניאורסאהן

נ.ב. מטובו — ות"ח מראש על הטירחא — למסור פ"ש גם לאחותו תחי', ולאחרי בקשת סליחתה — גם הבעת תמהוני **הכי** גדול, שבשעה שהיתה זקוקה למס"נ בפועל — פעלה מבלי חת בכמה שטחים שראתה בהם הגנה על קיום קיבוץ בנ"י במושב אחד או בעיר אחת וכו', ועתה

פסקה .. הרבנות הראשית: **ראה גם לעיל אגרת י"ד/עט, ובהנסמן בהערות שם.**

לאחותו תחי': **מרת גאולה כהן.**

מתוך הרחבה, כשאין כל סכנה צפוי׳ ומאידך גיסא המדובר הוא בקיום כל עמנו בכל מקום שהם, אינה משמיעה קולה לא באסיפות ולא בשיחות, ומונעת פרי עטה בעתונים ובמכ״ע וכו׳ בחוברות וכו׳. והרי ההשגחה חננה **אותה** בכשרון מיוחד בנוגע לדיבור, לאזעקה ולכתיבה.

ויש עוד להוסיף בזה, אבל הרי כוונתי לא להטפת מוסר כי אם לפעולות ובמרץ הדרוש לביטול הגזירה. וממ״נ, באם תרצה, גם הכתוב לעיל יספיק, ובאם אינה מוכנה לזה מאיזה טעם שיהי׳, הרי מה התועלת באריכות דברים בזה?

בודאי יש כמה ביאורים לשתיקה — אבל מעולם לא נושע עם ישראל מהקמים עליו ע״י שתיקה אפילו מוצדקת.

י׳רפג

ב״ה, י׳ כסלו, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הד״ר אבנר ח. שאַקי שי׳

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מכ״ט חשון, ות״ח על שימת לבבו לכתוב לי מבלי להתחשב בזה שבנוגע למענה מכתבים בעל־חוב גדול אני אפילו לכותבים חשובים ביותר, מפני רוב הטרדות אשר לצערי הרב לא מתמעטים אלא אדרבה, וד״ל.

מובן שתכופות מקבל אני ידיעות מפעולות מר, וביחוד מפעולות הנוגעות לקיום עמנו בכל מקום, באה״ק ובתפוצות, שהרי עם אחד הוא. ותודה מיוחדת על פעולות מר לביטול הגזרה האיומה שמרוב הטשטוש והבלבול קראו לה „חוק מיהו יהודי״.

והתקוה חזקה אשר יוסיף בשטח זה כהנה וכהנה עד לביטול גזרה זו מעיקרה. ואם בכמה ענינים אמרו „זריזים מקדימים״, על אחת כמה וכמה בנידון האמור, עליו יש בצדק לומר „יפה שעה אחת קודם״, ולא

י׳רפג

הד״ר אבנר ח. שאַקי: **אגרות נוספות אליו — לקמן אגרת י״תכט. י״תפג.**
„חוק מיהו יהודי״: **ראה לעיל אגרת י״ב, ובהנסמן בהערות שם.**
זריזים מקדימים: **פסחים ד, א. וש״נ.**

במובן שעה של 60 דקות אלא כפשוטו רגע קט. ובודאי לדכוותי' דמר אין כל צורך בביאור נוסף עד כמה מוכרח הביטול האמור ובזריזות הכי גדולה.

קורת רוח מיוחדה היתה לי בראותי במכתבו התעניינותו ופעילותו בצמצום הפער בין בני העדות השונות בישראל, שהרי גם בזה רקע משותף עם פעולות אנשי חב"ד, ואדרבה זוהי אחת הנקודות העיקריות של פעילות חב"ד. ובודאי נוכח בזה מר בביקור המוסדות בכפר חב"ד שנראה שם מיזוג גלויות בפועל, ומיזוג ממש בכל הנקודות. וכן בטח ידוע גם למר מפעילות חב"ד המרוכזת בתוככי עדות המזרח, במרוקו ובטוניס, שהותחלה תיכף להסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר, ופעילות כגון זו בדורות שלפני זה בתוככי יהודי גרוזי' וקוקז, יהדות שהיתה סגורה ומסוגרת בד' אמות שלה, וכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שלח לשם כמה שלוחים לפני כששים שנה ויותר, אשר פירות שליחות זו ופירות פירותיהם הרי הם העולים עתה משם לארצנו הק', עלי' בסגנון הידוע בנערינו בזקנינו בבנינו ובבנותינו. וזהו גם קו היסוד בחינוך הבנים והבנות באירופה לשם הגרו כמה וכמה ממרוקו וטוניס, לא רק לצמצם הפער כי אם גם למזג המחוננים והמחוננות, וכמו במוסדות החינוך שלנו ביערר שע"י פריס, בי"ס וסמינר „בית רבקה" וכיו"ב.

בכבוד ובברכת הצלחה בפעולותיו הברוכות ולבשורות טובות בכל האמור.

י'רפד

[י"ג כסלו, ה'תשל"ב]

דיוק בהנחת תפילין דהזקוקים לברכה, ההורים שלהם וכו'. — ובזה שייכות מובנת גם בפשטות (וע"פ ההנהגה, המובנת ג"כ בפשטות — מדה כנגד מדה):

„סקיצאָפרעניע" (מה שלא תהי' **סיבתה**) **ענינה** — אי התאמה בין

ופעילות .. בתוככי יהודי גרוזי' וקוקז: **ראה** „תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית" פ"ד.
בסגנון הידוע: **בא יו"ד, ט.**

י'רפד

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מי"ג כסלו ה'תשל"ב. והוא מענה לא' שסובל ממחלת הסקיצאָפרעניע. נדפס גם ב„היכל מנחם" ח"א ע' מא ואילך.
מדה כנגד מדה: **סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.**

המציאות (דהסביבה) כמו שהיא — לכמו שהחולה „רואה" ותופס אותה **בשכלו. ובמילא**: 1) נולדו אצלו (**מדות** מתאימות לראיית **שכל** זו), פחד, יראה שרוצים להזיקו וכו'. 2) מזמן לזמן **שינויים** ועד להיפך: מפחד בלתי מבוסס במציאות — לרוממות הרוח בלתי מבוססת וכו', פיצול הנפש וההשקפה וכו'.

תפלין — **חלק** מהמצוה **וסגולתה**: **לשעבד** הלב (המדות) והמוח (שכל) לאלקים **אמת**, עליו נאמר אני ה' לא **שניתי** — **ובמילא**: התאמה בין השכל הרגש והמציאות וכו'.

אזכיר עה"צ.

י'רפה

[י"ד כסלו, ה'תשל"ב]

כשמזכירים חסידות בפ"ע — כותבים דא"ח (ויש לחפש ולמצוא המקור והביאור), אבל לכתוב „נגלה ודא"ח"?! בודאי שגם נגלה דא"ח וכו' — [ועיין עירובין (אחי"ד, ב) ובמאמרים עד"ז — שאדרבה קשה כו'. וראה תניא פנ"ג וכו'. ואכ"מ].

י'רפו

ב"ה, י"ז כסלו, תשל"ב
ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מיום י"א כסלו, בו כותבת בקשר לשם של הילד

תפילין .. לשעבד הלב .. והמוח: **טושו"ע** (ודאדה"ז) **או"ח הל' תפילין סכ"ה ס"ה (ס"א). וראה תניא פמ"א (נו, ב).**

חלק מהמצוה: **ראה ב"ח לטור או"ח הל' ציצית ס"ח. הל' סוכה ר"ס תרכה.**

לאלקים אמת: **ירמי' יו"ד, יו"ד.**

עליו נאמר: **מלאכי ג, ו.**

י'רפה

מענה לצעירי אגודת חב"ד בנ.י. ונכתבה על גליון המכתב מיום י"ד כסלו ה'תשל"ב.

עירובין (אחי"ד, ב): **דאלו ואלו דברי אלקים חיים.**

ובמאמרים עד"ז: **ראה אוה"ת יתרו ע' תתצ ואילך. ד"ה וידבר אלקים תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רעו ואילך [בהוצאה החדשה — ע' ש ואילך]). המשך תרס"ו ע' תלא ואילך. ובכ"מ.**

הנולד שי', בקשר לסנדק, ובקשר למוהל ובקשר למקום עשיית הברית בשטומו"צ,

תתייעץ בכל זה עם רב מורה הוראה בעירה, והשם יצליחם.

בברכת מזל טוב להולדת הבן שי'.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

י'רפז

ב"ה, ח"י כסלו תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מו"ה שלמה אליקום שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממוצש"ק נח, כיון שאמחז"ל לעולם ילמוד אדם במקום שלבו רוצה, גם בנם שי' יעשה כן.

כיון שהכל בהשגחה פרטית, מהנכון לבדוק התפלין וכן המזוזות בדירתם — באם לא נבדקו בי"ב חודש האחרונים — שתהיינה כולן כשירות כדין.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

י'רפח

[נוסח המברק לקראת י"ט־כ כסלו, ה'תשל"ב]

לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי' תכתבו ותחתמו.

לחיים לחיים ולברכה. פרצת.

מנחם שניאורסאהן

י'רפז

מצילום האגרת.
מו"ה שלמה אליקום: **הולצמן.**
שאמחז"ל לעולם בו': **ע"ז יט, א.**
בנם: **יצחק יהודה.**

י'רפט

[מברק להמשתתפים בהפאַרברייגענישן הגדולים די"ט כסלו, ה'תשל"ב בארה"ק]

לחיים לחיים ולברכה.

ויהי רצון מהשי"ת שבכל אחד ואחת יהי' פדה בשלום וגו' במילואו, ושיצליחו בעשיית הכלים לזה כביאור חז"ל בהכתוב שזהו העסק בתורה הנגלה והחסידות ובגמילות חסדים ובתפלה, ויהיו נצבים כולכם כאחד ממש לפני השי"ת לעבור בבריתו.

ויקויים היעוד הוי' לעזרתי חושה בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

מנחם שניאורסאהן

י'רצ

ב"ה, כ' כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ
עוסק בצ"צ צנמ"ס וכו' רש"י שי'

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתב כת"ר מיו"ד כסלו, יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי, בנו וממלא מקומו (וכמדובר בכמה הזדמנויות, **ממלא — במלוא**

י'רפט

פדה בשלום וגו': **תהלים נה, יט.**
כביאור חז"ל: **ברכות ח, רע"א.**
נצבים .. לעבור בבריתו: **נצבים כט, ט. שם, יא.**
כולכם כאחד: **ראה לקו"ת ר"פ נצבים.**
היעוד: **תהלים ע, ב.**

י'רצ

רש"י: **זוין. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**
וכמדובר בכמה הזדמנויות: **ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ח'תתקפז. ועוד.**

---

*) הקאַפּיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

מובן המלה) .. ומכתבים הקודמים. ומצורף בזה מכתבי מענה ע"ד כל הועדים, שבו ג"כ מענה על כמה ענינים שבמכתב כת"ר.

ת"ח ת"ח על הבשורה הטובה מעלית קרוביו שיחיו לאה"ק, ת"ו, ויהי רצון שבקרוב ממש יבשר טוב ג"כ מעלית שאר הקרובים שי' שאודותם כותב.

ויתן השי"ת אשר בקרוב ממש יקויים בסגנון הכתוב אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלקיכם ראשיכם גו' שואב מימיך — גדלות וקטנות גם יחד לאחדים כאחד,

וכמדובר במאמר אדהא"מ המצורף בזה, עיין שם.

ועד לקיומו בגלוי ובכל הפרטים בביאת משיח צדקנו, אשר אז כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

אחת שאלתי גו' ממך למדתי כו' — כרכי אנציקי' התלמודית הבע"ל? ועד מתי? וכו'.

כמובן, נכונה הסברא שיקבל הר"ר שמ"מ שי' ש"ס שכר טרחא כו' — כפי ראות עיני כת"ר.

בכבוד ובברכה לבריאות ובתודה רבה על ההתמסרות של כת"ר לעניני הועדים הנ"ל וכו' כן יוסיף מתוך שמחה והצלחה רבה גם בעתיד,

מ. שניאורסאהן

המלה) . ומכתבים: כ"ה בהעתקה שלפנינו, וכנראה חסר כאן איזה תיבות.

מכתבי מענה: **אגרת שלאח"ז.**

בסגנון הכתוב: **נצבים כט, ט"י.**

לאחדים כאחד: **ראה לקו"ת ר"פ נצבים.**

וכמדובר: **במאמר ד"ה אתה אחד בהתוועדות דש"פ ויצא, ט' כסלו שנה זו (נדפס בתו"מ — סה"מ כסלו ע' תמא ואילך), שהוא מיוסד על ד"ה אתם נצבים דלהלן.**

במאמר אדהא"מ: **ד"ה אתם נצבים (נדפס בקונטרס בפ"ע — קה"ת תשל"ב. ולאח"ז במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג בתחלתו).**

כולם .. גדולם: **ירמי' לא, לג.**

ומלאה .. מכסים: **ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.**

אזזת .. למדתי כו': **ע"פ תהלים כז, ד. יל"ש עה"פ (תהלים רמז תשו).**

כרכי אנציק' התלמודית: **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

הר"ר שמ"מ ש"ס: **הרב ר' שמואל מנחם מענדל שניאורסאהן, חבר בועד הנהלת כולל חב"ד, כדלעיל אגרת י"רמא.**

י"רצא

ב"ה, כ' כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ועד הנהלת ביהכ"נ וביהמ"ד „צמח צדק"
אשר בירושלים מוקפת חומה ת"ו
ועד הנהלת כולל חב"ד אשר באה"ק ת"ו לכל סניפיו
ועד הנהלת מוסדות חינוך חב"ד אשר בירושלים עיה"ק ת"ו
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

כיון שבהבא לקמן כמה נקודות משותפות לכל שלשת הועדים הנ"ל, בא גם המכתב באופן כזה.

במענה להמכתבים והדו"ח שנתקבלו

(א) נכונה ההצעה לצרף הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים וכו' יהושע שי' יוזביץ כחבר ועד ביהכ"נ וביהמ"ד.

(ב) כן נכונה ההצעה לשיפור מראה החיצוני של ביהכ"נ וכו', וכמובן הזריזות בזה משובחת, ויפה שעה אחת קודם.

(ג) כן נכונה ההצעה להיענות לבקשת העסקן הנעלה הרי"ד שי' ווייס לבנות ארון הקודש בביהכ"נ האמור, ובלבד שיהי' כלשונו — בהרחבה ופאר, שזה הי' ג"כ היסוד והתנאי להסכמתי להצעתו בעת דברו עמי בזה.

(ד) ומענין לענין באותו ענין הדורש ג"כ זריזות מיוחדה, הרי זה בקשר להשטח שמסביבות ביהכ"נ וביהמ"ד, כולל החנויות שבחצר, ועוד וגם זה עיקר, בנוגע לשיכון חב"ד שסביבתו, כמדובר כמה פעמים, שמוכרחת שייכותם מוחלטת לחב"ד.

(ה) לפלא גדול, שלמרות שנמסר טלפונית וכמדומה לי יותר מפעם אחת, אשר לכל לראש על הועדים, ובפרט ועד הכולל וועד מוסדות החינוך, לברר ההוצאה שהיתה עד עתה, כמובן על ידי מומחה לזה, שהרי זהו

י"רצא

ועד הנהלת כו': **ראה גם לעיל אגרות י"רמא־רמב.**
כמדובר כמה פעמים: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תקצו (ע' כג ואילך).**
שנמסר טלפונית: **כדלעיל באגרת המזכירות אגרת י"רמב. וראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תקכא.**

היסוד המוכרח בנוגע לביסוס עתידם של כל הנ"ל, הנה עד עתה לא נתקבלה בזה כל ידיעה, כוונתי לא רק שאין חשבון האמור, אלא שאפילו אין ידיעה ששכרו איש שיחקור ויערוך הנ"ל, וכוונתי – להעבר. והרי מובן שידיעה סתמית שסכום החובות בעבר הוא כך וכך והתקציב הוא סכום פלוני לא מספיק כלל וכלל, ואיך אפשר לדעת האמור מבלי בדיקת החשבונות!

(ו) מובן ג"כ שאין ענין לשלוח לכאן המסמכים או קבלות המקבלים תמיכה וכו', שהרי אדרבה ע"ז תושלל האפשריות לעריכת חשבון כדבעי מהעבר כו' שצריך להיות מדוייק ככל האפשרי ומפורט ככל האפשרי, (שלזה מוכרח שייעשה לא על ידי חברי הועד, ובפרט שאין זמנם פנוי לכגון זה, כי אם על ידי איש שכיר שזהו מקצוע שלו), וכנ"ל יפה שעה אחת קודם.

(ז) כיון שעד לאמצע סוכות התנהלו הענינים כמו בשנים שעברו, זאת אומרת לאחרי שכבר נכנסו לשנת הלימודים יותר מכחודש, הרי בודאי שבחשבון של העבר – תהי' בזה ג"כ הוראה בנוגע לתקציב שנה זו, שצריך להיות בהתאם להתחלת שנת הלימודים ובפרט שהי' יותר מחודש.

(ח) מהאמור ג"כ מובן התמי' שעוררה כאן ההודעה תכופה ובהולה שישנם חובות יותר מ־50 אלף לירות והם תכופים ובהולים וכו'. כי מה זה לפתע פתאום נעשה החוב בהול ודחוף וכו', אף שיותר מחודש התנהלו הענינים מבלי אזעקה ומברק מטיל אימה.

(ט) בנוגע להכתובת של מנדבים שאינה תחת יד ועד המוסדות חינוך, הרי ידוע שאין בזה סודות אלא בזבוז ממון, כוונתי שקונים כתובות בעד בצע כסף, ואם כל אחד ואחד מאתנו עליו לתמוך במוסדות חב"ד, על אחת כמה וכמה אשר על ועד הכולל ועל ועד תורת אמת לחשוך בזבוז כסף מצד ועד מוסדות חינוך חב"ד הנ"ל ולמסור לו העתק הכתובות שלהם (כמובן באזהרה שלא להזיק את נותן הכתובות), והבטיחונו חכמינו ז"ל ישראל נתבעים ונותנים.

(י) בנוגע למשרד ועד מוסדות החינוך, באם אי אפשר אחרת, כדאי להקציב לזה חדר במשרד תורת אמת או במשרד הכולל, וכפי שיתדברו ויחליטו חברי הועדים.

לאמצע סוכות: **הרב עזריאל זעליג סלונים, שניהל את המוסדות, נפטר בג' דחוה"מ סוכות.**
והבטיחונו חכמינו ז"ל: **ראה ירושלמי שקלים פ"א ה"א.**

(יא) מובן אשר מאשר אני ההחלטה בנוגע להחותם והחותמים על המסמכים וכו', ועד"ז בנוגע לחותמים על ההמחאות — כפי שהחליטו. וזכות הרבים מסייעתם לכוון בהכתיבה וגם בהחתימה מתאים לרצונם של רבותינו נשיאינו ותקותם,

שזהו גם נתינת כח שלהם והברכה לעשות בכל האמור מתוך בריאות הנכונה בשמחה ובטוב לבב ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור.

בברכת הצלחה בכל האמור — הצלחה רבה, המצפה לבשורות טובות בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

י'רצב

ב"ה, כ' כסלו, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בבואנו מיום סגולה, יהי רצון שיומשכו בפועל כל הסגולות הקשורות ביום סגולה זה, בעניינים הפרטיים והכלליים גם יחד, ובפרט אשר על פי תורת החסידות הם קשורים ודבוקים זב"ז ועד שנעשו כאחדים.

ואם תמצא לומר הרי נרמז כבר הדבר על ידי חכמינו ז"ל במשנתם: לפיכך נברא האדם יחידי ללמדך כו' המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא (סנה' לז, א). ועל פי הידוע בדיוק ההחלטי בסגנון חכמינו ז"ל רואים במאמר האמור חידוש גדול, אף שכמה וכמה לא שמים לב לזה למרות פשטותו, והוא שמאמר האמור מבטל טעות רווחת המיוסדת על שפלות האדם ובפרט בדורות האחרונים וכו'. שאף שאמת הוא שראשונים כמלאכים ואנו כו', בכל זה אומרת המשנה שבשביל ללמדנו שנפש אחת בישראל — אפילו בדורות אחרונים — הרי

י'רצב

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
שראשונים כמלאכים ואנו כו': **ראה שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14.** וש"נ.

זה עולם מלא, נקבע משום כך אופן בריאת אדם הראשון, וכהביטוי **לפיכך** נברא האדם יחידי, זאת אומרת שבריאתו היתה צריכה להיות באופן אחר (בדוגמת שאר הברואים שנבראו זוגות זוגות) **ונשתנה** בריאתו בשביל ההוראה בחשיבות נפש אחת משך כל הדורות.

בתודה הנני מאשר קבלת מכתב מר, ומובן וגם פשוט אשר אתענין לראות ולקרות מהנדפס לאחרונה מכתבי מר, ות"ח מראש על ההוראה לעושי רצונו, ככתבו במכתבו, לשלחם לכאן.

ומיומא טבא ליומא טבא, מי"ט כסלו לימי חנוכה, יהא רעוא שכל הברכות והסגולות כו' יהיו באופן דמוסיף והולך ואור, כהוראת נרות חנוכה, ולא עוד אלא שיהי' „על פתח ביתו מבחוץ" להאיר גם את החשכה אשר בחוץ, ועד לקיום היעוד אשר יעשה לעמו ישראל תשועה גדולה, ועד לגאולה האמיתית על ידי משיח צדקנו, אשר כלשון המורה הגדול (שלהי הלכות מלכים) יבנה בית המקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל, שאז ידליקו „נרות בחצרות קדשך כו' להודות ולהלל לשמך הגדול".

בהוקרה ובכבוד ובברכה לחנוכה מאיר,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. מובן שקורת רוח רבה גרמה הודעת מר והערה והארה שבה ע"ד ההו"ל דעוד כתי"ק לאדה"ז. וזה מזמן אשר התחילו לעשות מפתח ממאמריו המפוזרים בכמה ביכלעך, אשר חלק מהם עדיין לא נדפס, או שנדפס בשינויים רבים. במיוחד מהמאמרים הקצרים (בכמות, אף כי מלאי תוכן רב), ועל פי הרושם הראשון כנראה אוצרות גנוזים בהם שעדין לא ראו אור הדפוס. ובסגנון הידוע, יהי רצון אשר בקרוב גם בדברי דא"ח אלה יקויים יפוצו מעינותיך חוצה.

כהוראת נרות חנוכה: **ראה שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א וה"ג. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ב.**

על פתח ביתו מבחוץ: **שבת שם. רמב"ם שם ה"ז. טושו"ע שם ס"ה.**

להאיר גם את החשכה: **משתשקע החמה – שבת שם. רמב"ם שם ה"ה. טושו"ע שם רסתער"ב.**

יעשה .. תשועה גדולה: **ע"פ נוסח „ועל הנסים" דחנוכה.**

נרות .. הגדול: **נוסח „ועל הנסים" דחנוכה.**

ההו"ל דעוד כתי"ק לאדה"ז כנ': **ראה גם לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

מהמאמרים הקצרים: **נדפסו לאח"ז בספר בפ"ע (קה"ת, תשמ"א).**

י׳רצג

ב״ה, ערב חנוכה, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אָנטיילנעמער אין דעם יערלעכן דינער פון
מרכז הישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש
הי׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

די יערלעכע מסיבה קומט הייאָר פאָר אין דער לעצטער נאַכט פון חנוכה, די אַכטע ליכטל.

איינע פון די יסודות׳דיגע הוראות פון חנוכה בכלל, און פון „זאת חנוכה״ בפרט, איז, אַז אַלע „ליכטיגע״ זאַכן, אַלע ענינים פון **נר מצוה ותורה אור**, דאַרפן שטענדיג פאַרגרעסערט ווערן — ווען אפילו עס דאַכט זיך, און דאָס קען אויך זיין דער אמת, אַז מ׳האָט פריער שוין געטאָן אַלץ וואָס מ׳האָט געקענט. דאָס לערנען מיר פון דער מצוה פון **נר חנוכה**: כאָטש די ערשטע נאַכט, ווען מ׳האָט אָנגעצונדן איין ליכטל, האָט מען מקיים געווען די מצוה פון נר חנוכה אין דער **פולסטער** מאָס, איז אָבער דער דין, אַז עס גייט דורך אַ טאָג דאַרף מען די צווייטע נאַכט אָנצינדן צוויי ליכט, און אַזוי כסדר — מיט איינע מער ווי מיט אַ טאָג פריער.

און אפילו ווען עס זיינען שוין דורך גאַנצע זיבן טעג חנוכה, וואָס יעדער טאָג פון דער וואָך האָט דאָך זיין ספעציעלע סגולה אין עניני תורה ומצוה, און מ׳האָט אין יעדן איינעם פון די טעג דערפילט די פליכט אין דער מאַקסימאַלסטער מאָס, איז אַז עס קומט דער אַכטער טאָג חנוכה דאַרף מען ניט נאָר ניט פאַרקלענערן די אַרבעט, נאָר, אדרבה, ערשט צוגעבן נאָך אַ ליכטל.

דער יום־טוב חנוכה איז דאָך פאַרבונדן מיט **חנוכת בית־המקדש**,

---

י׳רצג

נדפסה בלקו״ש ח״כ ע׳ 639, והושלמה ע״פ צילום האגרת.

נר מצוה ותורה אור: משלי ו, כג.

דער דין: שבת כא, ב. רמב״ם הל׳ חנוכה פ״ד ה״א וה״ג. טושו״ע או״ח הל׳ חנוכה סתרע״א ס״ב.

חנוכה .. חנוכת בית־המקדש: ראה לקו״ש ח״י ע׳ 279 בהערה. חכ״ה ע׳ 235, ובהנסמן שם הערה 6.

ווי אין נוסח התפלה: **ואחר כך באו בניך לדביר ביתך כו' והדליקו נרות כו' וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו כו'**.

באַ פאַרשידענע געלעגנהייטן איז אונטערגעשטראָכן געוואָרן, אַז די אויפגאַבע פון יעדער אידישער הויז איז צו זיין אַ „מקדש", אַ „דירה" פאַר דעם אויבערשטן — אַ **ליכטיגע** דירה, באַלויכטן מיט נר מצוה ותורה אור.

אָבער וועג ווערט דער אמת'ער כאַראַקטער פון דער הויז פולשטענדיג אויסגעפורמט — וועג עס קומען צו נייע דורות אידן, וועלכע ווערן אויפגעהאָדעוועט און דערצויגן אין **חינוך על טהרת הקודש**, אַזוי אַז זיי זאָלן ווייטער פאַרשפרייטן די ליכטיקייט פון תורה ומצוות.

און דאָס איז אויך די הויפט אויפגאַבע פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים: דערציען תלמידים וועלכע זאָלן ליכטיג מאַכן ניט נאָר באַ זיך אין הויז, נאָר אויך ליכטיג מאַכן אין וועלט; און ניט באַגנוגנען זיך מיט די דערגרייכונגען פון היינט, אפילו וועג דאָס איז בשלמות, נאָר מוסיף זיין מאָרגן און איבערמאָרגן און אַזוי כסדר, **מוסיף והולך מוסיף ואור**.

פונקט אַזוי דאַרף אויך זיין דער אָפּרוף און די שטיצע פון די פריינד פון דער ישיבה. אויב אפילו די שטיצע וואָס מ'האָט געגעבן פאַראַיאָרן איז געווען אין דער פולסטער מאָס, איז אָבער וויבאַלד אַז עס איז דורך אַ יאָר פון דער לעצטער יערלעכער מסיבה, פאָדערט זיך יעצט אַ פאַרגרעסערטע שטיצע, בפרט אַז אויך די באַדערפענישן זיינען פאַרגרעסערט געוואָרן. דעריבער דאַרף יעדער איינער און איינע נעמען אַ גרעסערן חלק אין דער זאַך, סיי פינאַנציעל און סיי אין עסקנות, צו טאָן אַליין און מזכה זיין אויך אַנדערע אין דער ליכטיגער טעטיקייט פון מרכז הישיבות תומכי־תמימים, אין אַן אופן פון מוסיף והולך, אין איינקלאַנג מיט די אָנווייזונגען און גייסט פון דעם ליכטיגען יום־טוב חנוכה.

בזכות זה וועט השם יתברך זיכער פאַרגרעסערן די ליכטיקייט אין יעדער אידישער הויז: ליכטיקייט סיי אין נר מצוה ותורה אור, און אויך אין דעם פשוטן זין, אַז עס זאָל זיין אמת ליכטיק בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה מרובה ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

נוסח התפלה: „**ועל הנסים**" **דחנוכה**.

י'רצד

ב"ה, ערב חנוכה, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ארגון נכי מלחמת השחרור וצה"ל בארצנו הק'
תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש מהם על ידי סגן אלוף עזרא שי' אהרנסון, שמסר לי גם כן על דבר השיעורים שמקיימים בלימוד תורתנו הקדושה, הנקראת **תורת חיים** (שהיא המורה סדר בחיים שיהיו חיים ראויים לשמם) **ותורת אמת** (שהוראתה היא אמת), שאמת שוללת פשרות.

ובודאי כאנשי חינוך צה"ל שהם בעיקר אנשי מעשה, גם לימודם, בסגנון חכמינו ז"ל, הוא לימוד המביא לידי מעשה.

ועוד ועיקר, וכמדובר כמה פעמים, כל קיום הצבא מיוסד על שתי נקודות: א) משמעת, או בלשון חכמינו ז"ל — קבלת עול, או בנוסח הידוע — נעשה ונשמע, בהקדמת נעשה לנשמע. רצוני לומר, שכשאיש צבא מקבל פקודה, הרי הסדר הוא למלא אותה בזריזות ובאופן הכי טוב, מבלי לשאול תחילה הטעם, או אם מסכים לזה, או אם אפשר לעשות אחרת, אלא לכל לראש צריך לקיים „נעשה", ורק לאחר שיקיים הפקודה ויש לו זמן פנוי ואפשרות וכוי יכול לחקור ולהתעמק ולהבין, היינו „ונשמע", שהוא לשון הבנה (וכלשון הכתוב „והם לא ידעו כי שומע יוסף, כי המליץ בינותם").

ב) נקודה שניי שעליי מיוסד הצבא, שכשאיש צבא מקבל פקודה מהמפקד שלו, הרי לגמרי לא נוגע איך הם היחסים שלהם בשטחים אחרים, שאפילו אם במצבם האזרחי הי' המצב להיפך, שהחייל הי' מורו של המפקד בחכמה ובמדע או בכלכלה וכוי ועד לאופן של ריחוק ערך ביניהם, שהחייל בחייו האזרחיים הוא עשיר הכי גדול בנכסים גשמיים

י'רצד

בסגנון חכמינו ז"ל: **קידושין מ, ב. וש"נ.**
וכמדובר כמה פעמים: **ראה גם לעיל אגרת ט'תתקצח, ובהנסמן בהערות שם**
בנוסח הידוע .. בהקדמת נעשה לנשמע: **משפטים כד, ז. שבת פח, א.**
וכלשון הכתוב: **מקץ מב, כג. וראה פרש"י עה"פ.**

או בנכסים רוחניים, והמפקד עני הוא בכל האמור, אבל כיון שבמסגרת הצבא יש להמפקד ידע יותר ונסיון יותר והקדיש חייו ללימוד גינוני הצבא, מקיים הוא הפקודה מבלי להרהר אחרי כלל ואין נפקא־מינה כלל איך הוא בשטחים אחרים, ואין זה מבלבל כלל לקיום הפקודה.

ויש עוד נקודה, וגם היא עיקרית, אשר במסגרת הצבא אין מקום כלל לטענה שפעולתו בצבא הוא ענין פרטי שלו ואין לאיש להתערב בעסקיו, כי אם כל אחד הישר בעיניו יעשה. שהרי מובן ופשוט שפעולה אחת של חייל אחד במקום אחד יכולה להיות גורלית לכל היחידה הצבאית שלו, או גם לכל החזית, ועד לגורל כל המדינה והעם הדרים עלי.

וככל הדברים האלה הוא בנוגע לכל אחד מעם ישראל בכל מקום שהוא, שהרי כל אחד מבני ישראל הוא חייל בצבאות ה'. שלכן במתן תורה הי תנאי קודם לנתינתה „נעשה" קודם ל„נשמע", ענין קבלת עול מלכות שמים ומילוי הוראות חכמי ישראל אשר הקדישו חייהם ללימוד התורה ולהבנתה ועד כדי מסירת נפש על לימוד זה. וגם בזה אין נוגע כלל איך הוא בשטחים אחרים אם עשיר הוא מהם או לאו. ובודאי לדכוותייהו אין צורך באריכות יותר.

תודה מיוחדת ונפשית על הכבוד שהעניקו לי על ידי מתן סמל האירגון שלהם.

ויהי רצון אשר כל אחד מאתנו יגן על עם ישראל ועל ארץ ישראל ועל תורת ישראל, אשר כולם חד הוא, ככל התלוי בו, במעשה וגם בדיבור ואפילו במחשבה, וגם זה יחיש קיום היעוד בפרשת בחוקותי (תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם): וישבתם לבטח בארצכם, ונתתי שלום בארץ . . והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם, ועד לקיום היעוד ואולך אתכם קוממיות — בגאולה השלמה והאמיתית על ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה למילוי משאלות לבב כל אחד מהם לטובה, ובאופן וכהוראת ימי חנוכה הבאים לקראתנו לטובה, אשר מצוה העיקרית בימים אלה היא מצות הדלקת נר חנוכה ומוסיפים בנר ועל ידי זה באור מיום ליום הלוך והוסיף ואור.

כל אחד הישר בעיניו יעשה: ע"פ לשון הכתוב — ס' שופטים יז, ו. שם כא, כה.

בפרשת בחוקותי: כו, ה־ו. יב־יג.

ומוסיפים בנר . . מיום ליום: שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א וה"ג. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ב.

י׳רצה

ב״ה, ערב חנוכה, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

הרה״ח וו״ח אי״א נכבד ונעלה איש המעלה
בעל מדות ונימוסין ומרא דעובדין טבין
הרב יעקב שי׳ המכונה ד״ר קצין

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת הפ״נ שייקרא על ציון כ״ק מו״ח אדמו״ר נבג״מ זי״ע. ויהי רצון שיבשר טוב בטוב הנראה והנגלה.

ולקראת ימי החנוכה הבאים לקראתינו לטובה, יהי רצון מאת ה׳ יתברך ויתעלה שכל אחד מאתנו בתוככי כלל ישראל יעשה התלוי בו להפיץ נר מצוה ותורה אור בכל ג׳ הנקודות דמצות נר חנוכה:

משתשקע החמה — היינו שלא להתפעל כי החושך יכסה ארץ, ואדרבה,

על פתח ביתו **מבחוץ** — היינו להאיר ולקרב גם אלה שעדיין עומדים בחוץ,

מוסיף והולך, מוסיף ואור.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור.

י׳רצה

הרב יעקב .. קצין: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ״ו אגרת ט׳תתעג, ובהנסמן בהערות שם.**
ולקראת ימי החנוכה: **ראה גם לקמן אגרת י׳רצו. י׳רחצ.**
נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**
משתשקע החמה .. על פתח ביתו מבחוץ .. מוסיף והולך: **שבת כא, ב. רמב״ם הל׳ חנוכה פ״ד ה״ה. שם ה״ו. שם ה״א וה״ג. טושו״ע או״ח הל׳ חנוכה סתרע״א ס״א. שם ס״ה. שם ס״ב.**
כי החושך יכסה ארץ: **ישעי׳ ס, ב.**

י'רצו

ב"ה, ערב חנוכה, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר שניאור זלמן שי' מסחרי

שלום וברכה!

בנועם נתקבל מכתבו מי"ח כסלו, לאחרי הפסק הכי ארוך, אף שבינתים דרשתי עליו על ידי ידידינו המשותפים ושמחתי לקבל ידיעות שמשתף בפעולה עמהם ועוזר להם וכו'.

ותקותי חזקה שכיון שפרש לגמלאות, והרי זמנו ברשותו יותר, בודאי יוכל להוסיף בהאמור. ובאותו ענין, נהניתי לראותו מסב אצל השולחן בהתועדות כפר חב"ד בהתמונה ששלחו לי.

מובן שתענוג מיוחד גרם לי במה שכותב שח"ו לא פרש מעסקנות ציבורית ומתפקיד פעיל בכלל, כי אם אדרבה, שנבחר לתפקיד אחראי של ראש מועצה איזורית.

ויהי רצון שיצליח בתפקידו האחראי והנעלה הזה, ויבסס ויחזק את האזור בגשמיות וברוחניות גם יחד, אשר באם בנוגע לכל עם ולכל מקום תלוי זה בזה, על אחת כמה וכמה בנוגע לעמנו עם קדוש בארץ ישראל ארץ הקודש, אשר לא רק תלויים זה בזה אלא חד הוא וק"ל.

ויהי רצון שיעשה גם בזה מתוך בריאות הנכונה ושמחה וטוב לבב, וזכות הרבים מסייעתו.

בכבוד ובברכה למילוי משאלות לבבו לטובה בכל הענינים שכותב, ובאופן וכהוראת ימי חנוכה הבאים לקראתינו לטובה, שמצוה העיקרית דימים אלו היא הדלקת נר חנוכה ומוסיפין בנר ובאור מיום ליום הלוך ומוסיף, ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור.

נ.ב. לפלא כתבו שלא קבל מענה למכתביו הקודמים, שכמדומה לי הרי מכבר עניתי עליהם.

י'רצו

מר שניאור זלמן מסחרי: **אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תרב, ובהנסמן בהערות שם.**
שפרש לגמלאות: **ראה גם לעיל אגרת י'כג, ובהנסמן בהערות שם.**
ומוסיפין בנר .. מיום ליום: **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א וה"ג. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ב.**

י'רצז

ב"ה, ערב חנוכה, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מלאכתו מלאכת שמים מו"ה אברהם בנימין שי'

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מבשר טוב מעבודתו במלאכת שמים, היא עבודת החינוך וההדרכה בני ובנות ישראל בדרך התורה והמצוה.

ויהי רצון מאת השם יתברך ויתעלה שיצליח בזה, וכהוראת ימי חנוכה הבאים לקראתינו, להפיץ נר מצוה ותורה אור בכל ג' הנקודות דמצות נר חנוכה:

משתשקע החמה — היינו שלא להתפעל כי החושך יכסה ארץ, ואדרבה,

על פתח ביתו **מבחוץ** — היינו להאיר ולקרב גם אלה שעדיין עומדים בחוץ,

מוסיף והולך, מוסיף ואור.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י'רצז

וכהוראת ימי חנוכה: **ראה גם לעיל אגרת י'רצה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'רחצ

ב"ה, ערב חנוכה, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שלמה יוסף שי' צייפל

שלום וברכה!

ת"ח בעד שימת לבבו במשלוח השמן זית.

ויהי רצון אשר כהוראת ימי חנוכה הבאים לקראתינו לטובה, שמצותם העיקרית היא מצות הדלקת נר חנוכה ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, יוסיף כל אחד ואחד מאתנו בהפצת נר מצוה ותורה אור בכל ג' הנקודות דמצות נר חנוכה:

משתשקע החמה — היינו שלא להתפעל כי החושך יכסה ארץ, ואדרבה,

על פתח ביתו **מבחוץ** — היינו להאיר ולקרב גם אלה שעדיין עומדים בחוץ,

מוסיף והולך בנר ואור מיום ליום.

והרי זה צנור וכלי לקבלת ברכות ה' באופן דמוסיף והולך, הן בעניניו הפרטיים והן בעניניו הכלליים, שאצל יהודי בכלל ואצל עסקן ציבורי בפרט, עולים בד בבד.

בברכה לימי חנוכה מאירים ולבשורות טובות בכל האמור.

י'רחצ

מו"ה שלמה יוסף צייפל: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תת.**
השמן זית: **ראה גם אגרת הנ"ל.**
כהוראת ימי החנוכה: **ראה גם לעיל אגרת י'רצה, ובהנסמן בהערות שם.**

י״רצט

ב״ה, יום ג׳ בשבת,
ב׳ דחנוכה,
ה׳תשל״ב. ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב...

במלאת שבעת ימים מיום י״ט כסלו יש להעיר:

קביעות שנה זו —

בנוגע ליום בשורה הוא יום י״ט כסלו, זכרון לי״ט כסלו דגאולת אדמו״ר הזקן (בשנת תקנ״ט) —

מיוחדת בזה שהוא יום שהוכפל בו כי טוב,

אחד הציונים־שבחים דזמן גאולת אדמו״ר הזקן וכלשונו במכתבו מבשר גאולתו: יום אשר עשה ה׳ לנו יום י״ט כסלו יום ג׳ שהוכפל בו כי טוב יום הילולא רבא דרבינו הקדוש נ״ע.

כמה ענינים בכפילת הטוב — מתחיל ממחז״ל טוב לשמים וטוב

בשבת .. דחנוכה: להעיר מזבחים (צ, סע״ב): תדיר ומקודש כו׳.
ב׳ דחנוכה: התחלת היכרא דמהדרין מן המהדרין (שבת כא, ב).
במלאת שבעת ימים: ראה שו״ת הרשב״א ס״ט. וראה ד״ה בכ״ה בכסלו, תר״ס. ד״ה ויהי ביום השמיני, תש״ד.
ליום בשורה: ראה שו״ת מן השמים ס״ה. ומבואר במ״א.
וכלשונו במכתבו: נדפס בבית רבי ח״א פי״ח.
כמה ענינים: ראה אוה״ת (להצ״צ) בראשית ד״ה ויאמר אלקים תדשא [לג, א ואילך]. וראה פיה״מ להרמב״ם ריש פאה.
ממחז״ל: קידושין מ, א.

י״רצט

כללי פרטי. נדפסה בלקו״ש ח״ה ע׳ 447 ואילך, והושלמה ע״פ צילום האגרת.
תר״ס .. תש״ד: סה״מ תר״ס ע׳ סב ואילך. סה״מ תש״ד ע׳ 188 ואילך.
ומבואר במ״א: ראה לעיל אגרת י״מד הערה ד״ה יום הבשורה. וש״נ.
יום שהוכפל בו כי טוב: פרש״י בראשית א, ז (מב״ר פ״ד, ו).
נדפס כו׳: ולאח״ז באג״ק שלו ח״א אגרת לח.
כמה ענינים בכפילת הטוב כו׳: ראה גם שיחת ש״פ וישב שנה זו (שיחות קודש תשל״ב ח״א ע׳ 234).

לבריות, תורה (לקח טוב) ומצות (מעשים טובים וכללותם — מצות הצדקה), ובלי אדמו"ר הזקן מהאריז"ל שיש בי מיני נשמות בישראל נשמות ת"ח העוסקים בתורה כל ימיהם ונשמות בעלי מצות העוסקים בצדקה וגמ"ח.

וככל הענינים בקודש — כל אחד מהנ"ל כלול מחברו. ולדוגמא: תורה — ת"ת לרבים; צדקה וגמ"ח — כמעשה אבות, גמ"ח דאברהם אשר נטע אשל וכל עובר ושב אכלו ושתו כו' אמר להם כו' משל אלקי עולם אכלתם הודו ושבחו וברכו למי שאמר והי' העולם.

והמעשה עיקר, אשר (גם) הקביעות דיום זכאי — י"ט כסלו — דשנה זו (כמו — דשנת הגאולה) ביום שהוכפל בו כי טוב,

תעורר את כל אחד ואחת וביתר שאת וביתר עז לעשי' כפולה ומכופלת: ת"ת ות"ת דרבים, גמ"ח וגמ"ח בגשם וברוח גם יחד,

מיוסדים וחדורים אהבת השם (שהיא מיסודי התורה ושרשה ומקור

תורה (לקח טוב): אבות פ"ו מ"ג.

מעשים טובים: ראה תו"א ד"ה יביאו לבוש [צ, א ואילך]. שערי אורה שם [נד, א ואילך].

וכללותם — מצות הצדקה: בלי אגה"ק סל"ב: כל הגוף נכלל בימין. וראה תניא פל"ז. ובכ"מ.

ובלי אדמו"ר הזקן: אגה"ק סוס"ה.

כלול מחברו: להעיר מזח"א ר"פ לך: הרחוקים מצדקה דמתרחקי מאורייתא. ושם קצט, סע"א. וראה המשך והחרים תרל"א (מאמר דפי אמור — בסופו) בפי' וצדקה כנחל איתן.

גמ"ח דאברהם: סוטה י, ב. ובתרגום ירושלמי (וירא כא, לג) שלא היו זזין משם עד שגייר אותם.

אמר להם כו' משל כו': הרי זה לימוד תורה (דז' מצוות דידהו).

ואחת: דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן כו' וכל מ"ע שאין הזמ"ג כו' (הלי ת"ת לאדה"ז ספ"א). והרי המצוות **לידע** שיש שם מצוי ראשון כו' ולייחדו ולאהבו ולירא אותו ולדבקה בו ולהדמות בדרכיו — הראשונות במצות (בכלל), והאיך היא הדרך לאהבתו וירא‌תו בשעה **שיתבונן** האדם כו' (רמב"ם הלי יסוה"ת רפ"ב). וראה קונטרס לימוד החסידות.

וביתר שאת וביתר עז: ראה לקוטי לוי יצחק לתניא רפנ"ג.

שהיא .. מ"ע: קונטרס אחרון (בתניא קסב, סע"א).

וצדקה כנחל איתן: **עמוס ה, כד.**

והמעשה עיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

דחייבות ללמוד: **ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 38 ואילך. חכ"ט ע' 270, ובהנסמן שם הערות 55-54.**

קונטרס לימוד החסידות: **נדפס לאח"ז באג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג אגרת תשסט.**

לכל רמ"ח מ"ע) ואהבת ישראל (שקיומה זהו כל התורה כולה ואידך פירושא הוא כו'),

עשי' כדבעי לי' למיעבד ועוד יותר — עשיית מהדרין, ועוד יותר — מהדרין מן המהדרין,

וכהוראת ימי חנוכה — דמנהג הפשוט במצות היום — הדלקת נרות חנוכה הוא כמהדרין מן המהדרין.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

* * *

שקיומה .. הוא כו': תניא פ' לב.

כדבעי לי' למיעבד: כתובות סז, רע"א.

וכהוראת ימי חנוכה: שהתחלתן בתוך שבעת הימים (ההיקף — בל' הרשב"א שם) ד"ט כסלו, הנס הי' בשמן — הרומז על פנימיות התורה (ברכות נז, א. זח"ג לט, א. ובכ"מ). ועוד.

דמנהג הפשוט: רמ"א שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב.

הדלקת נרות חנוכה: על פתח ביתו מבחוץ ועי"ז מאיר להעוברים ברה"ר (ועד דכליא — ומכלה בחוץ — רגלא דתרמודאי. תדמור' אותיות מורדת (קהלת יעקב ערך תרמוד. אוה"ת חנוכה (כרך ה') ע' 1882 סוף ס"ד. סד"ה מצותה משתשקע, רע"ח. התמים חו' ג' ע' נו [288]). ולהעיר מתורת הבעש"ט בהמעלה (בנוגע ליעקב עצמו) דקיפל הקב"ה לכל א"י והניחה תחת יעקב — דלא הי' צריך לנסוע ממקום למקום לברר הניצוצין דשם (כתונת פסים — לבעל התולדות — פי בהעלותך. ודוקא יעקב — תורה).

---

*) כ"ה בנ"ך (מ"א ט, יח (הקרי). ד"ה ב ח, ד. וראה פרש"י שם (אף שי"א שאינו לרש"י (ראה שה"ג לחיד"א וכו') — בכ"ז גם תלמידו בר סמכא הוא)). מנחת שי למ"א (שם). הרד"ל ומהרז"ו לב"ר (פנ"ו, יא). ומה שבגמ' (ספ"ק דיבמות. ועד"ז במקומות שנסמנו בהנ"ל) השם הוא **תרמוד** — אף שע"פ הנ"ל חד הוא — י"ל:

תושב"כ, שהיא מלמעלה למטה (תו"א א, ג. ובכ"מ) בתחלה ד' (דלות — אבל יו"ד מאחוריו, שלכן אות ד' הוא בקדושה) ואח"כ ר"ש (דלרש אין כל — דלי דלות, והוא

זהו .. כו': **שבת לא, א.**

על .. מבחוץ: **שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ז. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ה.**

ועד דכליא .. רגלא דתרמודאי: **שבת שם.**

סד"ה מצותה משתשקע, רע"ח: **סה"מ תרע"ח ע' קיח.**

התמים כו': **ד"ה ת"ר נר חנוכה תרמ"ג (נדפס גם בסה"מ תרמ"ג ע' מט).**

דקיפל הקב"ה כו': **חולין צא, ב. הובא בפרש"י עה"ת ויצא כח, יג.**

כתונת פסים: **כ"ה גם בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סימן טו.**

דלרש אין כל: **שמואל־ב יב, ג.**

ז"ע נתקבל מכתבו וכן ספרו „מראי מקומות וציונים לשו"ע אדה"ז", ות"ח ת"ח וגדול זכות עשיית סימנים וכו' לתורה, ובכיו"ב ה"ז ג"כ זיכוי הרבים, ובנדו"ד — ג"כ הפצת המעינות וק"ל.

* * *

לע"ע התפקיד דהרשת ביה"ס הקיימים ביסוסם ושיפורם וכו'.

הפ"נ נתקבלו ויקראו, בל"נ, עה"צ.

בברכת הצלחה בעבודה מסודרת ועקריית בחינוך עטה"ק ולבשו"ט בכ"ז.

* * *

הביאו לכאן ט"ג מאהקת"ו „שהועתק (רוחב הפסים דלבן ושחור וכו') מהט"ג של כת"ר שהוא כפי הנהוג בליובאוויטש מאז" — ע"כ מדברי המביא (התמים הרה"ח כו' ראדעל שי' הכהן ממאָנטרעאַל ש„כך שמע באה"ק").

ות"ח אם יודיעני פשר דבר בפרטיות, באם יש ממש ל„דבר" הנ"ל.

מאתוון דאיתחזו על סטרא בישא) (ראה אוה"ת ס"פ לך. ד"ה באתי לגני תש"י פ"ו-ז). משא"כ תושבע"פ שהיא מלמטה למעלה — בתחלה ר"ש ואח"כ דלי"ת. (משיחת שבת חנוכה, תשל"ב).

מאתוון .. בישא: זח"א בהקדמה ב, ב.

ז"נ .. וק"ל: קטע זה למו"ה מרדכי שמואל אשכנזי.

עשירית סימנים: ראה עירובין נג, סע"א. נד, סע"ב. וראה גם שם כא, סע"ב.

לע"ע .. בכ"ז: קטעים אלו למו"ה משה שלמה סלונים.

הביאו .. בו: מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" חוברת מז ע' 13. קטעים אלו למו"ה יעקב לנדא. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"כ (ע' ל), ובהנסמן בהערות שם.

ות"ח אם יודיעני: מכתב התשובה של מוהר"י לנדא מיום י"ז טבת תשל"ב, נדפס בספר שמועות וסיפורים ח"א (מהדורת תש"נ) ע' *353*, וז"ל:

קיבלתי המכתב מב' דחנוכה אשר בשולו נשאלתי על דבר פסי הטליתים.

הטלית הראשונה שלי שישנה עוד תחת־ידי היא תוצרת השו"ב ר' מרדכי חפץ ז"ל מריגא. הפסים שלו היו כדוגמת אלה שהיה מייצר הר"ר אלחנן מרוזוב ז"ל, כפי שהיה נהוג בליובאוויטש.

בני שי' שמע ממייצר טליתים בירושלים בשם הויזמן, שבהיות כ"ק חותנו אדמו"ר הריי"צ נגב"ם בארץ הזמין אצלו טלית בדיוק לפי אותה הצורה של הטליתים הנ"ל.

אולם הטליתות של הויזמן מתכווצות הרבה מכביסה וממילא נעשים הפסים יותר צרים, ומאלה שנעשים צרים מאחרי הכביסה הועתקו אחרות ואחרי שהן נכבסו ונעשו עוד יותר צרים הועתקו אחרות, וככה זה הלך הלאה עד שיצאו צרים לגמרי.

ישנן עכשיו כאן כדוגמה הראשונה, אלא שקרה בהן שינוי בפס הקצר שעל־יד השפה החיצונה. בני שי' אומר לי שכמדומה שלר' אברהם מיור [דריזין] ישנה טלית של ר"מ חפץ מריגא.

כן שמועה שמצא טה"ד בהמשך רס"ו שנדפס וכו' — ובאם יודיע כ"ז יתוקן בהזדמנות קרובה וזכות הרבים תלוי' בו.

* * *

בניצול הזמן בבין הסדרים — בהתייעצות עם המשפיע שי'.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתבים והמצו"ב (וכן הפ"נ שיקראו עה"צ הק') ובודאי ימשיך בכתיבה מפורטת כפי הדרוש ות"ח ת"ח מראש.

...בברכת הצלחה רבה בעבודתו הכי חשובה וקדושה בביטול ועקירת ה„חוק" ד„מיהו יהודי" — ומתוך בריאות והתעוררות הראוי'.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתב מיום כ"ג מ"ח והמצו"ב והקודמיו וכו'. ות"ח ת"ח על גכתי"ק דכ"ק מו"ח אדמו"ר ובודאי יחפש וימצא וישלח עוד ות"ח מראש.

...בברכה לבשו"ט בעניני הכולל ובכלל.

* * *

בברכה שיהיו חי"ל ולהצלחה בהשליחות בפרט.

* * *

בברכת הצלחה בעניניו ובמיוחד בהפצה.

* * *

בניצול .. שר': **קטע זה להת' אהרן אליעזר צייטלין. נדפס ב„כפר חב"ד" גליון 963 ע' 45.**

מאשר .. הראוי': **קטעים אלו למו"ה חיים יהודה פלדי. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"קיט (ע' קטז), ובהנסמן בהערות שם.**

ה„חוק" ד„מיהו יהודי": **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

מאשר .. ובכלל: **קטעים אלו למו"ה שמואל מנחם מענדל שניאורסאהן. נדפסו ב„מקדש מלך" ח"ג ע' רלא ואילך. אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקעה, ובהנסמן בהערות שם.**

גכתי"ק דכ"ק מו"ח אדמו"ר: **ששלח מכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ שהיו במשרדי „כולל חב"ד" באה"ק.**

בעניני הכולל: = „כולל חב"ד".

בברכה .. בפרט: **קטע זה אל „התלמידים השלוחים אשר בישיבת תורת אמת". ראה גם לעיל אגרת י"קט.**

חי"ל: **חסידים, יראי שמים ולמדנים**

בברכת .. בהפצה: **קטע זה למו"ה יצחק יהודה הולצמן.**

בכבוד ובברכת מז"ט ליציאת אחיו וב"ב שי' משם בשטומו"צ ולהסתדרותם טובה בגו"ר.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתב והדו"ח **מאז**.

בברכה לפעילות וכדבעי ולהצלחה בה.

* * *

בברכה להסתדרות טובה בגו"ר.

נ.ב. ז"ע נתקבל מכתבו מיום ט"ז טבת והפ"נ שבו יקרא בעת רצון עה"צ הק'.

ובנוגע למקום הסתדרותם וענינה — בהתייעצות עם ידידים שעל אתר.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתב מאז ובודאי הוטב המצב מאז, ויבש"ט.

בברכת הצלחה רבה בתפלה ובתורה ובגמ"ח.

י"ש

ב"ה, יום ג' בשבת,
ב' דחנוכה,
ה'תשל"ב. ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה יהושע שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מיום ח' מ"ח והקודמיו.

במלאות שבעת ימים כו'

בכבוד .. בגו"ר: **קטעים אלו למו"ה אברהם רפפורט. נדפסו ב„מקדש מלך" ח"א ע' 163. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"סא, ובהנסמן בהערות שם.**

מאשר .. בה: **קטעים אלו לועד הרוחני דכפר חב"ד.**

בברכה .. אתו: **קטעים אלו למו"ה מנחם מענדל הלל גנסבורג, מילאנא. אגרת נוספת אליו — לעיל אגרת י"קטו.**

מאשר .. ובגמ"ח: **קטעים אלו להנהלת ומתפללי בית הכנסת המרכזי אשר בכפר חב"ד.**

י"ש

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם" ח"א ע' סח.

מו"ה יהושע: **מונדשיין. אגרת נוספת אליו — לעיל אגרת י"קיט (ע' קטו), ובהנסמן בהערות שם.**

במלאות שבעת ימים כו': **כאן בא המכתב כללי־פרטי הנ"ל י"רצט.**

...בברכה — לכתבו ע"ד העתקתם (בזמנה) לכחב"ד — שיהא משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות גם יחד,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. במענה להערות:

א) מכ' אדמו"ר מהר"ש — הרי מפורש (בהעתקתו) שנכתב ל„סאראקע" (אחת המושבות).

ב) ציון המקור לשייכות תוכן הפי' וזמנה לשל"ה — כי כן ציין הצ"צ (וישב רסח, א). משי"כ בזה המנח"א (מזח"ב רו, ב) — ראיתי מאז.

ג) גם פרש"י בנ"ך הוא ע"ד הפשט (שהרי הוא בהמשך לפי' עה"ת. אבל לא בקפדנות ע"ז כבפי' עה"ת (וכדמוכח **כ"ז** — בכ"מ). ואולי הסיבה — כי גיל הלומד נ"ך מבוגר יותר. וק"ל).

ד) „שנת תורה" — הוא הסה"כ דכל האי"ב (גם התי"ו), ומיוסד בנוסח ברכות כ"ק מו"ח אדמו"ר, סה"מ ה'שי"ת (ע' 84) ובכ"מ.

ה) דעת רע"ק בנוגע בן כוזיבא המלך — אינה סותרת מש"כ הרמב"ם הל' מלכים **ספי"א** — כי הי' קס"ד דרע"ק שזוהי **תחלת** תקופת הגילוי שלו.

ו) דלאסור איסר על נפשו קאי בנדרים — ספרי עה"פ: על נפשו כו' נדרי עצמו כו' נדרי אשתו כו'. (וסרה קושית הרמב"ן על פרש"י שם — לגירסתו). ועיין מפרשים לזח"ב (קטו, ב). והדברים עתיקים.

א) מכ' אדמו"ר מהר"ש: **נדפס באג"ק שלו אגרת ה.**

ב) ציון המקור .. לשל"ה: **במענה לשאלה: מדוע נוהג כ"ק אדמו"ר לציין לשל"ה (חלק תושב"כ ר"פ וישב. ועוד) אודות הקשר שבין הפרשיות וזמן קריאתן ולא לזהר הק' שהובא במגמ"א.**

ג) גם פרש"י בנ"ך כו': **במענה לשאלה: מוכח בכ"מ שפרש"י לנ"ך אינו על דרך הפשט, ומדוע בשיחות כ"ק אדמו"ר מבאר גם פירוש רש"י לנ"ך ע"פ פשוטו של מקרא.**

ע"ד הפשט .. אבל לא .. כבפי' עה"ת: **ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 336 הערה 44. וש"נ.**

ד) „שנת תורה": **במענה לשאלה: מדוע נוהג כ"ק אדמו"ר להתבטא בברכותיו „שנת אורה כו' עד שנת תורה", בעוד שבנוסח הסידור אין כלל „שנת תורה".**

ה) דעת רע"ק כו': **במענה לשאלה: כיצד האמין רע"ק במשיחיותו של בן כוזיבא, והרי לא היו לו הסימנים שמונה הרמב"ם: יקום מלך מבית דוד הוגה בתומ"צ וכו' ויכוף כל ישראל וכו' ויבנה מקדש וכו'.**

ו) דלאסור כו': **במענה לשאלה: איתא בלקוטי לוי יצחק לזח"ג ע' רפז: „ומצינו לשון אסר בנדרים כמ"ש (מטות ל, ג) לאסור איסר על נפשו, ונדרים הם בבינה כידוע". וקשה דאיתא בקה"י מע' אסור: „אין אסור אלא שבועה".**

ספרי: **ראה מה ששקו"ט בהערות הת' ואנ"ש נ"י. גליון קד (עש"ק משפטים תשל"ט) ס"ט (ע' י"ג).**

ז) בשמשון — ב' דעות בסוטה (ט, ב ושם): ת"ר כו' מרד (בבוראו) כו' אר"י דמגין כהקב"ה. ובזח"ג (קכז, א) — כהת"ר, **ומתרץ** שם הקושיא וא"ת שמשון נזיר אלקים הוה כו'.

והנה ידוע בכללי הרמב"ם דלא סמיך אשינויא דחיקא וכשיש ב' סברות הפכיות בתלמוד ופסק תלמוד כחד מיניהו מטעים בתוך דבריו שלילת אותה הסברא (יד מלאכי. וש"נ) — לכן מאריך הרמב"ם (הל' איסו"ב פי"ג הי"ד): „אל יעלה כו' את ישראל כו'". וי"ל דהא דמאריך אח"ז: **סוד** הדבר כך הוא — לרמז שגם ע"פ סוד דעתו כך היא.

בטח שומר על שלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא, ועכ"פ יעשה כן מכאן ולהבא.

הפ"נ שבמכתבו יקראו בעת רצון על הציון הק'.

י'שא

[כ"ו כסלו, ה'תשל"ב]

בדיקת התפילין והמזוזות. הנהגה יומית ע"פ שו"ע.

לצדקה לפני הדלקת הנרות בערב שבת ויו"ט, **בל"נ**.

שתטעום — **בל"נ** — מיין קידוש בשבת ויו"ט.

אזכיר עה"צ.

י'שב

[כסלו, ה'תשל"ב]

שקיבלה ראשונה, אזכיר עה"צ.

ז) בשמשון כו': **במענה לשאלה: בשיחת ש"פ וישב שנה זו (לקו"ש ח"י ע' 122 ואילך) בענין וירד תמנתה, ירידה היתה לו, וקשה מדברי הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פי"ג הי"ד) האומר שח"ו לומר על שמשון וכו'.**

יד מלאכי: **כללי הרמב"ם אות לג. שם אות לא.**

י'שא

מצילום כת"ק. נכתב על גליון המכתב מכ"ו כסלו ה'תשל"ב.

בדיקת כו': **מענה אודות אשה שהי' לה בעיות רפואיות במוח שגרמו לבעיות בראייתה.**

שתטעום .. מיין קידוש כו': **ראה גם לעיל חי"א ע' שעה. וש"נ.**

י'שב

מענה לאחד שהיו לו כמה הצעות שידוכין, ושאל באיזו מהן לבחור.

י"שג

[טבת, ה'תשל"ב]

לציטוטו של כת"ר מסי' אוצר התפלות שמבאר הנס במסירת טמאים ביד טהורים וכו' עפמרז"ל גוים דאכלי שקצים חבול גופייהו (שבת פו, ב) ומאן קצירי רבנן וכו' — לפענ"ד אינו נראה **כלל**, שהרי כבר נאמר גבורים ביד חלשים.

ומה שנ"ל — ובהקדם שאמיתית הגדר דטומאה וטהרה וכן בנוגע לצדיק* ועוסק בתורה** — שייך רק בבנ"י, והמכוון בגי' סוגים דטמאים רשעים וזדים הוא להמתיוונים. וההודאה בזה היא ע"ד משי"נ כו"כ פעמים בתהלים וכו' הודאה על נצחון הצדיק וכיו"ב.

י"דש

[ד' טבת, ה'תשל"ב]

ידוע שאין זה מדרכי הצניעות להמשיך הזמן בין ההחלטה להשתדך ולהחתונה. ובפרט כששניהם דרים בעיר אחת. וק"ל.

---

*) וכמש"נ רק אתכם ידעתי גו'.

) דחסידי או"ה **אינם עוסקים בתורה (ואפילו בז"מ דידהו ה"ז רק בכדי לקיים הז"מ).

י"שג

ומאן קצירי: **ראה נדרים מט, ריש ע"ב.**

ומה שנ"ל כו': **ראה בארוכה שיחת ש"פ מקץ שנה זו (לקו"ש ח"ל ע' 209 ואילך).**

וכמש"נ: **עמוס ג, ב.**

י"דש

נכתבה על גליון המכתב מיום ד' טבת ה'תשל"ב.

ידוע: **ראה גם לעיל אגרת י"ד, ובהנסמן בהערות שם.**

י'שה

ב"ה, ה' טבת, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד חברי איגוד מורים לתורה שבע"פ
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ת"ח בעד המכתב שהגיעני לפני זמן וזה עתה נתקבלה החוברת „שמעתין", והנני מודה להם עבור שימת לבבם, ומובן גם כן בעד האפשרות להכיר גישה החדשה בלימוד פירוש רש"י, פרשנדתא כמו שקוראו האבן עזרא.

וידוע המובא בשולחן ערוך, שהוא הלכה למעשה לכל יהודי מגדול ועד קטן, ששנים מקרא ואחד תרגום יש דיעה בזה שהקורא ב' פעמים מקרא ובפעם הג' חוזר ולומד כל הפרשה עם פרש"י שהוא בנוי על יסוד התלמוד, הרי זה מועיל יותר מהתרגום, שהוא מפרש יותר. ואף שממשיך שהעיקר הוא לא כסברה זו, הרי מסיים — מכל מקום כל יראי שמים יש לו לקרות התרגום וגם פירש"י (שו"ע רבנו הזקן, או"ח סי' רפה ס"ב).

וידועים דברי רבותינו נשיאי חב"ד שבפירוש רש"י גנוז יינה של תורה (סודות התורה).

בכבוד ובברכה.

י'שו

ב"ה, י"א טבת, תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכ' מיום ר"ח טבת בנוגע לשידוך,

י'שה

האפשרות להכיר גישה החדשה בלימוד פירוש רש"י: **ב„שמעתין" מכסלו־טבת תשל"א (גליון מס' 28) בתחלתו, נדפס מאמר מר' טובי' בלוי „לדרכו החדשה של הרבי מליובאוויטש בלימוד פירש"י עה"ת".**

האבן עזרא: **בשיר מיוחד שחיבר על גדלות רש"י — ראה גם „כללי רש"י בפירושו עה"ת" (להר"ר טובי' בלוי) ע' 12. וש"נ.**

ויזועים דברי רבותינו נשיאי חב"ד: **סה"ש תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב„היום יום" כט שבט).**

לפלא שאין מזכירים מאומה ע"ד חוו"ד הורים שי' ובטח ימלאו במכתב הבא.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'שז

[י"ג טבת, ה'תשל"ב]

גרליק c/o

במענה למברקו יהא הברית בהצלחה ויגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

מנחם שניאורסון

י'שח

ב"ה, ט"ו טבת, תשל"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ובו בקשת ברכה פ"נ מיום ב' טבת.

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכת פ"ש לחותנו הרה"ג וכו' שליט"א.

נ.ב. במענה להערות כת"ר:

א) מובן שהעיקר בתעמולה — ובפרט בתקופתנו — הוא בנוגע

י'שו

חוו"ד הורים: **ראה גם לעיל אגרת י"קפה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'שז

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המברק ממו"ה חיים מאיר גרליק מיום י"ג טבת ה'תשל"ב.

למעשה בפועל. ואין כדאי להכנס לויכוחים (וע"פ רוב מעוררים נצחנות ו„מי בראש" וכו' ולאו דוקא חיפוש האמת). וכן כדאי להשתמט משקו"ט בענינים שאין השומעים מוכשרים לקבלם במצבם בהווה — אבל **מוכרח** שתושלל האפשרות לפרש זה כנתינת „הכשר" או הסכמה וכו'. והרי בלאה"כ — זמן הפגישות מצומצם ביותר.

ב) הלימוד — ע"פ הנ"ל — כדאי שיהי' בשטח הנוגע לחיי יום יום וברובו ככולו ה"ה בענינים שהוקשו נשים לאנשים וכולם חייבים בידיעות אלו.

ג) פשוט שע"פ ד"ת — ענייי עירך קודמין, עליו להמשיך בהפצת היהדות וכו' במקומו עתה —

ונוסף ע"ז ועיקר — הרי עבודה זו באפריקא ובחו"ל בכלל — ה"ז פקו"נ ממש (מטמיעה וכו', ר"ל) משא"כ באהקת"ו. וק"ל.

וכבר מילתי אמורה לכו"כ — שכל רב ור"מ ומדריך רוחני העוזב (בתקופתנו) חוגו בחו"ל ומעתיק לאה"ק — ה"ז בדוגמת **שר** צבא הבורח מהמערכה בשעת מלחמה ובעת התקפת השונא וק"ל.

י'שט

[כ"ד טבת ה'תשל"ב]

באם לא יסתיים אצל השגריר — אז שיסע ב"כ מכאן לאהקת"ו ולמסור שם ישר בהטעמה שלגודל חשיבות הענין וכו'.

י'שח

ואין .. לויכוחים: **ראה גם לעיל ח"כ אגרת ז'תקפז, ובהנסמן בהערות שם.**

ענייי עירך קודמין: **ב"מ עא, רע"א. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז ה"י"ג. טושו"ע חו"מ רסצ"ז. שו"ע אדה"ז ריש הל' הלוואה.**

מילתי אמורה: **ראה גם לעיל אגרת י'כה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'שט

מענה ל„איגוד למען קיום היהדות" אודות פעולות בקשר ל„מיהו יהודי". וראה גם לעיל אגרת י'ב, ובהנסמן בהערות שם. אגרות נוספות אל האיגוד – לקמן אגרת י'שיג. י'שמה.

י"שי

ב"ה, כ"ה טבת, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד האחים הנכבדים עוסקים בצ"צ
משכילים על דבר טוב ומזכי הרבים
מר מיכל יהושע ומר שמואל שיחיו שולזינגר

שלום וברכה!

בתודה רבה הנני מאשר קבלת סידור דרך החיים עבודת ישראל, בי כרכים. ותודתי כפולה, ראשית בעד שימת לבבם לשלוח לי האמור, ושנית, שזה נותן לי התקוה שלמרות ההפסק יחזירו עטרה ליושנה, כוונתי למסורת בית הדפוס שלהם שיהי' באופן של „עוסק במלאכת הקודש", זאת אומרת, להמשיך להדפיס ולהו"ל ספרי קודש, וליתר דיוק ספרים בביאור תורתנו תורת חיים תורת אמת.

ומיוסד על מאמר **חכמינו** ז"ל (ומודגש בזה במיוחד **חכמינו**, אף שהם גם רבותינו), המתחיל במצוה אומרים לו גמור, הנני בזה לעוררם עוה"פ לגמור שורת הספרים היסודיים בתורתנו, במיוחד להו"ל תלמוד הירושלמי, שיש בזה הכרח הן מצד הרבים, קהל הלומדים, והן מצדם ולזכותם.

ולהוציאו לאור בהידור ע"ד שהו"ל הרמב"ם והש"ס בבלי וכו', ובהידור פנימי — בתוספת הערות והארות של גדולי ישראל, נוסף על ההידור החיצוני שגם זה מהוראת תורתנו תורת חיים — ובפרט כנ"ל שהרי התחילו ובא במעשה בפועל ההו"ל בהידור של תורה שבכתב, נ"ך מקראות גדולות, תלמוד בבלי (וכאן דלגו על תלמוד ירושלמי) רמב"ם, שו"ע יו"ד, וכו'.

מובן שידוע לי ע"ד ההו"ל על ידם תלמוד הירושלמי צילום דפוס קראטאשין, אבל בודאי לדכוותייהו למותר להדגיש שדפוס זה יש לו ערך

י"שי

מצילום האגרת.

מר מיכל יהושע .. שולזינגר: **אגרות נוספות אליו – לעיל חח"י אגרת ר'תרמב, ובהנסמן בהערות שם.**

סידור דרך החיים עבודת ישראל, ב' כרכים: **נ.י., תשל"א.**

מאמר חכמינו ז"ל: **פרש"י עה"פ עקב ח, א. מתנחומא שם ו.**

להו"ל תלמוד הירושלמי כו': **ראה גם לעיל חכ"ד אגרת ט'מ.**

יותר מבחינה ביבליאוגרפית, או לכל היותר בתור השוואה עם הדפוסים שלאחריו בשינוי הנוסחאות וכדומה, אבל בודאי שבתור ספר לימוד לכל איש מעונין בתורת ה' ללָמדה וללַמדה, הרי כל הדפוסים שלאחריו עולים על הנ"ל ע"י המפרשים והביאורים שנתוספו בהם, ועד לדפוס וילנא עם כל ההוספות.

ומובן אשר עיקר כוונתי בנ"ל **לכל** ההוספות, ואולי אפשר לצרף גם כן **במילואו** פירוש „אהבת ציון וירושלים" להר"ב רטנר. כן נדפס לפני שנים אחדות ספרו של הרב רבינוביץ על הירושלמי, שהוא אביו של הסוחר רבינוביץ שי' מבוסטון (לפי שעה נשמט מזכרוני שמו האישי של המחבר ודבנו וכן שם הספר, אבל בקל אפשר לברר).

על הספק שאפשר תועיל בקשתי עוה"פ בנוגע להההו"ל דהירושלמי, הנני כופל בקשתי עוה"פ ויש לי הַברייטקייט לבקש בזה, כיון שלדעתי ברורה הרי זה זכות הרבים והכרח הרבים, ובפרט בשנים הכי אחרונות — שהוסיפו בלימוד תלמוד ש"ס זה.

ויהי רצון שאתבשר טוב אשר נגשו בפועל להההו"ל דהנ"ל ובזריזות המתאימה לגודל המפעל ותוכנו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, וזכות הרבים מסייעתם.

בכבוד ובברכה בכלל ובברכת הצלחה בהאמור במיוחד ומתוך בריאות הנכונה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. כמנהג ישראל עתיק ועל פי פתגם הידוע שנקל להיות מבקר ממחבר, ובעיקר שגם זה נוגע לרבים, הנני להביע הפלא אשר בההו"ל דהסידור עבודת ישראל נמצא הידור חיצוני, התנאה לפניו במצוות, אבל חסרה שימת לב המתאימה בנוגע לכמה פרטים בהתוכן כפי שנעשה זה בנוגע הדיוק בהידור הצילום וכו'. ולדוגמא לא מצאתי שימת לב עכ"פ

להר"ב: = **להרב בער ראטנער, ירושלים תשכ"ז.**

ספרו של הרב רבינוביץ על הירושלמי כו': **שערי תורת ארץ ישראל (כולל פירושים הערות והגהות על הירושלמי), מאת זאב וואלף רבינוביץ ז"ל (י"ל ע"י בנו יצחק רבינוביץ) – ירושלים, הש"ת.**

אין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

פתגם הידוע: **ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ חי"א ע' קל.**

התנאה לפניו במצוות: **ראה שבת קלג, ב. וראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תכו. וש"נ.**

לציין הנוסח של הסידור (שכנראה בשעתו ובמדינתו של המחבר לא הי' צורך בזה, מפני שהי' מנהג אחיד בנוגע להנוסח וכו', משא"כ כשמו"ל עתה).

כן, כנראה כתוצאה מהעדר שימת לב ככל הדרוש להתוכן, מכונה ההוספה ד„דרך החיים" לר"י מליסא בשם „פירוש", והוא אינו אלא ליקוט דינים ואין לו כל שייכות לסידור זה דוקא, ובכלל לסידור תפלה בכלל.

יש עוד להוסיף על דרך זה, אבל כיון שתקותי שסו"ס יוציאו לאור את הירושלמי הרי לא זו הדרך כלל להאריך בפרטים שאין בהם כדי להוסיף ביחס טוב לבקשתי והפצרתי האמורה.

שלוח המכתב מהיר דחוף — בכדי להדגיש ביתר שאת עד כמה הנני מחשיב ענין ההו"ל דהירושלמי שגם הוא מהיר דחוף, ויפה שעה אחת קודם.

י'שיא

ב"ה, כ"ט טבת תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
רב פעלים וכו' מו"ה חיים יהודה שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

מכ' והמצו"ב נתקבלו ות"ח ת"ח.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק בהגנת קיום עם בנ"י בכ"מ שהם,

מ. שניאורסאהן

י'שיא

מצילום האגרת.

מו"ה חיים יהודה: פלדי, אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י'קיט (ע' קטז), ובהנסמן בהערות שם.

י'שיב

[שלהי טבת ה'תשל"ב]

אזכיר עה"צ, ובפרט שנעשה בשכונת ק.ה. אשר שם ציווה ה' את הברכה — להראות לעמי הארץ כי בנ"י עם קרובו.

י'שיג

[טבת ה'תשל"ב]

ת"ח על הדו"ח.

בודאי ימשיכו בכהנ"ל וזכות כלל ישראל מסייעתם ואשרי חלקם.

י'שיד

ב"ה, ר"ח שבט תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד מייסדי סניף צעירי אגו"ח בחיפה — באהקת"ו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום י"ג טבת. ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכת הצלחה רבה בהפצת היהדות והמעינות בפרט,

מ. שניאורסאהן

י'שיב

מענה על קיום „דינער" (ממוסד שמחרץ לשכונה) בשכונת קראון־הייטס. וראה גם שיחת ש"פ וארא שנה זו (שיחות קודש תשל"ב ח"א ע' 356).

שם .. הברכה: לשון הכתוב — תהלים קלג, ג.

בנ"י עם קרובו: תהלים קמח, יד.

י'שיג

מענה ל„איגוד למען קיום היהדות" אודות פעולות בקשר ל„מיהו יהודי". וראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם. אגרות נוספות אל האיגוד — לעיל אגרת י"שט, ובהנסמן בהערות שם.

י'שיד

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"א ע' 124.

י'שטו

[ב' שבט, ה'תשל"ב]

... להההערה —

(וכתוב הוא בישעי' סד, ז) והפי' הוא כבפיוט דליל יוהכ"פ כי הנה כחומר ביד היוצר (ראה במפרשים בישעי').

י'שטז

[ד' שבט, ה'תשל"ב]

אינו ברור כ"כ מה קשה לו, האם קושית מרע"ה „צדיק ורע לו" או זו שרש"י מתרץ שמא יגרום החטא (פ' וישלח).

נבהלתי לתוכן המכתב. **המצב הפוך** — דוקא כשהי' הנ"ל בממשלה

י'שטו

האגרת היא אל מו"ה יצחק דובאָוו, ונכתבה על גליון המכתב מיום ב' שבט ה'תשל"ב. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'קכו (ע' קל), ובהנסמן בהערות שם.

להההערה: **בוהוא רחום בב' וה' שאומרים „אנחנו החומר ואתה יוצרנו" — שלכאו' הוא ענין חומר וצורה. והרי הבריאה היא יש מאין.**

י'שטז

מענה למו"ה אברהם שמואל לוין, על גליון המכתב מיום ד' שבט ה'תשל"ב. אגרות נוספות אליו — לקמן אגרות י'שיח־שיט.

אינו ברור: **במכתבו: מאד פלא בעיני מאמר הגמ' (סוטה יב, א. שם יג, רע"א) שעמרם גדול הדור הי', ובעת שנתקיימה נבואתה של מרים עמד אבי' ונשקה על ראשה, ובשעה שהיו צריכים להשליך אותו ליאור עמד וטפח על ראשה, ומבאר המהרש"א בזה בפירוש הראשון שמתוך יאוש עשה כואת. והדבר תמוה ביותר, מאמר חז"ל לפום גמלא שיחנא הוא גם באותה גמרא (ג, ב), עאכו"כ ובפרט שעמרם גדול הדור הי', ואיך בא אליו מעשה כזה?!**

ועד"ז אליהו בשעה שברח מאיזבל ג"כ ביקש מהקב"ה שמחמת היסורים וטרדותיו נוח לו שימות (מלכים־א יט, ד)?!

גם לא הבנתי מעשה דאלישע בעל כנפיים הנזכר בגמ' אחרת (שבת מט, א), כשגזרו לא להניח תפילין ואלישע כן הניח, וראה אותו קסדור א', דהגם דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ודרש ר"א הגדול (ברכות ו, א) אלו תפילין שבראש, הנה במקום שהקסדור יברח מאלישע, נהפך הסדר ואלישע ברח מהקסדור?!

קושית מרע"ה: **ברכות ז, א.**

פ' וישלח: **לב, יא.**

נבהלתי לתוכן המכתב: **של מו"ה יוסף אלי' הענקין, בו הביע דעתו שחברי הכנסת הדתיים לא יצאו מהממשלה בגלל אי תיקון חוק „מיהו יהודי". ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

(בן גוריון, שבנו כו') — הי' החוק (ע"פ רצונו דהנ"ל) גיור **כהלכה, ולאח"ז** קלקלו כו'.

הטעם לדרישתי **פשוט** — באם יתפטרו מהממשלה 1) יבטל **חה"ש המבהיל**: שאנשים דתיים הודיעוהו פס"ד — רבנים **שלו** — שצריך להתפטר, ושזה נוגע **לכלל ישראל — ולא ציית דיני', ומצווה לכל פקידיו** שגם **הם לא יציימו** (כי בנוגע גם להם הי' פס"ד **ברור** דהרבנים). 2) המצב עתה שם שקרוב **לודאי** שיבקשום לחזור ויוסיפו „כהלכה", היינו שאי התפטרותם האַלט אויף החוק. 3) כשהם בממשלה ה"ז „הכשר" שאפשר להיות דתי ולהתיר גוי לבוא בקהל ישראל. ומאן דשתק — ש"מ אודי לי' — וכל מי שיש בידו למחות כו'.

י'שיז

[ה' שבט, ה'תשל"ב]

בין הת' ישנם כהנים באם הנ"ל שלד **אדם** —

שאלה לרב לאיזה חלק מהבנין מותרים להכנס.

באם — פלאַסטיק וכיו"ב לפרסם עד"ז ועפמש"נ והייתם נקיים גו'.

י'שיח

[ז' שבט, ה'תשל"ב]

1) אבא אבן — יהודי ואמו דרה בלונדון, וגם זוגתו יהודי' — ואחותה כלתו דהר' הרצוג ע"ה.

חה"ש: = **חילול השם**.

פס"ד — רבנים שלו: **ראה גם לעיל אגרת י'רעט, ובהנסמן בהערות שם.**

ומאן דשתק: **ראה ב"ק כ, סע"ב.**

וכל מי שיש בידו למחות כו': **ראה שבת נד, סע"ב ואילך. ע"ז יח, רע"א.**

י'שיז

מענה להנהלת ישיבה ששלחו תמונה בה נראים קבוצת תלמידים מבקרים במוזיאון, וברקע שלדי אדם.

ועפמש"נ: **מטות לב, כב.**

י'שיח

נכתבה למו"ה אברהם שמואל לוין. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'שטז, ובהנסמן בהערות שם.

2) אין לו דעה בממשלה — **כידוע** ונתפרסם אפילו במכ"ע **דארה"ק ת"ו** (אלא שבארה"ב משתיקים זה, כיוון שהוא צ"ל המייצג **רשמי** בואַשינגטון).

3) הוא מהיחידים **ממש** בממשלה — שבמשך **כל** הזמן **לא** התערב בהסכסוכים דתיים, **כמפורסם**.

4) **פס"ד ברור** — ברי ושמא ברי עדיף: מפורסם **ועתה הכל** אומרים ומודים שע"י יסוד החוק הנ"ל נרשמו **בפועל** כו"כ גויים ליהודים והפקידים **מצווים** לעשות כן גם להבא (באם רק יש בידו **איזה** נייר, ונדפס כ"ז **בכל המכ"ע** דאה"ק).

וכל ההשערות: 1) הן בגדר ספק. 2) כל המפלגות באה"ק הצהירו **ברור** טעמיהם **שכל יום**, לשתיקה (כהודאה דמי) לחיוב וכו'.

5) הטענה דהמחאה לא תועיל כו' ולכן אין למחות כו' — אפילו מנהיגי מפד"ל **הכריזו** שצריך למחות. ועיין ג"כ שבת (נה, א).

6) המצדדים לטובת החוק **כאן** — השיגו העתק **מכתבו** ודנים עתה איך לפרסמו להוכיח ש„גם הרב הענקין שי' **פסק** שאין להלחם בהחוק **וכו'**".

י'שיט

[שבט, ה'תשל"ב]

1. נוסף על **המפורש** — בכ"מ שסתם בכיו"ב הוא לי' יום — הרי **פשוט** שבמשרדו של מינסטער **זה (המזרחי)** חותם ונתן תעודה לזה שלא נתגייר כהלכה — שהוא יהודי **עובר** על הפס"ד **ובמזיד ובפרהסיא**, וכו"כ תעודות ניתנו מאז.

אבא אבן: מענה למו"ה יוסף אלי' הענקין שכתב שבהשפעת מר אבא אבן (שר החוץ בממשלה) לא ניתן לתקן את חוק „מיהו יהודי". וראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.

פס"ד ברור: כתובות יב, ב. ב"ק קיח, א. טור אה"ע הל' כתובות סימן סח. חו"מ הל' טוען ונטען סימן עה. נו"כ השו"ע חו"מ שם ס"ט.

י'שיט

נכתבה למו"ה אברהם שמואל לוין. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"שטז, ובהנסמן בהערות שם.

נוסף כו': מענה למו"ה יוסף אלי' הענקין שרצה ללמד זכות על חברי הכנסת דהמזרחי על אי צייתם לפס"ד של הרבנות הראשית על יציאתם מהממשלה, כיון שהרבנים לא נתנו תאריך מסויים שבו עליהם לצאת מהממשלה, ואולי כל הפס"ד הוא רק הצהרה לצורך איום כו'.

2. לומר על פס"ד גלוי של רב שזהו איום פוליטיקאי זהו חילול כבוד רבנות **שלא הי' כמוהו**. והרי גם על פס"ד של הרב הענקין **יאמרו כן**.

י"שכ

ב"ה, ח' שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
הרב מ. לוינגר שי'

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מיום ח' בטבת, שהגיע באיחור זמן רב. ואולי הלך בדואר רגיל.

אף שמובן, אשר בבוא הזמן ותהי' האפשרות להתעסק, כלשונו, „בבנין עיר האבות אברהם יצחק ויעקב", אעשה בזה כפי היכולת והאמצעים שיעמדו אז לרשותי,

אבל כיון שבעוה"ר עדין אין אפשרות זו, והמדובר הוא בהדגשה מחוץ לגבולות עיר האמורה, הנה מפני ההדגשה האמורה לצערי אין בידי לקחת חלק בהאמור.

מטעמים מובנים, והעיקר כדי שלא לתת מקום לפירושים מסולפים וגם לא לנפילת רוח וחלישות בבטחון, הכתוב לעיל הוא לא לפירסום, כי אם רק מפני הכבוד, כיון שכתב אלי בענין כאוב כהאמור.

בברכה.

פס"ד גלוי של רב: **ראה גם לעיל אגרת י'רעט, ובהנסמן בהערות שם.**

י"שכ

הרב מ. לוינגר: **אגרת נוספת אליו – לעיל תכ"ו אגרת ט'תריה.**
עיר האבות: **חברון ע"ה, וראה גם לעיל אגרת י'ה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'שכא

[נוסח המברק לקראת יום ההילולא יו"ד שבט, ה'תשל"ב]

התועדויות בחיות ואור ושתפעלנה בכל השנה וכפרשתנו ביד רמה ובשירה ובשיר.

בברכה.

מנחם שניאורסאהן

י'שכב

ב"ה, ד' בשלח, יו"ד שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

צו די עסקנים און פריינט פון די בית רבקה שולעס — בכלל, און צו די אָנטיילנעמער אין דער יערלעכער מלוה מלכה — בפרט
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף דער ידיעה, אַז די יערלעכע מלוה מלכה לטובת די בית רבקה שולעס וועט הייאָר פאָרקומען מוצאי שבת קודש פ' בשלח, שבת שירה, י"ג שבט הבע"ל,

איז כדאי צו דערמאָנען די באַקאַנטע שיחה פון אַלטן רבין, בעל התניא והשולחן ערוך, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער סדרה פון דער היינטיקער וואָך: כאָטש די סדרה אַנטהאַלט צוויי שירות — די שירה וואָס משה האָט געזונגען מיט די אידן, און די שירה פון מרים הנביאה

י'שכא

נדפס בסה"מ באתי לגני ח"א ע' שעג.
וכפרשתנו: **בשלח יד, ח.**
ובשירה ובשיר: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תרמה, ובהנסמן בהערות שם.**

י'שכב

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 307, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
די באַקאַנטע שיחה: **נדפסה בלקו"ד ח"ג תרצה, א ואילך. סה"ש תרח"צ ע' 277 ואילך. וראה גם אגרת שלאח"ז.**

מיט די פרויען — איז אָבער פאַר דער הפטרה אויסגעקליבן געוואָרן דוקא אַ שירה פון אַ פרוי — די שירה פון דבורה הנביאה.

דערמיט וועלט אונטערגעשטראָכן, אַז עס זיינען פאַראַן ענינים און געביטן אין אידישן לעבן, אין וועלכע די אידישע פרוי האָט אַ ספּעציעלע און גאָר וויכטיגע שליחות און אויפגאַבע.

איינער פון די דאָזיגע געביטן איז די אָנפירונג און פאַרזיכערונג פון דער אידישער היים, אַז עס זאָל זיין אַ אידישע היים אין פולסטן זין פון וואָרט, דורכגעדרונגען מיט דער ליכטיקייט און וואַרעמקייט פון תורה און מצוות.

דאָס וועלט וויטער אָנגעדייטעט אין דער היינטיגער סדרה און הפטרה, וועלן מען נעמט אין אַכט די אומשטענדן וועלכע האָבן אַרויסגערופן די דערמאָנטע שירות:

אין דער סדרה רעדט זיך פון דער צייט וועלן אידן זיינען געווען אין מדבר אויפן וועג איינצונעמען ארץ־ישראל און אויסקעמפן אַ היים פאַר זיך. אין דעם פאַל זיינען די מענער געגאַנגען בראש, און די שירה פון משה רבנו פאַרנעמט דעם אויבן־אָן. אין דער הפטרה רעדט זיך וועלן אידן זיינען שוין געווען אין ארץ ישראל און מ׳האָט געדאַרפט זאָרגן צו באַשיצן און אויפצוהאַלטן די אידישע היים — דאָ איז דבורה הנביאה געגאַנגען בראש, און ברק בן אבינועם איז געווען טפל צו איר.

און אַזוי אין אַלע צייטן און דורות פאַרנעמט די אידישע פרוי דעם הויפּט אָרט אין אויפהאַלטן און פאַרזיכערן די יסודות פון דער אידישער היים, וואָס דעריבער וועלט זי אָנגערופן **עקרת הבית**.

אין די בית רבקה שולעס וועלן דערציגן אידישע טעכטער, צוקונפטיגע אידישע מאַמעס, אין גייסט פון תורה און מצוות, באַזעלט מיט חסידישע ליכטיקייט און מדות טובות, זיי זאָלן קענען דערפילן אין דער פולסטער מאָס זייער העכסט־וויכטיגע אויפגאַבע אין אידישן לעבן, אין די פוסטריט פון מרים הנביאה און דבורה הנביאה. עס איז צו ערוואַרטן, אַז די דאָזיגע מוסדות פון חינוך הבנות על טהרת הקודש וועלן באַקומען די פולסטע שטיצע.

דבורה .. בראש .. ברק .. שפּל צו איר: **ראה פי׳ הרד״ק לס׳ שופטים ה, א. וראה גם ב״ר פ״מ, ד.**

עקרת הבית: **ראה ב״ר פע״א, ב. זח״א קנד, א. אוה״ת נ״ך ח״ב ע׳ תתעא, ושם ע׳ תתנח ואילך.**

השם יתברך זאָל העלפן, אַז די יערלעכע אונטערנעמונג און אַלע פעולות פון בית רבקה אַ גאַנץ יאָר זאָלן זיין בהצלחה גדולה, און דער זכות זאָל ביישטיין אַלע עסקנים און פריינט און מיטהעלפער צו באַקומען דעם אויבערשטנ'ס ברכות אין אַלץ וואָס מ'נויטיגט זיך, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'שכג

ב"ה, ד' בשלח, יו"ד שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

תלמידות סמינר „בית רבקה" אשר ביעֶר
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

מכתביהן נתקבלו, ובעת רצון יזכירון על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא למילוי משאלות לבבן לטובה — משאלות הראויות לבנות ישראל, בנות אמותינו שרה רבקה רחל ולאה, אשר בנו את בית ישראל.

ומענינא דיומא, ידועה שיחת כ"ק רבינו הזקן בפרשה זו דשבת שירה, שעם היות ששתי שירות בפרשה זו, שירת משה ובני ישראל ושירת מרים הנביאה וכל הנשים אחריו, הנה ההפטורה היא בהדגשה שירת דבורה הנביאה. וההוראה בזה, שיש ענינים שבהם נשי ובנות ישראל יש להן שליחות מיוחדת ותפקיד מיוחד יתר על הגברים, ובכללות — הוא ענין הנהגת הבית והדרכת בני הבית בדרך התורה והמצוה, שעל זה נאמר חכמת נשים בנתה ביתה.

י'שכג

האגרת נשלחה לכו"כ בתי ספר לבנות, ונדפסה בלקו"ש חי"א ע' 242. חל"ו ע' 233. והושלמה ע"פ צילום האגרת.

אשר בנו את בית ישראל: **ע"פ רות ד, יא.**

ידועה שיחה: **ראה גם אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.**

נאמר: **משלי יד, א.**

ובתוספת ביאור, הנה בפרשה מדובר על דבר בני ישראל בהיותם במדבר ובדרך לכיבוש ארץ ישראל ולבנות בית בישראל, שדרכו של איש לכבוש, ולכן שירת משה ובני ישראל קודמת ועיקר. אבל בהפטורה מדובר בהיות בני ישראל על אדמתם והי' צריך לשמור על בית ישראל מפני אויבים ואורבים, ובזה יפה חלק האשה מחלק האיש, שלכן נקראת **עקרת הבית**. ומודגש זה בהפטורה דשירת דבורה, אשר לה משפט הבכורה וברק בן אבינועם הי' טפל לה.

ויהי רצון שכל אחת ואחת מהן תלך בעקבות מרים הנביאה ודבורה הנביאה ותמלא שליחותה ותעודתה הנעלה, להיות בנות בונות בית בישראל לגאון ולתפארת.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'שכד

ב"ה, י"א שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הפרופ. שלמה שי' שוהם

שלום וברכה!

בתודה הנני לאשר קבלתי ימים אלו Israel Studies in Criminology שעורר בזכרוני תוכן שיחתנו כשהי' כאן. ותקותי שגם מר שמר הדברים, ובפרט בהנוגע להנקודה שזכות הרבים תלוי בו, שהרי יש לו השפעה בכמה חוגים, ובמיוחד בחוג כזה הצריך להדרכה והשפעה ביותר וביותר (כדי להעמידו על דרך הישר) וגם חשיבות ההשפעה היא ביותר וביותר — כיון שחלק חשוב מהם בני נוער ובגיל צעיר, זאת אומרת אלה שעדיין מתחילים חייהם העצמאיים, או שמתכוננים להיכנס

שדרכו של איש לכבוש: **יבמות סה, ב.**
עקרת הבית: **ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא, ושם ע' תתנח ואילך.**
דבורה .. וברק .. הי' טפל לה: **ראה פי' הרד"ק לס' שופטים ה, א. וראה גם ב"ר פ"מ, ד.**

י'שכד

שלמה שוהם: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ"ג אגרת ט'ג.**
Israel Studies in Criminology: **תל-אביב, תש"ל.**

לחיים עצמאיים, שאז ההשפעה יש בכוחה לעצב כל החיים של המדובר, כולל גם המשפחה והסביבה.

והובטחנו הבא לטהר (ובדיוק אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשו"ע — לטהר עצמו ולטהר אחרים) מסייעין אותו, שכן הוא בכל פועל טוב, ובפרט, כאמור, בהנוגע לזכות הרבים.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. בטח גם להבא ישלח פרסומיו ותודה רבה מראש.

י"שכה

ב"ה, י"א שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר גד שי'

שלום וברכה!

על ידי ידידנו הנכבד, עוסק בצ"צ רב פעלים, מר שלמה שי' מידנצ'יק, נתקבלה הידיעה בעתה על דבר מצב בריאותו והטיפול שנצרך לו, ועתה שמחתי לקבל הידיעה שהטיפול הי' בהצלחה.

ויהי רצון שתהי' רפואתו שלמה וגם קרובה, שיוכל לשוב למסלול חייו, וכרגיל אצל יהודי — לא מסלול ההולך במישור, שהיום כמו אתמול ומחר כהיום, אלא בדרך עלי' מוסיף והולך, ומנצל האפשריות והיכולת שניתנו לו בהשגחה עליונה לטובת הרבים, טובתם האמיתית, ומתוך בריאות הנכונה ובחיות.

והרי זהו סוד הצלחת פעולות בני אדם כאשר נעשות בחיות, שאז כוחות האדם מנוצלים במילואם, וביחד עם זה גם סיוע השי"ת, המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, בא במילואו.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור.

והובטחנו: **שבת קד, סע"א. יומא לח, סע"ב.**

ובדיוק אדמו"ר הזקן: **לקו"ת דרושי שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ה (פט, ד ואילך).**

י"שכה

מר גד: **יעקבי. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תנשא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י"שצא.**

י'שכו

ב"ה, י"א שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת אסתר תחי' גולד

ברכה ושלום!

מכתבה מה' כסלו נתקבל באיחור זמן, ונתעכב גם המענה מרוב הטרדות, ואתה הסליחה.

נהניתי לקרוא במכתבה מהרושמים מביקורה עם תלמידי שי' כאן במחיצת ליובאוויטש. ומתאים למאמר חכמינו ז"ל מעשה הוא העיקר, תקותי שהרושמים יתורגמו למעשה בפועל, כלומר בההדרכה שנותנת לתלמידי ואצל התלמידים — בהנהגה ובמעשים בחיי היום־יום.

לשאלתה בנוגע לפעולתה בביה"ס, הרי בודאי לא נצרך להדגיש שהדרכה צריכה להיות בחיות ובדברים היוצאים מן הלב, ועוד ועיקר שהמדריך ומחנך צריך להיות דוגמא חי' למושפעים. ואם זה אצלה בשלימות, הרי דבר עיקרי כבר יש. ובפרט שהמסירה ונתינה לעבודתה היא יסוד לקבלת כל שאר הענינים הנצרכים כדי להצליח בחינוך.

ויהי רצון שתבשר טוב בזה ובשאר הענינים שכותבת במכתבה.

ולכתבה ע"ד עלייתם לאה"ק ת"ו, יהי רצון שתהי' עלי' במובן העיקרי — עלי' ברוחניות, נוסף על מובן הפשוט בשעה טובה ומוצלחת.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ.ב. כיון שלא כתבה מעונה באי"י, שולחים המענה על כתובת ביה"ס בטורונטו, ובודאי יעבירוהו לה.

י'שכו

למאמר חכמינו ז"ל: **אבות פ"א מי"ז.**

ובדברים היוצאים מן הלב: **ראה ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל'** (סט, א).

י'שכז

ב"ה, י"א שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ארגון נשי ובנות חב"ד ברחובות
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בנועם נתקבל מכתבן, אף כי באיחור זמן, על דבר החלטתן לארגן „נשי ובנות חב"ד" במקום, וראשית פעולותיהן בזה.

ויהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת וחפץ ה' בידן יצליח למלא תפקידן במילואו ולהרחיב פעולותיהן בכמות (בריבוי החברות) ובאיכות (להרבות באור וחיות הפעולות) גם יחד.

ובודאי עומדות בקישור עם מרכז נשי ובנות חב"ד אשר בארצנו הקדושה, וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ, ובפרט שיש להן כבר נסיון והצלחה זה מכמה שנים.

ואשמח לקבל מזמן לזמן ידיעות ובשורות טובות מהן ומפעולותיהן, ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור. והרי זה צנור וכלי לקבלת ברכות השי"ת בכל המצטרך לכל אחת ואחת מהן, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ובפרט שבאים אנו מיום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר בודאי יודעות פרשת דברי ימי חייו ועבודתו ועד כמה החשיב והדגיש פעולות נשי ובנות חב"ד בהפצת היהדות באור וחיות חסידותיים, בכל מקום ועל אחת כמה וכמה באה"ק ת"ו על ידי משיח צדקנו ב"ב.

בברכה להצלחה מרובה ולבשורות טובות.

י'שכז

וחפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב – ישעי' נג, יו"ד.**
וכבר נאמר: **משלי יא, יד. שם כד, ו.**

י'שכח

ב"ה, י"ב שבט תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים וכו'
מו"ה יוסף שי' וזוג' מרת שושנה תי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות מצב זוג' תי',

השי"ת ימלא ימי הריונה כשורה ובנקל ותלד זחו"ק בעתה ובזמנה כשורה ובקל.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

מכתבה נתקבל ותסיח דעתה לגמרי מחלום וכו' — כי אין בו ממש כלל. וביחד יגדלו כיו"ח שי' לתורה חומע"ט.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

הפ"נ שבמכ' יקרא בעת רצון על הציון הק'.

י'שכח

נדפסה ב„התקשרות" גליון רצט ע' 9, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

מרת שושנה: **מעטוף, ברוש. אגרת נוספת אלי' – לעיל חכ"ו אגרת ט'תרפב.**

י'שכט

ב"ה, מוצאי ש"ק פ' בשלח,
אור ליום ראשון פ' יתרו,
ה'תשל"ב. ברוקלין, נ.י.

לאנ"ש ולכל המתעסקים בהפצת היהדות, התורה ומצותי'
— בתוככי כל חובבי תורה ומצוה,
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

בבואנו זה עתה מיום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר —

אשר כמו בכל ענין של זכרון על פי תורתנו תורת חיים ותורת אמת, תכלית הכוונה בזה היא להתעורר בתוכן הענין הנזכר ובפנימיותו, על מנת שיעלה ויבוא ויגיע במחשבה דיבור ומעשה, והמעשה הוא העיקר, כן הוא, כמובן וגם פשוט, בנוגע ליום הזכרון של הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר צריך הוא להביא להתבוננות בפעולותיו בחיים חיותו בעלמא דין ולהסיק מסקנות, כל אחד ואחת, בהנוגע למחשבה דיבור ומעשה שלו ושלה —

ובאתי בזה להעיר ולהאיר בענין עקרי ונקודה תיכונית, אחת מני

בשלח .. יתרו: להעיר מהמבואר בכ"מ אשר חיבור שני ענינים שונים וגם הפכיים (בשלח — ביד חזקה יגרשם, יתרו — שמגדולי אוה"ע ומחכמיהם נתגיירו) אפשרי רק ע"י זה שלמעלה משניהם (ראה תורת הה"מ עה"פ עושה שלום במרומיו — הובאה באגה"ק סי"ב. ביאוה"ז ר"פ לך).

אור ליום: ראה מפרשים לפסחים בתחלתה: אור כו'.

זכרון .. הכוונה בזה: ובלשון הכתוב במצות תפילין (שהוקשה כל התורה כולה לתפילין): לזכרון גו' למען תהי' תורת ה' גו' (בא יג, ט).

בענין עקרי .. נאה דורש ונאה מקיים: להעיר אשר הבעש"ט חידש בעבודת מחנה

י'שכט

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 298 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

ביד חזקה יגרשם: **שמות ו, א.**

יתרו כו': **ראה מכילתא ופרש"י ר"פ יתרו. ועוד.**

עה"פ: **איוב כה, ב.**

שהוקשה .. לתפילין: **קידושין לה, א. וש"נ.**

והמעשה הוא העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

רבות, מבין פעולותיו של בעל ההילולא, בהן עבד כל ימי חייו ועד למסירת נפש ממש,

הוא ענין החינוך על טהרת הקודש של בני ובנות ישראל בכל מקום שהם,

אשר בשטח זה במיוחד עבד ללא ליאות בעצמו וציוה על כל אלה הנשמעים לקולו, אף פנה בבקשה נפשית לכל מי שתגיע אליו קריאתו —

להתעסק — ובמרץ המתאים — בעניני חינוך על טהרת הקודש בכלל ובפרט לחנך את בניהם ואת בנותיהם וכן לחנך את עצמם בחינוך זה, חינוך מיוסד על התורה והמצות המגדיר וקובע הנהגת יום־יום וחיי יום־יום.

והי' נאה דורש ונאה מקיים, השתדל בכל עוז ביסוד מוסדות חינוך על טהרת הקודש בכל מקום שידו הגיעה, הן מוסדות חינוך לבנים והן מוסדות חינוך לבנות, כידוע ומפורסם.

ושליחותי' קא עבדינא — לעורר עוד הפעם את כל אחד ואחת שלמדו תורתו והלכו בדרך אשר הורנו אשר בודאי גם עתה עושים כן, ואת כל אלה הרוצים להסתפח אל נחלתו, וכל חובבי תורה ומצוה — לעשות בכיוון האמור ובמרץ הדרוש, בהתמסרות נפשית וגופנית ועל אחת כמה וכמה בממון, הן בביסוס מוסדות החינוך על טהרת הקודש הקיימים והן ביסוד מוסדות־אלו חדשים בכל מקום שאפשר, וכדרשת חכמינו ז"ל על כגון זה — ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. ועל כולנה — לחנך את כל בניהם שי' ואת כל בנותיהם תי' במוסדות חינוך על טהרת הקודש.

הצדיקים הנסתרים שיתעסקו בחינוך, להושיב מלמדים בכל ישובי בנ"י וכו' וגם בעצמו עסק בחינוך תשב"ר (לקוטי דבורים ח"ג (שפז, ב ואילך) בארוכה).

וכדרשת .. ויאדיר: רמב"ם הל' ת"ת ספ"ב. בב"ב (כב, רע"א) הטעם דקנאת סופרים תרבה חכמה, אבל ידוע בכללי הרמב"ם שמביא פסוק שלא נזכר בגמרא באם הוא מבואר יותר. יתרה מזו בהלכה הסמוכה (הל' ת"ת רפ"ג): דוד שנאמר זרעו גו' (וכן הוא בפי' ר' יונה אבות פ"ד מי"ג), אף שבאדר"נ רפמ"א הובא ה**כתוב** שדוד עבדי נשיא להם לעולם.

נאה דורש ונאה מקיים: **ראה חגיגה יד, ב. יבמות סג, סע"ב.**

ה' .. ויאדיר: **ישעי' מב, כא.**

ידוע בכללי הרמב"ם: **ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד.**

יתרה מזו כו': **ראה בארוכה לקו"ש חכ"ח ע' 104 ואילך.**

שנאמר זרעו גו': **תהלים פט, לז.**

הכתוב .. לעולם: **יחזקאל לז, כה.**

והנה אמחז"ל זריזין מקדימין למצות ועל אחת כו"כ אשר מוכרחת

אבל ע"פ חדא"ג שם י"ל שנפק"מ לדינא. — ולע"ע לא מצאתי בפוסקים חילוק זה*. ואכ"מ.

---

*) הוספה משך זמן לאחרי חתימת המכתב:

ולהעיר: כלל הנ"ל ברמב"ם (שמביא פסוק (דרשה) שלא נזכרה בש"ס באם היא מבוארת יותר) — מובא בכ"מ (נסמן ביד מלאכי וכו') ומי יבוא אחריהם. אבל צריך ביאור דכיון שהפסוק שמביא הרמב"ם מבואר יותר — למה לא הובא בש"ס. ובדוחק י"ל ע"פ הכלל דבתראי צריכים לפרש דבריהם יותר, וע"ד מש"כ הרמב"ם עצמו (בהקדמתו לפיה"מ) בנוגע למשנה ובריייתא.

אבל עדיין הקושיא במקומה עומדת כשבש"ס מובא פסוק כו' **אחר** — וכנ"ל. ואפילו את"ל שמצא הרמב"ם מדחז"ל בנוסח אחר מדשלנו והוא ישר בעיניו — הא גופא (שינוי הנוסחאות) דורש ביאור.

ונלפענ"ד בנדו"ד (ב"ב שם) דמושיבין סופר בצד סופר, דיש בפס"ד זה **שתי** הוראות: בהל' השגת גבול והל' ת"ת. בנוגע להשגת גבול — עיקר הראי' צ"ל שיש בזה טובה גדולה לזה שמשיגים גבולו שדוחה התיזק דהשגת גבולו, ולכן אינו יכול לעכב (כבפרש"י שם) **ומותר** להשיג (בסגנון אחר — ראי' בנוגע שמשיגים גבולו); בהל' ת"ת — עיקר הראי' ע"ד גודל הענין דת"ת שלכן **מחוייב** בזה (ראי' בנוגע למשיג גבול). והנה בב"ב קאי הסוגיא בדיני השגת גבול — ולכן הראי' קנאת סופרים תרבה חכמה (של הניזק). ברמב"ם הובא בהל' ת"ת — ולכן הראי' ה' חפץ למען צדקו גו' ושלכן מחוייבים בזה.

או י"ל: בש"ס מביא הטעם (והסיבה) — להרבות החכמה — ומעצמו מובן הפס"ד, משא"כ בתראי שמפרשים דבריהם (כנ"ל) מפורש הפס"ד (יגדיל תורה ויאדיר).

ועד"ז י"ל גם בפי' משנה דאבות: באדר"נ מביא הטעם (דנשיאות דוד היא **לעולם** — וראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז־ח), ברמב"ם — התוצאה והמסובב: **זרעו** לעולם יהי' **וכסאו** גו'.

— וי"ל דבשני המקומות ברמב"ם מרומז גם הטעם: ה' חפץ למען צדקו (שלכן הרבה להם תורה כו' (ועפ"ז מובן זה שהרמב"ם מביא גם תיבות אלו, אף דלכאורה די בסיומו יגדיל תורה ויאדיר)), זרעו גו' כסאו (דוד).

ומחוורתא כבתרייתא — שה"ז לשון הכלל **שמבואר** יותר. וק"ל.

דרך אגב: ברמב"ם שם (רפ"ג) מביא כתוב אחר (מהמובא באדר"נ) גם בנוגע לכתר תורה — אבל אינו שייך לנדו"ד, כי באדר"נ מדובר במעלת כתר תורה בנוגע לעמלה של תורה כו', משא"כ ברמב"ם — שמונח ועומד ומוכן כו' (בהמשך להלכה שלפני' — שמדובר בתינוקות כו', שאין בהם עדיין עמלה של תורה וצמאון דתורה — שבאדר"נ) ובכאו"א ראי' בעניננו.

שאלוני על אשר ציינתי אבות פ"ד **מי"ג** — והוא ע"פ חלוקת המשניות שסידר אדמו"ר הזקן בסידורו (שכמה שינוים בה לגבי כמה דפוסי משניות — וכפי שהעיר בשער הכולל

הוספה: **ע"פ משנ"ת בארוכה בהתוועדות דפורים שנה זו, והמשכו בהתוועדות דש"פ תשא שנה זו (שיחות קודש תשל"ב ח"א ע' 525 ואילך. שם ע' 587 ואילך).**

אמחז"ל: **פסחים ד, א. וש"נ.**

בשער הכולל: **פ"ל ס"ג.**

הזריזות בעניני חינוך ובפרט בתקופתנו זו שרבים האורבים ומתנכלים לדור הצעיר לצודו ולמשכו ולקולטו במוסדות חינוך הפכי מחינוך הכשר וכו', וד"ל,

אשר לכן יפה שעה אחת (רגע אחד) קודם בכל הנ"ל.

ובודאי אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר מעורר רחמים רבים על כל העושים והמעשים בעניינים האמורים למעלה — בכל המצטרך להם ולב"ב שיחיו, ובנקודה הפנימית — לראות רוב נחת אמיתי מצאצאיהם שיחיו, מתוך הרחבה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

וכיון שנצטווינו להעלות בקודש ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו, בטח מזמן לזמן יוסיפו בפעולות האמורות, ויוסיף השי"ת נותן התורה ומצוה המצוה בברכותיו בתוספת מרובה על העיקר מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה,

ובזריזות ועד מהרה ירוץ דברו — ברכות ה' ועד לקיום היעוד: אלקים להצילני הוי' לעזרתי חושה .. אלקים חושה לי —

הזריזות: להעיר ממחז"ל (סוטה בסופה): זריזות מביאה לידי כו' קדושה כו'.
מצאצאיהם: שבכלל זה הם ג"כ בני בנים (שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סמ"ז סוס"א).
אלקים .. חושה לי: תהלים מזמור ע, ב־ו.
חושה .. הגאולה: העילוי דזכו אחישנה — ראה שערי אורה סד"ה יביאו לבוש מלכות.

שעל הסידור). ומלבד שחייב אדם לומר בלשון רבו הרי גם לדינא נפק"מ במנין המשנות — ראה טושו"ע או"ח סל"ח סכ"ו. ולהעיר ממשנה כלאים (פ"ז) משנה אחת מסומנת בשנים **דה**, וראה הון עשיר שם, ובתוס' אנשי שם שם.

שחייב אדם לומר בלשון רבו: **ברכות מז, א. וש"נ.**
גם לדינא נפק"מ במנין המשנות: **ראה גם לקו"ש חי"א ע' 64 הערה 11.**
העושים והמעשים: **ראה ב"ב ט, א. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ו.**
שנצטווינו להעלות בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**
ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו: **משנה סוטה ח, ב. ובמשנה שם ט, ב: וכן לענין הטובה. וראה בגמ' שם יא, א ובתוס' שם ד"ה מרים (מתוספתא סוטה רפ"ד).**
בתוספת מרובה על העיקר: **ראה ב"ר פס"א, ד.**
מידו .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**
ועד מהרה ירוץ דברו: **תהלים קמז, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרח. ובכ"מ.**
תהלים מזמור ע: **הקאפיטל שהתחילו לומר ב"א ניסן אשתקד — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**
זכו אחישנה: **סנהדרין צח, א.**

להחיש את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ובעגלא דידן.

* * *

והרי כל האמור הוא מעניני פרשיות התורה דימים אלו: פרשת הגאולה והשירה (דקריעת ים סוף) אשר הם **(ילדי ישראל)** הכירוהו תחילה ועד להכרה מוחשית, וכמש"נ: **זה** א־לי ואנוהו, מורין אותו באצבע; ופרשת מתן תורה, אשר ניתנה לבית יעקב (אלו הנשים) ולבני ישראל (אלו האנשים) — על ידי ערבות (בלשון חז"ל) — **בנינו** עורבים אותנו.

בכבוד ובברכה להצלחה רבה בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

י'של

ב"ה, אור ליום ט"ו בשבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מו"ה דוד שי'
המכונה ד"ר מרגלית

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו מי"ד כסלו עם החוברת, תדפיס מתוך „קורות", תמוז תשל"א. ותודה רבה עבור שימת לבבו לשלחה לי.

את הגאולה: שהצדקה מקרבת אותה. (ובפרט צדקה לחינוך עטה"ק ותמכין דאורייתא, וראה זח"ג נג, ב). דרגות בזה י"פ ע"פ משנ"ת בלקוטי לוי יצחק לתניא ע' מ ואילך.

פרשת הגאולה: והרי נאמר כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות (מיכה ז, טו) בגאולה מגלותינו זו.

הם .. תחלה: סוטה יא, ב.

זה א־לי ואנוהו: בשלח (טו, ב). וראה אוה"ת להצ"צ בשלח ע' תקל ואילך.

זה .. באצבע: בשמו"ר ספכ"ג: כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר זה גו'. וראה סוטה (ל, סע"ב) עולל כו' ותינוק כו'.

לבית .. האנשים: יתרו (יט, ג) ובמכילתא (הובא בפרש"י) שם.

בנינו עורבים אותנו: שהש"ר עה"פ משכני אחריך נרוצה.

שהצדקה מקרבת אותה: **ראה ב"ב יו"ד, א.**

עה"פ: **שה"ש א, ד.**

מובן אשר ענינים כגון אלה שכ' דן עליהם בחוברת, וכן בשטח הרפואה בכלל, מענינים אותי ביותר. מלבד זה, בספרי' שעל ידי מתקבלים ספרים מכל הסוגים לתועלת הרבים. שלכן תקותי שגם להבא ישלח פרסומיו לכאן, ות"ח מראש.

בברכה להצלחה בעבודתו מתוך בריאות הנכונה.

י'שלא

ב"ה, חמשה עשר בשבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הנהלת כולל חב"ד בירושלים עיה"ק
תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בבואנו אך ימים אחדים מיום ההילולא, וביום זה דראש השנה לאילנות, אשר האדם עץ השדה, וביארו חכמינו ז"ל אשר קשור זה בלימוד התורה ובאופן אשר ממנו תאכל, כלומר הפצת התורה (תענית ז, א).

הנני מאשר קבלת הדו"חים, אף כי אין הזמן גרמא לעיין בהם בשימת לב הדרושה ועוד חזון למועד.

ות"ח מראש באם יצוו לעושי רצונם לשלוח לכאן רשימת המקבלים תמיכה מקופת הכולל, וכן ועיקר — ההתחייבות שלהם בנוגע לעניני תורה ותפלה, ומקומם, היינו מקום התפלה ומקום הלימוד, ואם יש בזה גם הוראות מהעבר.

מובן שבנוגע לפועל קא אתינא, שהרי מתאים לכוונת רבותינו נשיאנו ביסוד הכולל, קשור זה בלימוד התורה (נגלה וחסידות) ובעבודת התפלה.

ונוסף על האמור, הרי בימינו אלה יש לקשר הנ"ל לא רק בירושלים סתם, אלא בירושלים העתיקה (ובביהכ"נ וביהמ"ד צמח צדק).

ולחשיבות הענין באתי בבקשתי האמורה ובהוספה שכל הפרטיות

י'שלא

דראש השנה לאילנות: **ראש השנה בתחלתה.**
האדם .. תאכל: **פ' שופטים כ, יט.**

בכגון זה הרי זו משובחת, כולל גם ועיקר הצעות מההנהלה מהאפשרי בכל האמור וכו'. ומפני החשיבות — הרי ההקדם בכל זה גם כן ישובח.

המצפה לבשו"ט בכל האמור, וחותם בברכה להצלחה רבה ומרובה ומופלגה בביסוס הכולל והתפשטותו,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

א) כדאי שידונו ג"כ באם יהי' הלימוד בביהכ"נ האמור, היש מקום ליסוד ספרי' מיוחדת שם.

ב) מיוסד על מנהג חב"ד בשנים האחרונות בענין פעולות נשי ובנות חב"ד, אתענין לקבל ג"כ הצעות מהם בנוגע לפעולות נשי ובנות הכולל תי'. וד"ל.

ות"ח מראש על כל האמור.

י'שלב

ב"ה, ט"ב בשבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד המשתתפים בחגיגת „אהלי יוסף יצחק",
ומוסדות „בית רבקה",
ובראשם הרה"ג והרה"ח וכו' דקהלה קדישא קסבלנקה
הי' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה על דבר החגיגה בהשתתפות כבוד הרבנים ועסקני הציבור וחובבי תורה ומצוה בכלל דק"ק קסבלנקה שליט"א.

ומגלגלין זכות ליומי זכאי — הימים שבין פרשת מתן תורתנו ופרשת ואלה המשפטים, אשר בסגנון חכמינו ז"ל מה הראשונים מסיני אף אלו (המשפטים) מסיני.

י'שלב

ומגלגלין .. זכאי: **תענית כט, א. וש"נ.**
בסגנון חכמינו ז"ל: **מכילתא ופרש"י ר"פ משפטים.**

ולכאורה, כיון שמשפטים הם ענינים שבשכל, מהו ההכרח בההדגשה שאף אלו דוקא מסיני? אלא שידוע, וגם ראינו במוחש, אשר אפילו ענינים המוסכמים בשכל האנושי — באם אינם מיוסדים על אדני האמונה בהשם יתברך ויתעלה, בורא עולם ומנהיגו ובהשגחתו הפרטית, ואשר יסודותם בההלכה המסורה לנו מסיני — אפשר שיסולפו מן הקצה אל הקצה, שהרי אדם קרוב אצל עצמו, ועד כדי לומר על הצדק — רשע (ריש סגולה), ועל הרשע — צדק, ובסגנון הכתוב שמים אור לחושך וחושך לאור.

ומודגש זה גם בעשרת הדברות, אשר המצוות השכליות שבהם, כמו כבד את אביך ואת אמך, לא תגנוב וגו' יש להן קיום אך ורק באם מקורם ויסודם הוא אנכי ה' אלקיך גו' לא יהי' לך אלקים אחרים גו'.

וצדיקים הדומים לבוראם — פעולתם בענינים שבין אדם לחברו ושבין אדם למקום היא באותה המסירת נפש ממש, וכהנהגת כבוד קדושת מו"ח אדמו"ר הרי"צ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר על שמו נקראו המוסדות, שנהג כן משך כל ימי חייו בעלמא דין וסלל הדרך לדורות שלאחריו ללכת ולפעול בדרך האמורה, מתחיל לכל לראש מחינוך הבנים והבנות — בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאה — בכל מקום שהם, ובפרט ובמיוחד במוסדות החינוך הנקראים על שמו — „אהלי יוסף יצחק ליובאַוויטש", כולל מוסדות החינוך לבנות „בית רבקה".

וגדול זכותם של כל אחד ואחת המתעסקים ומשתדלים בביסוס מוסדות אלו והתפשטותם בכמות (להרבות מספר התלמידים והתלמידות) ובאיכות (להרבות בידיעתם את תורתנו תורת חיים) ובאופן דלימוד המביא לידי מעשה, קיום המצוות בחיי היום־יום, בהתאם להלכה בלי פשרות ובהידור.

וזכות זו בודאי שתמשיך ברכת השי"ת לכל המשתדלים והמתעסקים בגופם או בממונם או בשניהם גם יחד, להתברך בכל המצטרך בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ולכאורה כו': **ראה גם לעיל אגרת י'קמד, ובהנסמן בהערות שם.**
אדם קרוב אצל עצמו: **יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.**
הכתוב: **ישע' ה, כ.**
כבד .. לא תגנוב: **יתרו כ, יב־יג.**
אנכי .. אחרים: **שם, א־ב.**
וצדיקים הדומים לבוראם: **ראה רות רבה פ"ד, ג. ועוד.**
דלימוד המביא לידי מעשה: **ראה קידושין מ, ב. וש"נ.**

ובודאי אשר מתוך מנוחה והרחבה יוסיפו עוד יותר בסיוע והשתדלות ופעילות האמורה. וזכות הרבים, התלמידים והתלמידות שיחיו, תעמוד להם ולכל אשר להם בכל האמור.

בודאי ימסור פ"ש אישית באכותי הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"מ רב פעלים וכו' הררב"א שליט"א גורודצקי. ואכפול ברכתי גם בכתב — להצלחת החגיגה בכל המובנים.

בכבוד רב ובברכה רבה המצפה לבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'שלג

ב"ה, יום שלישי שהוכפל בו כי טוב,
פ' אם כסף תלוה את עמי, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הנהלת חברת גמילות חסדים שומרי שבת
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ביום סיום וחותם בתר שבתא דפ' מתן תורה — אשר תחלתה (של תורה) גמ"ח וסופה גמ"ח —

יום .. טוב: ראה אור התורה בראשית (לג, א ואילך). שם משפטים (א'קנז. א'קסא ואילך).

שהוכפל .. טוב: ראה קדושין מ, א. פיהמ להרמב"ם פאה פ"א מ"א. מכתב כ"ק אדנ"ע (בס' המאמרים תש"ט ע' יח [השני]).

אם כסף: בהשיעור בחומש (בשיעורי חת"ת) דיום זה.

אם כסף תלוה: יכול רשות ת"ל העבט תעביטנו כו' (ראה שו"ע אדה"ז ריש הל'

י'שלג

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 347 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת. ולתוכנה ראה גם אגרת שלאח"ז.

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב: **פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).**

מכתב כ"ק אדנ"ע: **נדפס לאח"ז באג"ק שלו ח"א אגרת מח.**

בהשיעור חומש: **משפטים כב, כד.**

העבט תעביטנו: **פ' ראה טו, ח.**

ד"ה אם כסף תלוה, תרכ"ט: **סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' סט ואילך.**

ביום ג' דפ' משפטים — אשר תחלתה (של הפרשה) גמ"ח וסופה גמ"ח —

מאשר הנני קבלת ההודעה אשר במוצש"ק פרשת אם כסף תלוה את עמי, פי שקלים —

תתקיים האסיפה השנתית של החברה — בתוך סעודת „מלוה מלכה", סעודתא דדוד מלכא משיחא, כמנהגם הטוב מדי שנה בשנה —

ויהי רצון שתהא בשעה טובה ומוצלחת ותביא להחלטות טובות ולקיומן בפועל ובמעשה, ובכללות — להוספה רבה **בכל** פעולות החברה דשנים שעברו,

ובודאי אשר, מתאים להמצב המיוחד בכ"מ, וע"פ פס"ד חז"ל ענייי שכיניך ועירך קודמין (כולל — עשירים אשר באותה שעה עניים הם)

— תהי' שימת לב הדרושה ומתאימה לחשיבות הענין וגודלו לנתינת גמ"ח שמטרתן והתוצאות שלהן הוא — ביסוס השכונות בהן בנ"י דרים (דירה כדבעי — היינו ביחד עם בהכנ"ס ובהמ"ד ומוסדות חינוך הכשר ומוסדות גמ"ח), ביסוס אמיתי היינו הכולל גם שיפור והתפשטות בכמות ובאיכות,

ויעשו כ"ז בזריזות גדולה, ובלשון חז"ל „יתן לו מיד". ובפרט ע"פ ביאור רבנו הזקן אשר „זריזות נפלאה (דאברהם אבינו ע"ה) להראות

הלואה. ושם לפני זה) מצות עשה להלוות. וראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קצז. ולבה"ג — העבט תעביטנו מצוה מיוחדת והלואה לעני לחוד. וכבר העירו באחרונים מכתובות (סז, ב). ואכ"מ. וראה ג"כ ד"ה אם כסף תלוה, תרכ"ט.

סיום .. שבתא: פסחים קו, א.

תורה .. גמ"ח: סוטה יד, א.

משפטים .. גמ"ח: תחלתה „יצא לחפשי חנם" וסופה שעשה לו הקב"ה שביל (נ"א חופה) בתוך הענן (רש"י עה"פ. וראה זח"ג (נט, א)).

סעודתא .. משיחא: סי' האריז"ל ובכ"מ.

פס"ד חז"ל: טושו"ע יו"ד סרנ"א ס"ג. שו"ע אדה"ז שם.

כולל — עשירים: טושו"ע חו"מ ר"ס צז. וראה ט"ז שם סק"ד, סמ"ע ריש הסימן. שו"ע אדה"ז שם.

דירה כדבעי: ראה רמב"ם הל' דעות ספי"ד.

ובלשון חז"ל: טושו"ע יו"ד ריש הל' צדקה.

ביאור רבינו הזקן: אגה"ק סכ"א.

שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נח״ר ליוצרו״, „ממנו למדו רז״ל לקיום כל המצות בכלל ובפרט מעשה הצדקה העולה על כולנה המגינה ומצלה״.

ויה״ר אשר כ״ז — הנה במדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה — יזרז וימהר קיום היעוד: אלקים להצילני הוי׳ לעזרתי חושה .. אלקים חושה לי —

להחיש את הגאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו ובעגלא דידן.

בכבוד ובברכה ולבשו״ט בכל הנ״ל,

מ. שניאורסאהן

מצו״ב השתתפותי, בל״נ.

ממנו למדו: אולי י׳׳פ הדיוק — שממנו ועבודתו זו נמשך גם לימוד (הרגל) וסיוע בזריזות של מצוה לכאו״א, וכמו אהבתו שירושה היא לנו כו׳.

מעשה הצדקה: וגדולה גמ״ח יותר מן הצדקה (סוכה מט, ב).

העולה על כולנה: ביאור הענין יש להעיר מד״ה זאת חוקת תער״ב [המשך תער״ב ח״א ע׳ מא ואילך].

במדה .. ככה: להעיר מד״ה אריב״ל עתיד כו׳ צ״ח (ס׳ המאמרים־קונטרסים ח״ב [שצט, ב ואילך. ולאח״ז בסה״מ תרח״צ ע׳ קמה ואילך]) סה״ו.

יזרז .. חושה .. גאולה: העילוי דזכו אחישנה — ראה שערי אורה סד״ה יביאו לבוש מלכות.

אלקים .. חושה לי: תהלים מזמור ע, ב־ו.

את הגאולה: שהצדקה מקרבת אותה. דרגות בזה י׳׳פ ע״פ משנ״ת בלקוטי לוי יצחק לתניא ע׳ מ ואילך.

אהבתו שירושה היא לנו כו׳: **תניא פי״ח**.

במדה כנגד מדה: **סנהדרין צ, סע״א. וראה סוטה ח, ב ואילך**.

שכמה פעמים ככה: **ראה סוטה יא, א ובתוס׳ שם ד״ה מרים (מתוספתא). סנהדרין ק, ריש ע״ב. פרש״י עה״פ תשא לד, ז. ועוד**.

דזכו אחישנה: **סנהדרין צח, א**.

תהלים מזמור ע: **הקאַפיטל שהתחילו לומר בי״א ניסן אשתקד — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט׳תתקצז בשוה״ג**.

שהצדקה מקרבת אותה: **ראה ב״ב יו״ד, א**.

י'שלד

ב"ה, יום שלישי שהוכפל בו כי טוב,
פ' אם כסף תלוה את עמי, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב דו"ח.

ומענינא דיומא, יום סיום וחותם בתר שבתא דפ' מתן תורה — אשר תחלתה (של תורה) גמ"ח וסופה גמ"ח —

יום ג' דפ' משפטים — אשר תחלתה (של הפרשה) גמ"ח וסופה גמ"ח —

יהי רצון אשר מתאים להציווי (שהוא גם נתינת כח): מעלין בקודש,

יום .. טוב: ראה אור התורה בראשית (לג, א ואילך). שם משפטים (א'קנז. א'קסא ואילך).

שהוכפל .. טוב: ראה קדושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה פ"א מ"א. מכתב כ"ק אדנ"ע (בסי' המאמרים תש"ט ע' יח [השני]).

אם כסף: בהשיעור בחומש (בשיעורי חת"ת) דיום זה.

אם כסף תלוה: יכול רשות ת"ל העבט תעביטנו כו' (ראה שו"ע אדה"ז ריש הל' הלואה. ושם לפני זה) מצות עשה להלוות. וראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קצז. ולבה"ג — העבט תעביטנו מצוה מיוחדת והלואה לעני לחוד. וכבר העירו באחרונים מכתובות (סז, ב). ואכ"מ. וראה ג"כ ד"ה אם כסף תלוה, תרכ"ט.

סיום .. שבתא: פסחים קו, א.

תורה .. גמ"ח: סוטה יד, א.

משפטים .. גמ"ח: תחלתה „יצא לחפשי חנם" וסופה שעשה לו הקב"ה שביל (נ"א חופה) בתוך הענן (רש"י עה"פ. וראה זח"ג (נט, א)).

מעלין בקודש: ברכות (כח, א). **וש"נ**. ולהעיר ממחז"ל ת"ח כו' ילכו מחיל אל חיל (ברכות בסיומה).

י'שלד

לתוכנה ראה גם אגרת שלפנ"ז.

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב: **פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).**

מכתב כ"ק אדנ"ע: **נדפס לאח"ז באג"ק שלו ח"א אגרת מח.**

בהשיעור בחומש: **משפטים כב, כד.**

העבט תעביטנו: **פ' ראה טו, ח.**

ד"ה אם כסף תלוה, תרכ"ט: **סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' סט ואילך.**

להציווי .. נתינת כח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**

יתאספו ויתעוררו ויתייעצו ויקבלו החלטות טובות ויתחילו תיכף לקיימן בפועל ובמעשה, ובכללות — החלטה להוספה רבה **בכל** פעולות החברה (בין לעניים ובין לעשירים),

ויעשו בכ"ז בזריזות גדולה, ובלשון חז"ל „יתן לו מיד". ובפרט ע"פ ביאור רבנו הזקן אשר „זריזות נפלאה (דאברהם אבינו ע"ה) להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נח"ר ליוצרו", „ממנו למדו רז"ל לקיום כל המצות בכלל ובפרט מעשה הצדקה העולה על כולנה המגינה ומצלה".

ויה"ר אשר כ"ז — הנה במדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה — יזרז וימהר קיום היעוד: אלקים להצילני הוי' לעזרתי חושה .. אלקים חושה לי —

יתאספו ויתעוררו .. רבה: להעיר מד"ה החלצו רנ"ט פ"ז. וראה ג"כ טעמי מצוות להאריז"ל קדושים עה"פ ואהבת לרעך כמוך.

בין לעניים בין לעשירים: סוכה מט, ב. טושו"ע חו"מ ר"ס צז. וראה ט"ז שם סק"ד. סמ"ע ריש הסימן. שו"ע אדה"ז שם.

ובלשון חז"ל: טושו"ע יו"ד ריש הל' צדקה.

ביאור רבינו הזקן: אגה"ק סכ"א.

ממנו למדו: אולי י"פ הדיוק — שממנו ועבודתו זו נמשך גם לימוד (הרגל) וסיוע בזריזות של מצוה לכאו"א, וכמו אהבתו שירושה היא לנו כו'.

מעשה הצדקה: וגדולה גמ"ח יותר מן הצדקה (סוכה מט, ב).

העולה על כולנה: ביאור הענין יש להעיר מד"ה זאת חוקת תער"ב [המשך תער"ב ח"א ע' מא ואילך].

במדה .. ככה: להעיר מד"ה אריב"ל עתיד כו' צ"ח (ס' המאמרים־קונטרסים ח"ב [שצט, ב ואילך. ולאח"ז בסה"מ תרח"צ ע' קמה ואילך]) סה"ו.

יזרז .. חושה .. גאולה: העילוי דזכו אחישנה — ראה שערי אורה סד"ה יביאו לבוש מלכות.

אלקים .. חושה לי: תהלים מזמור ע, ב־ו.

החלצו רנ"ט פ"ז: **סה"מ תרנ"ט ע' נח ואילך.**

עה"פ: **קדושים יט, יח.**

אהבתו שירושה היא לנו כו': **תניא פי"ח.**

במדה כנגד מדה: **סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.**

שכמה פעמים ככה: **ראה סוטה יא, א ובתוס' שם ד"ה מרים (מתוספתא). סנהדרין ק, ריש ע"ב. פרש"י עה"פ תשא לד, ז. ועוד.**

זכו אחישנה: **סנהדרין צח, א.**

תהלים מזמור ע: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

להחיש את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ובעגלא דידן.

בכבוד ובברכה ולבשו"ט בכל הנ"ל.

י'שלה

ב"ה, כ"ה שבט, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור רב פעלים
מוה"ר מאיר שי' דרייפוס

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש מכת"ר על ידי הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ בעל מרץ ורב פעלים מוה"ר עזריאל שי' חייקין, שמסר לי גם כן שכמה מהענינים שדברנו עליהם כשהי' כאן יש בהם שיפור, אף שלא נזדמן לדבר אתו בפרטיות. אבל כיון שאין שיעור לטוב, בטוחני שממשיך פעולותיו באופן דהולך ומוסיף ומרבה בטוב.

והובטחנו הבא לטהר (וכדיוק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע — לטהר עצמו ולטהר אחרים) מסייעין אותו, ובפרט שזכות הרבים מסייעתו.

הפ"נ יקרא עה"צ.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

את הגאולה: שהצדקה מקרבת אותה. דרגות בזה יל"פ ע"פ משנ"ת בלקוטי לוי יצחק לתניא ע' מ ואילך.

שהצדקה מקרבת אותה: **ראה ב"ב יו"ד, א.**

י'שלה

והובטחנו: **ראה שבת קד, סע"א. יומא לח, סע"ב.**
וכדיוק אדמו"ר הזקן: **לקו"ת דרושי שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ה (פט, ד ואילך).**

י"שלו

ב"ה, מוצאי שבת קודש פ' שקלים,
אור ליום ראשון פ' תרומה,
ה'תשל"ב. ברוקלין, נ.י.

לאנ"ש ובפרט לכל המשתייכים לכ"ק מו"ח אדמו"ר
ההולכים בדרכיו ובאורחותיו, בתוככי כל חובבי תורה
ומצוה,
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

נוסף על המכתב הכללי דשבועיים שלפני זה ובהמשך לתוכנו, הנני פונה בזה לכל אחד ואחת מאנ"ש יחיו, אשר ה' הדבור של חיבה מצוי בין כ"ק מו"ח אדמו"ר ובינם ולמדו תורתו והלכו בדרכיו ובאורחותיו, אשר, כאמור גם עתה בודאי עושים כן,

ובפרט עתה בבואנו מיום סגולה, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר,

בפני' ובקשה פנימית להתעורר בהתעוררות אמיתית ובמרץ הדרוש לבסס את מוסדות החינוך שנתייסדו על ידו בחיים חיותו בעלמא דין, לרבות המוסדות חינוך שנתייסדו לאחר מכן על שמו ומתנהלים ברוחו ועל פי הוראותיו, לבסס אותם ככל הדרוש ויותר, במסירה ונתינה נפשית, ואין צריך לומר בטרחה גופנית, ועל אחת כמה וכמה בממונם, ולהוסיף עליהם מוסדות חינוך חדשים כמוהם בכל מקום שאפשר, ולבססם ולהגדילם ולהאדירם. ובודאי יחנכו את כל בניהם שי' ואת כל בנותיהם תי' במוסדות אלו — ברוחו ועל פי תורתו והוראותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר.

מובן שאין בזה פגיעה ח"ו בהיוקר והחשיבות של מוסדות חינוך על טהרת הקודש של כל אחינו בני ישראל, אבל כחובת התלמיד לרבו (חובה

י"שלו

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 302 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

הנמכתב הכללי: **לעיל אגרת י"שכט.**

יחנכו את כל בניהם .. במוסדות אלו כו': **ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 417 ואילך. תו"מ — התוועדויות חכ"ב ע' 157 ואילך. ועוד.**

שהיא זכות ונח"ר להרב) — על כל אחד ואחת מאנ"ש — נוסף על הפעולות לטובת עניני מוסדות חינוך על טהרת הקודש בכלל — להתאמץ בפרט בביסוס מוסדות כ"ק מו"ח אדמו"ר ולהרחיבם ולחנך את בניהם ובנותיהם במוסדות אלו,

אשר בודאי יצליחו בחינוכם בהם ויגדלו בהם וילכו מחיל אל חיל,

וישפיעו בכל זה בסביבתם, אשר מהם יראו וכן יעשו הקרובים והידידים וגם הרחוקים לעת עתה.

וכ"ז בזריזות כו' — כמבואר במכתב הנ"ל וזריזות מביאה לידי כו' קדושה כו'.

וכבקשת והפצרת כ"ק מו"ח אדמו"ר כמה פעמים במשך חיים חיותו בעלמא דין — כידוע ומפורסם.

ובודאי אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר יעורר רחמים רבים על כל העושים והמעשים בכיוון האמור, בכל המצטרך להם ולבני ביתם שיחיו, ובנקודה הפנימית — לראות רב נחת חסידותי אמיתי מכל בניהם ובנותיהם שיחיו.

ובהתאם להציווי דמעלין בקודש ובזריזות, יזדרזו ויוסיפו בפעולות האמורות וכל המוסיף מוסיפין לו בתוספת מרובה על העיקר, מיד ה' המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה — ובזריזות ועד מהרה ירוץ דברו.

בכבוד ובברכה להצלחה רבה בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**
וזריזות .. קדושה כו': **סוטה בסופה.**
הנושים והמעשים: **ראה ב"ב ט, א. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"י.**
להציווי דמעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**
בתוספת מרובה על העיקר: **ראה ב"ר פס"א, ד.**
המלאה .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**
ועד מהרה ירוץ דברו: **תהלים קמז, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרח. ובכ"מ.**

י"שלז

ב"ה, א' דר"ח אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הרב ד"ר זרח שי' ורהפטיג

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו מכ"ב שבט, ולאחר בקשת רוב סליחתו מוכרחני לומר שהופתעתי מתוכנו, ובפרט מהתחלת המכתב בו כותב שרואה „חובה דתית־מוסרית לעצמי להעמיד הדברים על אמיתתם ודיוקם. גם כשנטושה מחלוקת לשם שמים על מצב מסוים וכל דרכי הטיפול בו, יש לשמור על קו האמת מכל משמר". וכן סיומו מעין הפתיחה: „גם בשעת מחלוקת, חובה לדעת ולהודיע את העובדות המשפטיות והמעשיות לאמיתן",

ולאחרי שעיינתי בכל שמונת העמודים שבמכתב, ראיתי שהנקודה **העיקרית** שבכל הענין נעלמה בו **לגמרי**, והיא (ובניסוח של מר) בהנוגע אם התיקון בחוק הוא שורש כל הבעיות ואם רק יתוקן שוב יבוא הכל בשלום; שבודאי הכוונה בזה, וכמוכח ג"כ מהמשך המכתב, תיקון החוק על ידי הוספת ההגדרה „כהלכה" (גיור כהלכה), וכן בנוגע להזכויות הניתנות לזוגות מעורבים וכו',

שהנקודה העקרית בזה והעובדה המשפטית והמעשית, שכאמור לא נגע בה כלל במכתבו, היא: שיש פסק־דין ברור של הרבנות הראשית — ויש להדגיש שהפס"ד נתקבל פה אחד — הקובע העובדות באופן חד־משמעי, וז"ל וכבר נתפרסם ברבים:

> מועצת הרבנות הראשית לישראל בישיבתה מיום ה' ער"ח סיון תש"ל, דנה בכובד ראש על המצב המסוכן שיתהווה על־ידי שלא הודגש בפירוש בחק .. שהגיור יהי' כהלכה, דבר שיזעזע את כל בית ישראל מקצה עולם ועד קצהו, ויפלג את העם פילוג שלא הי' כמוהו למן סור אפרים מעל יהודה, והחליטה פה אחד:

י"שלז

גדפסה ב„היכל מנחם" ח"ב ע' קנג ואילך.
הרב .. ורהפטיג: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"פא, ובהנסמן בהערות שם.**
התיקון בחוק: **„מיהו יהודי". ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**
פס"ד .. הרבנות הראשית: **ראה גם לעיל אגרת י"רעט, ובהנסמן בהערות שם.**
למן סור אפרים מעל יהודה: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' ז, יז.**

א. כל גיור שנעשה, בין בארץ ובין בחו"ל, שלא כדין וכהלכה הקבועה ועומדת למן סיני ועד הנה, — איננו גיור. ואין לא־יהודי נעשה ליהודי אלא על ידי גיור כהלכה.

ב. אסור על פי דין תורה לרושמי מרשם התושבים והאחראים עליהם, לרשום אינו יהודי כיהודי בעוד שלא נתגייר כהלכה.

ג. הרבנות הראשית פונה לממשלה בבקשה נמרצה להביא בכנסת תיקון להחק ע"י תוספת המלה „כהלכה".

ד. אם ח"ו לא יתוקן החק כנ"ל על נציגים הדתיים לעזוב את הממשלה, כי לא יתכן להשתתף באחריות הענין כחברי הממשלה.

הנ"ל הוא בהנוגע להתחלת וסיום מכתב כ' (אשר תוכנו בא לבאר את ההתחלה ואת הסיום).

ב. ועוד ועיקר מה שיש להוסיף בזה, לאחרי פס"ד האמור, אשר כפי ידיעותי בדברי ימי עמנו בני ישראל בכל התקופות לא מצאתי מקרה דומה, אשר יכריזו ובקול גדול ובפרסום הכי גדול, אשר פב"פ הוא הרב המוסמך שלהם וסמכותו צריכה להתקבל על כל אחד ואחד ובזה תלוי קיום הדת וכו' וכו', ובבת אחת עם הכרזה זו, וג"כ בפרסום ובפרהסיא, יפעלו בניגוד גמור להפס"ד הברור של אותה הרבנות המוסמכת.

כוונתי כפשוטה לסעיף (ד) הנ"ל הקובע כי לא יתכן להשתתף באחריות הענין, ולכן על הנציגים הדתיים (לצאת מן הקואליציי) לעזוב את הממשלה. וכן להסעיף (ב) האוסר על הפקידים ועל **האחראים עליהם** לרשום אינו יהודי כיהודי בעוד שלא נתגייר כהלכה.

ג. מה יענה כ' על השאלה: באיזה תוקף יכול כ' וחבריו שי' לתבוע מהממשלה שיישמעו לתביעות הדתיות, בה בשעה שהם עצמם עוברים על הפס"ד הברור האמור שניתן מאותה הסמכות הרבנית אשר משרדו של כ' משלם לו משכורת בעד פעולותיו הרבניות, מתעסק בשקו"ט בנוגע לפרטי הנהלת הרבנות וכו'?

אפשר עוד להאריך בכל האמור, וכן בכמה נקודות אשר במכתב כ', אבל לצערי הגדול נוכחתי אשר באם מוסיפים משהו, הרי כמה אנשים נטפלים לענין טפל או גם לפרט שאינו שייך לכל הענין הנידון, למרות הרציניות והחיוניות שבענין, ובלבד שבאופן רשמי יהי' מענה, אף שהמענה

הוא בגדר „טענו בחיטים והודה לו בשעורים" או אף גרוע מזה, וכטענה הידועה, איך אפשר לאיש אשר מעולם לא ביקר באה"ק ת"ו לומר אשר כתוב בספרים הוראה פלונית בנוגע לענין פלוני אשר באה"ק ת"ו.

החותם בצער רב על המצב המבהיל ובפרט אשר כנראה מתוכן מכתב כ' רוצים שיעלימו עין מנקודה העיקרית שבזה ו„מכסים" זה בשקו"ט אשר במצב ההוה אינו נוגע כלל וכלל,

ויהי רצון אשר, בסגנון כ', ידעו כל אחד ואחת העובדות המשפטיות (ובודאי אשר משפט תורתנו תורת אמת אינו גרוע ח"ו משיחה בטלה שלהם) והמעשיות לאמיתן — המציאות כמו שהיא: שיש פס"ד הרבנים בנוסח חד־משמעותי וכו'.

בכבוד ובברכה.

נ.ב.

א. בודאי ידוע גם לכ' ע"ד השמועה אשר מחוגים מסויימים הקרובים לכ' מנסים זה מזמן ללחוץ על הרבנות הראשית בהנ"ל.

ב. וכן ע"ד השמועה אשר כ' צלצל לכאן לאחד ממנהלי משרד המזהפוה"מ כאן, לאחרי החלטת אגודת הרבנים ואיגוד הרבנים **וכו'** בנוגע לגיור **כהלכה** ואשר דעתם זהה עם פס"ד הרבנות הראשית, ובפרט סעיף (ד) האמור; וטענת כ' היתה היתכן שנתקבלה החלטה כהאמורה ועסקני המזהפוה"מ כאן לא עשו בדבר; והתוצאות מזה היו שנדפסה מודעה במכ"ע כאן אשר אין הכרח לצאת מהממשלה, בחתימת „כמה" רבנים ואנשים סתם מבלי ידיעתם כלל, וכפי שנתברר לאחרי כן, **היפך** השקפת עולם שלהם (ושל המזהפוה"מ בכלל) בנוגע לקיום פס"ד הרבנות וסעיף ד' בפרט שמוכרח לקיימו.

זאת אומרת: אשר מכניסים להאוירה דבנ"י **בארה"ב** שלש „המצאות":

(א) אשר מותר לכל אחד ואחת למרוד בפס"ד ברור של הרב שלו, ואף על פי כן לא יפגע זה בדתיות שלו וכו'.

(ב) אשר אפשר להחתים אנשים מבלי ידיעתם והיפך השקפת עולמם.

טענו .. בשעורים: **ב"ק לה, ב. וש"נ.**

משפט תורתנו .. משיחה בטלה שלהם: **ראה מגחות סה, ריש ע"ב.**

המזהפוה"מ: = **המזרחי־הפועל המזרחי.**

(ג) מותר לעשות זה אפילו בענין הקשור באמונתם של אנשים אלה ודתיותם, או במלים אחרות, להחתים אדם על השקפה אשר לדעתו היא מרידה בתורתו שקבל על עצמו ונגד מצפונו.

ובודאי אשר לדכותי' דמר אין צורך להסביר מהו הצד המשפטי והמעשי דהנ"ל, כסגנון מכתבו, ובסגנון ברור יותר, נקודת היסוד של השקפת עולמו של כל מאמין ועל אחת כמה וכמה של עם מאמינים בני מאמינים, וד"ל.

י'שלח

ב"ה, א' דר"ח אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אורי צבי שי' גרינברג

שלום וברכה!

לאחרי ההפסקה הארוכה, אף על פי שבינתים בקשתי למסור ד"ש למר ותקותי שמסרו לו בזמנו, קבלתי הפתעה בלתי נעימה שמצב בריאותו שלא כדבעי. והתקוה שלעת קבלת מכתבי זה יש כבר הטבה, ויהי רצון שתלך הלוך והטיב עד שתהי' רפואתו שלמה.

וזכות הרבים — שביכלתו וכוחו לזכותם על ידי קירוב לבם לאבינו שבשמים, רופא כל בשר ומפליא לעשות, בכשרונו אשר חונן בו ואשר כבר הראה כוחו ופעולתו בהשפעה על דעת הציבור, ובפרט על יחידי סגולה מבין הציבור — בודאי תעמוד לו, להמשיך בזה ולהוסיף בזה מתוך בריאות ושמחה וטוב לבב, שנתחזקו ונתבססו ע"י אמונה בכוח עם ישראל, עם חכם ונבון, אלא שהיצר מוצא לו כמה שלוחים המפתים ומבלבלים ומטשטשים את כל הערכים, וביחוד הערכים הרוחניים והנצחיים של עמנו ושל תורתו הנצחית, שלכן תפקיד המעורר הוא רק

מאמינים בני מאמינים: **שבת צז, א.**

י'שלח

מצילום האגרת.

מר אורי צבי גרינברג: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תשכג, ובהנסמן בהערות שם.**

רופא .. לעשות: **ברכת „אשר יצר", מברכות ס, ריש ע"ב.**

עם חכם ונבון: **ואתחנן ד, ו.**

להסיר המכסה, ובסגנון הכתוב רוח סערה וענן גדול גו', אשר באמת אין בהם שום ממשות כלל, וכמו החושך שאין בו שום ממשות כלל ולכן ממילא נדחה מפני האור (תניא פ' כ"ט).

המצפה לבשורה נעימה שמצב בריאותו הולך וטוב ובאופן המשביע רצון, ובפרט שנכנסים אנו לחודש שמרבין בו בשמחה,

וחותם בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

י'שלט

ב"ה, ראש חודש אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

צו דער רעדאַקציע פון „די אידישע היים"
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

עס האָט מיר געפרייט צו באַקומען די ידיעה וועגן דער ספעציעלער אדר־ניסן אויסגאַבע וואָס וועט פאַרצייכענען דעם 13־יעריגען יובילייאום פון „די אידישע היים".

צו דער געלעגנהייט שיק איך מיין באַגריסונג און ברכה צו די מיטגלידער פון דער רעדאַקציע, ווי אויך די מיטאַרבעטער און לייענער — שיחיו. השם יתברך זאָל העלפן, אַז דער דאָזיגער וויכטיגער אָרגאַן זאָל אויך ווייטער דערפילן זיין אינערלעכע אויפגאַבע, און נאָך אין אַ גרעסערן פאַרנעם אין כמות און אין איכות.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די חדשים אדר־ניסן דריקט זיך אויס די גמרא: **מסמך גאולה לגאולה**. דער אויסדרוק שטרייכט אונטער די אינערלעכע נקודה פון ביידע חדשים, די **גאולה פון פורים** און די **גאולה פון פסח**.

ובסגנון הכתוב: **יחזקאל א, ד.**
שמרבין בו בשמחה: **תענית כט, סע"א. מג"א או"ח הל' מגילה סו"ס תרפו.**

י'שלט

נדפסה ב„די אידישע היים" ניסן ה'תשל"ב (חוברת 51) ע' א.
גמרא: **מגילה ו, סע"ב ובפרש"י שם.**

ווי אין אַלע ענינים פון תורה, וועלכע ענטהאַלטן פיל הוראות און רמזים, אַזוי אויך אין דעם דערמאָנטן אויסדרוק, וואָס איינער פון זיי איז אין דעם באַגריף פון דעם עצם ענין פון **גאולה** — אויסלייזונג.

עס זיינען פאַראַן מדריגות אין גאולה. די גאולה פון פורים האָט אויסגעלייזט די אידן פון דער גזירה פון להשמיד גו' ביום אחד; אָבער די גאולה איז געווען **באַגרענעצט** נאָר צו דעם, וואָרום די אידן זיינען ווייטער געבליבן אין גלות **(אכתי עבדי אחשורוש אנן)**. פון דער אַנדער זייט, איז די גאולה פון מצרים געווען אַ **פולשטענדיגע** באַפרייאונג, ביז **ובני ישראל יוצאים ביד רמה**.

אין דעם אויסדרוק **מסמך גאולה לגאולה** איז פאַראַן אויך אַן אָנדייטונג, אַז אַ איד דאַרף וויסן, אַז יעדער איד האָט בכוח צו דערהויבן די גאולה פון פורים צו דער גאולה פון פסח, דאָס הייסט, צו פאַרוואַנדלען אַ באַגרענעצטע גאולה — וועלכע איידן זיינען נאָך אין גלות — אין אַ פולשטענדיגע גאולה. מיט אַנדערע ווערטער: אפילו וועלכע **כלפי חוץ** — אין מאַטעריעלע און זייטיגע ענינים — איז אַ איד אין גלות, איז אָבער **כלפי פנים** — אין עיקר־דיגע זאַכן, אין אַלע ענינים פון נשמה־לעבן — קען ער זיין, און מוז זיין, פולשטענדיג פריי. דאָס הענגט אָפּ פון עם אליין. און אדרבה, דורך אַריינברענגען גאולה אין גייסטיגן לעבן, דורך תורה און מצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן, ברענגט ער אַ גאולה אויך אין מאַטעריעלן לעבן, באַפרייאונג פון גזירות, פון דאגות פרנסה, פון דאגות בנוגע געזונד, וכו' וכו'.

נאָך אַ געמיינזאַמע נקודה אין די דערמאָנטע צוויי גאולות איז די ראָלע פון דער אידישער פרוי און טאָכטער, ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה דריקן דאָס אויס: **אף הן היו באותו הנס** (פסחים קח, ב), און ווי רש"י טייטשט אָפּ אויפן אָרט: **בשכר נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו** (פסח) .. **על ידי אסתר נגאלו** (פורים), וואָס ווייזט, אַז פרויען האָבן גאָר געהאַט אַן עיקר־דיגן חלק אין די גאולות.

אַ **פראַקטישע** הוראה פון דאָס אויבנגעזאָגטע, ווי פון אַלע ענינים אין תורה, תורת־חיים (הוראה בחיים) — אָנווייזונג אין טאָג־טעגלעכן

להשמיד גו': **אסתר ג, יג.**

אכתי .. אנן: **מגילה יד, א. וש"נ.**

ובני .. רמה: **בשלח יד, ח.**

תורה .. הוראה: **ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. וראה זח"ג נג, ב.**

לעבן: אויך אין איצטיגען גלות איז דאָ די אויבנדערמאָנטע מעגלעכקייט צו זיין אינגאַנצן פריי אין אַלע ענינים וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט אידישקייט, און אויך אין איצטיגען דור פון עקבתא דמשיחא — די לעצטע טעג פון גלות, ערב דער גאולה דורך משיח צדקנו — האָבן די פרויען אַן עיקר־דיגען חלק אין דער אַלגעמיינער גאולה פון כלל ישראל.

און מיר האָבן די פאַרזיכערונג, אַז די אויפפירונג פון נשים צדקניות, צוגלייך און צוזאַמען מיט דער הנהגה פון אַלע אידן בדרך התורה והמצוה, דורכגעדרונגען מיט דער ליכטיקייט און לעבעדיקייט פון תורת החסידות, וועט דערנעענטערן און אַראָפברענגען די גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'שמ

ב"ה, א' אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

נשי ובנות ישראל מגרוזי' אשר בארצנו הקדושה
תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בנועם נתקבל מכתבן, בו מבשרות טובות על דבר השיעורים ביהדות בכלל ובדיני טהרת המשפחה בפרט. והשם יתברך ימלא משאלות לבבן לטובה להצליח בלימודן, לימוד המביא לידי מעשה, ובכל מעשה ידיהן לטובה ולברכה.

ובודאי יודעות דברי רבי עקיבא שמצות ואהבת לרעך כמוך — כלל גדול בתורה, היינו שלא להסתפק בהישג עצמי, אלא צריך להשתדל שגם „רעך" יהי' „כמוך".

י'שמ

לימוד המביא לידי מעשה: **ראה קידושין מ, ב. וש"נ.**
ואהבת לרעך כמוך — כלל גדול בתורה: **קדושים יט, יח. בתו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ.**

והרי גם זה מענין „מחצית השקל", אשר באחד באדר משמיעין על השקלים, וכמבואר הרמז בזה, שיהודי בפני עצמו אינו אלא „מחצית", ורק ביחד עם יהודי כמוהו הרי זה דבר שלם, שזהו ג"כ אחד מהטעמים ש„העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל".

ויש להוסיף בזה, שאפילו מי שהוא „דל" בעיניו או באמת, אַל לו לחשוב מה יכול אני לעשות ולפעול בעד הזולת, כי בעניני טוב וקדושה כל אחד ואחת לפי מצבו יכולים להשפיע על כל הסביבה, הן בדיבור ועל אחת כמה וכמה על ידי דוגמא חי'.

וזהו שמודגש ג"כ בתורה „בשקל **הקודש**", כי כל בני ובנות ישראל זרע קודש הם, בני ובנות „גוי קדוש". שלא כדעת התועים והטועים שיש יהודים „דתיים" ויהודים „לא דתיים", כי באמת לאמיתו כל בני ובנות ישראל מאמינים בני מאמינים, אלא שיש כאלה אשר יצרם העבירם מדעתם מחמת סיבות שונות ומשונות, ברובא דרובא סיבות חיצוניות, אבל לבם ער לתורה ולמצוות באם רק יש מי שיעורר אותם באופן המתאים.

ויהי רצון אשר כיון שמשנכנס אדר מרבין בשמחה, תרבה השמחה אצלן ויקויים אצלן ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות ולפורים שמח.

באחד באדר .. השקלים: **ריש מס' שקלים. וש"נ.**

וכמבואר הרמז בזה: **ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 189 ואילך. ועוד.**

העשיר לא ירבה .. ממחצית השקל: **תשא ל, טו.**

בשקל הקודש: **שם, יג.**

גרי קדוש: **יתרו יט, ו.**

מאמינים בני מאמינים: **שבת צז, א.**

לבם ער: **ראה שהש"ר עה"פ (ה, ב) אני ישנה ולבי ער.**

שמשנכנס אדר מרבין בשמחה: **תענית כט, סע"א. מג"א או"ח הל' מגילה סו"ס תרפו.**

ליהודים .. ויקר: **אסתר ח, טז.**

י׳שמא

ב״ה, ב׳ אדר, תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום כ״ד שבט,

יתחיל ליקח אותן התרופות החדשות ויחליט סופית בהתאם להתוצאות דימים הראשונים, שיקחם.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לרפואה.

י׳שמב

[ג׳ אדר, ה׳תשל״ב]

ללמוד בכולל בלי משכורת — אינו ענין.

וכן לא בישיבה תיכונית.

בנוגע שאר האפשריות — כשיתבררו בפרטיות הדרושה — יתייעץ עם ידידים שי׳ שעל אתר ויחליט (ביחד עם ב״ג תי׳) בהתאם.

אזכיר עה״צ.

י׳שמג

[ה׳ אדר, ה׳תשל״ב]

בתמהון **גדול** קראתי מכתבו: אמרתי כו״כ פעמים **ובהחלט**, אשר

י׳שמב

נדפסה ב„היכל מנחם״ ח״ג ע׳ קעז.
נכתבה על גליון המכתב מיום ג׳ אדר ה׳תשל״ב.

י׳שמג

נדפסה ב„גלכה באורחותיו״ ע׳ 213 ואילך. והיא מענה למו״ה זלמן יפה, במנשסתר, שביקש להשפיע על הנדבן מר הובערט מבערמודא שיסע לבקר את כ״ק אדמו״ר.

ידידַי — **לא** ישתדלו אשר פי ופי יבקרו אצלי, **ופשיטא** אשר לא **ילחצו** עליהם לקחת מזמנם ולעשות טובה לאלה הלוחצים עליהם (וטובה גם לי) ולבקרני.

אין זה טובה בשביל הלוחצים ולא בשביל הפעולות (שתקותם שע"י הביקור אצלי — ינדב המבקר נדבה יותר גדולה).

וכיון דמובן אשר הנני מחשיבו בין ידידַי — פשיטא שגם עליו חלה הוראה הנ"ל.

טעם ההוראה **מובן**: יש תועלת בהביקור אצלי — כשהמבקר רוצה לבקרני **מצ"ע**, אבל כשמסכים ע"ז מפני **שכו"כ** אנשים (שהוא רואה אותם **כשלוחים** שלי) **כאו"א** מעורר אותו עד"ז, ומודיעו **שמטלגרף** עד"ז אלי, **ומטלפן** עד"ז **אלי**, **ומדבר** עד"ז עם המזכיר הראשי שלי, **וכו"כ** פעמים — הרי כאיש מנומס אין לו **ברירה ומוכרח** למלאות **בקשתי** ע"י **כו"כ** שלוחים, ומבלבל התכנית שלו, ולבקרני, **ובלבד שלא יבלבלוהו יותר ולא יבלבלו את אביו שי' ואת אשתו תי'** (שככתבו במכתבו — תוכרח לנסוע מהאַקלים הטוב של בערמודאַ להקור וקרח דניו יארק) למלאות **בקשות והפצרות שלוחַי וידידַי במנשסתר**.

[אפילו באם לא היתה הוראה **מפורשת** כזו — **כעסקן ציבורי** בטח יסכים **שאין פעולה זו רצוי' כלל וכלל ואינה** מוסיפה כבוד לליובאַוויטש במנשסתר ולא לליובאַוויטש בניו יארק. — ותקותי **ובקשתי** אשר כעסקן ציבורי יסביר כ"ז **לכל אלה שככתבו** started כ"ז].

לשאלתו מה יענה להנ"ל [Hubert שי']: האמת. **ובשמי** (שמסרתי זה לו (ליפה שי') ע"מ שימסור ליובערט (ובהקדמה — שאלו שדיברו עמו ע"ד הביקור אצלי — עשו זה **ע"ד עצמם** ולא ידעו ע"ד זמני הביקורים אצלי כאן בחורף זה, וכשהודיעוני עד"ז — ביקשתי מזכירי ראשי לטלפנו ע"מ למסור ליובערט):

שהנני **מצטער** על אשר למרות שבא לניו יארק לשעות **ספורות** הציעו לו לבלבל תכניתו ולגרום אי נוחיות (ולזוג' תי') ולבקרני באישון לילה **וכו' וכו'**. — ואף שכוונת המציעים היתה טובה (מרוב התקשרותם אלי וחסידות שלהם) גערתי בהם על אשר מנצלים איידעלקייט דהנ"ל ויחס טוב שלו לליובאַוויטש — להציעו הנ"ל ולגרום לו טרחות וכו' —

---

started: = התחילו.

ולבקשו **בשמי** — שלא ישנה **כלל** תכניתו הראשונה, ולא יסע לברוקלין באישון לילה בשביל שיחה קצרה אתי (ובפרט במצב האויר דעתה).

וכשיזדמן לו להיות בניו יארק בזמן מרווח יותר ובמצב אויר טוב, **וידעו עד"ז בעוד מועד** (בשביל רעזערווירען יותר זמן) וירצה לבקרני — בודאי אשר ינעם לי להכירו פנים ולמסור לו (וע"י — לאביו שי') ת"ח על סיוע שלהם לעניני ליובאַוויטש באנגליא פא"פ — סיוע בממונם וגם ע"י העידוד שלהם וכו'.

הנ"ל הוא **סופית**. ובודאי לא ילחצו עלי עוד בזה.

וגם בעתיד — **לא** ילחצו על אנשים שיבקרוני (**לא על הנ"ל** ולא על אחרים ולא על אבי הנ"ל).

י'שדמ

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

לתקופת השנה לביקורו כאן, אף שכמובן וגם פשוט שגם במשך השנה פעמים רבות חשבתי והתבוננתי בפרטי הביקור וכללותו וכו', אבל הרי ידוע אשר בתקופת השנה מתחדשים העינים ביתר תוקף ומתחדש גם הזכרון ומתעורר ביתר חיות וביתר עז,

לכן מצאתי לנכון לגלגל ולהתאים לימים אלו גם שילוח ההמחאה המצורפת בזה, בהמשך להידיעה זה מכבר ע"ד היזמה לכתיבת ספר־תורה בקשר עם יום ההולדת את כ', ובהשתתפות מיוחדת של תלמידי בתי הספר.

י'שדמ

חלקה נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 344, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

לביקורו כאן: **בחג הפורים תשל"א. ראה גם לעיל אגרת י"קכ.**

הרי יזדע: **ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים. הובא ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.**

לכתיבת ספר תורה כו': **ראה גם לקמן אגרת י"שנג.**

וההמחאה באה בתור השתתפות תלמידי ותלמידות — שיחיו — של בתי ספר החב"דיים, ובסכום מכוון.

ויהי רצון אשר התורה — שהיא חיינו ואורך ימינו ומאירה את החיים והימים, שהרי אין אור אלא תורה, כמו שנאמר ותורה אור — תאיר הגלוי שבחיים והנסתר שבחיים, וכמאמר הזוהר הידוע אשר ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא כולי דרגא על דרגא סתים וגליא (אחרי עג, א).

וכמנהג בני ישראל לקשר הענינים עם (הוראות) ימים אלו, וכהוראת רבנו הזקן „לעבן מיט דער צייט", הרי זה גם מעניני דימי הפורים הבע"ל, אשר אז קיימו וקבלו היהודים, קיימו (בימי אחשורוש) מה שקבלו כבר (במתן תורה).

ומענין לענין באותו ענין, מתאים להההוראה (שהיא גם נתינת כח) משנכנס אדר מרבין בשמחה, על אחת כמה וכמה ימי הפורים, יתן השי"ת שתתרבה השמחה אצל כ' וכל אשר לו שיחיו, הלוך והרבות הלוך ואור, בתוככי אחינו בני ישראל בכל מקום שהם. ובפרט באה"ק ת"ו, ארץ אשר עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ובירושלים עיר הקודש עלי' נאמר והתפללו אל הוי' דרך העיר אשר בחרת,

ולכל או"א וכולנו יחד יהי' אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטו וכדחז"ל.

המכתב דו' שבט בעתו נתקבל ות"ח.

בהוקרה ובכבוד ובברכת פורים שמח,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. מצו"ב העתק שני מכתבים אשר תקותי שיענינו את כ'.

אין אור אלא תורה: **תענית ז, ב.**

שנאמר: **משלי ו, כג.**

וכהוראת רבנו הזקן: **ראה סה"ש תש"ב ע' 29.** „היום יום" **ב' חשון.**

קיימו .. כבר: **אסתר ט, כז. שבת פח, א.**

להההוראה .. נתינת כח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**

משנכנס אדר מרבין בשמחה: **תענית כט, סע"א. מג"א או"ח הל' מגילה סו"ס תרפו.**

ארץ .. שנה: **עקב יא, יב.**

עלי' נאמר: **מלכים־א ח, מד. וראה ברכות ל, א. שו"ע אדה"ז או"ח הל' תפלה רסצ"ד.**

אורה .. ויקר: **אסתר ח, טז.**

וכדחז"ל: **מגילה טז, ב.**

י'שמה

[י' אדר ה'תשל"ב]

מקום לחשש שכל פרסום **קודם** מסירת העצומה — הן כאן והן שם — ואפילו פרסום מצומצם **ביותר** יקשה .. לכן כדאי שכהנ"ל יהי' **בסודיות** האפשרית עד לאחרי המסירה. וק"ל.

י'שמו

[י"ב אדר, ה'תשל"ב]

ביחד עם המשלוח מנות —

י'שמה

מענה ל„איגוד למען קיום היהדות" אודות פעולות בקשר ל„מיהו יהודי". וראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם. אגרות נוספות אל האיגוד — לעיל אגרת י"שט, ובהנסמן בהערות שם.

י'שמו

מצילום כתי"ק — נדפס ב„כפר חב"ד" גליון 755. העתקתו נדפס ב„מקדש מלך" ח"ג ע' קא. והוא נוסח ברכה מכ"ק אדמו"ר לצרף להמשלוח מנות שיחלקו לחיילי צה"ל.

לשלימות הענין מועתק כאן מכתב אגו"ח בארה"ק לכללות אנ"ש באה"ק:

ב"ה, י"ב אדר, תשל"ב

לכללות אנ"ש שי',

שלום וברכה!

ממזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א נתקבלו ההוראות כדלקמן, לקראת חג הפורים:

המשלוח מנות לחיילים הוא בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, והשלוחים המעבירים את משלוח המנות הם שלוחי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

לכל משלוח מנות יצורף מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א [כבפנים].

היות, וכנ"ל, השלוחים הם שלוחי כ"ק אדמו"ר שליט"א, יתנו משלוח מנות בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א אף להשלוחים, בצירוף עם הברכה הנ"ל.

היות ועפ"י שו"ע איש שולח מנות רק לאיש, ממילא מובן שהפתק המצורף יתנו רק לגברים.

כל המביאים משלוח מנות לעולים החדשים בכל אתר ואתר, ידגישו לעולים, שהיות והיו עד עתה ברוסי' ולא הי' באפשרותם לקיים מצות „משלוח מנות" כדבעי, לכן שולחים להם עתה, ולראות שגם הם יקיימו המשלוח. ושמהמנה תוכל להשאר כמות שאפשר יהי' להמשיך ולשלחה, ובכך יקיימו גם המקבלים משלוח מנות כשישלחו הנותר.

קיום מצוה זו יהי' בנוסף לקיום כל המצוות.

המנות ומסירתן צריכות להיות באופן של משלוח מנות, ולא כ„מתנות לאביונים", וכן באדיבות ובסבר פנים יפות.

משלוח מנות לעולים החדשים: **ראה גם להלן סוף אגרת שלאח"ז.**

משלוח איחולַי, אשר, בתוככי כל היהודים, יהי' לכאו"א אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטו וכדחז"ל,

ובאופן — כבקשת דוד מלך ישראל — אלקים חושה לי ... הוי' אל תאחר.

מנחם שניאורסאהן

י"שמז

ב"ה, י"ג אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מו"ה אברהם גד שי' מאַחעראָווסקי

שלום וברכה!

דערמיט באַשטעטיג איך די ערהאַלטונג פון אייער בריוו פון ח' אדר מיט דאָס בייגעלעגטע.

השם יתברך זאָל העלפן אַז איר זאָלט דורכפירן דעם באַשלוס צו פראַווען פסח צוזאַמען מיט דער גאַנצער משפחה — וואָרום איך האָף אַז אייער באַשלוס איז ניט נאָר פאַר די סדרים נאָר פאַר דעם גאַנצן פסח — אין אַ גוטע שטימונג און אין גוטן געזונד, סיי בנוגע דעם געזונד פונם גוף און סיי בנוגע דעם געזונד פון דער נשמה.

איך האָף אויך, אַז איר וועט זיך באַמיען איינווירקן אויף אַנדערע

להדגיש שמצות משלוח מנות היא על כל אחד ואחת מגיל בר מצוה ובת מצוה, ואף קטנים יותר מצד מצות חנוך, וממילא ידאגו וירצו כולם לקיים המצוה.

בכדי להקל על העולים החדשים קיום מצות „מתנות לאביונים" שיהיו השלוחים מוכנים לקבל מהם עבור מצוה זו (שאפשר לקיימה בפרוטות מעטות) ויהיו שלוחים לתת הצדקה.

אורה .. ויקר: **אסתר ח, טז.**
וכדחז"ל: **מגילה טז, ב.**
אלקים .. אל תאחר: **תהלים ע*, ו.**

י"שמז

מר אברהם גד מאַחעראָווסקי: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"קעא, ובהנסמן בהערות שם.**

---

*) הקאַפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן אשתקד — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

משפחות אין אַרובאַ, אַז זיי זאָלן האָבן אַ כשרין פסח, וואָס דאַן איז דאָס אויך אַ פריילעכער פסח.

דער זכות פון דער צדקה, פאַר וועלכע אַ קבלה איז בייגעלעגט, זאָל אייך ביישטיין איר זאָלט האָבן גוטע בשורות אין אַלע אויבנדערמאָנטע ענינים, צוזאַמען מיט דעם זכות וואָס איר שרייבט אין אָנהויבס בריוו, אַז איר זייט מפרסם די מצוות פון משלוח מנות און מתנות לאביונים.

איך ווינטש אייך און אַלע אייערע אַ פריילעכן פורים און אַ כשרין און פריילעכן פסח.

בברכה לבשורות טובות.

נ.ב. אייער ביישטייערונג איז איבערגעגעבן געוואָרן אין דעם פאָנד פון משלוח מנות, וואָס מישיקט היינטיקס יאָר ספעציעל פאַר די נייע עולים וועלכע זיינען לעצטנס געקומען פון הינטער דעם אייזערנעם פאָרהאַנג.

י'שמח

[נוסח המברק לקראת חג הפורים, ה'תשל"ב]

צמח צדק, כולל, תורת אמת, צעירי,
נשי, בנות, אנ"ש שיכון חב"ד ירושלים.

פורים שמח והתוועדויות פעילות וליהודים יהי' אורה ושמחה וששון ויקר בכל הפירושים ובהוסף כההוראה למטה ולמעלה כביכול* מעלין בקודש.

מנחם שניאורסאהן

---

*) מה שהוא מצוה לישראל לעשות, עושה בעצמו. ואני המתחיל.

י'שמח

נדפס ב„מקדש מלך" ח"ג ע' רמ.
וליהודים .. ויקר: **אסתר ח, טז.**
בכל הפירושים: **מגילה טז, ב.**
מה .. בעצמו: **שמו"ר פ"ל, ט.**
ואני המתחיל: **תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.**
מעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**

י'שמט

ב"ה, ט"ו אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מו"ה מרדכי שי'

שלום וברכה!

בנועם ובשמחה קבלתי מכתבו אשר עלו הוא ובני ביתו שיחיו לארצנו הקדושה ת"ו.

ויהי רצון שתהי' עלייתם בשעה טובה ומוצלחת בגשמיות וברוחניות גם יחד, ובנקודה הפנימית — לגדל בניהם שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

לכתבו אודות מקום הסתדרותו בפרנסה ומקום דירתם וכו', יתייעץ בזה עם ידידים הנמצאים על אתר ויודעים פרטי המקומות והדירות וכו', וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ.

בברכה להסתדרות טובה ולבשורות טובות בכל האמור.

י'שנ

ב"ה, ט"ו אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ
מו"ה אברהם אלי' שי' אַקסעלראָד

שלום וברכה!

בנועם ובשמחה קבלתי מכתבו אשר עלו הוא ובני ביתו שיחיו לארצנו הקדושה ת"ו. ויהי רצון שתהי' הסתדרותם בשעה טובה ומוצלחת בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בנוגע למקום דירתו וכו', ידועה דעתי אשר קדימה בזה לנחלת הר

י'שמט

וכבר נאמר: **משלי יא, יד. כד, ו.**

י'שנ

לנחלת הר חב"ד: **ראה גם לעיל אגרת י'קכב, ובהנסמן בהערות שם.**

חב"ד, ורק באם אי אפשר, היינו שאין שם דירה וכו', אזי להתענין בנוגע לכפר חב"ד.

ויהי רצון מהשי"ת המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית שאיך שיחליטו יהי' בטוב.

בעת רצון ייקרא הפ"נ על הציון.

בברכה להסתדרות טובה ולבשורות טובות.

י'שנא

ב"ה, ט"ז אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר דב שי' זליקין

שלום וברכה!

באיחור זמן הגיעני מכתבו מט' שבט עם המצורף אליו.

ואתחיל מסיום מכתבו שמסיים בברכה, ובדרך לקחתי ואשיבנו, שהשי"ת ימלא משאלות לבבו לטובה בכל ענייניו הפרטיים והכלליים, כולל הכתוב בראשית מכתבו שהוא נין ונכד של ר' ברוך מרדכי אטינגר ז"ל מבוברויסק, שבודאי יודע הפרטים איך [שהי'] מחסידיו הראשונים והכי נאמנים של רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, מייסד חב"ד וראש שושילתא דמשפחת שניאורסאהן הענפה.

תקותי חזקה שזכרון צור מחצבתו הוא גורם פעיל לא רק אצל מר כי אם גם אצל אחיו מר ארי' לובה שי' אליאב, ובפרט על פי הרושם שנשאר אצלי מפגישתנו האישית עם אחיו לפני כמה שנים כשהי' בארצות הברית, ועוד ועיקר ששמעתי רבות מפעולות אחיו בנוגע ישוב ארץ ישראל, ארצנו הקדושה, ובמיוחד לטובת אלו שעלו מארצנו לפנים.

ואוסיף תקותי אשר משתדל אחיו וגם הוא וכל העובדים בשטח זה שתהי' עלי' זו באופן דתרתי משמע, עלי' גם ברוחניות, אשר העם

י'שנא

ובדרך לקחתי ואשיבנו: **ע"פ לשון הכתוב – בלק כג, כ.**

ר' ברוך מרדכי .. מבוברויסק: **ראה גם לעיל אגרת י'מג, ובהנסמן בהערות שם.**

היושב בה בצדק ובגאון ישא התואר של „ממלכת כהנים וגוי קדוש". ומדגיש אני **בגאון**, ובלשון הכתוב: „וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", והארץ תתאים לשמה, אשר ארץ הקודש ייקרא לה, ועד שנקראת כן בפי כל העמים — ברוסית וכיו"ב.

ומעין האמור בנוגע לעלי' תרתי משמע, יהי רצון שגם במקצוע של מר, שככתבו שהוא מנהל רשת החשמל, יאיר בתי בני ישראל וגם הרחובות ורשות הרבים של ארץ ישראל באור כפשוטו ובאור הפנימי מתאים להוראת ימי הפורים שזה עתה באנו מהם: ליהודים היתה אורה וגו', והוסיפו חכמינו ז"ל בפירושם: אורה זו תורה.

בכבוד ובברכה.

י'שנב

ב"ה, ט"ז אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר דוד שי' בן־שושן
קסבלנקה, מרוקו

שלום וברכה!

מזמן לזמן מקבל אני ידיעות אודותיו ופעולותיו על ידי ידידנו הנכבד הרב יהודא ליב שי' רסקין, ולאחרונה גם הבשורה טובה שהנהיגו להודיע בעיתון על דבר זמן הדלקת הנרות בערב שבת קודש ומוצאי שבת.

ובודאי לדכוותי' לא נצרך להסביר גודל זכות הרבים בכלל, ובפרט בנוגע למצוות שמירת שבת, וכמבואר בכמה מקומות בתורתנו הק' גודל ענין שמירת שבת, שהיא מקור הברכה לכל ימי השבוע, זאת אומרת שנוגע לכל חיי היהודי.

ממלכת כהנים וגוי קדוש: **יתרו יט, ו.**
ובלשון הכתוב: **תבוא כח, יו"ד.**
ליהודים היתה אורה וגו': **אסתר ח, טז.**
והוסיפו חכמינו ז"ל: **מגילה טז, ב.**

י'שנב

שבת .. מקור הברכה לכל ימי השבוע: **ראה זח"ב סג, ב. פח, א.**

ויהי רצון שרבות בשנים יוכל לעשות בהפצת היהדות המסורתית, וכן אשתו שתחי' במקצוע שלה, ויקויים אצלם בתוככי כל אחינו היהודים — ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, כמו שקראנו במגילה.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י'שנג

ב"ה, ט"ז אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הד"ר חיים שי' חמיאל

שלום וברכה!

מכתבו בו כותב אודות מבצע כתיבת ספר תורה על ידי ילדי ישראל בגולה בקשר עם יום ההולדת, הגיעני באיחור זמן.

ולאחר בקשת סליחת מר על הדברים הבאים לקמן, שבטוחני שיקבלם באותה הרוח שנכתבים —

בודאי אין צורך בביאור חשיבות הענין של כתיבת ספר תורה בכלל, ובמיוחד על ידי ילדי ישראל, ובפרט בתקופתנו זו. ומובן גם כן שזוהי מתנה הכי נעלה בקשר ליום הולדת וכו'.

אבל ביחד עם זה מובן וגם פשוט שאין מקום כלל לקשר מבצע האמור בתנאים שרק זה יכול להשתתף בו מי שמקבל עליו השקפה מסוימת, או פעולה מסוימת, ועל אחת כמה וכמה ענין של מפלגה וכדומה.

ואין כל נפקה מינה בחשיבות וערך המפלגה והשקפת העולם וכו', ובמילא אינו נוגע כלל אם מקבלים אותם במאה אחוז או ב־99 אחוז, או שאין מקבלים אותם, כי העקרון שבזה הוא שאסור לקשר עם ענין צדדי מבצע המיועד להחדיר האהבה לתורתנו הנצחית, ואשר ניתנה לכל אחד

ליהודים .. ויקר: **אסתר ח, טז.**

י'שנג

כתיבת ספר תורה כו': **ראה גם לעיל אגרת י'שדמ.**

ובמיוחד על ידי ילדי ישראל: **ראה גם שיחות י"א, י"ב, י"ג ניסן ואחש"פ ה'תשמ"א. ועוד.**

ואחת מישראל, וכדברי חכמינו ז"ל שזהו הטעם שבמתן תורה נאמרו הדברים בלשון יחיד דוקא: אנכי ה' **אלקיך**, אשר **הוצאתיך** גו' לא יהיו **לך** גו'.

ולכן בהוודעי על דבר המבצע ואופן ביצועו בפועל, אשר הכריזו עליו בכל עת מצוא שהוא מופעל על ידי מחלקה פלונית של הסתדרות פלונית, היתה תגובתי בהתאם להכתוב לעיל. אבל על פי המאמר הידוע "מיט אַן עצה שלאָגט מען זיך ניט אָן", ובפרט שנודעתי על דבר הענין לאחרי ההתחלה, נקטתי בקו של שב ואל תעשה.

אבל לאידך גיסא, כיון שקבלתי מכתב כי על דבר הענין, אין לי עוד הרשות שלא להביע תגובתי, כי לדעתי קשורה היא בחשיבות הענין עצמו, וגם בכבודו של זה שרוצים לגרום לו נחת רוח ויתרה מזה וכו' על ידי המבצע האמור. ולכן באתי בשורותי האמורות.

ולהוסיף אשר אין הכוונה בזה לשלול הכבוד מאלו שרחש לבם דבר טוב ויזמו המבצע האמור, בין שבאה היוזמה ממפלגה או מחלקה או איש הקשור במחלקה בתור איש פרטי, כי אם כוונתי שאף שמותר הי' להודיע ולפרסם אשר יזמת המבצע באה על ידי ארגון פלוני ואיש פלוני וכו', אבל עצם המבצע הי' צריך להיות ענין עצמאי בהחלט, מבלי כל קישור עם איזה ענין שיהי', אפילו דבר הכי נעלה.

ידוע לי מאמר חכמינו ז"ל אין צועקין על העבר, בכל זה כותב אני את האמור מאחר שאין זה בתור צעקה על העבר, שהרי אפשר שיהי' ענין דומה בעתיד, וכן לבאר עמדתי בזה, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב והייתם נקיים מה' ומישראל.

בכבוד ובברכה.

וכדברי חכמינו ז"ל: **יל"ש עה"פ (יתרו כ, ב) אני ה' אלקיך (רמז רפו), מפדר"כ פ' בחודש השלישי קרוב לסופה. וראה רמב"ן עה"פ. פס"ר פכ"א.**

אנכי .. לך: **יתרו שם, ב-ג.**

המאמר הידוע: **ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תקכו, ובהנסמן בהערות שם.**

שב ואל תעשה: **ראה ברכות כ, רע"א. עירובין ק, סע"א. יבמות צ, סע"א ואילך. ועוד.**

מאמר חכמינו ז"ל: **ראה ברכות נד, א. רמב"ם הל' ברכות פ"י הכ"ב. טושו"ע או"ח סר"ל ס"א.**

הכתוב: **מטות לב, כב.**

י'שנד

ב"ה, כ"א אדר תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום כ"ב טבת, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

לשאלותי':

א) ע"ד האברך . . . שי' (בנוגע לשידוך) תברר יותר בנוגע לעברו ואופי שלו ובהתאם לזה תחליט.

ב) לבריאותה — כדעה אחידה דשני רופאים מומחים.

מהנכון לבדוק המזוזות בדירתה שתהיינה כולן כשירות כדין.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

י'שנה

[כ"א אדר, ה'תשל"ב]

אזכיר עה"צ לכ"ז.

והוספה בבטחון **ושמחה** (אמיתית) מלמטה — מוסיפה בכ"ז מלמעלה כהוראת הזוה"ק (תצוה קפד, ב): **תא חזי** אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין לי מעילא כו' חדוה דב"נ **משיך לגבי'** חדוה אחרא עילאה.

י'שנד

מצילום האגרת.

י'שנה

נכתבה על גליון המכתב מיום כ"א אדר ה'תשל"ב.

י'שנו

ב"ה, כ"ד אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הבאים עה"ח במכתב אנ"ש דרחובות
מיום ההילולא יו"ד שבט
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם אשר קבלת מכתב־ברכה הנ"ל, ות"ח ת"ח.

וכבר מלתי' אמורה בתוה"ק: ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך, בברכתו של הק' שתוספתו מרובה על העיקר.

מצו"ב ב' מכתבים — ויה"ר שיבש"ט בתוכנם, שבכל עת זמנו הוא.

הפ"נ יקרא עה"צ.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

י'שנז

ב"ה, כ"ד אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה ברוך שלמה אלי' שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מאז וכן הדו"ח כספי וכו'.

י'שנו

מצילום האגרת.

ואברכה .. מברכיך: **לך לך יב, ג.**

שתוספתו מרובה על העיקר: **ראה ב"ר פס"א, ד.**

י'שנז

מצילום האגרת.

מו"ה ברוך שלמה אלי': **קונין. אגרת נוספת אליו — לעיל חכ"ד אגרת טרי"ב.**

מצו"ב ב' מכתבים — ויה"ר שיבש"ט בתוכנם, שבכל עת זמנו הוא.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

י'שנח

ב"ה, כ"ד אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ארגון הסטודנטים הישראלים בבולוני'
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם מ־21/2/72, והמברק שנתקבל לפני זה.

(ונוסף על הדו"ח שקבלתי מהרב יוסף שי' ווינברג אחרי ביקורו אצלם ומההתועדות עמהם יחד והתרשמותו וכו') נהניתי לראות גם ממכתבם יחסם הרציני לערכי היהדות והשתדלותם הכנה להתקדם בכל זה. ובהמשך לזה באות גם השורות דלקמן:

ידוע גודל החשיבות שיש לנוער מאז ומתמיד בתור כוח פעיל בעל מרץ מיוחד, שאינו נוטה לפשרות ואינו מפחד מפני אתגר, ושואף להשגים ממשיים וכו', תכונות שבהן מצטיינים בני הנוער בפרט. וכמו שראינו בדברי ימי ישראל בכלל, ובמיוחד בספר ההוראה לכל בני ובנות ישראל בדרכם בחיים, כוונתי לתורתנו **תורת חיים** (הוראה בחיים היומיומיים), **ותורת אמת**.

שבאם בכל המקומות והתקופות הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בתקופתנו הרת בילבולים וטישטוש ערכים, עד שיש אומרים, בסגנון המקרא, לאור חושך ולחושך אור.

שלכן ביחוד אלה הבאים מארצנו הקדושה לחו"ל ומשמשים ברצונם

י'שנח

לתורתנו .. הוראה: **ראה** רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. **וראה** זח"ג נג, ב.

בסגנון המקרא: **ישעי'** ה, כ.

או שלא ברצונם דוגמא לחיים ארצי־ישראליים ותרבות ארצי־ישראלית, הרי הזכות וביחד עם זה האחריות שלהם גדולה פי כמה.

על פי האמור מובן גם כן אשר באם בכל ענין טוב וקדוש הובטחנו כי ה' בורא עולם ומנהיגו מסייע בכל מפעל טוב, דיבור טוב ואפילו מחשבה טובה, על אחת כמה וכמה בשטח ובענינים האמורים שיש בהם מעין קידוש שם ארץ ישראל, קידוש שם עם ישראל, ולכל לראש קידוש שם תורת ישראל.

על יסוד מאמר החכם אין מזרזין אלא למזורזין, יש עוד להוסיף בזה אשר כנהוג בעולמנו הרי כל דבר טוב ומפעל טוב קשור בקושיים וצריך להתגבר על מכשולים ועיכובים וכו'. אבל בהביא בחשבון גודל הענין, ובפרט בנוגע לענייננו שיש לו השלכות במקום המפעל עצמו, והשפעה על הנוער היהודי בעיר בה נמצאים, ובהמדינה, ועד להשפעה במדה מסוימת אבל חשובה על הנוער היהודי בכל המדינות ובארץ ישראל במיוחד, הרי במה נחשב המאמץ להתגבר על הקושיים לגבי גודל הענין וחשיבותו.

מובן שיש להאריך בזה עוד, אבל בודאי גם הכתוב יספיק להביא להוספה במרץ וביזמה ובמפעלים בשטח זה.

ויהי רצון שיעשו בכל האמור מתוך חיות והתלהבות, שגם שתי אלה מתכונתם המיוחדה של בני הנוער, ויקויים בהם שמי שיש לו מנה רוצה מאתים; השיג מאתים רוצה ארבע מאות (ולא מסתפק בתוספת מנה), כלומר, שההשג במאמצים ראשונים יעורר התשוקה והמרץ להשיג פי כמה. והובטחנו בכל זה „יגעת ומצאת".

בכבוד ובברכה להצלחה מרובה בכל האמור ולבשורות טובות.

מאמר החכם: **ראה מכות כג, א. ספרי עה"פ נשא ה, ב. במדב"ר פ"ז, ו. וראה גם לעיל ח"א אגרת מג. וש"נ.**

עמי .. מאות: **ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.**

יגעת ומצאת: **מגילה ו, ריש ע"ב.**

י'שנט

[אדר ה'תשל"ב]

במענה לשאלותיו:

בודאי ובודאי שבנו שי' (**וכל בנ"י שי'**) **מוכרחים** לקבל חינוך הכשר, ולכן **אין מקומם** בפובליק סקול, **כלל וכלל לא**.

י'שס

[אדר, ה'תשל"ב]

בסמיכות מקום ממש למקומן, מוציאים לאור מכ"ע **קרית ספר**, המופץ בכל **העולם** כולו.

מהי הסיבה ש(מלבד ספרים מתי מעט **ממש**) לא נתפרסמו שם במשך **עשיריות השנים** ספרי קה"ת בכלל, ואפילו לא אלו שהוציאו לאור באה"ק.

י'שסא

[אדר ה'תשל"ב]

כיון שכבר נמצא כאן — ינצל זה לחזק בריאותו ולהתקדם ככל האפשרי בתומ"צ.

כיון שרק שנה א' נשארה לקבלת ב.א. — כדאי להשתדל בזה.

י'שנט

נכתבה על גליון המכתב מאדר ה'תשל"ב.

פובליק סקול: = **בית ספר עממי**.

י'שס

מענה למו"ה אפרים וואלף. אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תרמב (ע' פד), ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'תמז. י'תפט.

קרית ספר: **רבעון ביבליאוגרפי של דפוסי א"י וחו"ל במדעי היהדות**.

י'שסא

מצילום כתי"ק.

כיון שכבר כו': **מענה לאחד שחזר בתשובה ונפגש עם אחת שהתחילה לחזור בתשובה ובינתיים הוא נחלה ורצה לדחות החתונה כו'.**

ב.א.: = **תואר ראשון** (B.A.).

כן כדאי לברר אולי יכול לגמור זה כאן בהקדם (ע"י שיקחו בחשבון לימודיו בארץ ישראל).

מובן שאין לדחות החתונה **לזמן** ארוך.

2) מנהגי יום הולדת.

אזכיר עה"צ.

י'שסב

ב"ה, ערש"ק מברכים חודש ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

צו דער 30טער יערלעכער מסיבה פון די „נציבי הישיבה"
תומכי־תמימים ליובאַוויטש אין מאָנטרעאַל
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אין די דאָזיגע טעג וועלכע פאַרבינדן די חדשים אדר און ניסן, שטייען מיר אונטערן איינדרוק פון דער געמיינזאַמער נקודה פון ביידע חדשים — דער ענין פון **גאולה**, די גאולה פון פורים און די גאולה פון פסח.

איינער פון די הויפט שטריכן, וועלכע כאַראַקטעריזירן ביידע גאולות, איז די ראָלע פון חינוך פון אידישע קינדער.

די גאולה פון פורים איז — ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה דערציילן — געווען פאַרבונדן דערמיט וואָס מרדכי האָט פאַרזאַמלט אידישע קינדער און האָט מיט זיי געלערנט תורה, און אין אַן אופן וואָס האָט דערוועקט אין זיי די גרעסטע מסירת־נפש פאַר תורה און מצוות.

אויך די גאולה פון פסח איז געווען פאַרבונדן מיט אידישע קינדער, קעגן וועמען פרעה האָט ספּעציעל געצילט מיט זיין גזירה „כל הבן הילוד

י'שסב

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 387 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

אונזערע חכמים .. דערציילן: **ראה אסת"ר פ"ח, ז. פ"י, ד. ילי"ש אסתר רמז תתרנח. ויק"ר (פכ"ח, ו) ויל"ש אמור (רמז תרמג) עה"פ (אמור כג, יא) והניף את העומר. פסי"ר פי"ח (פ' העומר). תו"מ — סה"מ אדר ע' נה.**

כל .. תשליכוהו: **שמות א, כב.**

היאורה תשליכוהו". אָבער אַ דאַנק דער מסירת־נפש פון אידישע מאַמעס, איז אויפגעשטעלט געוואָרן אַ נייער דור קינדער, וועלכע זיינען געווען די ערשטע צו דערקענען דעם אויבערשטן, אויסרופנדיג — **זה א־לי** — „דער איז מיין ג־ט!"

אויב אין יענע צייטן, וועו דער חינוך פון אידישע קינדער איז געווען פאַרבונדן מיט די גרעסטע געפאַרן, האָבן אידישע פירער און עלטערן זיך מוסר־נפש געווען פאַר תורה־טרייען חינוך, וויסנדיג אַז דאָס עקזיסטענץ פון אידישן פאָלק איז אָפהענגיג דערפון — על אחת כמה וכמה וועו מיר לעבן אין אומשטענדן וואָס פאָדערן ניט פון אַ אידן איינצושטעלן ח"ו זיין לעבן אויף דעם, נאָר בלויז אַ פעסטן ווילן און אַ גרייטקייט אָפצוגעבן פאַר דעם אַ טייל פון זיין צייט, מי און געלט. ווי גערן און גליקלעך אַ איד דאַרף זיך פילן וואָס ער קען מיט אַ פאַרהעלטניסמעסיג ביסעלע — אויפטאָן אַזוי פיל!

און אַן עיקר איז, אַז דער חינוך זאָל זיין אין דעם גייסט פון פורים און פסח — אַ תורה־טרייען חינוך אין דער מאַקסימאַלסטער מאָס, אַזוי אַז דער יונגער דור זאָל מיט דער טיפסטער איבערצייגונג קענען זאָגן: **זה א־לי, וזאת התורה**, און **אלה החוקים והמשפטים**, און באַאיינפלוסן און באַגייסטערן אויך די וועלכע זיינען נאָך ניט אין דעם צושטאַנד.

און דאָס איז דאָך דער חינוך וואָס די ליובאַוויטשער ישיבה אין מאָנטרעאַל גיט אירע תלמידים. זי פאַרדינט דעריבער די פולסטע שטיצע פון אַלע תורה־פריינד, ניט נאָר צו באַפרייען איר פון דער לאַסט פון חובות, נאר געבן די מעגלעכקייט אָנצופירן איר הייליגע אַרבעט בהרחבה, להגדיל תורה ולהאדירה.

איך באַגריס אַלע אָנטיילנעמער אין דער מסיבה, בפרט די געערטע נציבים און עסקנים, שיחיו, און האָף און וויל זיין זיכער, אַז יעדער איינער און איינע וועלן טאָן אַלץ וואָס עס איז פון זיי אָפהענגיג, כדי אַז די אונטערנעמונג זאָל זיין מיט גרויס הצלחה אין אַלע הינזיכטן.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

מסירת־נפש פון אידישע מאַמעס וכו': **סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב. ועוד.**

זה א־לי: **בשלח טו, ב.**

חאת התורה: **ואתחנן ד, מד.**

אלה החוקים והמשפטים: **בחוקותי כו, מו. ראה יב, א.**

י'שסג

ב"ה, יום ה' ראש חודש ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

פסח, דער ערשטער און הויפט פון אַלע ימים־טובים, פאַרנעמט אַ צענטראַלן אָרט אין אידישן לעבן. דער אינהאַלט פון דעם יום־טוב: די באַפרייאונג און אויסדערווייטלונג פון אידישן פאָלק, כדי צו ווערן אַ תורה־פאָלק; דער אופן פון דער באַפרייאונג: דורך אָפענע נסים, וואָס האָט באַשטעטיגט קלאָר און דייטלעך, אַז דער אויבערשטער איז ניט נאָר דער באַשעפער פון דער וועלט, נאָר אויך דער בעל־הבית פון דער וועלט, און אַז די ג־טלעכע השגחה דערגרייכט אַלע פרטים און פרטי־פרטים פון דעם גאַנצן באַשאַף — דאָס איז דאָך „דער גרויסער יסוד און פעסטער זייל פון אונזער תורה און אונזער גלויבן". דעריבער דערמאָנען מיר דעם

יום ה', ראש חודש ניסן: כמו הקביעות בשנת יצאת ישראל ממצרים (שבת פז, ב. שו"ע אדה"ז ר"ס תי"ל).

דער ערשטער און הויפט: ר"ה ד, א.

די באַפרייאונג .. כדי: ראה שמות רבה פ"ג, ד. שם פכ"ד, ב. הובא בפרש"י שמות (ג, יב).

האָט באַשטעטיגט .. באַשעפער .. בעל־הבית: ס' החינוך מצוה כא. ולהעיר מהסידור (עם דא"ח) שער החנוכה (רעא, ג) דע"י יצי"מ ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים ע"י"ש.

בעל־הבית פון דער וועלט: יתרה מזו ראה אור תורה להה"מ וארא ד"ה וידבר כו' ויצוום שבחידוש העולם נתגלה חיצוניות העולמות כו' ויצי"מ הי' הכוונה שיתגלה פנימיות העולמות.

דער גרויסער .. טאָג: ס' החינוך שם.

י'שסג

נדפסה בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים ח"ב ע' תרלו ואילך. תרגום האגרת בלה"ק נדפסה ב„תורת מנחם — אגרות מלך" ח"ב ע' פב ואילך.

ידעתי .. האלקים: **יתרו יח, יא.**

אור תורה להה"מ: **בהוצאת קה"ת — סע"ו (כז, ג).**

דערמאָנען .. יציאת־מצרים .. מערערע מאָל: **משנה ברכות יב, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סס"ו ס"א.**

ענין פון **יציאת־מצרים** אין אונזערע תפילות אַלע טאָג, און מערערע מאָל אַ טאָג, כדי אַז די דאָזיגע גרונט־פרינציפן פון אונזער גלויבן זאָלן באַלייכטן און דורכדרינגען אונזער טאָג־טעגלעכן לעבן.

דערפון איז פאַרשטאַנדיג, אַז דער יום־טוב פסח, אין אַלע זיינע פרטים, ברענגט אַרויס עיקר־דיגע און כללות־דיגע שטריכן וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אידן, תורה און אידישקייט, און דינען אַלס יסודות־דיגע אָנווייזונגען אין טאָג־טעגלעכן לעבן פון דעם כלל און פון דעם פרט.

* * *

תורה, אידן און אידישקייט בכלל, ווי געוועדט מערערע מאָל, זיינען ניט קיין באַזונדערע זאַכן, ס'זאָל הייסן, אַז אַ איד פאַרבינדט זיך מיט תורה און לעבט אַן אידישן לעבן פון צייט צו צייט אָדער אין באַשטימטע צייטן; נאָר זיי אַלע זיינען **איין** זאַך. מיט אַנדערע ווערטער: אין יעדן פרט פון זיין וועזן, סיי בנוגע זיין גוף און סיי בנוגע זיין נשמה, און אין אַלע פרטים פון זיין טעגלעכן לעבן, דאַרף אַ איד זיין דורכגעדרונגען מיט תורה און אידישקייט.

איינע פון די נקודות אין דעם איז: פונקט ווי די תורה נעמט אַרום די גאַנצע וועלט, און ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה דריקן זיך אויס, אַז די תורה איז דער ג־טלעכער „בוי־פלאַן" פון דער גאַנצער בריאה מיט אַלע אירע איינצעלהייטן, אַזוי אויך אַ איד, אויך אַלס אַ יחיד, איז דורך

דורכדרינגען .. לעבן: ראה תניא רפמ"ז: וכל יום ויום. תו"א וארא נח, סע"א.

אין יעדן פרט .. דורכגעדרונגען: ראה ברכות (סא, ב): דגים .. במקום חיותנו. יתרה מזו לדעת רשב"ג (מקואות פ"ז, מ"ז) אלא שאין הלכה כמותו — נת' בד"ה וראיתי אני, תרס"ב. — אבל הרי פסקינן כוותי' בהא דזבחים (כב, א). וכבר שקו"ט בזה בתויו"ט מקואות שם. והאריך בזה בס' גולות עליות שם. חיבור לטהרה הל' מקואות כלל ב' בסופו (לפענ"ד בשנויא דחיקא). ועוד, ואכ"מ.

תורה .. בוי־פלאַן: בראשית רבה בתחלתו — ולכן גם קיום וחיות העולם תלוי בתורה (ד"ה ה' לי בעוזרי תרצ"א — בסה"מ קונטרסים ח"א [קעט, ב. ולאח"ז בסה"מ תרפ"ז ע' רב] — פ"ב).

אַ יחיד .. גאַנצער וועלט: ראה קדושין (מ, רע"ב): כל העולם. וברמב"ם הל' תשובה (פ"ג, ה"ד): כל העולם כולו.

ראה ברכות וכו': **וראה לקו"ש ח"ח ע' 363 הערה 1 ובשוה"ג הא' שם.**

לדעת רשב"ג: **דכל שהוא מבריית המים אינו חוצץ.**

בד"ה וראיתי אני, תרס"ב: **סה"מ תרס"ב ע' שנב.**

זיין תורה אידישן לעבן, האָט אַ שייכות צו דער גאַנצער וועלט. דאָס מיינט, אַז אַ איד דאַרף זיך באַמיען און קען טאָן און אויפטאָן, אַז ניט נאָר ער אַליין זאָל זיין בשלימות, נאָר אַז אויך די וועלט זאָל זיין אַ שלימות׳דיגע. און דאָס טוט ער אויף דירעקט און אומדירעקט — דורך אַ פולן און אומפאַסנדן תורה־לעבן, ווייזנדיג דערביי אַ לעבעדיקן ביישפיל ווי מ׳דאַרף זיך אויפפירן אין טאָג־טעגלעכן לעבן, ביז אַז ער וועט „לאור גויים" — אַ באַלייכטער און וועג־ווייזער אויך פאַר אַלע פעלקער.

וויסנדיג אויף ווי ווייט זיין פערזענלעכע הנהגה אין טעגלעכן לעבן איז נוגע פאַר זיין אייגענער שלימות און פאַר דער שלימות פון זיין משפחה און פון דעם גאַנצן אידישן פאָלק, ביז שלימות פון דער גאַנצער וועלט, גיט דאָס ספעציעלע מוט און כחות איבערצוקומען אַלע שוועריקייטן, וואָרום וואָס פאַר אַ באַטרעף קענען זיינע שוועריקייטן האָבן לגבי די דערגרייכונגען אין אַזאַ פאַרנעם.

* * *

אויב אין פאַרשידענע תקופות האָט מען געדאַרפט זוכן און אַרויסברענגען אין אָפענער פאָרם די תכונה פון אַ אידן אויף „לאור גויים", האָט דאָס אָבער געדאַרפט אָפען און קלאָר ליכטיג אַרויסגעבראַכט ווערן אין דער צייט פון דער „געבורט" און אָנהויב פון אידן — בצאת ישראל ממצרים, אין אַן אופן עס זאָל דערגרייכן אַלע פעלקער און אין אַן ענין וואָס נעמט אַרום זייער גאַנצן לעבן.

באַמיען .. אויך די וועלט: ראה רמב"ם הל' מלכים (פ"ח ה"י): ציווה משה רבנו מפי הגבורה כו'. ועפ"ז יומתק סיום פי"א מהל' מלכים להרמב"ם: ויתקן את העולם כולו כו', דלכאורה מהי שייכות כ"ז לסי' יד החזקה. ובפרט האריכות **הגדולה** בזה (בדפוס רומי ר"מ, ונשמטה ע"י הבקורת דאו"ה בדפוסים שלאח"ז), ולכל היותר — הי' צ"ל כתוב בפרק שלאחריו המדבר ב„מנהגו של עולם" בימות המשיח. — אלא שזהו המשך ל„ילחם מלחמת ה' .. והצליח .. ינצח כל האומות שסביביו" שאז **מחוייב** „לתקן את העולם כולו לעבוד את ה'" כו'.

לאור גויים: ישעי' (מב, ו) וראה רד"ק שם: השנית כו'. ולהעיר מפי' הראב"ע עה"פ כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז (תהלים עא, ז).

„געבורט" און אָנהויב: ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם.

ועפ"ז יומתק כו': **ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 174 ואילך. וש"נ.**

תהלים עא: **הקאָפיטל שמתחילים לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

בצאת ישראל ממצרים: **תהלים קיד, א.**

דאַן זיינען אידן געווען אַרומגערינגלט ווי איינגעשלונגען צווישן גויים, און ווי תורה זאָגט: **לקחת לו גוי מקרב גוי**, דער אויבערשטער האָט אַרויסגענומען דעם אידישן פאָלק פון אינצווישן (מקרב) אַ פאָלק וואָס האָט געהאַט די מאַכט, אַרומגענומען אַלע פעלקער.

און דער ערשטער ג־טלעכער געבאָט צום גאַנצן אידישן פאָלק און דאַן צו יעדער יחיד גלייך אין אָנהויב פון דעם חודש הגאולה, ראש חודש ניסן, איז געווען: **משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח** — „ציט (זיך צוריק פון עבודה־זרה) און נעמט אייך שאָף פאַר אייערע משפחות און שעכט דעם (קרבן) פסח".

מען איז אָנגעזאָגט געוואָרען צו נעמען אַ שעפס, וואָס איז געווען די עבודה־זרה פון מצרים, און וואָס עבודה־זרה איז דאַן געווען דער יסוד פונם גאַנצן לעבנס־שטייגער אין מצרים און אין דער גאַנצער וועלט, און שעכטן די עבודה־זרה.

און ס'איז אָנגעזאָגט געוואָרען דאָס צו טאָן פאַר אַלעמען אין די אויגן, אַז אַלע זאָלן וויסן דערפון און פרעגן. און די אידן האָבן **זיי** אויפגעקלערט,

דערמיט האָט מען אויך אָנגעוויזן אידן און דורך זיי (אַלס אור גוים) צו אַלע פעלקער אַז אַן אמת'ע גאולה פון קערפערלעכער פאַרשקלאַפונג מוז זיין פאַרבונדן מיט דער גאולה פון גייסטיגער פאַרשקלאַפונג.

* * *

אַריינטראַכטנדיג זיך אין דעם אינהאַלט פון דעם יום טוב פסח, יעדן יאָר וועט עס קומען די טעג פון צוגרייטונג צו פסח און נאָך מער אין די

איינגעשלונגען .. גוי מקרב גוי: דברים (ד, לד) ובמכילתא בשלח (עה"פ ויושע): כאדם שהוא שומט את העובר. ועייג"כ שער הפסוקים להאריז"ל שמות בתחלתו: היו ממש בתוך קרבם.

אַ פאָלק .. אַלע פעלקער: מסוף העולם ועד סופו (שמו"ר פט"ו, יו"ד).

צום .. פאָלק און דאַן .. יחיד: אל כל עדת ישראל .. ויקחו להם **איש** — כל אחד ואחד אלא ששלוחו של אדם כמותו (ראה מכילתא בא יב, ג).

משכו .. זרה: בא (יב, כא) ובמכילתא שם. וראה מו"ג ח"ג רפמ"ו. צרור המור כאן: מצאתי כתוב כו'.

אָנגעזאָגט .. אויפגעקלערט: זח"ג רנא, א. שו"ע אדה"ז ר"ס ת"ל.

בשלח (עה"פ): **יד, ל.**

חודש הגאולה: **שמו"ר פט"ו, יא.**

טעג פון פסח אַליין, וואָס חוקת עולם תחגוהו און שבעת ימים — אַן אייביגער געזעץ וואָס נעמט אַרום אַלע זיבן טעג פון דער וואָך, דעם טאָטאַלן לעבן פון אַ אידן אין יעדן צושטאַנד אין וועלכן ער געפינט זיך,

ווערן אָפגעפרישט, און אין אַ פאַרשטאַרקטער פאָרם, אַלע איינצלהייטן פון **יציאת מצרים** וואָס אַ איד דאַרף פאַרווירקלעכן אין לעבן, וואָס די נקודה דערפון איז:

משכו — אין דעם קו פון **סור מרע** — אָפּוואַרפן יעדער עבודה־זרה ובפרט די וואָס הערשט אין זיין צייט און זיין אָרט.

וקחו לכם — אין דעם קו פון **ועשה טוב** — ניט קוקנדיג ווי זיין פריערדיגער אַרט לעבן איז געווען, צו נעמען זיך אויף אַ נייעם וועג, דער וועג פון אמתּ'ע חירות, וואָס דאָס איז דער וועג פון תורה ומצות (**חרות על הלוחות**), און טאָן דאָס אָפן און מיט שטאָלץ, **ביד רמה**, ביז דאָס וועט האָבן די טיפסטע ווירקונג איבערצומאַכן די וועלט אַרום — אור גויים.

און דאָס ברענגט צו דער גאולה פרטית, איבערצוקומען און באַפרייען זיך פון אַלע שוועריקייטן וואָס שטערן צו דערגרייכן די אייגענע שלימות; און די **גאולה פרטית** ווערט אַ צוגרייטונג און אַ טייל פון דער **גאולה כללית**, די פולשטענדיגע אמתּ'ע גאולה פון גאַנצן אידישן פאָלק, וואָס דאַן וועט די גאַנצע וועלט באַקומען איר אמתּן און שלימות־דיקן תיקון, אין דעם קו פון **משכו** — להעביר גילולים מן הארץ (מאַכן פאַרשווינדן די עבודה־זרה'ס פון דער ערד) און אין דעם קו פון **קחו** — אַז עס וועט מקויים ווערן די נבואה והלכו גויים לאורך (די פעלקער וועלן נאָכגיין דיין ליכט),

אין דער צייט ווען עליך יזרח הוי' וכבודו עליך יראה (עס וועט

חוקת .. ימים: בא (יב, יד־טו).
ובפרט .. אָרט: ראה זח"ג שם; ובגין דטלה כו'.
חרות על הלוחות: אל תקרי חרות אלא חירות (אבות ו, ב).
ביד רמה .. ווירקונג: ראה תיב"ע ומכילתא לבשלח (יד, ח).
די נבואה .. יראה: ישעי' ס, ב־ג.
אין דער צייט ווען עליך יזרח הוי' כו': י"ל שהכוונה לבחינה גדולה יותר אפילו מבזמן יצי"מ — וע"פ תורת הבעש"ט דגלות מצרים הי' שחסר מהם הדעת להכריע שיש בורא אחד המחדש כו' אמנם בחי' דעת זה שנתגלה ביצי"מ הי' כו' אך כו' בימוה"מ כו' יהי' נראה עין בעין כו' (תוי"י ס"פ וישלח. עיי"ש).

חרות על הלוחות: **תשא לב, טז**.
להעביר .. הארץ: **נוסח תפלת „ועל כן נקוה"**.

אויפשיינען אויף דיר דער אויבערשטער און זיין כבוד וועט אויף דיר געזען ווערן),

בביאת משיח צדקנו — און לויט דער תפלה פון דוד מלך ישראל נעים זמירות ישראל אין נאָמען פון אַלע אידן און פון יעדער אידן: הוי' לעזרתי חושה .. אלקים חושה לי —

במהרה בימינו ממש.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח,

מנחם שניאורסאהן

י'שסד

[ב' ניסן, ה'תשל"ב]

בנוגע לעצם השידוך — מובן שבזה עלי' להחליט. באם ספק כו' — בהתייעצות עם הורי' שי' וכיו"ב.

מפורסמת דעתי שצ"ל קיצור בזמן שבין החלטה לשידוך ובפרט עשיית „וואָרט" וכיו"ב להחתונה.

עכ"פ פחות משנה.

אזכיר עה"צ להנ"ל.

הוי' .. חושה לי: תהלים ע (ב, ו).

חושה .. במהרה: ביאת משיח, אלא שאופן היציאה מהגלות הוא לא בחפזון (ישעי' נב, יב. וראה אוה"ת להצ"צ ד"ה וככה. המשך וככה תרל"ז בסופו).

במהרה בימינו ממש: להעיר אשר הגאולה העתידה וביהמ"ק הגי' שייכים לבחי' יעקב (ראה שבת קיח, ב: כיעקב כו'. פסחים פח, א: כיעקב כו') וביעקב הוא מהירות — מה זה מיהרת (עיין ליקוטי לוי יצחק לזח"א רכט, ב). ו„הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן **ומיד** הן נגאלין" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה).

נעים זמירות ישראל אין נאָמען .. פון יעדער אידן: **שמואל־ב כג, א. שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה)**.

תהלים ע: **הקאפיטל שמסיימים לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצו בשוה"ג**.

אוה"ת .. וככה: **בא ע' רצא ואילך**.

מה זה מיהרת: **תולדות כז, כ**.

י'שסד

נכתבה על גליון המכתב מיום ב' ניסן ה'תשל"ב.

מפורסמת דעתי: **ראה גם לעיל אגרת י"ד, ובהנסמן בהערות שם**.

י'שסה

ב"ה, ד' ניסן תשל"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה להמכתבים: מובן שמכאן א"א לתווך בהחילוקי דעות שבין עסקני אנ"ש שי' באהקת"ו, כיון שצ"ל שמיעת כל הסברות והדעות והמענות וכו',

ולכן עליהם — על אתר — להשתדל להתדבר ביניהם ככל האפשרי. בהענינים שלא יבואו לדעה אחת — להשתדל לחלק הפעולות ביניהם, ופשיטא להיות כאו"א עינו טובה ונהנית מהצלחת רעהו בפעולותיו הוא.

כשא"א, מאיזו סיבה שתהי' — לקלוט התלמיד(ה) או העולה בכרם חב"ד — פשיטא שיש לעוזרם שיוקלטו במוסדות חרדיים אחרים.

פשיטא — שכל פעולה בנוגע ליר"ש ותומ"צ וכו' וכו' טובה ונחוצה היא, אלא, ככתבי מאז **לא יכנסו לחובות**, וכבר הי' מעשה אצל אחרים וכו' און מהאָט זיך, ל"ע גוט אָפגעבריט ויצא שכרם כו', וד"ל.

כן לא יכנסו אנ"ש שי' למפלגות. וד"ל.

בברכת הצלחה בעבוה"ק,

מ. שניאורסאהן

בטח למותר להעיר על מש"נ ותשועה ברוב יועץ ואמחז"ל במשנתם אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד.

י'שסה

ויצא שכרם כו': **אבות פ"ה מי"א.**
לא יכנסו אנ"ש שי' למפלגות: **ראה גם לעיל חי"ט אגרת זרנג. ובכ"מ.**
מש"נ: **משלי יא, יד. כד, ו.**
במשנתם: **אבות פ"ד מ"ח.**

י'שסו

ב"ה, ו' ניסן, תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ר"ח ניסן,

— שאלה לרב מורה הוראה שם שיברר דעת הרופאים — כי כתבו צע"ג אם מדוייק הוא.

בברכת חה"פ כשר ושמח

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'שסז

[ח' ניסן, ה'תשל"ב]

ה"ה **שליח** מממה"מ להפיץ יהדות תומ"צ בתוך בניו — בנ"י שי' ומהו נעלה וקדוש וזכות יותר מזה?! וימלא השליחות ויצליח.

י'שסח

[ח' ניסן, ה'תשל"ב]

נת' ות"ח ת"ח (כולל גם הנח"ר **הגדול** שכיוונו היום וכו'). ויה"ר שיפוצו המעינות חוצה ובעגלא דידן ממש קאתי מלכא משיחא ונלך כולנו כאחד לקבל פניו וכו'. אזכיר עה"צ.

י'שסז

נכתבה על גליון המכתב מיום ח' ניסן ה'תשל"ב.

י'שסח

מצילום כת"ק. נדפסה בספר „יום מלכנו" (קה"ת, כפ"ח תשד"מ) ע' 211.

נכתבה על גליון המכתב מיום ח' ניסן ה'תשל"ב. מענה לצא"ח במאָנטרעאַל על המתנה שהגישו לכ"ק אדמו"ר לרגל יום הבהיר י"א ניסן — לימוד שיעורי תניא על הרדיא במאָנטרעאַל, מתחיל מיום י"א ניסן.

י'שסט

[ט' ניסן, ה'תשל"ב]

ת"ח על הקורת רוח וכו' מביקורו כאן בימים אלו.

ויה"ר שיהא ג"כ לתועלת הרבים (נוסף על שכל יחיד — עולם **מלא** הוא).

אזכיר עה"צ להנ"ל ולחה"פ כשר ושמח.

ודאי נתי' מכתב הברכה.

י'שע

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

שטייענדיג ערב דעם יום־טוב פסח, דער יום־טוב וואָס באַצייכנט דעם „געבורט" און אָנהויב פון אידישן פאָלק, ווערט דערוועקט דער געדאַנק אַריינצוטראַכטן זיך: וואָס און ווי דאַרף זיין דער לעבענס־וועג פון דעם פאָלק כדי ער זאָל אַמשנעלסטן און אַמבעסטן דערגרייכן דעם תכלית און צוועק פון זיין מציאות (עקזיסטענץ).

„געבורט" און אָנהויב: ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם. וראה מכתב דר"ח ניסן, תשל"ב.

י'שסט

נכתבה על גליון המכתב מיום ט' ניסן ה'תשל"ב.
שכל יחיד בו': **ראה סנהדרין לז, א (במשנה).**

י'שע

נדפסה בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים ח"ב ע' תרמא ואילך. תרגום האגרת בלה"ק נדפסה ב„תורת מנחם – אגרות מלך" ח"ב ע' פז ואילך.
לתוכנה ראה גם שיחת י"א ניסן שנה זו (שיחות קודש תשל"ב ח"ב ע' 96 ואילך). לקו"ש חט"ו ס"ע 93 ואילך.
מכתב דר"ח ניסן: **לעיל אגרת י'שסג.**

דער ענין איז אַ ברייטער און פיל־זייטיגער, און מיר וועלן זיך דאָ אָפּשטעלן נאָר אויף איין נקודה: צי דער פּאָלק זאָל שטרעבן צו דעם אַז אין זיין לעבן זאָל ער האָבן אַ מינימום אָנשטרענגונג און אַ מאַקסימום באַפרידיגונג; אָדער — אַז דאָס לעבן זאָל זיין אַ לעבן פון האָרעוואַניע און מאַקסימום דערגרייכונגען, אַ לעבן פון אַ **סך** טאָן און אַ סך אויפטאָן?

די דאָזיגע פראַגע איז אויך בנוגע דעם יחיד, אין זיין לעבן אַלס אַ יחיד.

עס איז איבעריג צו באַמערקן, אַז דאָס איז ניט אַן אַבסטראַקטע פראַגע, וואָרום אין דער לייזונג פון דער פראַגע ליגט דער יסוד ווי אַ מענטש פאַסט אויף זיין לעבן, און ווי ער רעאַגירט אויף דעם וואָס עס טוט זיך מיט אים און אַרום אים, אפילו אין ענינים וועלכע זיינען ניט דירעקט אָפּהענגיג פון אים, און אַודאי אין ענינים וועלכע זיינען דירעקט פאַרבונדן מיט אים.

* * *

אויפן ערשטן קוק, און אויפן יסוד פון אונזער אמונה און פון אונזער תורה, תורת חיים ותורת אמת, אַז דער באַשאַפער און מנהיג פון דער וועלט, און פון עולם קטן זה האדם, איז עצם **הטוב** (גוטסקייט אַליין) און אַז **טבע הטוב להיטיב** (די נאַטור פון דעם גוטן איז צו טאָן גוטעס), דאַרף זיך לכאורה לייגן אויפן שכל, אַז די גרעסטע שלימות איז ווען מ'באַקומט דעם מאַקסימום תענוג — תענוג אמיתי — אָן קיינע שווערקייטן און אָן מאַטערניש; דאַן זעט מען דעם „טבע הטוב להיטיב" אין דער פולסטער מאָס.

טראָץ דעם אָבער, זאָגט תורה, וואָס זי איז תורה — אור (מאַכט ליכטיג), אַז: **אדם לעמל יולד** — „דער מענטש איז צו האָרעוואַניע

עולם קטן זה האדם: תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, ב).

עצם .. להיטיב: ראה עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. שער היחוד והאמונה רפ"ד. וראה ד"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי (ברוקלין, תשכ"ה) ע"ד.

אדם לעמל יולד: איוב ה, ז. וראה סנה' צט, ב. ד"ה אדם לעמל, תרפ"ט [סה"מ תרפ"ט ע' 218 ואילך].

לעמל: ואף שלא ראה עמל בישראל שאין עבודתם בבחי' עמל כלל (לקו"ת בלק עב,

---

ד"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי: **נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים (ע' ה).**

תורה — אור: **משלי ו, כג. וראה זח"ג נג, ב.**

לא ראה עמל בישראל: **בלק כג, כא.**

געבאָרן". אפילו אדם הראשון פאַרן חטא עץ הדעת איז זיין אין גן עדן איינגעשטעלט געוואָרן: לעבדה **ולשמרה** (איר באַארבעטן — דעם גן עדן — און היטן).

די דערקלערונג דערפון, וואָס פאַרענטפערט דעם לכאורה'דיגן וויידערשפּרוך, וועלט אויך געגעבן אין תורה:

טאַקע דערפאַר וואָס דער אויבערשטער וויל, אַז אַ מענטש זאָל געניסן דעם טוב **בשלימות**, און די נאַטור פון אַ מענטשן איז, אַז דעם אמתּן תענוג האָט ער דוקא ווען ער וועלט אַ "שותף" אין דעם אויפטו און

א) הרי ביעקב צ"ל עמל ובכאו"א ישנו בחי' יעקב (לקו"ת שם). ולהעיר מסד"ה והי' כי תבוא, תרס"ו [המשך תרס"ו ע' שמ].

צו האָרעוואַניע: אולי אפ"ל שלכן גם בריאות האדם תלוי' בזה ש"יענה גופו וייגע כל יום בבוקר כו'" (רמב"ם הל' דעות פ"ד ה"ב), וראה ב"ר (פל"ט, ח) בשעה שהי' אברהם מהלך כו'.

לעבדה ולשמרה: בראשית ב, טו ובראב"ע שם (אבל ראה שם בתיב"ע. וככה — תרל"ז פי"ח).

נאָטור פון אַ מענטש'ן: ועד שאדם רוצה בקב שלו מט' קבין של חברו (ב"מ לח, א)*.

שותף: להעיר ממחז"ל (שבת קיט, ב): כל המתפלל כו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במע"ב. וראה או"ת להה"מ בראשית ד"ה כל האומר ויכולו**.

הוספה לאחר זמן:

*) לכאורה אפשר להקשות: הרי טבע זה שבאדם (שמתענג דוקא כשמשיג את הדבר בעמל ויגיעה) אינו מוכרח מצד עצמו, ורק לפי שכן הטביע (וברא) **הקב"ה**. וא"כ הדרא קושיא לדוכתה: מכיון שהקב"ה הוא עצם הטוב, למה לא ברא את האדם באופן שיתענג גם כשמקבל מתנת **חנם**, ואז לא הי' צריך לעמל ויגיעה?

והביאור בזה: תכלית ושלימות הטוב הוא שהאדם יגיע לא רק לשלימות הכי אפשרית שבגדר הנבראים אלא שיעלה לדרגת דומה לבוראו (ולהעיר מב"ר פצ"ח, ג: מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות) ולכן רצה הקב"ה שהאדם ישיג את ענינו **לא** מן המוכן, כי"א ע"י עשי' ועבודה, בכדי שיהי' [לא רק בשלימותו של "מקבל", שלימות של **נברא**, אלא גם] "משפיע" (מהווה), דומה **לבורא**. (ועד שעי"ז ייעשה (כלשון חז"ל שבת קיט, ב) "שותף להקב"ה **במעשה בראשית**", בכל הבריאה).

וזהו עצמו הטעם לטבע הנ"ל — מה שאין האדם מתענג כשמקבל מתנת חנם. ואדרבא **מתבייש** בזה, "נהמא **דכסופא**" — כי תפקידו ושלימותו הוא שיהי' **לא** "מקבל" כי"א דומה "לבורא". (משיחת י"א ניסן תשל"ב).

) אעפ"י שבגמ' שבת שם איתא שנעשה שותף ע"י אמירה בלבד (ולא ע"י עמל ויגיעה) — הרי אמרו שם **כאילו נעשה, משא"כ ע"י יגיעה ועמל י"ל שנעשה **שותף** ממש. וכאילו — אפשרי גם ע"י אמירה לבד שהרי גם במע"ב לא בעמל בראם הקב"ה כי"א

או"ת להה"מ: **בהוצאת קה"ת — סי"א** (ג, ג **ואילך**).

לא בעמל בראם הקב"ה: **ב"ר פ"ג, ב. פי"ב, יו"ד. פכ"ז, א. ועוד.**

דערגרייכט דאָס מיט אייגענער האָרעוואַניע און מאַטערניש; פאַרקערט, אויב ער באַקומט דאָס במתנה איז דאָס גאָר אַ דערנידערונג פאַר אים און דאָס ווערט אָנגערופן נהמא דכסופא („פאַרשעמט ברויט״) — דערפאַר איז די שלימות פון תענוג, ווען ער דערגרייכט דאָס דוקא דורך האָרעוואַניע, און וואָס גרעסער די האָרעוואַניע איז, אַלץ גרעסמאַקער איז די פרוכט פון דער דערגרייכונג.

* * *

אַזוי איז געווען ביים געבורט פון אידישן פאָלק. דער סדר פון יציאת מצרים איז געווען, ווי דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו משה רבינו: בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה („ווען דו וועסט אַרויספירן דעם פאָלק פון מצרים, וועט איר **דינען** דעם אויבערשטן אויף דעם באַרג (סיני)״). טראָצדעם וואָס יציאת מצרים גופא איז געווען אַן ענין פון אַ מתנה פון הימל און אין אַן אופן פון גאָר וואונדערלעכע און אָפענע נסים, איז דאָס אָבער מלכתחילה געווען פאַרבונדן מיט **תעבדון** (דינען ווי אַן עבד) את האלקים; דאָס איז געווען דער זכות פון דעם **עם**, די באַטייליגונג זיינע אין דעם **בהוציאך** את העם ממצרים.

* * *

און ווי דאָס איז בנוגע כלל ישראל, אַזוי איז דאָס מיט יעדן יחיד. די שטרעבונג פונעם יחיד דאַרף זיין, אַז ער דאַרף טאָן און אויפטאָן; און ניט סתם טאָן, נאָר מיט אַ האָרעוואַניע, וואָס תורת אמת רופט עס „עמל״.

נהמא דכסופא: ראה ירושלמי (ערלה פ״א ה״ג): דאכיל מן חברי׳ בהית (בוש) מסתכל בי׳ (וראה לקו״ת צו ז, ד). להעיר ממ״מ להב״י בראשית מהדו״ק ד״ה אור ליה״ש יד לטבת.

בהוציאך .. הזה: שמות ג, יב.

תעבדון: להעיר מתו״א משפטים (עו, א): יעבוד הוא לשון כו׳.

יציאת מצרים .. אַ מתנה: ראה ד״ה החודש הזה, ה׳ש״ת סופ״ח (ושם שכן תהי׳ הגאולה העתידה).

געווען דער זכות: שמו״ר (פ״ג, ד) הובא בפרש״י עה״ת שם.

בעשרה מאמרות (אלא שדיבור הקב״ה חשיב מעשה) [וראה אוה״ת בראשית כרך ג׳ ע׳ 1012 סעיף ג׳ ואילך דמפרש מהי ואיך היא שותפות זו, ומש״כ שם „נעשה שותף להקב״ה **ממש**״ — ממש קאי על הקב״ה ולא שותף ממש].

בעשרה מאמרות: **אבות רפ״ה. ועוד.**

שדיבור הקב״ה חשיב מעשה: **ב״ר פמ״ד, כב. ועוד.**

ערשט דאַן דערהויבט ער זיך פון דער מדריגה פון „אדם — עפר מן האדמה" צו דער מדריגה פון „אדם — אדמה לעליון (ענליך, כביכול, צום אויבערשטן)".

* * *

אויך דער געבורט און דאָס לעבן פון אַ יחיד זיינען פאַרבונדן מיט נסים. אפילו וועו עס ווייזט זיך אויס אַז אַלץ איז „בדרך הטבע", האָבן דאָך אונזערע חכמים זכרונם לברכה געזאָגט: **אין בעל הנס מכיר בנסו** — אַ מענטש ווייסט ניט וועו אַ נס האָט מיט אים פאַסירט. דעריבער דאַנקען מיר דעם אויבערשטן דריי מאָל אַ טאָג **על נסיך שבכל יום עמנו** (פאַר די ג־טלעכע נסים וועלכע פאַסירן יעדן טאָג מיט אונז).

און ווי דוד נעים זמירות ישראל (ומלך ישראל) זאָגט אין נאָמען פון יעדער אידן (און אין נאָמען פון כלל ישראל): ממעי אמי אתה גוזי .. כמופת הייתי לרבים .. אבוא בגבורות .. ועד הנה אגיד נפלאותיך .. תחייני. (פון מיין מוטער'ס אינגעווייד האָסטו מיר אַרויסגעצויגן (זאָגט דער **מדרש** — דאָס מיינט (אויך) כלל ישראל: דו האָסט אונז

אדם .. האדמה: בראשית (ב, ז).

אדם — אדמה לעליון: עשרה מאמרות מ' אם כל חי ח"ב סל"ג. של"ה (כ, ב ועי"ש שא, ב).

אין .. בנסו: ראה נדה לא, א. ובזח"ג (ר, סע"ב) בכל יומא.

ומלך .. כלל: כי „הנשיא הוא הכל" (רש"י חוקת כא, כא). וברמב"ם (מלכים פ"ג, ה"ו) שלבו הוא לב כל קהל ישראל. ובשו"ת הרשב"א (ח"א סקמ"ח): המלך כציבור שהציבור וכל ישראל תלויין בו. ובאגה"ק רסכ"ט שמצות התלויות במלך „הוא מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם כו'" — והרי במצות אלו ישנם התלויות בחכמתו, בינתו כו' ועד במעשה שלו. וס"ת שיוצאת ונכנסת עמו (סנהי כא, ב) — ה"ז פרט מצוה שבגופו.

ממעי .. תחייני: תהלים עא, ו־כ.

זאָגט דער מדרש: ע"ד הדרש נוסף על הפשט, שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו — וראה מפרשי התהלים שם.

דריי מאָל אַ טאָג: **בנוסח הודאת „מודים" שבתפלת העמידה.**

נעים זמירות ישראל .. אין נאָמען פון יעדער אידן: **שמואל־ב כג, א. שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה).**

וברמב"ם כו': **ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 165 ואילך. וש"נ. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 222 ואילך. שם ע' 348.**

ובאגה"ק כו': **ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 192 הערה 55, ובשוה"ג שם.**

תהלים עא: **הקאָפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

אין .. פשוטו: **שבת סג, א. וש"נ.**

אַרויסגענומען פון דער האַנט פון מצרים) אַ וואונדער בין איך געווען באַ פילע — (מדרש: וויפל נסים דו האָסט מיר געטאָן) איך וועל אַריין אין די גבורות יאָרן .. און ביז איצט וועל איך דערציילן דיינע נסים (מדרש: אין יעדער פעריאָדע, צייט און רגע) דו וועסט מיר באַלעבן (מדרש: אַרויסנעמען פון גלות)).

דאָס מיינט, אַז דאָס גאַנצע לעבן פון אַ מענטשן, פון געבורט אָן און — פון עם ישראל, איז אין אַן אופן פון שטענדיגע נסים, כאָטש ניט אַלעמאָל זעט מען עס, ביז צום נס פון דער גאולה האמיתית פון דעם פרט און פון כלל עם ישראל.

און דורך מעשינו **ועבודתנו** כל זמן משך הגלות (אונזער טאָן און האָרעווען אין דער גאַנצע גלות צייט) — טאָג טעגליכער לעבן פון יחיד און פון דעם כלל לויט דעם אויבערשטנ׳ס אָנזאָג — טוט זיך אויף די תכלית השלימות פון דער גאַנצער וועלט,

די גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו בקרוב ממש, ווען עס וועט מקויים ווערן:

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

בברכת חג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

מדרש: תהלים (באָבער — ע״פ כת״י) שם.

גאולה .. פון דעם פרט .. כלל: ששייכים זל״ז וכתורת הבעש״ט (תולדות יעקב יוסף ריש דברים).

מעשינו .. הגלות .. תכלית השלימות: ראה תניא רפל״ז. לקוטי לוי יצחק בהערות שם.

השלימות פון דער גאַנצער וועלט .. על ידי משיח: ישעי׳ יא, ו־ט. וראה עבודת הקודש ח״ב פל״ח משי״כ בדברי הרמב״ם בזה (מלכים רפי״ב). ד״ה כי פדה (אוה״ת בראשית סח״ג).

כימי .. נפלאות: מיכה (ז, טו). באוה״ת שם.

י'שעא

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתב כ' וכן התשורה הנכבדה — קדושה ומזכרת אבות ונשיאים גם יחד — ות"ח ת"ח מקול"ע.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח — מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בהוקרה ובכבוד ובברכת החג,

מ. שניאורסאהן

ת"ח על הברכות. וכבר מלתי' אמורה בתורתנו הק': ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך, בברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר.

* * *

י'שעא

מצילום האגרת.

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

תורף האגרת הוא נוסח כללי־פרטי ונשלח לכו"כ.

התשורה הנכבדה: **נרתיקי תפילין מכסף של אדמו"ר האמצעי. תיאורם וצילומם — ב„תערוכת ספריית ליובאוויטש" (נ.י. תשנ"ד) ע' כו; ע' 21.**

מקול"ע: = **מקרב ולב עמוק.**

וכמו שנאמר: **משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.**

וכבר מלתי' כו': **ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**

ואברכה .. מברכיך: **לך לך יב, ג.**

שתוספתו .. העיקר: **ב"ר פס"א, ד.**

בנועם הנני לאשר קבלת מכתב הברכה.

ות"ח ת"ח עבור הברכות והאיחולים.

בכבוד ובברכת הצלחה בעבוה"ק ובמלאכת הקודש מלאכת שמים.

* * *

לכתבו:

א) במהרש"א בערכין לב, ב בסד"ה דבעי רחמי — ראה אוצר בלום שם (נדפס בע"י הגדול).

ב) בעניית אמן ובהוב"ש בפסוד"ז — כמש"כ אדה"ז בתחלת סידורו. קצות השלחן ח"א סי"ח. מכתבי שבסו"ס המנהגים.

* * *

בברכת הצלחה בת"ת ובקיום מצותי' בדו"ר ובברכת החג.

* * *

לפלא גדול — שמאז נסעו מכאן, כנראה, אין חדשות אצלו — למרות אריכות הדיבור בינינו! ועד מתי?!

* * *

בנועם מאשר הנני קבלת מברק הברכה.

מכי נתקבלו ות"ח ת"ח.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק ומתוך בריאות אמתית ובברכת החג.

* * *

בנועם הנני לאשר קבלת מברק הברכה.

בנועם .. שמיט: **קטעים אלו אל הרה"ג כו' מוה"ר יוחנן סופר מערלוי.**

ובהוב"ש: = **וברוך הוא וברוך שמו.**

מכתבי: **נדפס גם לעיל ח"ג אגרת תקה.**

בברכת .. החג: **קטע זה לתלמידי ישיבת „אחי תמימים" ליובאַוויטש אשר בראשון לציון בארה"ק.**

לפלא .. מתי?!: **מצילום כתי"ק בשולי האגרת לא' מאנ"ש.**

בנועם .. החג: **קטעים אלו למו"ה חיים יהודה פלדי. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"קיט (ע' קטז), ובהנסמן בהערות שם.**

בנועם .. החג: **קטעים אלו אל „אנ"ש דנחלת הר חב"ד הבאים על החתום במברק הברכה".**

בברכת הצלחה רבה בביסוס ובהרחבת נחלת הר חב"ד ובכבוד ובברכת החג.

* * *

מאשר הנני קבלת הקונטרס „עין רואה", ות"ח.

י'שעב

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הנהלת אגודת ישראל העולמית
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם הנני לאשר קבלת מברק הברכה.

ות"ח ת"ח עבור הברכות והאיחולים.

וכבר מלתי' אמורה, שכל המברך מתברך מה' המבורך על פי הבטחתו לאברהם אבינו, ואברכה מברכיך, בתוספת מרובה על העיקר, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

ולקראת חג הפסח, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, ברכתי שלוחה לכאו"א לחג הפסח כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מכל ענינים המבלבלים, ובפרט המבלבלים בעבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

בהוקרה ובכבוד ובברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

מאשר .. ות"ח: **קטע זה למו"ה צבי הירש גרשון הרכבי. נדפס ב„מקדש מלך" ח"ג ע' רכז. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"כ (ע' לא), ובהנסמן בהערות שם.**
„עין רואה": **ירושלים, תשל"ב.**

י'שעב

מצילום האגרת.
וכבר מלתי' כו': **ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**
ואברכה .. מברכיך: **לך לך יב, ג.**
בתוספת .. העיקר: **ב"ר פס"א, ד.**
מידו המלאה .. והרחבה: **נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.**

י'שעג

ב"ה, י"א ניסן תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

האברך יעקב שי'

שלום וברכה!

במענה לשאלתו במכתבו מיום ו' ניסן,

נכונה סברתו להניח (גם) תפלין דר"ת ועיין שו"ע אדה"ז סכ"ה סי"א, תניא רפמ"א, סידורו — ריש הל' תפלין.

הפ"נ שבמכתבו יקרא בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכת חה"פ כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

י'שעד

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר בנימין שי' ורעיתו רינה תחי' בר־לב

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתביהם, ומקרב לב מודה אני להם עבור האיחולים והדברים הנלבבים בנוגע לפעילות אנשי חב"ד.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, ברכתי שלוחה להם ולכל אשר להם לחג הפסח כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מכל דאגות בגשם וברוח, ומכאן ולהבא אך טוב וחסד, בטוב הנראה והנגלה, יהי' מנת חלקם.

י'שעג

מצילום האגרת.
האברך יעקב: גלויברמן, תו"ת לוד.

והרי חירות אמיתית היא כלשון חכמינו זכרונם לברכה על הכתוב „חרות על הלוחות" — אל תקרי חרות (חי"ת קמוצה) אלא חירות, כולל גם חירות מכל ענינים הגורמים פירוד לבבות בישראל גוי אחד בארץ.

בכבוד ובברכה.

י'שעה

ב"ה, י"ד ניסן, ערב חג הפסח, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג אי"א חו"ב נבון ומסביר איש האשכולות
ורב רבנן וכו' מהרי"ד שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתב כת"ר מי"ב ניסן.

ות"ח על הברכות. וכבר מלתי' אמורה בתוה"ק: ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך, בברכתו של הק' שתוספתו מרובה על העיקר (וכהמצו"ב).

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח — מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

י'שעד

כלשון חכמינו: **אבות פ"ו מ"ב.**
על הכתוב: **תשא לב, טז.**
גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**

י'שעה

מהרי"ד הלוי: **מוה"ר יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק, אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ד אגרת ט'רסו, ובהנסמן בהערות שם.**
וכבר מלתי' כו': **ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**
ואברכה .. מברכיך: **לך לך יב, ג.**
שתוספתו .. העיקר: **ב"ר פס"א, ד.**
וכהמצו"ב: **אולי הכוונה לשיחת י"ד כסלו תשכ"ט (לקו"ש ח"ה ע' 422 ואילך).**

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בכבוד ובברכה.

ע"פ תוכן מכתבו — ארשה לעצמי לעורר ע"ד תמיהתי רבה מאז על אי ההו"ל **בדפוס** — שיעורי כת"ר בגפ"ת, והתועלת מובנת.

וכן על אי ההו"ל דחידושיו באופן **דשקו"ט** — דא"ז הרה"ג וכו' וכו' הרר"ח ע"ה הלוי שע"פ השמועה נמצאים תח"י כת"ר. והרי דוקא **השקו"ט** מלמדת דרך הלימוד וכו'. ולהעיר משבת (לג, סע"ב), נדרים (לח, א) טוב עין כו', וקו"א לאדמו"ר הזקן הל' ת"ת רפ"ג (ד"מעט מזעיר" **הובא** בש"ס).

י'שעו

[נוסח המברק לקראת חג הפסח, ה'תשל"ב]

חג הפסח כשר ושמח ובכל אחד ואחת יקויים הכתוב ואני תמיד גו' אגיד זרועך לדור תרב גדולתי תרננה שפתי.

מנחם שניאורסאהן

שנאמר: **משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.**

תוכן מכתבו: **ז"ל מכתבו:**

כבוד אדמו"ר, הגאון הגדול, עטרת ישראל, הודו ותפארתו,
צדיק יסוד עולם, מרן מנחם מ. שניאורסון, שליט"א,

שלום וברכה רבה ונאמנה!

אני מגיש בזה את ברכתי הדלה, ברכת הדיוט, למעכ"ג, שליט"א.

יחד עם אלפי מעריציו בכל קצוי ארץ אני מתפלל ומתחנן לא' מרום, כי יפרוש את סוכת שלומו עליו וכי יאריך את ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, ללמד תועים בינה וצמאים יראה, חכמה ודעת, עד כי יבא שילה.

יפוצו מעיינותיו חוצה, ילכו רבים לאורו ותמלא הארץ דעה. אך טוב וחסד ירדפוהו תמיד כל הימים.

בהערצה ובחיבה גדולה

יוסף דוב הלוי סולוביצק

ברכת מועדים לששון ולשמחה, חג כשר ושמח!
יום ב' י"ב ניסן תשל"ב

י'שעו

הכתוב: **תהלים עא, יד־כג.**

---

*) הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצו בשוה"ג.

י'שעז

[כ"ה ניסן, ה'תשל"ב]

congratulations על שזיכם השי"ת בבן שי' בתכונות נפש כאלו שיש לו.

2) לאידך גיסא — יחסו הטוב לבנ"א שסביבו **וכו'** — מכריחה זהירות יתרה בנוגע לביה"ס בו ילמוד, אופי תלמידי ביה"ס זה **וכו'**.

ובידעי הנעשה — בהקאַלעדזעס בארצה"ב, באה"ק ובכ"מ הידועים — לדעתי אין כדאי כלל שבנם שי' ילמוד בקאַלעדז — ועכ"פ עד שתשתנה האוירה בהם באופן יסודי ומובן שא"א לי לקחת ע"ע אחריות רבה כזו.

י'שעח

ב"ה, כ"ו ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

זה עתה נודעתי שמתעתד כ' להיכנס לדירתו החדשה,

ויהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת, ובלשון חכמינו זכרונם לברכה, משנה מקום משנה מזל בסימן טוב ומזל טוב.

בודאי מסרו למר האורחים מאנ"ש שי' פ"ש אישית כבקשתי, וכן מצה שמורה לחג הפסח זמן חרותנו, ויתן השי"ת שיהי' למר ולכל ישראל

י'שעז

נכתבה על גליון המכתב מיום כ"ה ניסן ה'תשל"ב.
congratulations: **= איחולי ברכה.**
ובידעי הנעשה — בהקאַלעדזעס: **ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 43 ואילך. ועוד.**

י'שעח

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
ובלשון חכמינו: **ראה ר"ה טז, ב. ב"מ עה, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם. שו"ת יהודה יעלה ח"ב חו"מ סו"ס קכג.**

משך כל השנה כולה חירות אמיתית מכל ענינים המבלבלים בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בהוקרה ובכבוד ובברכה לאוי"ש טובות,

מ. שניאורסאהן

י"שעט

ב"ה, כ"ו ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר גד שי' פריימן

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת הפ"נ לרגל היכנס בנם חיים ארי' שי' למצוות בשעה טובה ומוצלחת.

בעת רצון אזכירם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויהי רצון שביחד עם זוגי תחי' ישבעו רב נחת אמיתי, נחת תורה ומצוות ברוח ישראל סבא, מבנם הבר מצוה ומכל ילידיהם שיחיו.

וזכות הצדקה, שהקבלה מצו"ב, תעמוד להם למילוי משאלות לבבם לטובה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י"שפ

ב"ה, כ"ו ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר עובד בן עמי שי'
ראש העיר נתני'

שלום וברכה!

בנועם ובתודה לבבית נתקבל מברק הברכה בקשר עם יום ההולדת.

במיוחד נתרשמתי מאות הכבוד שהנחילה עירית נתני', ובראשה

כבוד מעלתו, לתנועתנו, תנועת חב"ד, בקראם אחד מרחובות העיר בשם „רחוב חב"ד".

והרי זהו ביטוי מתאים ביותר להכרה והאהדה שכ' ובני עירו רוחשים לפעולות חב"ד בשטח החינוך והפצת ערכי עמנו המקודשים, בארצנו הקדושה ובתפוצות, מתוך אהבה המשולשת — אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל, שהן כולי חד — והוא יסוד השקפת עולמה של תורת החסידות בכלל ותורת חב"ד בפרט.

וכבר מלתי אמורה בכגון זה: יתברכו המברכים מה' מקור הברכות, על פי הבטחתו לאברהם אבינו — ואברכה מברכיך — מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, בגשם וברוח גם יחד.

י"שפא

ב"ה, כ"ח ניסן תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום כ"ב לחודש ניסן, בו כותב ע"ד הצעת הנכבדות וכו',

באם החליטו שניהם, הוא וכן המדוברת תחי', לייסד ביתם בישראל על יסודי התורה והמצוה בחיים היום יומיים,

יהי רצון שתהא בשעה טובה ומוצלחת ולבנין בית בישראל בנין עדי עד.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

בנוגע למנהגים ותנאים וכו' — יעשו כהוראת הרב שליט"א דכפר חב"ד.

י"שפ

שהן כולי חד: **ראה גם לעיל אגרת י"קפח, ובהנסמן בהערות שם.**
ואברכה מברכיך: **לך לך יב, ג.**
מידו המלאה .. והרחבה: **נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.**

י"שפא

מצילום האגרת.

י"שפב

[ניסן, ה'תשל"ב]

[א] להו"ל שניהם, ועפ"י מה שדובר אמש.

ההתעניין בס' דטייטלבוים (ע"ד אדה"ז) ודמרקוס?

[ב] באם אפשר להו"ל קודם ר"ה הבע"ל (אחרי הגהה נוספת).

[ג] עכצ"ל שאינו שייך להמדובר כי לא מצינו שר"י חולק עליו.

לפלא שממרחק יביא לחמו. בתשו' הרמב"ם עצמו הנ"ל מפורש ובאריכות (ונת' בהתועדות) שלכן מסביר הר"מ ש[ג]ם גר אומר שהנחלת לאבותינו, וביאור השאלה פשוט שהרמב"ם מסביר שאדרבא אל יהא יחוסך קל בעיניך (מיחוסינו) ואדרבא הוא נעלה יותר, למי שאמר והי' העולם.

י"שפג

ב"ה, ראש חודש אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

צו אלע אָנטיילנעמער אין דעם יערלעכן דינער
פאַר דעם מוסד חינוך „אהלי תורה"
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

עס האָט מיר געפרייט צו באַקומען די ידיעה וועגן דער פאַרשטייענדער יערלעכער חגיגה ט"ז אייר הבע"ל, ויהי רצון אַז עס זאָל זיין מיט דער גרעסטער הצלחה אין אַלע הינזיכטן.

י"שפב

להו"ל .. העולם: **מענה למו"ה חנניא יוסף אייזנבך. אגרות נוספת אליו — לעיל אגרת י"לג (ע' מט), ובהנסמן בהערות שם.**

להו"ל שניהם: **„נשיאי תב"ד ובני דורם" (כפ"ח, תשל"ב); „מחנה יוסף" עמ"ס פסחים (שם, תשל"ה).**

בס' דטייטלבוים: **„הרב מלאדי".**

ודמרקוס: **ה„חסידות".**

להמדובר: **בההדרן על מסכת פסחים שנאמר בהתועדות ד"י"א ניסן שנה זו — נדפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים ח"ב (סט"ז) ע' תסח (בהוצאת תשמ"ו ושלאח"ז). וראה גם לקמן אגרת י"תלח (ע' תנט).**

י"שפג

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 171 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

דער חודש אייר, ווי עס איז שוין וועגן דעם ערעדט געווארן, טיילט זיך אויס פון די אַנדערע חדשים פון יאָר דערמיט וואָס יעדער טאָג פון דעם חודש האָט אַ ספעציעלע מצוה — די מצוה פון ספירת העומר.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז כדאי צו אונטערשטרייכן צוויי נקודות:

ערשטנס, אַז כאָטש אפילו אין געוויסע הינזיכטן איז פאַראַן אַן אונטערשייד אין די טעג פון דער וואָך און פון חודש — וואָכנטעג, שבת, ערב ראש־חודש, ראש־חודש וכו' — זיינען זיי אָבער אַלע גלייך אין דעם וואָס **אַלע** טעג, אָן אויסנאַם, דאַרפן זיין אָנגעפילט מיט קדושה — די קדושה פון תורה און מצוות אין אַלע פרטים פון טאָג־טעגלעכן לעבן. דאָס ווערט אונטערגעשטראָכן אין דער ברכה פון ספירת העומר **יעדן טאָג** פון דעם חודש: **אשר קדשנו במצוותיו וציונו**.

צווייטנס, כאָטש מ'האָט שוין מקיים געווען די מצוה דעם פריערדיגן טאָג, איז מען מקיים די מצוה דעם צווייטן טאָג, און דריטן טאָג, און יעדן טאָג — מיט דער **זעלבער** טייערקייט און לעבעדיקייט, ווי צום ערשטן מאָל, און אדרבה, יעדן טאָג דאַרף גאָר צוקומען אַ הוספה אין דער לעבעדיקייט און באַגייסטערונג פונם קיום המצוה. און אַזוי איז דאָס אין אַלע ענינים פון תורה און מצוות, אין איינקלאַנג מיט דעם ציווי: **בכל יום יהיו בעיניך כחדשים** — יעדן טאָג דאַרף אַ איד זיי אויפנעמען ווי זיי זיינען ערשט געגעבן געווארן ביים באַרג סיני.

אין אַנדערע ווערטער, דאָס מקיים זיין די מצוות אין טעגלעכן לעבן, טאָג־איין טאָג־אויס, טאָר ניט ווערן אַ מצוות אנשים מלומדה, אַ געוואוינהייט אָן חיות און באַגייסטערונג. פאַרקערט, יעדן טאָג דאַרף מען דאָס דורכלעבן טיפער און העכער, לויט דעם ציווי: **מעלין בקודש**.

פאַרשטייט זיך, אַז כדי צו דערגרייכן די דאָזיגע מדריגה, דאַרף אַ קינד באַקומען זיין תורה־טרייען חינוך פון דער פריסטער קינדווייז אָן, אין אַ מוסד חינוך און סביבה וועלכע זיינען דורכגעדרונגען מיט יראת השם און אהבת השם, וואָס דאָן ווערט מקויים די הבטחה: **חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה** — דערצי דעם אינגל אויף זיין ריכטיגען וועג, אפילו וען ער וועט אַלט ווערן וועט ער זיך ניט אָפקערן דערפון.

דער חודש אייר כו': **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתצא, ובהנסמן בהערות שם.**

דעם ציווי .. כחדשים: **שו"ע (ואדה"ז) או"ח הל' קריאת שמע סס"א ס"ב, מספרי (הובא בפרש"י) עה"פ ואתחנן ו, ו.**

מצוות אנשים מלומדה: **ישע' כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, ב), ובכ"מ.**

מעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י'כג, ובהנסמן בהערות שם.**

די הבטחה: **משלי כב, ו.**

און דאָס ברענגט אונז צוריק צום מוסד חינוך „אהלי תורה״, וואָס זיין אויפגאַבע איז צו געבן דעם ריכטיגען תורה־חינוך, לויט ווי אויבן דערמאָנט, און האָט ב״ה געהאַט גרויס הצלחה אין דעם. זיכער וועלן אַלע אָנטיילנעמער און פריינט פון דעם העכסט־וויכטיגען מוסד חינוך געבן אים זייער פולסטע שטיצע, ביד נדיבה, צו דערמעגלעכן אים אָנצוגיין און אויסברייטערן זיין חינוך טעטיקייט. און דער זכות וועט יעדן איינעם און אַלעמען ביישטיין צו באַקומען דעם אויבערשטנ׳ס ברכות אין אַלץ וואָס מ׳נוטיגט זיך, בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י׳שפד

[ב׳ אייר, ה׳תשל״ב]

עפ״ז (שכתבת שאשתך תחי׳ מסכמת ע״ז) לרכוש את הדירה.

אזכיר עה״צ.

י׳שפה

[ב׳ אייר, ה׳תשל״ב]

אזכיר עה״צ שיהי׳ בהצלחה רבה.

הערה **עיקרית** — התכלית דכל הנ״ל הוא **הבפו״מ**, כמובן ופשוט. ועפ״ז ג״כ פשוט שצ״ל ההחלטה לא רק שמחליטים החלטות פ׳ ופ׳, כ״א וזהו **העיקר** שזהו ע״מ לקיימן בפו״מ, און דאָס מיינט מען עם און זיך אַליין בפשיטות — ולא בתור מוסר זאָגן **אַ צווייטן**, נאָר טאָן אַליין, וכדבר המשנה עושין (כ״כ עד שהוא) הרבה (בערך מה שהחליטו והיו) אומרים.

י׳שפד

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות״ גליון כו ע׳ 10. והיא אל מו״ה יהושע יחזקאל סופר, נחלת הר חב״ד.

י׳שפה

נדפסה בלקו״ש חכ״ג ע׳ 437, והושלמה ע״פ צילום כתי״ק.

מענה לצעירי אגודת חב״ד בנ.י. על ההודעה מההחלטות שנתקבלו בהתוועדות בקשר למלאות י״ז שנה להתייסדות צאגו״ח. ונכתבה על גליון המכתב מיום ב׳ אייר ה׳תשל״ב.

וכדבר המשנה: אבות פ״א מט״ו.

ובכדי שהנ"ל יובא **בפו"מ** — אחת בחודש יתאסף ועד ממונה ע"ז „לגבות" דו"ח **מהבפו"מ** (ולא קבלת תירוצים „טובים").

והובטחנו בכהנ"ל הבא לטהר **מסייעין** אותו.

ויה"ר שיבא כ"ז לידי מעשה.

י'שפו

ב"ה, ו' אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מר משה ישראל שי'
המכונה ד"ר שטרן

שלום וברכה!

מסרו לי איחוליו וגם שמות בני המשפחה שלו ושל חותנו שי' ובעת רצון אזכירם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ומתאים למקצוע שלו, בתור מנהל ההסתדרות הרפואית, אביע לו ברכה מיוחדת שיצליח לנצל כשרונותיו להביא ארוכה ורפואה לכל הפונים בזה, ועוד ועיקר שהוא וחבריו יצליחו להסיר ולמנוע מחלה באופן שלכתחילה לא יהיו נזקקים לרפואה, שהרי זהו תכלית הבריאות.

ובודאי, על פי כתבו וכפי ששמעתי אודותיו, למותר להדגיש שבריאות הגוף קשורה בבריאות הנשמה בכל אדם, על אחת כמה וכמה בנוגע לכל אחד ואחת מבני ישראל. שלכן תקותי שמשפיע על חברי ההסתדרות לעשות כל התלוי בהם שתהי' נשמה בריאה בגוף בריא אצל כל הפונים אליהם, ועל פי ההוראה של תורתנו, תורת חיים, ומצותי' עליהם נאמר וחי בהם, כי הם חיינו ואורך ימינו.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. בודאי ידוע למר שיש אצלנו כאן ספרי' לתועלת הרבים, אלי' נשלחים ספרים ומכ"ע וכו'. ואם יש להם פרסומים, אתענין לקבל את אשר הוי"ל וכן להבא, ות"ח מראש.

והובטחנו: **ראה שבת קד, סע"א. יומא לח, סע"ב.**

י'שפו

עליהם נאמר: **אחרי יח, ה.**
כי .. ימינו: **נוסח תפלת ערבית.**

י'שפז

ב"ה, ו' אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו מ־4/14, בו כותב אודות ... אחיו שי'.

מובן שלכל לראש צריך שיהי' הרצון מצד אחיו בענינים שכותב. ובכלל, כל אלה שנוסעים לארגנטינה בתפקיד כלאחיו, הרי זה לזמן מסויים ואחר כך שבים לאה"ק ת"ו, ושם הרי תהי' אצלו כל האפשריות שכותב, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.

והרי גם המקצוע והמשרה שלו עתה גם היא שייכת לד' אמות של תורה ויראה.

התקוה חזקה אשר כ' וגם זוג' שתחי' עושים כל התלוי בהם בהפצת היהדות האמיתית ככל אשר ידם מגעת, והובטחנו דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, בפרט כשמשמשים דוגמא חי' באורח חייהם והנהגתם בחיי היום־יום. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

י'שפח

ב"ה, י' אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יוסף זעירא, סא"ל, שי'

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מכ"ז ניסן, בנוגע לאברך .. וכנראה יש בזה איזה פרטים לא ברורים.

השאלה מעיקרה היתה שכיון שעל פי החוק פטור הוא מלשרת בצבא, והשאלה אצלו היא רק שאלת פרנסה, הרי השיקול הי', כפי שזוכרני, שאם יכנס לצה"ל כאזרח יוכל להיות בשבת בביתו ומשפחתו, מה שאין כן אם

י'שפז

והובטחנו: ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל' (סט, א).
ואין .. הרצון: ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.

יכנס לצה"ל כאיש צבא. ועל פי ידיעתי אותו ובני משפחתו היתה חוות דעתי אשר היותו עם בני משפחתו בשבת חשוב יותר מהרווחים הכספיים.

לאידך גיסא, אם מצבו החמרי שלו הוא כזה, שהריווח הכספי שקול יותר, הרי עליו לחשב השכר וההפסד ולהחליט בעצמו במאי בעי טפי.

כיון שהכל בהשגחה פרטית, לרבות מכתבו של מר אלי, רצוני להביע בזה הסיפוק הנפשי שהי' לי לקרוא במכתבו שהוא, כמפקדו, מתחייב שלא להביאו חו"ש לידי חילול שבת או יום־טוב, ונהפוך הוא, וכו'. שאף על פי ששיערתי כן מראש, ובפרט על פי שיחתי עם הרב הראשי לצה"ל הרב מ. פירון שי', כשכבדני בביקורו כאן, אבל מובן שכאשר מקבלים „התחייבות" כזו מהמפקד בעצמו, תוכה רצוף כנות ורגש שבלב, הרי זה גורם נחת־רוח מיוחדת.

ויהי רצון שיקויים במר ובחבריו שי' בתוכני כללות צה"ל הבטחת תורתנו הק' תורת אמת — הוי' אלקיך מתהלך בקרב מחנך והי' מחנך קדוש, ובקרוב נזכה לקיום היעוד — ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד גו' וחרב לא תעבור בארצכם.

בכבוד ובברכת הצלחה.

י'שפט

ב"ה, י' אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרב יצחק שי' חלמיש
סגן רב צבאי, צה"ל

שלום וברכה!

בזה הנני לאשר קבלת מכתבו מכ"ז בניסן. ומצו"ב העתק מכתבי למר יוסף שי' זעירא, סא"ל, שמדבר בעד עצמו.

י'שפח

חו"ש: = **חס ושלום**.
הבסחת תורתנו: **תצא כג, טו**.
היעוד: **בחוקותי כו, ו**.

י'שפט

העתק מכתבי: **דלעיל אגרת שלפנ"ז**.

בהזדמנות זו אביע עוה"פ הנח"ר שהי' לי ממכתבו של מר יוסף זעירא, בפרט שתוכנו בודאי מקיל לכת"ר במילוי תפקידו בתור רב צבאי.

וכמדובר בהזדמנויות שונות, אשר דוקא מסגרת הצבאית מכשירה את אנשי הצבא לדיוק בשמירת התורה ומצוותי', שהרי מיסודות הצבא הוא קבלת־עול ומילוי הפקודה באופן ד„נעשה קודם לנשמע", ובשלילת הגישה שהנהגת היחיד הוא ענין פרטי ואינו נוגע לרבים, ואצ"ל לכל עם ישראל, למרות הודעת חכמינו ז"ל אשר כל ישראל ערבים זה בזה. שהרי גם זה מיסודות קיום הצבא אשר נטי' ממילוי בדיוק פקודת המפקד עלולה לסכן ח"ו עמדת כל הפלוגה, או אפילו כל הצבא ועד להעם אשר הצבא מגין עליו. ולא עוד, אלא שההחלטה בזה אינה שייכת כלל לממלא הפקודה, כי אם לאלו אשר השקיעו מיטב כוחותיהם מרצם וזמנם בלימוד תכסיסי מלחמה וכו'. והנמשל מובן בנוגע ללימוד התורה ביגיעה, עלי' נאמר כי היא חכמתכם ובינתכם.

בכבוד ובברכה.

י'שצ

ב"ה, י"ב אייר, תשל"ב
ברוקלין.

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו'
מו"ה אברהם מרדכי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום א' פ' אמור.

מצו"ב מכתב כללי שתקותי שיענין את כת"ר שי'.

בכבוד ובברכה.

וכמדובר בהזדמנויות שונות: **ראה גם לעיל אגרת ט'תתקצח, ובהנסמן בהערות שם.**
נעשה קודם לנשמע: **ראה משפטים כד, ז. שבת פח, א.**
כל ישראל ערבים זה בזה: **שבועות לט, סע"א. וש"נ.**
עלי' נאמר: **ואתחנן ד, ו.**

י'שצ

מו"ה אברהם מרדכי: **הרשברג, מקסיקו. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י'קלא, ובהנסמן בהערות שם.**
מכתב כללי: **כנראה אגרת י'שסג (או) אגרת י'שע דלעיל.**

נ.ב. ת"ח ת"ח על כתבו עתה מפעולותיו בענין „מיהו יהודי" ובודאי עומד בקשר עם אלה שביקרם (והרי אמחז"ל הלואי שיהי' מורא שמים עליהם כמורא בו"ד) ויוסיף בהן כהנה וכהנה (סנהי כא, א) — מתאים לרציניות הדבר וכו', שבעה"ר הולך ומחריף. וד"ל.

מצו"ב המחאה — תשלום הוצאות הכרטיסים כו' — וחבל אם נגרם אי נעימות ע"י העכוב ע"ע, ואת כי הסליחה.

י'שצא

ב"ה, י"ג אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר גד שי' יעקבי

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה מכתבו מבשר טוב מרפואתו ושכבר חוזר לעבודתו. ואף על פי שאני דורש ומקבל ידיעות אודותיו מידידנו המשותפים, ובפרט מידידינו מר שלמה שי' מידנצ'יק, אבל אינו דומה כשמקבלים ידיעה ישרה.

וכיון שתמיד יש מקום להוספה בטוב, היות ומקור הטוב הוא הא"ס ב"ה, יהי רצון שתהי' רפואתו שלמה ממש. ובודאי ינצל כשרונותיו לטובת הרבים ביתר שאת, וזכות הרבים מסייעתו.

וכדרך בני ישראל השמחים בהזדמנות דלשון נופל על לשון, הרי שמשרתו של מר היא משרת סגן שר התחבורה, יהי רצון שיתרום חלקו בעין יפה לחבר את חלקי עם ישראל הצריכים קירוב וחיבור אודותם כותב במכתבו — העדות השונות, הישוב הותיק והעולים החדשים והחילוניים ודתיים. ואם כל איש בעל מרץ טבעו מכריחו לנצל מרצו, על אחת כמה וכמה בתחומים אשר, כסגנונו במכתבו, דואג עליהם, ובביטוי חריף עוד יותר, אשר „הם בנפשנו".

מיהו יהודי: **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**
אמחז"ל: **ברכות כח, ב.**

י'שצא

נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 272 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מר גד יעקבי: **אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י'שכה, ובהנסמן בהערות שם.**
דלשון נופל על לשון: **פרש"י עה"פ בראשית ב, כג. שם ג, טו. חוקת כא, ט. וראה ב"ר פל"א, ח.**

וכאן מקום אתי לעמוד על הביטוי במכתבו, שנשנה בכמה מקומות, ביטוי אשר תמיד עורר תמהוני, כוונתי להניגוד „חילוני ודתי", שהרי המשוג „חול" ניגודו הוא „קודש". ואין כוונתי רק לדיוק בדקדוק השפה, כי אם ובעיקר לדיוק בתוכן. ומיוסד על מקור בלשוננו לשון הקודש (בתורתנו, תורה שבכתב ופירושה בתורה שבעל פה, ועד ימינו אלה), הרי הביטוי הרגיל הוא ימות החול ויום השבת־קודש. שמזה מובן גם התוכן, שאין כל חילוק באמונות ודעות והשקפת עולם וכו' בין ימות החול ובין יום השבת־קודש, כי אם רק **בהנהגה** דימות החול — ובלשון התלמוד, עובדין דחול — וההנהגה ביום אשר קדוש הוא למנוחת נפש אמיתית ולשביתה ממלאכות גשמיות, ועל אחת כמה וכמה חומריות שאז האדם בדרך ממילא מקדיש זמנו לענינים רוחניים ולחיים הרוחניים בכלל.

שמחתי לראות שכלל מר כל שלושת השטחים האמורים ביחד, שזהו גם מנקודת השקפת עולם שלי, שכמו שהחילוק בין העדות הוא מלאכותי ונגרם על ידי תנאים חיצוניים, ולכן נגע רק בחלק החיצוני של החיים, אבל אינו משנה הפנימיות והעצם; ועל דרך זה הוא גם בנוגע לישוב הותיק והעולים החדשים. ו(לדידי) פשוט הדבר, אשר כן הוא גם בנוגע למה שקורא מר „חילוניים ודתיים".

והרי הכל מודים, ולאחרונה גם מהעומדים בראש הממשלה (בדיון על דת ומדינה במרכז „העבודה") בהכרח הדת לקיום עם ישראל בכל הזמנים וגם עתה. ואף שבאותו מעמד נאמרו גם כמה דברים, וחריפים, נגד אנשים דתיים, אבל לא זהו החידוש בדיון האמור, כי אם — ההודאה העקרונית בהכרח הדת לקיום עם ישראל, ולקיום ארץ ישראל, ואם גם מרכז העבודה מודה בזה, בודאי שכל שאר המפלגות בדעה זו.

עוד נקודה בדבר, אשר כבר נאמר ונשנית כמה פעמים: לאיש דתי להתנהג כחילוני, הרי זה נגד מצפונו, מה שאין כן לאיש חילוני להתנהג כאיש דתי, אין זה אלא נגד הנוחיות שלו. ועוד זאת, וגם זה עיקר, שכשיש חילוק דעות בין מפלגה שיש לה רוב בכנסת לבין מפלגה שהיא במיעוט, אין סכנה למפלגת הרוב לוותר יותר משנראה לה, שהרי אין זה נוגע בעמדתה (בתור מפלגת הרוב), מה שאין כן בנוגע למפלגת המיעוט, אשר ויתורה יכול להביא להתדרדרות וכו' וכו'.

אודה על האמת, שהכתוב לעיל לא זהו עיקר הגישה שלי ובפרט

וכאן מקום אתי כו': **ראה גם לעיל חכ"ג אגרת ח'תשפה. ובכ"מ.**
ובלשון התלמוד: **ראה פסחים פב, ב. ביצה כח, א. ועוד.**

ביחסי עם מר. והעיקר הוא אשר מאמין אני בכל איש ואשה הישראלים אשר, בלשון חכמינו ז"ל, הם „מאמינים בני מאמינים", אלא שמפני סבות צדדיות וחיצוניות, כנ"ל, חלק מהם שומרים מצוות לכל פרטיהן, וחלקם — לעת עתה שומרים מצוות בחלקן. ואפילו זה שמדגיש ששומר הוא רק מצוות שיסודן בשכל ובין אדם לחברו וכו' וכו', הרי בעת קיום מצוה זו לפתע מרגיש בנפשו שזהו הקשר שלו עם אביו וזקנו וזקן זקנו, וזהו הקשר שלו עם כל עמנו בני ישראל בכל מקום שהם מימות עולם, מתחיל מיציאת מצרים ומעמד הר סיני, אשר אז לקח לו ה' גוי מקרב גוי במסות ובאותות ובמופתים והכריז עליו „והייתם לי סגולה מכל העמים" גו' „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". וכמו שאין אדם שליט על העצם שלו, כי אם רק בנוגע למעשה דיבור ומחשבה, הלבושים החיצוניים שעל הנפש, כן גם כן בנוגע לעמנו, אשר מיום צאתו מארץ מצרים הוכרז עליו על ידי בורא העולם שהוא גוי קדוש. והודעה זו והצהרה זו וכרוז זה מתיחסים לא רק לגוי כולו בתור כלל, אלא גם לכל אחד בתור יחיד.

במלים אחרות, איני מאמין שיש מבני ובנות ישראל מי שהוא חילוני במובן שמשתמשים בו עתה, כלומר מציאות חילונית, שהרי הוא בן וחלק מגוי קדוש, אלא שיש מהם עוסקים בעניני חול, ויש מהם עוסקים בעניני קודש, ויש מהם עוסקים, בסגנון הידוע, בחולין על טהרת הקודש.

הארכתי יותר ממה שנתכוונתי בתחילה, אבל סגנון מכתב מר עודדני לזה, ועל דרך הצחות, יהי רצון שגם הכתוב לעיל יועיל לתגבורת התחבורה בין כל חלקי עמנו בני ישראל, אשר לאמיתו הוא גוי אחד בארץ.

בכבוד ובברכה לרפואה שלימה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. ברצוני שיגיע המכתב ישר למר, לכן נשלח ע"י ידידנו הנ"ל.

בלשון חכמינו ז"ל: **שבת צז, א.**
לקח .. ובמופתים: **ואתחנן ד, לד.**
והכריז עליו: **יתרו יט, ה־ו.**
הלבושים: **ראה תניא רפ"ד. ובכ"מ.**
בסגנון הידוע: **ראה חגיגה יט, סע"ב ואילך. ושו"נ.**
גוי אחד בארץ: **שמואל־ב ז, כג. ועוד.**

י׳שצב

ב״ה, פסח שני, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

צו דער 17־טער יערלעכער קאָנוועגשאָן פון נשי ובנות חב״ד
ה׳ עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

עס האָט מיר געפרייט צו באַקומען די ידיעה וועגן דער פאָרשטייענדער יערלעכער קאָנוועגשאָן, שבת מברכים חודש סיון. ויהי רצון, אַז עס זאָל זיין מיט הצלחה אין אַלע הינזיכטן.

אין די לעצטע וואָכן איז אויסגעקומען צו דערמאָנען עטלעכע מאָל דעם פסוק וואָס דוד המלך האָט געזאָגט אין נאָמען פון יעדן אידן, מאַן און פרוי, און אין נאָמען פון כלל ישראל:

כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז — „איך בין אַ מוסטער פאַר פיל, און דו (ג־ט) ביסט מיין שטאַרקע באַשיצונג״.

איינע פון די נקודות אין דעם איז, אַז יעדער איד אַלס יחיד, און דאָס אידישע פאָלק אַלס פאָלק, אין צוגאָב צו דער אייגענער שלימות וואָס זיי דאַרפן דערגרייכן, טראָגן זיי אַן אחריות פאַר דער אַרומיגער וועלט און דאַרפן דינען אַלס **מופת לרבים**.

לכאורה קען מען טראַכטן: ווי קען אַ קליין פאָלק דינען אַלס מוסטער און באַגייסטערונג פאַר דער גאַנצער וועלט, בשעת די וועלט איז אַזוי אַרייגעטאָן אין גשמיות און ווערט נתפעל פון כמות מער ווי פון איכות? און אַזוי קען אויך טראַכטן אַ איד, אַ שומר תורה ומצוות: ווי קען איך, אַ יחיד צווישן אַ רבים, עפעס אויפטאָן?

י׳שצב

נדפסה בלקו״ש ח״ח ע׳ 273 ואילך, והושלמה ע״פ צילום האגרת. וראה גם אגרת שלאח״ז — בלה״ק.

דעם פסוק: **תהלים עא*, ז.**

דעם פסוק .. אין נאָמען פון יעדן אידן: **ראה שהש״ר עה״פ (שמואל־ב כג, א) נעים זמירות ישראל (פ״ד, ד (בתחילתה)).**

---

*) הקאַפּיטל שהתחילו לומר ב״א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט׳תתקצז בשוה״ג.

איז דער ענטפער אויף דעם אין דעם זעלבן פסוק: **ואתה מחסי עוז**. אידן גייען מיט דער שטאַרקייט פון דעם אויבערשטן, און מיט די כוחות וואָס זיי באַקומען פון דער ג־טלעכער תורה ומצוות.

אין דעם זין דערציילן אונזערע חכמים זכרונם לברכה, אַז בשעת דער אויבערשטער האָט די אידן געגעבן די תורה אויפן באַרג סיני, אין מדבר סיני, אָפגעזונדערט פון דער גאַנצער וועלט, האָבן אָבער די עשרת הדברות אָפגעקלונגען אין אלע עקן פון דער וועלט און האָבן אויפגעטרייסלט אַלע פעלקער. זיי האָבן זיך אָבער באַרואיגט ווען זיי האָבן זיך דערוואוסט די סיבה דערפון, אַז ג־ט האָט אידן געגעבן די תורה. דאַן האָבן זיי געזאָגט: **ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום** — „וויבאַלד — ג־ט גיט שטאַרקייט (די תורה) צו זיין פאָלק; ג־ט וועט בענטשן זיין פאָלק מיט שלום".

דערמיט וועלט אונטערשטראָכן, אַז דער כוח וואָס אידן באַקומען דורך דער ג־טלעכער תורה, איז ניט אַ ברוטאַלער כוח צו באַהערשן די פעלקער, נאָר, אדרבה, די תורה ברענגט שלום אויף דער וועלט, שלום פאַר דעם יחיד, און שלום פאַר דעם כלל, און וועט סוף כל סוף ברענגען שלום אויך צווישן די פעלקער.

אין דער איצטיגער צייט, ווען עס הערשט אַן אומגעהויערע צעטומלעניש און בילבול המוחות, דאַרף דער קול קול יעקב, דער קלאָרער רוף פון תורה און מצוות, הילכיג אָפקלינגען אומעטום וואו אידן שומרי תורה ומצוות געפינען זיך.

און פונקט ווי באַ מתן־תורה, ווען דער אויבערשטער האָט געהייסן משה רבינו צו ריידן צוערשט צו די פרויען („בית יעקב") און דערנאָך צו די מענער („בני ישראל"), אזוי אויך היינט האָבן אידישע פרויען אַ גאָר וויכטיגע ראָלע אין דער אויפהאַלטונג און פאַרשפרייטונג פון תורה און מצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן. ספעציעל נעמענדיג אין אַכט, אַז ווען עס האַנדלט זיך וועגן השפעה — **מופת לרבים** — האָט דער וואַרעמער געפיל

דערציילן אונזערע חכמים: **זבחים קטז, א. מכילתא דרשב"י עה"פ יתרו יט, טז. ספרי עה"פ ברכה לג, ב. ועוד.**

ה' .. בשלום: **תהלים כט, יא.**

קול קול יעקב: **תולדות כז, כב.**

צוערשט צו די פרויען כו': **מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ יתרו יט, ג. וראה גם השיחה להמשתתפות בהכינוס של אגודת נשי ובנות חב"ד תחיינה, יום א' פ' נשא, ר"ח סיון שנה זו (שיחות קודש תשל"ב ח"ב ע' 264 ואילך).**

אַ שטאַרקערן אָפּקלאַנג ווי דער קאַלטער שכל, און פרויען זיינען דאָך בכלל באַשאָנקען געווארן מיט אַ גרעסערער מאָס געפיל און צאַרטקייט ווי מענער.

אזוי ווי די יערלעכע קאָנוועגשאָן קומט פאָר שבת מברכים חודש סיון, דער חודש פון מתן־תורה, וועלן דאָך אַלע זיכער שטיין אונטער דעם איינדרוק פון די דאָזיגע טעג, ווי אויבנדערמאָנט, און אין דעם גייסט וועט זיכער אויסגעפורמט ווערן אַן אויסגעברייטערטע און פאַרשטאַרקטע טעטיקייט פון נשי ובנות חב״ד, מיט באַנייטע און פאַרגרעסערטע כוחות.

בברכה להצלחה ברוחניות ובגשמיות ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

י׳שצג

ב״ה, פסח שני, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

לכינוס השנתי הי״ז של נשי ובנות חב״ד
ה׳ עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בנועם נתקבלה הידיעה על דבר הכינוס השנתי שיתקיים בשבת מברכים חודש סיון הבע״ל. ויהי רצון שיהי׳ בהצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

לאחרונה הוזכר כמה פעמים הפסוק שאמרו דוד המלך בשם כל אחד ואחת מישראל ובשם כלל ישראל:

כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז (תהלים ע״א, ז).

אחת הנקודות בזה היא שכל אחד ואחת מישראל בתור פרט, ועמנו

י׳שצג

מצילום האגרת. וראה גם אגרת שלפנ״ז – באידית.

הפסוק שאמרו דוד המלך בשם כל אחד כו׳: **ראה שהש״ר עה״פ (שמואל־ב כג, א) נעים זמירות ישראל (פ״ד, ד (בתחילתה)).**

תהלים ע״א: **הקאַפיטל שהתחילו לומר בי״א ניסן השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט׳תתקצז בשוה״ג.**

בני ישראל בתור עם, נוסף על השלימות שעליהם להשיג בשביל עצמם, יש להם אחריות להסביבה וצריכים לשמש **מופת לרבים**.

לכאורה יש מקום לחשוב: איך יכול עם קטן, המעט מכל העמים, להיות למופת ולדוגמא לכל יושבי תבל, שעה שהעולם כל כך שקוע בחומריות ומתרשם מכמות יותר מאיכות? וכן יש מקום ליהודי שומר תורה ומצוות לחשוב: איך יכול אני, יחיד בין רבים, לפעול מה שהוא?

והמענה על זה בסופו של פסוק הנ"ל: **ואתה מחסי עוז**. פירושו, שאין יהודי בא מכוח עצמו, אלא מכוחו של הקדוש ברוך הוא ובכוח ועוז מלמעלה שמקבל על ידי תורת ה' ומצוות ה'.

ומרומז הענין גם בסיפור חכמינו זכרונם לברכה, שבשעה שנתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל על הר סיני, במדבר סיני, כשהיו פרושים מכל העולם, היו עשרת הדברות הולכות ונשמעות מקצה העולם ועד קצהו עד שנחרדו כל האומות, אך כששמעו פשר הדבר, שהקב"ה נתן תורה לעמו ישראל, נחה דעתם, ואז פתחו ואמרו: **ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום**, כלומר, כיון שה' נתן את התורה, הנקראת "עוז", לעמו, בודאי שה' יברך את עמו בשלום.

ובזה מודגש שהכוח והעוז אשר עם בני ישראל מקבל מתורת ה', אין זה ענין של כוחי ועוצם ידי ועריצות להשתלט על האומות, אלא אדרבה, התורה מביאה שלום לעולם, שלום ליחיד ושלום להכלל, וסוף סוף תביא שלום גם בין אומות העולם.

בתקופתנו זו, תקופה של טישטוש ערכים ובילבול המוחות, שומה על הקול קול יעקב – קול התורה והמצוות – להישמע בתוקף, קול גדול אדיר וחזק, בכל מקום שם נמצאים שומרי תורה ומצוה.

וכמו אז בשעת מתן תורה, כאשר הקב"ה ציוה למשה רבנו לפנות תחילה לנשי ישראל ("בית יעקב") ואחר כך לדבר עם האנשים ("בני ישראל"), כן גם עתה יש לנשי ובנות ישראל תפקיד חשוב ביותר בהחזקת

המעט מכל העמים: **ואתחנן** ז, ז.

בסיפור חכמינו זכרונם לברכה: **זבחים** קטז, א. **מכילתא דרשב"י עה"פ יתרו** יט, טז. **ספרי עה"פ ברכה** לג, ב. **ועוד**.

ה' עוז .. בשלום: **תהלים** כט, יא.

כוחי ועוצם ידי: **עקב** ח, יז.

הקול קול יעקב: **תולדות** כז, כב.

תחילה לנשי ישראל כו': **מכילתא** (הובא בפרש"י) **עה"פ יתרו** יט, ג. **וראה בארוכה בהשיחה**

התורה והפצת התורה במצוותי בחיי היום־יום. ובמיוחד, בשים לב שהמדובר הוא בהשפעה — **מופת לרבים** — הרי בזה הרגש החם פועל יותר מאשר השכל הקר. והרי הנשים בכלל ניחנו בעדינות וברגש שבלב יותר מהאנשים.

כיון שהכינוס השנתי יתקיים בשבת מברכים חודש סיון, חודש דמתן־תורה, בודאי שכל המשתתפות תהיינה תחת רושם ימי סגולה אלה, כאמור לעיל, וברוח זה תתבטא ההחלטה התקיפה לחזק ולהרחיב שטח הפעולות של נשי ובנות חב"ד בכוחות מחודשים והולכים ומתגברים.

בברכה להצלחה ברוחניות ובגשמיות ולבשורות טובות בכל האמור

מ. שניאורסאהן

י'שצד

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ בנש"ק הרפ"ל הכהן שי' לוין
יו"ר הועד הפועל העולמי באי"י
והרה"ח והרה"ג וו"ח אי"א נו"נ הרא"ז שי' גורביץ
יו"ר הועד הפועל העולמי באירופה

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבם מכ"ז בניסן, שהגיע באיחור זמן . . .

ת"ח על הקורת רוח מתוכן מכתבם בנוגע לתכנית שלהם לעזר אחב"י שי' אשר עלו משם. אשר אף ששכר מצוה מצוה, בפרט מצוה גדולה כזו הגובלת בפקו"נ במובן הרוחני, ובודאי לדכוותייהו דכת"ר לא לנתינת תודה זקוקים הם בענין חשוב כהאמור, אבל באה היא, כנ"ל, בעד הקורת רוח שנגרמה לי מההודעה עד"ז, ועוד על ההבהרה במכתבם שהעזר אינו

להמשתתפות בהכינוס של אגודת נשי ובנות חב"ד תחיינה, יום א' פ' נשא, ר"ח סיון שנה זו (שיחות קודש ה'תשל"ב ח"ב ע' 264 ואילך).

י'שצד

הועד הפועל העולמי: **של אגודת ישראל.**
משם: **מרוסיא.**
ששכר מצוה מצוה: **אבות פ"ד מ"ב.**

קשור בשום תנאים צדדיים, כי אם כדי לעזור להם בקליטתם הרוחנית והחומרית. ואף שגם זה לכאורה פשוט הוא, בכל זה הרי נחוץ להסיר לזות שפתים מעסקני מפלגות אחרות. ובמילא תקל ההסתדרות של אחב"י הנ"ל וגם ההיקף שלה ככל האפשרי. ולמותר להדגיש אשר בנוגע להסתדרות שלהם גם הפרטים שבה יכולים להשפיע על מצבם הרוחני, ובפרט בנוגע להנוער, ומוכרח לעשות כל האפשר כדי שיוכלו להמשיך וגם להוסיף בחיים על פי תורתנו תורת חיים ומצותי' עליהם נאמר וחי בהם.

ויהי רצון אשר כל או"א מאתנו וכל אחינו בנ"י החרדים לדבר ה' ולתורתו ולגורלו כל כאו"א מישראל ואורח חייו, חיי היום־יום עפ"י התורה והמצוה, ישתפו פעולה בעזר חיוני זה, ומיניהו דאחב"י שליט"א העולים משם ומינן יתקלס עילאה.

ואסיים בטוב ובנועם לחותם מכתבם, חתימה בברכה ואיחולים, ואשיבנה בת"ח שכבר מלתייהו אמורה כפי שאמר רבי ישמעאל הכהן ואברכה מברכיך.

בברכתו של הקב"ה שתוספתה מרובה על העיקר.

בהוקרה ובכבוד ובברכה.

י'שצה

ב"ה, ט"ז אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

באם יש אפשרות להמשיך — לא להפסיק את עבודתו בישיבת אדרת בשנה"ל.

אזכיר עה"צ לתוכן מכ' המצו"ב.

חת"ת.

עליהם נאמר: **אחרי יח, ה.**

ומיניהו .. עילאה: **ראה סוטה מ, א.**

כפי שאמר רבי ישמעאל הכהן: **ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**

ואברכה מברכיך: **לך לך יב, ג.**

שתוספתה מרובה על העיקר: **ראה ב"ר פס"א, ד.**

י'שצה

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" גליון קד ע' 11. והיא אל מר"ה זמרוני צ'יק.

י'שצו

ב"ה, ל"ג בעומר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
הרב זרח שי' המכונה ד"ר ורהפטיג

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מי"ב בניסן, עם המצורף אליו, שהגיע באיחור זמן, ות"ת.

לתוכן מכתבו, ולהתחלתו, שמתייחס למכתבי מאז שענינו „שהנקודה העקרית והעובדה המשפטית והמעשית .. היא שיש פסק דין ברור של הרבנות הראשית". ובמענה על זה שולח צילומי מכתבים וכו'. שלכאורה הפירוש בזה, שעל ידי כך יתברר שההנהגה בנוגע הרישום וההשתתפות בקואליצי' וכו' בסדר ובצדק וכו' וכו'.

מסופקני אם כוונת כ' היא להכנס לויכוח לשם ויכוח, שהרי המטרה היא — לברר הענינים לאמיתתם, וכנ"ל, העובדה המשפטית והמעשית ובקשר עם פס"ד ברור של הרבנות הראשית. ואת כ' הסליחה שמוכרחני לומר שמה שהוסיפו בזה צילומי המכתבים הוא שעוד הגדילו התמי' והקושי', באם לדבר בלשון נקי'. ואפרש דברי:

א. כשמר וחבריו שי', וככתבו, מרכז העולמי של המזהפה"מ (= מפד"ל) מפרסם צילומים האמורים, הרי זה פרסום המאשר כי בעתו ובזמנו הי' פס"ד ברור של הרבנות הראשית, ושהגיע פס"ד זה להשרים אודותם מדובר בפס"ד האמור. זאת אומרת, שידעו על דבר פס"ד זה, ובפרט סעיף ד' שבו. המסקנה מזה, שכל אלה **שהכחישו בתוקף** (ההדגשה של העתון של המפד"ל, עפ"י הרשום בזכרונו) שיש פס"ד כזה, ואחר כך טענו שלא קבלו, היינו שלא הגיע להם, פס"ד האמור — הנה עכשיו המפד"ל וכל באי כוחה וההנהלה מפרסמים **שלא דברו נכונה**, אשר בודאי

י'שצו

הרב זרח .. ורהפטיג: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'פא, ובהנסמן בהערות שם.**
למכתבי: **דלעיל אגרת י'שלז, ובהנסמן בהערות שם.**
המזהפה"מ: = **המזרחי־הפועל המזרחי.**
מפד"ל: = **מפלגה דתית לאומית.**

כל עסקן (ומפלגתו) ציבורי צריך להסיק המסקנות מזה, על אחת כמה וכמה כשהמדובר לא בציבור סתם כי אם ציבור דתי, שאז מעורב בדבר ענין של קדוש השם והפכו.

ומה הן המסקנות — הרי בודאי ידוע למר השקו"ט בכנסת בנוגע לשר החוץ, אשר פלוני האשימו שאמר משהו בשם אדם מארה"ב והלה הכחיש את הדברים. והשקו"ט לא היתה מה צריכה להיות המסקנה, כי אם אך ורק האם ההאשמה מבוססת או לא.

ב. בצילומי המכתבים מדובר אך ורק בנוגע לסעיף הרביעי של הפסק דין, כלומר — ההשתתפות בקואליצי'. זאת אומרת, שהמפד"ל ובאי־כוחה מפרסמים ששאר הסעיפים בתוקפם עומדים, ביניהם **פס"ד ברור**, וז"ל: "ב) אסור עפ"י דין תורה לרושמי מרשם התושבים והאחראים עליהם, לרשום אינו יהודי כיהודי בעוד שלא נתגייר כהלכה". ["בין בארץ בין בחו"ל" (שם ס"א)].

והעובדה המעשית במצב העכשוי בזה הוא, כמו שנתפרסם הדבר פעמים רבות בעתונים וגם בכנסת, שרושמים אינם־יהודים כיהודים אף שלא נתגיירו כהלכה. [השקו"ט הוא אם נוהג זה הוא רק בנוגע לחו"ל, או גם באה"ק, שאין לפקיד רשות לחקור ולשאול בזה].

זאת אומרת, שהמפד"ל מפרסם שכל העושה בניגוד לסעיף ב' האמור של הפס"ד עובר על פס"ד ברור של הרבנות הראשית, ואף על פי כן עושה זה ובידיעה גמורה. במלים אחרות — סתירה מיני' וביי'.

ואני חוזר ומדגיש, שהפרסום פירושו, אשר פלוני מפרסם שסעיף האמור בתוקפו עומד, והוא ממשיך בהרישום כמו שהי' עד עתה למרות פס"ד זה, ומבקש את סניפי המפד"ל באה"ק ובחו"ל לפרסם על דבר הנהגתו זו ג"כ.

ג. פסק דין הרבנות הראשית נתקבל פה אחד על ידי חברי כל המועצה. ובודאי אשר לדכוותי' דמר שהוא עו"ד וכפי ששמעתי וגם ממנו יש לו גם סמיכה לרבנות, אין צורך בביאור כלל אשר אין בכח יחיד, יהי' מי שיהי', לבטל פס"ד זה, ולא עוד אלא אפילו לא לפרשו בענין עקרוני מבלי שישתתפו בזה אלו שפסקו את הדין ויחוו דעתם בזה ויפרסמוה באופן כמו שנתפרסם הפס"ד. הדבר פשוט עד כדי כך שאין זקוקים בזה לבירור מרב או עו"ד, כי זה גם שכל הפשוט, שאי אפשר לשותף אחד או

ער התוכן: **אבא אבן. ראה גם לעיל אגרת י"שיח.**

חלק מהשותפים לבטל החלטת כל השותפים, על אחת כמה וכמה החלטה שנתקבלה פה אחד.

אינני רוצה להכנס לשקו"ט בנוגע למכתבים עצמם, שהרי אין הם מכתבי מר ולא הוא האחראי עליהם. על כל פנים — כיון שהוא אחד מהמפרסמים אותם ומעורר גם אחרים לפרסמם, אתעכב עכ"פ על נקודה אחת בצילום המכתב של י"א ניסן, וז"ל: „חיווינו דעתנו כך, בין השאר, על שום שאותה שעה עמדה להכרעה מידית שאלה של הכרה בגיור שנעשה שלא כהלכה".

וזה לשון הפס"ד האמור, בסעיף ד' שלו: „ד) אם ח"ו לא יתוקן החק כנ"ל על הנציגים הדתיים לעזוב הממשלה, כי לא יתכן להשתתף באחריות הענין כחברי הממשלה".

הרי זה פסק דין ברור — הפסק עצמו וכן התנאי לקיום הפסק או לביטולו: תנאי אחד ותו לא — תיקון החק כנ"ל. ובכל הפס"ד מתחילתו ועד סופו אין כל זכרון על דבר „הכרעה מידית" וכו', כי אם אך ורק תיקון החק.

ולהעיר שבצילום מכתב השני מו' ניסן ג"כ מודגש פעמים שרק בתיקון החק תלוי הפס"ד ואין כל זכרון כלל ל„הכרעה מידית" וכו'.

מביא אני האמור רק כהערה, שהרי כנ"ל בנוגע לפס"ד גמור של מועצת הרבנות הראשית אין בכח של יחיד או אפילו של כמה וכמה יחידים לשנות אותו, וכנ"ל.

לסיכום האמור: העובדה המעשית והמשפטית גם עתה — כמו שהיתה בעת כתיבת מכתבי הקודם, היינו שיש פסק דין ברור של הרבנות הראשית, שעתה גם המפד"ל ובאי כוחה וההנהלה שלה מודים בזה בפומבי, אלא שמוסיפים שישנם מכתבים של יחידים ובנוגע לסעיף רביעי שבו, ומכתב אחד סותר את השני, ובכל אופן אלו הם מכתבים של יחידים אשר תוכן המכתבים עצמם מאשר עוה"פ שישנו פס"ד גמור של הרבנות הראשית בהשתתפותם.

מה שיש להוסיף בזה, לאחרי בקשת סליחת מר, שכל המפרסם צילומי מכתבים אלה — גורם הוא לא להרמת כבוד הרבנות הראשית ולא להרמת קרן הדת בכלל, שהרי כל הנקודות המנויות לעיל מובנות הן ופשוטות לעיני כל. ומפורסם הפירוש שנותנים איך זה נשתלשל המצב בענין זה עד לפירסום המכתבים הנ"ל.

לסיום מכתב כת"ר אשר ישנן שמועות וידיעות שלעתים הן רחוקות

מן האמת וכו' וכו', יכולני להבטיח את מר אשר קודם שאני מדבר ברבים על דבר שמועה ואיני מקדים שזוהי שמועה בעלמא, בודק אני את השמועה יפה יפה בכל הדרכים האפשריים, ות"ל אשר עד עתה **כל** השמועות שבדקתי נתבררו שהבדיקה היתה כדבעי. ובענין זה עצמו: כשאמרתי שישנו פס"ד ברור, והכחישו בתוקף, נתברר כנ"ל; כשאמרתי שהפס"ד נשלח לפלוני ופלוני, והכחישו גם זה, נתברר כהנ"ל, וכו' וכו'.

הענין אודותיו כותב מר שלחצו על רב מפורסם בקשר עם דירה כו' הרי – בזמנו – הלחץ הגיע עד כדי כך אשר בעה"ב אחד, שמכירו אני אישית (ידיד נלהב של הרב – וגם הוא אישר את הענין), הציע והי' מוכן לקנות את הדירה בכסף מלא בשביל לבטל את הלחץ.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. הבא לקמן לא רציתי לכלול לעיל מכמה טעמים מובנים.

א) ראיתי שקו"ט במכ"ע אשר השרים הדתיים לא לחצו בנוגע לדירה. מה שאמרתי, וחוזר אני עוה"פ הוא שבאי כח המפד"ל לחצו.

ידוע לי גם השם של המתחיל בלחץ זה, חבר הנשיאות של המזפה"מ, אבל איני רואה תועלת לנקוב בשם, כיון שגם למר בודאי ידוע זה.

ב) לכתבו במכתבו ע"ד היחס כל משך השנתים בין הרבנות הראשית והשרים וכו',

(א) הכלל של חכז"ל לא שבק היתרא ואכל איסורא, אין זה ענין בלי טעם וגזרת הכתוב, כי אם בטבע בני אדם. ואם איתא אשר תיכף לאחרי המאורע שעמד להכרעה מידית בטל הפס"ד, איך מבאר מר את התופעה אשר (1) צריכים היו להכחיש בתוקף מציאות פס"ד זה, בה בשעה שהי' אפשר לומר בפשטות כנ"ל, (2) למה הוצרכו לומר דבר „מוזר" – שלא הגיע הפס"ד לאותם שלהם נוגע הפס"ד, (3) מה מקום היי לפרסום על ידי **המפד"ל** מכתבו של אחד היחידים הנ"ל, מכתב כתוב בחודש **שבט**, **תשל"ב**, **שישנה** חוות דעת ברורה על כל ארבעת הסעיפים (של פסק דין האמור)?

(ב) **במכתבו של מר** שלפני מכתבו זה, מכתב בן שמונת עמודים, אין בו אף מלה אחת ע"ד ביטול הפס"ד בעקבות הכרעה מידית וכו' וכו'. שלכאורה הרי זוהי תמי' הכי גדולה, [נוסף על הנקודה – שאין מזכיר עד"ז, ועל אחת כמה וכמה שאין מבאר בזה כלל, במכתבו זה מי"ב ניסן].

הכלל של חכז"ל: **גיטין לו, ב. רש"נ.**

י״שצז

ב״ה, ל״ג בעומר, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

מרת שולה שפרה תחי׳ קייזען

ברכה ושלום!

איך האָב מיט פאַרגעניגען ערהאַלטן אייערע בריוו, און עס האָט מיר געפרייט צו לייענען דעם באַריכט וועגן דער גוטער אַרבעט וואָס איר און אייערע מיטאַרבעטאָרינס טוען צו פאַרשפרייטן אידישקייט, תורה און חסידות, אין אייער שטאָט.

אזוי ווי צו גוט איז קיין שיעור ניטאָ, זאָל השי״ת העלפן, אַז די גוטע אַרבעט זאָל אָנגיין אין אַ כסדר וואַקסנדן פאַרנעם, און דאָס זאָל געטאָן ווערן מיט פריילעכע הערצער און מיט אמת׳ע נחת אין אַלע הינזיכטן.

די בקשת ברכה — פ״נ — וועט געלייענט ווערן אויפן ציון פון כ״ק מו״ח אדמו״ר בעת רצון, און דער אויבערשטער זאָל געבן איר זאָלט קענען אָנזאָגן גוטע בשורות תמיד, וועגן זיך און וועגן אַלע מיטגלידער פון דער משפחה און גוטע פריינד.

דער זכות פון דער צדקה, וואָס די קבלה איז דאָ בייגעלעגט, זאָל אייך אַלעמען ביישטיין צו אַ הוספה אין דעם אויבערשטנס ברכות בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

נ.ב. ביילִיגענד איז אַ קאָפּיע, וואָס די קבלה איז דאָ בייגעלעגט, זאָל אייך אַלעמען ביישטיין צו אַ הוספה אין דעם אויבערשטנס ברכות בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

נ.ב. ביילִיגענד איז אַ קאָפּיע, וואָס רעדט פאַר זיך, און געוויס וועט איר ווייטער דערמוטיגען זיי און אַלע פריינד צו גיין מחיל אל חיל.

י״שצז

אין אייער שטאָט: **קליוולאַנד, אָהאַיאָ.**
ביילִיגענד איז אַ קאָפּיע: **דלעיל אגרת י״שצב.**
מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו״ע אדה״ז או״ח סקנ״ה ס״א. וש״נ.**

י'שצח

[י"ט אייר, ה'תשל"ב]

אין לו מה ליפול ברוחו — יש לנו הבטחת אדמו"ר הזקן שידינו תהי' על העליונה.

דברי הרמב"ן שכל המקודש יותר ישנו לעומתו קשיים גדולים יותר, ואין להתפעל מזה.

אשר למצב בריאותו — לא לקחת ללב, אולם שמירת הבריאות היא מדרכי ה' וחייבים בזה — וגם זה נוגע לעבודה ולשם העבודה צריכים לשמור על הבריאות.

מה שמתפעל שאנשים הם בקרירות במקום שצריך להיות בחמימות — הרי אדרבה, ניכר מזה הרחמנות שיש עליהם, שאין יודעים תפקידם וזכותם — ואצלו צריכה להיות השמחה יתירה שיודע תפקידו וגודל זכותו.

י'שצט

ב"ה, כ"ז אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אליעזר שי' ויזל

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה בתודה רבה קבלת ספרו „סאולס אַן פייער", ומובן שעיינתי בו בהתענינות המתאימה לתוכן.

י'שצח

דברים שנמסרו (ע"י הטלפון) למו"ה חיים יהודה פלדי במענה למכתבו. **אגרות נוספות אליו** — **לעיל אגרת י'קיט** (ע' קטז), **ובהנסמן בהערות שם.**

אין לו כר': **במכתבו: שהפעולות ע"ד „מיהו יהודי" באים בקושי גדול וכו'.**

הבטחת אדמו"ר הזקן: **אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ריש ע' רסה.**

דברי הרמב"ן: **כתבי הרמב"ן (ירושלים תשכ"ד) ח"א ע' שסח.**

מדרכי ה': **רמב"ם הל' דעות רפ"ד.**

מה שמתפעל כו': **במכתבו: שעוסק בזה עם כו"כ עסקנים ורבנים, והם מקבלים כל הענין בקרירות.**

י'שצט

מר אליעזר ויזל: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ה אגרת ט'תכה, ובהנסמן בהערות שם.**

ספרו „סאולס אַן פייער": **נ.י., תשל"א.**

תקותי שלא יקפיד אם אביע סיפוק גדול, ויותר מזה, בהמשך לשיחתנו מאז, שהתחיל לכתוב על נושאים בדוגמת ספרו הנ"ל. שאף על פי שקשה לדרוש, ולכאורה ספק אם צריך לדרוש, היסח הדעת מענין השואה וכל הכרוך בה, אבל לאידך גיסא חיים אנו בתקופה של שעת הכושר שלא היתה כמוה לקרב לבות אחינו בני ישראל למורשתם וירושת אבותם, אברהם יצחק ויעקב, ועד שיחדור לחיי היום־יום, והרי זה קודם לכל שאר הענינים. ואם האמור הוא בנוגע לכל אחד ואחד, על אחת כמה וכמה בנוגע לאדם שההשגחה העליונה נתנה לו כשרונות מיוחדים להשפיע בסביבתו הקרובה — על ידי דיבור פנים אל פנים, וגם הרחוקה — על ידי כתיבה, חיבורים וכו'.

ואם תמצא לומר, אפשר שזהו המענה הכי טוב להנאָצים וחבריהם ויורשיהם אשר עמדו עלינו לכלותינו, להראותם אשר לא רק הופרה עצתם וכו' אלא אדרבה, ובסגנון הכתוב — וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. והרי תורתנו היא תורת **חיים**, ובפרט על פי ביאור תורת החסידות ונושאי' שהיא (החסידות) „החיים של תורת חיים", או בנוסח אחר — הפנימיות של תורת חיים.

כמדומה שכתבתי למר מכבר ע"ד הנ"ל אלא שלא קבלתי אישור וטובים השנים גו'.

ויהי רצון שגם בזה, כמו בכל דבר טוב, יקויים גם במר מאמר חכמינו ז"ל: מי שיש לו מנה, רוצה מאתים, השיג מאתים, רוצה ארבע מאות, ומכאן ולהבא יכתוב וגם ינאום באופן ובסגנון אשר ידליק את נר ה' נשמת אדם שבכל או"א מישראל, ועד כסגנון חכמינו ז"ל שתהא שלהבת עולה מאלי', ויאיר את חיי מושפעיו בנר מצוה ותורה אור, במחשבה דיבור ומעשה, והמעשה הוא העיקר, בחיי היום־יום, ועד לקיום מצוות מעשיות כפשוטו.

אף כי באיחור זמן מפני הטרדות הרבות, אביע בזה תודתי על מיטב איחוליו, ובפרט שהיו מלווים בספרו הנ"ל.

הכתוב: **שמות א, יב.**
שכתבתי למר: **אגרות הנ"ל.**
וטובים השנים גו': **קהלת ד, ט.**
מאמר חכמינו ז"ל: **ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ט"פ חיי שרה. ועוד.**
נר .. אדם: **משלי כ, כז.**
כסגנון חכמינו ז"ל: **שבת כא, סע"א. פרש"י ר"פ בהעלותך.**
בנר .. אור: **משלי ו, כג.**
והמעשה הוא העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

וכמנהג ישראל עתיק, שאי אפשר בלי הערה וכו', מובן שבעיקר התעכבתי בספרו על הפרק המדבר בשטח המוכר לי יותר, במדינת רוסי' בה נולדתי וגדלתי, והוא הפרק המדבר על דבר הרב המגיד ממיזריטש. וההערה היא שחבל על מה שכותב מר בסיבת העתקתו של הרב המגיד מעיר לעיר וכו'. ולאחרי בקשת סליחתו, אין הדברים מתקבלים כלל, ולאו דוקא על לב דחסיד, בהביא בחשבון אופי תלמידיו של הרב המגיד גם בשנים האחרונות שלו, שהיו לא סתם חסידים שלו כי אם גם תלמידים המתבוננים בתורת רבם ומתעמקים בה וכו'. ובהם אדמו"ר הזקן בעל התניא והשלחן ערוך, אשר לא נרתע מלהנהיג מנהגים חדשים וחידושים אפילו בתורת החסידות, ובכל זה אפילו בשאלה בנגלה ופסק דין להלכה, בתשובה שכתבה כמה וכמה שנים לאחרי זה, מבסס דבריו ומביא להם ראי' מפס"ד של הרב המגיד בקיץ דשנת תקל"ב, זאת אומרת בשנה אחרונה לחיי המגיד בעולמו זה, כמה וכמה שנים לאחרי שהעתיק מושבו, ושם כותב עליו את התואר: "אדמ"ו רבי' הגדול הגאון המפורסם מוהר"ר דוב בער נ"ע". (ראה שו"ת סי' י"ד נדפס בסוף השולחן ערוך לאדמו"ר הזקן). ואם בנגלה כך, בעניני חסידות על אחת כמה וכמה.

מובן שראיתי בהקדמת מר לספרו שאין כוונתו לחיבור מדעי וכו', כי אם לתיאור המורה והמנהיג והנשיא כפי שהוא בסיפורי אנשי דורו וכו'. אבל בכגון זה הרי נוגע ההשפעה על הקורא, והקורא תופס את הדברים כפי שנכתבו. ואת כי הסליחה על ההערה.

מכלל לאו אתה שומע הן בההשפעה החיובית של הספר על הקורא.

אף שנתאחר האישור, אבל מגלגלין זכות ליומין זכאין, ערב ראש חודש דקבלת התורה, ואביע לו ברכתי, בסגנון הידוע, לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בכבוד ובברכה.

מכלל .. הן: **נדרים יא, רע"א. וש"נ.**

מגלגלין .. זכאין: **תענית כט, א. וש"נ.**

י"ת

ב"ה, כ"ז אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר בנימין שי'
המכונה פרופ' קירזון

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מל"ג בעומר שבא עם הספר „כימי כללית ואנאורגניתי והתדפיסים. ות"ח על שימת לבו לשלוח הנ"ל, בהמשך לשיחתנו כשהי' פה ביחד עם אשתו תחי'.

התקוה שאף שלא מזכיר זה בפירוש, שהשלום לו ולבני ביתו שיחיו.

רב תודות למר עבור מיטב איחוליו ליום ההולדת, וברך לקחתי ואשיבנו שיקויים בו ואברכה מברכיך, שיתברך הוא וכל אשר לו מה' מקור הברכות, בברכתו של הקב"ה שברכתו מרובה ומלאה וגדושה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

והזמן גרמא, בעמדנו בימי הברכה, שאין לך ברכה גדולה מזו שהקב"ה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

בברכה לחג שמח, ובסגנון כ"ק מו"ח אדמו"ר — קבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

י"ת

הספר „כימי כללית ואנאורגניתי: **ירושלים, תשכ"ה.**
וברך .. ואשיבנו: **ע"פ לשון הכתוב — בלק כג, כ.**
ואברכה מברכיך: **לך לך יב, ג.**
שברכתו מרובה ומלאה וגדושה: **ע"פ ברכה ג' דברהמ"ז, ע"פ הנוסח דסידור הבעש"ט.**
בחר .. תורתו: **נוסח ברכת התורה.**

י'תא

ב"ה, כ"ז אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת מרים תחי' כהן
רח' טמטב 5, תל גבורים, חולון

ברכה ושלום!

על ידי ידידנו הנכבד מר שלמה שי' מידנציק נתקבל מכתבה בקשת ברכה, ובעת רצון אזכירה בתפילה למילוי משאלות לבבה לטובה.

בודאי למותר להסביר שהתחזקות בבטחון בה', המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, מוסיפה בברכת ה', שהוא עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב, רק שצריכים לעשות צנורים וכלים לקבלת ברכותיו, היינו ההנהגה על פי הוראותיו.

ויהי רצון שתוכל לבשר טוב בכל האמור.

ובעמדנו להיכנס לחודש סיון, שנקודתו זמן מתן תורתנו, אאחל לה חג שמח.

בברכה לבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'תב

[אייר ה'תשל"ב]

כיון שהאיגוד מתעסק מכבר בכהנ"ל אין כדאי להכפיל הענין כו' (אלא שיכולים להציעם שישלחו גם לפי' ופי' כו').

להחזיר המצו"ב.

י'תא

ושבע הטוב להיטיב: **ראה לקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה (ד"ה מספרי החי"ן). וש"נ.**

י'תב

מענה למרכז צא"ח בניו־יאָרק.

שהאיגוד: **„איגוד למען קיום היהדות". וראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

י'תג

ב"ה, ימי הספירה, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מכתבך נתקבל ות"ח על הברכות,

ובלשון חכמינו ז"ל — כבר מילתי' אמורה בתורתנו הקדושה „ואברכה (הוי' — מקור הברכות) מברכיך". בברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר.

ויהי רצון מהשם יתברך אשר, על פי המבואר בסידור זה (בתחלתו „השכמת הבקר") תרגיל את עצמך להתבונן לפני מי אתה עומד „לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כמו שכתוב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא וכו'",

שעל ידי זה בודאי תזדרז בלימוד התורה ובקיום מצותי' ובהנהגה טובה בכלל ובאופן דמוסיף והולך ואור,

וכל זה — בשמחה וטוב לבב,

ועד אשר בצדק תוכל לאמר — בלשון הכתוב: בך הוי' חסיתי אל אבושה לעולם, כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז,

והודיעה תורתנו תורת חיים אשר,

י'תג

מצילום האגרת.

אגרת זו הודבקה בסוף סידור תהלת ה' (פורמט כיס) הוצאה העשרים, י"א ניסן שנה זו, ואגרת שלאחרי' הודבקה בסוף תניא (פורמט כיס) הוצאה השבעים, י"א ניסן שנה זו, ונשלחו לילדי מוסדות חינוך החבדי"ם ברחבי תבל שיחיו, ששלחו ברכותיהם ואיחוליהם כו' לכ"ק אדמו"ר.

וראה גם בקשר למכתבים אלו — לקמן אגרת י'תח.

ובלשון חכמינו ז"ל: **ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**

בתורתנו הקדושה: **לך לך יב, ג.**

שתוספתה מרובה על העיקר: **ראה ב"ר פס"א, ד.**

כמו שכתוב: **ירמי' כג, כד.**

בלשון הכתוב: **תהלים עא*, א. שם, ז.**

---

*) הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תקצד בשוה"ג.

קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו.

בברכת הצלחה בכל האמור.

מנחם שניאורסאהן

הפ"נ יקרא, בלי נדר, על הציון הקדוש.

י'תד

ב"ה, ימי הספירה, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מכתבך נתקבל ות"ח על הברכות,

ובלשון חכמינו ז"ל — כבר מילתי אמורה בתורתנו הקדושה „ואברכה (הוי' — מקור הברכות) מברכיך". בברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר.

ויהי רצון מהשם יתברך אשר, על פי המבואר בספר תניא זה (פרק מ"א בתחלתו), תרגיל את עצמך להתבונן בהנאמר אודות כאו"א מישראל אשר „הנה ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי, ועל כן צריך לעבוד לפניו באימה וביראה כעומד לפני המלך",

בעניני לימוד התורה וקיום מצותי' והנהגה טובה בכלל, ובאופן דמוסיף והולך ואור,

וכל זה — בשמחה וטוב לבב,

ועד אשר בצדק תוכל לאמר — בלשון הכתוב: בך הוי' חסיתי אל אבושה לעולם, כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז.

והודיעה תורתנו תורת חיים אשר,

קרוב .. לעשותו: **נצבים ל, יד.**

י'תד

מצילום האגרת. וראה בהנסמן לאגרת שלפנ"ז.
הנה ה' נצב עליו: **ויצא כח, יג.**
ומלא כל הארץ כבודו: **ישע' ו, ג.**
ובוחן כליות ולב: **ירמ' יא, כ.**

קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו.

בברכת הצלחה בכל האמור.

מנחם שניאורסאהן

הפ"נ יקרא, בלי נדר, על הציון הקדוש.

י'תה

ב"ה, ראש חודש סיון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

פאַמיליע גליקאס שי'

שלום וברכה!

פון צייט צו צייט פרעג איך זיך נאָך און באַקום גרוסן וועגן אייך פון ר' ישראל ארי' לייב שי' זאַיאַנץ, און לעצטענס האָב איך פון אים געהערט, אַז די שטימונג איז באַ אייך ניט ווי עס באַדאַרף צו זיין.

האָט עס מיר געוואונדערט, בפרט דערמאָנענדיג זיך אויף אייך און וויסנדיג אייער בטחון אין דעם אויבערשטן, וואָרום אַז אַ איד פאַרלאָזט זיך אויף דעם אויבערשטן, איז דאָך ניטאָ קיין אָרט פאַר דאגות אד"ג. און כאָטש די הייליגע תורה זאָגט, אַז אַ איד דאַרף טאָן דאָס וואָס איז אָפהענגיג פון אים דורך נאַטירלעכע מיטלען, זאָגט אָבער די זעלבע הייליגע תורה אַז דאָס מוז גיין צוזאַמען מיט אַ שטאַרקן בטחון אין דעם אויבערשטן, וואָס ער איז דער בעל־הבית פון דער וועלט און פאַסט אויף אויף יעדן איינעם און איינע. מערניט וואָס דער אויבערשטער אַליין וויל, אַז מ'זאָל טאָן וואָס מ'דאַרף געווינלעך טאָן. במילא, ווען עס האַנדלט זיך וועגן געזונד — דאַרף מען באַזוכן אַ דאָקטאָר און אויספילן זיינע אָנווייזונגען; און בנוגע פרנסה — דאַרף מען זוכן וועגן צו פאַרבעסערן די געשעפטן; און אויב עס זיינען פאַראַן פראָבלעמען וועגן קינדער — דאַרף מען זיך באַראַטן מיט פריינד און גוטע פריינד, אא"וו. אָבער צוזאַמען דערמיט דאַרף מען וויסן און זיין גאַנץ געזיכערט, אַז די ברכה און הצלחה קומט פון אויבערשטן, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה („פון זיין פולע, אָפענע, הייליגע און בריייטע האַנד").

י'תה

ויה .. ההוראה: נוסח ברכה ג' דברכת המזון.

פאַרשטייט זיך, אַז אַ מענטש קען ניט וויסן דער אויבערשטנ'ס „קאַלענדאַר", ווען די ברכה וועט קומען, אָבער וואָס שטאַרקער דער בטחון, אַלץ פריער קומט די ברכה. בפרט אין אייער פאַל, וואָס איר האָט פאַרגרעסערט די „כלים" צו באַקומען דעם אויבערשטנ'ס ברכות דורך פאַרשטאַרקען די אָפּהיטונג פון תורה און מצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן, כשרות, תפילין, שמירת שבת און יום־טוב אא"וו. דערצו האָט איר נאָך דעם זכות וואָס דורך אייער ביישפּיל האָט איר געווירקט און געבראַכט נאָך אידן צו פירן זיך ווי דער אויבערשטער וויל און האָט דערנענטערט אידישע משפחות צו אידישקייט, וואָס דאָס איז גאָר אַ גרויסער זכות.

דעריבער האָף איך, אַז איך וועל באַקומען פון אייך אַ פריילעכע ידיעה, אַז ניט נאָר איז אייער בטחון אין דעם אויבערשטן ניט אָפּגעשוואַכט געוואָרן חס ושלום, נאָר אדרבה איז נאָך שטאַרקער געוואָרן און אין דעם גייסט ערפילט איר די אָנווייזונגען פון דעם דאָקטאָר, און אַזוי אויך אין די אַנדערע ענינים אויף אַ נאַטורעלן וועג, און דאַן האָף איך און בין מתפלל און בין זיכער אַז איר וועט זען דעם אויבערשטנ'ס ברכות אָפּענערהייט.

גראַדע איצט געפינען מיר זיך אין די ספּעציעל מזל'דיגע טעג, ווען אידן גייען פונדאָסניי מקבל זיין די תורה און מצוות אין דעם יום־טוב שבועות, זמן מתן תורתנו, וואָס צוזאַמען מיט תורה און מצוות באַקומען אידן די ג־טלעכע ברכות אין אַלץ וואָס מינויטיגט זיך, מאַטעריעל און גייסטיג.

מיט וואונש צו געזונד, און שטאַרקען בטחון, פרנסה און נחת פון אַלע קינדער שיחיו.

י'תו

ב"ה, ה' סיון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

המטה הארצי להקמת ע"א המוסדות
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבא עלינו ועל כל ישראל

י'תו

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" גליון קמב ע' 10. וראה שם ע' 12־11.

להקמת ע"א המוסדות: **ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר בהתוועדות ד"ה"א ניסן השתא, בקשר עם התחלת שנת השבעים ואחת לכ"ק אדמו"ר. ראה עד"ז בארוכה ב„מבוא" לספר זה. וש"נ.**

לטובה, הנני בזה להביע ברכתי בנוסח הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת הצלחה בעבוה"ק — שתבוא במעשה ובפועל ממשי ובברכת החג, המצפה לבשו"ט בנוגע לפו"מ,

מ. שניאורסאהן

י'תז

[ט' סיון, ה'תשל"ב]

קידושין וחתונה ענינם: **הרי את מקודשת לי** — ששנים יהיו שייכים **אך** זל"ז — וכשהנאספים מבטאים שמחתם וברכתם להזוג — צ"ל באותו התוכן, עכ"פ לא **בהפכו ובסתירה לזה**.

ריקודי תערובת **תוכנם**: שנשואה לאחד רוקדת עם **אחר**, או שבחורה רוקדת עם בחור ואין צורך כלל לנישואין וקידושין וכו'. וזה עושין **בפרסום וברעש** וכו'!!!

אתדל"ע כעין אתדל"ת — כשמראין **למטה** שנישואי הזוג מביאין לשמחת קירוב כהנ"ל הרי, ר"ל, וכו' וק"ל.

י'תח

ב"ה, י"א סיון ה'תשל"ב

להדפיס התניא והסידור ולהוסיף באפסעט מהמצו"ב:

1) בתניא (**בסופו**) הקטן

2) בסי' תהלת ה' (בסופו) הקטן

י'תז

נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 305. נכתב כמענה ע"ד ריקודי תערובת בחתונה. וראה גם לעיל ח"ט אגרת ב'תרכג.

י'תח

מענה שנשלח למנהלי המוסדות בקשר למכתבים דלעיל אגרות י'תג־תד.

בסיום המענה נכתב ע"י המזכירות: „ביאור על הנ"ל ישמע ע"י הטלפון". וראה גם לעיל ב„מבוא" ע' 21.

בשער התניא צ"ל: הוצאת השבעים י"א ניסן וכו' (כמו בהוצאה האחרונה).

הסי' צ"ל: הוצאה **העשרים** י"א ניסן וכו'.

לתת **בשמי** לכאו"א מהת' (דתו"ת, תו"א, ביסל"מ, בית רבקה, רשת, בית חנה וכו' — מוסדות חינוך החבדיי"ם) ששלחו מכ' ברכה ליא"נ, תניא, או סידור — לפי ראות עיני המורה שלו.

מספר הטופסים דהנ"ל מכאו"א 1000 יותר מהנצרך באהקת"ו.

קודם הנתינה/

להוסיף בהאפסעט (בכת"י — **ולא במכונה)**

— משמאל הגליון למעלה — כרגיל:

האברך . . . שי'

או (לתלמידות) . . תי'

ובשורה למטה מזו שם המוסד שלומד(ת) בו (והכתה)

לתלמידות — **לשנות** ללשון נקבה כמובן

במקום:

תרגיל	תרגילי	(במכ' דהתניא)
תוכל	תוכלי	(במכ' דהסידור)
אתה	את	
עומד	עומדת	
תזדרז	תזדרזי	

מהנכון ביותר שבכיתות המתאימות יוסיפו המורים בע"פ ביאור בתוכן המכ' (והענין בכלל) ויסיימו במסקנא ע"ד הוספה בהתמדה וכו' וכו'.

י'תט

ב"ה, ט"ז סיון תשל"ב
ברוקלין.

הוו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה למברקו — לעשות כהוראת פרופסור האָכמן שי'.

הפ"נ יקרא בעת רצון על הציון הק'.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

י'תי

[ח"י סיון, ה'תשל"ב]

לכאו"א מהזוג שי' — בשמי:

התבוננתי בהדו"ח של הררזש"ד שי' (בקשר עם ביקורם אצלו מאז) שביקשתיו לשלחו לי עתה —

ודעתי עפ"ז עתה — שעליהם לבקר אצלו עתה עוה"פ, לבאר המצב עתה — ולאור הוראותיו — לעשות כל התלוי בכאו"א מהם שיהי' השלום בביתם וכדבעי, ובפרט בהתחשב בטובת ילדיהם שי'. וה' יצליחם.

י'תט

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' (כה) רמז.
מו"ה יצחק: גליצנשטיין, ירות"ו.

י'תי

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מח"י סיון ה'תשל"ב.
הררזש"ד: הרב ר' זלמן שמעון (ע"ה) דוואָרקין.

י'תיא

ב"ה, מוצאי שבת קודש פ' בהעלותך, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

צו די באַטייליגטע אין דער יערלעכער אונטערנעמונג פון נ.י. קאָמיטע פאַר סעמינאַר למורות ובתי ספר לנערות אין כפר חב"ד בארצנו הקדושה ת"ו
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

די סדרה **בהעלותך** וואָס מיר האָבן געלייענט דעם שבת, הויבט זיך אָן מיט דער מצוה פון אָנצינדן די מנורה. און כאָטש די מצוה גופא איז פאַרבונדן מיט אַ ספעציעלן אָרט (בית המקדש) און ספעציעלע צייט (בזמן הבית) און פערזאָן (כוהנים), איז דאָך אָבער די תורה אַן אייביגע און אַלע ענינים אין תורה זיינען אייביגע אין זייער אינערלעכן אינהאַלט און אָנווייזונגען אין טאָג־טעגלעכן לעבן פון אַלע אידן, אין אַלע צייטן און אין אַלע ערטער.

די אינערלעכע נקודה פון **בהעלותך את הנרות** איז, אַז אַ איד דאַרף אָנצינדן ליכט — די ליכט פון **נר ה' נשמת אדם** — סיי באַ זיך און סיי באַ אַנדערע, אַזוי אַז זיי זאָלן לייכטן מיט דער ליכטיקייט פון **נר מצוה ותורה אור**.

און דאָס דאַרף געטאָן ווערן אין אופן פון **בהעלותך, שתהא שלהבת עולה מאליו** — אַז דער פלאַם זאָל אויפגיין פון זיך אַליין.

דאָס איז דער יסוד פון תורה חינוך בכלל, און בפרט פון מוסדות חינוך חב"ד, וואו אידישע קינדער ווערן דערצויגן אין אַן אופן אַז אויך שפעטער, ווען זיי פאַרענדיגען זייער חינוך, זאָלן זיי לייכטן און באַלייכטן זייער סביבה מיט דער ליכטיקייט פון תורה און מצוות, דורכגעדרונגען מיט חסידישע לעבעדיקייט און ווארעמקייט.

י'תיא

מצילום האגרת.

אין תורה .. אָנווייזונגען: **ראה זח"ג נג, ב.**

בהעלותך את הנרות: **בהעלותך ח, ב.**

נר .. אדם: **משלי כ, כז.**

נר .. אור: **שם ו, כג.**

שתהא שלהבת עולה מאליו: **פרש"י עה"פ בהעלותך שם (משבת כא, סע"א).**

אין דער הינזיכט האָט דער סעמינאַר למורות ובתי ספר לנערות אין כפר חב״ד אַ ספעציעלע וויכטיקייט, וואָרום דאָ ווערן די תלמידות צוגעגרייט צו פאַרנעמען זייער אָרט אין חינוך און צו זיין אַן אמת׳ע עקרת הבית — „ליבט־צינדער״ אין פולסטן זין.

עס איז דעריבער אַ גרויסער זכות פאַר די אַלע וועלכע נעמען אַן אָנטייל אין דער אַרבעט צו העלפן שאַפן די נויטיגע פינאַנציעלע הילף פאַר די דערמאָנטע מוסדות, אַז זיי זאָלן קענען דערפילן זייער אויפגאַבע פון **בהעלותך את הנרות** אין דער פולסטער מאָס.

השם יתברך זאָל העלפן, אַז די יערלעכע אונטערנעמונג זאָל זיין מיט גרויס הצלחה, און דער זכות זאָל ביישטיין אַלע באַטיליגטע צו באַקומען דעם אויבערשטנ׳ס ברכות אין אַלץ וואָס מ׳נויטיגט זיך, צוזאַמען מיט די בני־בית שיחיו, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י׳תיב

ב״ה, כ״ג סיון ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

ש״ב מר אברהם שי׳ שלאנסקי

שלום וברכה!

אתו רב הסליחה שלא אשרתי גם בכתב קבלת מכתבו ברכה ליום ההולדת ותשורתו הכי יקרה — אוצר כתביו (בעשרה כרכים), שרצוני לפרש זה ככתבו בכרך הראשון שזהו סימן שביחד עם „שאר בשר״ יש בזה „שאר רוח״, אלא בשינוי — לא „שאר רוח״ (אלף קמוצה) כי אם גם בזה „שאר״ (אלף צרוי).

עקדת הבית: **ראה ב״ר פע״א, ב. זח״א קנד, א. אוה״ת נ״ך ח״ב ע׳ תתעא, ושם ע׳ תתנח ואילך.**

י׳תיב

מר אברהם שלאנסקי: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ״ו אגרת ט׳תתעא.**
אוצר כתביו (בעשרה כרכים): **כתבי א. שלונסקי — ירושלים, תשל״ב.**
ככתבו בכרך הראשון: **בהקדשה על דף השער: לאדמו״ר .. ברכות מעומקא דליבא במלאות לך שבעים שנה — משאָר בשרך ושאָר רוחָך.**

כוונתי בהאמור, כפשוטה, בהמשך למה שדברנו בעת ביקורו כאן, שאני מאמין שהוא מאמין אשר שנינו מאמינים — ובנוסח הידוע, באמונה שלימה — בכל אותם העיקרים הכלולים בשלשה המתייחדים כאחד: ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא, וכדברי אז באותו התוכן.

ואף שיש מקום לחשש שיבוא מקשן ויקשה, הרי ישנם מעשים ודיבורים אשר לכאורה מוכיחים שלא ככתוב לעיל, הביאור בזה הוא, מיוסד על הפתגם העממי, סתם מקשן עם **הארץ**, כלומר שאין לו אלא מה שנוגע להנהגה חיצונית **וארצית**, ואינו מבחין כלל מה בא משכבה החיצונה של האדם או שכבה הכי חיצונה, ומה מקורו בפנימיות האדם, ובלשון החסידות "עצמותו ומהותו", והרי מובן אשר "רוח" ובמילא גם "שאר רוח" העיקר בזה הם הפנימיות והעצם.

ולהוסיף בהאמור, אשר אפילו מנקודת מבט של החיצוניות והארציות, גם בזה עם הארצות כפשוטה, שהרי סוף סוף הכרח הוא שהעצם והפנימי יתמרד בשכבה החיצונה המנגדת לו וימצא ביטוי לגלות עצמו.

לא נוגע כ"כ אם כיון במיוחד לזה, אבל הרי הפתיחה לאוסף כתביו ואוצרו היא "התגלות", "והנער הי' משרת את ה' .. דבר כי שומע עבדך", ורק אחרי זה בא האוסף עצמו. ותקותי, כאמור, שאין זה במקרה, על אחת כמה וכמה שאין זה "פשט'ל" משלי.

בברכה בענין הפתיחה שיקויים בו מה שנאמר ואברכה מברכיך, שכל המברך יהודי מתברך מה' מקור הברכה, מקור הברכה בגשם וברוח גם יחד ולבשו"ט בהאמור — ש"ב.

נ.ב. כמו ששמחתי על ההשגחה פרטית במה שפתח כל האוסף על פי הכתוב לעיל, כן, לאחרי בקשת סליחתו, חבל אשר הסיום הוא "יוצאים לקול נגינת אבל". ואף שזהו תרגום מחיבורו של גוי, בכל זה חבל. והרי תפקידו של כל אחד, ובפרט של יהודי, ובמיוחד מי שזכה לאוירה חסידותית ולידיעה בזה, לקיים "עבדו את ה' **בשמחה**" בכל פרטי חייהם. ואם מאיזה טעם שיהי' יש עסק עם גוי, גם בזה טוב לסיים בשמחה.

שהוא מאמין כו': **ראה גם "היכל מנחם" ח"ג ס"ע קח ואילך.**

ישראל .. הוא: **ראה זח"ג עג, א.**

הפתגם: **שו"ת חוות יאיר סרי"ט. וראה גם לעיל חי"א אגרת ג'תמז.**

והנער .. עבדך: **שמואל־א ב, יא. שם ג, יו"ד.**

שנאמר: **לך לך יב, ג.**

עבדו .. בשמחה: **תהלים ק, ב.**

טוב לסיים בשמחה: **ראה תוס' סוף נדה (מברכות לא, א). ועוד.**

בהכירי את מר — בטוחני אשר ימשיך בכתיבה ובהדפסה וכו', ותקותי אשר גם להבא ישלח לכאן מפרסומיו ות"ח מראש.

י'תיג

ב"ה, כ"ג סיון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הרב הגאון המפורסם חו"ב וו"ח אי"א נו"נ
בעל מדות תרומיות וכו' מוהרא"י שליט"א, רב ראשי

שלום וברכה!

אמש נודעתי מידידנו וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים וכו' מר דניאל הכהן שי', אשר לא נתקבל מכתבי מענה למכתב כת"ר שנמסר על ידו.

וממהר אני לאשר בזה הקבלה — בצירוף תודתי רבה על שימת לב כת"ר להודיעני על דבר כל זה וכו'.

ויהי רצון אשר חפץ ה' ביד כת"ר יצליח להגן על כבוד התורה ועניניי, כולל כבוד הרבנות ובפרט באה"ק ת"ו, ויהי זה מתוך בריאות הנכונה ולאורך ימים ושנים טובות ובשמחה ובטוב לבב — ע"י שימשיך לכהן, כמו ע"ע, במשרתו רב ראשי שנים רבות, רבות כפשוטו וכמשמעו.

חזקה ובודאי שליח עושה שליחותו, מר דניאל הכהן שי'.

בכבוד רב ובברכה לאורך ימים ושנים טובות ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'תיג

מוהרא"י: **מוה"ר אברהם יצחק אונטערמאַן. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקי, ובהנסמן בהערות שם.**

מר דניאל הכהן: **דניאלס.**

חפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' נג, יו"ד.**

חזקה .. שליחותו: **עירובין לא, ב. וש"נ.**

י'תיד

ב"ה, כ"ג סיון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יוסף שי' טריקי

שלום וברכה!

מאשר אני בזה קבלת מכתבו עם המצורף אליו, חיבורו בכתב יד בפרד"ס שבתורה.

ולאחרי בקשת סליחתו, הנה על פי נוהג הרב כ"ק מו"ח אדמו"ר שאין נותנים הסכמה וכדומה לחיבורים מטעמים מובנים, אין בידי למלאות בקשתו בזה ואתו הסליחה.

ובודאי אשר באה"ק תו"ו ימצא כמה וכמה שיעיינו בחיבורו ויביעו חוות דעתם.

כיון שמזכיר אשר מרביץ שיעור תורה ברבים, תקותי שהשיעור מיוסד על דרך הנ"ל בפרד"ס שבתורה, כוונתי גם לפנימיות התורה, כולל הסוד שבתורה, וכידוע מאמר הזוהר אשר בזה יפקון מבי' גלותא ברחמי (ר"מ זוהר ח"ג, קכ"ד, ב).

בכבוד ובברכה.

י'תטו

ב"ה, כ"ה סיון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מיום י"ח סיון,

כיון שלפעמים העכוב בברכת ה' לזרעא חייא וקימא בא מחסרון

י'תיד

על פי נוהג הרב .. שאין נותנים הסכמה: **ראה גם לעיל ח"ו אגרת א'תתלת. ח"ח אגרת ב'תקלג. חט"ו אגרת ה'תשכ. חט"ז אגרת ר'פד. חכ"ג אגרת ח'תתקעת, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת י'תיח.**

י'תטו

מצילום האגרת.

כיון שלפעמים כו': **ראה גם לעיל חכ"ד אגרת ט'קל, ובהנסמן בהערות שם.**

דיוק וזהירות בקיום חוקי ודיני טהרת המשפחה (נדה, הפסק טהרה, טבילה במקוה כשרה וכו') וכיון שחסרון ידיעה מביא לחסרון בקיום — עליהם לברר אצל רב מורה הוראה כל הפרטים בזה ועל מנת לשמור עליהם מכאן ולהבא ככל הדרוש.

וכל זה בתוככי הנהגה בחיי היום יומים שתהא מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים וקיום מצותי' עליהם נאמר וחי בהם, שנוסף על העיקר שכן הוא ציווי הקב"ה, הרי זה גם הדרך לקבלת הברכה בהמצטרך להאדם.

והרי בעניני תורה ומצות ככל שיהי' המצב גם טוב בזה — תמיד יש מקום להוסיף כיון שקשורים בהקב"ה שהוא אין סופי.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

י'תטז

[סיון, ה'תשל"ב]

אפילו באם לא היו כל פקפוקים בהנ"ל, מטובת הנ"ל לפרסם עסקת חבילה זו והתוצאות מובנות.

ואוי ואבוי ל„השגי חב"ד" במקום שנמצאים שם **עשיריות** בשנים, שמציעים להם כהנ"ל.

ב. [פלא גדול על ה]קס"ד לקבל ההצעה. **וק"ל**.

י'תיז

ב"ה, אדר"ח תמוז תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה בנוגע לבנה יוסף יצחק שי' האם לשלחו לכאן, אין זה ענין **כלל וכלל**

עליהם נאמר: **אחרי יח, ה.**

י'תטז

נכתב במענה על הצעת גורמי השלטון תמורת מסירת מוסד תכד"י לידם, יתנו מוסד אחר.

י'תיז

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ג ס"ע קכח ואילך.

האם לשלחו לכאן: נכתב לבני זוג ששנתיים לאחר חתונתם לא ה' להם זחו"ק והאשה כתבה

אלא שתשאל רב מורה הוראה האם צ"ל מעין היתר נדר וכו',

הפ"נ שבמכ' יקראו בעת רצון על הציון הק'.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

י'תיח

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חנני' יו"ט ליפא שליט"א

שלום וברכה!

במענה למכתבו עם המצורף אליו ספר **טהרת יום טוב** חלק האחרון, בהמשך לחלקים הקודמים,

יישר חילו באורייתא בביאור דברי ראשונים כמלאכים, ובמיוחד גדולי ופוסקי עם ישראל, אשר לאורם נלך ומימיהם אנו שותים, אשר בכגון זה נאמר הפך בה והפך בה.

ובפרט אשר בכת"ר הרי זה תורה שיש עמה מלאכה, מלאכת הקודש, השתדלות עצומה ורבה בטהרת בני ישראל על ידי יסוד מקואות, וזכה אשר מתקיים בו יגעת (בהאמור) ומצאת (בכמה וכמה מקומות מושבות בנ"י).

ויהי רצון אשר רבות בשנים ימשיך בהאמור מתוך מנוחת הנפש ובשמחה ובטוב לבב, וזכות הרבים מסייעתו,

ובקרוב ממש נזכה ליקום היעוד, כדברי חכמים במשנתם (סוף פ'

לכ"ק אדמו"ר שמקבלת ע"ע שאם יתן לה ה' זחו"ק תקדישנו לכ"ק אדמו"ר לאחר ג' שנים כמו אצל שמואל הנביא ע"ה. וראה גם לקמן אגרת י'תמג. י'תמה.

י'תיח

חלקה נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 315, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מו"ה חנני' יו"ט ליפא: דייטש, הרב מהעלמיץ. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"כ אגרת ז'תקיח, ובהנסמן בהערות שם.

ראשונים כמלאכים: ראה שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14.

נאמר: אבות פ"ה מכ"א.

תורה שיש עמה מלאכה: ראה אבות פ"ב מ"ב.

יגעת .. ומצאת: מגילה ו, ריש ע"ב.

יוה"כ) מקוה ישראל הוי' גו' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו' ונתתי לכם לב חדש גו' וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם,

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בכבוד ובברכת הצלחה בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. מתאים לבקשת כת"ר במכתבו הנ"ל, מצו"ב מכתבי מענה, אף שמובטל אני במנהג בית הרב כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע למכתבי המלצות וכו'.

ז"ע נתקבל ספרו טהרת יו"ט ח' ט"ז ות"ח ת"ח. ומענינא דיומא במש"כ בתחלת הס' (ע"ב) בהסתירה ממג"א סתר"ו סק"ח דטבילת עיוהכ"פ משום קרי היא גם ברואה מים חלוקים כו' — למג"א רספ"ח דאין לטבילת עזרא ברואה מים חלוקים,

י"ל דמבואר זה בל' רבנו הזקן (בעל התניא והשו"ע) בשולחנו הזהב (סתר"ו סי"א) וז"ל: וי"א שטעם טבילה זו הוא משום קרי „כדי שיהיו נקיים וטהורים ביוהכ"פ", משא"כ בטעם טבילת עזרא שהוא כדי שלא יהיו ת"ח מצויין אצל נשותיהן כתרנגולים, שרק טעם זה — שהוא טעם השו"ע — העתיק אדה"ז בשולחנו (שם ר"ס פ"ח) ולא טעם הטור (קלות ראש) — וקושית הפרישה מנ"ל טעם זה — כ"ה ברמב"ם הל' תפלה פ"ד ה"ד וכבר ציינוהו לירושי' ברכות פ"ג ה"ד. ובמ"ב על השו"ע (שם) הוסיף גם טעם הטור. ולכאורה הוא היפך השו"ע, ששינה ממש"כ בב"י והשמיטו והביא טעם הרמב"ם. ובפרט דכנ"ל י"ל שנפק"מ לדינא.

לסיום מס' יומא: ארע"ק אשריכם ישראל כו' (ע' יא ואילך): עיין אור התורה לאדמו"ר הצ"צ דרושי יוהכ"פ ד"ה ארי"ע אשריכם כו'.

בסוף הס' (ע' שלא) דאף שבטלוה לטבילותי' יזהר כו', עיין לקוטי תורה (לאדמו"ר הזקן — בעל התניא והשו"ע) פ' תבוא (מג, ב) דאף דבטלו כו' לד"ה התפלה מקובלת יותר עם הטבילה, וי"ל קצת טעם לזה מ"ש תפלה מתורה כו'. עי"ש.

עתה ראיתי שבספרו (ע' לט, רנט) שקו"ט בירושי' ורמב"ם הנ"ל.

מקוה ישראל הוי': **ירמי' יז, יג.**

וזרקתי .. לאבותיכם: **יחזקאל לו, כה־כח.**

מובטל אני במנהג בית הרב: **ראה גם לעיל אגרת י"תיד, ובהנסמן בהערות שם.**

שלא יהיו .. כתרנגולים: **ברכות כב, א.**

י'תיט

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס וכו'
מוהר"ר שלמה שי' גורן
הרב הראשי וראב"ד לתל־אביב־יפו והמחוז

שלום וברכה!

בת"ח הנני לאשר קבלת מכתב כת"ר מט"ז סיון עם המצורף אליו שלשת הספרים: שערי טהרה על מקואות, כרך א' של הירושלמי המפורש ותורת המועדים — בהמשך לשיחתנו בעת ביקורו כאן.

ות"ח מראש על שככתבו במכתבו גם להבא ישלח מהיו"ל על ידו,

ועוד ועיקר על פעולותיו בענין העיקרי אודותיו דברנו, ביטול הגזירה, הי' לא תהי', הקרוי' בשם חוק דמיהו יהודי בקשר עם חוק השבות, וכמרומז בסיום מכתבו שכותב — ונזכה כולנו לקיים דבר ה' בפי נביאו: „ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".

והרי הקב"ה כבר במעמד הר סיני הבטיח „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", אלא שעלה ברצונו, ובלשון הרמב"ם, שתהי' „רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק כו' ודבר זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה". ועל כל אחד ואחד לעשות חלקו בהאמור, ואשרי זכותם של כל אלה אשר הרשות (והיכולת) נתונה להם לפעול גדולות בהאמור, ובודאי אשר חפץ ה' בידו יצליח, ובמיוחד

י'תיט

מוהר"ר שלמה גורן: **אגרות נוספות אליו — לעיל חח"י אגרת ז'כא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן י'תפו.**

שערי טהרה על מקואות: **ירושלים, ת"ש. וראה גם לעיל חי"ז אגרת ו'תקב.**

כרך א' של הירושלמי המפורש: **ירושלים, תשכ"א.**

ותורת המועדים: **תל אביב, תשכ"ד.**

חוק דמיהו יהודי: **ראה גם לעיל אגרת י'ב, ובהנסמן בהערות שם.**

ואבדיל .. לי: **קדושים כ, כו.**

ואתם .. קדוש: **יתרו יט, ו.**

ובלשון הרמב"ם: **הל' תשובה פ"ה ה"א, ה"ג.**

חפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב — ישעי' נג, י"ד.**

אשר זכות הרבים — ובנידון דידן זכות כל עמנו בני ישראל בכל מקום שהם — מסייעת.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

כמובן תיכף לקבלתו דתוה"מ (עכ"פ מקופיא) עברתי עליו, ונעם לי למצוא בתחלתו (התשובה והוידוי) נקודות משותפות למש"כ בזה מכבר, ומצו"ב.

בסופו (שמיטה) — לא מצאתי (ולא בספרים אחרים שראיתי) תירוץ השאלה: מצב הבטחוני של אה"ק ועניני הבטחון (פקו"נ) עושים ענין מכירת הקרקע (ולאינו יהודי — בפרט) — לעוד גרוע יותר מערמה. ולכאורה כדאי הפקר (לאחרי המכירה — ובממנ"פ) וצה"ל שבמקומות מסויימים ה"ה ע"ד שומרי ספיחים לעומר. וכתבתי בהחפזה.

לאחר זמן: עכבתי משלוח מכתבי בצפי' אולי תהיינה ידיעות מבשורות טובות בענין הנ"ל בהמשך למה שכת"ר עשה בזה. וכנראה משתיקת כת"ר שמקיים בזה אין משיבין על כו'.

י'תכ

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר דוד שי' לאזר

שלום וברכה!

באיחור זמן רב נתקבל הספר **מסה ומריבה**, ות"ח ת"ח.

בתחלתו (התשובה והוידוי): ע' 25 ואילך.

למש"כ בזה מכבר, ומצו"ב: **כנראה הכוונה להמבואר בשיחות תשכ"ט בביאורי אגה"ת פ"א (מצות התשובה) — י"ל בשעתו בקונטרס בפ"ע, ולאח"ז בלקו"ב לתניא ח"ב ע' מ ואילך. לקו"ש חל"ט ס"ע 165 ואילך. חידושים וביאורים בש"ס ח"א סי"ח.**

בסופו (שמיטה): ע' 624 ואילך (תקפו של היתר המכירה בשמיטה לאחר קום המדינה).

שומרי ספיחים כו': **ראה שקלים רפ"ד.**

אין משיבין על כו': **כנראה הכוונה ליומא עז, א (וש"נ): אין משיבין על הקלקלה.**

י'תכ

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" גליון רמז ע' 13 ואילך.

הספר מסה ומריבה: **תל אביב, תשל"א.**

כן בנועם הנני להודות למר בעד איחוליו וברכתו ליום ההולדת. וכבר מלתי אמורה בתוה"ק כל המברך מתברך מה' מקור הברכות כהבטחתו לאברהם אבינו ואברכה מברכיך.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. כמדומה לי שלפני זמן, כשתקפו אותי באחד העתונים וכו' והאוירה אז בכלל היתה נוחה להתקפות עלי, יצא מר להגן ודוקא באותו העתון, אף שכנראה הודפסה ההתקפה לא רק בהסכמת המערכת אלא יותר מהסכמה גרידא (מובן שאין זה אלא בגדר השערה).

ות"ח למר על ההגנה, ובמיוחד אשר מפרש אני אותה לא רק כהגנה עלי אישית, אלא בעיקר הגנה על העמדה בהענין שנידון בזמן ההוא בפרט, וכגישה מצדו להתנועה שמשתדל אני לייצג אותה באופן המתאים.

אביע תקותי אשר ההגנה לא הביאה לתוצאות בלתי נעימות בשביל מר. כן ועיקר אשר מאז המגע הראשון שלנו בקשר לבריאות, בריאותו בסדר גמור.

י'תכא

ב"ה, ג' תמוז ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יעקב שי' רוזנטל

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ב סיון, בהמשך להפ"ש שקבלתי ממזכירי מר ניסן שי' מינדל אחרי שובו מביקורו באה"ק ת"ו,

---

וכבר מלתי אמורה: **ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**

ואברכה מברכיך: **לך לך יב, ג.**

כשתקפו אותי כו': **בעיתון „מעריב", באדר תשל"א, בקשר עם ביקורו של מו"ה שניאור זלמן שזר אצל כ"ק אדמו"ר, מר דוד לאזר יצא אז במאמר ב„מעריב" להגן על כ"ק אדמו"ר.**

ובמיוחד כו': **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תתקכז.**

י'תכא

חלקה נדפסה בלקו"ש חל"ח ע' 210, והרשלמה ע"פ צילום האגרת.

מר יעקב רזנטל: **אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

ולכל לראש מוכרחני להתנצל לפני מר בעד העדר מכתבי מענה בעתם ובזמנם, שלא כמדת הנימוס, ואפילו לא אישור גרידא; ברם אישור סתם אין לי בזה טעם רב, ועוד שיש כאלה שיחשבו זה להעדר שימת לב. ומרוב הטרדות נאלצתי לדחות המענה, ואחר כך — כבר אמרו חכמים במשנתם אל תאמר לכשאפנה אשנה כו'. והתקוה שיבין לכנ"ל וידיעני לכף זכות.

שמחתי לשמוע על ידי הד"ר מינדל ולראות גם מהעתונות, שממשיך מר בפרסומיו, על כל פנים מזמן לזמן. שזה מחזק תקותי שפעיל הוא גם עתה בתפקידו העיקרי של כל איש הישראלי כדבר משנה: אני נבראתי לשמש את קוני — על ידי הפצת תורת קונו זה הקב"ה ועידוד בקיום מצוות קונו בכל מקום שידו מגעת.

ולא עוד, אלא שלא ככתוב לעיל שגם עתה ממשיך כו', אלא אדרבה, כיון שזמנו פנוי יותר מעיסוקים אחרים, הרי עסקנותו בהאמור היא ביתר שאת וביתר עז, ובפרט שגם דרישת השעה הולכת ומתגדלת ומתגברת. ואם בנוגע לכל מקום הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה באה"ק ת"ו, ארץ אשר עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

מסתם יודע מר פרשת יב־יג תמוז, ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר. וכבר מלתי אמורה אשר מהלימודים העיקריים מכל פרשה זו הוא אשר בכוחו של איש אחד מישראל למלאות תפקידו האמיתי, אפילו כשממשלה עצומה וכל המשטר שלה מנגדים לזה.

ואף אשר בלשון הידוע „מי הוא זה ואיזה הוא אשר ערב לבו" לומר שחונן בכוחות נפשיים כמו כ"ק מו"ח אדמו"ר ועוצם המסירת נפש שלו וכו', הרי לאחר שסלל את הדרך ופתח פתח בזה, ובאופן גלוי ומפורסם, בודאי אשר לאחרים ההולכים בעקבותיו נקל הדבר בהרבה יותר, ועוד ועיקר אשר אין ערך כלל להקושיים אשר בדרכנו עתה בהפצת היהדות, לא מני' ולא מקצתי'. ובודאי לדכותי' דמר האריכות למותר.

במשנתם: **אבות פ"ב מ"ד.**

כדבר משנה: **קידושין בסופה.**

ארץ .. שנה: **עקב יא, יב.**

וכבר מלתי אמורה כו': **ראה גם לעיל חכ"ב אגרת ח'תרמד, ובהנסמן בהערות שם.**

בלשון הידוע: **תניא פמ"ד (סג, א).**

לאחר שסלל את הדרך ופתח פתח בזה כו': **ראה תו"מ – סה"מ חשון ע' רעח, ובהנסמן שם בהערות 16-15. לקו"ש ח"כ ע' 74, ובהנסמן בהערות שם.**

בכבוד — וכנהוג בימים אלו לחתום — ובברכת חג הגאולה, ובהוספה אשר יהי רצון שמגאולה זו נבוא בקרוב לגאולה האמיתית והשלימה של כל עם בנ"י בכל מקום שהם ע"י משיח צדקנו,

מ. שניאורסאהן

י'תכב

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

תלמידי ישיבות תומכי־תמימים ליובאַוויטש
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו בימים אלה והסמוכים להם וכנהוג לקשר מאורעות השבוע עם פרשת השבוע, ובמיוחד, בנידן דידן, עם פרשת חג הגאולה די"ב־י"ג תמוז המתחיל בשבוע הסמוך בסיום וחותם השבוע,

יש להתבונן — וכהוראת הכתוב: עמי זכר נא מה יעץ גו' ומה ענה גו' — בהקדמתו של אותו נושא משלו שאמר אשר לא יוכל לדבר מאומה כי אם הדבר אשר ישים אלקים בפיו, והיא: **כי מראש צורים אראנו**

ג' תמוז: יום היציאה מבית האסורים (אי פ' בלק, תרפ"ז).
וכנהוג לקשר: ראה קונטרס ביקור שיקאגא ע' ז (סי' השיחות תש"ב ע' 29).
וכהוראת הכתוב: מיכה ו, ה.
עמי זכר נא: ראה זח"ג ר"פ בחוקותי.
נושא משלו: ראה ב"ר (מד, ו) י' לשונות נקראת נבואה כו' משל כו'. ולהעיר מתו"א ר"פ לך. ל"ת להאריז"ל ר"פ בלק. אוה"ת להצ"צ עה"פ ולא קם נביא.

ומגבעות אשורנו, וכפירוש רש"י: אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וכגבעות הללו — על ידי אבות ואמהות.

והביאור בזה, כי גלוי וידוע לכל באי עולם, אפילו אומות העולם, כי הקיום, והכח והעוז של עם בני ישראל יסודם ושרשם באבות ואמהות של אומה זו וירושה מהם לכל אחד ואחת מבני ומבנות ישראל וכמו טבע בנפשותינו, בכל הזמנים ובכל המקומות, וזהו שעושה אותנו לחטיבה אחת בעולם — **הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב**.

ומכאן המסקנה המידית — **מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל**, שהמכוון בזה הוא חשיבות זרע קודש, בני ובנות ישראל, רצה לומר אשר בני ובנות ישראל הם זרע יעקב וישראל ומתנהגים כיאות לבני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאה — וזה מבטיח שכל עם בני ישראל יהיו מיוסדים וחזקים כצורים וכגבעות הללו, כפשוטו, וכמשמעו — שהאבות והאמהות נמשלו לצורים ולגבעות.

סגולות אלו ישנן ומתגלות סוף סוף, בכאו"א מבני עמנו עם בני ישראל, כקטון כגדול. אבל מובן שהן מתבטאות בכל תוקף בנשיא בישראל, ועד נשיא דורנו בעל השמחה והגאולה, שלא התחשב עם שונאי דת ישראל שבקשו לעקור תורה ומצות וכו', והוא נלחם בהם ללא חת ובחרף נפש ממש, עד שהביא נצחון וגאולה לא רק לעצמו כי אם גם גאולת „כל מחבבי תורתינו הק' שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה".

כי מראש .. יתחשב: בלק כג, ט. ראה במדב"ר עה"פ. ביאוה"ז עה"פ. באוה"ת שם.

וירושה .. בנפשותינו: ראה תניא פי"ח ואילך וספל"ח.

שעושה .. בעולם: ראה ברכות ו, סע"א. וראה ד"ה את ה' האמרת (אוה"ת להצ"צ תבוא).

מי .. ישראל: בלק כג, יו"ד.

ומתנהגים כיאות: וכפי' השני באותה התיבה „עפר" — מצות שהן מקיימים בעפר.

כל .. יכונה: מכתב בעל השמחה לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (נדפס בס' המאמרים ה'תש"ח ע' רסג).

אוה"ת .. תבוא: **ע' תתרסח ואילך**.

וכפי' השני: **בפרש"י עה"פ**.

כל .. יכונה: **ראה אגרת שלאח"ז בשוה"ג** (הוספה לאחר זמן) **להערה ד"ה זו**.

בס' המאמרים: **ולאח"ז באג"ק שלו ח"ב אגרת שפו**.

וכפירוש רש"י בפרשת השבוע: נשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל.

זאת אומרת: שהמסירת נפש והפעולות של נשיא הדור מוסיפים כח ועוז בכל אחד ואחת מבני הדור ללכת בדרך ישרה אשר הורנו ולהמשיך בפעולותיו בהחזקת התורה והיהדות והפצתן בכל מקום ובכל זמן ועידן,

על אחת כמה וכמה בתלמידי וחניכי הישיבות ומוסדות חינוך אשר מתנהלים ברוחו או גם ייסדם.

ויהי רצון שכל תלמידי וחניכי הישיבות ומוסדות חינוך אלה בכל מקום שליט"א, ילכו מחיל אל חיל, ויעשו ויפעלו בלימוד התורה בהתמדה וקיום מצותי' בהידור ובשמחה ובטוב לבב.

ועד שבצדק יאמר כאו"א מהם: כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז.

בברכת הצלחה רבה ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

וכפירוש רש"י: חוקת (כא, כא). וברמב"ם (מלכים פ"ג, ה"ו) שלבו הוא לב כל קהל ישראל. ובשו"ת הרשב"א (ח"א סקמ"ח): המלך כציבור שהציבור וכל ישראל תלויין בו. ובאגה"ק רסכ"ט שמצות התלויות במלך "הוא מוציא כל קהל ישראל כי הוא כללות כולם כו'" — והרי במצות אלו ישנן התלויות בחכמתו, בינתו כו' ועד במעשה שלו. וס"ת שיוצאת ונכנסת עמו (סנה' כא, ב) — ה"ז מצוה שבגופו.

בכל אחד ואחת .. על אחת כמה וכמה: עיין תניא פ"ב.

כמופת .. עוז: תהלים עא, ז.

וברמב"ם כו' ובאגה"ק כו': **ראה גם לעיל אגרת י"שע, ובהנסמן בהערות שם.**

בדרך .. הורנו: **ל' אדה"ז בתניא אגה"ק סימן ז"ך (קמו, א).**

ילכו מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

תהלים עא: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז כשוה"ג.**

י"תכג

ב"ה, ג' תמוז — פ' ויאמר הוי' גו'
אני חלקך ונחלתך —
ה'תשל"ב. ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

בימים אלה, מתחיל מג' בתמוז — יום יציאת בעל השמחה והגאולה די"ב־י"ג תמוז — הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר — מבית האסורים,

כדאי להתבונן ביתר שאת וביתר עז בפרשת המאסר והגאולה,

בסיבת המאסר — עסקנות במסנ"פ בהפצת היהדות והתומ"צ בכל מקום מבלי התחשב במניעות ועיכובים כו' ובהפצה הכי גדולה רחבה ועמוקה,

והגאולה — שהייתה כדברי בעל הגאולה, לא רק גאולתו כ"א גם גאולת „כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה",

התבוננות שתביא לידי מעשה — הנהגה בפועל מתאימה לתקות

יום יציאת .. מבית האסורים: ראה בזה ההקדמה לקונטרס יד (סי' המאמרים — קונטרסים ח"א דף קעה).

ביתר שאת וביתר עז: ראה לקולוי"צ (לאאמו"ר) לתניא רפנ"ג.

גדולה רחבה ועמוקה: עיין שער היחוד לאדמו"ר האמצעי בתחלתו.

כל .. יכונה: מכתב בעל הגאולה לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (נדפס בסי' המאמרים תרפ"ח [ע' קמו]. תש"ח ע' רסג).[1]

הוספה לאחר זמן:

1) **בשם .. יכונה**: ראה טושו"ע אה"ע סקכ"ט סט"ז ובנ"כ. קב נקי כלל לח. שד"ח אס"ד מע' גט ס"ז. וראה ג"כ מאורי אור כ, כד.

י"תכג

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 344 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

ויאמר .. ונחלתך: **קרח יח, כ.**

בס' המאמרים: **ולאחי"ז באג"ק שלו ח"ב אגרת שפו.**

בעל השמחה, ועד — להשלימות בזה כראוי לבנ"י, אשר חלק הוי' עמו, ועל כל אחד ואחת מהם נאמר: ואתם תהיו לי ממלכת **כהנים** וגוי **קדוש**,

וכידוע פס"ד הרמב"ם אשר דבר הוי' הנאמר לכהנים וללויים אני חלקך ונחלתך לא בהם בלבד הדברים אמורים, „אלא כל איש ואיש מכל

חלק הוי' עמו: ראה אגרת התשובה פ"ד ואילך שכל או"א כן הוא לא רק כללות העם.

ממלכת כהנים: ואף שעבודת כהנים היא בעיקרה בביהמ"ק הרי יש ג"כ עבודה בגבולין[2] ועוד שבביהמ"ק היו חלונות שקופים כוי וכדחז"ל (מנחות פו, ב ובפרש"י שם), אלא שבזמה"ג צריך **לילך למקום המתברר** כמבואר במ"א[3]. וכברמב"ם להלן דכל איש יכול להיות ע"ד דכהן ולוי.

כהנים וגוי קדוש: ראה במכילתא עה"פ: שכל אחד ואחד מישראל כו' שנאמר כו' כהנים כו' וגוי קדוש.

פס"ד הרמב"ם: הלי שמיטה ויובל בסופן.

הנאמר לכהנים וללויים: רמב"ם שם. וראה ספרי שם: ולבני לוי (בוא"ו המוסיף) מגיד כו'.

כל איש ואיש: ולא „כל איש" — כי כל אחד נשאר בסוגו הקודם גם לאחר שנדבה רוחו כו'. ובנדו"ד י"ל החלוקה לשני סוגים: ישראל וא"ה (ראה תרגום ומדחז"ל לאסתר א, ח), בישראל עצמן (ראה כתובות עה, סע"א. ומשם ראי' דגם אשה בכלל. ואכ"מ) ישכר וזבולון, יושבי אוהל ובעלי עסק.

מכל באי העולם: מוכח דגם או"ה בכלל (ובפרט שמקדים „כל"). ולהעיר ממש"כ (הלי מלכים ספ"ח) דחסידי או"ה יש להם חלק לעוה"ב. וראה זהר חדש רות (עח, ד) ד"ה פתח רבי ואמר: כל גוי כו'. אבל באו"ה חלקו בעוה"ב (ומזה מובן גם בנוגע לעבודתו) הוא כההמשך בזוי"ח שם „לא עם בנ"י כ"א חלק בפ"ע ועולם בפ"ע", כמו שנשמותיהם מאוצר נשמות בפ"ע (תוד"ה אין — ע"ז ה, א). וראה לקוטי ביאורים לר"ה מפאריטש (מז, ד) שנשמות חסידי או"ה נלקחות מנוגה. ועיין תו"א תולדות (יט, רע"ג) מהפילוסופים

---

2) (פסחים עב, סע"ב. וברמב"ם הלי נ"כ (פט"ו ה"ד-ה) דהוקשה ברכת כהנים לעבודה (בכס"מ שם שזהו אסמכתא. אבל ראה לח"מ שם) ונט"י שלפני צ"ל „כדרך שמקדשין לעבודה").

3) (תו"א בראשית ה, סע"ד. ובכ"מ).

חלק הוי' עמו: **האזינו לב, ט.**

נאמר: **יתרו יט, ו.**

פס"ד הרמב"ם: **ראה גם שיחת י"ב תמוז תשכ"ד.**

ספרי שם: **עה"פ (קרח יח, כ) אני חלקך ונחלתך.**

ישכר וזבולון כו': **ראה ספרי ופרש"י עה"פ ברכה לג, יח. טור יו"ד הל' ת"ת ר"ס רמו, ובב"י שם. שו"ע ורמ"א שם ס"א.**

כמו שנשמותיהם כו': **ראה גם לעיל ח"ז אגרת בי'רצב הערה ד"ה כל נשמתא.**

וראה לקוטי ביאורים: **נדפס גם במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' קמד.**

באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעת את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם ה"ז נתקדש קדש קדשים ויהי' הוי' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז

מהאומות הקדמונים כו' היו עוזבים כו' כל היום והלילה כו' — דמשם מובן שהמאמינים שבהם הי' עד"ז בנוגע לענייני אמונה[4].

באי העולם: מכאן מוכח גירסת הרמב"ם במשנה ר"ה (פ"א, מ"ב), ודלא כנוסח שלנו בפיוט ונתנה תוקף. (וכ"ה ברמב"ם הל' תשובה (פ"ג, ה"ג): כל אחד ואחד מבאי העולם; אבל ברמב"ם (ירושלים, תש"ה) מציין שבכת"י אחד במקום „באי העולם" — „מבני אדם").

נדבה רוחו אותו: שמות (לח, כא). ונדיבות ה"ה מדת הלב (וראה רמב"ן שם).

והבינו מדעו: שכל שבמוח. וראה רמב"ם הל' ע"ז רפי"א.

להבדל .. נתקדש קדש קדשים: ע"ד דה"א (כג, יג) האמור בכהנים וכה"ג, דמתאים לשם קדה"ק, כי רק הוא נכנס לשם. וראה חדא"ג סוף הוריות. זח"ג קעו, ב. ב"ק לח, א.

לעמוד .. לשרתו: דברים י, ח.

לשרתו ולעבדו: ראה מנחות קט, ב.

ישר .. בקשו: ראה קהלת ז, כט.

כמו שעשהו האלקים: והשייכות לנדו"ד יל"פ ע"פ מש"כ במו"נ ח"א פ"ב: השכל אשר השפיע כו' שלמותו האחרון כו'.

עול החשבונות הרבים: לכאורה צע"ק השייכות לנדו"ד דוקא (וראה המשך מים רבים [תרל"ו] בתחלתו). ויל"פ עפמש"כ בספרא (שמיני ט, ו) שכשם שהמקום „יחידי בעולם כך תהא עבותדכם מיוחדת לפניו". ופי' הבעש"ט שתהי' לאדם תמיד רק מחי' אחת כו' כמ"ש אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ויחשוב שכל הדברים מהבורא ית' ומוטב לדבק עצמו בהעיקר ולא בהטפל (צוואת הריב"ש — בקיצור לשון).

לעולם ולעולמי עולמים: ל' הספרי דברים כג, ז.

ויזכה לו בעוה"ז .. ה' מנת חלקי: לקשר פי' זה עם מש"כ ברשימות הצ"צ לתהלים עה"פ: ה' מנת חלקי זהו מצד שרש נש"י בעצמן, י"ל ע"פ מרז"ל דפרנסה גדולה מן הגאולה (פסחים קיח, א. נת' באוה"ת ויקרא, קצז. במדבר, רו. ולהעיר מפי' אדנ"ע בהא דאין ערוך נראה בעיקר בעוה"ז — מאמרי ר"ה תרע"ו. ובכ"מ).

---

4) — והרי אפילו בעבודת לויים וכהנים עצמם כו"כ דרגות הם: מררי, גרשון, קהת, כהן, כה"ג וכיו"ב.

ויל"פ כו': **ראה גם לעיל חכ"ג אגרת ח'תתז. תר"מ — התוועדויות חכ"ח ע' 79.**

צוואת הריב"ש: **בהוצאת קה"ת ספ"ד.**

ברשימות הצ"צ: **יהל אור ע' מט.**

מאמרי ר"ה תרע"ו: **המשך תער"ב ח"ב ע' א'קנא ואילך.**

דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללויים הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

ויה"ר שיעשה כאו"א בכהנ"ל ומתוך שמחה והוי' יגאלו מכל עניו המעכב ומונע וילך מחיל אל חיל בלימוד התורה הנגלה והחסידות ובקיום מצותי' בהידור,

ועד אשר בצדק יאמר: כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז.

ובברכת חג הגאולה,

מ. שניאורסאהן

* * *

בברכה שסו"ס יתחילו לנצל ברכות מייסד הכפר — בעל הגאולה להכפר **בפועל**.

* * *

דבר המספיק לו: להעיר מדרז"ל עה"פ ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה (ב"ר פ"ע, ה).

לכהנים וללויים: כן הוא ברמב"ם דפוס רומי. וכדלעיל הי"א.

הרי דוד: אף שלא הי' משבט לוי.

אומר: תהלים טז, ה.

תומיך גורלי: רק תומיך, כי צ"ל מלאכה מעט (רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ג) וכדיוק הרדב"ז כאן. אבל קשה דא"כ אינו "כמו שזכה לכהנים". ואולי מכאן ראי' להכס"מ (בהל' ת"ת שם) די"ל דהרמב"ם שולל רק את המשים על לבו כו'. ולכן יש ב' אופנים: ה' מנת חלקי, או תומיך גורלי. או י"ל דזהו החילוק בין כהנים ללויים (וראה אוה"ת עה"פ). ואכ"מ.

שיעשה כאו"א בכהנ"ל: וי"ל ע"פ הפי' דע (כל) מה (ש)למעלה — ממך (לקו"א להה"מ) שע"ז שמתנהג באופן דחלק הוי' עמו — נעשה למעלה אני חלקך.

כמופת .. עוז: תהלים עא, ז.

לרבים: ע"פ הנ"ל י"פ גם לאו"ה (ועפמש"נ ואתנך לברית עם לאור גויים (ישעי' מב, ו) וראה ברד"ק שם.

עה"פ: **עקב יו"ד, יח.**

דנ .. מה כר': **אבות רפ"ב.**

לקו"א להה"מ: **בהוצאת קה"ת סקצ"ח (ג, סע"ג).**

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**

כמופת הייתי לרבים גו': **ראה גם לעיל אגרת י"שצב.**

תהלים עא: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

בברכה .. בפועל: **קטע זה לועד כפר חב"ד.**

מאשר הנני קבלת המכתב מיום הנ"ל וכו'. והעדר המעלין בקודש (חינוך החב"די וכו') **מבהיל** בק"ק שלהם — וכפשוט שעל כאו"א וכו'. וד"ל.

... ויה"ר שאזכה סו"ס לקבל אתחלתא עכ"פ — דבשו"ט מהם ובנוגע לחינוך **דכאו"א** מילדיהם שי' במיוחד — ופשוט שאין כוונתי לאמתלאות וכיו"ב —

* * *

בכבוד ובברכת חג הגאולה ולהתועדות פעילה ומוצלחת.

י'תכד

ב"ה, ו' תמוז תשל"ב
ברוקלין

מרת ביילה תחי'

ברכה ושלום!

המכתב נתקבל.

ובעת רצון יזכירוה על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע למילוי משאלות לבבה לטובה — מתאים לתוכן המכתב.

מצורף בזה העתק מכתב כללי לנשי ובנות חב"ד, שתוכנו בכל השנה זמנו הוא.

בברכה לרפואה ולבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

* * *

[illegible] ... וכיו"ב: נדפס ב„התקשרות" גליון כב ע' 14. קטעים אלו „אל הבאים על החתום במכתב מיום כ"ג סיון ולכאו"א מאנ"ש דבני ברק". וראה „התקשרות" גליון תעז ע' 9 ואילך.

המעלין בקודש: ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.

וחינוך החב"די וכו': ראה גם לעיל אגרת י"שלו, ובהנסמן בהערות שם.

בברכה ... ומוצלחת: קטע זה ל„המשתתפים בההתועדות חסידותית־ארצית י"ג תמוז, תשל"ב".

י'תכד

מצילום האגרת.

[illegible] ביילה: גליצנשטיין, ירות"י.

[illegible] הקלי': דלעיל אגרת י"שצג.

בברכה – בקשר ליום ההולדת – לשנת הצלחה בגו"ר.

י"תכה

ב"ה, ו' תמוז, תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מיום כ"ט סיון ע"ד השן כו',

כיון שהכאבים (רגישות) משך זמן מראים שהמצב לא בסדר – צריך לטפל בזה ולא להזניחו.

ובאם, ככתבה, בין הרופאים ישנה חלוקת דעות, ישאלו דעת רופא שלישי שיכריע ביניהם.

הפ"נ שבכמ' יקרא בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

י"תכו

ב"ה, י' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

התלמיד . . .

שלום וברכה!

מכתבך – בקשת ברכה – נתקבל אל נכון, וייקרא על הציון בעת רצון.

בברכה .. בגו"ר: קטע זה בסיום מכתב זה [בתאריך ד' תמוז] למרת האדא רייזל רסקין, קובלנקא. אגרות נוספות אלי' – לעיל אגרת י"צה, ובהנסמן בהערות שם.

י"תכה

נדפסה בלקו"ש חל"ו ע' 318.

י"תכו

נשלח לכמה תלמידי ישיבה. אגרת בתוכן דומה לבנות – להלן אגרת שלאח"ז.

ולתלמיד ישיבה בודאי למותר להדגיש שהדרך לקבלת ברכת ה' היא הנהגה יום־יומית על פי רצון הבורא יתברך, שבנוגע לתלמיד לכל לראש הוא לימוד התורה בהתמדה ושקידה וקיום המצוות בהידור. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

התקוה שידועה לך פרשת ימי הסגולה די"ב־י"ג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויהי רצון אשר התעוררות ימי זכרון אלה תביא הוספה בכל עניני תורה ומצוה בכל ימות השנה.

בברכה להצלחה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'תכז

ב"ה, י' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

מכתבך — בקשת ברכה — נתקבל אל נכון, והשם יתברך ימלא משאלות לבבך לטובה.

ובודאי יודעת את, שהדרך לקבלת ברכת ה' היא הנהגה יומית כיאות לבת ישראל, בת אמותינו שרה רבקה רחל ולאה.

והבטיחונו חכמינו, זכרונם לברכה, שאין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה להצלחה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

התקוה כו': **במכתב בתוכן דומה מובא קטע זה בסגנון אחר קצת: ולימי הסגולה די"ב־י"ג תמוז הבע"ל, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר בודאי ידועה לך פרשת חג הגאולה, יהי רצון...**

י'תכז

והבטיחונו חכמינו: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

י'תכח

[נוסח המברק לקראת חג הגאולה י"ב־י"ג תמוז, ה'תשל"ב]

התועדויות פעילות ולהמשיכן בכל השנה ובברכת שבתא טבא וחג הגאולה.

מנחם שניאורסאהן

י'תכט

ב"ה, יום הגאולה, י"ג תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד ד"ר אבנר חי שאַקי שי'

שלום וברכה!

בנועם נתקבל מכתבו מה' סיון, אף שהגיעני באיחור זמן.

ובעמדי תחת רושם שיחתנו בעת ביקורו כאן, בטוחני אשר הפעולות אודותן כותב במכתבו שעומד לעשות, וביחוד בשטח מיהו יהודי, הוציא לפועל, ובמרץ בו חונן מההשגחה העליונה. ותקותי שאינו מסתפק בפעולה חד פעמית, אלא שונה ומשלש כפי הצורך.

ועל דרך הצחות, כיון שתפקידו בהנהלת החינוך והתרבות, הרי פעולה האמורה היא בשטח החינוך במשמעו העמוק והאמיתי, חינוך הנוגע במצפון נפש היחיד והכלל וכל האומה, ובסגנון רבנו סעדי' גאון „אין אומתנו אומה אלא בתורה". ותרבות אמיתית הרי שוללת ומבטלת — כסגנון התורה — תרבות אנשים חטאים.

ויום סגולה זה, י"ג תמוז, יום גאולת מו"ח אדמו"ר, שתקותי שכ' יודע פרשת היום, הרי מלמדנו שהשתדלות יהודי אחד אפילו, באם הוא

י'תכט

ד"ר אבנר חי שאַקי: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'רפג, ובהנסמן בהערות שם.**
מיהו יהודי: **ראה גם לעיל אגרת י'ב, ובהנסמן בהערות שם.**
וסגנון .. גאון: **בספרו האמונות ודעות מאמר ג' פ"ז.**
כסגנון התורה: **מטות לב, יד.**
פרשת היום, הרי מלמדנו כו': **ראה גם לעיל אגרת י'תכא, ובהנסמן בהערות שם.**

בעד האמת הצדק והיושר, ובתוקף המתאים לבלי חת מגזרות וחוקים של בני אדם, סוף סוף פועלת פעולתה ומצליחה.

ויהי רצון אשר יהי' האמור שעה אחת קודם ויקויים גם בזה גם אויביו ישלים אתו.

שהרי בודאי יוזמי החוק האומלל האמור והמגינים עליו יודעים אשר מתנכל הוא בקיום עמנו, אלא שמפני טעמים שונים ומשונים לעת עתה לא שינו עמדתם האומללה, וה' הטוב יאיר עיניהם ולבם.

בכבוד ובברכת חג הגאולה ובשורות טובות בכל האמור.

י'תל

ב"ה, יום הגאולה י"ג תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

נשי ובנות חב"ד סניף כפר חב"ד
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

הנני מאשר קבלת המכתב מיום ג' תמוז עם הדו"ח המצורף אליו, ות"ח.

ויהי רצון אשר כל ההחלטות והענינים יצאו לפועל על הצד היותר טוב לטובת ביסוס הארגון והרחבתו בכמות ובאיכות גם יחד. ובפרט שזכות הרבים מסייעתן.

ועוד וגם זה עיקר, כמובן ופשוט, שזכו והצליחו ויש להן הזדמנות מיוחדה לעזור לאחינו בני ישראל שעלו מאחורי מסך הברזל —

אשר אצלם רואים במוחש אמיתיות מאמר חכמינו ז"ל שאפילו מחיצה של ברזל לא מפסיקה בין בני ישראל לאביהם שבשמים.

והרי לעזר זה סגולה מיוחדת שהנעזרות הן בשעת מעשה ובבת אחת גם עוזרות בעבודה זו על ידי היותן דוגמא חי' לחיים של מסירת נפש במשך יותר מיובל שנים בחיי היום יום.

גם .. אתו: **משלי טז, ז.**

י'תל

מאמר חכמינו ז"ל: **פסחים פה, ב. ושו"נ.**

ויתן השי"ת שהבשורות טובות מההצלחה בכל האמור תהיינה יותר מהמשוער. וכמדובר כמה פעמים בדיוק לשון חכמינו ז"ל: יגעת ומצאת, כי תוצאות היגיעה הן לא רק בערך להיגיעה כי אם בדוגמא של מציאה, וקל להבין.

בברכת הצלחה בכל האמור, ולבשורות טובות, ובמיוחד שמכתבן נכתב בג' תמוז, יום יציאת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל מבית האסורים, והמענה נכתב ביום גאולתו י"ג תמוז, הרי זכות בעל הגאולה עומדת להן ולכל ישראל.

י'תלא

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר נתנאל הכהן שי' באסין
יאָהאַנעסבורג

שלום וברכה!

איך האָב ערשט ערהאַלטן אייער בריוו פון 20/6, אין וועלכן איר שרייבט אייניגע פרטים וועגן זיך, ווי אויך אייערע געדאַנקען וועגן די סיבות פון אַנטיסעמיטיזם, און בכלל וועגן דער געשיכטע פון אידישן פאָלק און וואָס ער איז דורכגעגאַנגען.

זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז מ'קען און מ'דאַרף מאריך זיין אין דעם מיט אַ גאָר גרויסע אריכות. די נקודה אין דעם אָבער, ווי איר שרייבט אַליין, איז אַז דער ענטפער איז שוין דאָ אין מערערע ערטער אין תורה, וואָס זי איז **תורת אמת**, אויף אַזוי ווייט אַז מ'האָט דאָס אויך אַריבערגעשטעלט אין פאַרשידענע תפילות, ביז גאָר אין קורצן, אין פיר ווערטער: **ומפני חטאינו גלינו מארצנו**.

עס איז אויך פאַרשטענדלעך און קלאָר, אַז דאָס איז געזאָגט געוואָרן ניט סתם צו דערקלערן אַ דערשיינונג און דאָס אַלעס, נאָר כדי אַז מ'זאָל זיך אין דעם אַריינטראַכטן, וואָס יעדערער קען און דאַרף טאָן אין דעם. דאָס זאָגט אויך קלאָר, אַז יעדערער האָט אין דעם אַ שליחות צו טאָן און אויפטאָן לויט זיינע מעגלעכקייטן.

וכמדובר כמה פעמים: **ראה גם תו"מ – התוועדויות חכ"ה ע' 148. וש"נ.**
יגעת ומצאת: **מגילה ו, ריש ע"ב.**

אין וואָס די שליחות באַשטייט, איז אויך זייער איינפאַך: וויבאַלד אַז **מפני חטאינו גלינו מארצנו**, מיט אַלע ערשיינונגען וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט גלות, איז פאַרשטענדלעך, אַז דער איינציגער וועג אַרויסצוגיין פון גלות, און זייענדיג אין גלות — צו פאַרקלענערן די ניט־געוואונשענע ערשיינונגען, איז צו באַזייטיגן די סיבה — **ומפני חטאינו**. ערשט דערנאָך איז דאָ אַן אָרט צו טראַכטן, וואָס דאַרף מען אויך טאָן בדרך הטבע.

עס איז באַקאַנט אין דעם דער משל און ביישפיל: בשעת אַ מענטש שפרינגט אַריין אין זודיגע וואַסער, מוז דאָס ברענגען אומפאַרמיידלעכע קאָנסעקווענצן און ווייטאָגן בנוגע זיין הויט, פלייש, ביינער אא״וו. פאַרשטייט זיך, אַז עס איז זינלאָז צו שמירן די הויט מיט אַ שמירעכץ אָדער געבן אים פילן צו אָפּקילן זיין טעמפּעראַטור אד״ג, און דערבייַ גאָרניט טאָן, אָדער טאָן ניט וויפל מ׳קען טאָן, אַרויסצונעמען אים פון די זודיגע וואַסער. ערשט נאָכדעם ווי מ׳נעמט אים אַרויס פון די זודיגע וואַסער קען מען און מ׳דאַרף טאָן אַלץ וואָס מעגלעך צו היילן אים פון די וואונדן וואָס די זודיגע וואַסער האָט פאַראורזאַכט. והנמשל מובן.

ס׳איז אויך זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז מיט מיין שרייבן צו אייך איז ניט אַזוי געמיינט די פילאָזאָפישע באַהאַנדלונג פון דעם ענין, נאָר דער עיקר איז בנוגע **לפועל**.

וויבאַלד אַז איר שטאַמט פון דער אַלטער היים און האָט געזען אַן אמתּ׳ן אידישן לעבן אין שטעטל און דאָס האָט זיך איינגעקריצט אין אייער זכרון און השקפה, ווי מ׳זעט דאָס אויך פון אייער שרייבן, איז צום אַלעם ערשטן דאַרף מען זען, אַז באַ יעדן איינעם וועמען מ׳קען דערגרייכן, זאָל צוקומען אין זאַכן פון אידישקייט. געמיינט גאָר איינפאַך: אין לעבן על פי תורה און מקיים זיין די מצוות אין טאָג־טעגלעכן לעבן. און אָנהויבן טאָן אין דעם איז דורך ווייזן אַ לעבעדיגן ביישפיל, אַז ווי גוט עס איז, קען מען שטענדיג מוסיף זיין אַז עס זאָל זיין נאָך בעסער. און אַ לעבעדיגער ביישפיל איז די בעסטע פראָפאַגאַנדע, בפרט אַז עס ווערט נאָכגעפאָלגט מיט **דברים היוצאים מן הלב**, וואָס לויט דער הבטחה פון אונזערע חכמים ז״ל זיינען **נכנסים אל הלב** און ווערן ניט פאַרפאַלן.

י׳תלא

הבטחה פון אונזערע חכמים ז״ל: **ראה ס׳ הישר לר״ת שער יג, הובא בשל״ה שער האותיות אות ל׳** (סט, א).

און מ'זעט בפועל, אַז ווען דאָס קומט פון אַ אידן וואָס איז ניט קיין רב אָדער מגיד אד"ג, האָט דאָס אַ גרעסערע ווירקונג.

ויהי רצון אַז איר זאָלט קענען אָנזאָגן גוטע בשורות אין דאָס אַלעס אויבנגעשריבענע.

בכבוד ובברכה.

י'תלב

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אברהם שלמה שי' שטוב

שלום וברכה!

זה עתה מסרו לי החוברת שלו „עת לעשות לה'", שנמסרה על ידו על מנת לשלחה אלי. ות"ח על שימת לבבו.

ויהי רצון שחפץ ה' בידו יצליח בעניני יהדות בכלל, ובאותם העניינים הנידונים בחוברת במיוחד, ובאופן דמוסיף והולך, בהתאם להציווי להעלות בקודש. והרי ציווי בתורה הוא גם כן נתינת כח.

כיון שיסוד מוסד חדש הרי זה דבר הקשור בזמן רב, ומקודם לזה בהסברה רחבה, תקותי חזקה שביחד עם הפצת החוברת עוסק ככל התלוי בו להחדיר הכרח קיום מצוות מעשיות בחיי היום־יום בכל אלה שבאו עמהם במגע, בעל פה ובכתב וכו'. והרי הובטחנו בכל כגון זה „הבא לטהר (ודייק רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע: לטהר עצמו ואחרים) מסייעין אותו".

ויהי רצון שיראה פרי טוב בעמלו זה ויבשר טוב. ובפרט שבאים

י'תלב

החוברת שלו „עת לעשות לה'": **ירושלים, תשל"ב (והיא „הצעה לפתור הבעי' הרוחנית בקרב עמנו").**

שחפץ .. יצליח: **ע"פ לשון הכתוב – ישעי' נג, יו"ד.**

להציווי להעלות בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**

ציווי בתורה .. נתינת כח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**

הבא לטהר .. אותו: **ראה שבת קד, סע"א. יומא לח, סע"ב.**

ודייק רבינו הזקן: **לקו"ת דרושי שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ה (פט, ד ואילך).**

אנו מימי הסגולה י״ב־י״ג תמוז, גאולת כ״ק מו״ח אדמו״ר נשיא ישראל, אשר פרשת הימים האלה בטח ידועה למר.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

י׳תלג

ב״ה, י״ד תמוז, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

מרת חנה תחי׳ דמיאל

ברכה ושלום!

הנני לאשר קבלת הספר **שבותנו אלינו** בלוית הפתק. ות״ח על שימת לבבה לשלוח לי הספר, ובפרט שחביבים עלי דברי בעלה ע״ה המביעים השקפת עולמו בכמה ממכתביו אלי נוסף על מה ששמעתי עליו מידידים.

ויהי רצון שהשתדלותו בהפצת הערכים הקדושים של עמנו הנצחי שהגה בהם והשתדל להפיצם כפי שידו מגעת תביא פירות ופירי פירות, ובמיוחד על ידי דבריו ונאומיו ורשימותיו בשנים האחרונות לחייו בעלמא דין.

בברכה לאורך ימים ושנים טובות ונחת אמיתי הוא נחת מסורתי מכל בני משפחתה שי׳ ובכבוד,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. בטח שמרו על מנהגי והוראות תורתנו תורת חיים בקשר עם החיים הנצחיים, כוונתי המנהגים בשנת האבלות ואחר זה היאָרצייט (יום השנה) וכו׳ לעילוי נשמת המנוח ז״ל.

והרי זה, ביחד עם העיקר — הנהגה על פי התורה תורת חיים מתאים לשאיפת ותקות המנוח — נחת רוח האמיתי ועיקרי שאפשר לגרום לנשמת המנוח, אשר הנשמה הרי היא נצחית ונמצאת בעולם האמת.

י׳תלג

בעלה: יצחק. וראה גם אגרות אליו – לעיל חי״ט אגרת ד׳נג, ובהנסמן בהערות שם.

י'תלד

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מר יחיאל שי' גרטנר

שלום וברכה!

בעתו קבלתי הפ"ש מכ' על ידי מזכירי מר ניסן שי' מינדל, שדיווח לי ג"כ על דבר התעניינותו ועזרתו הגדולה בקשר לבירור הענין אודותיו הטריח את מר על פי בקשתי בעת ביקורו באה"ק ת"ו.

והנני בזה להביע הכרת תודתי למר בעד העזר והידידות, ובהתנצלות כנה שאחרתי בזה עד כה מפני רוב הטרדות, ואתו רב הסליחה.

ינעם לי לשמוע מכ' מפעולותיו הטובות מחוץ למסגרת מקצועו, כוונתי לעבודה ציבורית, אשר בימינו אלה בפרט הרי זו מחובתו האישית של כל אחד ואחד לעשות ככל אשר ידו מגעת לחזק ולבסס עניני התורה והמצוה בכלל, ובפרט בהענינים והבעיות החיוניים העומדים על הפרק. ות"ח מראש.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

י'תלה

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אגודת אקדמאים שומרי תורה
יוצאי בריה"מ ומזרח אירופה
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה למכתבם, בו כותבים על דבר הצורך להדפיס מחדש ספרים

י'תלה

נדפסה ב"היכל מנחם" ח"א ע' קז ואילך.

מסויימים שברשימתם שהוצאנו לאור בשפה הרוסית לשם הפצה בין עולי רוסי',

העברתי בקשתם לאלה המטפלים בזה בהוראה שיתחילו במילוי בקשתם.

ולפלא קצת שאין במכתבם כל תכנית באיזה אופן בדעתם לחלק הספרים האמורים באופן שיביאו התועלת הכי אפשרית. וכן לא כותבים על יסוד מה קבעו מספר הטופסים, והאם באו כבר במגע עם אלה הנצרכים לזה ויש בידם ידיעות מבוססות בזה וכו'. ובודאי ימלאו הפרטים כפי האפשר בהזדמנות הבאה.

אף כי מובן הוא, בכל זה אזכיר גם זה בפירוש, והוא, אשר בטבע בני אדם שדבר הניתן להם חינם אין כסף ובלי השתדלות מצדם, הרי אין לו חשיבות בעיניהם. ובפרט כשהדבר ניתן בלא דרישה מהמקבל אלא בהתעוררות הנותן. ובודאי אשר הכסף לא צריך להיות עיכוב לנתינת הספר לכל הנצרך לו, אבל ביחד עם זה יש להביא בחשבון גם הענין הפסיכולוגי האמור.

תקותי שבהזדמנות הבאה והקרובה יודיעו פרטים בנוגע עבודת אגודתם בכלל, נוסף על שטח האמור. ומובן אשר הריבוי בפרטיות ישובח.

בברכת הצלחה רבה ובקרוב בכל הכתוב,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. אף על פי שמטעמים טכניים קל יותר לענות מכאן בלשון הקודש, מובן שיכולים הם להמשיך לכתוב ברוסית.

י'תלו

[י"ד תמוז, ה'תשל"ב]

לעשות הדרוש כעצת מומחים שעל אתר, אבל בזריזות **הכי גדולה** ועד מתי?!

בטבע בני אדם כו': **ראה גם סה"ש תשנ"ב ח"א ס"ע 226 ואילך. וש"נ.**

י'תלו

נכתב להנהלת ישיבת תו"ת לוד, בקשר לבנין הישיבה.

י'תלז

ב"ה, חמשה עשר בתמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בהמשך להפ"ש טליפונית שנמסר לכ' ע"י ידידינו שי' ודרישת שלומו ע"י הנ"ל, הרי בעמדנו במילוי החודש —

בלי חז"ל דקיימא סיהרא באשלמותא —

יה"ר שיבש"ט ובעגלא דידן מרפו"ש ואשר מוסיף בכל עניני טוב וקדושה ודרכי (עבודת) השם,

כולל בענין ד„היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת?) השם הוא" (רמב"ם הל' דעות רפ"ד),

וה"ז חודש הגאולה, גאולת השיטה, שיטת חב"ד, המיוסדת על אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ה', והדגשה שכולא חד, וגאולת כל ההולכים בשיטת חיים זו ומפיצים תורתה ואורח חיי'.

המכ' מכ"ד סיון נתקבל וכמובן אצפה להפגישה וכו'.

בהוקרה ובכבוד ובברכה לבריאות ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. זה עתה באתי מציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכמובן הזכרתיו לכל האמור לעיל וכן את זוג' שתחי'.

י'תלז

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
בל' חז"ל: **זהר ח"ב רטו, סע"א. ועוד. וראה גם אגרת שלאחי"ז בהערה (ד"ה ט"ו תמוז).**
מדרכי (עבודתה): **ראה לעיל חכ"ו אגרת ט'תקפח, ובהנסמן בהערות שם.**
שכולא חד: **ראה גם לעיל אגרת י'קפח, ובהנסמן בהערות שם.**
את זוג' שתחי': **ראה גם לקמן אגרת י'תסה. י'תעג.**

י"תלח

ב"ה, יום שלישי, ט"ו תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב.

בבואנו זה עתה מימי הגאולה י"ב־י"ג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר וביחד עם זה גאולת "כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה",

אשר התבוננות הדרושה בה — עלי' להביא התחזקות והוספה בלימוד התורה ובקיום מצותי' בהידור,

וה"ז עצמו — עסק בתומ"צ — ענין של גאולה הוא, וכמחז"ל אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת, ועשיית מצוה ה"ה מילוי שליחותו של מלך העולם (כמובן ממחז"ל היו מכבדין את המצות שהן שלוחי) ועבד מלך — מלך,

---

יום שלישי: קו האמצעי המבריח מן הכתר (רצון) מפנימיותו ועד המל' (מעשה) ובאופן דאינו משתנה (פדה בשלום, תער"ג).

ט"ו תמוז: מילוי הלבנה (דחודש הגאולה) בשלימות (ראה שמו"ר פט"ו, כו. שו"ע יו"ד סקע"ט, ס"ב. רד"ה נחמו עת"ר).

כל .. יכונה: מכתב בעל הגאולה לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (נדפס בס' המאמרים תש"ח ע' רסג).

התבוננות הדרושה: בארוכה קצת — במכתב דג' תמוז השתא.

עסק בתומ"צ .. גאולה הוא: ראה תניא פל"א.

וכמחז"ל אין: אבות פ"ו מ"ב.

ממחז"ל היו: תנחומא ויגש ו. ולהעיר מלקו"ת ר"פ ויקרא.

ועבד מלך — מלך: רש"י לך טו, יח (וראה שבועות מז, ב).

י"תלח

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 347 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

פדה בשלום תער"ג: **המשך תער"ב ח"א ע' רכ.**

רד"ה נחמו עת"ר: **סה"מ עת"ר ע' רכא ואילך (מהנחה). וראה גם שם ע' ריח (מ„רישומי דברים").**

נעתק ב„היום יום" טו מנחם־אב.

בס' המאמרים: **ולאח"ז באג"ק שלו ח"ב אגרת שפו.**

במכתב: **דלעיל אגרת י"תכג.**

ובפרט אשר בכ"ז זכות אבות מסייעת, וכמובן ג"כ מדברי בעל הגאולה תיכף באתחלתא דגאולה (ג' תמוז) אשר פתח:

מיר בעטן באַ השי"ת, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, השי"ת זאָהל זיין מיט אונז, און וועט זיין מיט אונז כאשר הי' עם אבותינו,

ויש להוסיף הסברה בזה — כי ע"י שאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם הרי זה שהיורש הוא במקום המוריש וכמש"נ **תחת** אבותיך יהיו בניך — בא בגילוי ומתבטא במעשה בפועל ועד שבמעשים אלה ה"ה האבות עצמם.

ואף שההמשך בפתיחה הוא: הגם מיר זאיינען דאָך ניט גלייך צו אבותינו, וועלכע זיינען געווען בעלי מסירת נפש בפועל ממש צוליעב תורה און מצות,

---

מדברי בעל הגאולה: סי' המאמרים — קונטרסים ח"א קעה, ב.

באתחלתא דגאולה: וי"ל שזהו הטעם שלא בירך את ברכת הגומל (כ"א לאחרי חזרתו מקאָסטראָמאַ לביתו), ובלי אדה"ז: אין לברך עד שיצא מהסכנה לגמרי (ברה"נ פי"ג, ה).

יהי .. יטשנו: מ"א ח, נז. וראה סד"ה יהי ה' השי"ת.

שהיורש הוא במקום המוריש: דשני טעמים בירושה: קורבה (וזהו גם בב"נ היורש), הוא כמו עצם המוריש ולכן אינו שינוי רשות וכו' (וזהו רק בישראל (ראה תוספתא ב"ק פ"י (ה', ח'). צפע"נ להראגאצאווי מילואים יג, א. מחד"ת יט, א)).

תחת אבותיך יהיו בניך: שלכן אתי (גם) מכח אבוה דאבא (ב"ב קנט, ב). וי"ל שזה שייך רק מפני שהוא עצם המוריש (מעת הולדו (וי"ל דגם קודם לזה והא דאינו יורש (נדה מד, א) הוא מטעם אחר, ואכ"מ) ושוב א"צ לו), משא"כ מצד קורבה.

שבמעשים .. האבות: להעיר מדיוק מחז"ל: מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב (תדא"ר רפכ"ה).

זכות אבות מסייעת: **ראה אבות פ"ב מ"ב.**

וי"ל שזהו הטעם כו': **ראה ג"כ תו"מ — התוועדויות תכ"ג ע' 105 הערה 10. ועוד.**

סד"ה .. השי"ת: **סה"מ ה'שי"ת ע' 57. תרצ"ב ע' סג. וראה גם ד"ה זה תשכ"ד הא' (תו"מ — סה"מ תמוז ע' ח ואילך) והב' (קה"ת, תשס"ד).**

שאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם: **לשון חז"ל — ברכות ז, א. סנהדרין כז, סע"ב. פרש"י עה"פ יתרו כ, ד. תשא לד, ז. בחוקותי כו, לט.**

וכמש"נ: **תהלים מה, יז.**

הנה הצער ע"ז והחרטה וקבלה טובה על להבא — מועילין (וכידוע בענין התשובה) ובפרט כשמצרפים לזה — מתאים לביאורו של אדמו"ר הזקן — מסנ"פ (נפש ל' רצון) מסירת הרצון,

וידועה תורת הבעש"ט: מקום שרצונו של אדם שם הוא כולו,

ומקרא מלא אמר הכתוב — בפרשת שבת י"ב תמוז:

כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו — שכאו"א מבנ"י ה"ה „מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות (הנקראים צורים וגבעות)".

ויהי רצון אשר יעשה כאו"א בכהנ"ל מתוך מסירת־הרצון האמורה ובתוקף וחוזק המתאימים באופן דעם לבדד ישכון ובגויים (ובדרכי הגויים) לא יתחשב.

ועד אשר בצדק יאמר: כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז,

וכידוע בענין התשובה: ראה אגה"ת פ"א. סה"מ להצ"צ מצות תשובה (רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב).

אדמו"ר הזקן: בונה ירושלים סי' עא. מאה שערים לז, א. תו"א מקץ לז, ב. וראה סד"ה עתידין צדיקים ה'תש"ב [סה"מ תש"ב ע' 77].

נפש ל' רצון: בבונ"י ומ"ש שם: כמו חשקה נפשי כלתה נפשי, אבל בתו"א שם ובכ"מ כמ"ש: אין נפשי אל העם. וראה הערה בסה"מ תש"ט ע' רכז.

תורת הבעש"ט: המשך מים רבים סקי"ג. ס' המאמרים — קונטרסים [ח"ב] ע' תתיח [תט, ב]. לקו"ד ח"א ע' רכו. וידועה הראי' מעירוב תחומין דמקום שדעתו שם שם הוא מקומו (ראה שו"ע אדה"ז סת"ח: לפי שדעתו של אדם כו'). ובירושי' ברכות ספ"ו: הסיע דעתו כמו שהוא שינוי מקום.

כי מראש .. יתחשב: בלק כג, ט. וראה זהר וביאוה"ז עה"פ.

דעם לבדד: ראה לקוטי לוי יצחק לזח"ג חצ"ר, ב.

לבדד ישכון: להעיר מאור התורה להה"מ עה"פ.

כמופת .. עוז: תהלים עא, ז.

בונה ירושלים .. מאה שערים: **ולאח"ז במאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקו.**

כמ"ש: **ירמי' טו, א.**

מיוסדים .. ואמהות: **פרש"י עה"פ (וראה תנחומא בלק יב. במדב"ר פ"כ, יט. זהר ח"ג רי, ב) — נתבאר בהתוועדות דש"פ חר"ב, י"ב תמוז שנה זו (לקו"ש חכ"ח ע' 165 ואילך).**

תהלים עא: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

וכמחז"ל לבושו של הקב"ה עוז שנאמר לבש הוי' עוז התאזר ונתנו לישראל שנאמר הוי' עוז לעמו יתן הוי' יברך את עמו בשלום.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

* * *

מאשר הנני קבלת המכתבים והפ"נ שבהם יקראו עה"צ הק', ות"ח ת"ח על הזכרונות **ובודאי ימשיך** ויכתוב לכאן בזה ות"ח מראש.

נ.ב. להערתו במס' סוטה (דף לד) פי' המהרש"א שענין רוח אחרת שהי' בכלב למעליותא — כ"מ גם בל"ת להאריז"ל.

ב) להערתו בלקו"ת פ' שלח לך אנשים וז"ל ענין המרגלים שהיו נשיאי העדה אנשי שם — אין הכוונה **להכתוב** בעדת קרח (שהרי נשמט „קריאי מועד") כ"א **להענין**.

* * *

וכמחז"ל לבושו: שמו"ר רפ"ח.

לבש .. התאזר: תהלים צג, א. וראה רשימות הצ"צ עה"פ.

הוי' יברך את עמו בשלום: לכאורה סיום זה אינו שייך כלל לדחז"ל בשמו"ר. וי"ל דע"ז מתרץ דכיון שניתן להם עוזו **דהקב"ה** הרי אין כל אומה ולשון יכולים לעמוד בפניהם, ומתרץ שניתנה להם תורה — שניתנה לעשות שלום בעולם (רמב"ם סוף הל' חנוכה. ועפ"ז מובן **בפשטות** הש"ס ביצה (כה, ב), משא"כ להמפרשים שם, חדא"ג מהרש"א זבחים קטז, א ד"ה ה' עוז). ואמחז"ל (במדב"ר ספי"א. ואולי זהו מקור הרמב"ם הנ"ל והרי מביא ג"כ אותו הפסוק דלהלן) שלא נמשלה התורה **אלא** בשלום שנאמר וכל נתיבותי' שלום.

תהלים צג: **הקאפיטל דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שהתחילו לומר ביו"ב תמוז השתא — ראה בהנסמן שם. וראה ד"ה הוי' מלך גאות לבש שנאמר בהתוועדות די"ג תמוז שנה זו (סה"מ תשל"ב ע' 206 ואילך).**

הצ"צ עה"פ: **יהל אור ע' שלח ואילך.**

הוי' .. בשלום: **תהלים כט, יא.**

שנאמר: **משלי ג, יז.**

נאשר .. להענין: **קטעים אלו למו"ה ישראל זוסמן דבורץ, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"ט אגרת ז'שג, ובהנסמן בהערות שם.**

הזכרונות: **נדפסו לאח"ז בספר זכרונות וסיפורים להר"י דבורץ.**

להערתו בלקו"ת: **במכתבו: בלקו"ת פ' שלח לך אנשים וז"ל: ענין המרגלים שהיו** „נשיאי העדה אנשי שם" **כו', ומה טעם שלא רצו ליכנס לא"י. אבל בחומש נזכר הלשון הנ"ל רק בעדת קרח, ובמרגלים נזכר רק** „ראשי בני ישראל המה" **— אינו מובן להטעמים הנ"ל.**

להערתו מאז בההדרן דמס' פסחים — דאינו דומה יחס ברכת הזבח לברכת הפסח ליחס ברכת הרגל לברכת שהחיינו, דבהאחרונה ל"נ עובר לעשייתן (רמב"ם הל' ברכות פי"א ה"ט) — ההשוואה היא בזה דשהחיינו דאור **לי"ד** יוצאין בהברכה דאור **לט"ו** — היינו שלא בעשייתו **כלל**.

* * *

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל ולהצלחה רבה בהפצת היהדות והמעינות בפרט.

הוספה לאחר זמן

א. במש"כ בסוף ההערות־מ"מ למכתב דט"ו תמוז בדברי הרמב"ם (סוף הל' חנוכה) אשר „כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר דרכי[1] דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום", שאולי המקור לזה הוא[2] מאמר המדרש (במדב"ר פי"א, ז) שלא נמשלה התורה אלא בשלום שנאמר וכל נתיבותי' שלום,

לכאורה עדיפא לומר מש"ס גיטין[3] „כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתיב דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום",

אבל מהמשך הגמרא שם מוכח, אשר הכוונה ב„כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום" היא — להוראות ודיני התורה [כמו כהן קורא ראשון כו' שבמשנה שם[4]], ואין

---

1) הביאור ע"פ קבלה — ראה לקוטי לוי יצחק (לאאמו"ר) לזח"ג (רסת, א).

2) במגיד משנה שם מציין לספרי (וכנראה הכוונה — עה"פ נשא ו, כו). אבל בספרי שלפנינו איתא רק „גדול השלום כו'" (ולא „שכל התורה כו'") — ולכן מסתבר (אף שבדוחק י"ל שגירסא אחרת היתה להמ"מ בספרי), שהציון של המ"מ הוא — כל' הד"ה זה — ל„גדול השלום כו'", כללות ענין גדולת השלום (אבל ל"מ כן באוה"ת להצ"צ (צויין בהערה הבאה)).

3) נט, ב.

ובאוה"ת להצ"צ עה"פ במשלי (ע' תקנג); וע' רמב"ם סוף הל' חנוכה הי"ד שכל התורה והמגיד הראה מקום מהספרי והרי כ"ה בגמרא בגיטין.

4) נט, סע"א ואילך.

להערתו .. כלל: קטע זה למו"ה חנניא יוסף אייזנבך. נדפס בלקו"ש חכ"ב ע' 291. אגרות נוספת אליו — לעיל אגרת י"לג (ע' מט), ובהנסמן בהערות שם.

בההדרן דמס' פסחים: שנאמר בהתוועדות די"א ניסן שנה זו — נדפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים ח"ב ע' תנט (בהוצאת תשמ"ו ושלאח"ז). וראה גם לעיל אגרת י"שפב.

ההערה קאי עמש"כ שם באות ה' לדמות הא דנפטר הזבח בברכת הפסח שלאח"כ להא דנפטר ברכת שהחיינו שמברכין ברגל בקידוש. וראה גם בספרו „מחנה יוסף" על מס' שבת ע' ערב.

בברכה .. בפרט: קטע זה למו"ה ישע' הרצל.

בזה הכרח לחידוש שברמב"ם שכל ענין התורה הוא „לעשות שלום בעולם" – אע"פ שישנו לימוד התורה דדרוש וקבל שכר[5], ועד"ז – יגדיל תורה ויאדיר[6].

אבל עפ"ז גם מהמדרש אין הכרח לחידוש זה – כי לשון המדרש הוא שהתורה נמשלה „בשלום", שלום סתם, ויש לפרשו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, וע"ד מרז"ל דכל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה כו'[7] (שזה שייך גם בלימוד דדרוש וקבל שכר וכו') ואינו ענין ל„שלום בעולם"[8] המבואר ברמב"ם (ובגיטין שם).

ולכן מחוורתא לומר שהמקור הוא בגיטין, וכיון דמדייק וכפיל כל התורה כולה ודאי שלא רק לדיני התורה מכוון כ"א לכל התורה.

ועפ"ז יתיישב ג"כ בפשטות שבש"ס וברמב"ם מובא ג"כ התחלת הכתוב „דרכי' דרכי נועם" – משא"כ במדרש.

ב. וכיון דאייתינן להאי: שינוי זה (בין הש"ס (הרמב"ם) והמדרש) – דורש טעם.

והנה טעם הש"ס שמביא (גם) „דרכי' דרכי נועם" פשוט – כי קאי אמתניתין דדיני „דרכי" שלום, ומפרש דסיום הכתוב „שלום" קאי גם על התחלתו „דרכי'".

וברמב"ם י"ל:

ההפרש בין „דרכים" ל„נתיבות" הוא[9], שהדרך – רחבה[10] היא ומתחלקת ומתפצלת לכמה נתיבים, שנתיב הוא שביל קטן וקצר, ועד"ז בתורה כללות ופרטות. באם הי' הרמב"ם מביא רק „וכל נתיבותי' שלום" הי' מקום לומר שרק ה„נתיבות" דתורה הם בכדי „לעשות שלום בעולם", אבל הכללות שבתורה ועאכו"כ „כל התורה" הם למעלה מזה, אינם בגדר זה. ולכן מביא גם תחלת הכתוב „דרכי'" גו', שגם דרכי התורה – ענינם שלום (וכדמוכח בגמרא שם ש„שלום" קאי גם על „דרכי'" כנ"ל).

ועדיין חסר ההכרח שלא רק הכללות (דהדינים) שבתורה אלא ש„כל התורה" – ענינה שלום,

ומבואר זה בדיוק ל' הרמב"ם שהוסיף התיבה (והענין) „ניתנה" – נתינת התורה ולא התורה בפ"ע, קודם נתינתה.

---

5) סנה' עא, א.

6) חולין סו, ב.

7) סנה' צט, ב.

8) שבזה דוקא מדובר ברמב"ם שם – כי בא בהמשך ל„שלום ביתו" ו„שלום בין איש לאשתו" שלפני זה שם. ועד"ז הוא בש"ס גיטין.

9) ראה רשימות הצ"צ עה"פ דרכי' דרכי נועם סעיף ד' (אוה"ת נ"ך ע' תקנד).

10) ראה פאה רפ"ב. אוה"ת שם ס"ד.

ל„שלום בעולם": ראה גם לקו"ש חל"ט ס"ע 34 ואילך.

ומבואר החילוק בשבת[11] דכמו שהתורה בפ"ע, ה"ה „חמדה גנוזה" וצ"ל „תנה הודך על השמים" ולא ליתנה לבו"ד, וזה שניתנה (כל התורה) הוא מפני שצ"ל קיום עשרת הדברות כו' – כללות שנאמרו בסיני – וזה א"א כ"א למטה.

ובמדרש – מסתפק בסיום הכתוב, שבו עיקר הרא' (והענין) – „שלום".

ג. ומה שנ"ל יותר בפי' המדרש ובהקדם:

לכאורה – הכתוב המובא במדרש הוא רא' לסתור לאמרו שהתורה לא נמשלה אלא בשלום,

שהרי מפורש בכתוב זה דרכי' דרכי נועם, היינו שנמשלה גם בנועם.

והביאור: צד השווה דהמדובר בגיטין במדרש וברמב"ם – שזהו בכל התורה בכללותה וזה נמשל רק בשלום, וכמש"נ וכל נתיבותי' שלום, משא"כ בדרכי' שלא נאמר כל.

וי"ל שעפ"ז תובן ג"כ סברת המקשן[12] אימא כופרא אף שנאמר דרכי' דרכי נועם, כי מודגש השינוי בקרא זה עצמו דל"ק כל דרכי', אף שמסיים וכל נתיבותי'.

ד. והנה באם לא נדייק בגיטין כפל הל' כל התורה כולה (כנ"ל), כ"א כפשטות הסוגיא שמדבר בדיני התורה,

י"ל שמקורו דהרמב"ם ממדרש הנ"ל וכנ"ל.

ויש להוסיף בזה: מדייק במדרש שנמשלה התורה בשלום (ולא „נקרא" וכיו"ב),

שתועלת ונחיצות המשל הוא כשצריך הרב להסביר הנמשל לתלמיד ששכלו קטן ומביא משל מענין שהוא בערך שכלו הקטן דהתלמיד, וכמבואר בכ"מ במש"נ ותחת רגליו וגו'[13].

וזהו דיוק המדרש שנמשלה התורה, כפי שירדה מדרגת „חמדה גנוזה" ונתלבשה וניתנה (בל' הרמב"ם) כו' בעולם. וק"ל.

(משיחות ש"פ פינחס, י"ט תמוז[14], תשל"ב)

---

11) פח, סע"ב.

12) סוכה לב, א.

13) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ט. תו"א לך יא, ג. ובכ"מ.

14) יום כניסת כ"ק מו"ח אדמו"ר לבריתו של אברהם אבינו. ענינו – נתבאר בארוכה בההתועדות (נדפס בלקו"ש ח"י ע' 44 ואילך).

תנה .. השמים: תהלים ח, ב.

כללות שנאמרו בסיני: תגיגה ו, סע"א ואילך. סוטה לו, ב. זבחים קטו, סע"ב. ובכ"מ.

במש"נ: משפטים כד, יו"ד.

י'תלט

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אל הנהלת „גן ישראל"
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח הברכה שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח למחנות „גן ישראל" בקשר עם פתיחתן שנה זו.

מזכיר

ב"ה, יום שלישי פרשת אך בגורל
ט"ו תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ל„גן ישראל"
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

תהי פתיחת ה„גן ישראל" וכל משך שהותם בו בהצלחה רבה, ועד שתהא תקופה זו למופת לכם למשך כל השנה בלימוד התורה ובקיום מצותי מתוך מסירות נפש (רצון) — כולל מצות ואהבת לרעך כמוך

יום שלישי: קו האמצעי המבריח מן הכתר (רצון) מפנימיותו ועד המלי (מעשה) ובאופן דאינו משתנה (פדה בשלום, תער"ג).
אך בגורל: שיעור היום (בשיעורי „חת"ת").
בגורל: רצון פשוט, מסנ"פ (אוה"ת עה"פ).
ט"ו תמוז: מילוי הלבנה דחודש הגאולה בשלימות (פדה בשלום הנ"ל).
מסירות נפש (רצון): תו"א מקץ לו, ב. ובכ"מ.

י'תלט

פדה בשלום, תער"ג: **המשך תער"ב ח"א ע' רכ.**
שיעור היום: **פנחס כו, נה.**
אוה"ת עה"פ: **פנחס ע' א'ס ואילך.**
פדה בשלום הנ"ל: **שם ע' ריח ואילך.**
ואהבת לרעך כמוך: **קדושים יט, יח.**

להשפיע על שאר בני ישראל בכ"ז, ובצדק יאמר כל אחד מכם: כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז.

בברכה לבשורות טובות.

מנחם שניאורסאהן

י"תמ

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת גולדה תחי' ורהפטיג

ברכה ושלום!

זה זמן ארוך מאז קבלתי מכתבה ואף על פי שאני שואל ומקבל ידיעות מבני המשפחה, אבל לא דומה משמועה ישרה, ואשמח לקבל בשורות טובות ממנה ובני ביתה שיחיו.

סיבת כתבי לה דוקא עכשו היא שכיון שבאים אנו מיב־יג תמוז, שבודאי יודעת פרשת ימים אלו, הרי שעת הכושר היא להתעוררות להוספה בפעולות להפצת והחזקת היהדות, ובפרט אלו שזכו ונמצאים הם בארצנו הק' ת"ו, ובפרט בירושלים עיר הקודש, הרי שזכותם ובמילא האחריות שלהם מחייבים השתדלות יתרה בזה.

ויהי רצון שתבשר טוב בכל האמור.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

כמופת .. עוז: תהלים עא, ז.

תהלים עא: הקאָפּיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

י'תמא

[ט"ז תמוז, ה'תשל"ב]

הקוני נתי' ות"ח.

לחביבותא דמילתא — עכ"פ תיכף דפדפתי (עד לכשאפנה קצת יותר).

וכהוכחה ע"ז: ריש הערה 2 דאין קדושה בשקלים **שבלשכה** קודם התרומה צע"ג שהרי (במשנה): אלו ואלו שקלים. ובפרש"י בב"מ (נח, א) דכיון דקדוש קדוש (אלא שחייב באחריותו), ושאני שליח — שעדיין לא הגיע ללשכה. וצ"ע הדין בשופרות שבמדינה. וראה צפע"נ על הרמב"ם פ"ג ה"ח.

אזכיר עה"צ. ויבש"ט.

י'תמב

[כ"א תמוז, ה'תשל"ב]

1) ידועה דעתי מאז שחינוך הבנים והבנות שי' — יהי' במוסדות כ"ק מו"ח אדמו"ר.

2) בריאות — כהוראת רופא מומחה. בסגולות וכו' שכותבם — אין לי ידיעה ויברר על אתר.

3) המדרש תנחומא — נתקבל ות"ח ת"ח.

4) אזכיר עה"צ להנ"ל.

י'תמא

מענה למו"ה משה דובער ריבקין. ונכתבה על גליון מכתבו מיום ט"ז תמוז ה'תשל"ב. אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תתיב, ובהנסמן בהערות שם.

הקונ': בענין „גדר דין המעילה בפרה אדומה ובמעות תרומת הלשכה" (סיון, תשל"ב).

ריש הערה 2: שם ע' 9. ולאח"ז בספרו תפארת ציון (נ.י., תשל"ה) ע' שנ.

י'תמב

מצילום האגרת. והיא אל מו"ה מנחם ב"צ וילהלם, ירוח"ר.

ידועה דעתי: ראה גם לעיל אגרת י'שלו, ובהנסמן בהערות שם.

י'תמג

[כ"א תמוז, ה'תשל"ב]

לא לנסוע מאה"ק ת"ו, עכ"פ לע"ע.

י'תמד

ב"ה, כ"ד תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסקים בצרכי ציבור
מו"ה זאב שי' רייכנברג ומו"ה משה שי' גרינברג
ומו"ה צבי שי' שכטר

שלום וברכה!

באיחור רב נתקבל מכתבם בו כותבים שהקימו משרד ציבורי לבדיקת תפילין ומזוזות.

ויהי רצון שחפץ ה' בידם יצליח לבסס ולהפיץ כל עניני יהדות וכשרות בלי שום פקפוק ולא עוד אלא גם בהידור.

ואם בכל מקום ובכל זמן גדול ענין הידור מצוה; ופשיטא כשרות המצוה, על אחת כמה וכמה בארץ אשר תמיד עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ובפרט בתקופתנו זו, וק"ל.

בכבוד ובברכת הצלחה לכל המשתתפים במפעל הכי נעלה האמור.

הפ"נ ייקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשרו טוב במילוי משאלות לבבם לטובה.

י'תמג

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ג ע' קל – בנידון האגרת י'תיז.

י'תמד

ומו"ה צבי שכטר: אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ו אגרת ט'תתיח, ובהנסמן בהערות שם.
שחפץ .. יצליח: ע"פ לשון הכתוב – ישעי' נג, יו"ד.
בארץ .. שנה: עקב יא, יב.

י'תמה

ב"ה, כ"ה תמוז תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים וכו'
מו"ה .. שי' וזוגי תי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' וגם בקשות ברכה פ"נ ממוצש"ק וכו'

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

במענה לשאלתם — נסיעתם לכאן אינה ענין **כלל וכלל**. ואם שייך לנדר — יתירו הנדר ע"פ הוראת רב. וק"ל.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

י'תמו

ב"ה, כ"ה תמוז תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה ראובן שי' וזוגי תי'

שלום וברכה!

...במענה לשאלתה — לא כדאי להעתיק מחיפה, והרי מצליחים שם בהפצת היהדות וכו'.

י'תמה

נדפסה ב„היכל מנחם" ח"ג ע' קל.
במענה לשאלתם: **ראה גם לעיל אגרת י'תיז, ובהנסמן בהערות שם.**

י'תמו

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"א ע' 115.
מו"ה ראובן: **דוגין, חיפה. אגרות נוספות אליו – לעיל תכ"ה אגרת ט'תסא, ובהנסמן בהערות שם.**

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

הפ"נ שבמכ' יקראו בעת רצון על הציון הק'.

י'תמז

[ג' מנחם־אב, ה'תשל"ב]

בתור יוצא מן הכלל.

ובאם יוגמר כהנ"ל עד ליא"נ תשל"ג, יכניסו הנ"ל לסדר המענקים לע"א מוסדות ועוד זאת שישלחו — תיכף לקבלת אישור מכל הג', **שכל** החותמים במכ' זה — אחראים לכהנ"ל בעיקר לשתהי' **פעילות ממשית כדבעי** בנוגע להכנסות וכו':

מאה אלף ל"י ע"ח ה10% **השתתפות** בההוצאות.

מאה אלף ל"י **הלוואה** — עד שיקבלו מענקים הנ"ל וההכנסות אבל לא יותר מלשנה.

י'תמז

מענה להחתומים (מו"ה אפרים וואלף; מו"ה שמואל חפר ומו"ה אברהם חנוך גליצנשטיין) על גליון מכתבם מיום ג' מנ"א ה'תשל"ב, בנוגע לסיום בנין ישיבת תורת אמת בירות"ץ, בכתבם סכום כל ההוצאות שיהיו, והנצרך מיד הוא סכום של מאתיים אלף לירות. ראה גם לקמן אגרת י'תעד.

ליא"נ: = ליי"א ניסן.

י'תמח

ב"ה, מוצש"ק חזון,
אור ליום ה' מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

ביום זה, יום הסתלקות האריז"ל החי, ובפרט במלאת ארבע מאות שנה להסתלקות,

שעת הכושר היא במיוחד להתבונן בדרכים הישרים אשר — בלי רבנו הזקן באיגרת הקודש שלו — הורנו **מדרכיו** (שלו) ונלכה **באורחותיו** שלו,

שהרי ודאי זהו אחד הטעמים שדוקא דרכים ואורחות אלו גילה וגילו תלמידיו ונתפרסמו בכל תפוצות ישראל.

ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לאמר שיעבוד עבודת הקודש של „עיר וקדיש מן שמייא נחית הרב הגדול האלוקי החסיד" האריז"ל

ש"ק חזון: ענין שבת חזון מהררלוי"צ מברדיטשוב — ראה ברשימות לאיכה ע' מה.

חזון: ראה תקו"ז תל"ט בסופו (ובתניא פי"ד מהקדמת תקו"ז דילג חוזים). ולהעיר מל"ת להאריז"ל לך עה"פ ותרדמה.

אור ליום: ראה השגת הראב"ד על המאור ריש פסחים.

יום הסתלקות האריז"ל: ה' מנ"א של"ב (שה"ג להחיד"א. ובכ"מ). וראה תענית (כו, א): בה' באב בני פרעוש בן יודא.

ארבע מאות שנה: ראה תו"א וישלח (כד, ג). סנה' צט, א.

באיגרת הקודש: סי' זך — לנחמם בכפליים לתושי' על פטירת כו' מוהר"ר מ"מ נ"ע (מהאָראָדאָק).

מדרכיו .. באורחותיו: החילוק ראה זח"ב רטו, א. לקו"ת שה"ש יב, ב.

ואף .. לבו: ראה תניא פמ"ד.

עיר .. החסיד: הרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות.

עיר .. נחית: ראה דניאל ד, י ובל"ת להאריז"ל ובסי' הליקוטים (שם ד, יד). פסחים לג, א.

י'תמח

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 251 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

ברשימות לאיכה: **נדפס לאח"ז באוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'צו. נתבאר בארוכה בלקו"ש חל"ט ע' 8 ואילך. וש"נ.**

ובתניא .. דילג חוזים: **ראה „מ"מ, הגהות והערות קצרות לסש"ב" שם ע' קא ואילך.**

"מ"מ הרי אפס קצהו ושמץ מנהו מרוב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור" וביחד עם גילוי ופרסום הנהגות אלו וההוראה — ה"ז ג"כ נתינת כח וסיוע רב ללכת בדרכים ואורחות אלו, מעין עבודת הקודש האמורה.

והנה ב'־ג' מדרכים ישרים אלו והנהגותיו הכלליים המובאים בכתהאריז"ל:

בתורה: ראיתי למורי זלה"ה מתגבר כארי בכח בעת שהי' עוסק בהלכה עד שהי' נלאה ומזיע כו', נקרא התורה תושי' שמתשת כחו של העוסק בה ולכן ראוי לטרוח ולהתיש כוחו בהיותו עוסק בהלכה.

במצות: ובענין הצדקה והמצות לא הי' קמצן כלל כו' וכמ"ש בזוהר פ' תרומה

(וז"ל הזהר שם: האי מן דבעי לאשתדלא במצוה כו' לא ישתדל בי' ברקנייא ובמגנא אלא כו' באגר שלים. עיי"ש).

בתומ"צ כולם: יהי' שמח בעשותו אותה המצוה כו' וז"ס הפסוק תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב.

מ"מ .. ודור: תניא שם (בנוגע למשה רבנו. וידוע שהאר"י הי' ניצוץ מרע"ה — שה"ג שם. ובכ"מ).

ראיתי .. בהלכה .. בהלכה: שער המצות בפרשתנו (ואתחנן). ל"ת להאריז"ל שם (בטעהמ"צ) — עד"ז. וראה ד"ה ואברהם זקן (בהמשך רס"ו [ע' עח ואילך]).

נקרא .. כחו: סנה' כו, ב. וראה תו"א ר"פ יתרו. תו"ח ואוה"ת שם.

ובענין .. תרומה: ש' המצות ר"פ עקב. ועד"ז בל"ת (בטעהמ"צ) פ' ראה.

הזהר שם: קכח, א.

יהי' .. לבב: שהמ"צ בהקדמתו. וראה תניא פכ"ו.

יהי' שמח: האריז"ל הי' "שמח מאד בעשיית המצות ולכך זכה לרוה"ק" (תו"א תולדות כ, ב). השייכות לרוה"ק — ראה ירושי' סוכה רפ"ה ונ' בלקו"א להה"מ ד"ה וסוכה תהי'.

שמח .. המצוה: ביאור גודל המצות — ראה וככה הגדול, תרל"ז פ"ט־טז. וראה ג"כ רמב"ם סוף הל' לולב. לקוטי לוי"צ לתניא ס"ע יג.

בשמחה ובטוב לבב: ביאור שייכותם — ראה אוה"ת תבוא (ע' תתשו ואילך). ד"ה אלקים א־לי, תש"ג [סה"מ תש"ג ע' 180 ואילך].

לא הי' קמצן כלל כו' וכמ"ש בזוהר: **ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 81.**

תו"א תולדות: **וראה גם תו"מ – סה"מ חשון ע' רעט. וש"נ.**

בלקו"א להה"מ: **בהוצאת קה"ת – סרנ"ט** (סו, סע"ג ואילך).

הפסוק: **תבוא כח, מז.**

ויה"ר שההתבוננות בכהנ"ל – נוסף על ההתבוננות במש"כ האריז"ל בהקדמת שער המצות אשר האדם מחוייב לקיים כל המצות וכל זמן שלא השלימם – נשמתו חסרה ועליו נאמר כל אשר בו מום לא יגש, וכן בעסק התורה – לטרוח בפשט רמז דרוש סוד – בכל בחי' מהם אשר יכול להשיג, לטרוח ולעשות לו רב שילמדנו,

תביא ההתבוננות למעשה, קיום כהנ"ל בפועל ומתוך שמחה אמיתית,

– ובודאי יצליח וכמש"נ בך הוי' חסיתי אל אבושה לעולם –

וזה גם ימהר קיום היעוד אשר יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, בביאת משיח צדקנו במהרה בימנו ממש.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

* * *

מכתבם מי"א תמוז וכו' נתקבלו. ובמענה לשאלותיהם: היקף

במש"כ האריז"ל: וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א סוס"ד. אגה"ק סכ"ט.

וכן בעסק התורה: הל' ת"ת שם.

בך .. לעולם: תהלים עא, א.

חסיתי: בטחתי (מצודת ציון). וראה פי' הבעש"ט עה"פ ברוך הגבר גו' מבטחו (בס' אוה"מ פ' בהעלתך).

יהפכו .. ולשמחה: עפ"י היעוד בירמי' לא, יב: **והפכתי** אבלם לששון. וראה יל"ש ירמי' רמז רנט: עלה כו' על מנת כו' והפכתי גו'. רשימות הצ"צ לאיכה ע' כו. אוה"ת מסעי (ע' אישפד ואילך). (ובלי הכתוב זכרי' ח, יט: **יהי'** לששון גו' – י"ל דבזכרי' הרי מדובר בזמן בית שני (כאמרו "לבית יהודא" – ראה רד"ק שם) שחסרו בו ה' דברים (יומא כא, ב)). וראה ט"ז לשו"ע או"ח ר"ס תק"ג. יד אפרים שם. ובסליחות י"ז תמוז – **הפך** לנו לששון ולשמחה. ובס' השיחות קיץ הש"ת (ע' קנז): זאל נדחה ווערן באמת ויהפך לששון ולשמחה.

נאמר: **אמור כא, כא.**

תהלים עא: **הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא – ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

פי' הבעש"ט עה"פ: **ירמי' יז, ז. וראה גם כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סנ"א.** וש"נ.

עפ"י היעוד כו': **ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 414 ואילך.**

רשימות הצ"צ לאיכה: **נדפס לאח"ז באוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'נו.**

ובס' השיחות: **נתבאר בארוכה בלקו"ש חל"ג ע' 156 ואילך.**

מכתבם .. הישיבה: **קטעים אלו ל"הנהלת אגוד הישיבות אשר באה"ק ת"ו".**

התקנות — **בכלל**, ידועה ההוראה ללכת מן הקל אל כו' ותפסת מרובה כו'. ובפרט (מה מרובה בנדו"ז) — צ"ל בירור על אתר, כמובן, ולדון עד"ז עוה"פ מזמן לזמן, באם משתנים התנאים, וק"ל.

פשוט שצ"ל סדר בישיבה בדא"ח „גם" בועש"ק **ואדרבא**, אלא שזה שייך להנהלת הישיבה.

* * *

ז"ע נתקבל מכתבם מט"ו מנ"א והקודמו והמצו"ב ות"ח ת"ח. וחפץ ה' בידם יצליח לבסס נה"ח ולפתחה בגו"ר גם יחד ולבשו"ט בכ"ז.

י'תמט

[ה' מנחם אב, ה'תשל"ב]

ת"ח על הבשו"ט מההתועדויות וכו'. כן יבש"ט גם בעתיד.

בנוגע לבריאותו — גם להבא ע"פ דר. נואור שי'.

אזכיר עה"צ לכהנ"ל.

י'תנ

ב"ה, ז' מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אין ענטפער אויף אייער בריף,

... דער אַריינבריינגען פון גויים וואָס האָבן זיך ניט מגייר געווען כהלכה — אין כלל ישראל

ותפסת מרובה כו': ר"ה ד, סע"ב. יש"נ.

דע"ו ... ז"ל: קטע זה לועד נחלת הר חב"ד. נדפס ב„התקשרות" גליון צב ע' 15. וראה גם לעיל אגרת י'קכב, ובהנסמן בהערות שם.

והעק .. צליחו: ע"פ לשון הכתוב — ישעי' נג, יו"ד.

י'תמט

מצילום כתי"ק. נכתב על גליון המכתב מה' מנחם־אב ה'תשל"ב.

י'תנ

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 253 ואילך. וראה גם אגרת שלאח"ז.

אין צוגאָב צו פילע עיקר־זאַכן וועגן וועלכע מ׳האָט שוין מערערע מאָל גערעדט און געשריבן,

אונטערשטרייכט אויך נאָך מער און מער דעם טיפן ווייטאָג און אבלות פון די איצטיגע טעג, וועו גויים זיינען אַריין אין בית המקדש (ז׳ אב) ביז צום פאַרברענען פון בית המקדש אין טאָג פון תשעה באב.

יעדער איד, וועו ער זאָל ניט זיין און אין וואָס פאַר אַ מצב אין תורה און מצות ער זאָל זיך ניט געפינען — איז ער דעם אויבערשטענ׳ס בית המקדש,

און דער אַריינברייגען גויים (איינעם, אָדער צוויי, אָדער מערערע) אין כלל ישראל, אָדער דער צוהעלפן אין דעם, אויך אפילו דער שטייען פון דער זייט און „באַרוהיגען" זיך אַז עס איז ניט זיין זאַך,

פאַרטיפט נאָך מער דעם צער פון דער העכער 1900 יאָריגער אבלות פון תשעה באב,

ובלשון פון ירמי׳ הנביא: כסתה כלימה פנינו כי באו זרים על מקדשי בית ה׳,

און עס דאַרף ברייגען — יעדן איינעם אָדער איינע און ספעציעל די וואָס האָבן וועלכע עס איז השפעה — צו אופהערען „באַרוהיגען" (פאַרטומלען) זיך (און במילא — אויך אַנדערע), ברייגען צו חרטה און מעשים טובים בפועל אין דעם ענין פון גיור כהלכה בפרט,

און אין דעם ענין פון „חטאינו" בכלל,

און דורך מבטל זיין די סיבה — דעם מפני חטאינו — וועט בטל ווערן דער מסובב (רעזולטאַט) — דער גלינו מארצנו —

גלייך אוסגעלייזט ווערן פון דעם אינוויניגסטן גלות און פון גלות

אַריין .. ז׳ אב: תענית כט, א.
יעדער איד .. מצב: יומא (נז, רע"א): **השוכן** אתם גו׳.
„באַרוהיגען": ראה שבת (נה, א): להם מי גלוי.
ירמי׳ הנביא: ירמי׳ נא, נא.
גלייך אויסגעלייזט: רמב"ם הל׳ תשובה פ"ז ה"ה (וראה אגה"ת לרבנו הזקן פי"א): ומיד הן נגאלין.

אין גענעריבן: **ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**
השוכן אתם גו׳: **אחרי טז, טז.**
מפני חטאינו .. גלינו מארצנו: **נוסח תפלת מוסף דיו"ט.**

אין פשוטין זין — דורך דער גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכה.

י'תנא

[ז' מנחם אב, ה'תשל"ב]

לדבר בבהכנ"ס בת"ב (באם א"א — בשבת נחמו, כיון שענינו נחמה על ענייני ת"ב) שהכנסת גוים ר"ל ע"י גיור שלא כהלכה בתור יהודים, שהם גוי קדוש (בדוגמת ביהמ"ק) מדגישה זכרון ענין ת"ב — כניסת גויים לביהמ"ק כפשוטו

ולכן כו' מכאו"א מביהכנ"ס מברק:

1) לראש הממשלה שצ"ל גיור כהלכה

2) לאלו **שהצביעו כן** (כל ביהכנ"ס יבחר בעצמו האם לכולם, או רק לאחדים) עידוד וכו'

3) להרב אונטערמאַן שי' — מברק, עידוד

שיהי' אח"כ במכ"ע **פרסום** שבת"ב נדבר כו' ונשלח כו'.

ע"י כותל המערבי — באם אפשר — משמרות בכל כ"ד שעות דט"ב: בלימוד התורה ואמירת תהילים **המותרים** בט"ב, כמובן. שיתחלפו משך שעות אחדות — בכדי שלא יזיק לבריאות המתענים.

בפ"ע

מה טוב: תורה וצדקה עפמש"נ ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה כמדובר אשתקד.

י'תנא

נדפסה ב„התקשרות" גליון נד ע' 12. וראה גם אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.

לדבר כו': **הוראות כ"ק אדמו"ר לתשעה באב.**

בקשר לזה חילק כ"ק אדמו"ר בתשעה באב אחר חצות היום שטר של דולר (בצירוף מכתב — אגרת שלפנ"ז) לאלו שילכו בשליחותו זו (ראה ב„מבוא"). וראה גם לקמן אגרת י"תס.

גוי קדוש: **יתרו יט, ו.**

להרב אונטערמאַן: **ראה גם לעיל אגרת י"תיג.**

עפמש"נ: **ישעי' א, כז. וראה לקו"ת דברים א, סע"ב ואילך.**

כמדובר אשתקד: **שיחת ש"פ פינחס, מבה"ח מנ"א תשל"א (לקו"ש ח"ח ע' 352 ואילך). וראה גם לעיל אגרת י"קצח.**

י'תנב

ב"ה, י"א מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת תמר תחי' בר־לב

ברכה ושלום!

הנני מאשר — אף כי באיחור מפני רוב הטרדות ואתה הסליחה — קבלת מכתבה, ורוב תודות לה עבור איחולי' הטובים. בינתים בטח קבלה פ"ש מכאן ומכתבי המשותף לבעלה ולה.

וכאן המקום להגיב על ביטוי' „מעלתי הנמוכה": שאף שהוא מטבע בני ובנות ישראל למעט את עצמם, וכמו שפירשו חכמינו ז"ל את הכתוב „כי אתם המעט מכל העמים", אבל עם כל זה צריך כל אדם להעריך מעמדו ומצבו בחברה, שהרי בזה תלוי מילוי תפקידו בשלימות. כוונתי למשרתה בתור מרצה באוניברסיטה, שזה נותן לה הזכות והאפשריות להשפיע על בני הנוער שומעי לקחה. ורואים בפועל שיהי' המקצוע מה שיהי', הרי התלמידים מושפעים לא רק מרכישת ידע במקצוע, אלא מושפעים גם כן מאישיות המרצה.

ובודאי יודעת שמיסודות אמונתנו ודתנו הוא שנפש אחת עולם מלא, עד שחכמינו ז"ל, בסגנונם הקצר והקולע, מסבירים שזהו הטעם שאדם הראשון נברא יחידי, לא ככל שאר הנבראים שנבראו בריבוי, כדי להודיע לכל הדורות שאדם אחד עולם מלא.

ועוד נקודה בזה, שכיון שמקצוע ההרצאה, איזה שיהי', הוא חלק ממחשבת האדם, ואפילו מחייו המעשיים, הרי בודאי שיש לזה השלכות על חייו במובן האמיתי של „חיים", כוונתי לחיים מוסריים טהורים וקדושים. ולכן כאשר ההשגחה העליונה הזמינה לה אפשרות לנצל כשרונותי' בכיוון האמור, ברור שזה נעשה מחובתה ולא די בהרצאת המקצוע לבד.

בברכת הצלחה ובכבוד ופ"ש לבעלה שי'.

י'תנב

לבעלה: **אלוף חיים בר־לב, ראש המטה הכללי.**
שפירשו חכמינו ז"ל: **תולין פט, א. הובא בפרש"י עה"פ.**
את הכתוב: **ראתחנן ז, ז.**
שחכמינו ז"ל .. מסבירים: **סנהדרין לז, א (במשנה).**

י'תנג

ב"ה, י"ג מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור
מו"ה אלי' שי' טרוזמן

שלום וברכה!

בנועם ובסיפוק רוחני מקבל אני מזמן לזמן ידיעות על דבר פעולותיו הטובות בעניני צדקה וחסד והחזקת היהדות לימוד התורה וקיום המצוות והיותו אחיעזר ואחיסמך לכל אלה שעושים בזה.

ובטוחני שהשם יתברך ויתעלה יברכו ויצליח בזה להבא כמו שהצליח בעבר. וגדול זכות פעולות האמורות להוסיף בברכת ה' בכל המצטרך לו ולבני ביתו שיחיו ובפרט בבריאות וגם בפרנסה. ועוד ועיקר אשר הפרנסה אשר להוצאה ניתנה תצא לענינים טובים בריאים ומשמחים, כולל עניני תורה ומצוות משמחי לב. וזכות הרבים מסייעתו.

בכבוד ובברכת הצלחה לעשות טובות צדקה וחסד מתוך שמחה.

י'תנד

ב"ה, י"ג מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר חיים שי' גראַדע

שלום וברכה!

איך פיל זיך שולדיג וואָס איך האָב ביז איצט ניט געענטפערט אויף אייער בריוו פון אַ לענגערע צייט צוריק. די סיבה דערפון איז וואָס איך האָב געוואָלט ענטפערן באריכות און האָב געוואַרט אויף אַ פרייַע צייט. אָבער ליידער ווערן די טרדות נאָך מער.

י'תנג

משמחי לב: **תהלים יט, ט.**

י'תנד

מר חיים גראַדע: **אגרת נוספת אליו – לעיל אגרת י'קצא.**

איצט אָבער, אַזוי ווי הרב לייב שי' גראָנער האָט מיר איבערגעגעבן, אַז ער האָט באַקומען אַ בריוו פון אייער פרוי תחי', האָב איך זיך אָפגעריסן פון פאַרשידענע טרדות, כדי ווייניקסטנס בקיצור אָפדאַנקען אייך פאַר אייערע גוטע וואונשן.

ויהי רצון אַז עס זאָל מקויים ווערן באַ אייך און אייער פרוי דאָס וואָס די תורה זאָגט: **ואברכה מברכיך**, אַז יעדערער וואָס בענטשט אַ אידן וועט געבענטשט פון אויבערשטן אַליין, וואָס זיין ברכה איז, כידוע, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

זעלבספאַרשטענדלעך, פאָלג איך נאָך וואָס עס וועט געדרוקט פון אייך אין „פאָרווערטס". אין צוגאָב צום אינהאַלט, איז דאָס באַ מיר אַ סימן, אַז אייער געזונד איז בסדר, און איר גייט אָן מיט אייער באַשרייבן די אידישע פאַרגאַנגענהייט, וואָס איז נאָענט לפי ערך אין זמן אָבער ליידער אַ סך ווייטער אין אינהאַלט, ספעציעל אין פאַרגלייך מיט אַמעריקע.

ויהי רצון, אַז אייער שרייבן זאָל בייטראָגן צו דעם ניט לאָזן פאַרגעסן די ירושה — די אמת'ע ירושה וואָס ציט זיך ווי אַ גאָלדענער פאָדעם דורך צענדליגער און צענדליגער דורות; אַ ירושה וואָס יעדער איד באַקומט דורך זיינע זיידעס און עלטער־זיידעס, ביז צו די ערשטע אבות ואמהות, אברהם, יצחק און יעקב, שרה, רבקה, רחל און לאה.

און ווי עס וועט אונטערשטראָכן אין דעם טערמין „ירושה", איז לויט אַלע געזעצן, וויבאַלד אַז ער איז אַ זון און אייניקל אז"ו, איז ניט קוקנדיג וואָס זיין אייגענער מעמד און מצב איז, זיין מאָס, קלוגשאַפט אָדער מדריגה פון פרומקייט, אד"ג — ירש'נט ער דעם אייגנטום פון זיין פאָטער, זיידען און עלטער־זיידען, ביז צום אָנהויב פון די דורות.

און די אמת'ע ירושה איז ניט דער גשמיות'דיגער אייגנטום, וואָס דאָס האָט צוגענומען בבל און רוים און **זייערע** יורשים, נאָר די אמת'ע אידישקייט וואָס דרינגט־דורך דעם לעבן פון אַ אידן פון געבורט אָן.

און ווי גערעדט מערערע מאָל, אַז דער אונטערשייד פון אידישן דרך־

ואברכה מברכיך: **לך לך יב, ג.**

יעדערער וואָס בענטשט .. וועט געבענטשט: **ראה סוטה לח, ב. ירושלמי ברכות ספ"ח, הובא בתוד"ה ואברכה — חולין מט, א.**

מידו .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**

נאָענט לפי ערך אין זמן .. אַ סך ווייטער אין אינהאַלט: **ראה גם לקמן אגרת י'תקמו.**

החיים און דעם אַרט לעבן באַ אַנדערע פעלקער איז וואָס זייער אמונה רירט אָן און איז באַגרענעצט צו באַשטימטע צייטן און פּאַסירונגען, צי אַ זונטאָג אָדער אַ פרייטאָג, אָבער האָט ניט צו טאָן מיטן עסן און טרינקען און וואָכעדיגע טעג. באַ אידן אָבער איז אידישקייט אַן אַרט לעבן, אַ טאָג־טעגלעכער לעבן וואָס גייט־אָן [אָן] קיין אונטערברעכונג. ועל דרך הצחות — חיים אין אַ גראַדען, אונאונטערבראָכענעם וועג און המשך.

עס האָט מיר געפרייט צו דערוויסן זיך פון אייער פרוי׳ס בריוו, אַז איר שטייט אין פאַרבינדונג מיט ידידנו פרעז. שז״ר שליט״א. ויהי רצון אַז עס זאָל זיין בשורות טובות בנוגע צו יעדערן בכל הפרטים.

בכבוד ובברכת הצלחה.

אַ גרוס צו מרת גראַדע תחי׳ און נאָכאַמאָל אַ דאַנק פאַר די גרוסן אין איר בריוו.

י׳תנה

ב״ה, י״ג מנחם אב, ה׳תשל״ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר אריאל שי׳
המכונה ד״ר בר־סלע

שלום וברכה!

זה עתה הגיעני מכתבו מכ״ג בתמוז, שהתאחר באופן בלתי רגיל.

ויהי רצון שיהא ביקורם בארצנו הק׳ תובב״א בהצלחה.

וכיון שכבר נכנסנו בימי הנחמה (שבעה דנחמתא) שלאחרי החורבן אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו, יהי רצון שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד שייהפכו הימים לששון ולשמחה במילואם בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

חיים אין אַ גראַדען: **רמז לשמו.**

י׳תנה

מר אריאל .. בר־סלע: **אגרת נוספת אליו — לעיל חכ״ג אגרת ח׳תתנט.**
מפני .. מארצנו: **תפלת מוסף דיו״ט.**
היעוד: **זכרי׳ ח, יט. וראה רמב״ם הל׳ תעניות בסופן.**

זה מזמן שנודעתי מכבוד אביו שי' על דבר העלי' לאה"ק של כמה מקרובי המשפחה ממדינתנו לפנים, ויברכם השי"ת שיסתדרו באופן טוב בכל הפרטים ויזכו להתראות שם עם שאר הקרובים בעתו ובזמנו.

נעם לי במאד להוודע מהרב הר"ש שי' לזרוב מפגישתו עם מר ומעזרתו בעבודת הרב האמור. ותקותי אשר תמורת „עזרתו" יוכל להאמר „השתתפותו", כוונתי שיהי' לא רק אחי עזר כי אם שותף לכל פרטיו, והרי די' ומספיקה העבודה לשנים ויותר. וזכות הרבים מסייעתם.

בכבוד ובברכה.

י'תנו

ב"ה, י"ג מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר דוד שי' אדלר

שלום וברכה!

הפתעה נעימה היתה לי בקבלת מכתבו מח' באב, ובודאי זוכר אני את אביו אשר רבות ביקר בביתנו, וכדרך זכרונות ימי הילדות נזכר במיוחד מראה הבית (ביתכם) בהבנותו, אשר כפי שביארו לי אז הרי אביו הי' הקבלן והבונה והבעל־הבית.

נעימה כפולה היתה לי בקראי אשר זוכר מר את גזע צור מחצבתו ממשפחת מויסייב, משפחה חסידותית ידועה מעיר קרמנציוג, עיר חסידותית ידועה. ותקותי אשר זכרון זה פעיל גם כן בנוגע לחיי יום־יום בהנהגה ואורח חיים, כי מעשה הוא העיקר, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בקשר לסיום מכתבו על דבר הסתדרות במקום מתאים וכו', מובן שמכאן אי אפשר לדון האם ידידי אשר באה"ק ת"ו יכולים לעזור לו בזה. אבל בודאי באם ביכולתם לעזור, יעשו זה בחפץ לב. ויתקשר עם ועד כפר חב"ד, וכשיראו מכתבי זה, שוב אין צורך בהמלצה נוספת, ובכלל אין צורך בהמלצה בידעי טוב לבם.

י'תנו

מעשה הוא העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**
ואין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

בברכה לבריאות ולהסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

י'תנז

ב"ה, ט"ו מנ"א, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר באה"ק ת"ו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח בקשר לחגיגת הבר־מצוה של יתומי המלחמה.

ב"ה, ט"ו מנחם אב, ה'תשל"ב

לכל אחד ואחד מהברי מצוה יתומי המלחמה
בארצנו הקדושה שליט"א

שלום וברכה רבה!

ביום טוב זה, כדבר חכמינו במשנתם, בימי הנחמה לאחר החורבן אשר „מפני חטאינו גלינו מארצנו", משתתף הנני בשמחתך לרגל הגיעך לגיל בר מצוה,

ויהי רצון שתקבל עליך עול תורתנו תורת חיים ומצותי' בשמחה ותקיימם מתוך בריאות ומנוחה, כי יתן ה' שלום בארץ. וגדול זכות התורה והמצות להגן על הארץ ועל עמנו בכל מקום שהם, ולהפיל אימתה ופחד על כל אויב וצר, וסגולה מיוחדת במצות תפילין אשר כהודעת חז"ל כל עמי הארץ יראו ממך,

---

י'תנז

במשנתם: **תענית כו, ב.**
מפני .. מארצנו: **תפלת מוסף דיו"ט.**
כי יתן ה' שלום בארץ: **ע"פ לשון הכתוב – בחוקותי כו, ו.**
ולהפיל אימתה ופחד: **ע"פ לשון הכתוב – בשלח טו, טז.**
במצות תפילין: **ראה גם לעיל אגרת י"ב (ע' לא), ובהנסמן בהערות שם.**
כהודעת חז"ל: **ברכות ו, א.**
כל עמי הארץ יראו ממך: **ע"פ לשון הכתוב – תבוא כח, י"ד.**

ובכל זה תגרום נחת רוח אמיתי לאביך, השם יקום דמו, אשר מעולם האמת בו הוא נמצא משגיח בהנעשה אתך, מתענג עונג רב בהנהגתך הטובה, ושמח שמחה גדולה בראותו אשר הולך אתה מחיל אל חיל בתורתנו תורת אמת ומצותיו.

ויהי רצון אשר בצדק (ובעניוות) תוכל לומר: כמופת הייתי לרבים ואתה (השם) מחסי עוז.

בברכת מזל טוב ולכל המשפחה שליט"א,

מנחם שניאורסאהן

י'תנח

ב"ה, ט"ו מנחם אב, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ועד כפר חב"ד בארצנו הק' תבנה ותכונן במהרה בימינו
על ידי משיח צדקנו בב"א
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבם מה' מנ"א — יום הסתלקות האר"י החי — אשר זכו להיבחר לועד כפר חב"ד, מיסודו ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ויהי רצון אשר יזכו ויצליחו להגדיל את כפר חב"ד — באורך רוחב ועומק — בגשמיות וברוחניות גם יחד.

והרי נכנסנו בימי הנחמה (שבעה דנחמתא), אשר כל אחד ואחת מוסיף אומץ ומצליח למעט בהסיבה — „מפני חטאינו", ועל ידי זה מקרב

מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.**
כמופת .. עוז: **תהלים עא, ז.**

י'תנח

ועד כפר חב"ד: **ראה אגרת נוספת אליהם – לעיל אגרת י'קצח.**
באורך רוחב ועומק: **ראה שער היחוד לאדהאמ"צ כתחלתו.**
מפני .. מארצנו: **תפלת מוסף דיו"ט.**

---

*) הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצו בשוה"ג.

ביטול המסובב — „גלינו מארצנו"; על אחת כמה וכמה בני ובנות ישראל היושבים בארץ אשר „תמיד עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", ובמיוחד כשעושים זה מתוך אור וחיות חסידותיים, מעינות הבעש"ט (נשיא חסידות הכללית) ותלמידיו ותלמידי תלמידיו

ובראשם נשיא חסידות חב"ד, רבנו הזקן —

אשר על ידי כל זה קאתי מלכא משיחא ובעגלא דידן.

וכמדובר כמה פעמים, הרי שליחות מיוחדת בכל זה לכפר חב"ד ולתושביו, מנער ועד זקן טף ונשים, והועד הרוחני והרב מרא דאתרא בראשם — שליט"א,

ועד אשר בצדק יאמר כפר חב"ד בכל ענייניו:

כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז.

בברכה להצלחה רבה ולבשורות טובות בכל האמור.

י'תנט

ב"ה, כ"ח מנ"א תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יהושע שי'

שלום וברכה!

... ת"ח על עריכת מפתח הערכים ללקלי"צ וכו' ועל הזריזות בזה וכו'.

בברכת מזל טוב,

מ. שניאורסאהן

תמיד .. שנה: **עקב יא, יב.**
והרב מרא דאתרא: **מוה"ר שניאור זלמן גורליק.**
כמופת .. עוז: **תהלים עא*, ז.**

י'תנט

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" גליון נה ע' 13.
מו"ה יהושע: **מונדשיין. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'קיט (ע' קטו), ובהנסמן בהערות שם.**
מפתח הערכים ללקלי"צ: **יצא לאור בח"י ניסן תשל"ג.**
בברכת מזל טוב: **להולדת בתו חי' שתליט"א.**

---

*) הקאפיטל שהתחזילו לומר ב"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצו בשוה"ג.

י'תס

[מנחם אב ה'תשל"ב]

להשלוחים שליט"א שטענו למה נגרע (בקשר להשקל דת"ב וכו')

א) הנ"ל הוא ע"ד מחז"ל (יומא פ"ז מ"א): הרואה כו' אינו רואה כו'.

ב) אדרבא בהשליחות כפלים — שני שקלים.

י'תסא

ב"ה, ערב ש"ק מברכין חודש אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כנס נשי ובנות חב"ד בארצנו הקדושה
תובב"א על ידי משיח צדקנו
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

בעמדנו להיכנס לחודש אלו"ל — **אני לדודי ודודי לי**,

חודש הסיום והחשבון של השנה העוברת והכנה טובה לשנה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה (ענין — אני לדודי)

י'תס

נדפסה ב„כפר חב"ד" גליון 297 ע' 22. „התקשרות" גליון נד ע' 12. מענה להתמימים שנסעו בשליחות המל"ח ולא קבלו שטר של דולר מכ"ק אדמו"ר שחילק בתשעה באב, לאלו שהלכו בשליחותו לדבר בבתי הכנסת אודות תיקון החוק ד„מיהו יהודי", כדלעיל אגרת י"תנא.

הרואה כו' אינו רואה כו': במשנה שם: הרואה כהן גדול כשהוא קורא — אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, והרואה פר ושעיר הנשרפין — אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא. ולא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהן שוה כאחת.

י'תסא

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 315 ואילך, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

אלו"ל .. אני לדודי ודודי לי: שה"ש ו, ג. אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א. פע"ח שער כ"ד (שער ר"ה) פ"א. הנסמן בתו"מ — סה"מ אלול ע' רמה הערה 67.

חודש הסיום והחשבון: ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 141 ואילך. תרח"ץ ס"ע סו. סה"מ אידיש ע' 75. שם ע' 129. ובכ"מ. וראה תו"מ — סה"מ תשרי ע' קטז, ובהנסמן שם הערה 65.

והצלחה רבה בכל זה, וכתפלתנו במזמור הנאמר פעמיים בכל יום בחודש זה: שמע הוי' קולי אקרא וחנני וענני (ענין — ודודי לי),

בודאי שהכנס שיתקיים בשבוע של ר"ח אלול יהי' תואם לשתי הנקודות האמורות, של חשבון־צדק על העבר והכנה וקבלה טובה על להבא, חדורים אור ותיות.

ואף שעבודה גדולה היא — הרי כיון שנצטווינו על עבודה זו — ודאי וברור אשר מקודם לזה ניתנו כל היכולת והכח לעשותה בפועל ובמילואה ומתוך שמחה, ואין הדבר תלוי אלא ברצון.

ומסוגל לכל זה חודש אלול במיוחד — כידוע ביאור רבנו הזקן בנוגע לאלול: משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם.

וכשהמלך בשדה ובסבר פנים יפות, בודאי ששעת הכושר היא להחלטות טובות וגדולות ולהוציאן בפועל בעתן ובזמנן ובמילואן.

ובפרט נשי ובנות ישראל אשר חוננו בתכונות מיוחדות בהנוגע לרגש שבלב, ובמילא בהשפעה מיוחדת בהנוגע לעבודת החודש וכאמור במזמור האמור: לך אמר **לבי** בקשו פני (פנימיות הלב) את פניך הוי' אבקש,

וכמרומז גם בפרשת השבוע של הכנס — „ולא יסור לבבו". שהאשה יש לה השפעה מיוחדת על לב בעלה להיות עזר כנגדו, ועל ידי זה היא גם עקרת הבית, עלי' נאמר חכמות נשים בנתה ביתה — כל הבית, אנשים נשים וכל אשר בבית.

במזמור הנאמר פעמיים בכל יום: **סידור האריז"ל להר"ש מרשקוב סדר כוונת ר"ח אלול. סידור קול יעקב וסידור אדה"ז אחר שיר של יום. מטה אפרים או"ח סתקפ"א ס"ו. וראה בארוכה שער הכולל פי"א סקכ"ח. וש"נ. הנסמן במאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תצב.**

שמע .. ועננו: **תהלים כז, ז.**

כיון שנצטווינו .. ודאי .. ניתנו .. והכח: **ראה כתובות סז, רע"א. ע"ז ג, א. תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.**

ביאור רבנו הזקן: **לקו"ת ראה לב, ב.**

לך .. אבקש: **תהלים כז, ח.**

בקשו פני (פנימיות הלב): **ראה לקו"ת נצבים מד, ב ואילך. ובכ"מ.**

ולא יסור לבבו: **פ' שופטים יז, יז.**

עזר כנגדו: **בראשית ב, יח.**

עקרת הבית: **ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא, ושם ע' תתנח ואילך.**

נאמר: **משלי יד, א.**

ומובן שחינוך הבנות בכיוון זה — צריך להתחיל משחר הילדות.

ויהי רצון שהכנס יהי' בהצלחה בכל האמור ויוסיף כוח ועוז בכל פעולות נשי ובנות חב"ד בארצנו הקדושה ובכל מקום,

והשי"ת יברך אתכן בכל זה ובכל המצטרך

וכמש"נ: בך הוי' חסיתי אל אבושה לעולם.

בברכה לבשורות טובות ולכתיבה וחתימה טובה לכל או"א ולכל בני המשפחה — שליט"א,

מ. שניאורסאהן

י'תסב

ב"ה, אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב...

בעמדנו בחודש אלול, ירח ימים שהם זמן התשובה וניתן לכפרה לכל מי ששגג ועשה שום עון בכל השנה שישוב אז בתשובה ויקבלוהו ובחודש הזה נאמר קרוב הוי' לכל קוראיו,

---

ירח .. התשובה: ל"ת להאריז"ל פ' תצא. לקו"ת לאדה"ז שם.
וניתן .. קוראיו: ראה ל"ת להאריז"ל פ' משפטים ושער הפסוקים שם.
ששגג .. עון: להעיר ממכות (פ"ב מ"ו): אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט.
ובחודש הזה נאמר קרוב הוי': אבל גם בכל השנה אין כל דבר עומד בפני בעלי תשובה (ירוש' פאה פ"א, ה"א). ובזח"ב (קו, א): מקבל לי' ודאי **מיד**, אבל הרי מסיים שם: תיובתא שלימתא. וראה ג"כ אגה"ת רפי"ד. וצע"ק דעפ"ז אפ"ל שלימתא בהרהר תשובה (קדושין מט, ב). יתרה מזה בעשי"ת שהתשובה יפה ביותר ומתקבלת היא מיד (רמב"ם הל' תשובה פ"ב, ה"ו).

וכמש"נ: **תהלים עא, א.**

י'תסב

כללי פרטי. נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 316 ואילך (בתאריך ר' אלול), והושלמה ע"פ צילום האגרת.
לקו"ת לאדה"ז שם: **ראה גם תו"מ — סה"מ תשרי ע' קטז הערה 65.**
נאמר: **תהלים קמה, יח.**

---

*) הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעניל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

וביחד עם זה — חודש שבו בנ"י ומלך מלכי המלכים הקב"ה הם

משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאין (ויכולים) כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם,

ועד"ז גם בתקיעת שופר, שגם בזה מתבטא יחודו של חודש זה, אשר בכל יום בו (מלבד ש"ק וער"ה — מטעם מיוחד בהם) תוקעין בשופר כו' שנאמר עלה אלקים בתרועה גו' ונאמר אם יתקע שופר בעיר גו'.

ענינה — לעורר לתשובה וגם — שכן עושין למלך כשממליכין אותו,

וי"ל שעיקר החילוק הוא בנוגע **לפעולת** התשובה (רק שמכאן ולהבא הוא צדיק (גמור), גם הקלת העונש, ביטול העונש **וכו'**). ועפ"ז יש לתווך כמה מחז"ל בזה, ואכ"מ.

ומלך מלכי המלכים: ראה לקו"ת צו (יב, ב. יג, ד).

למלך .. לכולם: לקו"ת ראה (לב, ב) ובאוה"ת שם.

אנשי העיר: כי כאו"א מבנ"י מאנשי עיר מלכו של עולם הוא וכמש"נ בנים אתם להי' אלקיכם.

ויכולים: הוספת ביאור דכ"ק מו"ח אדמו"ר (סד"ה לך אמר לבי, השי"ת).

בכל יום .. בעיר: טושו"ע או"ח רסתקפ"א. ראה ד"ה ענין תקיעת שופר בר"ח אלול (אוה"ת נצבים ע' אירפ).

מלבד ש"ק: שתק"ש בו שבות (דגזירה שמא יוליכנו כו' י"ל דשייכת רק בתק"ש דר"ה דחייבין בה (ר"ה כט, ב) משא"כ בתק"ש דאלול דתקנת חכמים, ועיין שו"ע אדה"ז סתקפ"ח ס"ד).

וער"ה: להבדיל מתק"ש בר"ה שהיא מן התורה (לבוש. וביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת — י"ל דלא פלוג. וראה אלף המגן למטה אפרים סתקפ"א ס"ז ס"ק יב־יג). ומזה משמע דעניני ורמזי תק"ש (עכ"פ — העיקריים) שווים בשניהם ולכן צריך הבדלה.

לעורר לתשובה .. שכן עושין למלך: שני ענינים הראשונים — בהעשרה שמנה הרס"ג בתק"ש דר"ה (הובא באבודרהם במקומו). וי"ל שזהו נרמז ג"כ בהבאת **ב'** כתובים בתק"ש דאלול: עלה (לי' חשיבות — רד"ל פדר"א פמ"ו) אלקים בתרועה (וראה רד"ל שם שי"א שגם בעליית משה תקעו כל החודש); יתקע שופר בעיר. וראה מפרשי הטור בזה.

לתשובה .. כשממליכין .. יאר הוי' פניו אליו: ראה לקוטי אמרים להה"מ קרוב

ובאוה"ת שם: **ע' תתב ואילך**.

וכמש"נ: **פ' ראה יד, א**.

סד"ה .. השי"ת: **סה"מ ה'שי"ת ע' 285**.

אוה"ת נצבים: **וראה גם תו"מ — סה"מ אלול ע' רכד ואילך. וש"נ**.

ועיין שו"ע אדה"ז: **ראה גם „רשימות" חוברת ס' (ע' 8 ואילך). וש"נ**.

לבוש: **סתקפ"א ס"א, הובא במג"א שם סקי"ד**.

שנאמר: **תהלים מז, ו**.

ונאמר: **עמוס ג, ו**.

לקוטי אמרים להה"מ קרוב לסופו: **בהוצאת קה"ת — סרס"ו (סט, ד)**.

ובשניהם הוא — קול רם הנשמע ומעורר את כל אחד ואחת מבלי הבדל מעמד ומצב ואפילו את „הישן" ואת „הנרדם" ועד אשר, בלשון הכתוב: כל יושבי תבל ושוכני ארץ גו' כתקוע שופר תשמעו,

יה"ר אשר כאו"א יצא (כולל ועיקר — יציאה מהגבלת טבעו מדותיו ושכלו) לקבל פני המלך, יגלה אהבה המסותרת שבכאו"א, ויאר הוי' פניו אליו, ויהי' שורה ומתגלה בו ע"י עסק ואותיות התורה והמצות ובפרט מצות הצדקה וחסד,

וירם כשופר קולו לעורר את הישינים ולהקיץ את הנרדמים אשר גם הם יעשו כן,

---

לסופו: וזהו בחצוצרות וקול שופר כו' מחזירים פניהם בהכנעה ואימה להבורא יתי' ומקבלים עול מלכותו עליהם כו' ואז גם הש"ץ ב"ה מחזיר פניו לישראל כו' פא"פ.

למלך כשממליכין אותו: ובכל פעם שתוקעין — מזכירים זה, וכמשל הרה"ג החסיד מהרלי"צ ז"ל מבאַרדיטשוב הובא בהמשך וככה פ"ע.

קול רם: וכמש"כ כשופר הרם קולך (ישעי' נח, א).

ומעורר .. הישן .. הנרדם: וכברמב"ם (הל' תשובה, פ"ג ה"ד): תקי"ש ברי"ה כו' רמז כו' עורו ישנים משנתכם ונדרמים הקיצו מתרדמתכם כו'.

ענין השינה התרדימה והקיצה ותקי"ש ע"פ קבלה — ראה ליקוטי לוי יצחק (לאאמו"ר) אגרות ע' שיג. **וש"נ**.

מבלי הבדל מעמד ומצב: וכבמשל הבעש"ט (הובא בהמשך הנ"ל שם).

כל יושבי תבל .. תשמעו: ישעי' יח, ג (מפסוקי שופרות). ולהעיר מרמב"ם הל' מלכים (פ"ח ה"י): ציווה משה רבנו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח.

מהגבלת טבעו מדותיו ושכלו: ראה סד"ה לך לך (המשך תרס"ו [ע' סז]).

יגלה .. וחסד: ראה לקו"ת ראה שם.

אהבה .. התורה .. וחסד: י"ל שזהו ג' הקוין: עבודה (זו תפלה — פולחנא דרחימותא, אני לדודי (ראה ב"ח לטואו"ח סתקפ"א) — ממטה למעלה. ועי"ז המשכה מלמעלמ"ט: ודודי לי), תורה וגמ"ח.

בחצוצרות וקול שופר כו': **תהלים צח, ו**.

וכמשל הרה"ג .. מבאַרדיטשוב .. וכבמשל הבעש"ט: **נתבארו בתו"מ — סה"מ תשרי ע' סד ואילך**.

עבודה (זו תפלה: **ראה תענית ב, א**.

פולחנא דרחימותא: **ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א**.

אני לדודי .. ממטה למעלה .. מלמעלמ"ט: ודודי לי: **שה"ש ו, ג. וראה לקו"ת ראה (לב, א) רד"ה אני לדודי (הא'). ובכ"מ**.

ויאר ה' פניו אליו: **ע"פ לשון הכתוב — נשא ו, כה**.

וכמש"נ: אגיד זרועך לדור לכל יבוא גבורתך וצדקתך גו' אשר עשית גדולות גו',

ויקבל המלך בסבר פנים יפות וימלא תפלתנו: תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותנו וקבצנו יחד כו'

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י מלך המשיח בקרוב ממש.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

מ. שניאורסאהן

* * *

ההוספות (בדיו שונה) בראש שטר התנאים ובסיומו הם **גוף** כי"ק דהצ"צ. — וכדאי שיתקן כתבו עד"ז.

* * *

מאשר הנני קבלת המכתבים (י"ח תמוז והמצו"ב וכו').

בודאי ידוע כבר אופן בילוי (ניצול) החופש ע"י התלמידים שי'?

מובן שעזיבת הגרוזינים שי' מבהילה. וק"ל.

* * *

אגיד .. גדולות: תהלים עא, יח־יט.

גבורתך וצדקתך .. גדולות: י"ל ג' הקווין דשמאל, אמצעי (ולכן בתוס' וא"ו, עד מרום), ימין.

בשופר גדול: הדיוק גדול ושייכותו לשופר דר"ה ודמ"ת — ראה עטרת ראש פכ"א ואילך.

לחרותנו .. וקבצנו .. ע"י מלך המשיח: וכברמב"ם (הל' מלכים פי"א) שהסדר הוא חירות וגאולת ישראל ואח"כ קיבוץ נדחי ישראל וכ"ז דוקא ע"י מלך המשיח.

תהלים עא: הקאֶפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

ההוספות .. עד"ז: **קטע זה למו"ה יהושע מונדשיין. מצילום האגרת. נדפס ב„מקדש מלך" ח"ב ע' 261. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"קיט (ע' קטו), ובהנסמן בהערות שם.**

ההוספות כו': **הכוונה לשטר התנאים של כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע שנדפס ב„בטאון חב"ד" גליון 36־37 (ניסן תשל"ב) ע' 18־17 — שכתב שם: „שורה זו נכתבה בכתב שונה". וראה גם לעיל חי"ג אגרת ד'תו.**

מאשר .. וק"ל: **קטעים אלו להנהלת בתי ספר למלאכה אשר בכפר חב"ד.**

מאשר הנני קבלת המכתבים וכו' והפ"נ שבהם יקרא עה"צ הק'. — ות"ח על הבשו"ט שבהם וכן יוסיף.

בברכת הצלחה ובהוספה — ומתוך בריאות ושמחה ובברכת כתיבה וחתימה טובה.

י'תסג

ב"ה, תחילת אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר בני חן שי'
יו"ר ארגון הסטודנטים הישראלים
בולוני'

שלום וברכה!

בזמנו קבלתי מכתבו בקשר להמסעדה הכשרה בבולוני'; ומובן אשר תיכף באתי במגע עם גורמים שונים בזה, שדיווחו לי מהתפתחות הדברים והטבה ניכרת וכו'. ותקותי שהבטחת הגורמים לעזור ככל התלוי בהם יצאה לפועל, וינעם לי לקבל מכתב עם בשורות טובות בזה.

בהכנסנו לחודש אלו"ל, ידוע ביאור כ"ק אדמו"ר הזקן בענין סגולת ימי חודש זה, על פי משל ממלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר להקביל פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם וכו' (לקוטי תורה; ראה ל"ב).

וידוע מנהג אדמו"ר הזקן, שכשהי' אומר משל הי' מדוייק גם בפרטיו; ועל דרך זה גם במשל האמור דמלך בשדה, שבכלל אפשר ללמוד ממנו כמה וכמה ענינים, ובתוכם גם דלהלן:

ברוחניות, כשאדם „בשדה", הרי זה משמע בכללות שעוסק בענינים שאינם קשורים ישר עם קיום מצוות או לימוד תורתנו הק', אבל גם אז צריך להיות בדוגמת „שדה" שממנו יוצא לחם. וברוחניות הוא מה

מאשר .. טובה: **קטעים אלו למו"ה חיים יהודא פלדי. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י'קיט (ע' קטז), ובהנסמן בהערות שם.**

י'תסג

שממנו יוצא לחם: **ע"פ לשון הכתוב – איוב כח, ה.**

שקוראים חכמינו ז"ל — שכדרכם בקודש מביעים שיטה שלימה במלים ספורות — „כל מעשיך יהיו לשם שמים".

ובחודש אלול יש נקודה נוספת שאז שעת הכושר במיוחד להתבונן ולראות עוד יותר בהדגשה עניני השגחה פרטית של בורא עולם ומנהיגו ושיש בעל בית לבירה זו, התבוננות עד לאופן שמעורר אהבה לבורא ית' וכמו שאנו אומרים בקריאת שמע פעמים בכל יום: ואהבת את ה' אלקיך. והוא מה שאדמו"ר הזקן ג"כ מביא בתור הקדמה למשל האמור בתור יסוד והתחלה לכל המאמר: „אני (כל אחד מבני ישראל) לדודי (זה הקב"ה) ודודי לי — ראשי תיבות אלו"ל". שאם קורא להקב"ה „דודי", הרי זה מראה שהוא במצב של ואהבת את ה"א.

ועוד במשל האמור, שאז מקבל את כל אחד בספ"י, הרי בנמשל הוא שכיון שחודש אלול הוא הקדמה והכנה לראש השנה, הרי בחודש זה שעת הכושר להתכונן ולקבל שנה טובה ומתוקה בגו"ר גם יחד.

בודאי למותר להדגיש למר גודל חשיבות הצעירים והנוער בכל ענינים האמורים, וכמדובר כמה פעמים שהנוער עדין לא רגיל כל כך בפשרות ומוכן לנהל מלחמות על כל אתגר ואינו נרתע אפילו בפני אתגר גדול הדורש מאמצים גדולים וכו'.

ויהי רצון שיבשרו טוב בכל האמור. ומובן שכל הכתוב מופנה לכל חברי הארגון שי'.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור ולכתיבה וחתימה טובה.

כל מעשיך יהיו לשם שמים: **אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.**

תשיש בעל בית לבירה זו: **ראה ב"ר רפל"ט.**

התבוננות .. שמעורר אהבה לבורא ית': **ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב.**

ואהבת את ה' אלקיך: **ואתחנן ו, ה.**

אני .. לדודי .. ודודי לי — ראשי תיבות אלו"ל: **שה"ש ו, ג. וראה לעיל אגרת י"תסא, ובהנסמן בהערות שם.**

לדודי (זה הקב"ה): **ירושלמי ברכות פ"א ה"ח. שהש"ר פ"ו, ב (א). ועוד.**

וכמדובר כמה פעמים: **ראה גם לעיל חכ"ו ע' קעז. שם ע' תלה. לעיל ע' שסג. ובכ"מ.**

י'תסד

ב"ה, ד' אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר שלום דובער הכהן שי' גוטניק

שלום וברכה!

מכתבו מכ"ז מנ"א עם המצ' אליו נתקבל, ולאחרי בקשת סליחתו מוכרחני להביע תמיהתי הכי גדולה על סיום מכתבו אשר „תוכן מכתבו של דר. ב. מעניין". שהרי מכתבו זה הוא בניגוד גמור להחלטת האסיפה שבה השתתף גם דר. ב., אסיפה שהיתה בתוך המעת לעת של ההצבעה האחרונה, ובהשתתפות הנ"ל וכל חבריו בממשלה ובכנסת החליטו שאם לא ימלאו הדרישות שלהם וכו' יצביעו בעד התיקון „גיור כהלכה". במלים אחרות — מסכנים השתתפותם בממשלה בשביל תיקון זה. והרי זה מפריך לגמרי תוכן המכתב.

ועד כמה גדול כוחה של צחות שפתים, שאפילו כשהוא בניגוד גמור למה שאמר אותו איש גופא תוך כדי דיבור, הרי מתקבלת ה„הסברה" וכו' וכו'.

לא נגעתי בזה כלל שכל המכתב הוא היפך הפסק־דין של הרבנות הראשית משנת תש"ל, היפך הקול־קורא של 32 רבנים בשנת תש"ל, וכו'. ועד כדי כך, שח"כ הרב מ.צ.נ. פרסמו אותו ב„הצופה" (בטאונו של דר. ב.) שהי' בדעתו להתפטר מהכנסת וכו' ובלבד שלא לקחת עמדה נגד התיקון דגיור כהלכה.

פשוט שברשות כת"ר לפרסם כל הנ"ל, אלא שלתועלת הדברים כדאי שיבואו הדברים ממנו ובשמו עצמו, מכמה וכמה טעמים, וק"ל. ואדרבה, כדאי לעשות מזה „טראַסק" גדול, כי היתכן אשר מיניסטר כותב בנוסח האמור וסותר דברי עצמו והמפלגה שלו, וכו' וכו'.

י'תסד

מכתבו של דר. ב.: **דר. יוסף בורג (שר המשפטים בממשלת ישראל ומראשי המפד"ל), בענין „חוק השבות" וגזירת „מיהו יהודי". ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

הפסק־דין של הרבנות הראשית: **ראה גם לעיל אגרת י'רעט, ובהנסמן בהערות שם.**

הרב מ.צ.נ.: **הרב משה צבי נריה.**

בודאי ידוע לכת"ר שבהחלטת האסיפה הנ"ל בהיממה דההצבעה הי' סעיף, ובסגנון החלטי, שלבחירות הבאות יהי' תנאי בלי ישונה שצריך להיות גיור „כהלכה".

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

י'תסה

ב"ה, ד' אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בעמדנו בתחילת אלול —

וידוע ביאור רבנו הזקן (ד"ה אני לדודי ודודי לי, ר"ת אלול, לקו"ת פ' ראה, לב) בענין סגולת חודש זה ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, כו' —

יהי' רצון שימלא השי"ת משאלות לבב כ' לטובה, בטוב הנראה והנגלה, ולראשונה — רפואתה קרובה של זוג' תחי', (שמסרו לי מאנ"ש שי' ע"ד המאורע ל"ע ול"ע, ולאחרי זה — ע"ד השיפור במצב בריאותה), ובסגנון הידוע יאריכו ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים.

זכיתי והו"ל כרך נוסף מחד"ת של אאמו"ר וכן חלק מהמכתבים שקבלתי ממנו בעתו. ובפ"ע נשלח לכ' ותקותי שיקבל, עכ"פ לפני השנה הבע"ל.

י'תסה

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

של זוג' תחי': **ראה גם לעיל אגרת י"תלז, ובהנסמן בהערות שם.**

כרך נוסף: **לקוטי לוי יצחק — ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומחז"ל ואג"ק, י"ל בתאריך עש"ק מברכים חודש מנחם אב, ה'תשל"ב.**

בהוקרה ובכבוד ובברכה לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה ולבשורות טובות בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. בודאי נמסר הפ"ש ממני על ידי בת אחיו ובעלה — שי' ובפרט שאמרו לי שבתוך היממה לחזרת הבעל לאה"ק יסעדו ביחד עם כ' וימסרו ד"ש מפורטת.

י'תסו

[ה' אלול, ה'תשל"ב]

ודאי צודק שהכל בידי שמים כו' וכמחז"ל בזה, אבל הם אמרו והם אמרו (ספרי לראה טו, יח) שלא יהא יושב ובטל כ"א „בכל אשר **תעשה**".

וכיון שאדם קרוב אצל עצמו — צ"ל שאלה אצל מבין בנדו"ז והעיקר — עשי' בפועל ע"פ עצתו.

אזכיר עוה"פ עה"צ ולכוח"ט.

כדאי שבשהותו בהמבורג יבקר בקהלה ויעורר העסקנים שי' ע"ד החינוך — ובקול **רעש גדול** כו' — ובכלל בעניני יהדות (ע"פ שמועה — יש שם כסף ואין פעילות כדבעי, ואולי עוד פחות מזה).

ומי יודע אפשר זוהי הכוונה האמיתית דהשגחה העליונה — **ומה'** מצעדי גבר כוננו.

אזכיר עה"צ לכהנ"ל.

י'תסו

נכתבה על גליון המכתב מיום ה' אלול ה'תשל"ב.

שהכל בידי שמים: **ברכות לג, ב.**

בכל אשר תעשה: **פ' ראה טו, יח. וראה סהמ"צ להצ"צ (דרך מצוותיך) מצות תגלחת מצורע בסופה (קז, א־ב). קונטרס ומעין מאמר כ"ה פ"א.**

שאדם קרוב אצל עצמו: **יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.**

ומה' .. כוננו: **תהלים לז, כג. וראה „היום יום" יו"ד תמוז. אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ה אגרת א'ריד. א'ריח.**

י'תסז

ב"ה, ו' אלול, תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

חברי מערכת „אורות חב"ד"
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת העתון מס' 1 ובקשתם ברכה פ"נ,

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וימלא השי"ת משאלותם לטובה להמשיך ולהוסיף בההו"ל וכלשונם להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

י'תסח

ב"ה, ח' אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

יספרו להרופאים החשש שלהם (שלכאורה — קלוש ביותר) וכן — ועיקר — האין חשש בהטיפול הנ"ל עצמו —

ולאח"ז יעשו כדעה אחידה דשנים (עכ"פ) מהם.

אזכיר עה"צ.

י'תסז

להגדיל תורה ולהאדירה: ע"פ לשון הכתוב — **ישעי' מב, כא.**

י'תסח

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' רנח.

י'תסט

ב"ה, י"א אלול, תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום כ"ב מנ"א.

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

נ.ב. הַיסע להולנד לארגן שיעורים וכו' — מובן שצ"ל התייעצות בזה עם עסקנים ירי"ש שבהולנד על אתר.

י'תע

[י"ג אלול, ה'תשל"ב]

„ונבקש בזה חוו"ד" — היא — שכנראה (ואף שכבר העירו ע"ז **וכ"פ**) אין המערכת עורכת **כלל** את החומר, (לדוגמא — במכ' ע"ד צדקה — באה גם תחלת המכ'!!!), ואין עניני לחפש מגרעות וכו'.

ועד שימצאו מי שהוא **אחראי** על העריכה, ודכל החומר — יפסיקו הופעת הנ"ל.

י'תסט

מצילום האגרת. נדפסה ב„התקשרות" גליון רסב ע' 14.

י'תע

מענה למערכת „בטאון חב"ד". נדפס ב„מקדש מלך" ח"ד ע' שמב.
במכ': מיום ה' תמוז ה'תש"ו – הנדפס ב„בטאון חב"ד" גליון 38־39 ע' 58 ואילך (נדפס לאח"ז באג"ק ח"ב אגרת רלח).
ע"ד צדקה: בענין נתינת צדקה בלילה.

נוסף על ענין **התמוה** (דוגמא הא') בולט וג"כ במבט **ראשון (באם מביטים)**: המובא בקטע השיחה טעם דיחוי חלוקת הכוס לש"ק מפני קוצר הזמן — שמקום לומר שזהו אסור ע"פ דין.

י'תעא

[י"ד אלול, ה'תשל"ב]

לכל משתתפי כנס הארצי של
בוגרי בסל"מ בכפר חב"ד שליט"א

בימים, שכדברי אדמו"ר הזקן, רשאין כל מי שרוצה להקביל פני המלך הקב"ה בשדה והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם,

יהי רצון שיעשה כן כל אחד מאתנו ויקבלו החלטות טובות ומעשיות כרצון המלך.

ובסבר פנים יפות יברכם המלך לקיימן במילואן

ובאופן, כנאמר: כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז.

בברכת הצלחה וכתיבה וחתימה טובה,

מנחם שניאורסאהן

בקטע השיחה: **בהמשך המכתב באו כמה תיקונים בשיחת שבת שובה תשל"א שהוכנה עבור „בטאון חב"ד" ותיקון הראשון שם: להשמיט הנכתב ולהוסיף „כיון שהתוועדות זו הייתה בעש"ק ונמשכה עד לאחר כניסת הש"ק, התקיימה חלוקת כוס של ברכה בהתוועדות דיום ש"ק".**

י'תעא

נוסח המברק להכנס שהתקיים ביום י"ד אלול ה'תשל"ב.

שכדברי אדמו"ר הזקן: **לקו"ת ראה לב, ב.**

כנאמר: **תהלים עא, ז.**

---

*) הקאפיטל שהתחילו לומר ביו"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.

י'תעב

[י"ד אלול, ה'תשל"ב]

מופרך לגמרי שזה יהי' חלק מפעולות בית חב"ד — ויכוחים עם נוצרים או עם נצרות!

ולפלא **גדול** הספק.

י'תעג

ב"ה, י"ד אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו, בו כותב על דבר בריאות זוגי שתליט"א ובסגנון נרגש ביותר, אלא שבינתים הגיעוני ידיעות מאנ"ש שי' טלפונית שהוטב מצב בריאותה. ויהי רצון שלעת קבלת מכתבי זה יוטב עוד יותר.

ואף שלכאורה התרגשות מר מובנת, אבל לפלא קצת, שהרי לפעמים קרובות אי־הסדר בדיבור וכו' בא כתוצאה מהתרופות הרפואיות הניתנות, תוצאה צדדית וזמנית, זאת אומרת, כשממעטים בכמות התרופות ועד להפסקתן לגמרי, אזי עוברת התופעה האמורה, ואין יסוד להתרגשות זו.

מובן שהרופאים לוקחים גם זה בחשבון, אלא שלפעמים מכריע הצד החיובי שבהתרופה את הענין השלילי האמור, ועוד שלא תמיד אפשר לשער בדיוק תגובת החולה לסממני רפואה מסוימים, ובפרט אותם שלא הורגל בהם, נוסף על העיקר אשר כל אדם הוא עולם מלא בפני עצמו, וכל הכללים בטיפול רפואי וכיו"ב הם, בסגנון הידוע, רק „על הרוב מדברים".

י'תעב

נדפסה בספר השליחות ע' 186.
ויכוחים עם נוצרים: **ראה גם לעיל חכ"ו אגרת ט'תשצו, ובהנסמן בהערות שם.**

י'תעג

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**
בריאות זוגו שתליט"א: **ראה גם לעיל אגרת י'תלז, ובהנסמן בהערות שם.**

בודאי ביארו למר כל הנ"ל וביותר, אף על פי כן באתי גם בכתובים כתגובה להרגשנות שבמכתב האמור.

משער אני שמכתבי יתקבל בח"י אלול (או בסמיכות לו) — יום הולדת שני המאורות הגדולים אדמו"ר הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, אשר שניהם הדגישו גודל מעלת גוף איש הישראלי, וכידוע תורת הבעש"ט על הכתוב עזוב תעזוב עמו (הועתק מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר **בהיום יום**, כ"ח שבט), ותורת רבנו הזקן בתניא סוף פ' מט — ובנו בתרת מכל עם ולשון, הוא הגוף החומרי.

בהוקרה ובכבוד ובברכה לבשורות טובות בכל האמור ואכפול ברכתי לכתיבה וחתימה טובה בגוף ובנפש גם יחד.

י'תעד

ב"ה, י"ז אלול תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה משה צבי שי'

שלום וברכה!

... בודאי מתקדמת בניית הישיבה הק' תו"א ככל האפשרי וזכות ת"ת דרבים מסייעת.

עולם מלא: **סנהדרין לז, א (במשנה).**
בסגנון הידוע: **ראה מו"נ ח"ג פל"ד.**
הכתוב: **משפטים כג, ה.**
הועתק מכתבי: **ראה גם כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סכ"א. וש"נ.**
ובנו .. ולשון: **ברכת ק"ש שחרית.**

י'תעד

מצילום האגרת.
מו"ה משה צבי: **מינצברג, ירות"ר.**
בניית הישיבה: **ראה גם לעיל אגרת י'תמז.**

י'תעה

ב"ה, ח"י אלול תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

תלמידי ישיבת אחי תמימים בראשון לציון
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובו בקשת ברכה פ"נ מיום אדר"ח אלול, ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וכיון שהובטחנו יגעת ומצאת, הנה ילמדו בהתמדה ושקידה נגלה וחסידות ועד לאופן שהתורה קוראה לזה יגיעה והלימוד יביא לידי מעשה קיום המצות בהידור, ואז תקוים ההבטחה — ומצאת.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

מ. שניאורסאהן

י'תעו

[ח"י אלול, ה'תשל"ב]

לכל המשתתפים בחגיגת הנחת אבן הפנה
לבית הכנסת לעולי גרוזיה בלוד שליט"א

תהא ההנחה בשעה טובה ומוצלחת בזירוז הבני' וגמרה בקרוב.

ומגלגלין זכות ליום זכאי —

י'תעה

מצילום האגרת. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' 167.
שהובטחנו: **מגילה ו, ריש ע"ב.**
והלימוד יביא לידי מעשה: **ראה קידושין מ, ב. וש"נ.**

י'תעו

נדפסה ב„התקשרות" גליון ל ע' 15.
ומגלגלין .. זכאי: **תענית כט, א. וש"נ.**

יום הולדת שני המאורות הגדולים, אדמו"ר הבעש"ט שלימד והורה צהר תעשה לתיבה בא אל התיבה

שעל האדם להאיר תיבות התפלה והתורה ולהכנס כולו בהן,

והולדת אדמו"ר הזקן בעל סידור התפלה והשו"ע.

ויהי רצון שיהי' בית הכנסת בית גדול שמגדלין בו תפלה ותורה

ומתוך התלהבות וחיות ורצון תקיף במרחב דארץ הקודש ומכש"כ מהתנהגותם בזה בהיותם במיצר.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה.

י'תעז

[אלול, ה'תשל"ב]

[1] לכאורה שולל השתתפות דכו"כ —

אולי להוסיף „ואנ"ש" (או כיו"ב) וכן בהפתח דבר וכו'.

[2] כדאי שהפורמַט — כמו הלקו"ש.

[3] א"כ — חבל [להשמיט]. והרי אפשר לצרף להנ"ל עוד 16 ע' או כיו"ב.

[4] 10% השתתפות מקרן הע' (כבשאר ע"א מוסדות).

[5] יו"ל ע"י „חבר מערכת".

צהר גר': נח ו, טז. ז, א. וראה בתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"ח ואילך. וש"נ.

בית גדול: מלכים־ב כה, ט. וראה מגילה כז, רע"א.

י'תעז

מצילום כתי"ק. מענה למערכת „הערות התמימים ואנ"ש".

לכאורה כו': **במכתבם: לקונטרס „הערות התמימים". כ"ק אדמו"ר הקיף את התיבה „התמימים", וכתב (כבפנים).**

א"כ כו': **במכתבם: מטעם זה (מפני אפס המקום כו') הוכרחנו גם להשמיט כמה עמודים שהיו כבר מתוקתקים ומוכן לדפוס.**

יו"ל ע"י: **בדף השער לא כתבו מי המו"ל, והשאירו מקום חלק.**

י'תעח

ב"ה, ח"י אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די צייט פון צוגרייטונג צו ראש השנה, דעם טאָג וועָן דער אויבערשטער האָט פאַרענדיקט בריאת העולם (די וועלט באַשאַפונג) מיט דער באַשאַפונג פון דעם בחיר הנבראים, דעם מענטשן, איז אויך די צייט אַריינצוטראַכטן זיך וועגן דער בריאה און דעם אופן הבריאה און — ווי פון יעדער זאַך — אַרויסנעמען דערפון אָנווייזונגען, ביז — בהנוגע צום טאָג טעגליכן לעבן, והמעשה הוא העיקר.

לויט דעם רצון פון באַשעפער, אַז עס זאָל זיין **מה רבו מעשיך**,

---

ח"י אלול: י"ב ימים האחרונים דחודש (אלול) החשבון דשנה העוברת — מתאימים לי"ב חדשי השנה — וח"י אלול לחשבון דחודש תשרי העבר (ס' השיחות, ה'תש"ג ע' קעז, קעט).

פאַרענדיקט .. מיט .. בחיר הנבראים, דעם מענטשן: כמחז"ל אחור למעשה בראשית (ברכות סא, א) כדי שיכנס לסעודה מיד, שימצא הכל כו' (סנה, לח, א ובפרש"י).

בחיר הנבראים: ראה זח"ג (מח, א). ובזח"א (לד, ב) דכד בעא קוב"ה למברא אדם אזדעזעו כל עילאין ותתאין (ראה לקוטי לוי יצחק לזהר שם). וראה עבודת הקודש ח"ג פנ"ד.

ווי פון יעדער זאַך: להעיר מתורת הבעש"ט שבכל דבר שהאדם רואה או שומע יש בזה הוראה בעבודתו לקונו (היום יום ט' אייר).

מה רבו מעשיך: ראה תו"א וארא (נו, ב). וברשימות הצ"צ לתהלים (קד, כד) מה רבו שלבד ריבוי הנבראים עוד זאת כל נברא יש בו ריבוי בחי' שהוא ביבשה ובים כו' — ועפ"ז מובנת דחז"ל בזה בחולין (קכז, א).

בארוכה — ד"ה שבחי ירושלים — השני (תורת שמואל — תרכ"ז [ע' שפו ואילך]).

י'תעח

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 471 ואילך. תרגום האגרת בלה"ק נדפסה ב„תורת מנחם — אגרות מלך" ח"א ע' פו ואילך.

מוהורת הבעש"ט: **ראה גם כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ.**

והמעשה הוא העיקר: **אבות פ"א מי"ז.**

מה רבו מעשיך: **תהלים קד, כד.**

הצ"צ לתהלים: **יהל אור ע' תד.**

באַשטייט די וועלט פון אומצאָליגע, באַזונדערע און פאַרשידענע זאַכן. אָבער גלייכצייטיג האָבן אַלע זאַכן געוויסע אינערלעכע שטריכן וועלכע פאַרבינדן און פאַראייניגען זיי אַלע אין איין איינהייט.

דאָס איז אויך פאַרשטענדלעך, נעמענדיג אין אַכט, אַז אַלע זאַכן אין וועלט זיינען באַשאַפן געוואָרן דורך דעם איין און איינציגען באַשעפער, דורך **הוי' אחד**; דערפאַר איז אויך דאָ אַן אינערלעכע און אמת'ע אחדות אין אַלע זאַכן וואָס ער האָט באַשאַפן, פון דעם **דומם** ביז דעם **מדבר**. עס פאַרשטייט זיך אַז די אחדות איז מער מערקבאַר אין זאַכן וועלכע געהערן צום זעלבן סוג: **דומם, צומח, חי** אָדער **מדבר**.

דעם דאָזיגען גרויסן האָבן אונזערע חכמים, זכרונם לברכה, ספּעציעל אַרויסגעבראַכט אין צוזאמענהאַנג מיט דעם מין האדם. זאָגן אונזערע חכמים, אז דער באַשעפער האָט אַלע מענטשן אויסגעפורמט אין דעם זעלבן **חותם** („שטעמפּל"), אין דעם חותם פון אדם הראשון, צוזאַמען דערמיט אָבער זיינען אַלע מענטשן פאַרשידנאַרטיק, אַזוי אַז עס זיינען ניטאָ צוויי מענטשן אויף דער וועלט וואָס זאָלן זיין גלייך אין אַלע הינזיכטן: אין פרצופיהן דומין (זייערע געזיכט־שטריכן זיינען ניט ענליך) און — אין דריי זאַכן אונטערשיידן זיך מענטשן איינער פון צווייטן: **בקול** (אין שטימע), **במראה** (אויסזען), **ובדעת** (פאַרשטאַנד).

* * *

דער פרינציפּ פון פאַרשידנאַרטיקייט צוגלייך מיט אייניקייט אין אַלע זאַכן פון דער וועלט איז גילטיק אויך בנוגע **זמן** — צייט. די צייט איז איינגעטיילט אין טאָג און נאַכט, וואָכן־טעג און שבת און יום טוב וכו', וואָס יעדער צייט־אָפּשניט האָט זיינע אייגנאַרטיקע סגולות און באַדייטונגען בכלל, און פאַר דעם מענטשן בפרט. אָבער גלייכצייטיק זיינען פאַראַן ענינים וועלכע פאַרבינדן און פאַראייניגען אַלע צייטן אין איין המשך.

אַלע אין איין איינהייט: להעיר מאבות ספ"ו: **כל מה** שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו כו' ובמד"ש שם בכל הארבעה עולמות ובד"ה כי חלק תרצ"ט [סה"מ תרצ"ט ע' 40] — מוכח דהכוונה גם לאבי"ע הכלליים.

הוי' אחד: הוי' (גם) לי מהוה. וכנ"ל מה **רבו** מעשיך — **הוי'**. ושם אלקים (לי רבים) — הוא רק נרתק (שער היחוד והאמונה פ"ד ואילך).

זאָגן אונזערע חכמים .. ובדעת: סנהדרין לח, א.

אַלע צייטן אין איין המשך: יתרה מזן ראה ר"ה (יח, סע"א) נסקרין בסקירה אחת. ובעטרת ראש שער ר"ה פ"ד ואילך (בפי' צופה ומביט עד סוף כל הדורות).

איין המשך: להעיר מענינא דר"ה דבי הימים „נחשבים כיום א' ארוך" (שו"ע אדה"ז או"ח סתי"ר).

אַזוי אויך בנוגע ראש השנה: אַלע ראש השנה'ס זיינען גלייך אין פילע ענינים, ווי — אין די אַלגעמיינע הוראות פאַר דער שנה חדשה (נייעם יאָר), און ווי עס איז אָפט דערמאָנט געווארן, אַז ראש השנה איז דער „קאָפּ" פון יאָר. צוזאַמען דערמיט איז יעדער ראש השנה אַ נייע זאַך און אייגענאַרטיק — ער ברייגט אַן אייגענאַרטיגע באַנייאונג אין וועלט, נייע כוחות און סגולות.

ספּעציעל בולט איז די אייגנאַרטיקייט פון ראש השנה לגבי די מערהייט פון ראש השנה'ס וועו יום טוב של ראש השנה חל להיות בשבת — וועו דער ערשטער טאָג ראש השנה פאַלט אויס בשבת, ווי די קביעות איז היי־יאָר. אין דעם פאַל פאַראייניגט זיך די קדושה פון ראש השנה מיט דער קדושה פון שבת, און גיט דעם ראש השנה אַ נייע באַדייטונג און אינהאַלט, וואָס אַלס „קאָפּ" פון יאָר, ווי אויבנדערמאָנט, מוז דאָס זיך אָפּשפּיגלען אין טאָג־טעגלעכן לעבן פונם גאַנצן יאָר.

* * *

דער אַלגמיינער אונטערשייד צווישן די וואָכן־טעג און שבת, ובפרט — בנוגע אַ מענטשן איז, וואָס די וואָכנטעג זיינען אַרבעט־טעג **(ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך)** און שבת איז אַן אַרבעטסלאָזער טאָג **(לא תעשה כל מלאכה)**, אַ רו־טאָג.

לכאורה איז ניט פאַרשטענדלעך: פון געבורט אָן איז, ווי די תורה ווייזט אָן: **אדם לעמל יולד** — „דער מענטש איז צו האָרעווואַניע געבאָרן" (מיט אַ הפסק (איבעררייס) פון רו, שלאָפן א.ז.וו. כדי צו קאָנען אָנגיין מיט דעם עמל). לויט דעם קומט אויס, אַז ראש השנה וואָס פאַלט אויס שבת, וואָס דאַן אונטערשטרייכט ראש השנה אויך אַלס „קאָפּ" און אָנפירער פון אַלע און פון יעדער טאָג פון קומענדן יאָר, דעם ענין פון לא תעשה כל מלאכה, איז דאָס אין וויידערשפּרוך צום פּרינציפּ פון אדם לעמל יולד?

אַ נייע זאַך: ראה אגה"ק סי"ד.

יום .. בשבת: ראה ד"ה יו"ט של ר"ה, תרס"ו [המשך תרס"ו בתחלתו]. ובכ"מ.

ששת .. מלאכה: שמות כ, ט־י.

אדם לעמל יולד: איוב ה, ז. וראה סנה' צט, ב. ובב"ר (פי"ג, ז): לא נברא אדם **אלא** לעמל. וראה מכתב דר"ח וי"א ניסן תשל"ב.

ראש השנה איז דער „קאָפּ" פון יאָר: **ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א־ב. דרושי ר"ה נח, א־ב. עטרת ראש שער ר"ה בתחלתו. ועוד.**

מכתב דר"ח וי"א ניסן תשל"ב: **לעיל אגרות י"שסג. י"שע.**

איינע פון די ערקלערונגען, וואָס פאַרענטפערט די דערמאָנטע סתירה, איז: אַ מענטש איז צוזאַמענגעשטעלט פון אַלערלייַ פאַרשידענע זאַכן און אייגענשאַפטן, און בכללות — פון גוף און נפש. במילא איז אויך אין אַלע זיינע ענינים און טעטיקייטן דאָ דער צוזאַמענשטעל פון גוף און נפש; אין אַנדערע ווערטער — רוחניות און גשמיות. אויך אין דעם ענין פון **אדם לעמל יולד** זיינען דאָ **עמל גשמי** און **עמל רוחני**, אָדער ווי חכמינו זכרונם לברכה רופן דאָס אָן: **עמל מלאכה** און **עמל תורה**. **מער בפרטיות**: די פאַנאַנדערטיילונג פון גשמיות און רוחניות איז פאַראַן אין ביידע סאָרטן עמל; אין עמל מלאכה (ווי אויך — אין עמל תורה) איז פאַראַן עמל גשמי און עמל רוחני און אין יעדערן פון זיי — די רוחניות׳דיגע זייט דערפון און די גשמיות׳דיגע,

און בדוגמא ווי שבת איז אַ אידן׳ס אדם לעמל יולד אין עמל תורה — אַזוי איז די ספעציעלע אָנווייזונג פון יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אַז אין די אַלע טעג פון אָנקומענדען יאָר זאָל זיין דער עיקר עמל אין עמל תורה (און מצות), און אויך אין דעם עמל מלאכה זאָל אַרויסגעבראַכט ווערן און אונטערשטראָכן ווערן די רוחניות וואָס אין דעם.

אין אַנדערע ווערטער: מען ערוואַרט פון יעדער אידן, מאַן אָדער פרוי, יונג אָדער אַלט, אַז ער זאָל אַריינברענגען „שבת׳דיקייט״ אין זיין גאַנצען עמל — אויך אין די וואָכעדיגע מלאכות; אַריינברענגען רוחניות און קדושה אויך אין די געווויינלעכע און וואָכעדיגע ענינים פון טאָג־טעגלעכן לעבן, ביז אַז זיי זאָלן אינגאַנצען דורכגעדרונגען ווערן מיט שבת׳דיקייט.

צו בריינגען אַן איינפאַכן ביישפיל: ווען איינער האָט אַ שטעלע, מסחר א.ז.ו.ו. איז די כוונה אין דעם — דער פאַרדינסט, פרנסה. עס מוז אָבער זיין די רוחניות און נשמה פון דעם, דער כל מעשיך לשם שמים (אַלע דיינע

און בדוגמא ווי שבת . . תורה: להעיר מב״ר ספי״א: ממלאכת עולמו שבת ולא שבת כו׳ ממלאכת הצדיקים כו׳ שכרן של צדיקים.

שבת . . עמל תורה: ירוש׳ שבת (פט״ו, ה״ג). טושו״ע או״ח סר״צ.

עמל תורה: עמל תורה בנוגע לשבת אולי י״ל ע״פ מרז״ל (הובא בסו״ס הי׳ראה לר״י ונתבאר בהוספות לתו״א סו״פ כי תשא): בקושי התירו כו׳.

כל מעשיך לשם שמים: טושו״ע . . י״ח סרל״א. וראה ג״כ פ״ה מח׳ פרקים להרמב״ם.

איינע פון די ערקלערונגען: **ראה גם מכתב ח״י אלול תשל״ט (לקו״ש חי״ט ע׳ 601).**

וויי חכמינו זכרונם לברכה רופן דאָס אָן: **סנהדרין שם. וראה באריכה לקו״ש חט״ו ע׳ 93 ואילך.**

טואונגען צוליב הייליגע צוועקן): מען דאַרף דאָך געבן צדקה, האָבן אַ רוהיגע קאָפּ אויף לערנען תורה, צאָלן שכר־לימוד פאַר קינדער צו לערנען תורה, אד"ג, פאַרנעמט ער זיך דערפאַר מיט זיין עמל, כדי דורכדעם צו דערגרייכן די אויבענדערמאָנטע צילן.

און אַז ער וועט **דורכגעדרונגען** מיט דער רוחניות'דיגער כוונה — איז דאָך זעלבסטפאַרשטענדליך אַז זיין עמל שטערט אים ניט צו לערנען תורה און מקיים זיין מצות, אַז ער וועט געבן אויף צדקה פון די בעסטע און שענסטע א.ז.וו.

* * *

קען מען דאָך פרעגן, ווי קען יעדער איינער און נאָכדערצו — יעדן טאָג פון אַ גאַנץ יאָר קומען צו אַזאַ מדריגה? איז דער ענטפער — פאַרשטאַנדיג פאַר יעדן איינעם: וויבאַלד דער אויבערשטער, דער באַשעפער פון מענטשן, האָט אים געגעבן די אָנווייזונג, איז זיכער, אַז יעדערער, ניט קוקענדיג אויף זיין דערציאונג און מדריגה, האָט פריער באַקומען די כוחות צו קענען דורכפירן דאָס אין לעבן און נאָכמער — בשמחה ובטוב לבב.

און ווי מען זאָגט: (וויבאַלד) בך הוי' חסיתי — (איז זיכער אַז) אל אבושה **לעולם**.

ובפרט אַז דאָס הייבט זיך אָן פון ראש השנה — ווען אידן קרוינען

דורכגעדרונגען מיט דער רוחניות'דיקער: להעיר מאור תורה להה"מ בסופו ד"ה גדולים מעשי צדיקים.

איז זיכער: כמחז"ל איני מבקש אלא לפי כוחן (במדב"ר פי"ב, ג).

בשמחה ובטוב לבב: ראה שער המצות להאריז"ל בהקדמתו. וראה תניא פכ"ו. וראה תו"א תולדות (כ, ב) האריז"ל הי' "שמח מאד בעשיית המצות ולכך זכה לרוה"ק". השייכות לרוה"ק — ראה ירושי' סוכה רפ"ה ונתי' בלק"א להה"מ ד"ה וסוכה תהי'. ביאור שייכותם דשמחה וטוב לבב — ראה אוה"ת תבוא (ע' תתשו ואילך). ד"ה אלקים א־לי, תש"ג [סה"מ תש"ג ע' 180 ואילך].

בך .. לעולם: תהלים עא, א.

כל ניעשיך לשם שמים: **אבות פ"ב מי"ב**.

מאור תורה להה"מ: **בהוצאת קה"ת** — סת"ק (קטו, ד).

געבן אויף צדקה פון די בעסטע און שענסטע: **ראה רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ז הי"א (ושו"ע יו"ד סו"ס רמח), נתבאר בלקו"ש חכ"ז ע' 8 ואילך**.

בלקו"א להה"מ: — **סרנ"ט (סו, סע"ג ואילך)**.

תהלים עא: **הקאַפּיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"ג.**

דעם אויבערשטן, ומלכותו ברצון קבלו עליהם, איז דאָך יעדער איד — עבד מלך — מלך.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה,

מנחם שניאורסאהן

י'תעט

ב"ה, ח"י אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שמואל שי' אַזימוב

שלום וברכה!

נעם לי להוודע על דבר התפתחות עבודת צא"ח בפאַריז וסביבותי, ותקותי חזקה אשר לא יסתפקו בהמצב דעתה ויקויים בכל אחד מהם מאמר חכמינו ז"ל: מי שיש לו מנה רוצה מאתים, מאתים רוצה ארבע מאות.

ובפרט אשר בא לפועל קנין בית המרכזי של צא"ח בשעה טובה ומוצלחת.

התפתחות העבודה בהוה, על אחת כמה וכמה ההתפתחות בעתיד לפי תקותי האמורה, דורשת פעילות מלאה של כל אלה שזכו והצליחו לעבוד בזה עד עתה, ונוסף לזה צירוף אישים וכוחות חדשים המתאימים לזה. וגודל הזכות בודאי אינו צריך ביאור.

עבד מלך — מלך: רש"י עה"ת לך (טו, יח).
מלך: ראה הקדמת תקו"ז בתחלתה (א, ב) אתקריאו ישראל מלכים. בהוריות (יג, א) כל ישראל ראוים למלכות. בברכות (ג, ב) שכן דרך מלכים. וראה רמב"ם הל' מלכים רפ"ב: כבוד גדול נוהגין במלך כו'.

ומלכותו ברצון קבלו עליהם: **נוסח תפלת ערבית.**

י'תעט

מוה"ר שמואל אַזימוב: **אגרת נוספות אליו — לעיל אגרת י'רכ.**
מכתב דומה (בתאריך כ"ה אלול) נשלח למו"ה פנחס גדלי' הכהן פּאַשטער (דלקמן בהאגרת).
מאמר חז"ל: **ראה קה"ר פ"א, יג, פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.**

ב) כיון שההצלחה תלוי' ברצונו של אדם, וכמבואר בדא"ח בארוכה שהרצון שולט בכל כוחות הנפש, מתחיל מחב"ד, כמאמר חכמינו ז"ל לעולם ילמד אדם במקום שלבו חפץ, ורצונו של אדם חזק יותר כשמרגיש שזהו מעשה ידיו (בעזר השי"ת), צריכה להיות אוטונומי' במדה חשובה, ובנוגע בהוה; אוטונומי' בהפעולות הקשורות בביהכ"נ ברחוב ד'יוק. ובטוחני שלא רק שלא יהי' בזה גרעון, אלא אדרבה, אוטונומי' זו תעזור להתפתחות פעולות אלו וגם להתפתחות הפעולות בבית המרכזי של צא"ח, שיוכלו הפעילים בבית המרכזי להתרכז יותר בפעולות דבית זה.

ג) כיון שבראש פעולות סניף ד'יוק עמד עד עתה הוו"ח אי"א נו"נ פנחס גדלי' שי' הכהן (פאַשטער) והצליח, בודאי שימשיך בזה גם מכאן ולהבא ואדרבה באופן דמוסיף והולך כנ"ל; וכנ"ל אם יודרש בפעולות אלו שיתוף פעולה מבית המרכזי והפעילים שם, **בודאי** שיעשו זה בעין יפה ובטוב לבב ואיש את אחיו יעזורו.

ד) בכדי להקל התרחבות הפעולות, הרי כמו שמזמן לזמן הלשכה המרכזית תומכת בתקציב הבית המרכזי, תעשה זה גם בנוגע לפעולות דסניף ד'יוק. והסכום והקביעות בזה והזמן — כפי ראות הנהלת הלשכה המרכזית.

ה) באם יהיו חילוקי דעות בין הנהלת הבית המרכזי והנהלת סניף ד'יוק, יביאו הדברים בפני הרה"ג והרה"ח וכו' מאנ"ש שי' אשר בצרפת, והם הרר"נ שי' נעמענוב, הרר"ה שי' פעווזנער והרר"י שי' גולדברג, שיחליטו בזה, כנהוג בישראל. מובן גם כן ששלשה הנ"ל ברשותם למסור ההחלטה בדבר לשנים מהם וכו', ובפרט אם אין כולם נוכחים בעיר בשעה הדרושה.

בברכת הצלחה ומתאים לדברי רבנו הזקן בסי' תניא קדישא (פי' לב) אשר כאשר כולנו יחד הרי זה ממשיך ברכנו אבינו, ובפרט אשר זכות הרבים מסייעתם בהפצת המעיינות בתוככי הפצת היהדות בכלל, ובאופן דמוסיף והולך ואור,

ובברכה לבשורות טובות בכל האמור ולכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

וכמבואר בדא"ח: **ראה המשך תער"ב ח"א ע' צ ואילך. ועוד.**

כמאמר חכמינו ז"ל: **ע"ז יט, א.**

וא"ש את אחיו יעזורו: **ע"פ ישעי' מא, ו.**

י'תפ

ב"ה, כ' אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר אלי' וביתו שי' עמיקם

שלום וברכה!

זה עתה מסרו לי תשורתו היקרה ג' כרכים תלמוד אל עם, עם העתקה אנגלית, יחד עם איחוליו ליום ההולדת.

ומתחילין בעיקר להשיב ברכה לשולחה, אשר מלתי' כבר אמורה בתורתנו תורת אמת ותורת חיים: ואברכה מברכיך, שהשי"ת מקור הברכה מברך את המברכים בברכתו של הקב"ה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

ובנוסח חכמינו ז"ל מגלגלין זכות ליומין זכאין, כיון שנכנסנו לחודש אלול, וידוע ביאור כ"ק אדמו"ר הזקן בענין סגולת ימי חודש זה, על פי משל ממלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר להקביל פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם וכו' (לקוטי תורה, פ' ראה ל"ב) — יהי רצון שימלא ה' משאלות לבבו לטובה, ובסגנון המשל — בסבר פנים יפות,

והנקודה העקרית אשר יזכה ויצליח לנצל הכשרונות בם חונן — לשלימות העם והארץ ובתנאי העיקרי של שלימות זו, שלימות תורתנו, אשר כאמור נקראת תורת אמת, והרי אמת שוללת פשרה, לא רק פשרה וויתור לרובו של ענין או מחציתו, אלא פשרה כל שהיא. וכיון אשר התורה ניתנה לבני אדם דוקא וניתנה מיוצר האדם היודע טבעו, בודאי אשר מקודם לכן ניתנה לאדם הרשות והיכולת לניצול כל האפשריות בכיון האמור, ולא עוד, אלא בשמחה, ובסגנון הכתוב, עבדו את ה' בשמחה, ואין הדבר תלוי אלא ברצון.

י'תפ

מצילום האגרת. נדפסה ב„היכל מנחם" ח"א ע' קעד ואילך.

מר אלי' .. עמיקם: **אגרות נוספות אליו — לעיל חכ"ו אגרת ט'תשצד, ובהנסמן בהערות שם.**

מלתי' כבר אמורה: **ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 422 הערה 6.**

ואברכה מברכיך: **לך לך יב, ג.**

מידו .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**

ובנוסח חכמינו ז"ל: **תענית כט, א. וש"נ.**

הכתוב: **תהלים ק, ב.**

וגדולה זכות כל אלה אשר השפעה להם בסביבתם ואפילו בסביבה רחוקה על ידי כתיבה והדפסה וכו'.

זכורני שסיפר לי מר על דבר בנו שי' שגם הוא חונן בכשרון הכתיבה והפרסום וכו', ומטובו למסור גם לו פ"ש ונקודות ממכתב זה השייכות גם לבנו, ואם תמצא לומר, להיות בנו קרוב יותר לנוער ולצעירים, אחריותו וגם זכותו גדולים עוד יותר.

אחתום במשנה תודה על התשורה האמורה, ובברכת כתיבה וחתימה טובה לו ולכל אשר לו,

בכבוד ובברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

י'תפא

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

תלמידי ישיבות תומכי תמימים אשר בנחלת הר חב"ד
בארצנו הקדושה תבנה ותכונן במהרה בימינו על ידי
משיח צדקנו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הפ"נ שלהם בנועם קבלתי.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע להם ברכתי, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, שנת הצלחה בלימוד תורתנו הקדושה בשקידה ובקיום מצותי' מתוך בריאות הנכונה.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים,

מ. שניאורסאהן

בנו: **יאיר.**

י'תפא

מצילום האגרת. נוסח דומה נשלח לכו"כ מוסדות.

י'תפב

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לכ' ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בהוקרה ובכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

ז"ע התקבלה הידיעה (בצירוף העתק מכתבי כ') ע"ד יסוד הקרן שיאפשר לתי' מצטיינות ב„בית רבקה" שבכחב"ד — תי' — לבקר מקומות קדושים באה"ק (שכולה קודש), ות"ח ת"ח על הבשו"ט,

ופשוט שנכלל זה — כהצעת כ' — בהע"א מוסדות. ומצו"ב השתתפות „קרן השבעים" בהקרן עשר אחוז (לערך).

ויה"ר שיקויים בביקורים הנ"ל — כל' תוה"ק „לתור בארץ" — וכפרז"ל (שהש"ר בתחלתו) מל' **ויתרון ארץ**, להוסיף ולהעלות את הארץ — וכמבואר בארוכה באור התורה שלח (ע' תמג ואילך).

ז"ע הביאו האורחים שי' — שני הס' (בין איתני גולה, פאַרזיך) והפ"נ דח"י אלול — יום סגולה.

י'תפב

מצילום האגרת.

מו"ה שניאור זלמן: **שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"א, ובהנסמן בהערות שם.**

לתור בארץ: **ע"פ לשון הכתוב — שלח יג, טז.**

ויתרון ארץ: **קהלת ה, ח.**

בין איתני גולה: **ירושלים, תשל"ב.**

פאַרזיך: **תל אביב, תשל"ב.**

י'תפג

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה אבנר חי שי' המכונה ד"ר שאַקי

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לכו' ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובברכה אשר כשם שבעבר כמופת הי' לרבים בהגנה על התומ"צ, דבר ה' זו הלכה, מבלי חת

כן יעשה וגם יוסיף בעתיד וקרנו תרום בכבוד,

עדי יקויים היעוד: כי מציון תצא תורה (תורת אמת — שאמת שוללת פשרות) ודבר ה' (זו הלכה) מירושלים (אשר קיומה תלוי בשלילת „כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה" — כהוראת חז"ל שבת (קיט, ב)) ולבשו"ט.

י'תפג

מו"ה אבנר .. שאקי: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'רפג, ובהנסמן בהערות שם.**
כמופת הי' לרבים: **ע"פ לשון הכתוב — תהלים עא*, ז.**
דבר .. הלכה: **שבת קלת, ב.**
היעוד: **ישע' ב, ג.**

---

*) הקאַפּיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא — ראה בהנסמן לעיל אגרת ט'תתקצז בשוה"נ.

י'תפד

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

תלמידות כל המחלקות דבית ליובאוויטש אשר בלונדון
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

הפ"נ שלהן בנועם קבלתי.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע להן ברכתי, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, שנת הצלחה בלימודיכן ובהנהגה טובה מתוך בריאות הנכונה.

בברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

י'תפה

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר שמואל שי' רכטמן
ראש עירית רחובות

שלום וברכה!

בנועם ובהוקרה נתקבל מכתבו וכן פ"ש אישית על ידי הזוכה בגורל, מר שלמה שי' אידלמן, תושב רחובות, שהביא גם ברכות מר וחבריו במועצת העירי'.

וכבר מלתי אמורה בכגון דא, מקרא מלא דיבר הכתוב, ואברכה

י'תפד

מצילום האגרת.

י'תפה

הכתוב: לך לך יב, ג.

מברכיך, שכל המברך מתברך מאת ה' מקור הברכות, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, למר ולכל אשר לו, ולכל חברי מועצת העירי' וכל תושבי העיר, שיחיו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, ומתוך הרחבה,

ויזכו לקיום הכתוב, כסיום מכתבו, „כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ", בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן

בהוספה להנ"ל, בודאי ימסור הזוכה בגורל פ"ש אישית, וכן מרושמי ביקורו כאן, למר ולחבריו ולתושבי העיר, שיחיו, בשובו מדרכו צלחה.

ויהי רצון אשר כל הברכות והאיחולים אשר אחב"י מאחלים זל"ז יקויימו במילואן, בטוב הנראה והנגלה.

י'תפו

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס וכו'
מוהר"ר שלמה שי' גורן
הרב הראשי וראב"ד לתל אביב־יפו והמחוז

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לכת"ר ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

מידו .. והרחבה: **נוסח ברכה ג' דברכת המזון.**

כי .. בארץ: **תולדות כו, כב.**

י'תפו

מוהר"ר שלמה גורן: **אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י'תיט, ובהנסמן בהערות שם.**

נ.ב. כיון שרצוני לשמור על היחסים שבינינו וכן על פי הוראה כללית דתוה"ק, איני רוצה שיוודע הבא לקמן לכת"ר מן הצד, ולכן כותב אני את זה, והוא: אשר מתאים לעמדתי בעת הבחירות להרבנות הראשית בפעם הקודמת, עמדה המיוסדת על המבואר בכ"מ ומהם בשו"ת חתם סופר הידועות, הנני נגד הדחת רב ממשרתו בסיום זמן חוזה וכיו"ב, ואין זה פוגע כלל ח"ו בהמועמדים נגדו, וכפי שכתבתי כנ"ל בבחירות הקודמות.

לאחרי בקשת סליחת כת"ר על כתבי הבא לקמן, ולכאורה הוא נגד פתגם רבינו הזקן „מיט אַן עצה שלאָגט מען זיך ניט אָן", בכל זה, מיוסד על יחסינו לכאורה אסור לי לעבור על זה בשתיקה, והוא: שנוסף על הכתוב לעיל, שגם מפני זה קויתי אשר כת"ר יסיר את מועמדתו ולכן חכיתי גם בפירסום עמדתי בזה, כולי האי ואולי, הנה עוד נקודה עיקרית במצב המיוחד בבחירות אלו אשר מנצלים מועמדות כת"ר למלחמה נגד הדיוק בשמירת ההלכה. והרי בכל ענינים דקדוש השם וכו' נוגע בעיקר פירוש ותגובת העשרה מישראל, שלכן גם אמוראים ענוי עולם אמרו כגון אנא אי שקילנא וכו'. ועוד אשר דוקא חוגים הידועים בעמדתם לכל עניני תורה ומצותי' הם התומכים ומרעישים וכו' למועמדות כת"ר. ובודאי לדכותי' אין צורך בביאור נוסף, ובפרט שקשה עלי בכלל אָנשלאָגן זיך בהאמור.

י'תפז

[נוסח המברק לקראת ראש השנה, ה'תשל"ג]

לשנה טובה תכתבו ותחתמו. שבתא טבא.

מנחם שניאורסאהן

מתאים לעמדתי .. בבחירות הקודמות: **ראה לעיל ח"כ אגרת ז'תעד, ובהנסמן בהערות שם.**

פתגם רבינו הזקן: **ראה גם לעיל אגרת י"שנג, ובהנסמן בהערות שם.**

כגון אנא אי שקילנא וכו': **יומא פו, א.**

י'תפח

[אלול, ה'תשל"ב]

הדו"ח נת' ות"ח ת"ח. ויה"ר שיבש"ט לעת"ל ובהוספה וכהצווי (ונתינת כח) מעלין בקדש.

י'תפט

[אלול, ה'תשל"ב]

באם **עי"ז** יתוסף בהנ"ל, (ולא רק יפטור אנ"ש שי' שעל אתר מכל אחריות וק"ל).

י'תצ

[ה'תשל"ב]

מענתי מאז לזוגתו תי' — שמצטטה לעיל — מובן שלא הייתה בגדר חוקה **כלל**, כ"א ע"מ לבוחנה מזמן לזמן ע"פ התוצאות שלה.

פשוט ש„רקבון" (ולא בתור הכנה לצמיחת „מציאות" טובה יותר **ובהרבה**) — ה"ז היזק היחיד ובמילא גם היזק הרבים, ועד"ז העלם ואי־ניצול כשרונות — וה"ז היפך דבל תשחית והיפך ד**בכל דרכיך** דעהו.

ע"פ כהנ"ל מובן — דבאם לא יוחרב עי"ז המוסד (חינוך) בו נמצא,

י'תפח

מענה על דו"ח מפעולות תלמידי ישיבת תו"ת באה"ק בימי הקייץ ה'תשל"ב. נדפסה ב„מקדש מלך" ח"ג ע' קנד.

מעלין בקודש: **ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י"כג, ובהנסמן בהערות שם.**

י'תפט

מענה למו"ה אפרים ווֹאלף. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת י"שס, ובהנסמן בהערות שם.

באם עי"ז כו': **במכתבו: רב"צ שי' שם־טוב הפציר בי כמ"פ להכנס לעניני הת"ת בב"ב, ולקבל עלי אחריות ולתת כסף וכו' .. אם להכנים עצמי לענין זה כו'.**

ראה גם לעיל אגרת י'תכג (ע' רמב).

י'תצ

מצילום כתי"ק.

דבל תשחית: **פ' שופטים כ, יט (וראה לקו"ש חכ"א ע' 80 הערה 35).**

דבכל דרכיך דעהו: **משלי ו, ג. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.**

או שבלאה"כ לא יהי' לו קיום, ואינו קשור בחוזה וכיו"ב — יתענין במשרה מתאימה. ואם יתברר שהמשרה שכותבה מתאימה גם בפרטי', יתענין בה.

קבלה. אזכיר עה"צ ולכחו"ט.

י'תצא

[ה'תשל"ב]

(1) ע"ד איש כשם בעלה הראשון —

ראה בהמובא מס' שלחן העזר ס"א סעיף יב (מס' חכמת הנפש) ע"ד שם **האשה** הב' כהראשונה — ואין הס' תח"י. ולע"ע לא מצאתי עד"ז בנוגע להשמות **דבעל** הב' והא'.

ובכלל — יש לחלק בין איש לאשה ע"פ משנ"ת בכ"מ (או"ח סר"מ, אה"ע סכ"ה) **בפירוש — רק** בנוגע למחשבת (דעת) האיש (אף שבדרך אגב — ולא לפס"ד — נזכרה גם דעת האשה (פסחים קיב, סע"א)).

כן ממה **שלא** נזכר הטעם (דהשם יעורר הדעה) אפילו בנוגע לאיש — בנוגע לשמות כלה וחמותה,

משמע דלא חיישינן לזה.

ובכ"ז אם ישנו שמו — הרי מהיות טוב כו'.

(2) ע"ד אמירת ק"י אחרי קידוש לבנה —

בשל"ה (ש' האותיות דף עד, ב) **סיום** קידוש לבנה הוא בדרז"ל (אבי') ולכן — קדיש דרבנן. וכ"ה בס' היעב"ץ. לדידן דמסיימין (ע"פ סי' האריז"ל ועוד) בעלינו — פשוט דצ"ל ק"י. וכ"כ בפי' בסי' קול יעקב. ועוד.

(3) אזכיר עה"צ לתוכן מכ' כת"ר שי'.

כיון שמפני הטרדות וכו' — נדחית כתיבת מכ' מסודר, בקשתי לטלפן ואת כת"ר הסליחה.

י'תצא

מענה למו"ה שלום יחזקאל שרגא רובין הלברשטאם. אגרות נוספות אליו – לעיל חי"ט אגרת ז'סג, ובהנסמן בהערות שם.

מהיות טוב כו': **ברכות** ל, רע"א. ב"ק פא, ב.

והנה לאחרי כתבי הנ"ל ראיתי ב„אזהרות נוספות* בכת"י — לצוואת ר"י החסיד" [נדפסו בס' חסידים — ירות"ו תשי"ז ע' ל] וז"ל:

אם יש לאדם אשה ומתה לא ישא אחרת ששמה כשם הראשונה, או אם מת בעל לאשה לא תקח בעל ששמו כשם הראשון, כי יחשבו אחר הראשון, ואם יהי' הדבר כך לעולם לא יהי' בטוב או ימות אחד מהרה.

ובהערת המו"ל שם: ע' בס' חכמת הנפש להרקח כד ע"ג.

י'תצב

[ה'תשל"ב]

עפ"ז יגמרו השידוך בשטומו"צ (באם הורי' שי' ג"כ מסכימים ע"ז) — אבל בכדי למנוע שקו"ט לאח"ז — כדאי שידברו לא רק במושגים **כללים** „ע"פ תומ"צ" וכיו"ב — אלא גם בפרטים: פַּאַריק, שיעור בתורה בכל יום, וכמה, ואיפוא, **וכו'**,

גם כל השמות שלו ואזכיר עה"צ.

י'תצג

[ה'תשל"ב]

בנוגע לאחי' צריך להשתדל שידור בשכנות עם אמם תי' או עכ"פ דאחיותיו תי' ובמילא יוכלו להשפיע עליו ולסייעו בעניניו בכלל ובנוגע לשידוך בפרט. ואולי הטוב ביותר שיעתיק לאה"ק. והרי כותבת שאמה גרה שם. באם אפשרי — כדאי להשפיע עליו גם עתה ע"י מכירים שבסביבתו (או רב שם וכיו"ב).

אזכיר עה"צ.

---

*) בכמה דפוסים נמצא זה בתוך הצוואה.

י'תצב

פַּאַריק: **פאה נברית. ראה גם שידוכים ונשואין (קה"ת, תשנ"ח) ע' 229 ואילך. וש"נ.**

י'תצד

[ה'תשל"ב]

באם המדובר שי' בעל מעלות רבות כ"כ — ובחור וצעיר — מהי הסיבה שמסכים לשידוך כשהגיל מבוגר מגיל שלו ועם גרושה?

באם יתברר שהסיבה אינה נוגעת לה

תגמור השידוך בשטומו"צ.

אזכיר עה"צ.

י'תצה

[ה'תשל"ב]

באם **באמת החליט** שההצעה מתאימה — ימצא ידידים שיסבירו להמדוברת תי' שהפעם החלטתו תקיפה ולתמיד ולא ישנה, ויציע ג"כ זמן **קבוע** לחתונה ובעתיד **הקרוב**. ואז יש לומר שגם היא תסכים.

באם אינו מוכן לעשות כ"ז תיכף — סימן שאין החלטתו אמיתית וכו' ולמה יבלבלה?!

השמות ואזכיר עה"צ. בדהתפוהמ"ז.

י'תצו

[ה'תשל"ב]

לאחרי שתנהל המדוברת תי' בפועל חיי יום יום כדרוש ע"פ שו"ע — במשך שבועות אחדים, כן יסבירוה דיני טהמש"פ —

ואם גם לאחר זה תחליט בתוקף שמקבלת כ"ז ע"ע — יגמרו בטוב ויהא השידוך בשטומו"צ.

י'תצה

בדהתפוהמ"ז: = בדיקת התפילין והמזוזות.

י'תצו

לאחרי כו': **ראה גם שידוכים ונשואין (קה"ת, תשנ"ח) ע' 53 ואילך.** וש"נ.

י'תצז

[ה'תשל"ב]

כנראה ממכתבו אין ברור **לו לעצמו**: מהו המצב, מה רוצה, מה מפתים אותו אחרים, מה מהותה וכו' וכו'. ומובן שבמצב כזה א"א שיחליט ע"ד ענין רציני כשידוך — ע"ד עצמו. וימצא מי שהוא **אחראי** שאפשר לסמוך עליו וימסור לו כל השקו"ט **וכו'**.

י'תצח

[ה'תשל"ב]

כל זמן שאין ברור אצלה יחסה להחצעה — הרי אא"פ שתחליט. ואולי ע"י שיפגשו עוה"פ יתברר רצונה, או להיפך — ע"י ההפסק למשך זמן.

ותלוי כ"ז בה.

אזכיר עה"צ.

י'תצט

[ה'תשל"ב]

צריך לעשות כל התלוי בה בנוגע לשידוך, ולכן כדאי שביחד עם כתיבת הדיסערטאציע תהי' לה גם משרה, שזה ימהר מציאת שידוך טוב.

אזכיר עה"צ.

בודאי משתדלת בהפצת היהדות ובפרט בין העולות מבוחרא תי'.

י'תצח

מצילום כת"ק.

י'תצט

מצילום כת"ק.

צריך לעשות כו': **מענה לאחת מהעולות החדשות מבוכרה.**

דיסערטאציע = **עבודת מחקר.**

י'תק

[ה'תשל"ב]

מתאים לגילו — עליו להסתדר באופן **דמַקסימום** סיכוים לחיי נישואים דתיים בהקדם **האפשרי** ולכן [לעזוב למקום תורה . . לבסס א"ע תחילה] ולחפש שידוך מתאים.

אזכיר עה"צ.

י'תקא

[ה'תשל"ב]

תמצא רב (המדבר אנגלית) שיסביר לבתה כהנ"ל (וגם להנכרי — כי גם בשבילו אסון גדול הוא).

יוסיפו (היא ובעלה שי') בירו"ש ויהדות שלהם.

י'תקב

[ה'תשל"ב]

תסבירו (וכן את בתה תי') — שזהו (רצון בתה) בדוגמת האומר (ויש כו"כ כאלה, ובתקופתנו בפרט) **שרוצה**, ר"ל, לאבד א"ע ר"ל ויתענג בזה וכו' ורצונה הנ"ל הוא **גרוע** מזה (כיון שזהו אסון נמשך במשך **כל השנים** שחיים לאח"ז — **וכמפורסם** בהסטאַטיסטיקע ע"ד נשואי תערובות: גודל האחוז דהגיטין, פירוד, מחלוקת וכו' **שמגלים ומספרים** עד"ז. ויותר ע"ז — האחוז שמתביישים לגלות אסונם כו'[]).

י'תק

מצילום כתי"ק.

י'תקא

תמצא רב כו': **מענה ע"ד נישואין עם נכרי. וראה גם המענה שלאח"ז.**

י'תקב

תסבירו כו': **מענה אודות נישואין עם נכרי.**

י'תקג

[ה'תשל"ב]

בענין כה גדול כשלום בית — צריך למצות כל האפשריות (ובפרט שהנ"ל נהוג בלאה"כ, והוא) יבקרו שניהם אצל רב מורה הוראה ויבארוהו המצב וכו' וישאלוהו דעת תורה.

השמות ואזכיר עה"צ.

י'תקד

[ה'תשל"ב]

ילמוד בתניא פרקים המדברים אודות הנ"ל.

כן אם יש אצלו העתק מכתביו שכתב לי לפני שנים אחדות — יקראם כדבעי ויעשה חשבון **צדק**: הראה חסדי ה' בעניניו? באם הן — ההודה להי' ע"ז ע"י הוספה בירו"ש וכיו"ב? היעשה כן עתה?

י'תקה

[ה'תשל"ב]

כמובן יחזור **למשרתו** — אבל כדברי מאז — **לא יתגרה** בהאינו יהודי, כי אין זה ענינו **כלל**. ואמחז"ל שצ"ל מו"מ באמונה, היינו למלאות תפקידו בעבורו מקבל משכורת — ולא השפעה על הא"י שם. **וק"ל**.

י'תקו

[ה'תשל"ב]

ילמוד בהתמדה וביר"ש — **וזהו העיקר**. ומקום לימודו — ידבר עוה"פ עם ההנהלה ויבארם טעמיו ואח"כ יעשה כפי שיורוהו אז.

י'תקה

ואמחז"ל: **ראה שבת לא, א. יומא פו, א. ועוד.**

י"תקז

[ה'תשל"ב]

בתקופתנו המבולבלת ובפרט הנוער — כשברכם השם וילדיהם שי' תקיפים ברצונם ללמוד תורה ואין כל ספק אצלם בזה — צריך להזהר ביותר שלא להחלישם בזה כלל (כי החלישות עלולה להוליד מח' של ספק **וכו'**), ואדרבא צריך לחזקם בזה. וזה נוגע לא רק להצלחת הלימוד, כ"א גם **לשלמות** השקפת עולמם ושלא להתפתות כלל להסביבה **שבחוץ** וכו' (כולל — שבקאַלעדז).

ולכן כדאי שישפיעו גם על בנם .. שי' שיכנס לישיבה לכל היום, עכ"פ לשנה־שנתיים. בנוגע לפרנסת בניהם שי' יחכו עד שבניהם יתחילו לדבר עד"ז. והשם יצליחם.

י"תקח

[ה'תשל"ב]

תסיח דעתה מאשר (כותבת ש)רוצים לפגוע בה ח"ו, כי **ה' שומרה בתכ"י**.

י"תקט

[ה'תשל"ב]

יחפשו בשביל בתם תי' משרה וכיו"ב בסביבה מתאימה, וימצאו ידידים שיציעו אותה לבתם באופן שלא תחשוד **כלל וכלל** שהם בקשום עד"ז (או אפילו יודעים עד"ז).

תוספת הורים במילוי רצון השם (חיי יום יום ע"פ שו"ע) — ממשיכה ברכות ה' גם לילידיהם.

השמות ואזכיר עה"צ.

י"תקח

בתכ"י: = בתוככי כלל ישראל.

י'תקי

[ה'תשל"ב]

הגעתני שמועה שכאילו אינו מקיים **ח"י** הוראות הרופא.

ובאם אמיתית היא — בודאי בהקדם יתחיל לקיימן וכדבעי, ובפרט שזהו דין מפורש בשו"ע וכו' — ויבשר טוב.

אזכיר עה"צ.

י'תקיא

[ה'תשל"ב]

כשא' מבנ"י חי שלא ע"פ ציווי הבורא לבנ"י — מובן כשאינו חש עצמו בטוב (אף שאינו יודע וטועה בהסיבה **האמיתית**).

ולכן לכל לראש — צריך לתקן הנ"ל. והובטח **כאו"א** — יגעת **ומצאת**.

ובכ"ז צ"ל הקדמת **נעשה** (— **בפו"מ**) לנשמע (הבנה ע"י חקו"ד וכו'), ובפרט שכשאדם רעב (למזונו הגשמי או הרוחני) אינו מסוגל להעמיק ולשקו"ט שכליים וכיו"ב — משא"כ לאחרי שישביע רעבונו. ולכן תדחה פתרון **השכלי** דהשאלות ביהדות וכו' — עד שתתבסס בקיום בפו"מ.

י'תקיב

[ה'תשל"ב]

בודאי תמצא זווגה בבוא הזמן (אף שרק השם יודע עתידות מתי בדיוק), ולפלא שאלתה בזה. **ופשוט** שהנהגה ע"פ רצון השם — ממשיכה ברכותיו. אזכיר עה"צ עוה"פ.

י'תקי

שזהו דין מפורש בשו"ע וכנ': **ראה שו"ע יו"ד ר"ס שלו.**

י'תקיא

יגעת ומצאת: **מגילה ו, ריש ע"ב.**

הקדמת נעשה .. לנשמע כנ': **ראה גם לעיל אגרת ט'תתקצח, ובהנסמן בהערות שם.**

ובפרט שכשאדם רעב כנ': **ראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. וראה גם תר"מ — התוועדויות חכ"ח ע' 48. וש"נ.**

י"תקיג

[ה'תשל"ב]

יסבירוה אשר **כאו"א** נמצא בעוה"ז ע"פ **רצונו** של השם **ובשליחותו**: לעשות טוב בעולם, ולכן **ציוה** השם ונשמרתם מאד לנפשותיכם (**ופשיטא** שנתן הכוחות **במילואן** — למלאות השליחות והשמירה).

מזה מובן ג"כ **שהיצה"ר** מנסה לבלבל ולמנוע בזה. ופשיטא היוקר והזכות דמילוי שליחות השם ולא להרשם מהיצה"ר. אזכיר עה"צ.

י"תקיד

[ה'תשל"ב]

התחזקות בבטחון **אמיתי** בהשם — נוסף על העיקר שזהו מיסודי אמונתנו — ה"ז ג"כ רפואה באופן **ישר** להנ"ל (וגם הרופאים מודים בזה). חת"ת. אזכיר עה"צ.

י"תקטו

[ה'תשל"ב]

ת"ח ת"ח על הבשו"ט הנ"ל. כן יבש"ט גם בשאר הענינים שכותבם ובאופן דמוסיף והולך (ועד לאלף ואחד ויותר) ואור. אזכיר עה"צ.

י"תקטז

[ה'תשל"ב]

בכלל — נכון **במאד**, אבל **בתנאי** שיהי' מי **שיתעסק** בזה ע"מ שיתנהג הענין כדבעי **בפועל ובמעשה** —

[הדגשתי הנ"ל — לשלול השיטה דכו"כ וכו' שהתעסקות פי':

י"תקיג

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: **ואתחנן ד, טו.**

י"תקטז

בכלל כו': **מענה לפעולה לטובת שכונת קראון הייטס.**

א) להורות **לאחרים** את המוטל עליהם, ב) הסברת **האי אפשרות** שעליו בעצמו לעשות מה שהוא].

י'תקיז

[ה'תשל"ב]

אזכירו עוה"פ עה"צ להמצטרך לו.

ויה"ר שיעשה את התלוי בו בדרך הטבע — ויצליח ויבש"ט.

לכתבו ע"ד ההנהגה בעולם וכו' — הנה גם אני וגם טובים ממני יש שאינם מבינים אותה — אבל מה פלא באם נברא אינו משיג חכמת הבורא?

י'תקיח

[ה'תשל"ב]

פשוט שהכרח לארגן גם לימוד לנשים — ובהלכות הצריכות להן בפרט. וראה הל' ת"ת — לאדמו"ר הזקן ספ"א.

לכתבו בעניני ציבור — בהתייעצות עם עסקנים יר"ש שעל אתר.

בעניני בריאות — כהוראות רופא.

י'תקיט

[ה'תשל"ב]

בנוגע להשם דבתם תי' כפי שתתדבר עם בעלה שי'. באם לא יבואו לדעה אחת — כהוראת הרב מרא דאתרא.

בכלל — לכאו"א תפקיד שלו (כמדובר ג"כ במכ' הכללי דשנה זו).

תפקידה לע"ע — אך חינוך ילדי' שי', הנהגת הבית ובהנוגע לבעלה שי'.

י'תקיז

מה פלא כו': **ראה גם לעיל אגרת י"ו, ובהנסמן בהערות שם.**

י'תקיט

במכ' הכללי: **דלעיל אגרת י"ריא.**

ועסקנותה ציבורית — תפריע להנ"ל. ודי' — השתתפות בשיעורים בשעות שפנוי' מהנ"ל.

י'תקכ

[ה'תשל"ב]

הסדר **מרבותינו נשיאנו** — שתלמיד צריך להתייעץ ולעשות כהוראות הנהלת הישיבה.

אזכיר עה"צ.

י'תקכא

[ה'תשל"ב]

להמנע מכפילת תיבות בתפלה — להתפלל מתוך סידור.

סדר היממה — כהוראת הר"י שלו.

י'תקכב

[ה'תשל"ב]

בודאי ובודאי שמצבה אינו אלא מצב עובר — אבל בכדי למהר זה וכיון שעל האדם לעשות את התלוי בו בדרך הטבע — תפנה לרופא מומחה בשטח זה (ע"פ בחירת רופא ידיד) וה' יצליחה. והוספה בבטחון בהשי"ת — מוסיפה בברכותיו. אזכיר עה"צ.

י'תקכג

[ה'תשל"ב]

בודאי מובן (ורגיל) אשר הנוער צמא למצוא challenge דבר חדש וכו' — ולא עוד אלא שיש לזה יסוד בציווי חז"ל לעשות „כמאן **דבעי** למיעבד", היינו לנצל הכוחות שניתנו לו **במילואן**,

---

י'תקכג

נדפס בלקו"ש חל"ג ע' 288. חל"ד ע' 244.

challenge: = **אתגר**.

בציווי חז"ל: **כתובות סז, רע"א**.

לאידך גיסא מובן ג"כ **ופשוט** שאינו ענין **כלל** לחפש challenge טרם שיזדיין בנשק שיוכל להתגבר עליו ולתקנו (עכ"פ שידע שיש סיכויים **טובים** לזה) — ולא שינוצח על ידו (שאז תיתוסף קלקול בעולם ואצלו וכו'), ובנוסח חז"ל שאסור לאדם לעמוד במקום סכנה ועוד יותר — כבתפלה שאומרים אותה **קודם** להתפלה „אל תביאני לידי נסיון".

בנוגע ליהודים — ובפרט בתקופתנו "secular education" זו שמזכירה לעיל וקאַלעדזש בכלל — ה"ז בדוגמא לאדם בריא האומר שכל ימיו חי בתנאים בריאים והי' בריא וראה רק בנ"א בריאים ובמילא אינו מנצל הכחות שלו כלל, ומהי תכלית חייו? ולכן קס"ד שיעתיק דירתו למקום מחלות — מתדבקות — שיש בהן סכנה, ולאחרי זה ינסה אולי מסוגל הוא להתחיל ללמוד חכמת הרפואה במקום זה וכו'. והנמשל מובן.

ישנו challenge **מוכן** בשביל בנות מבנ"י הדומות לה, אשר **מוכרח** להתגבר עליו, והוא: החסרונות שמזכירה בנוגע לאוירת הסעמענאַרים (— וביה"ס בכלל) **אפשרי** לתקנו, אבל רק ע"י אלו שהרגישו **בעצמן** ופגע בהן החסרון — אלא שכבר הישג טוב דרושה לזה הכנת עצמו — עד כדי **יגיעה** בזה, כוונתי: לרכוש ידיעות מספיקות במקצועות הנלמדים בהסמינאַרים, מומחיות בפדגוגיא, החלטה תקיפה לא להתרשם באם לא יראו הפירות תומ"י ולא ליבוש מפני המלעיגים — ולאחרי זה להתחיל לשנות האוירה וכו' ובהתלהבות ובמסנ"פ. ובודאי שהשי"ת יצליח.

י'תקכד

[ה'תשל"ב]

לס"א. מובן שהחשש למגלי פנים בתיבת „הלכה" היפך ההלכה — יש לו מקום. אבל במצב ההווה זהו הנוסח **האפשרי** הכי טוב, כיון שבאים בטענה ד„סטאַטוס קוואָ", דבמשך **כל** הזמן ע"ע — כך הי' כתוב בהוראות **משרד הפנים שלהם בעצמו והתחייבו** לשמור הסטאַטוס קוואָ.

ובנוסח חז"ל: **שבת לב, א. תענית כ, ב.**

secular education: = **חינוך כללי.**

וקאַלעדזש בכלל: **ראה גם לעיל אגרת י"שעז, ובהנסמן בהערות שם.**

ולא ליבוש מפני המלעיגים: **ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח בתחלתו.**

י'תקכד

מובן כו': **המדובר בענין תיקון חוק השבות („מיהו יהודי"). ראה גם לעיל אגרת י"ב, ובהנסמן בהערות שם.**

כל נוסח אחר — ה"ז חידוש והותרה הרצועה (ובפרט **שכבר** משתדלים לפצות את „הקנאים" שיציעו הנוסח „גיור ע"פ הרבנות הראשית". וד"ל).

לס"ב. כל ענין שיכול להוסיף בחיזוק התומ"צ וכו' מובן שכדאי הוא (אלא שצריך לחשוב שכרו כנגד כו' — חשש שכדרך המסלפים וכו' יענו: כיון שפרש"י אינו כפי' זה בהסוגיא — ה"ז ראי' שגם בנוגע לקונסרוטיבים כו' דעת רש"י כו'. — ושמעתי כבר „סברות" יותר חסרי־סברא מזה).

לס"ג. קראתי ב„איד" והרושם מובן. אבל יש מקום לומר **שעתה** טוב יותר שישתקעו הדברים ולא יזכרו עוד אפילו בתור קס"ד.

לפני כו"כ שנים הו"ל — כמדומני — מתורת הבעש"ט ערכין ע"ס הא"ב, ולא ראיתי אלא ח"א. ולכאורה כדאי הי' להמשיך. ואם עוברי רצונו, ר"ל — מוסיפים בס' חושך, עאכו"כ שצ"ל הוספה בס' אור ובפרט מן **המאור** שבתורה. וזכות הרבים מסייעת.

י'תקכה

[ה'תשל"ב]

כיון שעל האדם לעשות התלוי בו בדרך הטבע — הרי מתאים לגילה עלי' להסתדר במקום שהסיכוים לשידוך טוב־טובים יותר (משא"כ משרה בפינה רחוקה),

משרה (שליחות) דסוכנות — „מטילה חותם" שהיא שייכת לחוג מסויים, ועלול להשפיע בנוגע לשידוך ובפרט בנוגע לבני ישיבות.

אזכיר עה"צ.

לחשוב שכרו כנגד כו': **ע"פ אבות פ"ב מ"א.**

מאור שבתורה: **תורת החסידות — ראה קו בן העדה לירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. הנסמן לעיל אגרת י"א, הערה ד"ה מאור שבתורה.**

י'תקכה

מצילום כת"ק.

י'תקכו

[ה'תשל"ב]

1) באם לדעת רב מותר לנהל הנ"ל (שמירת שבת ויו"ט וכיו"ב) — בכללות התנאים — כעצת מבינים.

2) — לכאורה פיזור הנפש גדול במאד.

י'תקכז

[ה'תשל"ב]

מובן שאין יסוד **כלל** ליפחוד לכתוב לי — שהרי השתדלותי היא לעזור כפי יכולתי — ולא ח"ו להכביד או לגעור וכיו"ב.

בתקופות **מעבר** בחיי האדם (מקטנות לבגרות, מבגרות לעמידה וכו') — ה"ה רגיש (sensitive) יותר ויציב (stable) פחות — ולכן **רגיל** שאז נעשות אצלו שאלות חדשות או ספקות — שכשתעבור התקופה בעצמו ימצא הפתרון ובקל, אבל בעת המעבר נ"ל שזהו ספק גדול וכו'. וע"י שיחה עם אחר יסבירו שהפתרון פשוט וכו'. ולכן זה שאצלה כנ"ל — ה"ז כך אצל **כו"כ** ועובר במשך הזמן.

סיבה נוספת אצלה וגדולה היא: **כשהתחילה** "להרגיש לא נוח" באופן קל — הרי במקום **הוספה** בענינים המחזקים את בנ"י (שזהו תומ"צ) הרי ככתבה — **מיעטה** בהם! ומובנות התוצאות. ואף שהמיעוט בא ע"י פיתוי היצה"ר שכיון שע"פ **חשבונו** אין מגיע לה **כלל** עונש כזה (כהרגשה הנ"ל) ה"ז היפך היושר כלפי' ולכן דאַרף זי "אָפטאָן" וכו' ומה בכלל השייכות בין קיום התומ"צ והרגשתה — שהקיום יועיל בזה?! (ולומר שזהו ענין דנסיון — לוינט ניט דעם יצה"ר, כמובן).

ובהתבוננות קלה מובן שזהו פיתוי ד"מלך זקן **וכסיל**": 1) אפשר זהו

י'תקכו

מצילום כתי"ק.

באם לדעת רב כו': **מענה לאחד שרצה לקנות מרפאה בתנאים מסויימים.**

לכאורה כו': **בנוסף להנ"ל רצה להכנס בשותפות עם עוד כמה לקנות בית רפואה שלם.**

י'תקכז

מצילום כתי"ק.

נסיון, וכנ"ל. 2) חשבון **היצה"ר** שאין מגיע כו' — „אפי"ל" חשבון שקר. והשייכות הנ"ל — כאו"א **(ופשוט** שגם היא בכלל) מאמין באמונה פשוטה שככתוב בכ"מ **ובהסברה** שתורתנו תורת חסד היא ולהיטיב לאדם גם בעוה"ז — טובה אמתית (ולכן אפשרי שבתחילה נראה הדבר קשה לקיימו — אלא שהתורה **יודעת שדוקא** ע"ז יבוא רוב טוב לאחרי זמן).

פשוט ג"כ ששכל התורה גדול ועמוק הוא משכל בנ"א החכם ביותר (ובפרט משכלו של אדם **הנוגע** בדבר) — ולכן אין פלא **כלל** באם קורה ובנ"א אינו מבין לפי שעה הטובה **בשבילו** בעוה"ז — ע"י שיקיים הוראת התורה (ובאם מקיימים הוראת רופא בנ"א לקחת pill שאינו מתוק — עאכו"כ שצ"ל קיום הוראות התורה).

[בירור ספקות שלה והרמת מצב רוחה — דוקא ע"י דבור ושקו"ט עם בחור בזה, וכבר עשתה כן פעמים אחדות — ע"פ תורה: אינו רצוי ואינו כדאי לא בשבילה ולא בשבילו. שמזה גם מובן: 1) שאין זה טוב בשבילם, 2) **שבודאי** תמצא אופן אחר המותר — להשיג הנ"ל, באם תרצה].

עוד סיבה להרגשתה וכו' (וג"ז נראה במכתבה עצמה): בכל העמודים לא נזכרה אף תיבה אחת וגם לא ברמז — ע"ד **חובתה קדושה** לעזור להזולת ובפרט לאלה שלא זכו שהוריהם יחנכום בדרך התומ"צ, יודיעום מה זה יהדות **וכו'** — אף ש(כמדובר באריכות קצת בההתועדות) הם **זועקים** לעזר —

עד כ"כ הצליח היצה"ר לפתותה שתתענין אך בעצמה והרגשותי'

וכשתעשה בהצלת הנ"ל — עכ"פ בדרך המיצוע — ומתוך חיות ושמחה (על **זכותה** הנפלאה ויכולת שניתנה לה בזה)

בודאי שתוטב ההרגשה וכו'.

*

נכנסו בתור (שנתארך ביותר — ע"י הטרדות דאה"ק ת"ו, ענייני שנת הע' **ועוד**) וגם בזה תראה איך שפיתוי־הסברת היצה"ר אפי"ל היפך האמת. וק"ל.

אזכיר עה"צ ותבש"ט.

Pill: = גלולה.

י'תקכח

[ה'תשל"ב]

ע"פ הנ"ל: אין כדאי לקבל משרה שיוצרך לנסוע באוירון.

באם המשרה בחברת Palisades היא באופן דשמירת שבת ויו"ט — יקחנה.

בכל אופן, צריך להתענין **במרץ** ע"ד שידוך. **דיוק** בהנחת תפילין (בדוקות) ומהסגולות — מנוה"נ.

י'תקכט

[ה'תשל"ב]

בהנוגע:

א) בטחון עצמי, חשק בעבודתה וכו' — תתבונן בזה 1) כאו"א מבנ"י הוא **שלוחו** של הקב"ה להאיר בעולם וכו'. 2) חינוך בנ"י — **עתה** הוא ענין דפקו"נ **ממש**

ובטח תועיל להנ"ל.

ב) עזר להעולים מרוסיא כו' שי' — נחוץ במאד **וחיוני** ומועיל ביותר באם קשור בפגישה ודבור באופן בלתי פורמַלי פא"פ וכו'.

ג) לשידוך — תתייעץ בהמכיר(ים) את המדובר **ואין** נוגע בדבר.

אזכיר עה"צ.

י'תקכח

מצילום כת"ק.

מנוה"נ = **מנוחת הנפש**.

י'תקכט

מצילום כת"ק.

י"תקל

[ה'תשל"ב]

תמצא רופא שיסכים ע"ז ללדת עוד, ויהא בשטומו"צ.

אזכיר עה"צ.

י"תקלא

[ה'תשל"ב]

הנ"ל — תברר בסמינר בי"ר **כאן**: הֲיכולה לקבל (כשתגמור) **כאן** תעודה וכו' אם תמשיך עתה כאן (באם יש אפשרות כספיות על זה וכו'). באם לאו — תמשיך בבי"ר בצרפת.

והובטחה — יגעת ומצאת (כולל גם בנוגע לבטחון בהשם ולשמחה).

אזכיר עה"צ ותבש"ט.

י"תקלב

[ה'תשל"ב]

כעצת רופא ידיד.

כיון שממכתביו אין ברור כלל המצב הכללי במסחרים הנ"ל, וע"פ

י"תקל

מצילום כתי"ק.

תמצא רופא כו': **מענה לאשה שהיו לה ג' בנים ומשותקת על שני הרגליים ויושבת על כסא גלגלים והולכת רק עם קביים וכבר תשע שנים שהרופאים לא מרשים לה ללדת עוד ילדים והי"א רוצה ללדת עוד ובטוחה בה' שיהי' הכל בשורה ושואלת דעת כ"ק אדמו"ר אם ללדת עוד.**

י"תקלא

מצילום כתי"ק.

יגעת ומצאת: **מגילה ו, ריש ע"ב.**

י"תקלב

מצילום כתי"ק.

כעצת רופא ידיד: **במענה לשאלה באם להתחיל ולהשתדל לעשות ניתוח על „שבר" שיש לו.**

כיון כו': **במענה לשאלתו באם להתעסק במסחר יהלומים, לאחר שהיו לו כ"כ הזיקות בפרנסתו הקודמת.**

השמועות — משתנה מזמן לזמן — יתייעץ בידיד מבין. ובכלל — יתעסק בזה שעוד רבים עוסקים.

אזכיר עה"צ לכהנ"ל.

י'תקלג

[ה'תשל"ב]

1) לצדקה ביום ההולדת. לימוד מזמור כא בתהלים.

2) לאחרי שהתראו פעמים רבות כ"כ ודברו בארוכה ובפרטיות וכו' — אין זה מתאים לדרך התורה והצניעות להתראות עוה"פ ועוה"פ. ועלי' להחליט עתה לכאן או לכאן.

אזכיר עה"צ.

י'תקלד

[ה'תשל"ב]

ת"ח על הבשו"ט מפעולותיו בצ"צ. ובודאי ימשיך וגם יוסיף וה' יצליחו וזכות הרבים מסייעתו.

בנוגע למקוה — כדאי לעשות בכל הכיוונים (הן דהרב אייכענשטיין שי', הן בביהכנ"ס, הן לבנות). והכרח דעוד מקומות פשוטה.

בנוגע לפרנסתו — כדאי שיַמשיך במשרתו עתה. וכן באַקאונטס פרטיים כפי האפשרי.

הנהלת מושב זקנים וכיו"ב — אינו ענין בשבילו.

קבלה.

י'תקלג

מצילום כת"ק.

י'תקלד

מצילום כת"ק.

י"תקלה

[ה'תשל"ב]

הנה האחרונים הקשו[ג] על דברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מתו"מ הל' ט"ו דשתי הלחם שהונפו עם הכבשים מעכבים זה את זה ואם אבדו הכבשים יאבדו הלחם ויביאו לחם אחר וכבשים אחרים, והיאך אפשר זה הא קיי"ל שתי הלחם אין אפייתן דוחה יו"ט ואפי' נפסל אין מביאין אחר, כדמוכח ביומא כ"א בהא דלא נמצא פסול בשתי הלחם וברש"י שם. ובמנחות דף מ"ו ג"כ איתא ומביא לחם אחר. ועיין בשו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קכ"ז שהביא קושיא זו בשם הגאון מקונצק ז"ל.

ומה שרצה לתרץ שם בד"ה ובעיקר, עפ"י דעת התוס' יומא מ"ו ד"ה אבל, שנראה מדבריהם דאם הי' אונס ולא הקריבו קרבן ציבור יוכלו להקריב למחר, ועיין משנה למלך פ"א מתו"מ דהא דעבר זמנו בטל קרבנו היינו שלא הי' אונס יעיין שם, א"כ י"ל דאם נפסל הלחם מחמת אונס יוכלו למחר ביום חול להקריב כבשים ולחם. אך דברי המל"מ בזה צריך לי עיון כמ"ש בספרי טל תורה יומא מ"ו שם ומו[ס]פין ודאי לא קרבו בעבר זמנו. ועיין רמב"ם פ"ה מתו"מ הל' ב' מבואר להדיא דכל קרבן ציבור שעבר יומו בטל קרבנו, ומשמע שם דאפילו באונס גמור כן וגם בתמידין כן. ועמ"ש בטל תורה הנ"ל בענין תמידין ועכ"פ במוספין ובשתי הלחם ודאי הדין כן, כמבואר בתמורה דף י"ד דעבר זמנו בטל קרבנו. עכ"ל.

הנה משר"ל דאם הוי אונס אז גבי תמידין לא אמרי' עבר זמנו בטל קרבנו וכן הוא דעת המשנה למלך, מבואר מדברי אדה"ז נבג"מ בשו"ע שלו הל' תפלה סי' ק"ח

ואני כתבתי בחפזי

1) הספרים הנ"ל אינם עתה תח"י.

בכל אופן — לתרץ הנ"ל **בש"ס ורמב"ם**: י"ל ע"פ הפס"ד **דכל הכלים** שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים שאם נטמאו כו' (סוף חגיגה), ועד"ז — מתקינין לו כהן אחר (ריש יומא) — דמזה י'לפינן **לכל כיו"ב** — שהרי הטעם אחד הוא **ממש**, וגם בנדו"ד. ולכן גם לא קשיא הא דלא אשתמיט לפרש הנ"ל. ומש"כ על המשנה (אבות פ"ה, מ"ה) הטעם דדוקא בעומר כו' — י"ל, לפענ"ד גם באופן אחר וע"ד — כהי"ג ביוהכ"פ באותה המשנה.

[אדרבה — את"ל דמקריבין ב' תמידים זא"ז הרי מקריבין **לכתחילה** תמיד השני — לא בהתחלת הקרבנות. והו"ל לפרש חידושי].

י"תקלה

מהעתקה עם הגהות בכתי"ק. והוא מענה למו"ה ישראל יצחק פיעקאַרסקי. אגרות נוספות אליו – לעיל חכ"ג אגרת ח'תתפט, ובהנסמן בהערות שם. חכ"ד אגרת ט'סח. לעיל י'סד.

הנה האזהרונים הקשו כו': מכתבו של הרייי"פ לכ"ק אדמו"ר.

ואני כתבתי בחפזי כו': מענה כ"ק אדמו"ר.

סעי' ב' וז"ל: טעה או נאנס ולא התפלל מנחה צריך להתפלל ערבית שתים הראשונה לשם ערבית והב' לתשלומין, ואע"פ שהתפלות הם כנגד הקרבנות אין אומרים כיון שעבר יומו בטל קרבנו, כיון שמ"מ התפלות הם בקשות הרחמים וכל אימת שיתפלל יש לו שכר תפילה, אלא שאין לו שכר תפילה בזמנו, עכלה"ט ז"ל. הנה מבואר, דאע"פ שנאנס אמרי' עבר זמנו בטל קרבנו אפי' גבי תמידין, שמתחיל בטעה או נאנס וע"ז אמרנ[ז] "אין אומרים כיון שעבר יומו בטל קרבנו", מבואר לחדיא מלשונו ז"ל דאפי' גבי תמידין ואפי' [נ]אנס ג"כ אמרי' עבר זמנו בטל קרבנו – להיפך מדברי המל"מ הנ"ל ודברי תוס' יומא דף מ"ו שמבואר דגבי תמידין לא אמרי' עבר זמנו בטל קרבנו היכא שנאנס. צ"ע.

אך ברשב"א מנחות דף ד' אהא דאמר ריש לקיש מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשרה וכו' והביא מנחת העומר אחרת, תמה בחידושי הרשב"א שם דאיך תקריב מנחה אחרת לבו ביום וקצירתה הוא בלילה א"כ צריך להמתין עד לאחר שנקצרה בלילה מנחה אחרת, עכ"ל. ולא זכיתי להבין, דמה שייך לומר דנמתין עד למחר שיקצרו בלילה שני' שהוא לאחר יום הנפת עומר [ש]כבר עבר יום הקרבתו.

א"כ מבואר מדברי הרשב"א הנ"ל, דעומר אם הי' אונס שלא יוכלו להקריב בזמנו יכולים להקריבו למחר[ז] ולא אמרינן בזה עבר זמנו בטל קרבנו. והטעם י"ל, דזה דילפינן עבר זמנו בטל קרבנו ילפינן בתמורה דף י"ד מ"דבר יום ביומו" או מ"עולת שבת בשבתו" – זה דוקא במוסף או בתמידין שנאמרה הכתובים הנ"ל, אבל בעומר לא מצינו י"ל דלא אמרי' בזה עבר זמנו בטל קרבנו. והטעם י"ל דלא ילפינן מתמידין ומוספין שנימא עבר זמנו בטל קרבנו – מפני שהיא מתרת, עיין מנחות דף ה' ע"ב מה למנחת העומר שכן מתרת חדש, ע"כ שפיר אמר הרשב"א הנ"ל דעומר יכולים להקריבו למחר ג"כ.

ולפי"ז י"ל דשתי הלחם מתיר להביא מנחות למקדש, אע"פ שהם מתירין רק לכתחלה כמבואר במנחות דף ס"ח ע"ב מ"מ מתיר לכתחלה – ג"כ לא ילפינן מתמידין ומוספין, ואם אירע טומאה או אונס יכולים להקריבו למחר.

וממילא מיושב דברי הרמב"ם הנ"ל דהאיך לחם אחר ביו"ט, הא שתי הלחם אין אפייתן דוחה יו"ט – דאם הי' אונס ולא הקריבו יוכלו להקריב למחר.

---

2) י"ל דאדה"ז מביא זה להטעים הדין דטעה בלבד – דאפילו בטעה כו'.

3) באם נפרש כן – הרי **אז** יתחילו וספרתם לכם ממחרת השבת (לא) מיום הביאכם גו' כ"א יום **קודם**. ובכ"ז לא אשתמיט חנ"א כו'.

עפ"ז (דמכינן שניים בעומר כו') – יומתק הל' (יומא ז, א): אומר ומביאין אחרת תחתי' ואם אין שם אלא היא כו' –

דמשמע דע"ד הרגיל – ישנה ורק צ"ל **אומר**.

וספרתם לכם .. גו': **אמור כג, טו.**

הוספה

יתקלו

ב"ה, ר"ח טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ מו"ה שניאור זלמן שי'

שלום וברכה!

Только что *получил* В. письмо, и дай Б. Чтобы В. устройство в ארץ ישראל было גם בהצלחה בגשמיות וברוחניות יחד. В оссобенности в главном – чтобы иметь исстинного נחת от каждого из детей и от всех их вместе, истинный נחת соотвещевеный нашей вечной Торе, согласно истолкованию и освещению תורת החסידות. И מסירת נפש которую В. имели там и также В. дети чтобы увеличевала благословение Б. во всем выше написаном.

Надеюсь что находясь теперь в обстановке что нет надобности в מסירת נפש, каждый из В. и все те которые приехали оттуда, и каждый еврей где бы он не находился, увеличат свою преданность еврейской традиции в ежедневной жизни.

Относительно того что В. пишите о В. местожительстве, то было бы хорошо если В. дети посвятили два года приблизительно изучению Торы, чтобы наверстать по мере возможности, и также – и это тоже важно – чтобы показать пример молодому поколению в ארץ ישראל и по всюду по сколько Тора нам дорога. И наверное известие об этом зайдет также туда и прибавит вдохновение в их преданность и у всех их товарищей и знакомых.

В связи с этим, еще более логично чтобы В. поселились в נחלת הר חב"ד, тем паче что там вопрос квартиры и.т.п. гораздо легче разрешить во всех отношениях.

בברכה להסתדרות טובה ובשורות טובות בכל האמור ולנחת יהודי חסידותי מכל או"א מבני ביתו שי'.

נ.ב. בעת רצון אזכיר את כולם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר.

[תרגום חפשי]

זה עתה קיבלתי מכתבכם, ויתן השי"ת שהסתדרותכם בארץ ישראל תהי' בהצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד. במיוחד בעיקר — לרווח נחת אמיתית מכל אחד מהילדים ומכולם יחד, נחת אמיתית בהתאם לתורתנו הנצחית, לפי פירוש והארת תורת החסידות. ומסירת הנפש שהיתה לכם שם ולילדיכם תוסיף את ברכת ה' בכל הנכתב לעיל.

אני מקוה שבהיותכם במצב שאין צורך במסירת נפש, כל אחד מכם וכל הבאים משם וכל איש ישראל בכל מקום המצאו, יוסיפו במסירותם למסורת היהודית בחיי היום יום.

מה שכתבתם אודות מקום מגורים, הי' טוב אם ילדיכם יקדישו שנתיים בערך ללימוד התורה, כדי להשלים במידת היכולת, וגם — וגם זה חשוב — כדי להוות דוגמא לדור הצעיר בארץ ישראל ובכל העולם עד כמה התורה יקרה בעינינו. ומן הסתם מידע זה יגיע גם לשם ויוסיף התעוררות במסירות שלהם ושל חבריהם ומכריהם.

בהתאם לכך, עוד יותר הגיוני שתתיישבו בנחלת הר חב"ד, מה גם ששם שאלת מקום מגורים יותר קלה לפתרון בכל המובנים.

י'תקלז

ב"ה, כ"ד סיון, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

מרת מוסיע תחי'

ברכה ושלום!

С большим опозданием получил В. письмо.

Дай Б. Чтобы у В. Были хорошие известия обо всем о чем В. пишите.

В особенности так как теперь кончается месяц סיון когда евреи получили Тору на всегда. А ведь те которые

имели מסירת נפש за תורה и ее указании, то этот месяц приносит собою специальные благословения и удачи, הצלחה, каждому из них.

С пожеланием хороших вестей во всем выше писанном, и хорошего устройства, каждому как лучше, духовно и материально.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ניסן מינדל — מזכיר

[תרגום חפשי]

באיחור רב קיבלתי מכתבכם.

יתן השי"ת שתהיינה אצלכם בשורות טובות בכל מה שכתבתם אודותיו.

ובפרט שעומדים אנו בסיום חודש סיון, שבו קיבלו ישראל את התורה לתמיד. והרי כל אלה שהיתה להם מסירת נפש עבור התורה ומצוותי', נותן חודש זה ברכה והצלחה מיוחדת לכל אחד מהם.

בברכת בשורות טובות בכל הכתוב, והסתדרות טובה, לכל אחד באופן הכי טוב לו, ברוחניות ובגשמיות.

י'תקלח

ב"ה, זאת חנוכה תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר צבי שי'

שלום וברכה!

В ответ на В. письмо, дай Б чтобы вы устроились духовно и материально בהצלחה, и в выше писанном порядке, т.к. у евреев главное это духовное и только после этого имеет место и материальное, но и материальное нужно "перетворить" в духовное, или в терминологие חסידות — „מאַכן אַ כלי צו אלקות".

י'תקלח

מצילום האגרת.

Относительно предметов преподования, то это зависит от В. подготовки, характера учеников и.т.д. Но в общем, преподовать три предмета кажется слишком много.

В ответ на В. вопрос: Если человека постигает наказание или ему плохо, должен ли он стараться избавиться от этого или он должен это нести безропотно – то само собою разумеется, что каждый должен стараться улущить свое положение, тем паче целая група или народ. И это ведь часть указаний Торы: ונשמרתם מאד לנפשותיכם. Но вместе с этим до того как он улушит свое положение, он должен это нести безропотно, ибо все в мире בהשגחה פרטית ובצדק ויושר.

Выше писанное не противоречие, т.к. возможно что неблагоприятное положение это своего рода – נסיון, а в самом деле скрывает нечто хорошее. Но даже если это наказание, то ведь в многих случаях можно смягчить или даже совсем отменить наказание через תשובה.

Надеюсь, что когда будете говорить об этом с משפיע תומכי תמימים, это будет яснее чем можно передать в письме.

בברכה להסתדרות טוב ולקביעת עתים בנגלה ובחסידות בכל יום, ולהוספה בזה כהוראות ימי חנוכה אלו, ולבשורות טובות,

מ. שניאורסאהן

[תרגום חפשי]

במענה על מכתבך, יתן השי"ת שתסתדר מבחינה רוחנית ומבחינה גשמית בהצלחה, ובסדר הנ"ל, כיון שאצל יהודים העיקר הוא הרוחני ורק אח"כ יש מקום לגשמי. אבל גם גשמיות צריכים להפוך לרוחניות, או בשפת החסידות — „מאַכן אַ כלי לאלקות".

ביחס למקצועות הוראה, זה תלוי בהכנה שלכם, באופי של התלמידים וכו'. אבל באופן כללי ללמד שלשה מקצועות נראה הרבה מידי.

במענה לשאלתך אם כשבן אדם נענש או כשרע לו, האם הוא צריך להשתדל להיפטר מזה או שהוא צריך לשאת את זה ללא תלונות — מובן מאליו שכל אחד צריך להשתדל לשפר את מצבו, עאכו"כ קבוצה או עם. והרי זה חלק מהוראות התורה „ונשמרתם מאד לנפשותיכם". יחד עם זאת, עד שהוא ישפר את מצבו הוא צריך לשאת זאת ללא תלונות כיון שהכל בעולם הוא בהשגחה פרטית ובצדק וביושר.

הנכתב למעלה אין בו סתירה, כיון שיתכן שהמצב הבלתי נעים הוא סוג של נסיון, ובאמת מסתתר בזה משהו טוב. אבל גם אם זה עונש, אז במקרים רבים אפשר לרכך או אפילו לגמרי לבטל את העונש ע"י תשובה.

אני מקוה שכאשר תשוחח על זה עם משפיע תומכי תמימים, זה יהי' יותר ברור ממה שניתן להעביר במכתב.

י'תקלט

ב"ה, ח' אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת דבורה תחי'

ברכה ושלום!

В ответ на В. письмо от א' אדר, в котором В. Пишите о деятельности по распространении идишкаит, главным образом исполнени мицвос маасийос.

Т.к. это зависит от характера людей на которых нужно повлиять, и от обстановке в которой они находятся, и т.п., то нужно посоветоваться с друзьями, которые знают эти подробности, или расказать им об этом, и совместно обсудить о наилучшем методе влияния.

Во всяком случае есть уверение наших חכמינו ז"ל — דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: **ואתחנן ד, טו.**

Дай Б., чтобы В и все которые находятся в В. окружении продолжали деятельность по распространении идишкаит всё более и более, и чтобы это было успешно еще болше чем ожидания.

В особенности что месяц Адар это мазлдикер месяц для евреев вообще и для распростоанения еврейства в особенности.

בברכה לבשורות טובות ולפורים שמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

[תרגום חפשי]

במענה למכתבכם מאי אדר, שבו אתם כותבים על פעילותכם בהפצת היהדות, ובעיקר בקיום מצוות מעשיות.

היות שזה תלוי באופי האנשים שעליהם צריכים להשפיע, ובמצב שבו הם נמצאים, וכו', יש להתייעץ עם ידידים, היודעים פרטים אלה, או לספר להם עליהם, ויחד לדון על דרך ההשפעה הכי מועילה.

בכל אופן קיימת הבטחת חכמינו ז"ל — דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

יתן ה', שאתם וכל הנמצאים בסביבתכם תמשיכו בפעילות להפצת היהדות יותר ויותר, ושיהי בהצלחה יותר מן המשוער.

ובמיוחד שחודש אדר הוא אַ מזל־דיקער חודש לישראל בכלל ולהפצת היהדות במיוחד.

י"תקלט

דברים היוצאים מן הלב כו': **ראה ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל'** (סט, א).

י'תקמ

ב"ה, י"ג אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

Подверждаю получение В. Письма от...

Большое спасибо за хорошие вести о которых В. Пишите, как относительно В. Семьи так и относительно...

Дай Б. Чтобы всё это "росло" согласно указаниям нашей Торы, которая называется תורת חיים, т.е. указание в ежедневнои жизни, и как это пологается – מעלין בקודש – чтобы во всём священном и хорошем нельзя быть удовлетворенным достижениями сегодняощего дня, но нужно прогесировать всё выше и выше.

И т.к. это есть требование Торы, которая данна Б., то само собою разумеется, что это требование соответствует возможностям, которые Б. Дал тем у которых это требуется, ибо не логично предпологать, чтобы Б. требовал невозможного.

Специальное спасибо за известие, что В. Дочь учится в семинаре в Кфар Хабаде, соответсвенно нашей беседе когда она была здесь и я ей сказал, что это не только достижение в её личнои жизни, но также, и в еще большей мере, זכות הרבים – пример для многих.

Дай Б. чтобы В. с мужем имели много нахас от неё и от всех детей, и воспринимали этот нахас в хороших условиях в духовном и в буквальном смысле.

בברכה לפורים שמח ולבשורות טובות.

[תרגום חפשי]

מאשר הנני קבלת מכתבכם מ...

תודה רבה על הבשורות הטובות שאתם כותבים אודותם, בנוגע למשפחתכם ובנוגע ל...

יתן השי"ת, שכל זה "יגדל" בהתאם לציוויי תורתנו, הנקראת "תורת חיים", זאת אומרת הוראה בחיי היום יום, וכפי שנדרש — מעלין בקודש — שבכל עניני קדושה וטוב אסור להסתפק במה שכבר הושג היום, אלא יש להתעלות למעלה מעלה.

והיות שזוהי דרישת התורה, שניתנה ע"י ה', מובן מאליו, שתביעה זו מתאימה ליכולת שנתן ה' לאלה שהדבר נתבע מהם, כי לא הגיוני להניח שה' ידרוש דבר בלתי אפשרי.

תודה מיוחדת על הבשורה, שהבת שלכם לומדת בסמינר בכפר חב"ד, בהתאם לשיחתנו בהיותה כאן, ואמרתי לה, שאין זה רק הישג בחיי הפרטיים, אלא גם, ובמידה גדולה יותר, ב"זכות הרבים" — דוגמא עבור רבים.

יתן השי"ת, שאת ובעלך תרוו הרבה נחת ממנה ומכל ילדיכם, ותקבלו נחת זו בתנאים טובים ברוחניות ובמובן המילולי.

י'תקמא

ב"ה, י"ג אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר בן ציון שי'

שלום וברכה!

Потверждаю получение В. письма.

Дай Б. Чтобы В. устройство в священноИ стране было в добрый час и счастливый час, что понятно связано с ежедневной жизни согласно нашей священной Торе, которую Б. дал своему священному народу – евреям.

י'תקמ

מעלין בקודש: ברכות כח, א. וש"נ. וראה גם לעיל אגרת י'כג, ובהנסמן בהערות שם.

В особенности что В. и все те которые приехали оттуда, своим поведением в святои земле показываете хороший пример и служаете указателями для всех, и специально для тех которые еще не приехали оттуда и нуждаются в духовнои поддержке, чтобы жить как Б. велел и указал им и нам всем и всем евреям.

И קדושת הארץ помгает во всём этом.

בברכה להסתדרות טובה ולבשורות טובות ולפורים שמח.

[תרגום חפשי]

מאשר הנני קבלת מכתבכם.

יתן השי"ת שהסתדרותכם בארץ הקודש תהי' בשעה טובה ובשעה מוצלחת, אשר כמובן זה קשור עם חיי יום יום בהתאם לתורתנו הקדושה, שנתן ה' לעמו הקדוש – עם ישראל.

ובמיוחד שאתם וכל אלה שהגיעו משם, בהתנהגותכם בארץ הקודש תראו דוגמא טובה ותשמשו כמורי דרך לאחרים, ובמיוחד לאלה שעדיין לא הגיעו משם וצריכים חיזוק רוחני, לחיות כפי אשר ה' ציווה והורה להם ולנו ולכל ישראל.

וקדושת הארץ מסייעת בכל זה.

י'תקמב

ב"ה, ט"ו אדר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלום!

Потверждаю получение В. письма, в добавлению привету от Вас через В. родственников.

Дай Б. чтобы В. прибытие в священную землю было как это прибытие называется – עלי־ה – восхождение во всём что священно и хорошо, как указано в нашей священной Торе. И т.к. одно из основных מצוות התורה это

чтобы В. повлияли на родственников, подруг и т.д. в это направление. И наилущим методом влияния это когда показывают хороший пример. – ואהבת לרעך כמוך

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

[תרגום חפשי]

מאשר הנני קבלת מכתבכם, יחד עם פרישת השלום ממכם דרך קרוביכם.

יתן השי"ת, שהגעתכם לארץ הקודש תהי' כפי שזה נקרא – עלי' – התעלות בכל ענייני קדושה וטוב, כמפורש בתורתנו הקדושה. והיות שאחת ממצוות התורה החשובות היא ואהבת לרעך כמוך, שתשפיעו על קרוביכם, החברות וכו', בכיוון זה. והדרך הטובה ביותר להשפעה היא כשמראים דוגמא טובה.

י'תקמג

Дорогои Борух

Ваше письмо прибыло с большим опозданием и только что получилось.

Дай Б. исполнение всех В. пожелании к лучшему и скоро, в особенности что теперь уже весна, когда всё возобновляется и освобождается от холода, мороза и т. п., и чтобы в хорошем здоровьи и в хорошем настроении Вы и все Ваши провели эти дни, недели и месяци.

С пожеланием весёлых праздников и всего наилучшего.

[תרגום חפשי]

ברוך היקר!

מכתבכם הגיע באיחור רב ורק עכשיו התקבל.

יתן ה' מילוי משאלותיכם לטובה ובמהרה, ובמיוחד שעכשיו כבר האביב,

---

י'תקמב

ואהבת לרעך כמוך: **קדושים יט, יח.**

כאשר הכל מתחדש ומשתחרר מן הקור והכפור וכו', ואשר מתוך בריאות טובה ומצב רוח טוב אתם וכל משפחתכם תעבירו ימים שבועות וחדשים אלה.

באיחול חגים שמחים וכל טוב

י'תקמד

ב"ה, ה' ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר שמעון שי'

שלום וברכה!

В ответ на В. письмо от 20 Адар,

Надеюсь, что нет надобности распространяться о необходимости ежедневного поведения согласно указаниям нашей священной Торы, и что также важно – со времени до времени углублять и увеличить это, количественно и качественно – מעלין בקודש.

И раз так указывает תורת־אמת и תורת־חיים то нет сомнения что данны силы и возможности выполнить эти указания, включая также – согласно כלל גדול בתורה, מצות ואהבת לרעך כמוך – влиять во всём окружении, чтобы они тоже так жили.

Надеюсь, что В. знаете о שעורי חת"ת (חומש, תהלים, תניא) и соблюдаете их בלי נדר.

ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור, ולחג הפסח כשר ושמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

[תרגום חפשי]

במענה למכתבו מכ' אדר,

אקוה, שאין צורך להאריך בהכרח ההתנהגות היומיומית לפי הוראות

תורתנו הקדושה, ומה שגם חשוב — מזמן לזמן להעמיק ולהגדיל את הדבר, בכמות ובאיכות — מעלין בקודש.

וכיון שזהו ציווי תורת חיים ותורת אמת, אין ספק שניתנו הכוחות והאפשרויות לקיים ציוויים אלה, כולל גם — בהתאם לכלל גדול בתורה, מצות ואהבת לרעך כמוך, להשפיע על כל הסביבה, שגם הם יחיו כך.

אקוה שאתם יודעים אודות שיעורי חת"ת (חומש, תהלים, תניא) ואתם שומרים אותם בלי נדר, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

י'תקמה

ב"ה, כ"ז אייר, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר אלי' שי'

שלום וברכה!

Подтверждаю получение В. письма от 3.04.72.

Дай Б. чтобы В устроились с семьей как следует, как материально так и духовно, тем паче что В теперь живете в стране, которая называется даже у не-евреев "священная страна".

И если иногда нужно доказывать кому нибудь, что у него есть достаточно сил чтобы преодолеть трудности связанные с устройством хорошим не только материально но также и главном образом в духовном отношении, то евреи выехвшие оттуда, каждый из них живое докозательство, что при твердом решении и желании, они могут преодолеть неимоверные трудности, тем паче трудности связанные с духовном установлении ежедневнои жизни согласно нашей традиции и Торы – תורת חיים הוראה בחיים – указание в течении всей жизни еврея, начиная от колыбели.

י'תקמד

לכלל גדול בתורה, מצות ואהבת לרעך כמוך: **קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י עה"פ.**
אין .. הרצון: **ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.**

Дай Б. чтобы В. аклиматизация и устройство прошли гораздо легче чем В. себе представляете и соответствовали выше писанном.

С пожеланием хороших вестей и весёлого праздника.

П.С. Самособою разумеется, что я читал с интересом о связе В. семьи с семьёй Шнеерсон. Вероятно В. знаете, что город В. рождения, Речица, считался цитаделом хасидизма.

-- Относительно помощи выездки оттуда, то т.к. там обстановка меняется от времени до времени, в особенности в последнее время, и сведения об этом получаются ранше и подробнее в Эрэц Израиле, то самое лучшее хлопопать об этом в тех учреждениях которые советуют и помогают редактировать прошения, вызовы, и т.п. И они имеются во всех больших городах в Эрец Израиле.

[תרגום חפשי]

מאשר הנני קבלת מכתבו מה־3 ל־4 1972.

יתן ה', שתסתדרו עם משפחתכם כראוי, בגשמיות וברוחניות, ובפרט שאתם גרים בארץ, הקרוי' גם ע"י לא יהודים בשם „ארץ הקודש".

ואם לפעמים יש צורך להוכיח למישהו, שיש לו מספיק כוחות להתגבר על קשיים הקשורים עם הסתדרות טובה לא רק בגשמיות אלא גם ובעיקר בעניינים רוחניים, הרי יהודים שהגיעו משם, כל אחד מהם הוא הוכחה חי', שע"י החלטה ורצון חזקים, הם יכולים להתגבר על קשיים גדולים, וכ"ש קשיים הקשורים עם המצב הרוחני של חיי היום יום בהתאם למסורתנו ותורתנו — תורת חיים — הוראה בחיים — הוראה במשך כל חיי היהודי מן העריסה.

יתן ה', שהתאקלמותכם והסתדרותכם יעברו בקלות הרבה יותר משאתם מתארים לעצמכם ויתאימו עם הנכתב לעיל.

בברכת בשורות טובות וחג שמח.

נ.ב. מובן מעצמו שקראתי בענין על הקשר של משפחתכם למשפחת שניאורסון. מן הסתם ידוע לכם שעיר הולדתכם, רעצ'יצא, נחשבה למבצר של חסידות.

לענין העזרה ליציאה משם, היות שהנסיבות שם משתנות מזמן לזמן,

ובמיוחד בתקופה האחרונה, ועדויות לכך מתקבלות מוקדם יותר ובפרטיות יותר בארץ ישראל, הרי עדיף ביותר להשתדל על כך עם המוסדות המייעצים ומסייעים בעריכת בקשות, ויזות וכדומה. והם קיימים בכל הערים הגדולות שבארץ ישראל.

י'תקמו

ב"ה, כ"ג סיון, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת רוזה תחי' שלאנסקי

ברכה ושלום!

Только что получил В. письмо. Как видимо оно шло обыкновенной почтой, не воздушной.

Большое спасибо за хорошие пожелания, в особенности что связанны с воспоменаниями прошлого, и как говорят в таких случаях – далёкого прошлого. А ведь в данном случае революции и перевороты которые произошли с тех пор, то это прошлое далеко гораздо больще чем соответственно времени и числу лет которые прошли с тех пор.

Я был рал читать в В. письме, что В. и теперь заняты творической работойв В. области, и желаю В. успеха в этом и всего хорошого во всём.

С приветом и пожеланием всего хорошого.

[תרגום חפשי]

זה עתה קיבלתי מכתבה, וכנראה הוא הגיע בדרך הרגילה ולא בדרך האויר.

תודה רבה על האיחולים הטובים, במיוחד אלה הקשורים עם זכרונות העבר, וכמו שאומרים במקרים אלה — העבר הרחוק. והרי בנידון דידן בגלל המהפכות והתהפוכות שעברו מאותם זמנים, המרחק של עבר זה גדול ביותר מן המרחק הנמדד לפי מספר השנים שעברו מאז.

י'תקמו

המרחק של עבר .. השנים שעברו מאז: **ראה גם לעיל אגרת י'תנד.**

שמחתי לקרוא במכתבה שהיא עסוקה בעבודה יצירתית בשטחה, ומאחל לה הצלחה בזה וכל טוב בכל.

בדרישת שלום, ובאיחול כל טוב.

י'תקמז

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת רבקה תחי'
נחלת הר חב"ד 1165/7
קרית מלאכי

ברכה ושלום!

В ответ на В. письмо,

Дай Б. чтобы каждый из вас и вся В. семья устроилась наилучшем образом как в גשמיות так и ברוחניות.

Само собою разумеется, что наилучшее устройство это в Кирият Малахи. Но т.к. есть неизвестные подробности о квартирах там, есть ли они теперь или освоподятся в ближайшем будущем, то это нужно выяснить на месте.

Если в Кирият Малахи не предвидится квартира, тогда нужно постораться в Кфар Хабаде, или в Шикун Хабад в г. Луд.

Я надеюсь и уверен, что В. учеба в Семинаре Кфар Хабад будет успешной и В. будете там учиться пока кончите семинар.

Даи Б. чтобы у В. были хорошие новости во всём выше писанном.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

[תרגום חפשי]

במענה למכתבה,

יתן ה' שכל אחד מכם וכל המשפחה יסתדר באופן הכי טוב בגשמיות וברוחניות.

מובן מעצמו, שהסתדרות טובה ביותר היא בקרית מלאכי. אך היות שיש פרטים לא ידועים אודות הדירות שם, אם ישנן כעת או שישתחררו בעתיד הקרוב, יש לברר את הדבר במקום.

אם בקרית מלאכי אין דירה, יש להשתדל בכפר חב"ד או בשיכון חב"ד בלוד.

אני מקווה ובטוח, שלימודה בסמינר כפר חב"ד יהי' בהצלחה, ותלמד שם עד שתסיימי את הסמינר.

יתן ה' שיהיו אצלכם חדשות טובות בכל הנכתב לעיל.

י'תקמח

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר ל. שי'

שלום וברכה!

В ответ на В. письмо,

Дай Б. чтобы В. здоровье улучшилось в близайщем будущем. Наверное В. выполнаете в полностью указания врачей. Надеюсь, что В. настроение тоже улучшиться и в следующем письме это будет заметно. А ведь и это имеет хорошее влияние на состоянии здоровья и успеха лечения.

Вероятно, что отчасти В. настроение зависит о трудности привыкнуть к новой стране и новой обстановке, трудность которую проходит каждый эмигрант. Но эти трудности автоматически уменшаются с каждым днём, в особенности если эмигрант истинно

хочет переодолеть эти трудности. А для еврея, который стрался и хлопотал и в конце концов ему удалось с Б. помощью приехать в Эрец Исроел, Священную Землю, то вель это желание чем скорее аклиматизироваться должно быть в особенно сильной форме.

Каждый человек подвержен переменению настроении и желании, но в конце концов основное внутренное желание выходит на поверхность и остается – в В. случае желание переехать в Эрец Исроел, как доказывает В. ходотайство, подача прошения и т.п. для получения разрешения переехать.

Надеюсь, что к получению этого письма у В. будет перемена к лучшему, и заранее благодарю В. за хорошие вести во всём выше писанном.

בברכה לבשורות טובות מתוך מנוחת הנפש וטוב לבב.

[תרגום חפשי]

במענה למכתבכם,

יתן ה' שבריאותכם תשתפר בעתיד הקרוב. כנראה אתם מקיימים את הוראות הרופאים במילואן. אקוה שגם מצב רוחכם ישתפר והדבר יהי' ניכר במכתב הבא. והרי גם לזה יש השפעה טובה על מצב הבריאות והצלחת הרפואה.

מובן, שבחלקו מצב רוחכם תלוי בקושי להתרגל לארץ חדשה ונסיבות חדשות, קושי העובר על כל מהגר. אך קשיים אלה מתמעטים אוטומטית בכל יום, במיוחד כאשר המהגר רוצה להתגבר על קשיים אלה. ועבור יהודי שהשתדל ועמל ובסופו של דבר עלה בידו בעזרת ה' לבוא לארץ ישראל, ארץ הקודש, הרי רצון זה להתאקלם במהירות צריך להיות בצורה חזקה ביותר.

כל אדם נתון לתחלופי מצבי רוח ורצונות, אבל בסופו של דבר הרצון הפנימי העיקרי צף למעלה ונשאר – בנידון שלכם, הרצון לעבור לארץ ישראל, המראה את פעילותכם, הגשת בקשה וכו' לקבל את רשיון ההגירה.

אני מקוה, שבעת קבלת מכתב זה יהי' אצלכם שינוי לטובה, ומודה לכם מראש על הבשורות הטובות בכל הנכתב לעיל.

י'תקמט

ב"ה, ז' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

В ответ на В. письмо от כ"ח סיון –и пишу В. ответ извне очереди, согласно серьёзностю проблемы,

/1/ По указании священной Торы, нужно быть очень осторожным в отношении к לשון הרע, в особенности когда это касается כבוד בת ישראל.

/2/ Когда это касается личной жизни, осторожность должна быть в максимальной мере, и т.к. каждый человек не может быть объективен если он лично замешен, то в вопросе כבוד בת ישראל есть также специальные указания в שולחן ערוך. Поэтому нужно обратиться к равину и получить от него точные указания, и до тех пор перестать говорить об этом.

/3/ Относительно В. личной проблеме, то т.к. были תנאים, нужно и в этом просить указания от равина.

בברכה.

[תרגום חפשי]

במענה למכתבו מכ"ח סיון — ואני עונה לו שלא לפי התור, בהתאם לאופי הרציני של הבעי',

1) לפי ציווי התורה הקדושה, יש להזהר ביותר בקשר ללשון הרע, ובמיוחד כאשר זה קשור לכבוד בת ישראל.

2) כאשר זה קשור לחיים האישיים, הזהירות צריכה להיות במידה מקסימלית, והיות שאין כל אדם יכול להיות אובייקטיבי אם הוא מעורב בזה אישית, הרי בשאלת כבוד בת ישראל קיימים דינים מיוחדים בשולחן ערוך. לפיכך יש לפנות לרב ולקבל ממנו פסק מדויק, ועד אז להפסיק לדבר על כך.

3) בנוגע לבעיתכם האישית, היות שהיו תנאים, יש לבקש גם בזה הוראת רב.

י'תקנ

ב"ה, ז' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת איידלא תחי'
נחלת הר חב"ד 1173/6
קרית מלאכי

ברכה ושלום!

В ответ на В. письмо от 14/6, в котором В. пишите о плане открыть детские ясли у себя на дому, но В. не указываете возраст детей, касается ли это детей которые уже подходят посещению גן или גנון, или еще моложе.

В общем это очень хороший план, но само собою разумеется, это должно быть организованно как следует и, в первой очереди, с полной координации אנ"ש נחלת הר חב"ד, которые занимаются в области חינוך.

Дай Б., чтобы В. имели много настоящего חסידישן נחת לאורך ימים ושנים טובות от всех членах семьи.

Меня удивляет, что не получаются вести об устройстве В. сына זלמן מענדל שי' и его деятельности, специально во всех областях о которых мы говорили когда он был здесь.

בברכה.

[תרגום חפשי]

במענה למכתבם מה־14 ל־6, שבו אתם כותבים על התוכנית לפתוח „גן ילדים" לילדים בביתכם, אך לא ציינתם את גיל הילדים, האם זה שייך לילדים המתאימים לגן או גנון או גיל צעיר מזה.

בכלל זוהי תוכנית טובה, אך מובן מעצמו, שהדבר צריך להיות מאורגן כדבעי, ראשית כל בשיתוף פעולה מלא עם אנ"ש בנחלת הר חב"ד, העוסקים בשדה החינוך.

יתן ה' שיהי' לכם הרבה נחת חסידי אמיתי מכל חברי המשפחה, לאורך ימים ושנים טובות.

אני מתפלא שלא התקבלו בשורות אודות ההסתדרות של בנכם זלמן מענדל שי' ועסקנותו, במיוחד בשטחים שאודותם דיברנו כשהוא הי' כאן.

י"תקנא

ב"ה, י' תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

פייגא תחי'

ברכה ושלום!

В ответ на В. письмо относительно поездки в חו"ל –

То вообще в таких случаях, если есть сомнения, не стоит выезжать из ארץ ישראל, ארץ הקודש.

Надеюсь, что В. учитесь в מוסדות חב"ד как следует и влияете также на В. подруг и родственниках чтобы они тоже делали так, и דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, в особенности когда показывают живой пример.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

[תרגום חפשי]

במענה למכתבך אודות נסיעה לחו"ל –

הרי בכלל במקרים כאלה, אם יש ספק בדבר, לא כדאי לצאת מארץ ישראל, ארץ הקודש.

אקוה שאת לומדת במוסדות חב"ד כדרוש ומשפיעה גם על החברות שלך והקרובים לך שגם הן יעשו כך, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, במיוחד כאשר מראים דוגמא חי'.

י"תקנא

ודברים היוצאים מן הלב: **ראה ס' הישר לר"ת שער יג, הובא בשל"ה שער האותיות אות ל' (סט, א).**

י'תקנב

ב"ה, י"ח תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר יצחק שי'

שלום וברכה!

Подтверждаю получение В. письмо, и упомянут Вас и всех тех о которых В. пишите на ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר נבג"מ זי"ע.

Дай Б., чтобы у Вас были всегда только хорошие вести во всём том о чем В. пишите, и также что каждый из Вас старается делать всё возможное в распространении תורה ומצותי' в максимальнои мере.

В особенности, что только что праздновали חג הגאולה ד'י"ב-י"ג תמוז.

С пожеланием всего хорошого.

[תרגום חפשי]

מאשר הנני קבלת מכתבו, ובעת רצון יזכירו אתכם וכל אלה שאתם כותבים אודותם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר נבג"מ זי"ע.

יתן ה', שיהיו אצלכם תמיד רק בשורות טובות בכל מה שכתבתם אודותו, גם שכל אחד מכם משתדל לעשות את כל מה שביכולתו בהפצת התורה ומצוותי' במידה המקסימלית.

במיוחד, שזה עתה חגגנו את חג הגאולה ד'י"ב-י"ג תמוז.

באיחול כל טוב.

י"תקנג

ב"ה, ראש חודש אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

חי' תחי'
צפורה תחי'

ברכה ושלום!

Я получил В. Письмо и также телеграмму о благополучном прибытии в Эрец Исроел.

Дай Б. чтобы каждая из вас продолжала и усовершенствовала ежедневную жизнь в полном смысле Идишкайт, особенно исполнение Мицвос, включая учебу Торы, как следует и в такой степени чтобы быть хорошим примером для всех в В. округе. В особенности что Ваши родители воспитали Вас с Месирас-нефеш, и каждая из вас должна оправдать эту месирас-нефеш в полной мере. Дай Б. чтобы Вы совершили это в хорошем здоровьи и в хороших условиях.

Находясь в начале месяца Элул, то Вы наверное знаете об обьяснении Алтер Реббе о специальном характере этого месяца, что это на подобие когда король находится в поле, и т.д.

Дай Б. исполнения всех Ваших желаний к лучшему и

כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

В вашем рассказе о дискуссии в Кемп Эмуна здесь Вы упоминаете, что у Вас спросили как можно требовать чтобы жить как набожный еврей в то время что некоторые из них относятся совсем не так как следует по человечески к другим евреям.

Ответ на этот вопрос очень простой, как это обьясняется во многих местах, и вот два примера:

/1/ Когда встречают человека по выходе из госпиталя идя и хромая, после продолжительного пробывания и лечения там, то посторонный человек, который не знает что такое госпиталь, и как этот хромой был раньше без этого лечения, может поставить такой же самый вопрос[:] Какая польза есть в лечении в госпитале, да еще тратить время и деньги на это, если после лечения в госпитале он хромает? Но если бы знал, что будучи в госпитале его вылечили от серьёзной сердечной болезни и от серьёзной душественнои болезни, которые угражали его жизнь, и еще не успели излечить его ногу, то был бы в восторге об уоспиталя и методах лечения.

/2/ Второй пример: Когда встречают человека, который не здоров, то это безмысленно сказать, что т.к. он болен в одной части его тела, то не нужно предохранить его от других болезней, или – что еще хуже – действовать расстройству его здоровья в других частях его тела. Наоборот, усиление здоровья одной части тела поддействовает – хотя иногда косванным образом – выздоровлению всего тела.

[תרגום חפשי]

קיבלתי את מכתבם וגם את המברק על הגעתם צלחה לארץ ישראל.

יתן ה', שכל אחת מכן תמשיך ותממש את חיי היום יום במובן המלא של יהדות, ובמיוחד קיום המצוות, כולל לימוד תורה, כפי שצריך, וברמה כזאת שתהוו דוגמא טובה לכל אלה שבסביבתכן. ובפרט שהוריכן חינכו אתכן במסירות נפש, וכל אחת מכם צריכה להצדיק מסירות נפש זו במידה מלאה. יתן ה', שתעשו זאת מתוך בריאות טובה ובתנאים טובים.

בהמצאנו בתחילת חודש אלול, בודאי ידוע לכן על ביאור רבינו הזקן על אופיו המיוחד של חודש זה, שהוא כמו מלך הנמצא בשדה וכו'.

י"תקנג

ביאור רבינו הזקן כו': **לקו"ת פ' ראה לב, ב.**

יתן ה' מילוי משאלות ליבכן לטובה.

וכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

בסיפור שלכן על הדיון במחנה „אמונה" כאן, אתן מזכירות, ששאלו אתכן איך אפשר לתבוע לחיות כיהודי דתי, בשעה שכמה מהם מתייחסים כלל לא כראוי בצורה אנושית ליהודים אחרים.

המענה לשאלה זו פשוט, כמבואר בכמה מקומות, וכאן שתי דוגמאות:

1) כשפוגשים אדם בצאתו מבית רפואה הולך וצולע, אחרי שהות ארוכה וטיפול רפואי שם, הרי אדם מבחוץ שאינו יודע מהו בית רפואה וכיצד הי' איש צולע זה לפני כן ובלי הטיפול, יכול להציג אותה שאלה: איזו תועלת יש בטיפול בבית הרפואה, ובזבוז זמן וכסף על זה, אם לאחר השהייה שם האיש צולע? אך אם הוא היה יודע שבהיותו בבית הרפואה הוא נרפא ממחלת לב רצינית וממחלת נפש רצינית, שהעמידוהו בסכנת חיים, והטיפול עדיין לא הצליח לרפא את רגליו, הוא הי' בהתפעלות מהצלחת בית הרפואה ודרכי הרפואה.

2) דוגמא שני': כשפוגשים אדם לא בריא, הרי בלתי הגיוני לומר שהיות שהוא לא בריא בחלק אחד של גופו אין צורך לשמור אותו ממחלות אחרות, או — גרוע יותר — לפעול להרעת בריאות שאר חלקי גופו. להיפך, חיזוק הבריאות של שאר חלקי הגוף ישפיע — לפעמים בצורה עקיפה — להבראת הגוף כולו.

י'תקנד

ב"ה, ד' אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר יעקב שי'

שלום וברכה!

После долгого перерыва, получил В. Письмо от 12.7.72, в котором В. упоминаете также относительно клиники.

В общем жалко что всё это тянется такое долгое время, так как мне помнится что несколько раз говорили об этом. А пока план не организуется, Олим распилаются и теряются каждый в другой среде. А ведь от этого страдают не только общественные потребности Олим, но также их частное устройство.

Правда, что на месте есть достижения в области устройства, парносо, и т.д., частным образом не ожидая организованность и т.п. Но вне сомнения что временное неустройство, пока будет организация, покроеться с излишком если усиление будет направленно к обьединению Олим и потом с хлопотом в организованной форме как в материальном области так и в духовной.

Правду говоря, я сомневаюсь правильно ли это относительно Олим которые уже в стране несколько недель, и главная цель вышенаписанного что может быть это поможет в отношении тех которые приезжают теперь и в ближайшем будущем.

Само собою разумеется, что В. можете показать это письмо, или передать его содержание тем, которые по В. мнению могут что нибудь делать в этом направлении.

Надеюсь, что я В. предложил напечатать В. статью о методе оперирования простаты, и наверное среди В. знакомых врачей найдуться такие которые могут перевести это на иврит, если в Эрец Исроел не стоит опубликовать это иа русском языке.

С пожеланием Ксиво вахасимо тойво Вам и всей семьей, и хороших вестей во всём выше писанном.

[תרגום חפשי]

לאחר הפסק ארוך, קיבלתי את מכתבכם מה12.7.72, שבו אתם מזכירים גם בקשר למירפאה.

בכלל חבל שהדבר נמשך זמן ארוך כל כך, שהרי זכור לי שדובר על זה פעמים רבות. והרי כל זמן שהתוכנית לא מתבצעת העולים מתפזרים ונאבדים, כל אחד בדרכו. והרי מזה סובלים לא רק הצרכים הכלליים של העולים אלא גם ההסתדרות הפרטית שלהם.

נכון, שיש במקום הצלחות בשטח ההסתדרות, פרנסה, וכו', באופן פרטי, מבלי לחכות להתארגנות וכו', אך אין ספק שהעדר ההסתדרות הזמני, עד שתהיי ההתארגנות, יושלם עם תוספת באם המאמץ יופנה להתאחדות העולים, ואח"כ ע"י ההשתדלות בצורה מאורגנת, בשטח הגשמי והרוחני.

להגיד את האמת, אני מסתפק האם נכונה גישה זו לעולים שכבר נמצאים בארץ מספר שבועות, ועיקר הכוונה בנכתב לעיל היא שאולי זה יעזור ביחס לאלה המגיעים כעת או בעתיד הקרוב.

מובן מעצמו, שאתם יכולים להראות מכתב זה, או למסור את תוכנו, לאלה שלדעתכם יכולים לעשות משהו בכיוון זה.

אקוה, שהצעתי לכם להדפיס את מאמרכם אודות דרך ניתוח הפרוסטטה, ומן הסתם בין הרופאים מכריכם יימצאו כאלה שיוכלו לתרגמו לעברית, אם לא כדאי לפרסם זאת בארץ ישראל בשפה הרוסית.

באיחול כתיבה וחתימה טובה לכם וכל משפחתכם, ובשורות טובות בכל הנכתב לעיל.

י'תקנה

ב"ה, ח' אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מרת מרים תחי'

ברכה ושלום!

В ответ на В. письмо, относительно занятии и учебы, то из тех программ о которых В. пишите, но моему более подходящие это курсы для "бизнес".

Еще лучше было бы если В. поступили в Бейс Яков или тому подобную школу которые также имеют курсы в бизнес.

Добавочные сведения, если они будут нужны, то Вам стоит посоветоваться с М-ме Алтайн.

בברכת הצלחה ובשורות טובות ולכתיבה וחתימה טובה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

י'תקנד

אקוה: **כנראה חסירה כאן תיבה.**

[תרגום חפשי]

במענה למכתבך בענין תעסוקה ולימודים, הרי מאותם תוכניות שאת כותבת, לדעתי הקורסים המתאימים ביותר הם אלה העוסקים ב"ביזנעס" (עסקים).

יותר טוב היה אילו נרשמת לבית יעקב או בית ספר דומה שיש בהם קורס לעסקים.

אודות פרטים נוספים, אם יש צורך בהם, תתייעצי עם מרת אלטיין.

י'תקנו

ב"ה, י"ד אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר יהודא שי'

שלום וברכה!

Подтверждаю получение В. письмо, в котором В. пишите об обращении к Вам из разных кругов по работе среди академиков, и они обещают невмешательство и т.д.

Вы вероятно уже знаете, что в такой деятельности нужно быть сугубо осторожным не вмешать посторонных факторов, т.к. это может вызвать сопротивление определённых кругов, которые без этого помогали бы в этой столь важной работе. И поэтому я был специально доволен вестям что вы /академаим В. круга/ организуетесь и сговариваются с Раб. Лейбовым. Дай Б. чтобы всё было בהצלחה רבה.

С пожеланием הצלחה רבה также в В. частной жизни вместе с супругой.

בברכה לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

[תרגום חפשי]

מאשר הנני קבלת מכתבו, שבו כותב אודות פניות אליו מכמה חוגים שונים בענין העבודה בין אקדמאים, והם מבטיחים שלא יתערבו וכו'.

מן הסתם ידוע לו כבר, שבעסקנות כזאת יש להזהר במיוחד שלא לערב

גורמים צדדיים, היות שזה יכול לגרום להתנגדות של חוגים מסויימים, אשר בלי זה היו עוזרים בעבודה חשובה זו. ולכן שמחתי מאד מהבשורות, אשר אתם — האקדמאים של החוג שלכם — התארגנתם ומתייעצים עם הרב לייבוב. יתן ה' שכל זה יהי' בהצלחה רבה.

באיחול הצלחה רבה גם בחיים הפרטיים יחד עם זוגי'.

י'תקנז

ב"ה, י"ד אלול, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

מר אלחנן בצלאל שי'

שלום וברכה!

С большим опозданием получил В. письмо, в котором В. пишите о первых собраниях организации академиков, о которой говорилось здесь.

Само собою разумеется, что это требует от организатора работу в спокойной обстановке, и поэтому организация должна снять с него беспокойство о парносе. Другими словами, эта работа должна оплачиваться.

По сведениям которые я получил тем временем, В. уже сговариваетесь с Раб. Лейбовым.

Дай Б. чтобы всё это было בהצלחה רבה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה ולבשורות טובות.

[תרגום חפשי]

באיחור רב קיבלתי מכתבכם, שבו אתם כותבים על האסיפות הראשונות של ארגון האקדמאים, שעליו דובר כאן.

מובן מעצמו, שהדבר דורש מן המארגן עבודה במצב של מנוחה, ולכן הארגון צריך להסיר ממנו דאגה לפרנסה. במלים אחרות, עבודה זו צריכה להיות בתשלום.

לפי המידע שקיבלתי בינתיים אתם כבר מתייעצים עם הרב לייבוב.

יתן ה' שכל זה יהי' בהצלחה רבה.

מפתחות

מפתח ענינים

א

אביב:
תקמו (הכל מתחדש ומשתחרר מן הקור והכפור וכו').
ע"ע פסח.

אדם:
מז (העולם נברא בשבילו, והאדם נברא בשביל בירור העולם). רלו (אדם קרוב אצל עצמו). תצט (בחיר הנבראים).
ע"ע עבודה.

אדר:
קיד (שקו"ט ב„מרבין בשמחה"). קלז (בדברי פירש"י התמוהים „פורים ופסח"). תקמב (אַ מזל'דיקער חודש).

אהבת ה':
רצז (שורש ומקור כל רמ"ח מ"ע).
ע"ע פתגמים.

אהבת ישראל:
רחצ (כל התורה כולה).
ע"ע פתגמים.

אוניברסיטה:
ע"ע קאַלעדוש.

אור:
מו (הרבה מיני אור).

אחדות וריבוי:
רטז (בבנ"י צ"ל התחלקות „ראשיכם גו' שואב מימיך", וביחד עם זה צ"ל „כולכם לאחדים כאחד", ואחד משלים את השני. ומזה הוראה בנוגע ל„ראשיכם שבטיכם", להשפיע עכאו"א בפרט בדברים פרטיים). רלב (בענין הנ"ל).

אטום:
רכג.

אייר:
שצא (בכל יום בו מצות ספה"ע).

אימוץ:
פז. קי.

אכילה ושתי':
קכו (האכו"ש לשם שמים טפל לגבי העיקר — אמירת הברכה).
ע"ע כשרות.

אלול:
ריב (המלך בשדה). תפא (ר"ת אני לדודי ודודי לי. חודש הסיום והחשבון כו'. אמירת פעמיים מזמור „לדוד ה' אורי גו'". כנ"ל — ריב). תפג (זמן התשובה וכפרה כו'. כנ"ל — ריב. תקיעת שופר לעורר בתשובה). תפז (כנ"ל — ריב). תפח (כנ"ל — תפב (ר"ת כו')). תצ (כנ"ל — ריב). תצד (כנ"ל). תקו (כנ"ל). תקנט (כנ"ל).

ח"י אלול
ריג (מכניס חיות בעבודת „אני לדודי ודודי לי"). תצו (יום הולדת שני המאורות הגדולים). תצט (מתחיל החשבון דיום לחודש).

אלמנות ויתומים:
עח ואילך. קלב. רכח. רנג (גודל המעלה בהפעולות עמם).
ע"ע בר מצוה.

אמת:
רלט (שלילת פשרות). רצ (כנ"ל). תה (כנ"ל). תקט (כנ"ל).

אתגר:
תקכד (אף שהנוער צמא למצוא אתגר חדש וכו' — פשוט שלפנ"ז צריך להזדיין בנשק שיוכל להתגבר עליו ולתקנו).
ע"ע נוער.

ב

בורא ונברא:
יג (אין פלא שהנברא אינו מבין הבורא).

רנג (מענה להשאלה מהו הביאור להסבל והצער בעולם וכו' — על פי משל רופא שעושה ניתוח כו'. כנ"ל — יג). תקכג (כנ"ל).

בחירות:
קיח. תקיב (לרבנות הראשית).
ע"ע ועד כפר חב"ד.

בטחון:
יג. מד (התחזקות בבטחון מוסיפה בברכת ה'). סא (כנ"ל). צח (כנ"ל). צט (כנ"ל). קמג. רלא. רעא. שס. תטו (כנ"ל). תיח. תקכב (כנ"ל). תקכד.

בטחון עצמי:
צט. רעא. תקכט (עצה לבטחון עצמי וכו').

בית:
ע"ע דירה.

בית המקדש:
שעב (השלישי — שייך לבחי' יעקב).

בית שמאי ובית הלל:
רכה (לשיטתייהו).

בכורות:
ע"ע מנין.

בר מצוה:
נז. צט. קפג (לכאו"א מיתומי המלחמה והחבלנות באה"ק). רכח. שפח. תעח (כנ"ל).

בריאות:
קט. קסג. שמג. שסד. שצג (בריאות הגוף קשורה בבריאות הנשמה). תיא. תנג ("היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת?) השם הוא"). תנב. תע.

ברכה, ברכות:
קכו (מאה ברכות).

ג

גאולה:
קצד (ב' אופנים ב"אחישנה"). רנט (מסמך גאולה לגאולה). שע (גאולה משיעבוד גופני קשורה עם גאולה משיעבוד רוחני). תנד (עסק בתומ"צ — הו"ע של גאולה כו'). תפו (ע"י מלך המשיח דוקא). ע"ע משיח.

גוף:
ריד (יוקר הגוף). תצו (מעלת הגוף הישראלי).
ע"ע בריאות. רגל.

גוף ונשמה:
ע"ע בריאות.

גמילות חסדים:
כז (בין לעניים בין לעשירים). קפה (כנ"ל). שלג (מ"ע להלוות). שלה (כנ"ל). שלו (כנ"ל — כז).
ע"ע תורה.

גשמיות ורוחניות:
תקמ (הרוחני הוא העיקר, והגשמי צריכים להפכו לרוחני).

ד

דצח"מ:
תק.

דיבור:
ע"ע רפואה.

דימוקרטי':
ת. יג.

דיעבד:
צ.

דירה:
נח (בסביבה דשומרי תומ"צ). עה. קנג (כנ"ל — נח). רל (בירושלים). שפז (כניסה לדירה חדשה). שצב (רכישה בהסכמת האשה).

דרך:
תנט (ההפרש בין "דרכים" ל"נתיבות").

דת:
שמז (שלילת הביטוי "חילוני ודתי"). שצח (כנ"ל). תקס (מענה לשאלה איך אפשר לתבוע לחיות כיהודי דתי, בשעה שישנם יהודים דתיים שאינם מתנהגים כראוי כו').

ה

הדפסה:
קלז (ע"ד קרנות להדפסת ספרים). שז („עוסק במלאכת הקודש". בהידור פנימי והידור חיצוני).
ע"ע מאמרים. ספרים.

הודאה:
תקיט (להודות לה' על חסדיו).

הזכרת נשמות:
רלב (ביהכ"פ (ולא בר"ה), ובחה"פ וחה"ש).

החלטות:
שצב (תכליתן — קיומן בפר"מ).

הי"ד (ה' יקום דמו):
נט (צ"ע אם יש להרבות בתוארים לאחרי הזכרת „הי"ד").

הלל:
קכח (הדעה שמה"ת).

הסכמה:
תכז (מנהג בית הרב לא לתת הסכמות לחיבורים). תל (בענין הנ"ל).

הצלחה:
תקה (תלוי' ברצונו של אדם).

הקב"ה:
רכו (קס"ד דצמצום כפשוטו כי הוא כל יכול — אינו סותר כלל הציווי „דע את אלקי גו'").
ע"ע עבודה.

השגחה פרטית:
קמג (מיסודי אמונתנו ותורתנו).

התהוות תמידית:
רכו.

ו

וידוי:
ע"ע תשובה.

ויכוחים:
שז (שלילתם). תצה (כנ"ל — עם נוצרים).

ויעקב הלך לדרכו:
7.

ז

זמן:
תק (חלוקת הזמן וסגולותיו).

זריזות:
יח (מעלתה). קצד (כנ"ל). שכו (כנ"ל). שלג (כנ"ל). שלט (כנ"ל).

זרעא חיא וקימא:
תכח (דיוק והזירות בקיום חוקי ודיני טהרת המשפחה. מענה לאשה שקיבלה ע"ע שאם תזכה בזחו"ק תקדישנו כו' ע"ד שמואל הנביא).

ח

חושך:
שדמ (אין בו שום ממשות כלל).

חידושים:
קמד (ע"ד הצחות — „חידוש אמיתי בהחלט").

חינוך:
ה. כו. לד (הכשר עטה"ק). מד. מה. צד (כנ"ל). קסה (חינוך הבנות). קעא (טענת המרגלים „טפנו יהיו לבז" — הדגשת ענין החינוך). רס (כנ"ל — לד). רפט (כנ"ל). שסד (הכרח לקבל חינוך הכשר). שסה (מודגש בגאולת פורים ובגאולת פסח). תפג (כנ"ל — קסה). תצא.
ע"ע מוסדות. פרישה. שניאורסאהן, כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. תמוז, י"ב תמוז.

חלומות:
שכג (להסיח דעת).

חנוכה:
יט (הדלקה בשמן טהור שלא נגעו בו יד עכו"ם, להאיר את הבית ואת החוץ, באופן דמוסיף והולך). כד (כנ"ל). לו (כנ"ל. ע"י מסירת נפש). לט (כנ"ל — יט). מא (כנ"ל). מה (קביעת הנס בנרות). נד (חנוך־ה). נו (גבורים ביד חלשים כו'). ס (זאת חנוכה). רעז (רבים ביד מעטים כו'). רפז (כנ"ל — יט). רפח (כנ"ל). רצא־ה (כנ"ל). דש (טמאים ביד טהורים כו').
ע"ע נשים.

חסידות:
קפג (ע"ד הסדר בלימוד כו'). רפ (שלילת הביטוי „גגלה ודא"ח" — כי גם נגלה דא"ח וכו').
ע"ע נשים.

חסידים:
סו (הכל יודעים מיהו חסיד — זה שמניח תפילין דר"ת, מאריך בתפילה, מדייק בהידור המצוות וכו' וכו').

חשמל:
שנז (להאיר בתי בני ישראל וגם הרחובות ורה"ר כו').

חתונה:
ה (לעשותה בהקדם. שלילת בזבוז מעות על ההוצאות. הוספת צדקה ע"י החו"כ). נז (לעשותה בהקדם). עב (כנ"ל). דש (כנ"ל). שסה (כנ"ל). שעב (כנ"ל). תכ (שלילת ריקודי התערובות — כי זה בסתירה לחתונה ששניים יהיו שייכים אך זל"ז).

חתן וכלה:
פז.
ע"ע חתונה.

חת"ת:
לב. סט. פ. צא. קי. קיב. ריא. רסא. רסז. שג. שכג. שמח. תה. תסו. תצג. תקכב. תקמח.

ט

טבילה:
תל (דערב יוהכ"פ. טבילת עזרא. לפני התפילה).

טבע:
ע"ע נסים.

טבת:
ט' טבת
ס (מתענין).

טהרת המשפחה:
ע"ע זרעא חיא וקיימא.

טוב:
רצו (כמה ענינים בכפילת הטוב כו').

טומאה וטהרה:
דש (שייך רק בבנ"י).

טלית:
רצט (ע"ד רוחב הפסים דלבן ושחור וכו').

י

יאוש:
קמג (שלילתו).

יאָרצייט (יום השנה):
ע"ע נשמה.

יגדיל תורה ויאדיר:
שכה (השקו"ט ברמב"ם הל' ת"ת ספ"ב — שמביא את הפסוק שלא מובא בגמ' כו').

הוי' ואלקים:
תק.

יום:
רצו (יום ג' — הוכפל בו כי טוב). תנד (יום ג' — קו האמצעי כו'). תסא (כנ"ל).

יום הולדת:
כה (התחלת מזמור פב). לב. מח. סז. קד. רלח (ביום הקדוש). רסא (סיום מזמור פב). שי. שסה. תמג. תקלא (לימוד מזמור כא).
ע"ע שזר, שניאור זלמן.

יום הכיפורים:
רלב (המשך וענין אחד עם ר"ה, נק' ר"ה).
ע"ע הזכרת נשמות. טבילה.

יחיד ורבים:
ע"ע ישראל, בני ישראל.

יחידות:
קפא (אין נהוג להזמין מישהו כו'). שמט (בענין הנ"ל).

ייחוס:
רכט (הילד אחר האם בנישואי תערובת, מפני ששיכלול העובר לגוף שלם על ידי האם, ומשפיעה גם על תכונות ואופי העובר־ילד).

ימים נוראים:
ריח (זמן שהמנהיגים יעוררו לחשבון הנפש כו').

יפוצו מעיינותיך חוצה:
לו. לט. מ.

יצר הרע:
רלה (אומן במלאכתו). רלו (זקן וכסיל).

ירושה:
תנה (יורש במקום המוריש). תעה.

יָרֵחַ:
רכג (השקו״ט בנוגע לנחיתה על הירח — אין שאינה בסתירה לפסוקים ומאחז״ל כו׳).

ישראל, בני ישראל:
קפב (מעין גנים באר מים חיים). שסט (אור לגויים. לידתם בצאתם ממצרים). שמז (שלילת התואר „חילוני״ בעם קדוש). שעה (בענין הנ״ל). שצח (כנ״ל — שמח). ת־תב (כל יחיד הוא „מופת לרבים״). תמז (ע״ד הסיבות לאנטישמיות כו׳).
ע״ע עבודה.

כ

כהנים:
שיג (זהירות לבקר במחיאון שיש בה שלדי אדם).
ע״ע לויים.

כוונה:
ע״ע מצוות.

כללי הש״ס:
מג (כל פרט בל׳ הלכה שבש״ס צ״ל בזה לימוד בהלכה זו).
ע״ע מתן תורה.

כסלו:

יו״ד כסלו
כח (גאולת אדמו״ר האמצעי). רסט (כנ״ל).

י״ט כסלו
כח (יום בשורה). לג (מברקים להתוועדויות). לו (ע״י מסירת נפש). ס (כנ״ל — כח). רפא־ב (כנ״ל — לג). רפו (יום סגולה). רצו (כנ״ל — כח).

כשרות:
קפו (בעיית האכילה ושתי׳ אצל ההורים שאינם מקפידים בכשרות). תיט.
ע״ע בולוני׳.

כתבי־עת:
יט (TIMES). לח („המודיע״). קסט („שערים״. „הארץ״). קעט (ברוסית). ר. רט („הצופה״). שה („שמעתין״). שכח („קורות״). שדמ („די אידישע היים״ — יובל הי״ג). שנו (להודיע בעיתון ע״ד זמן הדלקת נש״ק). שסד („קרית ספר״). תלג („מעריב״ — התקפה והגנה על תנועת חב״ד). תעה („פאָרווערטס״). תפט (כנ״ל — רט). תצב („אורות חב״ד״). תצג („בטאון חב״ד״ — עריכת החומר כו׳). תקכו („אידי״).

ל

ל״ג בעומר:
קמח (נקודתו העיקרית שתלמידי ר״ע פסקו מלמות, וההוראה מזה).

לויים:
תלט (בפס״ד הרמב״ם „ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש וכו׳״ — באורוכה).
ע״ע מנין.

לשון הרע:
תקנד (זהירות ביותר).

לשונות:
טו (לה״ק ואידיש). רלח (צרפתית, לה״ק, אידיש, אנגלית). שנז (רוסית). תנב (לה״ק, רוסית). תקסב (כנ״ל).
ע״ע כתבי־עת. מאמרים.

מ

מאמרים:
קמא (חזרת מאמר באנגלית).

כ״ק אדמו״ר הזקן
ו (הדפסתם). מב (כנ״ל. ד״ה להבין ענין כו׳ הנקודים תקס״ח). מח (כנ״ל). נח (כנ״ל). רפז (כנ״ל — ו).

כ״ק אדמו״ר האמצעי
רפג (ד״ה אתם נצבים).

כ״ק אדמו״ר מוהרש״ב
כו (ד״ה פדה בשלום העת״ר).

כ״ק אדמו״ר
רפג (ד״ה אתה אחד דש״פ ויצא ה׳חשל״ב).

מוהל:
רפא.

מוסדות:
עב (בחילוקי דיעות — לפנות לרבנים). עו (קבלת תפקידים חדשים בתנאי שלא יזיק להקודמים). קז. שכה (ביסוס מוסדות החינוך עטה"ק ושילוח הילדים למוסדות אלו). ר (שלילת היציאה מעבוה"ק לחול). שלח (בענין הנ"ל, בקשר למוסדות של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ). שעג (באם מאיזו סיבה שתהי' א"א לקלוט בכרם חב"ד — פשיטא שיש לעוזרם שיוקלטו במוסדות חרדיים אחרים). תכח (שלילת מסירת מוסד חב"ד ע"מ לקבל מוסד אחר). תמב (כנ"ל — שלט). תנב (כנ"ל).
ע"ע עסקנות.

מוצאי שבת קודש:
מט (מנהגנו להשתמט מלתת ממון).

מושב זקנים:
תקלא.

מזוזות:
טו. צח. קנב. רנב. שג. תסד (הקמת משרד לבדיקת תפילין ומזוזות).

מחצית השקל:
שמז (הרמז בזה שכל אחד הוא חצי).

מיהו יהודי:
ז (אודות תיקון החוק שיהי' ע"פ ההלכה — בארוכה). יג. כד. מח. פח־צ (גיורי וינה). קלד (כנ"ל). קסט. קעה (כנ"ל). רסד (בענין הנ"ל — ז). רעג (שלילת קריאת אסיפה כללית לביטול החוק וכו', שלא תחליש לאסיפה שמארגנת אגודת הרבנים כאן). עדר (פס"ד הרבנות הראשית). רעז (כנ"ל). רעח. ש. שיב. שיג (כנ"ל). שמ (כנ"ל). שצז. תו (כנ"ל). תיא. תלא. תמה. תעא. תעב (לדבר עד"ז בבתי כנסיות בתשעה באב). תפט (כנ"ל — ערה). תקכה.

מילה, ברית מילה:
רפא. שו.

מכונית:
עט (אין כדאי לקנות חדש).

מכתבים:
כ"ק אדמו"ר מהר"ש
שב (שנכתב ל„סאראקע").

מלחמת ששת הימים:
קיח. רה.

מלך:
שעט (הנשיא הוא הכל, לב כל קהל ישראל, וכל ישראל תלויים בו).

ממלא מקום:
רפב.

מנורה:
תכג (בהעלותך את הנרות, נר הוי' נשמת אדם, נר מצוה ותורה אור, שתהא שלהבת עולה מאלי').

מנחם־אב:
ז' מנחם־אב
תע.
תשעה באב
ע"ע מיהו יהודי.
חמשה עשר באב
רג (שייכותו לנשים).

מנין:
קסז (ע"ד מנין הלויים והבכורות במדבר).

מסירת נפש:
רלד (עזור רק לקפוץ מהגג לקרקע, אך לא מהקרקע לגג). תנו (מסירת הרצון). תסא (כנ"ל).
ע"ע חנוכה. כסלו, י"ט כסלו. ספרד. תמוז, י"ב תמוז.

מעשר:
צא (לכשירחיב יפריש בפו"מ, והשאר ירשום בפנקסו שזוקף במלוה). רנז.

מפלגות:
שעג (שלילת כניסת אנ"ש).

מצוות:
רלד (מעשה המצוה וכוונת המצוה).

מצרים, גלות ויציאת מצרים:
קכח (בכל יום ויום). שסח (בענין הנ"ל).

מרגלים:
קעב (כוונתם בהוציאם דבה על הארץ כו').
ע"ע חינוך.

מרחשון:
כ"ף מרחשון
רנט.

משיח:
כט (ב' תקופות). קעג (הוא דוד בעצמו, ע"י גלגול).
ע"ע גאולה.

משניות:
שכו (חלוקת המשניות נוגע לדינא).

משפטים:
שלא ("אף אלו מסיני" — שגם המשפטים צ"ל מיוסדים על אדני האמונה בה').

מתן תורה:
קכט (בהכלל דאין למדין מקודם מ"ת). קנד (עשה"ד מתחילות בענין אחדות ה', והכנה לזה "ויחן שם ישראל" — "כאיש אחד בלב אחד", ע"י "ויתיצבו בתחתית ההר"). קסא (כנ"ל). קסד (שלשת ימי הגבלה — הכנה למ"ת).
ע"ע נשים. ספירת העומר.

מתנגדים:
סה (פירסמו טעם ההתנגדות, ולכן כשבטל הטעם ממילא בטל ההתנגדות).

מתנות:
קעד (שונא מתנות יחי').

נ

נדרים:
שב (בספרי: "על נפשו כו' נדרי עצמו כו' נדרי אשתו כו'"). תכח. תסה.

נהר דינור:
קל (הטבילה לשכוח חיזו כו').

נוער:
שסב (בעל מרץ, אינו נוטה לפשרות, אינו מפחד מפני אתגר ושואף להישגים ממשיים וכו'). שסג (עושים כל דבר מתוך חיות והתלהבות). תפח (כנ"ל — שסג). תקכז (בתקופת מעבר בחיי אדם (מקטנות לבגרות, מבגרות לעמידה וכו') — ה"ה רגיש יותר ויציב פחות — ולכן רגיל שאז נעשות אצלו שאלות חדשות או ספיקות וכו').
ע"ע אתגר.

נוצרים:
פט. קלד.
ע"ע ויכוחים.

ניגונים:
ז (פרזות תשב ירושלים).

ניסן:
י"א ניסן
קל-קלא (ברכות בקשר עם יום ההולדת). שפא (כנ"ל). שפג (כנ"ל). שפה (כנ"ל). שפח-שפט (כנ"ל). תה (כנ"ל). תיד (כנ"ל). תטז-תיז (כנ"ל). תכד (כנ"ל). תלג (כנ"ל). תסו (השתתפות מקרן השבעים). תצח (כנ"ל). תקו (כנ"ל — קל-קלא). תקח (כנ"ל — תסו).
ע"ע מטה הארצי להקמת ע"א מוסדות.

נישואי תערובת:
ע"ע ייחוס. שידוכים.

ניתוח:
צח. קכג (שלילת עשייתו בעש"ק). קצז (כנ"ל, ובתשעת הימים).
ע"ע בורא ונברא.

נסים:
שעט (אפי' עניני הטבע קשורים עם נסים, אלא שאין בעל הנס מכיר בנסו).

נעשה ונשמע:
ד. קמב. רצ. שצו. תקכא.

נר:
מו (שמן ופתילה בעבודת ה').
ע"ע מנורה.

נרות שבת קודש:
ק. ריג (המנהג להדה"נ מגיל חינוך ובברכה). שג (צדקה לפני זה).
ע"ע כתבי-עת.

נשים:
מ (שייכותן לתנוכה). מא (כנ"ל). ע (איסור

לשרת בצבא). צה (שייכותן לפורים, שהמגילה נקראת ע״ש אסתר). קו (כנ״ל). קנד (שייכותן לפסח וחג השבועות). קנו (האשה — עקרת הבית, שמביאה אחדות בבית ובחוץ). קנז־ח (כנ״ל — קנד). קסב (שייכותן למ״ת). קסה (עקרת הבית). קע (כנ״ל — קנד). רנ (מנהגנו גם בלידת בת לומר לתורה ולחופה כו׳). רצז (חיובן בלימוד החסידות). שיז (כנ״ל — קסה). שיט (כנ״ל). שמה (כנ״ל — צה, קנד). תא־ג (קדמו במ״ת). תפב (כנ״ל — קסה). תקכג (הכרח לימוד לנשים — הלכות הצריכות להן).

ע״ע דירה. מנחם אב. צניעות. שבט. שניאורסאהן, כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ.

נשמה:

תנ (ביאָרצייט — לגרום נח״ר לנשמה שהיא נצחית).

ע״ע הזכרת נשמות.

נתיב:

ע״ע דרך.

ס

סופר:

פב (ביצירה ספרותית נשקפת תכונת נפש המחבר והשקפת עולמו).

סיום:

קפח (התחלה לשלב נעלה יותר כו׳). תכה (לסיים בדבר טוב ושמח כו׳).

סיון:

תקלט (חודש קבלת התורה).

סנדק:

רפא.

ספירת העומר:

קמט (הכנה לקבלת התורה).

ע״ע אייר.

ספר תורה:

רסט (חגיגת סיום כתיבת ספר תורה).

ע״ע שזר, שניאור זלמן.

ספרים:

יח (אנציק׳ תלמודית — זריזות ההו״ל דכרכים נוספים). כ (קבלת אנציק׳ תלמודית כרך י״ג. שלימות של כרך הראשון תלוי׳ בכרך האחרון). כא (כנ״ל — יח. הו״ל מהדורה שני׳ עם הוספות. להוסיף „ביבליאוגרפי״" — רשימת הספרים המבארים עניני הערך במיוחד ובפרטיות וכו׳). לא (אבטוביבליאוגראפי׳ למו״ה צבי הירש גרשון הרכבי). מח (ספר התולדות). נא (תוספת רש״י — הערות על הספר). נת (ספר הערכים חב״ד — נוסף על הידור הפנימי, גם הידור חיצוני). נט („ספר זכרון — דובב שפתי ישנים״. „ספר הק״ן״). סב (גנזי משנה — מהגניזה הקהירית). סג (ספר הערכים חב״ד). סד (כנ״ל). עד (ספר על תולדות הישיבה ע״ש הרי״א ז״ל). פב (ספר האחים. רק שביל. על משואות לכיש). קלב (ספר הערכים חב״ד — מטרתו כו׳; גודל ההכרח כו׳; הזירוז בהדפסה; מילואים והשלמות. בענין הנ״ל — כא). קלה („אור חדש מהנביאים״. כנ״ל — סג). קלח (תוס׳ חכמי אנגלי׳ עמ״ס סנהדרין — הערות על הספר). קמ (המשך להנ״ל). קמד (אוצר הפוסקים כרך י״ב — מעלת ספרי אוסף הלכות למעשה. הזירוז בההו״ל). קמה (נימוקי מלב״ם עמ״ס ב״ק וב״מ). קנא (שליחות במוסקבה — הערה על הספר). קפט (איש צדיק הי׳). ריא (כללי רש״י בפירושו עה״ת). רמט (תיקוני זוהר עם פירוש באר לחי ראי, ח״א). רנא („שלש קדושות״ — הערות על הספר. ספר התולדות — אדה״ז). רסד (כחש). רעג („החסידות״ — הגהת הספר ע״י מערכת „אוצר החסידים״. „בית רבי״ — הובאו בו רק מקצת מתלמידי אדה״ז ואדהאמ״צ וכו׳). רפג (כנ״ל — יח). רצט („מראי מקומות וציונים לשו״ע אדה״ז״). שח (סידור דרך החיים עבודת ישראל ב״כ. זירוז הדפסת ה„ירושלמי״ (דפוס קראטאשין ודפוס וילנא) עם הוספות כו׳). שיט (Israel Studies in Criminoligy). שפג (קונטרס „עין רואה״). שצ („הרב מלאַדי״, „החסידות״. „נשיאי חב״ד ובני דורם״. „מחנה יוסף״ על מסכת פסחים). תיא („סאולס אַן פייער״). תיד („כימי׳ כללית ואנאורגנית״). תכד (כתבי א.

שלונסקי — בתחילתו „התגלות", וחבל שבסופו „יוצאים לקול נגינת אבל"). תכט (טהרת יום טוב חט"ז — הערות על הספר). תלא (שערי טהרה על מקואות. כרך א' של הירושלמי המפורש. תורת המועדים — הערות על הספר). תלב (מסה ומריבה). תמט (חוברת „עת לעשות לה'" — הצעה לפתור הבעי' הרוחנית בקרב עמנו). תנ (שבותנו אלינו). תנב (אודות ההו"ל בשפה רוסית). תנב (תפארת ציון — הערה לקונ' בענין גדר דין המעילה בפרה אדומה ובמעות תרומת הלשכה. מדרש תנחומא). תצח („הערות התמימים ואנ"ש"). תקו (ג' כרכים „תלמוד אל עם" עם העתקה אנגלית). תקח (בין איתני גולה. פאַרזיך).
ע"ע הסכמה. רבותינו נשיאינו.

כ"ק הבעש"ט
תקכו (ערכין ע"ס הא"ב, ח"א).

כ"ק אדמו"ר הזקן
רכב (ביאור בלקו"ת ר"פ נצבים — „שהם עשר מדרי' כו'"). רנא (אגה"ת — הקדמת פ"ג לפ"ד). ער (שלילת עשיית פוטו מתורה אור דפרשת השבוע ע"מ לחלקו בבית הכנסת). תטז (תניא — הוצאת השבעים; סידור תהלת ה' — הוצאת העשרים, שנשלחו לילדי מוסדות חינוך החב"דיים, בקשר עם ברכותיהם לי"א ניסן). תכ (בענין הנ"ל). תנז (ביאור בלקו"ת ר"פ שלח — „ענין המרגלים שהיו נשיאי העדה אנשי שם").
ע"ע מאמרים.

כ"ק אדמו"ר הצ"צ
כב (ביאור בדרך מצותיך מצות נר חנוכה אות ב — „ועד"ז יובן למעלה ענין תיקון ואמת וכו' וכמ"ש תתן אמת ליעקב"). קלג (אור התורה על סדר התורה ותנ"ך).

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב
מח (חנוך לנער (מהד"ת)). פא (המשך תרס"ו). ש (כנ"ל).

כ"ק אדמו"ר
רנ (ע"ד ההו"ל דלקוטי שיחות). רנא („היום יום"). תצח (לקו"ש).

כ"ק הרה"ק המקובל ר' לוי יצחק אביו של כ"ק אדמו"ר
שב (לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' רפז: „ומצינו ל' אסר בנדרים כו'"). תפ (עריכת מפתח הערכים ללקוטי לוי"צ וכו'). תצ (לקוטי לוי"צ — ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומחז"ל ואנ"ק).

סקיצאָפרעניע:
רעט (התרופה — תפילין).

ע

עבודה:
שעו (אף שמטבע הטוב להיטיב, רצה הקב"ה ש„אדם לעמל יולד", כי תכלית הטוב הוא כשנעשה שותף כו', ולא יהי' „נהמא דכיסופא"; וע"י זה נעשה מ„אדם — עפר מן האדמה", „אדם — אדמה לעלין").

עונש:
תקמא (האם צריך להשתדל להיפטר מהעונש כו').

עיתונים:
ע"ע כתבי־עת.

עלי':
רא (פעולות להקל חבלי הקליטה של העולים מרוסיא). רנח. שכא (גם ברוחניות). שנה. תעז (מרוסיא). תקמו (כנ"ל — שכב). תקנג (הקשיים להתרגל לארץ חדשה ונסיבות חדשות).
ע"ע רבנים.

עמל:
ע"ע אדם.

עסקנות:
קי. קפט (צ"ל התדברות בין הנבחרים, העסקנים וכו'). שעג (בענין הנ"ל).
ע"ע מוסדות.

עשיר:
רט (ביאור מארז"ל רבי מכבד עשירים).

עשרת הדברות:
קמט (הדברות שבין אדם לחבירו מיוסדים על הדברות שבין אדם למקום). שלא

(כנ"ל). תא (הקול דעשה"ד נשמע בכל העולם).
ע"ע מתן תורה.

עשרת ימי תשובה:
רלו (התשובה יפה ביותר ומתקבלת היא מיד). תפג (כנ"ל — אף שגם בכל השנה כולה אין לך דבר שעומד בפני התשובה).

פ

פאה נכרית:
תקטו.

פדגוגיא:
תקכה.

פורים:
צג (הנסים של פורים היו פועל־יוצא מהעמידה בנסיון נגד גזירת המן כו'). קיג (זמן התחלת הנסים). שנד (מברק).
ע"ע חינוך. נשים.

פסח:
קכג (שייכותו לחדש האביב וההודאה מזה). שסז (יו"ט עיקרי בחיי בני ישראל). שפו (מברק).
ע"ע חינוך. נשים.

פרו ורבו:
ערב (מצוה רבה).

פרישה:
לה (שלילת פרישה מעבודת החינוך בגיל מסויים). רעא (כנ"ל). רצג (בענין הנ"ל).

פרנסה:
קה. קט. קיא. רכו. רנב. רסט. תיח. תעד. תקלא. תקסא. תקסד.
ע"ע צבא.

פשרות:
ריט. תקו (שלילתו).
ע"ע אמת.

פתגמים:
רב (אהבת ה', התורה וישראל — חד). רמג (כנ"ל). שט (נקל להיות מבקר ממחבר). שפט (כנ"ל — רב). תכה (סתם מקשן עם הארץ).
ע"ע שקר.

כ"ק הבעש"ט
תנה (מקום שרצונו של אדם שם הוא כולו).

כ"ק אדמו"ר הזקן
לה (הבא לטהר אחרים כו'). צו (כנ"ל). קמו (כנ"ל). שכ (כנ"ל). שלז (כנ"ל). שנא („לעבן מיט דער צייט"). שנט (מיט אַן עצה שלאָגט מען דיך ניט אָן). תיא (הבטחתו שידינו תהי' על העליונה). תמט (כנ"ל — לה). תקיב (כנ"ל — שס).

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
לד (בנוגע לכסף אפשר להשלים, משא"כ בנוגע לקליטת תלמידים שכל יום עולם מלא הוא). קטז (כששני יהודים נפגשים הרי סוף סוף יוצא מזה תועלת גם לעוד יהודי). תנה (יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו כו').

צ

צבא:
ד (קיום פקודה בקבלת עול, משמעת החלטית בלי כל דיחוי). רצ (בענין הנ"ל). שצד (שאלה באחד שפטור מלשרת בצבא, האם לשרת בצבא בגלל הפרנסה אף שעי"ז ימנע ממנו להיות עם בני משפחתו בשבת). שצו (כנ"ל — ד).
ע"ע נשים.

צדקה:
פו (באופן דהמפייסו). קפז (עלי' נאמר „ובחנוני נא בזאת"). רסח (סכום שלא הורגל בו וכו'). שכח (דרגות בזה — ע"פ משנ"ת בלקוטי לוי"צ כו'). שלד (כנ"ל). שלז (כנ"ל).

ציון:
קצו.

צמצום:
רכט.
ע"ע הקב"ה.

צניעות:
ריד. רנו (להחמיר בהתאם לתנאי המקום. אורך השמלות — שתהיינה הברכיים מכוסות אפילו בשעת ישיבה). דש.
ע"ע שידוכים.

ק

קאַלעדזש (אוניברסיטה):
שפז (שלילת הלימוד בו). תקכ (בענין הנ"ל). תקכה (כנ"ל).

קבלת עול:
ע"ע צבא.

קדושה:
תיא (דברי הרמב"ן שכל המקודש יותר יש לעומתו קשיים גדולים יותר).

קונסרוטיבים:
תקכו.

קטנים:
קעב (שייכותם לביאת הארץ).
ע"ע חינוך.

קידוש:
שג (טעימה מהיין).

קידוש לבנה:
תקיד (ע"ד אמירת קדיש יתום אחרי קידוש לבנה).

קרבן פסח:
שעא („משכו וקחו לכם" — סור מרע ועשה טוב).

ר

ראש:
ו (כולל כל האיברים).
ע"ע רגל.

ראש השנה:
א (מברק). תקא (ההוראה מר"ה שחל להיות בשבת — שכל עניני העבודה במשך השנה צ"ל חדורים בשבת, עמל תורה ומצות). תקיב (כנ"ל — א).
ע"ע יום הכיפורים.

רבותינו נשיאינו:
נט (מנהגם שלא להשתתף במאמרים ומכתבים בספרי זכרון).
ע"ע הסכמה.

רבנים ומורי הוראה:
לח (שלילת עלייתם לאה"ק). קמז (גודל האחריות והזכות בפרט בדורותינו אלו). שז (כנ"ל — לח). תכו (כבוד הרבנות).

רגל:
רלג (מעלת הרגל לגבי הראש).

רפואה:
נה (חשיבות קירוב הדעת ויחס לבבי להצלחת הטיפול). עו (אופני טיפול וכו' במחלת שיתוק ילדים). קא (צינתור הלב — באם נעשה ע"י מומחה אין בו חשש היזק כו'). קכב (לשמוע בקול הרופא כו'). קסג (כנ"ל). קצב (הנהגת ההורים ע"פ שו"ע — מוסיף בהצלחת הטיפול). רסא (כנ"ל — קכב). שמח (תרופות חדשות). שצג (באופן שלכתחילה לא יהיו נזקקים לרפואה). תיח. תמג (כאב שיניים. כשישנה חילוקי דיעות בין הרופאים — ישאלו דעת רופא שלישי שיכריע ביניהם). תצב. תצה (לפעמים קרובות אי הסדר בדיבור וכו' — בא כתוצאה מהתרופות הרפואיות הניתנות). תקכא (כנ"ל — קכב). תקסב (ניתוח ה„פרוסטטה").
ע"ע סקיצאָפרעניע.

רצון:
תקה (שולט על כל הכחות).

ש

שבועות:
קסט (קריאת מגילת רות).
ע"ע נשים.

שבט:
סח (שייכותו לנשים).

יו"ד שבט
סח. עז (מברק). שטז (כנ"ל).

י"ג שבט
סח.

ט"ו בשבט
שכט (ר"ה לאילנות).

שבת:
שנז (גודל ענין שמירת שבת). תיט.

שדכנות:
ב.

שואה:
תיב (קידוב לבות אחינו בני ישראל למורשתם וירושת אבותם — המענה הכי טוב להנאָצים וחבריהם ויורשיהם אשר עמדו עלינו לכלותינו).

שופר, תקיעת שופר:
ע״ע אלול.

שידוכים:
עד (לא לוותר בנוגע ליר״ש ומדות טובות). קצ (שלילת שידוך בניגוד לדעת ההורים). רלט (על האב לעשות מאמץ מיוחד בזה וכו׳). רסו (עם בת דודו). שג (הצעה הראשונה). שו (כנ״ל — קצ). שעב. שפט (מנהגים ותנאים וכו׳). תקטו (בכדי למנוע שקו״ט לאח״ז — כדאי שידברו לא רק במושגים כללים, אלא גם בפרטים). תקטז (הפרשי גיל בין המדוברים). תקיז (כשיש ספיקות). תקיח (עם נכרי — אסון גם עבורו). תקלא (לאחרי שהתראו פעמים רבות כ״כ ודיברו בארוכה ובפרטיות וכו׳ — אי״ז מתאים לדרך התורה והצניעות להתראות עוה״פ ועוה״פ).
ע״ע שמות.

שיחות:

כ״ק אדמו״ר מוהרש״ב
טז (שבעים שנה לאמירת השיחה אודות תפקיד התמימים).

כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ
קכא (כשמשיח יבוא וועט מען זיך כאַפּן פּאַרן קאָפּ).

כ״ק אדמו״ר
מג (י״ט כסלו וש״פ מקץ ה׳תשל״א — הדרן עמ״ס עבודה זרה). מט (כנ״ל). קטו (לקו״ש ויגש ה׳תשל״א). קיח (ש״פ ויקרא ה׳תשל״א). קסז (ש״פ במדבר ה׳תשל״א). קסח (פירסומן בצרפתית וכו׳). רכה (כ״ף מנ״א ה׳תשל״א — לשיטתייהו דב״ש וב״ה). שג (ש״פ וישב ה׳תשל״ב). שצ (י״א ניסן ה׳תשל״ב — הדרן עמ״ס פסחים). תנח (כנ״ל). תצג (שיחת שבת שובה ה׳תשל״א).

שירה:
שטז (שירת משה. שירת מרים). שיח (כנ״ל).

שכונה:
קס (ע״ד ביסוס השכונה). שיא (שם ציוה ה׳ את הברכה). שלג (כנ״ל — קס). תקכב (כנ״ל).

שכחה:
קלא (ר״ז שכח תלמוד בבלי, למרות תומר הענין דהשוכח דבר אחד ממשנתו כו׳).

שלוחים:
קעד (לספר ולדבר ע״ד פעולתם כו׳). רלח (ביקור השלוחים כו׳). שעד (ה״ה שליח כו׳ — ומהו נעלה וקדוש וזכות יותר מזה?!). תפא (מענה לשלוחים שטענו „למה נגרע״ שלא היו בעת החלוקה כו׳).

שלום:
ע״ע תורה.

שלום בית:
עו. ק. רכו־רכז. תכב. תקיט.

שמות:
כו (השם דניאלה הוא בלה״ק). רפא. תקיד (ע״ד להשתדך — אשה עם איש ששמו כשם בעלה הראשון, ואיש עם אשה ששמה כשם אשתו הראשונה).

שמחה:
שס. תקג.

שמחת תורה:
ב (מברך למשתתפים בהקפות בירושלים עיה״ק). ז (הקפות שניות בירושלים). רמ (כנ״ל — ב). דמא (כנ״ל — לכפ״ח). רסג (ב׳ הפירושים: יהודים שמחים בהתורה והתורה שמחה ביהודים).

שמיטה:
תלב (היתר מכירה — הערמה, עדיף הפקר).

שנה:
שב (הלשון בברכת השנה „שנת תורה״).

שקר:
רסה (הפתגם: שקר קטן סופו להתבטל, גדול אפשר שיהי׳ לו קיום).

שתי הלחם:
תקלב (ביאור על קושיית האחרונים בדברי הרמב״ם „שתי הלחם שהונפו עם הכבשים

כו' אבדו הכבשים יאבדו הלחם ויביאו לחם אחר כו'" — הא קי"ל דשתי הלחם אין אפייתן דוחה יו"ט כו').

ת

תורה:
שלב (תחילתה גמ"ח וסופה גמ"ח). שלה (כנ"ל). תנח (מקור לדברי הרמב"ם שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם כו').
ע"ע כללי הלימוד. שכחה. שנה.

תורה שבכתב ותורה שבע"פ:
רחצ (מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע).

תחבורה:
שצז (שר התחבורה — תפקידו לחבר את חלקי עם ישראל הצריכים קירוב וחיבור כו').

תחיית המתים:
עא (עיקר באמונתנו).

תלמידים:
רכח (למצוא לבן חבר גדול ללמוד).
ע"ע תורת אמת.

תמוז:

ג' תמוז
תנה (אתחלתא דגאולה).

י"ב תמוז
קעט (גאולת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. נצחון כללי למצב היהדות בעולם). קפח (כנ"ל). קצב (בענין הנ"ל). תלד (כנ"ל). תלה (המס"נ של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מוסיף כח בכאו"א מבני הדור, ועאכו"כ בתלמידי וחניכי הישיבות ומוסדות חינוך אשר מתנהלים ברוחו או גם יסדם). תלח (בענין הנ"ל — קעט). תמה (מברק). תנד (בענין הנ"ל — קעט).

תנאים:
ע"ע שידוכים. שניאורסאהן, כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב.

תפילין:
טו. לא (כנוסח חב"ד. גודל התפילין. מבצע תפילין). סט (מבצע תפילין). צו (כנ"ל). צח. ק. קיד (כנ"ל). קנב. קפד. רצו (כנ"ל). שג. שפד (דר"ח). תיט. תסד (הקמת משרד לבדיקת תפילין ומזוזות). תעט.
ע"ע סקיצאָפרעניע.

תפלה:
לא (כנוסח חב"ד). קנב (אודות ענין התפלה בשפתיים סגורות כו'). שיב (בפי' "אנחנו החומר ואתה יוצרנו"). שפב (עניית אמן ובהוב"ש בפסוד"ז). תקכד (להימנע מכפילות תיבות בתפלה — להתפלל מתוך סידור).
ע"ע טבילה.

תרמודאי:
רחצ (אותיות מורדת).

תשובה:
קמב (כשנופלים לאדם מחשבות והרהורי חרטה על הנהגה ומעשים בלתי רצויים ובתקיפות — צריך הוא לברר מאיזה "צד" באו כו'). תלב (התשובה והוידוי).
ע"ע עשרת ימי תשובה.

תשרי:
ו (אותיות רשית). רסח.

מפתח מוסדות וארגונים

א

אגודת אקדמאים שומרי תורה יוצאי בריה"מ ומזרח אירופה:
תנא. תקסד.

אגודת הרבנים:
רעג.

אגודת חסידי חב"ד, אה"ק:
רנח.

אגודת ישראל העולמית:
שפג. תד.

אדרת, ישיבת:
תה.

אהלי יוסף יצחק, קסבלנקה:
של.

אהלי תורה:
קמח (הדינער השנתי). שצ (כנ"ל).

אחי תמימים:
כו.

אחי תמימים (נואַרק):
קעט (דינער). קפא (כניסתם למקום חדש).

אחי תמימים (ראשון לציון):
שפב. תצז.

איגוד הישיבות אשר באה"ק ת"ו:
תסט.

איגוד למען קיום היהדות:
שז. שיא. שנב. תטו.

איגוד מורים לתורה שבע"פ:
שה.

אמונה (קעמפ):
תקס.

ארגון הסטודנטים הישראלים בבולוניי:
שסב. תפז.

ב

בית דין צדק, העדה החרדית ירושלים:
קעח.

בית הכנסת „אהבת ישראל", בני ברק:
רסט.

בית הכנסת ברחוב ד'יוק, פאַריז:
תקה.

בית הכנסת המרכזי, כפר חב"ד:
שא.

בית הכנסת לעולי גרוזי' בלוד:
תצז (חגיגת הנחת אבן הפינה).

בית הכנסת „צמח צדק", ירושלים:
רנז. רפד. שכט. שנד.

בית המשפט העליון:
ערה.

בית חנה, ירושלים:
רמה.

בית יעקב:
תקסג.

בית ליובאַוויטש, לונדון:
רכה. תקי.

בית ספר חב"ד, חולון:
קפח (סיום כיתה ח').

בית ספר למלאכה, כפר חב"ד:
צב. קלא. תפו. תצד (כנס ארצי לבוגרים).

בית רבקה:
סח (מלוה מלכה השנתית). שטז (כנ"ל). תכט.

בית רבקה (יער):
קנג. רעט. תכט.

בית רבקה (כפר חב"ד):
פד. רסז. תקו (יסוד קרן עבורן לבקר מקומות הקדושים).

בית רבקה (קאַזאַבלאַנקאַ):
ריד. של.

בנות חב״ד, כפר חב״ד:
רג.

ג

גמ״ח:
י (ייסוד קרן גמ״ח באה״ק). נ (גמ״ח ביהמ״ד ליובאַוויטש במאַנטרעאַל). פד (השתתפות בגמ״ח ע״ש הרבנית נחמה דינה). כז (ייסוד גמ״ח ע״ש הקדוש שניאור זלמן הי״ד ברוק). פה (גמ״ח שומרי שבת — האסיפה השנתית ומלוה מלכה). קפה (ייסוד גמ״ח בנחלת הר חב״ד לאחב״י שעלו מרוסיא). שלב (כנ״ל — פה).

גן ישראל (קעמפ):
קפב (מברק להפתיחה). תסא (כנ״ל).

גני חנה, ירושלים:
רמה.

ה

הסתדרות הרפואית:
שצג.

ו

ועד כפר חב״ד:
רד. שא. תמא. תעז. תעט (בחירתם).

ועד להפצת שיחות:
רנ.

ועד נחלת הר חב״ד:
תע.

כ

כולל:
ה. קס (נחלת הר חב״ד, קאנאדא). שמח (שלילת לימוד בכולל בלי משכורת).

כולל חב״ד:
סה. ש.

כולל חב״ד (אה״ק):
רמד. רפד. שכט (רשימת המקבלים תמיכה מקופת הכולל).

כנסת:
ערה. שצח. תז.

מ

מזרחי; הפועל המזרחי; מפד״ל:
שיד. שמב. תו.

מחנה ישראל:
י.

מטה הארצי להקמת ע״א מוסדות:
תיט.
ע״ע ניסן, י״א ניסן.

מרכז לעניני חינוך:
קיג.

נ

נכי מלחמת השחרור וצה״ל באה״ק:
רצ.

נשי ובנות חב״ד:
לט. מ (לונדון). נג. פד. קנד (הועידה השנתית הט״ז). קנז־ח. קע. רא (פעולות למען העולים מרוסיא). שכב (אה״ק, רחובות). של (כנ״ל). שמו (נשי ובנות ישראל מגרוזי׳ אשר באה״ק). ת־תב (הועידה השנתית הי״ז). תמו (כפ״ח). תפא (אה״ק).

ס

סוכנות:
תקכו.

סמינר בית רבקה, יער:
רנה. רעט. שיח.

סמינר ליובאַוויטש, קסבלנקה:
קסא.

סמינר למורות ובתי ספר לנערות, כפר חב״ד:
קסד. תכג. תקמד. תקנב.

ספריית אגודת חסידי חב"ד:
קנא (שילוח ספרים לספרי'). קצ (כנ"ל). שכט (כנ"ל). שצג (כנ"ל).

צ

צבא הגנה לישראל, צה"ל:
שנב (חלוקת משלוח מנות בצירוף ברכות). שצד. תלב.
ע"ע אלמנות ויתומים. בר מצוה. צבא.

צעירי אגודת חב"ד:
רנח (אה"ק). רפ (ניו יאָרק). שיא (חיפה). שעד (מאָנטרעאַל). שצב (כנ"ל — רפא). תעח (כנ"ל — רנט). תקד (פאַריז).

ק

קרן המצוות דהמל"ח:
קסח.

קה"ת:
שסד.

ר

רשת אהלי יוסף יצחק:
רצט.

ת

תומכי תמימים:
יז (נרות להאיר). קנט. קעג (כנ"ל — יז). רס (כנ"ל). ש (ניצול הזמן דבין הסדרים כו'). תלה. תמד. תע (פשוט שצ"ל סדר בישיבה בדא"ח „גם" בועש"ק ואדרבא). תקכד (תלמיד צריך להתייעץ ולעשות כהוראת הנהלת הישיבה).

תומכי תמימים (ארה"ב):
טז (הדינער השנתי). לה (כנ"ל). רנט (כנ"ל). רפח (כנ"ל).

תומכי תמימים (כפר חב"ד):
לא (כינוס תורה). ריד (ההצעה שרש"ד קסלמן ילמד תניא). תקיג (מענה לדר"ח התמימים).

תומכי תמימים (מאָנטרעאַל):
צג (הבאַנקעט השנתי של „נציבי הישיבה"). קעא (חג הסיום). שסה (כנ"ל — צג).

תומכי תמימים (מלבורן):
קלא.

תומכי תמימים (נחלת הר חב"ד):
תקז.

תורה ומסורה:
רל.

תורת אמת:
לה (קבלת מענק). קח (התלמידים שנשלחו לשם — להיות דוגמא חי', ולא לנהל את הישיבה כו'). רפה. ש. שנד. תסו (סיום בנין הישיבה). תצו (כנ"ל).

תלמוד תורה, ירושלים:
רמה.

מפתח אנשים

א

אבא אבן:
שיג. תז.

אביטבול, מרגולית:
ריד.

אדלר, דוד:
תעז.

אדלר, רייזל:
מג.

אהרנסון, עזרא:
רצ.

אונטרמאַן, אברהם יצחק:
תכו. תעכ.

אונסדארפער, יחזקאל יורא:
ב.

אַזימוב, שמואל:
רכז. תקד.

אטינגר, אריאל שמעון:
צו.

אטינגר, ברוך מרדכי:
נט (גילוי המצבה שלו). שנו.

אטינגר, דב:
נט.

אידלמן, שלמה:
תקי.

אייזנבך, חנני׳ יוסף:
מט. שצ. תנח.

אייכענשטיין, הרב:
תקלא.

אישון, משה:
רט. רנ.

אלטיין, מרת:
תקסג.

אלטר, שמחה בונם (האדמו״ר מגור):
קסט.

אליאב, ארי׳ לובה:
שנו.

אליטוב, שמעון גד:
קצה.

אלפסי, יצחק:
רעג.

אמיתי, רחל:
מד.

אמסלם, שמואל:
רלז.

אסתר המלכה:
צה (המגילה נקראת על שמה). קו (כנ״ל).

אַקסעלראָד, אברהם אלי׳:
שנה.

אשכנזי, מרדכי שמואל:
רצט.

ב

באַטראַשווילי, יהודא:
קפו.

באַסין, נתנאל הכהן:
תמז.

בגין, מנחם:
קיח.

בורג, ד״ר יוסף:
תפט.

ביסק, אליהו:
קכ.

ביסק, אפרים:
קכ.

ביסק, יצחק:
קכ.

בלוי, טובי׳:
ריא. רמה.

בלוי, יוסף:
קיב.

בלוי, משה יהודה הכהן:
רעא.

בליזינסקי, מאיר שלום:
קצד.

בן גוריון, דוד:
ט. שיג.

בן כוזיבא:
שב.

בן עמי, עובד:
שפח (ראש עיריית נתני׳).

בן שושן, דוד:
שנז.

בנימיני, חיים הלוי:
לב.

בעגון, צבי ארי׳:
עט.

בקר, אהרן:
נג.

בר־לב, בנימין:
שפד.

בר־לב, חיים:
תעג.

בר־לב, רינה:
שפד.

בר־לב, תמר:
תעג.

בר־סלע, אריאל:
תעו (ביקור באה״ק).

ברוק, שניאור זלמן:
כז.

ג

גובר, מרדכי:
פב.

גובר, רבקה:
פב.

גוטניק, מרדכי זאב:
צא.

גוטניק, שלום דובער:
תפט.

גולד, אהרן:
עה.

גולד, אסתר:
שכא.

גולדברג, יוסף:
תקה.

גולדמן, יעקב:
לד.

גורביץ, א.ז.:
תד.

גורביץ, שמואל:
רסב.

גורודצקי, בנימין אלי׳:
שלב.

גודי, זכרי׳:
רסז.

גורן, שלמה:
תלא. תקיא.

גינזבורג, יוסף שמחה:
לא.

גלויברמן, יעקב:
שפד.

גליצנשטיין, אברהם חנוך:
מח. צ. רמב. רמה. תסו.

גליצנשטיין, ביילה:
תמב.

גליצנשטיין, גיטה:
נב.

גליצנשטיין, יצחק:
תכב.

גליקאס, משפחת:
תיח.

גנסבורג, מנחם מענדל הלל:
קיא. שא.

גראַדע, חיים (חוגתו):
קצז. תעד.

גרונר, יהודא ליב:
קלז. תעה.

גרטנר, יחיאל:
תנא.

גרינברג, אורי צבי:
שמג.

גרינברג, משה:
תסד.

גרליק, חיים מאיר:
שו.

ד

דבורץ, ישראל זוסמן:
תנז.

דהן, יעקב:
קיט.

דובאָוו, יצחק:
שיב.

דובער, הרב המגיד ממעזריטש:
תיג (סיבת העתקתו מעיר לעיר וכו׳).

דובער, כ״ק אדמו״ר האמצעי:
כח (חג הגאולה שלו). שפא (נרתיקי תפילין מכסף שלו).

דוואָרקין, זלמן שמעון:
תכב.

דונין, ראובן:
תסה.

דייטש, הגני׳ יו״ט ליפא:
תכט.

דמיאל, חנה:
תנ.

דמיאל, יצחק:
תנ.

דניאלס, דניאל הכהן:
תכו.

דרייפוס, מאיר:
שלז.

ה

האָכמן, פרופ׳:
תכב.

הוטנר, יהושע:
יח. כ. עד. קלד.

הוטנר, יצחק:
כב.

הולצמן, יצחק יהודה:
רפא. ש.

הולצמן, שלמה אליקום:
רפא.

היטלר ימ״ש:
רסד־ה.

הכט, בן:
רסד.

הנדלר, יצחק אייזיק הכהן:
רמט.

הסופר, אברהם מיכאל:
ה. סו.

העכט, משה יצחק:
כו.

העכט, שלמה זלמן:
קז.

הענקין, יוסף אליהו:
שיב. שיד־שטז.

הרכבי, צבי הירש גרשון:
לא. שפב.

הרצוג, הרב הראשי:
שיג.

הרצוג, נפתלי:
סה.

הרשברג, אברהם מרדכי:
קלו. שצו.

ו

וואָלף, אפרים:
עח. צז. שסד. תסו. תקיג.

ווינבערג, יוסף:
שסב.

וויינגאָרטן, אהרן:
קפז.

וויס, יששכר דוב:
רפד.

ויזל, אליעזר:
תיא.

ורהפטיג, גולדה:
תסכ.

ורהפטיג, זרח:
פג. קעה. שמ. תו.

ז

זאיאנץ, ישראל ארי׳ ליב:
תיח.

זוילי, יצחק:
נז.

זוין, שלמה יוסף:
יח. מח. פח־צ. קלב. קעז. רמג. רמד. רפג.

זליקין, דב:
שנו.

זמיר, רחל:
מה.

זעירא, יוסף:
שצד־ו.

זקש, ד״ר:
נה.

ח

חדקוב, חיים מרדכי אייזיק:
קלו.

חיים, הר״ח מוואלאזין:
רל.

חייקין, עזריאל:
שלז.

חליואה, שמעון:
קמו.

חלמיש, יצחק:
שצה.

חמיאל, חיים:
שנח.

חן, בני:
תפז.

חפר, שמואל:
תסו.

חצרנוב, ארי׳ ליב פינחס:
קלא.

ט

טרזמן, אלי׳:
תעד.

טריקי, יוסף:
תכז.

טרשנסקי, שלמה:
סג.

י

יאָלעס, אפרים אליעזר הכהן:
מג. עח. רכא.

יובערט:
שמח.

יזבּיץ, יהושע:
רפד.

יעקב, ר״י מליסא:
שי.

יעקבי, גד:
שכ. שצז.

יפה, זלמן:
שמח.

יפה, משה אברהם:
ב.

יריב, אהרן:
נו. רה.

ישראל, בעש״ט:
רי (כמה זמנים ודרגות בהתגלותו).

כ

כהן, אהרן:
קנ. רעו.

כהן, אלתר חיים:
קעד.

כהן, גאולה:
קנ. רעז.

כהן, מרים:
תטו.

כ"ץ, אברהם יצחק הכהן:
סב.

ל

לאזר, דוד:
תלב.

לבנה, אליעזר:
ה.

לוי יצחק, הרה"צ וכו' מבאַרדיטשוב:
מב.

לוין, אבא הלוי:
קז.

לוין, אברהם שמואל הכהן:
שיב־שיד.

לוין, ארי' ליב:
קפט (ספר מוקדש לזכרנו).

לוין, יצחק מאיר הכהן:
קסח. קצט.

לוין, פינחס יעקב הכהן:
תד.

לוינגר, משה:
שטו.

לוריא, רבי יצחק (האריז"ל):
תסז (400 שנה להסתלקותו). תסח (הנהגתו — בתורה, במצות ובתומ"צ כולם).

לזרוב, שמעון:
תעז.

ליבוב, ישראל:
צז. תקסד.

ליפקין, יעקב משה:
ריג.

לנדא, יעקב:
ל. פא. רצט.

מ

מאַחעראָוסקי, אברהם גד:
קעז. שנג.

מאלצבערג, אברהם:
י.

מויסייב:
תעז (משפחה חסידותית).

מונדשיין, יהושע:
קטו. שא. תפ. תפו.

מורוזוב, שפרה יהודית:
עח. צז. קב־קד. קלב. רנג.

מידנצ'יק, שלמה:
רח. שכ. שצז. תטו.

מינדל, ניסן:
תלג־ד (ביקורו באה"ק). תנא (כנ"ל).

מינצברג, משה צבי:
תצו.

מסחרי, שניאור זלמן:
רצג.

מעטוף, יוסף:
שכג.

מעטוף, שושנה:
שכג.

מענטליק, מרדכי:
עה.

מרגלית, דוד:
שכח.

מרדכי הצדיק:
ששה (אסף ילדי ישראל ולימדם תורה).

מרים הנביאה:
ע"ע שירה.

משה רבינו:
ריא (דרגות בהתגלותו). שיב (קושייתו „צדיק ורע לו").
ע"ע שירה.

משה, הרמב"ם:
שג (הכלל דלא סמיך אשינויא דחיקא; וכשיש ב' סברות הפכיות בתלמוד ופסק תלמודא כחד מינייהו, מתאים בתוך דבריו

שלילת אותה הסברא). שכה (הכלל שמביא פסוק שלא נזכר בגמרא באם הוא מבואר יותר).

נ

נויאור, דר.:
תע.

נמיר, מרדכי:
קנא.

נמצוב, שיינא שרה:
רכד.

ננס, אליעזר:
רמד.

נעמענוב, ניסן:
עב. תקה.

נרי', משה צבי:
תפט.

ס

סאנדערס, משה:
רי.

סגל, חיים שלום הלוי:
נא.

סולובייצ'יק, הרר"ח הלוי:
שפו (התעוררות להו"ל חידושיו באופן דשקו"ט).

סולובייצ'יק, יוסף דוב הלוי:
שפה (התעוררות להו"ל שיעוריו בגפ"ת).

סופר [שרייבער], אברהם:
קלח. קמ.

סופר, יהושע יחזקאל:
שצב.

סופרין, אהרן דוב:
קמא.

סלונים, משה שלמה:
רצט.

סלונים, עזריאל זעליג:
סה. רמד־ה.

סעדי', רס"ג:
תמה („אין אומתנו אומה אלא בתורה").

ע

עלברג, שמחה:
קסח.

עמיקם, אלי':
תקו.

עמיקם, יאיר:
תקז.

עמיר, אלי':
קי.

עקיבא, ר"ע:
שב.

פ

פאַשטער, פנחס גדלי' הכהן:
תקה.

פיינהנדלר, ישראל:
קנב.

פינק, מנחם ישראל:
קמז.

פינקלשטיין, אליעזר הלוי:
קלה.

פיעקאַרסקי, ישראל יצחק:
עה. תקלב.

פירון, מ.:
שצה.

פלדי, חיים יהודה:
קטז. ש. שי. שפב. תיא. תפז.

פעווזנער, הלל:
תקה.

פרט, יהושע:
רמח.

פריימן, גד:
שפח.

פריימן, חיים ארי':
שפח.

פריימן, מאיר:
קלא. רכו (מזכיר כפר חב"ד).

צ

צ'חנובר, יוסף:
קלה.

צייטלין, אהרן אליעזר:
ש.

ציפל, שלמה יוסף:
רצה.

צ'יק, זמרוני:
תה.

ק

קאַזאַרנאָווסקי, שלמה אהרן:
קו.

קאָזין, אהרן אביגדור:
ר.

קאלוש, צבי אלימלך:
רנא.

קאָרפערד, אברהם:
פ.

קונין, ברוך שלמה אלי':
שסא.

קונסון, ישראל:
קכ.

קייזען, שולה שפרה:
תי.

קיפניס, מרדכי:
קמה.

קיפניס, שמואל:
קמד.

קירזון, בנימין:
תיד.

קירשבלום, מרדכי:
קלד.

קלפרמן, גדלי':
עד.

קנוביץ, שמעון יצחק:
צב.

קפלן, שרגא מלך:
מט.

קציץ, יעקב:
רצב.

קראַוויצקי, נפתלי:
קפו.

קריניצי, שרה:
קעד.

ר

ראדעל, יוסף:
רצט.

ראטנער, בער:
שט.

רבי, מאיר:
רלט.

רבינוביץ, זאב וואלף:
שט.

רבינוביץ, יחיאל יהושע:
לח.

רבינוביץ, יצחק:
שט.

רובין־הלברשטאם, שלום יחזקאל שרגא:
תקיד.

רוזנטל, יעקב:
ז. רסג. תלג.

רוטמן, מ.י.:
טז.

רויטבלט, אלי' חיים:
קסז.

רולר, אברהם:
קלז.

רז, שמחה:
קפט.

ריבקין, משה דובער:
תנב.

רייכנברג, זאב:
תסד.

ריקמן, דב:
פב.

ריקמן, דובער:
קפו.

רכטמן, שמואל:
תקי (ראש עיריית דחובות).

רלבג, יהוסף גדלי׳:
לח. רמה.

רסקין, האדא רייזל:
צה. קסב. תמג.

רסקין, יהודא ליב:
קיב. קטז. קסז. שנז.

רסקין, יצחק:
סז.

רפופורט, אברהם:
עג. קצח. שא.

רקמן, מנחם:
סד.

ש

שאַקי, אבנר חי:
רעח. תמה. תקט.

שוהם, שלמה:
שיט.

שוחט, דוב יהודא:
ערה.

שוחט, יעקב עמנואל:
רכה.

שוחט, עזרא בנימין:
מח.

שוחט, רחל בתי׳:
ערה.

שוחט, שרה שאשע:
קד.

שולזינגר, מיכל יהושע:
שח.

שולזינגר, שמואל:
שח.

שורצבוים, מרים:
צז. קד.

שזר, שניאור זלמן:
ו. כה. מב. נח. קטז. קצה. ריב. רמז. רסא. רפו. שנ (יחזמה לכתיבת ס״ת בקשר ליום הולדת שלו). שנח (כנ״ל). שפא. שפז. תנג (בריאות זוגתו). תעו. תצ (כנ״ל). תצא (בת אחיו ובעלה). תצה (כנ״ל — תנד). תקז.

שטוב, אברהם שלמה:
תמט.

שטינמץ, צבי מאיר:
ע.

שטערן, שמואל טובי׳:
רעג.

שטרן, משה ישראל:
שצג.

שייבער, נחמה:
קה.

שכטר, צבי:
תסד.

שלאַממע, חיים יעקב:
רנה.

שלאָנסקי, אברהם:
תכד.

שליט, מרת:
ט. קעו.

שלמה, רש״י:
נא (שיטתו בלפרש קרא שלא במקומו). שב (פירש״י לנ״ך הוא לא כ״כ ע״ד הפשט כפירושו עה״ת). שה (גישה החדשה בלימוד פירש״י. פרשנדתא).
ע״ע ספרים.

שם־טוב, בן ציון:
קער.

שמשון הגיבור:
שג.

שניאור זלמן, כ״ק אדמו״ר הזקן:
כח (חג הגאולה שלו). רנא (שנת לידתו).

שניאורסאהן:
שנו (משפחת שניאורסאהן הענפה). תקמט (הקשר למשפחת שניאורסון).

שניאורסאהן, ברוך שלום:
רנא.

שניאורסאהן, ברוך שניאור:
רנא.

שניאורסאהן, חי' מושקא (הרבנית של כ"ק אדמו"ר):
פד.

שניאורסאהן, יוסף יצחק (כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ):
עג (מסנ"פ שלו והתקשרותו לאחב"י במדינה ההיא). שכב (החשיב והדגיש פעולות הנשים). שכה (מסנ"פ על ענין החינוך עטה"ק).
ע"ע תמוז, י"ב תמוז.

שניאורסאהן, לוי יצחק (רב בפאדאבראנקא):
רנא.

שניאורסאהן, מנחם מענדל (כ"ק אדמו"ר):
פב (אע"פ שאיני זוכר אותם מיקטרינוסלב). תלג (ת"ח למר על ההגנה כו' כשתקפו אותי באחד העיתונים כו') תעז (זכרונות ימי הילדות).

שניאורסאהן, נחמה דינה (הרבנית של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ):
פד.

שניאורסאהן, רבקה (הרבנית של כ"ק אדמו"ר מהר"ש):
סח (היאָרצייט שלה).

שניאורסאהן, שטערנא שרה (הרבנית של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב):
סח (היאָרצייט שלה).

שניאורסאהן, שלום דובער (כ"ק אדמו"ר נ"ע):
טז (יום הולדתו. מייסד תו"ת). תפו (ההוספה בראש שטר התנאים שלו ובסיומו הם גוף כתי"ק דהצ"צ).

שניאורסאהן, שמואל מנחם מענדל:
רמד. רפג. ש.

שפירא, משה ארי' ליב:
קמה.

שרגאי, שלמה זלמן
כד. רכב.

שרון, אריאל:
רח.

שרייבער, אברהם:
קט.

שרייבער, שמחה בונם:
קט.

ששונקין, נחום שמרי':
מח.

ת

תמיר (קצנלסון), **ש.מ.:**
רסד.

מפתח מקומות

א

אויסטרלי׳:
קלז.

אמריקה, דרום:
קעה.

אנגליא:
שנ.

אפריקה:
שז.

ארגנטינה:
שצד.

ארץ ישראל:
א (שלילת היציאה מאה״ק). ט. יג (ע״ד תעלת סואץ). פט. קטז. קיח (ע״ד החזרת השטחים המשוחררים). קיט. קעז. קפו. רה (בענין הנ״ל — יג, קיח). רט (כנ״ל — קיח). עדר. רצט. שז. שיד. שכא. שנא. שנו. שנז (נקראת ארץ הקודש בכל השפות). שסה. שצד. תכז. תלג. תסב. תסד (כנ״ל — א). תקח. תקטו. תקמט (כנ״ל — שנח). תקנו (כנ״ל — א).

ארצות הברית:
קפו. רו. שיד. תז.

אשדוד:
קסד (בית ספר).

ב

בבל:
תעה.

בוחרא:
תקיז.

בולוני׳:
שסב. תפז (בקשר להמסעדה הכשרה שם).

תקצב

בני ברק:
כז. תמב.

בערמודא:
שמט.

ברוקלין:
פח. קעד. שנ.

ברית המועצות:
רו.

ג

גרוזי׳:
רעט.

ה

הודו:
לח.

הולנד:
תצג.

המבורג:
תצא.

ו

וואשינגטון:
קיח. שיד.

וילנא:
שט.

ח

חברון:
ה (בנין דירות בה). יב (מערת המכפלה). כד. שטו.

חיפה:
תסה.

ט

טוניס:
רעט.

טורונטו:
שכא.

י

יקטרינוסלב:
פכ.

ירדן:
יט.

ירושלים:
ב. ז. יב (שלילת מסירתה לשלשה בעלים). יח (כנ"ל). כד. נד (כנ"ל). פ (ע"ד אנ"ש שי'). קעז. רל. רמ. שנא. תסב. תעב (כותל המערבי).

כ

כפר חב"ד:
לג. עה (לדור שם). עז (הנחת אבן הפינה לביהכנ"ס בית מנחם). קלא. קסו (התרשמות מהאוירה והחיים בכפ"ח). קעז. רמא. רעט. רצג. שב. שנו. שפט. תמא. תעט (להגדילו — באורך רוחב ועומק בגו"ד). תקנב.

ל

לאס אנג'לס:
כד. קה.

לונדון:
קה.

ליובאַוויטש:
ז. רצט. שכא. שמט־שנ.

מ

מאָנטרעאַל:
נ. רצט.

מארסיי:
קעו.

מילאַן:
קיא.

מלבוירן:
ה.

מנשסתר:
שמט.

מצרים:
רו.

מרוקו:
רעט.

נ

נחלת הר חב"ד:
לג. קיב. קכ. קס. קפד. ריג (הנחת אבן הפינה לביהכנ"ס וביהמ"ד). שנה. שפג. תע. תקלח. תקנה.

ניו יאָרק:
שמט־שנ.

נצרת:
יכ.

נתני':
שפח (רחוב בשם "רחוב חב"ד").

ס

סאראקע:
שב.

ספרד:
רלח (בה מסרו יהודים נפשם).

פ

פאַריז:
מג.

צ

צפת:
סה (ביהכנ"ס החב"די).

ק

קאנאדא:
קס.

קוקז:
רעט.

קליפורניה:
קעו.

קסבלנקה:
של.

קראון־הייטס:
שיא.

קראטאשין:
שח.

קרית מלאכי:
תקנב.

קרמנצ׳וג:
תעז.

ר

רוים:
תעו.

רוסיא:
כ. עג. צט. קכ. קנא (חשיבות מיוחדת לזכרונות ולדו״ח מהתקופה בשנות 50־1948). קצח. רא (עלי׳ משם). רמז־ח. שא. שנד (קרן משלוח מנות עבור העולים החדשים משם). תד (עזר בגו״ר לאחב״י אשר עלו משם). תקמה (שהעולים יהיו דוגמא חי׳ גם לאלו שעדיין נשארו שם).

רחובות:
שסא. תקי.

רמת הגולן:
יט.

רעצ׳יצא:
תקמט (עיר מבצר של חסידות).

ש

שאַרם אל שייך:
קיח.

שיכון חב״ד (ירושלים):
רפד. שנד.

שיכון חב״ד (לוד):
תקנב.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ״ק אדמו״ר זי״ע

נדפס על ידי ולזכות

הרה״ת עוסק בצ״צ ר׳ **אליעזר חיים** בן **צפורה**

וזוגתו מרת **רבקה בתי׳** בת **מרים פערל**

בניהם ובנותיהם

חנה רחל ובעלה הרה״ת **מנחם מענדל הלוי** בן **חנה דבורה**

בניהם ובתם **יהודה ארי׳ לייב הלוי, שלום דובער הלוי, חי׳ מושקא,**

יקותיאל יוסף הלוי, שניאור זלמן הלוי, יהושע זעליג הלוי ואברהם דוד הלוי שיחיו **גורביץ**

רינה ובעלה הרה״ת **אשר** בן **רחל**

בניהם ובנותיהם **לוי יצחק, נחמה ליבא, הינדא,**

יהודה ארי׳ ליב, מרים פערל ומנחם מענדל שיחיו **פרקש**

דבורה ובעלה הרה״ת **אלטער מרדכי הלוי** בן **חנה**

ובניהם **מנחם מענדל הלוי, יהודה ארי׳ ליב הלוי ויונה אהרן הלוי** שיחיו **לעוויטין**

שרה לאה ובעלה הרה״ת **צבי הירש הכהן** בן **טויבא פרידא**

בנותיהם ובניהם **מנוחה רחל, מנחם מענדל הכהן,**

יהודה ארי׳ ליב הכהן, אברהם נח הכהן וחי׳ מושקא שיחיו **הענדל**

שלום בער וזוגתו מרת **חנה** בת **בתי׳ נחמה**

בנם ובתם **מנחם מענדל וחי׳ מושקא**

לוי יצחק וזוגתו מרת **שיינא גיסא** בת **סטרנא**

בנם **שניאור זלמן**

מאיר פינחס וזוגתו מרת **פייגא** בת **ראשא זעלדא**

ישראל נחום, חי׳ מושקא

יהודה ארי׳ לייב, מנוחה ברכה, ליבא שיינא ומנחם מענדל

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

לפידות

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מכל יוצאי חלציהם מתוך שמחה וטוב לבב

ISBN 0-8266-5827-X
9 780826 658272